

TC.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİ HUKUK BİLİM DALI

**TÜRK HUKUKUNDA
SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA
SUÇU**

Doktora Tezi

AYŞE GÜL GÜRDAL

İstanbul,2013

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİ HUKUK BİLİM DALI

**TÜRK HUKUKUNDA
SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA
SUÇU**

Doktora Tezi

AYŞE GÜL GÜRDAL

Danışman: YRD.DOÇ.DR. A.BUMİN DOĞRUSÖZ

İstanbul,2013

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

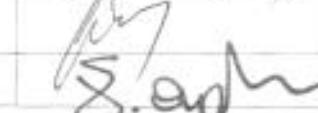
TEZ ONAY BELGESİ

MALİYE Anabilim Dalı MALİ HUKUK Bilim Dalı DOKTORA öğrencisi AYŞEGÜL GÜRDAL'ın TÜRK HUKUKU'NDA SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA SUÇU adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 11.07.2013 tarih ve 2012-18/10 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 1...10...2013.....

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1. Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. AHMET BUMİN DOĞRUSÖZ	
2. Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. M. EZHAN DOĞRUSÖZ	
3. Jüri Üyesi	Prof. Dr. GÜLSEN GÜNEŞ	
4. Jüri Üyesi	Prof. Dr. HAKAN ÜZELTÜRK	
5. Jüri Üyesi	Doç. Dr. ERKAN AYDIN	

ÖZET

Uluslararası alanda uyuşturucu madde ticareti ve bu yasadışı faaliyet sonrası elde edilen suç gelirleri ve suç gelirlerinin aklanması suçu ile başlayan mücadele zaman içinde globalleşmenin de etkisiyle sınır aşan bir özelliğe kavuşmuş ve uluslararası sorun haline gelmiştir. Ülkelerin ekonomik, mali, sosyal ve siyasal alanlarında yarattığı olumsuz etkileri nedeniyle, ülkelerin bu suçla mücadelesini gerekli kılmıştır. Suçla mücadelede yapılması gereken düzenlemelerin gecikmesi uluslararası mücadele gruplarının tepkisini çekmesine neden olmuştur. Ülkemizde karapara aklama suçu ile ilgili ilk düzenleme olan 4208 sayılı kanun, 19 Kasım 1996'da yılında yürürlüğe girmiştir. Geçen zaman içerisinde suçla mücadelede alınan önleyici tedbirlerdeki değişimler, uluslararası sözleşme, bildiri ve tavsiyelere uyumlu yeni bir düzenlemenin yapılması ihtiyacını ortaya koymuştur. Bu suretle 5237 sayılı Y.T.C.K.'nın 282.madde hükmünde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, 5549 sayılı kanunda da suçla mücadelede mali istihbarat biriminin (MA.S.A.K.) görev ve yetkileri, yükümlülükler yeniden tanımlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde suç gelirleri tanımı, kavramı, türlerinin yanı sıra suç gelirlerinin kayıt dışı ekonomi, organize suç ve ekonomik suçlarla ile ilişkisi; ikinci bölümünde suç gelirlerini aklama tanımı ve aklama yöntemleri; üçüncü bölümde Türk hukukunda ve uluslararası hukukta suç gelirlerinin aklanması ile mücadele eden kurum ve düzenlemeler ele alınarak incelenmiştir. Suç gelirlerini aklama suçuyla mücadele kapsamında yürürlükte olan üç kanun, suçla mücadelede karışıklığa yol açmakta ve yeknesaklığın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

ABSTRACT

Combat against the international drug trafficking and the proceeds gained from this illegal activity and the crime of laundering these proceeds, acquired a cross-border feature with the impact of globalization and became an international problem over time. Their negative effects on the countries' economic, financial, social and political situation, made it necessary to fight with this crime. The delay in the regulations against this crime, got the negative reaction of the related international communities. The first regulation on the crime of laundering illicit money in our country (Law No. 4208), entered into force in 19 November 1996. Changes in the protective measures taken during the combat against crime, has revealed

the need for a new regulation compliant with the international conventions, declarations and recommendations. In this way, the crime of laundering of assets derived from crime enacted by article of 282 in the Turkish Penal Code numbered 5237, the and duties and responsibilities of financial intelligence unit (MA.SAK) to combat crime in law numbered 5549 entered into force.

In the first part of this study the definition of proceeds of crime, the concept, the types and the relationship of proceeds of crime with unregistered economy, organized crime and economic crime; in the second part the definition of crime, money laundering and laundering methods; in the third part regulations and institutions which are combating with proceeds of crime laundering in Turkish law and international law were specified. Three laws concerning the combat against proceeds of crime laundering lead to complexity and reveal the need for the uniformity.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TABLO LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR.....	xv
GİRİŞ.....	1

I.BÖLÜM

SUÇ GELİRLERİ KAVRAMI, TÜRLERİ VE SUÇ GELİRLERİNİN KAYIT DIŞI EKONOMİ, ORGANİZE SUÇ VE EKONOMİK SUÇ İLE İLİŞKİSİ

I. SUÇ GELİRLERİ KAVRAMI, TANIMI VE TÜRLERİ	9
A. GENEL OLARAK	9
B. SUÇ GELİRLERİ KAVRAMI VE TANIMI.....	10
1. Suç Gelirleri Kavramı	10
2. Suç Gelirleri Tanımı	12
C. SUÇ GELİRLERİ TÜRLERİ	15
1. Hukuksal Açıdan Suç Gelirleri.....	15
a. Geniş anlamda suç gelirleri.....	15
b. Dar anlamda suç gelirleri.....	16
2. Sosyal Anlamda Suç Gelirleri	17
3. Ahlâki Anlamda Suç Gelirleri.....	18
4. Ekonomik Anlamda Suç Gelirleri	18
II. SUÇ GELİRLERİ VE AKLANMASININ KAYIT DIŞI EKONOMİ, ORGANİZE SUÇ VE EKONOMİK SUÇLAR İLE İLİŞKİSİ	19
A. SUÇ GELİRLERİ İLE KAYIT DIŞI EKONOMİ İLİŞKİSİ.....	19
1. Kayıt Dışı Ekonomi Kavramı	19
2. Kayıt Dışı Ekonomi Tanımı	24
3. Kayıt Dışı Ekonomik Faaliyetlerin Sınıflandırılması	27

a. Beyan dışı ekonomi	32
(1) Vergilendirilemeyen ekonomi ile benzerlik ve farklılıkları	34
(2) Suç geliri ile vergi kaçakçılığı suçu ilişkisi	38
(3) Suç gelirleri ile farkı.....	42
b. Enformel ekonomi.....	43
c. Suç ekonomisi	46
4. Kayıt Dışı Ekonominin Nedenleri	50
5. Suç Gelirlerinin ve Suç Gelirlerinin Aklanmasının Kayıt Dışı Ekonomi ile İlişkisi	53
6. Suç Ekonomisi ile Kayıt Dışı Ekonomi Arasındaki Farklılıklar	55
B. SUÇ GELİRLERİ VE AKLANMASININ ORGANİZE SUÇ İLE İLİŞKİSİ	57
1. Genel Olarak.....	57
2. Organize Suç Tanımı ve Özellikleri	59
a. Organize suç tanımı	59
b. Organize suç özellikleri.....	64
3. Suç Gelirleri ve Aklanmasının Organize Suç İle İlişkisi	69
C. SUÇ GELİRLERİ VE AKLANMASININ EKONOMİK SUÇ İLE İLİŞKİSİ.....	72
1. Ekonomik Suç Kavramı ve Tanımı	70
a. Kriminolojik yönden ekonomik suç.....	74
b. Hukuki yönden ekonomik suç	76
c. Ceza yargılaması yönünden ekonomik suç	77
2. Ekonomik Suç Türleri.....	80
a. Ticari suçlar.....	80
b. Mali suçlar	81
3. Suç Gelirleri ve Aklanmasının Ekonomik Suç İle İlişkisi	83

II. BÖLÜM

SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA VE YÖNTEMLERİ

I. SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA.....	89
A. SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA KAVRAMI	89
B. SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA TANIMI	90
C. AKLAMANIN NEDENLERİ VE ETKİLERİ.....	96
1. Ekonomik Nedenler ve Etkileri	100
2. Sosyal Nedenler ve Etkileri.....	106
3. Siyasal Nedenler ve Etkileri.....	108
4. Değerlendirme ve Görüş	109
D. ÖNCÜL SUÇ TANIMI	116
1. Öncül Suç Yaklaşımları	123
a. Tüm suçlar yaklaşımı.....	124
b. Eşik yaklaşımı	124
c. Sayma yaklaşımı.....	125
d. Karma yaklaşımı	125
2. Türk ve Yabancı Ülke Mevzuatlarında Öncül Suç Yaklaşımları.....	125
3. Aklama Suçu ve Öncül Suç İlişkisi	132
a. Öncül suç hakkında adli tahkikat veya dava açılması	135
b. Öncül suç failinin beraat etmesi.....	138
c. Öncül suçun teşebbüs aşamasında kalması.....	140
d. Öncül suç hakkında dava ve cezayı düşüren sebeplerin varlığı halinde	141
(1) Zamanaşımı.....	142
(2) Af	142
(3) Sanık veya hükümlünün ölmesi	144
e. Hukuka uygunluk sebeplerinden yararlanılması	145
f. Vergi kaçakçılığının öncül suç sayılması sorunu	145

E. SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA AŞAMALARI	150
1. Yerleştirme Aşaması.....	151
2. Ayırıştırma Aşaması	155
3. Bütünleştirme Aşaması	156
II. SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA YÖNTEMLERİ.....	157
A. NAKİT PARA KAÇAKÇILIĞI YOLUYLA AKLAMA	158
B. ŞİRİNLEME YÖNTEMİYLE AKLAMA.....	160
C. PARÇALAMA YÖNTEMİ İLE AKLAMA.....	163
D. ALTERNATİF HAVALA SİSTEMLERİ YOLUYLA AKLAMA.....	164
1. Hawala ve Hindu Sistemi.....	165
2. Kolombiya Karaborsa Pezo Değişimi.....	167
E. VERGİ CENNETLERİ YOLUYLA AKLAMA.....	168
F. OFF-SHORE BANKACILIĞININ KULLANILMASI YOLUYLA AKLAMA	172
G. HAYALİ İHRACAT VE İTHALAT YOLUYLA AKLAMA	176
H. KENDİ KENDİNE BORÇLANMA VE PARALEL KREDİ YOLUYLA AKLAMA	180
I. PARAVAN ŞİRKETLERİN KULLANILMASI YOLUYLA AKLAMA.....	181
J. NAKİT ESASLI İŞYERLERİNİN KULLANILMASI YOLUYLA AKLAMA	182
K. SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI YOLUYLA AKLAMA	182
1. Manipülasyon	183
2. İçeriden Öğrenenlerin Ticareti	185
L. DÖVİZ BÜROLARININ KULLANILMASI YOLUYLA AKLAMA	186
M. SİGORTA ŞİRKETLERİNİN KULLANILMASI YOLUYLA AKLAMA.....	188
N. KUMARHANELER YOLUYLA AKLAMA	189
O. DİĞER YOLLARLA AKLAMA.....	190
1. Talih ve Şans Oyunları.....	190
2. Bağış Toplama.....	191
3. 900’lü Hatlar.....	191

4. Tarihi ve Sanat Eserlerine, Lüks Mallara ve Gayrimenkullere Yatırım	192
5. Spor Kulüpleri	193
6. Elektronik ve İnternet	195
7. Hayali Turist.....	201

III. BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA VE ULUSLARARASI HUKUKTA SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASIYLA MÜCADELE EDEN KURUMLAR ve DÜZENLENMELER

I. ULUSLARARASI HUKUKTA SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASIYLA MÜCADELE EDEN KURUMLAR ve DÜZENLENMELER..... 202

A. GENEL OLARAK..... 202

B. ULUSLARARASI HUKUKTA SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASIYLA MÜCADELE EDEN KURUMLAR..... 205

1.Mali Eylem Görev Gücü.....	205
2. Avrupa Konseyi ve Pompidou Grubu	212
3. Basel Komitesi	213
4. Egmont Grubu.....	215
5. Wolfsberg Grubu.....	219
6. Birleşmiş Milletler.....	221
7. Karayipler Mali Eylem Grubu	224
8. Doğu ve Güney Afrika Karapara Aklama İle Mücadele Grubu	224
9. Güney Amerika Mali Eylem Görev Gücü	225
10. MONEYVAL.....	225
11. Avrasya Grubu	226
12. Ortadoğu Güney Afrika Mali Eylem Görev Gücü	226
13. Karapara Aklamaya Karşı Hükümetler Arası Afrika Eylem Grubu.....	227
14. Kıyı Bankacılığı Denetim Grubu	227

C. SUÇ GELİRLERİNİN AKLAMASIYLA MÜCADELEDE OLUŞTURULAN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER	228
1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi “ <i>Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferlerine İlişkin Tedbirler</i> ” Hakkındaki R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararları.....	228
2. Avrupa Birliği 91/308/E.E.C. Sayılı Konsey Direktifi	229
3. 2001/97/E.E.C. Sayılı Konsey Direktifi	230
4. 2005/60/E.C. Sayılı Konsey Direktifi	231
5. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi.....	233
6. Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zaptedilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Anlaşması	235
7. Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Aranması, Elkonması ve Müsaderesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi	238
8. Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ..	240
9. Uluslararası Ticari İşlemlerde Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi ...	242
D. SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA SUÇU İLE İLGİLİ YABANCI ÜLKE DÜZENLEMELERİ	247
1. Amerika Birleşik Devletleri	247
a. Genel olarak	247
b. Karapara aklama suçları	251
(1) Temel para aklama suçu	252
(a) Bilgi.....	252
(b) Kasıt	252
(c) Maddi unsur	253
(d) Suçun konusu.....	255
(2) Uluslararası karapara aklama suçu.....	255
(a) §1956(a)(2)(A).....	255
(a.a) bilgi	256
(a.b) maddi unsur	256
(a.c) kasıt	256

(b) §1956(a)(2)(B).....	256
(b.a) bilgi.....	256
(b.b) maddi unsur.....	256
(b.c) kasıt.....	256
(b.d) suçun konusu.....	256
(3) Gizli görevli yetkililerin karapara aklayıcılarını “ <i>Aldatmaca</i> ” kapsamında karapara aklanması.....	257
(a) Maddi unsur	257
(b) Kasıt	257
(c) Suçun konusu	258
(4) Öncül suçtan kaynaklanan malvarlığı ile parasal işlemlerde bulunmak	258
(a) Maddi unsur	258
(b) Bilgi.....	260
(c) Suçun konusu	260
c. Öncül suçlar	260
d. Sorumluluğun kapsamı	261
e. Yükümlülükler	263
(1) Nakit işlem bildirimi	264
(2) Şüpheli işlem bildirimi	264
(3) Form 8300.....	264
(4) Kumarhanelerce yapılan nakit bildirimi.....	265
(5) Yabancı banka veya finans hesapları raporu.....	265
(6) Fin.C.E.N. Form 105.....	266
f. Müsadere	266
g. Karapara aklama ve terörün finansmanının önlenmesi çerçevesinde kurumlar	269
(1) Hazine Bakanlığı.....	269
(a) Gelirleri idaresi	269
(b) Terörizm ve mali istihbarat dairesi	270
(c) Terörizm finansmanı ve mali suç dairesi	271
(d) İstihbarat ve mali analiz dairesi	271

(e) Mali suçlar uygulama ağı	271
(f) Yabancı varlıklar kontrol dairesi	272
(2) Adalet Bakanlığı	273
(a) Varlık müsadereci ve karapara aklama ceza bölümü	273
(b) Terörle mücadele ceza bölümü	273
(c) Ulusal uyuşturucu istihbarat merkezi	274
(d) Uluslararası ilişkiler ceza bölümü	274
(3) Dışişleri Bakanlığı	274
(a) Ekonomi ve ticari işler bürosu	275
(b) Uluslararası uyuşturucu ve kolluk işleri bürosu	275
(c) Terörle mücadelede devlet işleri koordinatörlüğü	275
(4) Kolluk Kuvvetleri	275
(a) Uyuşturucu ile mücadele idaresi	275
(b) Federal araştırma bürosu	276
(c) Anayurt güvenliği, mülteci ve gümrük muhafaza bölümü ..	276
2. Almanya	277
a. Genel olarak	277
b. Karapara aklama suçu	282
c. Suçun Unsurları	284
d. Aklanan malvarlığı	286
e. Suç gelirinden sağlanan malvarlıkları	286
f. Karapara aklama suçunun maddi unsuru	289
g. Kendi kendine ve üçüncü şahıslar vasıtasıyla aklama	290
h. İkincil suçlar	291
ı. Sorumluluk	292
(1) Gerçek kişiler	292
(2) Tüzel kişiler	293
j. Karapara aklama suçu yaptırımları	294
k. Müsadere	298
(1) Kazanç müsadereci ve koşulları	298
(a) İkame değer müsadereci	299
(b) Takdir	299

(c) Ağır hallerde uygulanacak müsadere	299
(d) Genişletilmiş müsadere	299
(e) Kazanç müsaderesinin etkileri	300
(2) Eşya müsaderesi ve koşulları	300
(a) Eşya müsaderesinin genişletilmiş koşulları	301
(b) İkame değer müsaderesi	301
(c) Eşya müsaderesinin etkileri	302
1. Elkoyma	302
3. İsviçre	305
a. Aklama Suçu	306
(1) Karapara aklama suçu	306
(2) Taksirli karapara aklama suçu	308
b. Müsadere	309
4. Japonya	310
a. Genel olarak	310
b. Karapara aklama suçu	312
c. Sorumluluk	316
d. Öncül Suçlar	317
e. Müsadere	318
5. Birleşik Krallık	319
a. Aklama Suçu	320
(1) Suç gelirlerini gizlemek	320
(2) Suç gelirleriyle ilgili olarak anlaşmak	320
(3) Suç gelirini iktisap etmek, bulundurmak veya kullanmak	321
b. Öncül Suçlar	321
c. Manevi unsur	323
d. Aklama suçunda sorumluluk	323
e. Fail	324
f. Aklama suçunun yaptırımı	324
g. Müsadere	324
(1) Cezai müsadere	327
(2) Sivil müsadere	327

(3) Vergilendirme ve nakite el koyma	328

II. TÜRK HUKUKUNDA SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİNE YÖNELİK DÜZENLENMELER VE İLGİLİ KURULLAR , İDARİ BİRİMLER..... 330

A. TÜRK HUKUKUNDA SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİNE YÖNELİK DÜZENLENMELER	329

1. 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun	336
a. Genel olarak	336
(1) Yasanın amacı.....	338
(2) Kanunda suç geliri tanımı.....	340
b. Suç gelirlerinin aklamasının önlenmesine yönelik tedbirler	341
(1) Yükümlülük ihlali suçu	343
(2) Başkası hesabına işlem yapıldığının beyan edilmemesi suçu .	349
(3) Sırrın ifşası suçu	350
(4) Gümrük idaresine açıklama yapmama kabahati	351
(5) Yükümlülük ihlali kabahati	352
(6) Nakit işlem bildirimi	355
(7) Şüpheli işlem bildirimi	357
(8) Kontrollü teslimat	365
c. 4208 sayılı Kanun ile 5549 sayılı Kanun arasındaki farklılıklar	372
2. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu	376
a. Genel olarak	376
b. Suçla korunan hukuksal değer	378
c. Suçun unsurları.....	382
(1) Suçun maddi unsurları.....	383
(a) Suçun konusu.....	383
(b) Hareket	390

(b.a) 4208 sayılı Kanuna göre	391
(b.a.a) karaparanın kullanılması	391
(b.a.b) karaparanın meşruiyet kazandırma amacıyla değerlendirilmesi	393
(b.a.c) karaparanın kaynak ve niteliğinin değiştirilmesi.....	395
(b.a.d) karaparanın zilyet ve malikinin değiştirilmesi	395
(b.a.e) karaparanın gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması	396
(b.a.f) karaparanın iktisap edilmesi	398
(b.a.g) karaparanın bulundurulması.....	399
(b.a.h) belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanmasına yönelik fiiller	399
(b.a.ı) karaparanın bulunmasını önlemeye yönelik fiiller....	400
(b.b.) 5237 sayılı Kanuna göre	400
(b.b.a) yurt dışına çıkarma.....	405
(b.b.b) çeşitli işlemlere tabi tutma	415
(b.b.c) suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerlerini satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma...	415
(c) Fail.....	418
(d) Mağdur	422
(e) Netice.....	423
(f) Nedensellik ilişkisi	424
(g) Öncül suçun ön şart olarak suçun yapısal unsuru olup olamayacağı sorunu	425
(2) Manevi unsur	426
d. İspat yükümlülüğü.....	439
e.Suçun özel görünüş biçimleri.....	446
(1) Teşebbüs	446
(2) İçtima.....	448
(3) İştirak.....	452

f. Yaptırım	454
(1) Hapis cezası ve adli para cezası	454
(2) Güvenlik tedbirleri	457
(a) Müsadere	457
(a.a) eşya müsaderesi	459
(a.b) kazanç müsaderesi	464
(a.c) 4208 sayılı Kanunda düzenlenen müsadere müessesesi	469
(b) Tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri	472
(c) Elkoyma	476
g. Aklama suçunu ağırlatıcı nedenler	479
(1) Suç işlemek amacıyla teşkil edilmiş örgüt çerçevesinde aklama eylemi	480
(2) Suçun kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi tarafından işlenmesi.....	480
h. Cezayı kaldıran kişisel cezasızlık hali	481
i. Soruşturma-Kovuşturma	482
(1) Soruşturma	482
(2) Kovuşturma	487
j. Zamanaşımı	490
(1) Dava zamanaşımı.....	490
(2) Ceza zamanaşımı	492
(3) Müsadere zamanaşımı.....	493
B. SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASI İLE MÜCADELE	
EDEN KURULLAR VE İDARİ BİRİMLER	493
1. Mali Suçları Araştırma Kurulu	493
2. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu	498
3. Kolluk	499
a. İdari kolluk	500
(1) Polis	503
(2) Jandarma	505
b. Özel idari kolluk	508

(1) Gümrük kolluğu	508
(2) Sahil kolluğu	510
4. Değerlendirme ve Görüş	511
SONUÇ	516
KAYNAKÇA	528

TABLO LİSTESİ

Tablo 1	:	Kayıt Dışı Ekonomi Kavramları ve Olası Anlamları Matrisi.....	23
Tablo 2	:	ABD.'de 2002-2005 yılları arasında 18 USC §1956 ve 18 USC §1957'den Mahkum Olanların Sayısı	263
Tablo 3	:	Almanya'daki Organize Suçların Özet İstatistikleri	280
Tablo 4	:	Alman Hukukunda Belirlenen Suç Kategorileri Altındaki Öncül Suçlar	288
Tablo 5	:	2004-2008 Yılları Arası §261 mad. Karapara Aklama Suçu	295
Tablo 6	:	2004-2008 Yılları Arası Karapara Aklama Suçundan Mahkumiyetler...	295
Tablo 7	:	Almanya'daki Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı Kapsamında Dava-Mahkûmiyet ve Müsadere Tutarları.....	304
Tablo 8	:	Uyuşturucuya Karşı Özel Hükümler Kanunu(ADSPL) Uyarınca Açığa Çıkarılan Karapara Aklama Dava Sayıları.....	314
Tablo 9	:	Organize Suçların Cezalandırılması Kanunu Uyarınca Açığa Çıkarılan Dava Sayıları	314
Tablo 10	:	Bazı Ülkelerdeki Bildirim Türleri ve Limitler.....	364
Tablo 11	:	Şüpheli İşlem Bildirim Sayılarının Yıllara ve Kaynaklarına Göre Dağılımı	483
Tablo 12	:	2011 Yılında Gönderilen Adli Talepler İle Diğer Bildirimlerin Sayıları ve Konularına Göre Dağılımı.....	484
Tablo 13	:	Aklama Suç Duyurularının Talep/İhbar Kaynaklarına Göre Dağılımı	512
Tablo 14	:	Aklama Suçundan Dava Açılan ve Temyiz edilen Dosyaların Safahatı.....	513

KISALTMALAR

A.A.T.U.H.K.	Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
A.B.	Avrupa Birliği
A.D.S.P.L.	Uyuşturucu İle M¼cadele Özel H¼k¼mleri Kanunu (Anti-Drug Special Provisions Law)
A.F.M.L.S.	Varlık M¼saderesi ve Karapara Aklama Bölümü,Suç Kısmı (Asset Forfeiture and Money Laundering Section, Criminal Division)
AK	Avrupa Konseyi
akt.	aktaran
AY.M.	Anayasa Mahkemesi
AM.L./C.F.T.	Aklama ve Terör¼n Finansmanı İle M¼cadele (Anti-Money Laundering/Combating Terrorist Financing)
A.Ö.A.Y.	Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği
A.P.O.C.	Organize Suç Ceza Kanunu(Act on the Punishment of Organised Crime)
Art.	madde (article)
A.T.M.	Bankamatik (Automatic Teller Machine)
AT.C.S.A.	Terör¼le M¼cadele, Suç ve Güvenlik Kanunu (Anti-terrorism, Crime and Security Act)
B.C.C.I.	Bank of Credit and Commerce International
B.K.A.	Alman Federal Polis Servisi (Bundeskriminalamt-Federal Criminal Polis Service)
B.S.A.	Banka Gizlilik Kanunu (Bank Secrecy Act)
C.C.	Ceza Kanunu (Criminal Code)
C.G.T.İ.K.	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
C.H.F.	İsviçre Frangı (Confederazione Helvetica Franc)
C.M.K.	Ceza Muhakemesi Kanunu

C.P.C.	Ceza Muhakemeleri Kanunu (Criminal Procedures Code)
C.T.P.A.	Vergi Politikaları ve İdaresi Merkezi (Centre for Tax Policy and Administration)
CT.S.	Terörle Mücadele Bölümü,Ceza Bölümü (Counterterrorism Section, Criminal Division)
Ç.A.S.Ö.M.K.	Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu
çev.	Çeviren
D.Ç.M.	Dövizle Çevrilebilir Mevduat
D.E.A.	Uyuşturucu İle Mücadele İdaresi (Drug Enforcement Administration)
D.H.S.	Anayurt Güvenlik Bölümü (Department of Homeland Security)
D.İ.B.	Dışişleri Bakanlığı
D.P.T.	Devlet Planlama Teşkilatı
drl.	Derleme
D.o.J.	A.B.D. Adalet Bakanlığı (Department of Justice)
E.C.	Avrupa Komisyonu (European Commission)
Ed.	Editör/ler
E.E.C.	Avrupa Ekonomik Topluluğu (European Economic Community)
E.F.T.	Elektronik Fon Transferi (Electronic Funds Transfer)
E.P.I.C.	El Paso İstihbarat Birimi (El Paso Intelligence Center)
E.S.W.	Egmont Güvenlik Ağı (Egmont Secure Web)
EUROPOL	Avrupa Birliği Polis Teşkilatı (European Union's Criminal Intelligence agency)
F.A.T.F.	Mali Eylem Görev Grubu (Financial Action Task Force)
F.B.A.R.	Yabancı Banka veya Finans Hesapları Raporu (Report of Foreign Bank and Financial Accounts)
F.B.I.	Federal Araştırma Bürosu (Federal Bureau of Investigation)
F.C.	Vergi Kanunu (Fiscal Code)
F.D.I.C.	Federal Mevduat Sigorta Kurumu (Federal Deposit Insurance Corporation)

F.I.U.	Mali İstihbarat Birimi (Financial Intelligence Unit)
Fin.C.E.N.	Mali Suçlar Uygulama Ağı (Financial Crimes Enforcement Network)
F.M.B.	First Merchant Bank
F.T.	Terör Finansmanı (Financial Terrorism)
gov.	Government
G.S.M.H.	Gayri Safi Milli Hasıla
G.S.Y.İ.H.	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
G.V.V.G.	Ağır Şiddet ve Fitne Suçları Kovuşturma Hukuku (Gesetz zur Verfolgung der Vorbereitung von schweren staatsgefährdenden Gewalttaten)
H.M.R.C.	Her Majesty's Revenue and Customs
H.M.K.	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
I.C.E.	Mülteci ve Gümrük Muhafaza (Immigration and Customs Enforcement)
I.M.F.	Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
I.N.L.	Uluslararası Uyuşturucu ve Kolluk İşleri Bürosu (Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs)
INTERPOL	Uluslararası Polis Teşkilatı (International Criminal Police Organization)
I.O.R.	Din İşleri Enstitüsü (Istituto per le Opere di Religione)
I.R.S.	A.B.D. İç Gelirler Dairesi (Internal Revenue Service)
I.R.S. - C.I.	İç Gelirler Servisi Suç Araştırma Servisi (Internal Revenue Service Criminal Investigation)
İ.İ.B.F.	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İ.İ.K.	İcra ve İflas Kanunu
İ.S.M.M.M.O.	İstanbul Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası
JP.Y.	Japon Yeni
J.T.T.F.	Ortak Terörizm Görev Güçleri (Joint Terrorism Task Forces)
K.A.Ö.H.K.	Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun

K.K.	Kabahatler Kanunu
K.O.M.	Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele
L.B.A.	İsviçre Karapara Aklama Kanunu (Loi sur le blanchiment d'argent- Money Laundering Law in Swiss)
MA.S.A.K.	Mali Suçları Araştırma Kurulu
M.S.M.K.K.	Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu
M.L./F.T.	Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı (Money Laundering / Financing Terrorism)
MONEYVAL	Karapara Aklama Önlenmesini Değerlendirme Uzman Komitesi(Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures)
M.o.U.	Mutabakat Muhtıraları (Memorandum of Understanding)
M.S.A.	Mali Suçları Araştırma
M.S.B.'s	Para Hizmetleri İşletmeleri (Money Services Businesses)
N.L.	Uyuşturucu Madde Kanunu (Narcotic Law)
N.D.I.C.	Ulusal Uyuşturucu İstihbarat Merkezi (National Drug Intelligence Center)
O.E.C.D.	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
O.F.A.C.	Yabancıların Varlıklarını Kontrol Dairesi (Office of Foreign Assets Control)
O.I.A.	Uluslararası İlişkiler, Ceza Dairesi (Office of International Affairs, Criminal Division)
O.I.A. - T.	İstihbarat ve Mali Analiz Dairesi (Office of Intelligence and Analysis - Treasury)
P.C.L.	Precursors Control Law
R.I.C.O.	Şantaj ve Rüşvet Örgütleri (Racketeer Influenced and Corrupt Organizations)
U.S. S.A.R.	A.B.D. Araştırma ve Yardım Görev Gücü (United States Search and Rescue Task Force)
S.G.A.Ö.H.K.	Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun

S.G.A.Ö.H.K.Y.	Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun Yönetmeliği
sec.	bölüm (section)
S./C.T.	Terörle Mücadelede Devlet İşleri Koordinatörlüğü (State's Office of the Coordinator for Counterterrorism)
S.U.A.	Belirlenmiş Yasadışı Faaliyetler (Specified Unlawful Activities)
T.A.D.O.C.	Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi – (The Turkish International Academy against Drug and Organized Crime)
T.	Tavsiye
T.ACT	Terörizm Kanunu (Terrorism Act)
T.B.B.	Türkiye Bankalar Birliği
T.B.M.L.	Ticaret tabanlı karapara aklama(Trade-Based Money Laundering)
T.C.M.B.	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
T.C.D.İ.B.	Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı
T.D.K.	Türk Dil Kurumu
T.F.I.	Terörizm ve Mali İstihbarat Dairesi (Office of Terrorism and Financial Intelligence)
T.E.O.A.F.	Varlık Müsaderesi Hazine Yönetim Dairesi (Treasury Executive Office for Asset Forfeiture)
T.E.P.A.V.	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
T.E.S.E.V.	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
T.E.S.MER	Temel Eğitim ve Staj Merkezi
T.F.F.C.	Terörist Finansmanı ve Mali Suç Dairesi (Office of Terrorist Financing and Financial Crime)
T.F.I.	Terörizm ve Mali İstihbarat Dairesi (The Office of Terrorism and Financial Intelligence)
T.M.S.F.	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
T.P.K.K.H.	Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında

T.O.B.B.	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
U.S.C.	Birleşik Devletler Kanunu (United States Code)
U.S.A. P.A.T.R.I.O.T.	Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001
v.b.	ve benzeri
V.U.K.	Vergi Usul Kanunu
W.L.	Ateşli Silahlar Kanunu (Weapon Law)
Y.C.K.	Yunan Ceza Kanunu
Y.M.M.	Yeminli Mali Müşavirler
Y.T.C.K.	Yeni Türk Ceza Kanunu

GİRİŞ

Dünyada, son otuz yıl içinde yaşanan sosyo-ekonomik değişimler, bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında ekonomi üzerindeki devlet egemenliğini serbest piyasa ekonomisine bırakması, para sistemlerinin konvertibl olması, ülkeler arasındaki ticari ve ekonomik gelişmeler sonucu para ve parasal enstrümanların sınır tanımaması ve gelişen teknolojinin de yardımıyla sermaye ve teknoloji transferi ile mal, hizmet ve işgücü hareketleri gibi birçok boyutu da içeren globalleşme süreci, günümüzde şirketlerin strateji ve politikalarını etkileyen temel unsurlardır. Bunun yanında, gümrük engellerinin düşürülmesi, bölgesel serbest değişim anlaşmalarının yapılması, döviz kontrollerinin ortadan kaldırılması, yabancı banka kurulmasının serbestleştirilmesi, yabancı yatırımlarının teşvik edilmesi ve mali işlemlerin küresel bir boyut kazanması sonucu uluslararası boyutta ticari ve mali işlemler giderek önemli düzeylere ulaşmıştır¹. Uluslararası dolaşımdaki parada, legal yollardan elde edilen gelirlerin yanı sıra illegal yollardan elde edilen gelirlerde bulunmaktadır. Ekonomik çıkar elde etme amacı etrafında yapılanan suç failleri, elde ettikleri gelirleri, ülkelerin yasal sistemlerine birtakım mali işlemlerle girerek, suç gelirlerine yasal görünüm kazandırma amacı ile hareket ederler.

Globalleşmenin, dünya ticaretine olumlu katkılar sağlamasının yanı sıra, dünyanın yaşamış olduğu çeşitli küresel krizler de mevcut olan ekonomik, mali ve sosyal sorunların ağırlaşmasına da neden olmuştur². Globalleşmenin, üretim yönünden çok, finans yönü daha büyük bir gelişme gösterdiğinden³, sınır tanımadan gelişen uluslararası sermaye hareketleri, suç örgütlerinin illegal kazançta ulaşmasında ve bu kazancın kaynağının gizlemesinde kullanılmaktadır. Dünya ekonomisini tehdit eden, karaparanın, teknoloji ve globalizasyondan beslendiği ve geliştiği söylenebilir⁴. Suç örgütlerinin, gelişen teknolojiyi yakından takip etmesi ve her geçen gün, suç kaynaklı

¹ Ülker Mavral, "Karapara Kayıt Dışı Ekonomi ve Globalleşme İlişkisi", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa. 174, Mart: 2003, ss. 144-174, s. 144. (Çalışmada bu makale "Globalleşme" şeklinde kısaltılarak kullanılacaktır).

² Hakan Ay ve Metin Meriç, "Küreselleşme Olgusu Bağlamında Vergi Kayıp ve Kaçakları", *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa. 11, Haziran:2004, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_fram_e.asp?file_name=20040611.htm. [10.06.2011].

³ Mavral, (Globalleşme), op.cit, s. 149.

⁴ Cahit Uyanık, "32 Tekmili Birden Karaparanın Macerası", *Ekonomi Dergisi*, Aralık:1996, s.3.

gelirlerini gizlemek için kullandıkları yöntemlerde de gelişmeler göstermektedir. Aklayıcılar bu teknolojik gelişmeleri takip ederken kendilerine bu konularda ve finansal konularda yardım edecek konunun uzmanlarını da kendi saflarına almaktan geri kalmamışlardır. Suç gelirlerini aklama, fonların gerçek kaynağını maskeleye amacıyla bir takım işlemlere maruz bırakma, fonların birtakım işlemler sonrasındaki halini gizleme, herhangi denetime maruz kalmalarını engellemek amacıyla izleri ortadan kaldırma, fonları meşru kaynaklardan elde edilmiş gibi gösterme hareketidir. Ulusal para birimlerini ve ulusal ekonomileri zayıflatarak aklanan para, yasal görüntüsü ile küresel mali sistemin içine girmeyi başarır⁵. Aklanan suç geliri, işletmelerin adil rekabet şartlarının kısıtlanmasına bu suretle ekonomik gelişmenin bozulması sonucunda, vergi gelirlerinin azalmasına ve ulusal finansal sistemin bütünlüğünün aşınmasına sebep olur.

Değişim aracı olarak kullanılan paranın, eski çağlardan günümüze kadar fiziki değişimlerinin yanı sıra, globalleşme sonucu sermayenin sınır tanımadan dolaşımdaki hareket serbestisi, suç örgütlerinin yasadışı faaliyetlerinden elde ettikleri para ve para yerine geçen değerler⁶, diğer bir anlatımla paranın, hukuken suç teşkil eden yasadışı faaliyetler sonucu elde edilen, yasadışı ekonomik kazanç niteliğini kazanması ile para kavramı deyimisel bir değişime uğramıştır. Suçtan elde edilen gelirin ifadesinde, para teriminin önüne “kara” sıfatı eklenerek kullanılmaktadır. Aklayıcılar, “karapara”ya “akpara” görünümü vermek için, akıl almaz aklama yöntemleri kullanmaktadırlar. Karapara aklamının uluslararası literatürde kullanılan “money laundering” terimi, ünlü gangster Al Capone’nun 1930’lu yıllarda kaçakçılıktan elde ettiği kazançları, işlettiği çamaşırhanenin geliri gibi göstererek yasal sisteme girişini sağlanmasından gelmektedir. Bu terim, ülkelerin kendi resmi dillerinde farklılaşmaktadır⁷. Ekonomik getirisinin suçu

⁵ F.D.I.C., “What is Money laundering?”, http://www.fdic.gov/regulations/examinations/bsa/bsa_5.html[25.01.2011].

⁶ Para benzerleri, değer saklama amacıyla muhafaza edilen ve arzu edildiğinde kolayca kağıt paraya veya vadesiz banka mevduatına çevrilebilen varlıklardır. Vadeli banka mevduatları, devlet tahvilleri, hazine bonoları ve bankaların yatırım fonları para benzerlerine örnektir. Bu varlıklar son derece likittir. Üstelik, vadesiz mevduattan faiz geliri elde edilmez ama para benzerlerinden gelir elde edilir. Örneğin, bir yatırım fonu aldığınızda, yatırım fonunun değerindeki değişimlere göre kazancınız olur. Nakit paraya ihtiyacınız olduğunda da anında satabilir ve nakit elde edebilirsiniz. Günümüzde nakitler vadesiz mevduat hesaplarında tutulmak yerine, yatırım fonlarında tutulmaktadır. Bazı bankalar vadesiz mevduatları sizin adınıza otomatik olarak yatırım fonlarına yatırmaktadır.

⁷ A.B.D., İngiltere, Avustralya, Yeni Zelanda ve Kanada’nın İngilizce konuşulan eyaletlerinde “money laundering”, Fransa ve Kanada’nın Fransızca konuşulan eyaletlerinde “blanchiment”, İsviçre’de “balanchissage”, Almanya’da “geldwäscherei”, İspanya’da “le blanque” terimleri suç

cazip kılması nedeniyle, yıllar içinde gelişmiş, hatta yasalara riayet edenleri bile baştan çıkarıcı etkisi ve gücüyle, suç örgütlerinin varlık sebebi olmuştur.

Aklama suçunun doğası gereği, kendisinden önce bir suçun işlenmesine ve bu suçtan bir gelir elde edilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Doktrinde çeşitli terimlerle adlandırılan bu suç, çalışmamızda “*öncül suç*” olarak ifade edilmektedir. Öncül suçun işlenmesi ile elde edilen gelirin, yasadışı kaynağının gizleme ve uzaklaştırma suretiyle yasal görünüm kazandırılma amacıyla, bir takım eylemlerde bulunma aklama suçunu oluşturmaktadır. Karapara, yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirme aşamaları sonrasında aklanmış olur. Yerleştirme (placement) aşamasında, genellikle nakit ve küçük küpürlü banknotlar halinde bulunan paranın, yasal sisteme girişinin ilk etabıdır. Aklayıcılar için bu aşama riskli bir dönemdir. Yerleştirme aşaması, karaparanın yetkililer tarafından tespitinin kolay, dolayısıyla aklayıcının da yakalanma tehlikesinin olduğu bir aşamadır. Bu aşamada, aklayıcılar mali sisteme girişin kolay olduğu bölgeleri tercih etmektedirler. Ayrıştırma (layering) aşaması, mali sisteme giriş yapan karaparanın, suç kaynağından uzaklaştırılmak amacıyla bir çok işleme tabi tutulmasını gerektiren bir aşamadır. Bu aşamada yapılan işlemler, grift bir yapıda ve sıkı bir biçimde birbirleriyle ilişkilendirerek, gelirin suç kaynağının tespitinin zorlaştırılması hedeflenmektedir. Aklamanın son aşaması, bütünleştirme (integration) aşamasıdır. Suç geliri, yasal ekonomiye entegre olmuş ve yasadışı tabiatı ve kaynağı ile bağlantısı koparılmış, ve yasal bir gelir maskesi ile yuvasına geri dönerek, kullanıma ve yatırım yapmaya hazır duruma getirilmiştir. Böylelikle suç geliri, sahibinin meşru bir gelir gibi istediği şekilde harcayabileceği, suç kaynağı ile bağlantısı tamamen kaybettirilmiş ve kullanıma hazır durumdadır.

Globalleşmenin getirdiği avantajlar ve bireysel işlenen suçların gelişen ve değişen dünyada, organize bir yapılanma içinde büyümesi ve gelişmesi, uluslararası alanda tehdit boyutların giderek büyümesi, konuyla mücadele için ulusların işbirliği

gelirlerinin aklanması teriminin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Ergin Ergül, **Kara Ekonomi ve Aklama Suçu**, Ankara:Adalet Yayınevi, 2005, s.6 (Çalışmada bu eser “Karapara” olarak kısaltılarak kullanılacaktır); Ümit Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi S.B.E., 2000, s.19; Murat Volkan Dülger, **Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar**, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2011, s.53.

içinde olunmasını ve suç geliri ve aklanması ile ilgili, uluslararası sözleşme ve tavsiyelerin hazırlanmasına neden olmuştur. 1980'li yıllarda, uyuşturucunun dünyada tehdit oluşturması üzerine konuyla ilgili ilk çalışma, Viyana Konvansiyonu'dur. Viyana Konvansiyonu'nda uyuşturucu madde ticareti ile elde edilen gelirler suç geliri, olarak tanımlanmıştır. Zaman içinde, suç geliri aklanması suçu kapsamına uyuşturucu madde ticareti suçunun yanı sıra, her türlü suçlardan elde edilen gelirlerin aklamaya konu olabileceği kabul edilmiştir. Aklama suçunun ceza kanunlarında düzenlenmesi, suçtan kaynaklanan gelirler ile mücadelenin bir kısmını oluşturmaktadır. Suç gelirlerini aklama aşamalarında, yasadışı kimliğinin kaybettirilmesi için mali sistemlerin kullanılması, mali sektörlerde bazı tedbirlerin alınmasını gerektirmiştir. 1988 tarihli Basel Komitesi İlkeler Bildirisi'nde, mali kurumlar aracılığıyla, aklama işlemlerinin gerçekleştirilmesine engel olmak amacıyla kimlik tespiti ve benzeri bir takım önleyici tedbirler düzenlenmiştir. Aklayıcıların suç gelirlerini aklamak amacıyla yasal sistemlerine giriş yaptıkları ülkelerin ekonomik düzenleri yanında kamu düzenlerini bozucu etkileri de bulunmaktadır. Artan suç ve suç örgütleri ile mücadele, uluslararası kuruluşlar ve örgütlerin yaptıkları uluslararası sözleşmeler ve tavsiye kararlarının yanı sıra, her ülkenin taraf olduğu sözleşme ve tavsiye kararları ile uyumlu olacak şekilde mevzuatlarında gerekli düzenlemeler yapmalarını gerekli kılmaktadır. Her ne kadar uluslararası sözleşmeler ve tavsiye kararları temel alınmak suretiyle ülkeler iç hukuklarında konuyla ilgili düzenlemeleri yapsalar da, her ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasi farklılıkları yapılan tanımlamalara da yansımaktadır. Her bir ülke önceliğini, iç düzeninde, siyasi, idari, adli ve iktisadi karar mekanizmalarının işleyişinde zafiyete uğratma konusunda tehlike arz eden suçları ve bu suçlardan elde edilen yasadışı gelirleri, suç geliri/karapara olarak mevzuatına almıştır. 2001 yılında A.B.D.'nde gerçekleştirilen terör saldırısından sonra, terörizmin finansmanı ile aklama suçu, uluslararası sözleşmelerde beraber düzenlenmeye başlanmıştır. Dünyanın süper gücüne düzenlenen terör saldırısı ile, dünya genelinde başlatılan terörle mücadele kapsamında, terör finansmanı, aklama suçu kapsamına alınmıştır. Terör örgütlerinin ideolojik amaçlı, organize suç örgütlerinin çıkar amaçlı

olmalarına rağmen, ideolojik amaçlarını gerçekleştirmek için terör örgütlerinin, yasadışı faaliyetlerde bulunarak amaçlarını fonladıkları bilinmektedir⁸.

Karapara ve karapara aklanması ile uluslararası alanda verilen mücadelenin ilk sözleşme niteliği taşıyan 19 aralık 1988’de üye ülkeler tarafından imzalanan Viyana Konvansiyonu, ülkemiz tarafından 22 Kasım 1995 tarihinde, “4136 Sayılı Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylamasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun”la onaylanmıştır. Viyana Konvansiyonu’nu hükümleri uyarınca, karapara ve karapara aklama suçu ile ilgili ilk düzenleme olan ve mevzuatımıza 19 Kasım 1996 tarihinde R.G.’de yayımlanarak yürürlüğe giren, 4208 sayılı *Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun*’dur. 4208 sayılı Kanun’da, “karapara” ve “karapara aklama suçu” tanımlamaları yapılmıştır. Kanunda ayrıca aklama suçuyla mücadelede devletler arası bilgi alışverişinin sağlanması, bildirimine konu olan mali bilgileri toplanması, analiz edilmesi ve yetkili birimlere iletilmesinde görevlendirilecek mali istihbarat birimlerin kurulması ile ilgili Egmont Grubu tarafından oluşturulan ilk ve temel belge olan “*Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı Olayları İçin Mali İstihbarat Birimleri Arasında Bilgi Değişimi İlkeleri*” doğrultusunda, ülkemizde kurulan Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu’nun görev ve yetkileri de 4208 sayılı Kanunda düzenlenmiştir. 4208 sayılı Kanun, on yıl yürürlükte kaldıktan sonra uluslararası sözleşmeler ve tavsiyeler doğrultusunda güncellenen aklama suçu, 5237

⁸ Nakit işlemlere konu olan yardım kuruluşu hesaplarının terörist gruplarla bağlantılı olmasına örnek : “L ülkesinde bir bankadan offshore bölgede kurulu olan bir yatırım firması ile ilgili şüpheli işlem bildirimini alınmıştır. Şüphe, firma yöneticilerinden birinin değişik yabancı para birimlerinden açılmış hesaplarına nakit olarak yüksek tutarda para yatırmasıdır. Müşteriye göre fonlar, medya sektöründeki firmaların finansmanı ile ilgilidir. Soruşturma makamlarınca birçok finansal kurumlardan bilgi talep edilmiştir. Elde edilen bilgilere göre offshore bölgede kurulu yatırım firmasının yöneticisi L ülkesinde ve bu ülkeye sınırı olan bir ülkede yerleşik olarak görülmüş, bu firma ve kişilerle bağlantılı olarak L ülkesinde medya sektöründe faaliyet gösteren şirketler ve kar amaçlı faaliyet göstermeyen kültürel aktivitelerde bulunan kurumlar adına bir çok bankada hesap açıldığı tespit edilmiştir. Soruşturma makamlarının analizine göre; hem şüpheli firma yöneticisi hem de müşterileri tarafından bu hesaplara nakit olarak teslimatla para yatırılmaktadır. Bu işlemlerin medya sektörünün finansmanında kullanılmakta olduğu konusunda müşteri beyanı gerçeği yansıtmamaktadır. Kültür faaliyetlerinde bulunan kurumların hesaplarına da üçüncü kişiler tarafından hergün küçük tutarlarda nakit para yatırılmaktadır. Yöneticiye göre bu tutarlar kültürel aktiviteleri finanse eden üyelerden gelmektedir. Polis araştırmalarında elde edilen bilgiler bu kişi ve kuruluşlara ait hesapların karaparanın aklanması ile ilgili olarak kullanıldığını göstermekte, polis tarafından şüpheli yöneticinin bir terörist grubun üyesi olması, tehditle toplanan haraç ve uyuşturucu kaçakçılığından gelen fonları bu hesaplarda akladığı yönünde soruşturma derinleştirilmektedir”. T.B.B., **Karaparanın Aklanması Suçu İle Mücadele ve Bankaların Yükümlükleri**, T.B.B. Yayın No.235, Aralık: 2003, s.53.

sayılı Y.C.T.K.’nın 282. maddesinde, “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu*” başlığı altında yeniden düzenlenmiştir. Yeni düzenlemede, öncül suçların listeleme (sayma) yöntemi ile belirlenmesi yerine, eşik yöntemi tercih edilmiş, alt sınırı 1 yıl ve üzeri hapis cezası gerektiren suçlardan elde edilen malvarlığı değerleri, suç geliri, suça konu değerler ile ilgili madde hükümde yazılı eylemlerin gerçekleştirilmesini de, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu olarak kabul edilmiştir. Yeni düzenleme ile, Türk hukukunda yerleşik “*karapara*” ve “*karapara aklama suçu*” terimleri, yerini “*suç geliri*”, “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri*” ve “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklama suçu*” terimlerine bırakmıştır. suç gelirlerinin aklama sürecinde mali sistemin ve kuruluşlarının kullanılması, mali sisteme kolaylıkla giren suç gelirlerinin, yeni suçlar için finansman yaratmasının yanı sıra, yasal ekonominin bazı sektörlerini etkilemekte, arz talep dengesini bozmakta ve gerek mali gerekse ekonomik sisteme zarar vermektedir⁹. Aklama suçuyla mücadele eden kurullar ile suç gelirlerinin mali kurumlar aracılığıyla, aklanmasının engellenmesi amacıyla, hazırlanan Basel Komitesi İlkeler Bildirisi gereğince, mali olan veya mali olmayan kurumların kimlik tespiti ve diğer önleyici tedbirler 5549 sayılı Kanunda yer almaktadır.

Çalışmamızda, karapara/suç geliri ve aklama suçu, 5549 sayılı Kanun, 5237 sayılı Kanun ve 4208 sayılı Kanun düzenlemeleri ile uluslararası sözleşme ve yabancı ülke mevzuatları ele alınarak incelenmiştir. Ayrıca, Türk hukukunda 1996 tarihinden günümüze kadar aklama suçu ve suçtan elde edilen geliri tanımlayan tüm terimler, çalışma metninin içerisinde zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılmışlardır. Çalışma, giriş ve sonuç kısımları ile beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; suç gelirleri kavramı, tanımı, türleri, suç gelirleri ve suç gelirlerinin aklanması kavramının kayıt dışı ekonomi, ekonomik suç ve organize suç kavramları ile ilişkisi ele alınmıştır.

Suç gelirlerini aklama, fonların gerçek kaynağını maskeleyerek amacıyla bir takım işlemlere maruz bırakma, fonların birtakım işlemler sonrasındaki halini gizleme, herhangi denetime maruz kalmalarını engellemek amacıyla izleri ortadan kaldırma, fonları meşru kaynaklardan elde edilmiş gibi gösterme hareketlerinin, işletmelerin adil

⁹ Olgun Değirmenci, **Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2007, s.3.

rekabet şartlarının kısıtlanmasına bu suretle ekonomik gelişmenin bozulması sonuçları, çalışmanın ikinci bölümde aklama eyleminin dayandığı ekonomik sosyal ve siyasal nedenler ve etkileri başlıkları altında incelenmiştir. Aynı bölümde ayrıca, suç gelirleri aklama kavramı, tanımı, öncül suç tanımı, öncül suç yaklaşımları, ulusal ve yabancı mevzuatlarda öncül tanımları, aklama suçu ile öncül suç ilişkisi, aklama aşamaları, yöntemleri ele alınmak suretiyle incelemiştir.

Üçüncü bölümde, Türk hukukunda ve uluslararası hukukta, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik düzenlemeler ve kurumlar sınırlı olmak üzere ele alınmıştır. İlk kısımda, suç gelirlerini aklamanın önlenmesi ile mücadele eden uluslararası kurumlardan: Mali Eylem Görev Gücü, Avrupa Konseyi ve Pompidou Grubu, Basel Komitesi, Egmont Grubu, Wolfsberg Grubu, Birleşmiş Milletler, Karayipler Mali Eylem Grubu, Doğu ve Güney Afrika Karapara Aklama İle Mücadele Grubu, Güney Amerika Mali Eylem Görev Gücü, MONEYVAL, Eurasia Grup, Ortadoğu Güney Afrika Mali Eylem Görev Gücü, Karapara Aklamaya Karşı Hükümetler Arası Afrika Eylem Grubu, Kıyı Bankacılığı Denetim Grubu; suç gelirlerinin aklamanın önlenmesi ile ilgili uluslararası sözleşmelerden: Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi *“Suç Kaynaklı Paranın Saklanması Ve Transferlerine İlişkin Tedbirler”* Hakkındaki R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararları, Avrupa Birliği 91/308/E.E.C. sayılı Konsey Direktifi, 2001/97/E.E.C. sayılı Konsey Direktifi, 2005/60/E.C. sayılı Konsey Direktifi, Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zaptedilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Anlaşması, Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Aranması, Elkonması ve Müsaderesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Uluslararası Ticari İşlemlerde Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi olmak üzere ele alınarak incelenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, İsviçre, Birleşik Krallık, Japonya ve Almanya’nın ulusal mevzuatlarında yer alan karapara ve karapara aklama suçu düzenlemeleri incelenerek bölümde yer verilmiştir. Bölümün ikinci kısmında ise, Türk hukukunda suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi mücadele eden kurullar, idari birimler ve düzenlemeler incelenmiştir. Mücadele kapsamında ulusal hukukta yer alan 5549 sayılı S.G.A.Ö.H.K., 5237 sayılı Y.T.C.K.’nın 282.

maddesi ve 4208 sayılı K.A.Ö.H.K.'da yer alan suç geliri ve aklama suçu ile ilgili düzenlemeler mukayese edilmek suretiyle incelenmiştir.

I.BÖLÜM

SUÇ GELİRLERİ KAVRAMI, TANIMI, TÜRLERİ VE SUÇ GELİRLERİNİN KAYIT DIŞI EKONOMİ, ORGANİZE SUÇ VE EKONOMİK SUÇ İLE İLİŞKİSİ

I. SUÇ GELİRLERİ KAVRAMI, TANIMI VE TÜRLERİ

A. GENEL OLARAK

Toplumsal hayatta ilişkileri düzenlemek için konulan kurallar, bireylere yapmaları ve yapmamaları gereken fiilleri göstermektedir. Böylelikle devlet, toplum hayatında insanların barış ve güven içinde yaşayabileceği düzeni kurmak ve korumak amacıyla hukuk kuralları koymaktadır. Hukukta süje insandır ve süje hukuk normlarına uygun davranmak yükümlülüğü altındadır. Bu normların ihlal edilmesi ile kanun koyucu tarafından, kanunda suç olarak tanımlanan fiil işlenmiş olmakta, toplumsal bir değer ihlal edilmiş olmaktadır. Hukuka aykırı, kusurlu ve karşılığında yasada cezalandırılması öngörülmüş olan suç kavramının oluşmasında rol oynayan hukuk bilimi, bireylerin, toplumun ve devletin birbiriyle olan ilişkilerinin nasıl olması gerektiğinin, yetkili organlar tarafından usulüne uygun olarak konulan ve kamu gücüyle desteklenen, yaptırımlarla uyulması sağlanabilen kurallar topluluğu olarak izah edilebilir.

Ortak bir hayatı ve kültürü paylaşan bir toplumda, toplum düzenini, güvenliğini ve huzuru sağlama amacını güden ve bu amaca yönelik olarak kanun koyma, bu kanunları uygulama, yargılama, cezalandırma gibi güçlere sahip olan devlet, suç kavramına hukuk düzeni içerisinde yer vermiş ve tanımlamalar getirmiştir¹⁰. Devlet toplumsal yaşamı barış içerisinde devam ettirme görevini¹¹ yerine getirebilmek için hukuka dayalı bir düzen kurmak ve bunu devam ettirmek zorundadır. Bu sebeple kanun koyucu, toplumsal hayatın devamı için önem taşıyan değerlere karşı yapılacak eylemleri suç olarak tanımlayıp, korunma yolu olarak da cezalandırma tehdidini seçmiştir. Ancak,

¹⁰ Şafak Ertan Çomaklı, **Vergi Hukukunda Mahsus Suç**, Savaş Yayınevi, Ankara:2008 , s.7.

bireylerin özgürlük alanlarına en derin müdahalelerde bulunan ceza hukuku araçlarının, iktidarlar tarafından kötüye kullanılmasını engelleyici önlemlerin alınmasının zorunluluğu olarak, Anayasa'nın m. 38/3 fıkrasında, *suçta kanunilik (kanunsuz suç olmaz)* ve *cezada kanunilik (kanunsuz ceza olmaz)* ilkeleri ile olabilecek kötüye kullanıma sınırlama getirilmiştir¹². Yasaların düzenlenmesi ve uygulanması aşamasında hiç bir etki altında kalınmamalı, bireylere karşı eşit ve tarafsız davranılmalı aksi halde hukuka saygı duyulmayan bir ortamda bireylerden de hukuka saygı duyması beklenilmemelidir¹³.

Bir hukuk toplumunda geçerli olan değerleri korumak, bir takım kurallara uyulmasını gerektirir. Hukuk kurallarına uyulmaması halinde uygulanacak yaptırımlar çeşitlidir; ancak, bunların en belirgin olanı kurallara uymayanların cezalandırılmasıdır¹⁴. Suç, kanunlara aykırı fiilerdir ve haksız fillerdir. Ancak, hukuka aykırı ve haksız olarak nitelendirilen her fiil, suç oluşturmaz. Sosyal düzeni bozan hareket bir yaptırıma bağlı olsa da, bu yaptırım her zaman cezai yaptırım uygulaması olmayabilir. Ancak, karapara, suçtan elde edilen malvarlığı değerleri olma niteliğinden ve suç kökenli zenginliklerin yasal sisteme aktarılıp, sistemle bütünleştirilğinde, suç örgütlerinin gücünün artmasına ve bu durumun gerek toplum düzeni gerekse ekonomik düzen için büyük tehdit oluşturmasından dolayı, karapara ve karapara aklama ulusal ve uluslararası hukukta suç olarak düzenlenmiştir. Karaparayı oluşturacak öncül suç tanımı, her hukuk düzeninde farklı bir biçimde belirlenmiştir.

B. SUÇ GELİRLERİ KAVRAMI VE TANIMI

1. Suç Gelirleri Kavramı

Kavram olarak suç gelirleri, kanunların suç saydığı fiilerin işlenmesinden elde edilen her türlü ekonomik menfaat ve değerlerdir¹⁵. Suç gelirleri, suçtan kaynaklanan

¹² Gülsen Güneş, **Verginin Yasallığı İlkesi**, 12 Levha Yayıncılık, Yayın no:10, 2008, s.8.

¹³ Ülker Mavral, **Karapara Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları**, 2.Baskı, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, Ekim:2003, s.326.(Çalışma içinde bu kaynak "Karapara" olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

¹⁴ Sadık Kırbaş, **Vergi Hukuku**, 11.Baskı, Ankara : Siyasal Kitabevi, Ekim:1999, s.20.

¹⁵ Aziz Taşdelen, **Hukuksal Açıdan Türkiye'de Karaparanın Aklanması ve Önlenmesi**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2003, s.25 (Çalışmada bu eser "Hukuksal Açıdan" olarak kısaltılarak kullanılacaktır); Halim İpek, **Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması**, İstanbul:

malvarlığı değerleridir. Yasaların suç saydığı fiillerin gerçekleştirilmesi ile doğrudan veya dolaylı şekilde elde edilen gelir ve malvarlıkları, suç gelirleri olarak tanımlanmaktadır. Suç gelirleri, karapara ve kirli para kavramlarıyla aynı anlamda kullanılmaktadır. Karapara kavramı, ingilizcede “*black money*”, “*dirty money*”, fransızcada “*l’argent noir*”ın karşılığıdır. Ayrıca, “*proceeds of crime*”, “*money derived from illegal activity*”, “*property derived from crime*” ve “*criminal fund*” gibi kavramlar da, bu gelirin suç kaynaklı olduğu vurgulanmak amacıyla kullanılmaktadır. Karapara, genel olarak suçtan kaynaklanan mallara verilen isimdir. Her ne kadar para kelimesi kullanılmış olsa da, sözkonusu kelimedenden anlaşılması gereken sadece para değildir. Ekonomik değere haiz olan ve suçtan elde edilen tüm menkul ve gayrimenkul mallar ile bunlara bağlı haklar para kapsamında değerlendirilmektedir¹⁶. Böylece, suç gelirinin/karaparanın aklanmasının önlenmesi ile ilgili hukuksal çalışmalarda suçun işlenmesi sonucu elde edilen ve malvarlığını artıran her türlü maddi menfaat, parasal değeri ile karapara (suçtan elde edilen kazanç) kapsamında sayılmaktadır¹⁷. Uygulamada suç geliri, karapara ve suçtan kaynaklanan malvarlığı kavramlarının tümü, öncül suçlardan elde edilen değerleri ifade etmektedir ve aralarında bir fark bulunmamaktadır.

“*Karapara*” ve “*Karapara Aklama Suçu*”¹⁸ kavramları mevzuatımıza, 19 Kasım 1996 yılında, 4208 Sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Hakkında Kanun yürürlüğe girerek, ilk defa bu kanunla Türk mevzuatında karapara ve karapara aklama suçu tanımı yapılmıştır. Kanunun m. 2/a fıkrasında yazılı öncül suçların işlenmesi suretiyle elde edilen para, para yerine geçen her türlü kıymetli evrak, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her

Beta Basım, Eylül: 2000, s.3.

¹⁶ Değirmenci, op.cit., s.13.

¹⁷ Taşdelen, loc.cit.

¹⁸ *Karapara Aklama Suçu*: Türk Ceza Kanununun 296’ıncı maddesinde belirtilen haller haricinde, bu maddenin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiiller, 4208 sayılı kanunda karapara aklama suçu olarak düzenlenmiştir.

türlü maddi menfaat ve değerleri, karapara olarak tanımlanmıştır. 5549 sayılı S.G.A.Ö.H.K. 'da, kanun koyucu karapara kavramı yerine suç geliri, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri kavramları kullanılmıştır. Mevzuatımızda ve öğretide, “karapara” “suç geliri”, “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri” kavramları aynı anlamda, birbirinin yerine kullanılmaktadır. Mevzuatta kavram birliğinin sağlanamamış olması, özellikle konuyla ilk defa karşılaşan uygulamacılar açısından, bir karışıklığa neden olabileceği aşîkardır¹⁹.

Karapara:

- Her an paraya dönüşebilecek servetlerden, senetlerden, vadeli çeklerden, kaçak döviz, kaçak altınlardan, tahvillerden, taşıyana yazılı pay senetlerinden ve nakitlerden oluşan dev bir fon²⁰,
- Ülkeler arasında kolaylıkla dolaşabilen ve bulunduğu ülkenin mali, ekonomik, sosyal, siyasal ve ahlâki yapısını tehdit eden, hukuka aykırı yasalarda suç sayılan fiillerin işlenmesi sonucunda elde edilen ve ekonomik değeri olan her türlü mal varlığı²¹ olarak ifade edilmektedir. Karapara, ülkeler arası dolaşan ve bulunduğu ülkenin ekonomik, sosyal, hukuki, siyasal düzenini tehdit eden, kısa vadede girdiği ortamda yarattığı bahar havasını ani değişimle dondurucu soğuğa çevirebilecek potansiyele sahip bir tehdittir. Karapara, ülkenin aynada görünen yüzünün karanlıkta kalan tarafıdır.

2. Suç Gelirleri Tanımı

Suç geliri, bir suçun işlenmesi sonucu elde edilen suç kaynaklı bir gelirdir. Ancak, bu kavram gayrimeşru gelir ve kayıt dışı para kavramları ile karıştırılmaktadır. Gerçekte, her gayrimeşru faaliyet suç oluşturmazken, her suç aynı zamanda gayrimeşru bir fiildir²². Karapara, gayrimeşru faaliyet sonrası elde edilen bir gelirdir ve aynı

¹⁹ Dülger, op.cit., s.46.

²⁰ Oktay Kuban, “Karapara Aklama Suçu”, *Adalet Dergisi*, Sa.7, Nisan 2001, s.90.

²¹ Idem.

²² Ümit Kocasakal, “Karapara Aklama İle Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu”, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın (drl.), Ankara: Adalet Yayınları, Mart: 2008, ss.55-105, s.55 (Çalışmada bu makale “Suç Gelirlerinin” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

zamanda kanunda suç olarak düzenlendiğinden gayrimeşru fiildir. Suç geliri kavramı, Viyana Konvansiyonu'nun ilk düzenlendiği yıllarda, sadece uyuşturucu madde ticareti suretiyle elde edilen gelir olarak tanımlamakta idi. Uyuşturucu madde ticaretinin dışında yasadışı bir faaliyetten elde edilen geliri suç geliri olarak tanımlamamakta idi. Faaliyetin yasadışı kimliği olsa da, iç hukukta aklama suçunun öncül suçu olarak tanımlanmayan bir suçtan elde edilen gelirden, dolayısıyla suç geliri olarak kabul edilmemektedir.

Karaparanın söz edebilmesi, gelirin kaynağındaki faaliyetin kanunlara aykırı olmasına ve işlenen fiilin de kanunda tanımlanan bir suç olmasına bağlıdır²³. Ayrıca, karaparanın, suçun işlenmesi yoluyla doğrudan veya dolaylı olarak elde edilmesi gerekmektedir. Böylece, bir gelirin “suç geliri” niteliğini kazanması, bu gelirin kaynağının bir suçun işlenmesine bağlanmıştır. Ancak, kanunen yapılması yasaklanan olan fiillerin işlenmesi ile elde edilen her gelir, karapara olarak nitelendirilmemelidir²⁴.

Suç, kanunun ceza yaptırımı uygulamasını öngördüğü kanuna aykırı fiillerdir. Toplumsal değerleri ihlal etmediği düşünülen diğer eylemler, kabahat olarak kabul edildiğinden²⁵, idari ceza yaptırımları uygulanmaktadır. Kanunda yazılı kabahatin işlenmesi ile elde edilen gelir, karapara kapsamında değildir. 5237 sayılı Y.T.C.K. ile, mülga 765 sayılı T.C.K.'da bulunan kabahat ve cürüm ayrımı kaldırılmış ve kanuna göre idari yaptırım uygulaması öngörülen kabahatler, 5326 sayılı K.K'nun da düzenlenmiştir. Kabahat, 5326 sayılı K.K. m. 2/1 fıkra hükmüne göre, kanunun idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık olarak tanımlanmaktadır. Böylelikle, 765 sayılı T.C.K.'da hukuka aykırı fiiler arasında bulunan kabahatler, suç olmaktan çıkarılmıştır²⁶. Aynı şekilde, 5549 sayılı Kanunun 13'ncü madde hükmü “yükümlülük

²³ Idem.

²⁴ Bir işletme alkollü içki satma ruhsatına sahip dahi olsa, 18 yaşından küçüklere içki satması kanunen yasaktır. Yasaya uygun davranılmadığında uygulanan yaptırım idari para cezasıdır. İşletme sahibinin yasaya aykırı davranışının sonucu küçüklere yaptığı satıştan elde ettiği gelirin, karapara olarak tanımlanması söz konusu değildir. Her ne kadar yapılan eylemle kanunlar çiğnense de, bu eylem kabahat kapsamında değerlendirilecek ve idari para ceza yaptırımı uygulanacaktır. Hasan Aykın, **Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu**, Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yayın no:2010/406, Mart: 2010, s. 14. (Çalışmada bu eser “Küresel Boyutu” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

²⁵ Dülger, op.cit., s.691.

²⁶ Funda Yılmaz, **Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun 5237 Sayılı Türk Ceza Genel Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi**, Ankara: MA.S.A.K. Başkanlığı, Yayın

ihlallerine ilişkin kabahatler” ve 16’ncı madde hükmü “gümrük idaresine açıklama yapmama kabahati” fiillerini işlemek suretiyle süje, suç geliri sahiplerinden maddi bir kazanım elde etse de, bu kazanım karapara/suç geliri niteliği kazanmamaktadır.

Suç gelirinin hukuki tanımlamaları, her ülkenin iç hukukunda farklı şekillerde tanımlanmasına rağmen değişmeyen tek şey, suç gelirinin suçtan kaynaklı olmasıdır. Bazı ülkeler, suç gelirini, iç hukuklarında suç olarak düzenlenen tüm suçların işlenmesinden elde edilen gelirler olarak tanımlarken, bir kısmı sadece uyuşturucu madde kaçakçılığı veya 4208 sayılı Kanun’daki düzenlemede olduğu gibi, tek tek sayılmak suretiyle belirlenen suçların işlenmesi suretiyle elde edilen gelirler olarak tanımlamıştır.

Norveç’te, 1989 yılında iç hukukunda, karapara aklama suçunun öncül suçu olarak uyuşturucudan elde edilen gelirleri karapara olarak kabul etmiştir. Ancak, Viyana (uyuşturucu madde ticareti) ve Palermo Konvansiyon (ciddi suçlar) hükümlerini hemen hemen karşılayacak ölçüde, iç hukukunda değişiklikler yapmak suretiyle tüm suçları, karapara aklama suçunun öncül suçu kapsamına almıştır²⁷. Avusturya Ceza Kanunu’nun 165’nci maddesinde de, suç geliri tanımlanmasında sayma yöntemi benimsenmiştir²⁸. A.B.D’de öncül suçlar, listeleme yaklaşımı ile tek tek saymak suretiyle ikiyüzelli suçu, aklama suçunun öncül suçu olarak kabul etmiştir²⁹. Almanya’da §261 madde ve İsviçre’de Art. 305bis ve Art. 305ter maddelerinde yer alan cürüm ve cünhaların işlenmesi ile elde edilen kazançlar³⁰; Japonya’da öncül suçlar, listeleme yaklaşımı ile

no:19, Kasım:2010, s.4. (Çalışmada bu eser “Suçtan Kaynaklanan” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

²⁷ F.A.T.F., Third Mutual Evaluation/Detailed Assessment Report Anti-Money Laundering And Combating The Financing Of Terrorism : Norway . 10 June 2005, s.28-29, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/61/55/35535328.pdf> [22.12.2010].

²⁸ Johannes Wessels ve Thomas Hillenkamp, “Avusturya Ceza Kanunu’nda Başkasının Malvarlığına Karşı Suçlar”, *Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi Malvarlığına Karşı Suçlar ve Ekonomik Suçluluk*, Yener Ünver (ed.), Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2009, s.237.

²⁹ F.A.T.F., Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: United States of America, 23 June 2006, s.32, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/44/9/37101772.pdf> [14.07.2011] (Çalışmada bu rapor “Third U.S.A.” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

³⁰ F.A.T.F., Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Switzerland, 14 October 2005, s.2-3, <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reportsswitzerland%20english.pdf> [08.02.2011] (Çalışmada bu rapor “Third Switzerland” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

çeşitli kanunlarda yer alan suç tiplerinin işlenmesinden elde edilen kazançlar³¹; İtalya, öncül suç kapsamına kasıtlı işlenen tüm suçlar alınmak suretiyle, bu suçların işlenmesi sonucu elde edilen kazançlar³²; Birleşik Krallık'ta aklama suçunun öncül suç belirlenmede, tüm suçlar yaklaşımı esas alınmak suretiyle bu suçların işlenmesi sonucu elde edilen gelirler, suç geliri olarak kabul edilmiştir.

C. SUÇ GELİRLERİ TÜRLERİ

1. Hukuksal Açıdan Suç Gelirleri

Hukuki anlamda suç gelirleri, her ülkenin kendi ulusal mevzuatında öncül suç olarak belirlediği fiillerden elde edilen yasadışı gelirlerdir. Aklama suçuna konu olabilecek suç geliri doğal olarak hukuki olarak tanımlanan suç geliridir ve ülkelerin mevzuatlarında öncül suç olarak belirlenmiş fiillerden elde edilen her türlü değerlerdir³³. Hukuki anlamda karaparaya, uyuşturucu madde kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, organ ve doku kaçakçılığı ve ticareti, kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı vb. suçlardan elde edilen gelirler örnek olarak verilebilir. Suç gelirlerinin/karaparanın iktisadi, sosyal, ahlâki ve hukuki olmak üzere farklı açılardan³⁴ ele alınarak tanımlandığında, aklamaya konu olan karapara, hukuki anlamda tanımlanan karapara.

a. Geniş anlamda suç gelirleri

Ülkeler mevzuatlarında karapara kavramı ile ilgili tanımlamalarını ya geniş anlamda ya da dar anlamda yapmaktadırlar. Geniş anlamda suç gelirleri, her türlü suçun işlenmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değer olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama ile suç gelirleri/karapara iki açıdan değerlendirilebilir. İlki, maddi

³¹ F.A.T.F., Third Mutual Evaluation on Report Anti-Money Laundering And Combating The Financing of Japan, 17 October 2008, s.35-36, <http://www.fatfgafi.org/dataoecd/6/45/46653946.pdf>[02.02.2011] (Çalışmada bu rapor “Third Japan” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

³² F.A.T.F., Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Italy, 28 February 2006, s.29, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/52/29/36221355.pdf>[10.01.2011] (Çalışmada bu rapor “Mutual Italy” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

³³ http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm[18.02.2010].

³⁴ Gülay Akgül Yılmaz, **Kayıt Dışı Ekonomi ve Çözüm Yolları**, İstanbul: İ.S.M.M.M.O. Yayınları, 2006, s.37 (Çalışmada bu eser “Kayıt Dışı” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

menfaat ve değerin elde edildiği suç türü ile kısıtlamaya gidilmemesi; diğer bir anlatımla, her türlü suçun karapara ya kaynaklık ettiğinin kabul edilmesidir. İkinci olarak, her türlü suçtan elde edilen maddi menfaat ister para niteliğinde olsun isterse para ile değerlendirilebilir maddi bir menfaat olsun, karapara kavramı içerisinde kabul edilmesidir³⁵.

b. Dar anlamda suç gelirleri

Dar anlamda suç gelirleri, kanunda yazılı olan belli bir veya birkaç suçun işlenmesi sonucu elde edilmiş her türlü maddi menfaat ve değerler şeklinde tanımlanmaktadır. Viyana Konvansiyonu'nda, sadece uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kaçakçılığı öncül suç olarak kabul edilmiş ve bu suçtan elde edilen malvarlığı karapara olarak nitelendirilmiştir.

Suç gelirleri/karapara geniş anlamda tanımlandığında, her türlü suçtan elde edilen maddi menfaat, suç geliri olarak nitelendirilecektir. Bu bağlamda “*kara ekonomi*”, hukuki açıdan “*karapara*” ile eş anlam taşıyacaktır. Ancak, karaparanın dar anlamda tanımlanması halinde, sadece kanunda sayılan öncül suçlardan elde edilen maddi menfaat karapara olarak nitelendirilecek ve “*kara ekonomi*” içerisinde bir bölümü oluşturacaktır³⁶. Kara ekonomi, bir küme olarak düşünülecek olursa, dar anlamda tanımlanan karapara da kümenin elemanı olacaktır.

Kanunlara karşı gelinerek işlenen her suçtan elde edilen malvarlığı değerleri, suç geliri/karapara olarak kabul edilebilir mi?. Sorunun cevabı, uluslararası sözleşmeler çerçevesinde üye ülkeler tarafından kabul edilen ve bu hükümler uyarınca her ülkenin kendi mevzuatında yaptığı suç geliri/karapara tanımlamasına göre değişmektedir. Her ülkenin mevzuatında, öncül suç/suçlar farklı tanımlandığından, bahsi geçen suçun, kanunda aklama suçunun önkoşulu olarak kabul edilen bir öncül suç tanımlamasına girmesi ve suçun işlenmesi ile gelir elde edilmesi koşullarıyla, o gelir suç geliri olarak kabul edilebilir. Kısaca, öncül suç sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla

³⁵ Aziz Taşdelen, “Kara Paranın Ekonomik Anlamı Ve Vergisel Kuralların Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesindeki Önemi (19. Maliye Sempozyumu V. Oturum)”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Haziran:2004, Sa.11, makale no:4557, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004064557.htm. [16.09.2010].

³⁶ Idem.

elde edilen zenginlikler, suç geliri/karapara sayılacak ve aklamaya konu olabileceklerdir³⁷.

Hangi suçların işlenmesinden elde edilecek ekonomik kazanımların, karapara kapsamına alınacağı, kanun koyucunun takdirinde olan bir husustur³⁸. Ancak, yapısı itibariyle sonucunda gelir elde etme imkanı olmayan fiillere bu noktada dikkat edilmesi gerekmektedir. Bir suç, karapara ve aklama yönünden incelerken bakılacak ilk şey, ortaya bir kazancın çıkıp çıkmadığıdır³⁹. Aklama suçunda, öncül suç fiilinin gerçekleştirilmesi sonrasında bu fiilden bir gelir elde edilip edilmediği önemlidir. Ortada bir kazanç yoksa, aklamaya konu bir para da olmayacaktır.

Ülkeler mevzuatlarında, sayma (listeleme) yöntemi, eşik yöntemi, tüm suçlardan veya herhangi bir suçun işlenmesi sonucu doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen değerleri suç geliri/karapara olarak tanımlamaktadırlar. Suç geliri, kanunda suç sayılan fiil/fiillerin işlenmesi sonucunda, ya işlenen fiilin faili olarak doğrudan ya da öncül suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, karaparanın aklanmasına yardımcı olmak suretiyle suç geliri sahibinden bu hizmetin karşılığı olarak komisyon veya rüşvet gibi isimlendirebilecek dolaylı yollardan da elde edilebilmektedir.

2. Sosyal Anlamda Suç Gelirleri

Sosyal anlamda suç gelirlerini, toplumsal hayata dolaylı yoldan da olsa zarar veren faaliyetlerden elde edilen her türlü kazanç olarak tanımlamak mümkündür⁴⁰. Sosyal anlamda karaparaya, tefecilik, yağma vb. suçlardan elde edilen gelirler örnek olarak verilebilir.

³⁷ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.62.

³⁸ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.174.

³⁹ Örneğin, ruhsatsız silah taşıma, uyuşturucu madde kullanma fiillerinde, bir kişinin ruhsatsız silah taşıyarak para kazanması veya para kazanmak için uyuşturucu madde kullanması beklemez. Mavral, (Karapara), op.cit., s.45.

⁴⁰ Necat Özen, “Karapara Aklama Suçu, Yöntemleri Ve Ülkemizdeki Mücadele Sonuçlarına Genel Bir Bakış-I”, *Yaklaşım Dergisi*, Haziran: 2005, Sa.150, makale no:6613, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2005066613.htm [16.09.2010].

3. Ahlâki Anlamda Suç Gelirleri

Ahlâki anlamda suç gelirleri, yasalarla yasaklanmış olsun veya olmasın, karapara olarak adlandırılсын veya adlandırılmasın toplum nazarında suç sayılan hareketler sonucunda elde edilen tüm kazançlar olarak tanımlanabilir⁴¹. Yasalar tarafından karapara olarak adlandırılсын veya adlandırılmasın, cezalandırılсын veya cezalandırılmasın, ispat edilsin veya edilmesin toplum tarafından erdemsiz bir yolla kazanıldığına inanılan her para, ahlâki açıdan karapara kapsamına girmektedir. Ancak, toplum nazarında yasadışı faaliyetler sonucu elde edilen ve bu şekilde değerlendirilen her kazancın, hukuken de karapara olarak nitelendirilmesi ve kovuşturulması mümkün olmayabilir. Bu husus sosyal, ekonomik anlamda karapara tanımları içinde geçerli olmaktadır. Böylesi bir durum, karaparanın ülke mevzuatlarında aklama fiilinin önkoşulu olan öncül suçlar kapsamında bulunmaması ile mümkün olabilir.

Toplumun karapara konusundaki tavrının ve bilincinin bir ülkenin karapara ile mücadelesinde sonuç üzerinde birebir etkili olduğu da gözden kaçırılmaması gereken bir gerçektir. Kumar, fuhuş, zimmet vb. suçlardan elde edilen suç gelirleri ahlâki anlamda karaparaya verilecek örneklerdendir.

Ahlâki anlamda suç geliri tanımlaması yaparken, yasadışı mal ve hizmet tanımlamalarının, ülkeden ülkeye ve zamana göre değişkenliği olduğu göz önüne alınmalıdır. Bazı ülkelerde kumar yasaldir, bazılarında yasadışıdır. Hatta bazı ülkelerde, yasadışı mal ve hizmet üretimi, bir çok malı ve hizmeti kapsar ve sahişları günaha teşvikten korumak için yetkililerin hakları hakkında manevi olarak dünyaevi ve dini sorunların ortaya çıkmasını sağlar⁴². Sonuç olarak, bir gelirin suç geliri/karapara niteliği kazanması, ülkenin gelenek ve göreneklerine, ahlaki değerlerine göre değişmektedir.

4. Ekonomik Anlamda Suç Gelirleri

Ekonomik anlamda suç gelirleri/karapara, kanunlar tarafından suç sayılan fiillerin yanı sıra, ekonomik hayatı düzenleyen kural ve usuller ihlal edilerek elde edilen

⁴¹ Idem.; Gülay Akgül Yılmaz, “Kayıt Dışı Ekonomi; Ulusal ve Küresel Boyutları ve Dinamiklerinin Analizi”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa. 11, Haziran:2004, makale no:4586, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004064586.htm[12.10.2011].

⁴² Osman Altuğ, *Kayıt Dışı Ekonomi*, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000, s.194.

kazanç olarak nitelendirilebilir⁴³. Ekonomik anlamda karaparaya, sahtekarlık, dolandırıcılık, sahtecilik, hileli iflas, yolsuzluk vb. suçlardan elde edilen gelirler örnek olarak verilebilir.

II . SUÇ GELİRLERİ VE AKLANMASININ KAYIT DIŞI EKONOMİ, ORGANİZE SUÇ VE EKONOMİK SUÇLAR İLE İLİŞKİSİ

A. SUÇ GELİRLERİ İLE KAYIT DIŞI EKONOMİ İLİŞKİSİ

1. Kayıt Dışı Ekonomi Kavramı

Ekonomi, insanların ve toplumların paranın değişim aracı olarak kullanılarak tüm ihtiyaç ve gereksinimlerini anında ve tamamıyla karşılamak amacıyla, kaynakların çoğunluğunu belli bir üretim, tüketim veya değişim sürecini içeren faaliyetleri⁴⁴, insanların maddi refahının sebep ve koşullarını inceleyen bilim dalıdır. Toplumda yaşayan bireylerin, ekonomik yaşamların düzenleyici işlemlerini belirlemek, düzenlemek, uygulamak ve tüm bireylerin yarınından emin olarak, gelişmeye açık ve büyük ölçüde huzur içinde yaşamalarını sağlamak da⁴⁵, sosyal devletin görevidir. Toplum ihtiyaçlarının bir kısmının devletin mülkiyetindeki kurumlar tarafından gerçekleştirilmesi, kamu ekonomisinin konusu oluşturmaktadır. Toplumun diğer ihtiyaçları, kâr elde etme amacıyla hareket eden özel müteşebbisler tarafından yerine getirilmektedir. Genellikle üretim, pazarlama, tüketim ve para dolaşım hareketleri şeklinde görülen kamu ekonomisi dışındaki ekonomik faaliyetler arasındaki işleyişin doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için, bir takım muhasebe tekniği ve hukuk kurallarına uyulmasını gerektirmektedir⁴⁶. Bu şekilde kurallara uygun şekilde işleyen ve kayıt altına alınan ekonomi, *kayıtlı ekonomi* olarak adlandırılmaktadır. Kayıtlı ekonominin aksine, ekonominin kayıt altına alınamayan kısmı *kayıt dışı ekonomi* olarak adlandırılmaktadır. “*Kayıt dışı ekonomi*” terimi, resmi makamlar tarafından tanınmayan, korunmayan veya

⁴³ Özen, loc.cit. ; Gülay Akgül Yılmaz, “Kayıt Dışı Ekonomi; Ulusal ve Küresel Boyutları ve Dinamiklerinin Analizi”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.11, Haziran:2004, makale no:4586, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004064586.htm[12.10.2011].

⁴⁴ Erdoğan Alkin, Mustafa Özer ve Kemal Yıldırım, *İktisada Giriş*, Eskişehir : T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın No. 1472, İlyas Sıklar (Ed.), Nisan: 2005, s.3-4.

⁴⁵ Güneş, op.cit., s.105.

⁴⁶ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), loc.cit.

düzenlemeye tabi tutulmayan çalışmayı ifade etmek için kullanılmıştır⁴⁷. Ülkelerin kabusu haline gelen kayıt dışı ekonomi ile ilgili yasal düzenlemeler, II. Dünya savaşı sonrasında başlamış olup, Fransa’da 1936 ve 1940 yıllarında, kayıt dışı istihdam konusunda yasal düzenlemeler yapılmıştır⁴⁸. Kayıt dışı ekonomi, farklı alanların üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğundan, bu farklı alanlardaki etkileri, araştırmacıların ilgilendikleri ve ön plana çıkarmak istedikleri noktalar da birbirlerinden farklı olmuştur. Maliyeciler, kayıt dışı ekonominin doğurduğu vergi kaybını; istatistikçi ve iktisatçılar, kayıt dışı ekonominin boyutu ve ekonomik göstergeler üzerindeki etkisini; iş hukukçuları, kayıt dışı istihdam ve çalışanları güvenliğini, para ve finans piyasalarında bulunanlar, para piyasalarını etkileyen ve kontrol edilemeyen kayıt dışı para miktarını; güvenlik ile uğraşanlar, yasadışı ekonomik faaliyetleri; sosyologlar ve hukukçular, kişiler arası ilişkiler ve kişilerin devletle ilişkileri ile hukuk devleti demokrasi ve toplumun bilincini ön plana çıkarmışlardır⁴⁹. Doktrinde, kayıt dışı ekonomiyi ifade etmek için farklı kavramlar kullanılmaktadır. Bunlar⁵⁰: “*yer altı ekonomisi*”, “*gayri resmi ekonomi*”, “*vergilendirilmeyen ekonomi*”, “*gizli ekonomi*”, “*saklı ekonomi*” “*ikinci ekonomi*”, “*kara ekonomi*”, “*gölge ekonomi*”, “*enformel ekonomi*”, “*paralel ekonomi*” , “*illegal ekonomi*”, “*yasadışı ekonomi*”, “*beyan dışı ekonomi*”, “*görülmeyen ekonomi*”.

Ay ışığı (moonlight) ekonomi ve alacakaranlık (twilight) ekonomi, ikinci bir işte çalıştığı halde bunları beyan etmeme halini, kayıt dışılığın istihdam yönünü; , *İllegal (yasadışı) ekonomi*, *yer altı ekonomisi*, *kara ekonomi*, kayıt dışılığın yasal olmayan yönünü vurgulanmaktadır. *Gizli ekonomi*⁵¹, *saklı ekonomi*, *gölge ekonomi*;

⁴⁷ Jason Heyes, Sosyal Diyalog Yoluyla Kayıt Dışı İstihdam Sorununa Çözüm Bulunması: 2005-2007 Eu-ILO Projesi Nihai Raporu, Birmingham Üniversitesi, İngiltere, Ocak:2007, ss.1-45, s.8. <http://www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/areas/dialogueconf/nihai-rapor.pdf> [23.10.2012].

⁴⁸ Gülay Akgül Yılmaz, “Kayıt Dışı Ekonomi; Ulusal ve Küresel Boyutları ve Dinamiklerinin Analizi”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.11, Haziran:2004, makale no:4586, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004064586.htm[12.10.2011].

⁴⁹ A.Bumin Doğrusöz, “Kayıt Dışı Ekonomi İle Mücadele Açısından Vergi Hukuku Özel Hukuk İlişkilerine Bakış”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.11, Haziran :2004, makale no:4564, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004064564.htm[12.10.2011].

⁵⁰ Idem. ; Değirmenci, op.cit, s.15.

⁵¹ Vergi kanunun çok az esnekliği olan ve vergi mükellefinin vergi borcunu belirlemede sınırlı rolü olan İngiltere ve diğer ülkelerde, işletme yöneticilerinin gider hesapları aracılığıyla devleti istismar ettikleri ve kayıt dışı gelir elde görülen bir durumdur. İşletme sahipleri tarafından bu tip işlemler ile devleti istismar etmelerinin yanında işçi ve çalışan kesiminde işverenlerini, görevleri sırasında

yasal faaliyet olan ancak, vergilendirilemeyen ve faaliyetin gizliliği, saklılığı vurgulanmak istenildiğinde⁵²; kayıt dışılığın mali ve vergisel yönü ve faaliyetin devletin bilgisi dışında tutuluyor olması vurgulanmak isteniyorsa *beyan dışı (Unreported) ekonomi, gayri resmî ekonomi, resmi olmayan ekonomi, enformel ekonomi* ve son olarak faaliyetin iktisadi özellik taşınamasından ötürü, resmi G.S.M.H. kayıtlarında tutulmaması vurgulanmak isteniyorsa *marjinal ekonomi, ikinci ekonomi, ikincil ekonomi* kavramları kullanılmaktadır.

Gölge ekonomi, kayıtlı işletmeler ve vergi sistemi dışında çalışan işletmelerin, vergi ve para-fiskal yükümlükleri yerine getirmemek, güvenli çalışma koşulları veya tüketici haklarının korunması ile ilgili kanuni düzenlemelerin getirdiği yükümlülük ve maliyetleri önlemek amacıyla faaliyetleri, kısmen gizleme veya ödenmesi gereken vergileri eksik veya hiç ödememek amacıyla, vergi idaresine gerçek değer altında beyanda bulunulması, olarak ifade edilmektedir⁵³. Gölge ekonominin bu şekilde tanımlanması, beyan dışı ekonomi kavramı ile benzerlik göstermektedir. Gölge ekonominin, vergi kaçakçılığı haricinde, ikinci bir işte çalışma sonrası elde edilen gelirlerin kayıt altına alınmadığı ve bu gibi durumlarda vergilendirmeyi gizlemeye yardımcı olan nakit ödemenin tercih edildiği ekonomik düzen⁵⁴ olarak da tanımlanmaktadır. Böyle bir tanımlamada da, enformel ekonomik faaliyetler ile benzeşmektedir. Gölge ekonomi, kayıt dışı ekonominin, diğer alt unsurları olan beyan

hesaplamalarına dahil edilmeyen eşya ve nakit paranın- çalışan için kazanılmış hak teşkil etmeyen değerler- kişisel gelirlerine dahil etmeleridir. Bazı yazarlar tarafından gizli ekonomi olarak adlandırılan bu eylemler, suç ekonomisinin kayıtdışılığından farklıdır. Çalışanlar tarafından işverene karşı gerçekleştirilen bu istismar, devleti üretimden alacağı vergi payı açısından dolandırırken; suç ekonomisi, devleti devletten gizlediği faaliyetteki vergi payından mahrum etmektedir. Yer altı ekonomisindeki katılımcıların aksine, bu ekonomide kimse üretim faaliyetini gizlemekten ziyade, eşya ve hizmetleri düzenli bir firma tüketiminden kişisel tüketime aktarmakta, dolayısıyla devlet yerine firmanın malvarlığı azalmaktadır. Altuğ, op.cit., s.21.

⁵² Evlerde temizlik işini yapan gündelikçi, çocuk bakıcılığı, evde ders verme gibi faaliyetler örnek olarak verilebilir.

⁵³ Matthew H. Fleming, John Roman and Graham Farrell, “The Shadow Economy“, *Journal of International Affairs*, 53, no.2 , Spring 2000, s.390.

⁵⁴ Barrie Russell, Revenue Administration Managing the Shadow Economy, I.M.F. Fiscal Affairs Department, June: 2010, s.1. Gündüz bir fabrikada işçi olarak çalışan bir kişinin ikinci bir iş olarak gece taksi şoförlüğü yapması veya bir uyuşturucu satıcısı veya bir tesisatçının müşterisinden nakit olarak aldığı ödemelerin vergi dairesine kazancını beyan etmemesi, kayıt dışı bırakması aynı şekilde kanunen yasaklanmış fuhuş suçundan elde edilen gelirden gölge ekonomi kapsamındadır. Gölge ekonomi gerek yasal gerekse yasadışı faaliyetler sonrası vergi idaresinin bilgisi dışında bırakılan faaliyetleri kapsamaktadır.

dışı ekonomi ve enformel ekonomi birleşimi bir ekonomik faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilir.

Vergi kaçakçılığı ve ikinci işte çalışma biçimindeki gölge ekonomi ile kötümser görüşte olanlar, vergi ödeme ahlâkının zarar göreceği ve azalan vergi gelirleri devletin iflasına yol açmasından ve mevcut ekonominin ve toplumun çökmesine neden olabileceği yönünde endişeleri bulunmaktadır⁵⁵. Bu görüşe göre gölge ekonomi, vergilendirmenin, düzenlemelerin toplum üzerinde yarattığı yük, vergi ahlâkı gibi nedenlerle ortaya çıktığını, bu suretle emek, mal ve para piyasalarını etkilemektedir⁵⁶. Aksi görüşte olanlar ise, gölge ekonomide, yeni insancıl işletmecilik olasılığını öngörmektedirler⁵⁷. Genel vergi ve sosyal güvenlik katkı yüklerinin yüksek olması, vergi sisteminin karmaşıklığı, işletme maliyeti, hakim olan sosyal çevre, vergi idaresi etkinliği, ve devlet harcamalarının yüksekliği gibi faktörler de, gölge ekonominin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Kayıt dışılığın olumsuz yanları yanında, yasal ekonominin sağlayamadığı mal ve hizmetleri sağlama ve yeni iş fırsatları oluşturarak toplumun gereksinim duyduğu ekonomik fonksiyonları üstlenmesi⁵⁸ açısından, gölge ekonominin olumlu etkileri olduğu da söylenmektedir.

Kayıt dışı ekonomi, genel olarak vergi yetkililerine bildirilmeyen ve vergiye tabi olan tüm ekonomik faaliyetlerden oluştuğu yönündeki bir tanımlama, bir taraftan üst kavram olan kayıt dışı ekonomi olgusunu ifade etmekte, diğer taraftan kayıt dışı ekonomi içinde yer alan faaliyetlerin değişik özellikte olanların farklılığını vurgulamak amacıyla kullanılmaktadır⁵⁹. Kayıt dışı ekonominin alt kavramlarından olan suç

⁵⁵ Bruno S. Frey, “Gölge Ekonomi ve İktisat Politikası”, *Ekonomik Yaklaşım*, Aykut Kibritçioglu (çev.), Cilt 5, Sa.13, 1994, s.91.

⁵⁶ Frey, op.cit., s.94.

⁵⁷ Idem.

⁵⁸ Louise Shelley, “The Unholy Trinity: Transnational Crime, Corruption and Terrorism”, *Brown Journal of World Affairs*, Winter/Spring 2005, Volume XI, Issue 2, ss. 101-111, s. 107; Friedrich Schneider with Dominik Enste, “Hiding in the Shadows The Growth of the Underground Economy”, I.M.F., March:2002, s.5-6, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/issues> [12.04.2013]. Bazı hükümetler (örneğin Fransa) ve işçi sendikaları (örneğin, Almanya’da, insanların işsizliği azaltmak amacıyla, resmi ekonomide çalışabilir sınırlı saat uygulaması bulunmaktadır. Amaç daha adil bir çalışma saati uygulaması ile resmi ekonomiden kayıt dışı ekonomiye istihdamın kayması önlemleye çalışılmaktadır. Örneğin, Volkswagen Almanya’da firma çalışanlarının evlerinin yeniden ve yenileme gerçekleştirerek işyerinde çalışma saatlerini azaltılmıştır.

⁵⁹ Edgar Feige, “Defining And Estimating Underground And Informal Economies: The New Institutional Economics Approach”, *World Development*, Vol:18, No:7, 1990, s.8; Yılmaz, (Kayıt Dışı), op.cit., s.25.

ekonomisi, geniş anlamda suçtan kaynaklanan ekonomik faaliyetler olarak ifade edildiğinde, karaparanın, suç ekonomisi içerisinde yer aldığı ve hemen hemen aynı nitelikleri taşıdığı ifade edilmektedir⁶⁰. Her ülke ekonomik, sosyal, siyasal ve toplumsal etkenleri doğrultusunda, suç geliri tanımlamasını yapmaktadır. İç hukukunda karapara, eşik yöntemi, listeleme yöntemi ve diğer yöntemlerinden herhangi birini seçme yoluyla belirlemektedir. Listeleme yöntemi, sadece belirli suçların işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilen para ve parasal değerleri karapara olarak kabul ettiğinden, belirlenen suçların haricindeki suçların işlenmesi ile elde edilen değerler karapara olarak kabul edilmemektedir. Belirlenen suçlar haricinde kalan suçların işlenmesi halinde elde edilen değerler, karapara kavramı kapsamında olmamasına rağmen, suç ekonomisi kavramı içerisinde yer almaktadır⁶¹.

Tablo : 1
Kayıt Dışı Ekonomi Kavramları ve Olası Anlamları Matrisi

	<i>Resmiyet dışılık</i>	<i>Gizlilik</i>	<i>Yasa dışı</i>	<i>Alternatif olma</i>	<i>Düzensizlik</i>	<i>Belirsizlik</i>	<i>Sıra dışılık</i>
<i>Enformel</i>	*****	**		**	***	*	*
<i>Resmi olmayan</i>	*****	**		**	***	*	**
<i>İkincil</i>	**		*	*****	**	*	***
<i>İkili</i>	**		*	****	***	*	
<i>Paralel</i>	**	**	*	****	***	*	
<i>Gölge</i>	***	***	**	***	**	*****	**
<i>Gri</i>	**	****	***	*		****	*
<i>Saklı</i>	***	****	****	*		***	*
<i>Yer altı</i>	****	*****	****	*		**	*
<i>Alacakaranlık</i>	***	****	****		**	****	*
<i>İllegal</i>	****	***	*****	**		**	**
<i>Kara</i>	***	****	*****			**	**
<i>Marjinal</i>	**				**		****

Kaynak: Turgut Gümüş, “Dışsallık ve Kayıt Dışı Ekonomi Kavramına İlişkin Bir Değerlendirme”, *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:2, Sa.3, ss.63-70, s.66.

Gümüş, tablodaki kutucuklarda bulunan ‘yıldız’ sayısını ilgili kayıtdışı ekonomi kavramıyla ifade edilen anlamlar arasındaki yakınlık derecesini temsil etme amacıyla kullanmıştır⁶². Kayıt dışı ekonomi kavramları ile ilgili yapılan matris çalışmasında, enformel, resmi olmayan ekonomi ve marjinal ekonomi kavramlarının diğer kayıt dışı ekonomi kavramları haricinde, yasadışılık özelliği taşımadığı, tabloda

⁶⁰ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.35.

⁶¹ Idem.

⁶² Turgut Gümüş, “Dışsallık ve Kayıt Dışı Ekonomi Kavramına İlişkin Bir Değerlendirme”, *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:2, Sa.3, ss.63-70, s.65.

yer alan kayıt dışı ekonominin alt kavramlarının hepsinin, resmiyet dışı özelliği devletin öngördüğü şekilde düzene aykırı olarak gerçekleştirilen faaliyet özelliği taşıdığı belirtilmektedir. Yazarında ifade ettiği gibi, yasadışılık özelliği taşımayan enformel ve resmi olmayan ekonomide faaliyetin devletin bilgisi dışında tutuluyor olması; marjinal ekonomide, faaliyetin iktisadi özellik taşınamaması vurgulanmaktadır. Tabloda ayrıca gölge ekonomi, “*yasal veya yasadışı ekonomik faaliyetleri içermektedir*”, “*yeraltı ve gölge ekonomiye birer örnektir*” ve “*kayıt dışı*” bulunmaktadır⁶³ şeklindeki bir ifadeyi destekler mahiyette resmi dışı ve yasadışı olarak tanımlanmıştır. Resmi gayrisafi milli hasıla hesaplamalarına dahil edilemeyen, yasal veya yasadışı piyasa temelli mal ve hizmet üretimi faaliyetleri⁶⁴ şeklinde yapılan tanımlamalarda gölge ekonomi, beyan dışı ve enformel ekonomik faaliyetlerin yanında, yer altı ekonomik faaliyetleri de kapsama alanına almaktadır. Böyle bir tanımlama gölge ekonomiyi, kayıt dışı ekonominin alt kümesinden çıkartıp, kümenin kendisi haline sokmaktadır ki, başlangıcı yasal olarak başlayan sonrasında birtakım faktörlerin etkisiyle vergi idaresinin bilgisi dışında bırakılmak yoluyla vergilendirilemeyen faaliyetin gizliliği, saklılığı vurgulanmak için kullanılan gölge ekonomi kavramı, böyle bir tanımlama ile amacını aşmaktadır.

2. Kayıt Dışı Ekonomi Tanımı

Kayıt dışı, kayıt altına alınması gerekli işlemlerin kayıt altına alınamama halidir. Bu kelimenin ekonomi ile birlikte kullanılması halinde, bir ülkedeki ekonomik faaliyetlerin devlet tarafından konulan yasalara, yönetmeliklere, kurallara aykırı bir şekilde gerçekleştirilmesi, ekonomik kazanımların belgeye, deftere bağlanmaması ve bu yolla faaliyetin devletin bilgisi dışında gerçekleştirilmesi halidir. Bir ülkenin toplumsal, ekonomik, hukuki ve sosyal yapısının tam, düzenli ve verimli bir şekilde işleyebilmesini sağlamak amacıyla konulan kurallara, kanunlara, yönetmeliklere aykırı davranışlarda bulunulmasını “*kural dışılık*”dır⁶⁵. Kayıt dışı ekonominin, kural dışı ekonomik faaliyetlerden oluştuğu söylenebilir. Kayıt dışı ekonomi ile doktrinde kesin bir

⁶³ Schneider with Este, op.cit, s.2.

⁶⁴ Philip Smith, “Assessing the Size of the Underground Economy”, *The Economic Journal*, June:1994, ss.228-247, s.232.

⁶⁵ Şinasi Aydemir, “Kayıt Dışı Ekonomi Üzerine I”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.161, Ocak:1995, s.80 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).

tanımlama bulunmamasına rağmen, çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları:

- 1) *Ya hiç belgeye bağlanmayarak ya da içeriği gerçeği yansıtmayan belgelerle gerçekleştirilen ekonomik olayın (alış/satış), devletten ve işletme ile ilgili öteki kişilerden (ortaklardan, alacaklılardan, kazanca katılan işçilerden vb.) tamamen ya da kısmen gizlenerek, kayıtlı (resmi) ekonominin dışına taşınmasıdır*⁶⁶,
- 2) *Resmi kayıtlara girmeyen ve belgelendirilemeyen, milli muhasebe kayıtlarında görülmeyen, gayri safi milli hasıla büyüklüklerine yansımayan tüm faaliyetler*⁶⁷,
- 3) *Resmi G.S.M.H. 'yı tahmin etmek için kullanılan mevcut istatistiksel yöntemlerce ölçülemeyen ve bu sebeble resmi G.S.M.H. hesapları dışında kalan gelir yaratıcı ekonomik faaliyetler*⁶⁸,
- 4) *Gelir yaratan ve kamu otoritesinden gizlenen faaliyetler bütünü olarak tanımlanmakta olup, bir ülkede ekonomik göstergelerin gerçekleri doğru yansıtmamasına ve dolayısıyla hatalı ekonomik politikaların uygulanmasına neden olan faktörler*⁶⁹,
- 5) *Kayıt dışı ekonomi, katma değere katkıda bulunan ve milli muhasebe geleneklerine göre milli gelire dâhil edilmesi gereken, ancak ulusal istatistik kurumları tarafından kayıtlı olmadıkları için ölçülemeyen her türlü ekonomik faaliyetler*⁷⁰,
- 6) *Bireylerin ve firmaların, devletin bilgisi olmaksızın kendi ekonomik faaliyetlerini yapma eğilimi*⁷¹,

⁶⁶ Altuğ, op.cit., s.v.

⁶⁷ Ayşe Günay ve Rövşen Şahbazov, “Küreselleşme Sürecinde Mali Suçlar ve Mali Suçları Önlemeye Yönelik Olarak Yapılan Çalışmalar”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.130, Temmuz : 1999, ss.122-162, s.124.

⁶⁸ Yılmaz, (Kayıt Dışı), op.cit., s.26.

⁶⁹ Suphi Aslanoglu, “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi ve Kayıt Dışı Ekonomiyi Azaltmaya Yönelik Çözüm Önerileri”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Temmuz:2008, Sa.39, http://www.mufad.org/index.php?option=com_content&task=view&id=481&Itemid=29 [13.01.2010].

⁷⁰ F. Schneider, “Estimating The Size of The Danish Shadow Economy Using The Currency Demand Approach: An Attempt”, *Scandinavian Journal of Economics*, 1986, 88 (4), ss.643-668, Hakan Erkuş ve Kadir Karagöz (çev.), “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergi Kaybının Tahmini”, *Maliye Dergisi*, Ocak-Haziran 2009, Sa.156, s.128.

⁷¹ Vito Tanzi, “Defining and Estimating Underground and Informal Economies: The New Institutional Economics Approach”, *The Economic Journal*, 1994, s.340.

7) *Resmi gayrisafi milli hasıla hesaplamalarına dahil edilemeyen, yasal veya yasadışı, piyasa temelli mal ve hizmet üretimi*⁷²

kayıt dışı ekonomi olarak tanımlanmaktadır. Kayıt dışılığı, yasal faaliyetler sonucu elde edilen gelirlerin, resmi belgelere bağlanmaksızın, kayıtlara geçirilmeksizin, sahte veya muhteviyatı yanıltıcı belgelerle vergilendirmenin gerçeğe uygun olmasına engel olma⁷³, vergi kaybına yol açma ve ekonomik göstergelerin gerçeği yansıtmamasına neden olacak şekilde kısmen veya tamamen kayıt dışı bırakılan gelir yaratıcı ekonomik faaliyetler şeklinde yapılacak bir tanımlama, vergi kayıtlarına, sosyal güvenlik kayıtlarına veya şirket açılış kapanışlarına ilişkin ticaret sicil kayıtlarına girmeyen⁷⁴ her türlü faaliyet kayıt dışı özellik arz etmektedir. Devletin bilgisi dışında gerçekleştirilen gelir yaratıcı özelliği olmayan, katma değere katkıda bulunmayan ekonomik faaliyetler, kayıt dışı ekonomik faaliyet olarak kabul edilmemektedir. Ülkenin ekonomik göstergelerine yansıtılmayan, resmi G.S.M.H.'yı tahmin etmek için kullanılan, mevcut istatistiksel yöntemlerce ölçülemeyen ve G.S.M.H. hesaplarına yansımayan kayıt dışında kalan gelir yaratıcı ekonomik faaliyetlerdir. Diğer bir anlatımla, kayıt dışı ekonomi devletin düzenleyici işlemlerinden kaçan, devletin bilgisi dışında bırakılan beyan edilmeyen, böylece ulusal gelir hesaplarına yansımayan faaliyetlerdir. Böyle bir indirgeme sonucunda, kayıt dışı ekonomi, kişilerin vergi kanunlarında gelir tanımlamasına giren faaliyetlerden elde ettikleri gelirleri, devletin bilgisi dışına çıkartarak, beyan etmedikleri gelir tutarı kadar olmaktadır. Kayıt dışı ekonomi kavramının, vergilemeden kaçan işlemleri ifade edecek şekilde kullanılması, resmi gayri safi milli hasıla tahminlerinin gelir vergisi beyannamelerinde bildirilen gelirden hareket edilerek hesaplanması halinde anlamlı olacaktır. Böyle bir yaklaşımla yapılan kayıt dışı ekonomi tanımı, dar anlamda yapılmış bir tanımlama olmaktadır.

Kayıt dışılık kavramı, uyuşturucu ticareti, kumar, karapara, sahtecilik ya da vergi kaçırmak amacıyla, muhasebe kayıtlarında yer almayan ve idareden gizlenen işlemler gibi yasal olmayan faaliyetlerin yanında, evlerde aile fertleri ya da yakınlarınca gerçekleştirilen gelir getirici faaliyetler, ikinci iş yapma, mal ve hizmet takasları, çeşitli

⁷² Smith, loc.cit.

⁷³ Yusuf Karakoç , **Genel Vergi Hukuku**, 4.Bası, Ankara:Yetkin Yayınları, 2007, s.470.

⁷⁴ Kürşat Türker Ercan, **Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi S.B.E., Ankara: 2008, s.10 (17 nolu dipnot).

adlar altında çalışanlara yapılan; ancak, vergiye tabi tutulmayan ödemeler (fringe benefits) gibi yasal faaliyetleri de kapsamaktadır⁷⁵. Kayıt dışılık, yasal çerçevede gerçekleştirilebileceği gibi, yasal olmayan faaliyet ile de gerçekleştirilmektedir⁷⁶. Ticari faaliyette bulunan işletmenin, daha az vergi ödemek amacıyla sahte fatura kullanarak, matrahını aşındırma suretiyle, gerçekte ödemesi gereken tutardan daha düşük beyan etme yoluyla, yasal faaliyeti çerçevesinde beyan dışı bıraktığı tutar, kayıt dışıdır. Hırsızlık, gasp, yağma gibi katma değer yaratıcı özelliği olmayan eylemler sonrası elde edilen kazanımların, kayıt dışı olma özelliği bulunmaktadır. Sonuç olarak, kayıt dışı ekonomik faaliyetler; vergi kaçakçılığı, faturasız alışverişler, haksız yere muafiyet, indirim ya da sübvansiyonlardan yararlanma, sigortasız adam çalıştırma, ikinci bir işte çalışma, kaçakçılık, uyuşturucu ticareti, falcılık, bireyin vücudunu ya da organlarını satması veya yasadışı organ ticareti, kıymetli maden ve silah kaçakçılığı, terörizm, haraç alma, organize suçlar, tefecilik, çek-senet tahsilatı gibi yasalara aykırı faaliyetlerin haricinde, özel ders verme, komşuya yardım, çocuk bakıcılığı, ev temizliği ve aile içi ekonomik üretim gibi ‘masum’ faaliyetleri de kapsamaktadır⁷⁷. Bu faaliyetlerin arasında, içsel ilişkinin olması faaliyetlerin sınıflandırılmasında her ne kadar güçlük yaratsa da, ortak bazı özelliklerinden hareketle, bu ekonomik faaliyetler sınıflandırılabilir⁷⁸.

3. Kayıt Dışı Ekonomik Faaliyetlerin Sınıflandırılması

Doktrinde, kayıt dışı ekonomik faaliyetler ile ilgili çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır.

⁷⁵ Şafak Ertan Çomaklı ve Şükrü Kızılot, “Vergi Kayıp ve Kaçakları ve Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Boyutlarının Mevzuat Açısından Değerlendirilmesi”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Haziran: 2004, Sa.11, s.1,

http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20040611.htm[10.06.2011].

⁷⁶ Aziz Taşdelen, “Kara Paranın Ekonomik Anlamı Ve Vergisel Kuralların Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesindeki Önemi (19. Maliye Sempozyumu V. Oturum)”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Haziran: 2004, Sa.11, makale no: 4557, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004064557.htm[16.09.2010].

⁷⁷ Ahmet Fazıl Özsoylu, “Gizli Ekonomi, Tanımı, Sebepleri, Türkiye’deki Boyutları”, *İktisat Dergisi*, Şubat-Mart 1993, s.40; Sedat Yetim, *Karaparanın Aklanması Boyutları ve Mafyoraksi*, İstanbul: Nesil Basımevi, 2000, s.132.

⁷⁸ Yılmaz, (Kayıt Dışı), op.cit., s.27-28.

Aydemir'e göre⁷⁹:

- *Yeraltı ekonomisi,*
- *Yarı Kayıtlı Ekonomi*
- *Yasal olarak gelirleri kayıt dışında kalan mükellefler,*
- *Gelirlerini yasalara aykırı olarak kayıt dışına çıkaran mükellefler,*
- *Hiç Kayıtlara Girmeyen Ekonomi*

Özel' göre⁸⁰:

- *Yeraltı ekonomisi*
 1. *Silah Kaçakçılığı,*
 2. *Uyuşturucu Kaçakçılığı,*
 3. *Kıymetli Maden yada Tarihi Eser Kaçakçılığı,*
 - a. *Kalpazanlık,*
 - b. *Tefecilik,*
 - c. *Sahte Belge Düzenleme,*
 - d. *Çek ve Senet tahsilatına yasadışı aracılık etmek,*
 - e. *Kadın ticareti,*
 - f. *Organ ticareti,*
 - g. *Kumar oynatma,*
 - h. *Rüşvet verme,*
- *Yer üstü kayıt dışı ekonomi (mal ve hizmet alım satımlarını belgelememe, belgeleri kayda almama, belgeleri bilerek kayda noksan veya fazla alma),*
- *Devletin kayıt dışı bıraktığı ekonomi (vergiden istisnalar, vergiden muafiyetler, yatırım teşvikleri),*
- *Karapara aklama işlemleri*

Yılmaz'a göre⁸¹:

- *Beyan dışı ekonomik faaliyetler,*
- *Enformel Ekonomik faaliyetler,*
- *Yasadışı (İllegal) Ekonomik faaliyetler*

⁷⁹ Aydemir, (Kayıt dışı I), loc.cit.

⁸⁰ Salih Özel, "Kayıt Dışı Ekonomi Kavramı Sorunları ve Çözümleri", *Yaklaşım Dergisi*, Kasım: 1998, Sa.71,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=199811.htm[13.12.2010].

⁸¹ Yılmaz, (Kayıt Dışı), loc.cit.

Günay ve Şahbazov'a göre⁸²:

- *Enformel ekonomi*
 1. *Yarı Kayıtlı ekonomi,*
 2. *Beyan dışı ekonomi,*
- *Suç Ekonomisi*
 1. *İllegal sektör,*
 2. *Yeraltı ekonomisi*

Feige⁸³:

- *Yasadışı (suç) ekonomi(si) (illegal, criminal); Yasaya aykırı olarak en başından itibaren elde edilen kazanımların, devletin bilgisi dışında olması*
- *Beyan dışı ekonomi (unreported, irregular); Devletin bilgisi dışında bırakılan ekonomi*
- *Hiç kayda girmeyen ekonomi (unrecorded,household)⁸⁴*
- *Gayri resmi ekonomi (informal); Devletin,ekonomik faaliyetin üretim süreci başlangıcından tüketim sürecini de alan süre içinde bilgisi dışında gelişmesi ve gerçekleştirilen ekonomik faaliyet sonucu elde edilen kazanımların vergi dışı bırakılması amaçlanarak yapılan işlemler.*

Yapılan bu sınıflandırmalarda, kayıt dışı ekonominin, yasal ve yasal olmayan faaliyetleri kapsadığı kabul edilmektedir. En temel özellikleri de, elde ettikleri gerçek gelirlerin tamamını kayda geçirmiyor ve vergisini de ödemiyor olmalarıdır⁸⁵. Ancak ekonomik hayat içindeki fonksiyonları ve var oluş şekilleri açısından birbirlerinden oldukça farklıdırlar.

⁸² Günay ve Şahbazov, op.cit., s.125.

⁸³ Feige, op.cit., s.6.

⁸⁴ Bu kesimde bulunan kişiler ise ekonomik faaliyetlerde bulunmalarına rağmen mükellef olarak vergi idaresinde kayıtlı bulunmayan ve dolayısıyla herhangi bir vergi ödemeyen, gelirleri oldukça düşük birimlerden oluşmaktadır. Örneğin, inşaat ve tarım sektöründe çalışan işçilerin vergi idaresinin bilgisi dışında kalması dolaylı olarak da belge düzenini bozulmasına neden olmakta ve kayıtdışılığı genişletmektedir. Muhtemelen her çalışanın eline üretimden mutlak anlamda daha az bir miktar para geçecektir ama üreticinin toplam üretimden alıkoyduğu miktara orantılı olarak artık daha fazla işçi istihdam edileceği için, toplam üretimin daha büyük bir oranının değeri ücretlere gidecek ama maliyetlerin azalması dolayısı ile kayıtdışı kalacaktır. Çomaklı ve Kızılot, op.cit., s.2.

⁸⁵ Aydemir, (Kayıt Dışı I), loc.cit.

Yasal faaliyetlerden meydana geldiği gibi, yasal olmayan ekonomik faaliyetlerden de meydana geldiğini kabul eden yaklaşımda, kayıt dışı ekonomi, resmi istatistiklere yansımaya yasal veya yasadışı bütün üretim faaliyetlerini kapsadığı ifade edilmektedir. Üretim kavramı, kumar, uyuşturucu ticareti gibi (yasadışı olsa da) ekonomik değer yaratan faaliyetleri, paranın değişim aracı olarak kullanılmadığı mal veya hizmet değişimini ve üreticinin kendi tüketimi için ürettiği mal ve hizmetleri kapsama alırken, hırsızlık ve gasp gibi ekonomide katma değer yaratmayan faaliyetleri⁸⁶ kapsama almamaktadır. Devletin bilgisi dışında gerçekleşen ekonomik faaliyet, gelir yaratıcı ise, kayıt dışı ekonomik faaliyettir. Gelir yaratmıyor olanı transfer ediyor ise, kayıt dışı ekonomik faaliyet olarak kabul edilmemektedir⁸⁷. Yasadışı ekonomik faaliyetlerden, uyuşturucu madde üretimi ve ticareti gelir yaratıcı olduklarından kayıt dışı ekonomi olarak kabul edilmekte, gasp, kumar, rüşvet, hırsızlık gibi faaliyetlerden elde edilen gelirler, sadece gelirin el değiştirmesi şeklinde olduğundan, bir diğer ifade ile servet aktarımı sözkonusu olduğundan ve yeni gelir yaratmadığından bu yasadışı faaliyetler kayıt dışı ekonomik faaliyet kapsamına alınmamaktadır⁸⁸. Ancak, yasadışı kumarhane işleten kişinin elde ettiği suç geliri, katma değer yaratıcı özelliğinden dolayı kayıt dışı ekonomik faaliyet olarak kabul edilmektedir. Bu çerçevede, gayri meşru ve cezai hükümleri gerektiren uyuşturucu madde kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, insan ticareti, tefecilik, dolandırıcılık, hırsızlık, organ ve doku kaçakçılığı ve benzeri faaliyetlerin en belirgin özelliği yasalara karşı gelinerek işlenmesidir. Katma değer yaratıcı özelliği olsun veya olmasın, yasalara karşı gelinerek işlenen faaliyetler ve ceza kanunlarına suç teşkil eden fiillerin işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilen gelirler suç ekonomisi kapsamında olup, kanunlarda listeleme, eşik veya tüm suçlar yöntemine göre belirlenen öncül suçların işlenmesi sonucu elde edilmeleri halinde, bu değerler karapara niteliği kazanmaktadır. Rüşvet ve hırsızlık suçlarında bir servet aktarımı sözkonusu olduğundan katma değer oluşturmamaktadır. Bununla birlikte, uyuşturucu, silah üretimi ile ticareti gibi faaliyetler katma değer oluşturmalarına

⁸⁶ Hakan Çetintaş ve Hasan Vergil, “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Tahmini”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Sa.4, 2003, s.18.

<http://journal.dogus.edu.tr/13026739/2003/Cilt4/Say1/M00082.pdf> [18.10.2010].

⁸⁷ Yılmaz, (Kayıt Dışı), op.cit., s.26.

⁸⁸ Idem.

rağmen, elde edilen katma değerin kayıtlara yansması da mümkün değildir⁸⁹. Yasal faaliyetler sonucu elde edilen kazancın, kısmen veya tamamen kaydedilmemesi sözkonusu iken, yasadışı faaliyet sonucu suçlardan elde edilen para, parasal değer taşıyan kıymetli evrak, mal, gelir ve bunların birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü menfaat ve değerin kaydının tutulması mümkün değildir. Suçtan elde edilen para ve menfaatin kaydedildiği ortam bulunmamaktadır⁹⁰. Ancak, bu faaliyetlerden elde edilen suç gelirleri bir takım işlemlere tabi tutularak yasal gelir görünümü kazandırılabilen ve bu suretle de mali sistemlere girişleri sağlanabilmektedir. Yasadışı faaliyetlerden elde edilen ve suç geliri/karapara olarak adlandırılan, para ve para yerine geçen değerlerin, mali sistem içinde yasal bir görünüm kazandırılması işlemi, kanunda “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini / karapara aklama*” olarak tanımlanmaktadır.

Kayıt dışı ekonominin suç ekonomisi dışında kalan boyutunda gelirin yasalara aykırı bir şekilde kayıt dışına çıkarılması söz konusu iken, suç ekonomisinde üretim tamamen yasalara aykırı olarak gerçekleşmekte ve bu faaliyet sonucunda elde edilen gelir gizlenmektedir. Bu çerçevede, suç sektörü ile kayıt dışı ekonominin suç sektörü dışında kalan diğer alt sektörleri farklılaşmakta ve dolayısıyla yürütülen mücadelenin amaçları da değişmektedir⁹¹. Kayıt dışı ekonominin suç ekonomisi dışında kalan boyutu ile mücadelede amaç, devletin ekonomik faaliyetleri kayıt ve beyan altına alarak vergi toplaması, bu ekonomik büyüklüğü vergi, istihdam ve milli gelir boyutlarıyla kavramak iken; suç ekonomisi / kara para ile mücadelede amaçlanan ise bu sektörü ve elde edilen geliri ortadan kaldırmaktır⁹². Suç teşkil eden ekonomik faaliyetler sonucu elde edilen suç gelirlerini/karaparayı kayıt altına almak değil, suçtan kaynaklanan yasadışı faaliyet sonucu elde edilen para ve para yerine geçen değerlerin müsaderesi ile, bu faaliyetlerin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. Öncül suç tiplerini listeleme yöntemi ile belirleyen ülkelerde, liste dışındaki suçlardan elde edilen gelirler, aklama suçuna konu olmadıklarından ve dolayısıyla karapara olarak değerlendirilemediğinden bu gelirler, gri

⁸⁹ Murat Yıldırım, “Karaparanın Kayıt Dışı Ekonomi İçindeki Yeri ve Karapara Aklamanın Ekonomiye Getirdiği Tehlikeler”, *Dokuz Eylül Üniversitesi S.B.E. Dergisi*, Cilt 9, Sa.3, 2007, s.163.

⁹⁰ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.34.

⁹¹ G.İ.B., **Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Eylem Planı (2011-2013)**, Ankara, 2011, s. 1.

⁹² Idem; DPT, op.cit., s.viii.

para olarak ifade edilmektedir⁹³. Doktrinde yasal faaliyetlerden elde edilen; ancak, kayıt altına alınmamış faaliyetler veya işlemlerle sağlanan kazançlar da⁹⁴ gri para olarak ifade edilmektedir. Böylece, çeşitli aklama işlemlerine tabi tutulmayan gri para da, kayıt dışı ekonomi kapsamındadır.

Resmi kayıtlara girmeyen ve belgelendirilemeyen, milli muhasebe kayıtlarında görülmeyen, gayri safi milli hasıla büyüklüklerine yansımayan tüm faaliyetler⁹⁵ şeklinde tanımlanan genel kayıt dışı ekonomideki toplam geliri meydana getiren faaliyetler: beyan dışı ekonomik faaliyetler, enformel ekonomik faaliyetler ve suç ekonomisi faaliyetleri toplamıdır.

a. Beyan dışı ekonomi

Beyan dışı ekonomi, faaliyetin yasal olarak başlayıp, daha sonra elde edilen gelirin yasal boşluklar, idarenin denetim yetersizliği gibi nedenlerden dolayı kısmen veya tamamen kayıt ve beyan dışı bırakılması suretiyle, devletin bilgisi dışına çıkarılan vergi dışı ekonomik faaliyetlerdir.

Kelime anlamı ile “*kayıt dışı*” kayda alınması gerekenin, bir takım işlemlerle kayda alınmasının bilerek engellenmesi veya bilerek kayıt altına alınmamasını ifade etme amacıyla kullanılmaktadır. Doktrinde, kayıt dışı ekonomi ile ilgili yapılan kimi tanımlamalar kayıt dışı ekonomiyi geniş anlamda kimi tanımlamalar da dar anlamda ele almaktadır. “*Vergisel ve diğer mali yükümlülüklerden kaçınmak amacıyla beyan dışı tutulan faaliyetler, konusu suç teşkil ettiği için gizlenmesi gereken ekonomik nitelikli faaliyetler ile niteliği gereği kayıt dışı kalan enformel faaliyetlerin tümünü içine alan ekonomi*”⁹⁶ şeklinde yapılan kayıt dışı ekonomi tanımlaması, beyan dışı ekonomi, enformel ekonomi ve suç ekonomisini de kapsayan geniş anlamda yapılmış bir tanımlamadır. “*İdareye bildirilmeyen gelirler ya da gerçek değerlerinin altında beyan*

⁹³ Ergin Ergül, **Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu**, Ankara:Yargı Yayınevi, 2001, s.1; (Çalışmada bu eser “Karapara” olarak kısaltılarak kullanılacaktır); Değirmenci, op.cit., s.26.

⁹⁴ Doğrusöz, (Kayıt Dışı), loc.cit.

⁹⁵ Idem.

⁹⁶ Hasan Aykın, “Kayıt Dışı Ekonominin Yaygın Olduğu Ortamda Karapara İle Etkin Mücadele Mümkün mü?”, **Yaklaşım Dergisi**, Sa.183, Mart:2008, makale no:11022, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?filename=20080311022.htm[12.08.2010].

*edilen gelirler*⁹⁷” şeklindeki tanımlama kayıt dışı ekonomiyi, beyan dışı ekonomi tanımlamasına indirgeyen dar anlamda bir tanımlamadır.

Beyan dışı ekonomik faaliyet ile vergi kanunlarına göre yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerin, vergi idaresine beyan edilememesi veya eksik beyan edilmesi halinde idarenin toplamayı planladığı, toplam vergi gelirleri ile fiilen toplanan vergi gelirleri arasındaki fark ifade edilmektedir. Beyan dışı ekonomik faaliyet dar anlamda, ekonomik faaliyetin yasal olmasına karşın, vergi idaresine beyan edilmeyen veya gerçek değerinin altında beyan edilmesinden kaynaklanmaktadır. Böylece, yasal olmakla beraber idareye bildirilmemiş olan bu tür faaliyetler de kayıt dışı alana dahil olurlar⁹⁸.

Beyan dışı ekonomi, ekonomik faaliyetin yasal olmasına karşın, vergi idaresine beyan edilmeyen veya gerçek değerinin altında beyan edilmesinden kaynaklanan kayıt dışılıktır. Vergi Usul Kanunu’nun 341’nci madde hükmüne göre, mükellef veya sorumlunun, vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında tahakkuk ettirmemesi veya eksik tahakkuk ettirmesi sonucu vergi ziyayı doğmakta ve vergi ziyayı kabahatinin yaptırımı (V.U.K. m. 344) ziyaa uğratılan verginin bir katı cezanın ödeme yükümlülüğüdür. Ayrıca, mükellef veya sorumlunun şahsi, medeni haller ve aile durumu hakkında, gerçeğe aykırı beyanlar ile veya çeşitli nedenlerle verginin noksan tahakkuk ettirilmesine veya haksız yere geri verilmesine sebebiyet vermesi de, vergi ziyayı kapsamına alınmıştır. Mükellef ve sorumlunun, bu ödevleri tamamen veya kısmen yerine getirmemesi, şahsi, medeni halleri ve aile durumu ile gerçeğe aykırı beyanları neticesinde ödenmesi gereken vergiden daha az vergi tahakkuk edilmesi sonucu meydana gelen vergi ziyayı kadar olan fark, beyan dışı kalmışlığın sonucudur.

Kayıtdışı ekonomiyi vergi kayıp ve kaçaklarından ayrı tutmak ne kadar yanlış ise, vergi kayıp ve kaçaklarını da kayıtdışı ekonomiden ayrı düşünmek bir o kadar yanılıya düşülmesine sebebiyet verecektir⁹⁹. Kayıt dışı tanımlarında, “*beyan dışı*

⁹⁷ İzzettin Önder, “Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergileme”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No: 23-24, Ekim :2000- Mart 2001, <http://www.sbf.edu.tr/dergi/sayi23-24/19.htm>[22.01.2010].

⁹⁸ İdem.

⁹⁹ Şafak Ertan Çomaklı, “A.B. İlerleme Raporları Çerçevesinde Türkiye’deki Vergi Kayıp ve Kaçaklarının Önlenmesine Yönelik Uygulamalar”, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 22, Ocak: 2008, Sa.1 , ss.51-82, s.52 (Çalışmada bu makale “A.B. İlerleme” olarak kısaltılarak

birakılma”, “*vergilendirilmemiş olma*”¹⁰⁰ özellikleri vurgulanmakta ve bir nokta gözardı edilmektedir. Vergilendirilmemiş olma, kişilerin gelir, servet ve harcamaları üzerinden ödemesi gereken vergiyi hiç ödememe veya eksik ödeme istekleri ya vergiden kaçma ya da vergiden kaçınma halleri ile mümkün olmaktadır. Vergiden kaçma ve vergiden kaçınma eylemlerinin sonuçları aynıdır. Her birinde vergi kaybı sözkonusudur. Ancak, vergi yasalarındaki muafiyet, indirim, istisna hükümlerinden yararlanmak herhangi bir suç teşkil etmemektedir. Vergi yasalarında kanun koyucu tarafından bilerek veya bilmeyerek bırakılan boşluklardan bireylerin yararlanması suç değildir. Ekonomik anlamda vergi kaybı yarattıkları halde hukuki açıdan suç teşkil etmemektedirler. Vergisel anlamda ise kayıt dışı ekonomi, vergi kaçırma veya vergiden kaçınma güdüsü ile vergi idaresinin bilgi alanı dışında bırakılan faaliyetler bütünüdür¹⁰¹. Temelde elde ettikleri gelirlerinde ve buna bağlı olarak refah düzeylerinde bir artışın olması için vergi kaçakçılığı yapan kişiler kayıtdışına çıkardıkları gelirlerinden dolayı kayıtdışı ekonominin bir parçası olmaktadır¹⁰². Vergi kaçırma, hem ekonomik açıdan vergi kaybı yaratmakta hem de hukuki açıdan yasalara göre suç teşkil etmektedir.

Alışverişte belge almayan, fiş pazarlığı yapan tüketici, kira gelirini beyan etmeyen veya düşük beyan eden evsahibi, sattığı malın bir kısmına fatura kesmeyen tüccar veya sanayici, bordroda gösterilen ücretin üzerinde ücret alan işçi, sattığı zirai ürününden stopaj yapılmasını istemeyen köylü, kayıt dışı ekonomiden menfaat sağlamak ve kayıt dışı ekonomiden sorumlu bulunmaktadır¹⁰³.

(1) Vergilendirilemeyen ekonomi ile benzerlik ve farklılıkları

Beyan dışı ekonomi dar anlamda, gelir vergisi yasasına göre beyan edilmesi gerektiği halde beyan edilmeyen gelirler olarak ele alındığında vergilendirilemeyen ekonomi kavramı ile benzerlik göstermekte ve olaya vergi açısından bakılmakta olup,

kullanılacaktır).

¹⁰⁰ Doğrusöz, (Kayıt Dışı), loc.cit.

¹⁰¹ Mustafa Ali Sarılı, “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları, Nedenleri, Etkileri ve Kayıtlı Hale Getirilebilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirler”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.167, Ağustos: 2002, ss.131-167, s.131.

¹⁰² Çomaklı, (A.B. İlerleme), loc.cit.

¹⁰³ D.P.T, *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)*, Kayıtdışı Ekonomi Özel İhtisas Komisyonu Raporu , Ankara, 2001, s.33.

kavram vergi kaçırmak amacıyla kayıt dışında bırakılan tüm faaliyetleri¹⁰⁴ kapsamış olmaktadır. Vergilendirilemeyen ekonomi ile beyan dışı ekonomi kavramları, sonuç itibarıyla vergi kaybının doğması açısından benzer özellik göstermektedir.

Mükellefin daha az veya hiç vergi ödememe hallerini, kanuni ve kanun dışı haller olmak üzere sınıflandırabiliriz. Kanuni hal, mükellefin kanuni düzenlemelerde yer alan vergisel düzenleme boşluklarından veya kanunen tanınmış muafiyet, indirim ve istisna hallerinden yararlanması halidir. Kanun dışı hal, kanunun öngördüğü vergiyi ödemekten kaçmak için vergi matrahını gizleme, matrahı düşük gösterme, vergi tutarını hesaplamakta kullanılacak diğer bilgileri yanlış bildirme gibi fiiller ile gerçekleştirilen, vergi kaçakçılığıdır¹⁰⁵. Ancak, vergiden kaçınma, vergi kanunlarındaki boşluklardan yararlanarak, vergiyi doğuran olaya sebebiyet vermemek suretiyle vergi borcunun doğmasının önüne geçme¹⁰⁶ halidir. Kanunlardaki boşluklar bazen kanun koyucunun ulaşmak istediği bir amaç olabileceği gibi, bazen de kanun koyucunun arzu etmediği sonuçların doğmasına sebep olabilmektedir. Beyan dışı ekonomik faaliyetler hem hukuki hem de ekonomik açıdan vergi kaybı yaratmakta iken, vergi istisna ve muafiyet hallerinde sadece ekonomik açıdan bir kayıp söz konusudur. Yasal ekonomik faaliyetler sonrasında elde edilen gelirlerin beyan edilmeme veya eksik beyan edilme halleri kanuna aykırı iken, muafiyet ve istisna halleri kanunidir.

Vergiden kaçınma kavramı, yükümlülerin yasaları çiğnemediği ödemeleri gereken verginin yükünü azaltabilme çabalarını kapsamaktadır. Hatta, kimi zaman vergiden kaçınmanın koşulları yasalar tarafından belirlenebilmektedir. Yasaların belli kazançları vergilendirme dışı bırakması halinde, tüm bireylerin bundan yararlanabilmesi hem rasyonel bir davranış hem de bir hak olarak kabul edilmektedir¹⁰⁷. Kanunda yer alan muafiyet, istisna veya indirim halleri çerçevesinde bireyler/mükellefler vergiyi doğuran olaya sebebiyet vermemek suretiyle vergilendirme alanı dışında kalma yoluyla vergi borcu yükü altına girmekten kaçınabilmektedirler.

¹⁰⁴ Günay ve Şahbazov, op.cit., s.127.

¹⁰⁵ Özhan Uluatam, **Kamu Maliyesi**, İkinci Baskı, Ankara: S Yayınları, s.213.

¹⁰⁶ Abdurrahman Akdoğan, **Kamu Maliyesi**, Ankara: Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayını, Yayın no:67/34, 1985, s.138-139.

¹⁰⁷ Halil Nadaroğlu, **Kamu Maliyesi Teorisi**, 11. Bası, İstanbul: Beta Basım, 2000, s. 287.

Ekonomik, sosyal veya politik amaçlarla vergi kanunlarında yer alan istisna, muafiyet, indirim, düşük oran gibi hükümlerle bazı vergilendirme alanları vergi dışı tutulmaktadır¹⁰⁸. Yükümlünün vergi konusuna girmeyen kaynaklardan kazanç ve irat sağlaması ya da vergiye tabi olmayan mal ve hizmetleri satın almak suretiyle vergiden kaçınması mümkündür¹⁰⁹. Vergi istisna ve vergi muafiyetlikleri ile beyan dışı kalan gelirlerin, kanunlara göre beyan edilmesi gerektiği halde beyan edilmemesi halinde beyan dışı kalan gelir, servet unsurları ve harcamalar geniş anlamda beyan dışı ekonomi kapsamına alınmalıdır¹¹⁰. Böylelikle, yasal beyan dışılıklar ve yasadışı beyan dışı kalan gelirler geniş anlamda beyan dışı ekonomi kavramı içerisinde yer alacaktır. Geniş anlamda beyan dışı ekonomi kavramı, ekonomik ve hukuki anlamda vergi kayıplarının tamamını kapsamına alırken, dar anlamda beyan dışı ekonomi sadece gelir vergisi bakımından hukuki anlamda vergi kaybını içermektedir. Vergiden kaçınma olayı temel olarak iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Birincisi, bireylerin ortaya çıkması muhtemel olan bir verginin konusu ile ilişki kurmaması yolunu tercih etmesidir. İkincisi, bireylerin vergi yasalarındaki boşluklardan yararlanarak ödeyecekleri vergileri minimize etmesi ya da hiç ödememesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bir işletmenin kurulurken, şirketin türünün veya konumunun vergi yükümlülüğünü asgariye indirecek şekilde ve alanlarda belirlenmesi bu tarz bir vergiden kaçınmaya örnek olarak verilebilir¹¹¹. Potansiyel vergi ödeyicisinin vergi yükümlülüğüne yol açan olayı üç şekilde kendi lehine işleyebileceği öngörülmektedir¹¹².

- a) Vergilendirilen malı almamak (Maddi anlamda intibak),
- b) İleride daha ağır bir biçimde vergilendirilmesi öngörülen malları şimdiden stoklayarak olası ağır vergiden kurtulmak (zaman bakımından intibak),

¹⁰⁸ Meftun Canbek, “Kayıt Dışı Nitelikteki Kazançları Elde Edenlerce Mükellefiyet Tesis Ettirilmeden Faaliyet Gösterilmesi Halinde Kayıtlı Mükelleflere Göre Mevzuatta Sağlanan Avantajlar”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.104, Eylül:2005, ss.102-106, s.106.

¹⁰⁹ Bülent Şişman, *İşletmelerde Vergi Planlaması Yöntemleri*, Ankara:YaklaşımYayınları, Nisan: 2003, s.27; Örneğin, sahibi olduğu daireyi mesken olarak değil de işyeri olarak kiraya veren gerçek kişi, kanunda mesken olarak kira gelirine tanınan istisna oranından daha yüksek istisna oranı içeren işyeri olarak kiraya vermeyi tercih edebilir. Bunun dışında kişi, işyeri olarak vereceği dairesinin yıllık kira bedelini, yıllık istisna tutarının altında kalacak şekilde hesaplayıp kiraya verebilir. Böylelikle kişi vergiden kaçınmış olur. Idem.

¹¹⁰ Yılmaz, (Kayıt Dışı), op.cit., s.29.

¹¹¹ A. Rıza Akbulut, “Vergiye Gönüllü Uyum”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.266, Ekim: 2003, s. 91.

¹¹² Idem.

c) Vergiyi doğuran olayı vergilemenin söz konusu olmadığı bir alana kaydırmak (yerel anlamda intibak).

Yükümlüler, vergi uygulamalarının kendilerine olabilecek etkilerini minimuma indirmek amacıyla, mali hukuk uzmanlarından, mali müşavirlerden yararlanma yoluna gidebilmektedirler. Kanunda sağlanmış olan vergiden kaçınma olanakları nedeniyle vergi oranlarındaki belirli bir artışın vergiden kaçınmayı arttırabileceği kabul edilmektedir¹¹³.

Vergiden kaçınma hallerinde yükümlü/sorumlu, kanunlardaki boşluklardan, istisna, muafiyet ve indirim hallerinden yararlanarak daha az veya hiç vergi ödememe yolunu seçmektedirler. Yükümlü/sorumluların vergiden kaçınmak için karşılıklı iktisadi veya ticari ilişkide bulundukları kişi/kurumlarla anlaşma yaparak ve işlemlerin mahiyetlerini farklı göstererek vergi avantajı sağlama amacı ile hareket edebilecekleride dikkat edilmesi gereken bir husustur. Vergi yükümlüleri/sorumluları vergi kaçırma yada vergiden kaçınma amacıyla özel hukuk biçimlerini ve/veya kurumlarını olağan kullanımları dışında¹¹⁴ kullanmalarına *peçeleme*, bu eylemi esas alarak yapılan sözleşmelere, *peçeleme sözleşmesi*, işleme de *peçeleme işlemi* denir. Peçeleme işlemi ile vergiyi doğuran olayı gizleyen sözleşmeler özel hukuk açısından tamamen geçerli olmasına rağmen, vergi hukuku açısından gizlenen iktisadi sonuçlar üzerinden vergilendirmeye konu olur¹¹⁵. Bu durumda, idare ve vergi yargısı organları ekonomik yaklaşım ile vergilendirmede görünüşteki sözleşmeyi değil, gerçek ekonomik sonucu göz önüne almaktadırlar¹¹⁶.

Vergi kaçırma, yasalara uygun olmayan yollara başvurarak vergiden kurtulmak veya kurtulma girişiminde bulunmaktır¹¹⁷. Vergi dışında kalmayı tercih eden mükellefler, devletin üretim, para ve emek piyasası işleyişi ile ilgili düzenleyici işlemlerden (işlemlerin lisanslara bağlanması, kurumlaşmada izlenecek prosedür, telif

¹¹³ Halit Çiçek, **Psikolojik ve Sosyal Yönden Yükümlülerin Vergiye Karşı Tutum ve Tepkileri-İstanbul İli Anket Çalışması**, İstanbul: İ.S.M.M.M.O. Yayınları, No: 64, 2006, s. 81.

¹¹⁴ Karakoç, op.cit., s.161.

¹¹⁵ Doğan Şenyüz, “Vergi Hukukunda Yorum Normları ve Ekonomik Yaklaşım”, **İstanbul Barosu Vergi Hukuku Özel Sayısı**, İstanbul Barosu Derneği, Mart: 2008, s.20.

¹¹⁶ Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu ve Nami Çağan, **Vergi Hukuku**, Ankara: Turhan Kitabevi, Nisan: 2007, s.26.

¹¹⁷ Nadaroğlu, op.cit., s.280.

ve patent hakları ile ilgili düzenlemeleri, asgari ücret, ek çalışma ücretleri gibi) ve bu işlemlerin yarattığı maliyetlerden kaçınma isteği haricinde devletin vergi gelirlerini israf ettiğini düşünme, devletçe sunulan kamu hizmetlerinin miktar ve kalitesini tatmin edici bulmama gibi nedenler bireylerin vergi ile uyumunun azalmasına ve sonuç itibarıyla mükellefin vergi kaçırma yolunu seçmesine yol açmaktadır¹¹⁸. *Vergi kaçakçılığı*, mükellefin kanunlara aykırı hareketlerle, ödenmesi gereken verginin hiç ödenmemesi veya eksik ödenmesi amacıyla kanunların ihlal edilmesi; *Vergiden kaçınma* hali ise, yükümlünün/sorumlunun, kanunlardaki boşluklardan veya kanunda tanınan istisna, muafiyet ve indirim hallerinden yararlanmasıdır.

Ancak, mükellefiyet tesis ettiren ile ettirmeyene, vergi kaçakçılığı hükmünün uygulanması açısından bir eşitsizlik sözkonusudur. Mükellefiyet tesis edilmediği halde defter veya kayıt tutanlara ilişkin V.U.K. 359. madde hükümleri herhangi bir düzenleme içermemektedir. Dolayısıyla kayıt dışı çalışan mükelleflerin çift kayıt veya defter tutma nedeniyle kaçakçılık cezasıyla muhatap olmamaları ve uzlaşma hükümlerinden faydalanabilmeleri için hiç mükellefiyet tesis ettirmemelerinin daha avantajlı olduğu tespit edilmiştir¹¹⁹. Kayıt dışı çalışmanın avantajlı olmaktan çıkarılması ve kayıtlı çalışanlara yapılan bu haksızlığın önlenmesi için, mevzuatta gerekli değişikliklerin yapılması gerekmektedir.

(2) Suç geliri ile vergi kaçakçılığı suçu ilişkisi

V.U.K. 359. madde hükümlerine göre yasal faaliyetlerden elde edilen kazancın, hiç veya daha az vergi ödemek amacıyla, vergi idaresinin bilgisi dışında bırakılarak vergilendirilmemesinin sonucu olarak elde edilen bu değer, suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri kavramı kapsamında mı değerlendirilmelidir?. 4208 sayılı Kanunda, listeleme yöntemi ile belirlenen aklama suçunun önşartı olan öncül suçlar kapsamına “213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun m. 359/b fıkrasındaki fiiller” alınarak, bu fiillerin “işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymet her türlü menfaat ve değerler” de karapara olarak kabul edilmiştir. Kapsama alınan vergi kaçakçılığı suçu, vergi yasalarının vergi borcunun doğumunu bağladıkları olayın, vergi

¹¹⁸ Yılmaz, (Kayıt Dışı), loc.cit.

¹¹⁹ Canbek, loc.cit.

ödemeyi gerektirecek şekilde meydana gelmesine rağmen, yükümlünün veya sorumlunun, bunu ilgili vergi idaresine hiç bildirmeme veya noksan bildirme halidir¹²⁰. Vergi kaçakçılığı suçu genel olarak, mükellefin ödemesi gerekenden daha az vergi ödemek amacıyla kamu idaresini aldatmaya yönelik eylemleri¹²¹ yasal olmayan yollara başvurarak gerçekleştirmesidir. Vergi kaçırma eylemi, yasal yollarla elde edilmiş gelirin vergi borcu doğmasına rağmen, mükellefin kanunlara aykırı hareketlerle, ödenmesi gereken verginin hiç ödenmemesi veya eksik ödenmesi halidir. Hileli hareketlerle vergi ziyana sebebiyet veren ya da vermeye teşebbüs edenler vergi kaçaklığı suçu işlemiş olurlar¹²². Vergi kaçakçılığı suçunun cezai yaptırımının, hürriyeti bağlayıcı hapis cezası olmasının nedeni, devlet hazinesinin zarara uğratılması yanında bu eylemlerin kamu idaresinin aldatılması suretiyle kamu düzenini bozucu nitelikte olmasındandır. Nitekim bu eylemler neticesinde vergi kaybının doğması halinde, V.U.K.’nın 344. madde de düzenlenen, vergi ziyai cezasının ayrıca uygulanacağı hüküm altına alınarak, kaçakçılık suçunun oluşumu için vergi kaybının oluşması şartına gerek olmadığının da altı çizilmiştir¹²³.

Başlangıçta paranın kaynağını oluşturan faaliyet yasal olmakla beraber, sahte belge düzenlenerek veya kullanılarak, sahte basılan belgeyi kullananların, defter, kayıt ve belgelere olan kamu güvenini zedeleyici eylemlerinde vergi ziyana sebebiyet verilip verilmediğine bakılmaksızın, vergi kaçakçılığı suçunun oluşması için kanun maddesinde (V.U.K. m.359) yazılı hallerden birinin gerçekleşmesi yeterli sayılmaktadır. Vergi kaçakçılığı suçunda yetkili mercii asliye ceza mahkemesidir ve ilgili merci sözkonusu fiilin vergi kaçakçılığı suçu kapsamında olup olmadığı hususunda kararını verinceye kadar eylemi kaçakçılık olarak değerlendirmek ve cezai yaptırım uygulamak mümkün değildir. Mahkemenin vereceği karar doğrultusunda vergi kaçakçılığı eylemi sonucunda elde edilen paralar, suç geliri/karapara niteliği kazanmış olacaktır. Çünkü,

¹²⁰ Şişman, op.cit., s.41.

¹²¹ Engin Akın, “V.U.K. 359’un Karapara Aklama Yöntemi Olarak Kullanılması Sorunu”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.212, Mayıs:2006, ss.171-177, s.171 (Çalışmada bu makale “V.U.K. 359’un” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

¹²² Hakan Üzeltürk, “Ekonomik Suçlar ve Vergiler” (IV.Oturum), *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu 30 Nisan-1 Mayıs 2005*, Kızılcahamam:Ankara, T.O.B.B. Yayın No: Ekim 2005-25, ss.208-240, s.223.

¹²³ Engin Akın, “V.U.K. 359/B’nin Karaparanın Öncül Suçu Olması Açısından Değerlendirilmesi”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.210, Mart:2006, ss.108-113, s.110 (Çalışmada bu makale “V.U.K. 359/B” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

karaparanın tanımı gereği kanunda suç sayılan fiil sonucu elde edilen ekonomik kazanımlar, suç geliri/karaparadır. Ancak, V.U.K.'nın genel yapısına bakıldığında vergi kaybına neden olmak, bizzat ceza hukuku anlamında suç değildir. Vergi kaybına neden olan eylemler kural olarak ceza hukukunun değil, vergi hukukunun konusuna girmektedir. V.U.K. 359. maddesindeki (a) ve (b) bendlerindeki fillerin işlenmesi suretiyle, daha az veya hiç vergi ödememe yolunu seçen mükellef bu eylemiyle kayıt dışına çıkardığı, ödenmemiş vergi tutarı kadar bir kazanım sağlamış olmaktadır. Taşdelen'e göre¹²⁴, ticari işletme sahiplerince, kaçırılan vergiden elde edilen kazancın, ticari işletme faaliyeti çerçevesinde yasal ekonomiye sokulması karaparanın aklanması faaliyetidir. Malvarlığında oluşması gereken azalmadan kaçınılarak, “dolaylı da olsa” suçtan kaynaklanan bir artış gerçekleştiği yönündedir¹²⁵. Yasal faaliyet sonrasında mükellefin, daha az veya hiç vergi ödememe amacıyla gelirinin tamamını veya bir kısmını vergilendirme dışında tutma eylemi ile vergi kaçakçılığı fiili gerçekleşmektedir. Kayıt dışı bırakılan bu gelirin, işletmenin finansman ihtiyacında kullanılmasını da, karapara aklama suçu olarak kabul etmek mümkün değildir. Çünkü, suç gelirinin aklama suçuna konu olabilmesi için aşağıdaki unsurların gerçekleşmesi gerekmektedir¹²⁶;

- 1) İşlenen suç sonucunda bir gelir elde edilmesi,
- 2) Bu gelirin, elde eden kişinin beklenen gelirinden belirgin ölçüde fazla olması,
- 3) Gelirin kaynağındaki fiilin suç olması,
- 4) Gelirin kullanılabilirliğini artırmak ve değerini korumak için yasal görüntü kazandırılması veya gizlenmesi.

Ticari işletme sahibinin yasadışı bir ticari bir faaliyetinden elde edilen suç gelirinden öte, idarenin bilgisi dışına çıkarılan ve hazinenin vergi kaybına neden olan vergi ziyayı tutarı sözkonusudur. Vergi kaçakçılığı eylemi sonucu, vergilendirilmemiş kayıt dışı kalan geliri, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri olarak ele almak doğru olmayacaktır. Mükellefin daha az veya hiç vergi ödememek adına, kanunlara aykırı

¹²⁴ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.54.

¹²⁵ Engin Akın, “Kayıt Dışı Ekonomi, Vergi Suçları, Karapara İlişkisi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.156, Aralık: 2005, makale no:7402, <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/2005127402.htm>[12.10.2011].

¹²⁶ İpek, op.cit., s.15; Yıldırım Akar, **Karaparanın Aklanması**, Ankara: Beta Yayın, S.P.K. Yayın no: 90, 1997, s.52.

olarak vergi matrahını aşındırması sonucu kaçırdığı vergi kadar, gelirin de sağlayacağı bir artış, her ne kadar yasalarca suç sayılan fiil ile gerçekleştirilse de, suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri sayılmamalıdır.

Kanunen suç gelirini aklama eyleminin gerçekleştirebilmesi, suç gelirinin, yurt dışına çıkarılması veya gayri meşru kaynağının gizlenmesi veya meşru yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutulmasını gerektirmektedir. Vergi kaçakçılığı kapsamına giren fiillerin, suç geliri/karapara aklamada yegâne eylem olması gerekmektedir. Vergi suçlarının karapara aklamada sahip olduğu önem, bu suretle malvarlığında meydana gelen artışın karapara olarak nitelendirilmesi değil, bu suç suretiyle karapara aklanmasıdır¹²⁷. Y.T.C.K.'nın 282. maddesine göre vergi kaçakçılığı suçu eyleminin aklama suçunda öncül suç teşkil edebilmesi için, suç gelirini aklama sürecinde işlenmiş ve işlenen suçtan elde edilen gelirin, kanunda yazılı eylem ve işlemlerle aklamaya konu olması gerekmektedir. Suç gelirlerini aklayanlar genellikle fatura, rapor, sözleşme, anlaşma, senet, hileli ve sahte belgeler (faturalar, muhasebe kayıtları ve anlaşma metinleri) kullanarak sahte işlemler kurgulamakta ve böylece paranın kaynağının meşru olduğuna yönünde bir görünüm sağlamaktadır¹²⁸. Bu noktada, devletin kayıt dışı ekonomi ve suç ekonomisi ile mücadele nedenleri arasındaki farklılığa değinmek gerekmektedir. Devletin kayıt dışılıkla mücadelesinde, ekonomik faaliyetleri kayıt ve beyan altına alarak yasaların öngördüğü koşullarda vergi toplama, bu ekonomik büyüklüğü vergi, istihdam ve milli gelir boyutlarıyla kavramaktır. Devletin suç ekonomisi ile mücadelesindeki amacı, yasadışı faaliyet alanlarını ve suçtan elde edilen gelirleri ortadan kaldırmak suretiyle suçluların yasadışı faaliyetlerini gerçekleştirecek fonlardan mahrum etmektir. Diğer bir anlatımla, devletin yasadışı faaliyetlerden vergi elde etmek gibi bir yaklaşımı ve amacı

¹²⁷ Akın, (V.U.K. .359/B), op.cit., s.113.

¹²⁸ MA.S.A.K., **Aklama Suçu Hakkında Denetim Elemanlarına Yönelik Bilgilendirme El Kitabı**, Ankara: MA.S.A.K. Yayın no:16, Mayıs:2010, s.14; Konuyu örnekle açıklamak gerekirse, bir uyuşturucu kaçakçısı uyuşturucudan elde ettiği gelirleri aklamak maksadıyla, kağıt üzerinde bir şirket kurulsun ve (böyle bir şirket genelde başkasından mal alımının fazla yapılmadığı, diğer bir ifadeyle katma değer yüksek olduğu ve hizmet sektöründe faaliyet yürüten lokanta, otel, otobüs firması, çamaşırhaneler zinciri gibi işletmelerdir) uyuşturucudan elde ettiği gelirleri, sahte faturalar düzenlemek suretiyle, hiç meydana gelmemiş ticari faaliyetler kayıtlara fiktif olarak geçirilmekte ve suçtan elde edilmiş gelir, yasal ticari faaliyetten elde edilmiş gibi gösterilmesi halinde, hem vergi kaçakçılığı hem de suç geliri/karapara aklama suçu işlenmiş olmaktadır. Akın, (V.U.K. 359'un), op.cit., s.175.

olacağı düşünemeyeceğinden, bu sektörü kayıt altına almaktan söz edilemez ve yasadışı faaliyetlerin gelirleri ile birlikte ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır¹²⁹. Bu bağlamda, Y.T.C.K. 282. maddesi “*alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan*” ifade kapsamına her suçu değil, niteliği gereği öncül suç olması mümkün olan işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla gelir elde edilen suçlar, öncül suç olarak kabul edilmeli ve meşru yolla elde edilen gelirin, vergisinin devlete ödenmemesinin¹³⁰ suç geliri olarak kabul edilmemesi gerekmektedir.

Ancak, V.U.K. 359. madde (c) bendi hükmüne göre, sahte (naylon) fatura ticareti yapmak suretiyle gelir elde edenlerin, bu kazanımları suç geliri/karapara niteliği kazanmakta, yasal görünüm kazandırma amacıyla kayıtlı ekonomiye plase edilme eylemleri ile suç gelirlerini aklama suçu gerçekleştirilmiş olmaktadır. Türkiye’de vergi kaçakçılığı suçu, sahte fatura kullanarak veya kamuoyunda tanımlandığı şekliyle “*naylon fatura ticareti*”¹³¹ ile gerçekleştirilmektedir. Devamlılığlığı olan ve bunu bir meslek haline getirerek, sahte fatura ticareti yapanların, bu suç kapsamında düşünmek daha mantıklıdır, yoksa devlete az vergi ödeme yolunu seçen bir mükellefi, karapara aklayıcısı olarak ele almak, ülkedeki bütün mükellefleri potansiyel suçlu haline getirmekten öteye bir anlam ifade etmeyecektir.

(3) Suç gelirleri ile farkı

Vergi kaçırma, yükümlünün veya sorumlunun kasıtlı olarak, şahsında gerçekleşen vergiyi doğuran olayda ödeme yükümlülüğünü hiç veya az ödeme şeklinde yerine getirme hali; vergiden kaçınma ise, yükümlü veya sorumlu kanunlardaki boşluklardan veya istisna, muafiyet veya indirim hallerinden yararlanarak şahsında vergiyi doğuran halden kaçınmasıdır. Bu iki hal dışında suç geliri elde edenler, kanunda tanımlanan öncül suçların işlenmesi sonucu elde ettikleri suç gelirlerine meşru görünüm kazandırma ve paranın suç kaynağı ile ilişkisinin kesilmesi amacıyla çeşitli aklama yöntemlerini kullanmak suretiyle akladıkları paranın yasal gelir görünümü ile vergisini ödeme yolunu seçmektedir. Vergi kaçırma ve vergiden kaçınma hallerinde mükellef mali sistem dışına çıkarken, karapara mali sistem içine girmeye çalışmaktadır.

¹²⁹ D.P.T., op.cit., s.76.

¹³⁰ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.67; Dülger, op.cit., s.492.

¹³¹ Nedim Şener, **Naylon Holding**, Om Yayınevi, Ağustos: 2002, s.14.

Karapara aklayıcısının yasadışı gelirine yasal görüntü kazandırma amacı özü itibariyle, vergi kaçırma ve vergiden kaçınma hallerinden ayrılmaktadır.

b. Enformel ekonomi

Formel, biçime dayanan, biçimle ilgili olan, şekle ait devletin öngördüğü yöntemlere uygun olarak yapılan anlamındadır. Formel ekonomi, üretim, değişim ve tüketim süreçlerini devletin öngördüğü yöntem ve kurallara uygun olarak yapılan faaliyetlerin yer aldığı ekonomidir.

Enformel ekonomi, formel olarak kayda geçmeyen ve formel ekonomik üretim, değişim ve tüketim süreçlerine sahne olmayan faaliyetlerin yer aldığı ekonomidir. Enformel ekonomi, korunmasız, kaydedilmemiş, düzensiz veya kamu makamları tarafından tanınmayan faaliyetler¹³² olarak tanımlanmaktadır. Enformel ekonomik faaliyet, devletin düzenleyici kurallarından kaçınmak suretiyle bir taraftan yasalar ve idari düzenlemelerin getirdiği maliyetleri ortadan kaldırmakta, diğer taraftan da, bunların mülkiyet ilişkileri, ticari lisanslar, iş sözleşmeleri, işçilerle yapılan iş akitleri, finansal kredi ve sosyal güvenlik sistemi aracılığı ile sağladığı haklar ve faydalardan yararlanamayan¹³³ ve dolayısıyla devlet koruması dışında kalan ekonomik faaliyetlerdir. Bu alanda faaliyette bulunanlar, vergi idaresinin bilgisi dışında olup, idarede resmi herhangi bir kayıtları bulunmadığından, normal şartlarda yükümlü ve sorumluların yerine getirmekle yükümlü oldukları şekli ve maddi ödevlerini yerine getirmedikleri gibi, faaliyette bulunmaları lisans veya izne bağlı olsa dahi, bu kurala uyulmamak suretiyle faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Bu kural dışı durum sadece işverenler tarafından değil, ücretliler tarafından da tercih edilebilmektedir. Enformel girişimciler resmi olarak kayıtlı değildirler, faaliyette bulunmak için lisans veya izine gereksinim duymazlar, vergi ödemezler, çalıştırdıkları kişilerle ilgili çalışma koşullarına ilişkin kurallara uymazlar (asgari ücret, ücretli tatil, çalışma saatleri, sosyal güvenlik, emeklilik

¹³² Kristina Flodman Becker, “The Informel Economy”, March 2004, s.7, <http://rru.worldbank.org/Documents/PapersLinks/Sida.pdf> [26.01.2010].

¹³³ Feige, op.cit., s.7; Yılmaz, (Kayıt Dışı), op.cit, s.32; Örneğin, sokak işportacıları her şeyden önce birer tüccardırlar. Amaçları yasaldir; fakat başka alternatifleri olmadığından, iş kanunları gibi yasal düzenlemelere uymama ve vergi ödeyicisi konumunda bulunmadıklarından yasadışı olarak anlam kazanabilmektedirler. Çünkü yasal ekonomide bulunmanın maliyeti oldukça ağır gelebilir. Bu durum girişimcilerin yasal olarak iş yapmak isteyip fakat yasalardan kaçarak yasadışı alanlara yöneldiklerini ve gayri resmi ekonomiyi oluşturduklarını anlatır. Çomaklı ve Kızılot, op.cit., s.3.

gibi), üretici ve ticaret erbabı üzerine yasal bağlayıcılığı olan diğer kurumsal düzenlemeler dışında kalırlar¹³⁴. Çalışanların ücretleri üzerinden yapılan vergi ve sosyal güvenlik kesintilerinin yüksek olması ve düşük gelir gruplarının gelirlerini artırmak amacıyla, ek işlerde kayıtsız şekilde çalışmayı tercih etmeleri, kayıt dışı ekonominin daha da büyümesine neden olmaktadır. Enformel ekonominin, kayıt dışılığına sebep olan en önemli etken, bu grupta yer alan faaliyet sahiplerinin maliyet unsurları sebebiyle kayıt dışına çıkmalarıdır¹³⁵.

Enformel ekonomik faaliyetler, pazar içinde gerçekleşen ve paranın bir araç olarak kullanıldığı veya pazar içinde gerçekleşmeyen ve paranın araç olarak kullanılmadığı faaliyetler olarak sınıflandırılabilir¹³⁶. İlk gruptakiler, ekonomik hayatın içinde aktif olarak yer almasına karşın, hiçbir mükellefiyet kaydı bulunmaması sebebiyle kayıt dışı kalan ekonomik birimlerdir¹³⁷. Burs alan öğrencilerin ve emekli olanların bir işte çalışmaları, ikinci iş olarak yapılan faaliyetler (sabah devlet memuru olan bir kişinin akşam taksi şöförlüğü yapması gibi), büyük firmalara kadınların evlerde çalışarak yaptıkları mal veya hizmet üretimi¹³⁸ gibi benzeri faaliyetlerin yanısıra işportacılar, hamallar, iş takipçileri, kurulan pazar yerine girmeyen mahalle/sokak arası sebze-meyve satıcıları, belli bir işyeri olmaksızın küçük çapta imalat ve ticaret yapanlar, küçük çaplı tamir-bakım işleriyle uğraşanlar, evde bakım-temizlik gündelikçileri ilk grupta sınıflandırılabilir. Ayrıca, kaçak işçi ya da çocuk işçi çalıştırılması enformel ekonominin içinde yer alan istihdama ilişkin kayıt dışı ekonomi unsurlarıdır¹³⁹. Bu grupta, yer alanların faaliyetlerinin tespit edilmesinin güçlüğü ve küçük çaplı olması marjinal sektör olarak nitelendirilmesine neden olmakta ve bu kişilerin yapmış oldukları faaliyetlerin toplamı, gerçekte kayıt dışı ekonominin önemli bir boyutunu

¹³⁴ Gülay Akgül Yılmaz, “Kayıt Dışı Ekonomi; Ulusal ve Küresel Boyutları ve Dinamiklerinin Analizi”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.11, Haziran:2004, makale no:4586, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004064586.htm[12.10.2011] (Çalışmada bu makale “Kayıt Dışı Ekonomi” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

¹³⁵ Vuslat Us, “Kayıt Dışı Ekonomi Tahmini Yöntem Önerisi:Türkiye Örneği”, Türkiye Ekonomi Kurumu, Haziran: 2004, s.7, <http://www.tek.org.tr/dosyalar/VUSLAT-US1-KAYITDISI.pdf>[11.09.2010]

¹³⁶ Yılmaz, (Kayıt Dışı Ekonomi), loc.cit.

¹³⁷ Us, op.cit., s.9.

¹³⁸ Yılmaz, (Kayıt Dışı Ekonomi), loc.cit.

¹³⁹ Dülger, op.cit., s.174.

oluşturmaktadır¹⁴⁰. İkinci gruptakiler, konuları ve elde edilen gelirlerin kayıt dışında kalması bakımından yasal olan faaliyetler olup, sözkonusu gelirleri hesaplama güçlükleri nedeni ile G.S.M.H. hesaplarında yer almayan faaliyetlerdir¹⁴¹. Bu gruptakiler, sosyal ekonomi, hanehalkı ekonomisi, yerel ekonomi (ikinci ekonomi) gibi kavramlarla da ifade edilmektedir¹⁴². **Hanehalkı ekonomi**, aile içi ihtiyaçların takas veya aile içi üretimle karşılandığı; **Sosyal ekonomi**, belli bir topluluktaki bireylerin ihtiyaçlarını aralarında yardımlaşma yoluyla gerçekleştirdiği; **Yerel ekonomi** ise bir bölgedeki bireylerin ihtiyaçlarını giderecek şekilde üretim yapma ve dağıtma faaliyetleridir. Burada önemli olan nokta, bu ekonomik faaliyetler pazar içinde gerçekleşmemekte ve para kullanılmamaktadır. Enformel ekonominin uç noktası olarak kabul gören faaliyetler arasına, yasal durumlar dışında aile içinde evin muhtelif yerlerinde kendi tüketimleri için uyuşturucu ve içki üretimi gibi üretim faaliyetleri de girmektedir¹⁴³.

Enformel ekonomi, beyan dışı ekonomi ile devletin kural ve kanunlarının uygulanmaması benzerliğinin yanı sıra, beyan dışı ekonomilerde, ekonomik faaliyetlerin yasal olmasına karşın, vergi idaresine beyan edilmeyen veya gerçek değerinin altında beyan edilmesi sözkonusudur. Enformel ekonomide ise, formel olarak kayda geçmeyen ve formel ekonomik üretim, değişim ve tüketim süreçlerine sahne olmayan faaliyetler sözkonusudur. Beyan dışı ekonomide, faaliyet yasal olarak başlamış; enformel ekonomide ise, faaliyet, devletin düzenleyici kuralları uygulanmayarak başlamaktadır. Enformel ekonomi, denetim mekanizmalarının ve idari kurumların yetersizliği ve diğer faktörlerin etkisiyle¹⁴⁴ varolan kayıt dışı büyüklüklerdir.

¹⁴⁰ Aydemir, (Kayıt Dışı I), op.cit., s.80.

¹⁴¹ Us, op.cit., s.8.

¹⁴² İzzettin Önder, “Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergileme”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No: 23-24, Ekim : 2000 - Mart: 2001, <http://www.sbf.edu.tr/dergi/sayi23-24/19.htm>[22.01.2010].

¹⁴³ Yılmaz, (Kayıt Dışı), op.cit., s.33.

¹⁴⁴ Mavral, (Karapara), op.cit., s.238.

c. Suç ekonomisi

Suç ekonomisinde konu, üretilen mal ve hizmetlerin yasal prosedüre uyulmaması değil, bizzat kendisinin gayr-i yasal olmasıdır¹⁴⁵. Suç ekonomisi, piyasa kanalıyla oluşan bazı mal ve hizmetlerin üretim, dağıtım/pazarlanması ile toplumun sağlığına, güvenine, ahlâkına, gelenek ve göreneklerine aykırı faaliyetlerden çıkar elde etmeye yönelik tüm işlemlerdir¹⁴⁶. *Beyan dışı ekonomik faaliyetlerde*, devletin düzenleyici kurallarını uygulamayarak gelirin yasalara aykırı bir şekilde kayıt dışına çıkarılması; *enformel ekonomik faaliyetlerde* ise üretim, değişim ve tüketim süreçlerini devletin öngördüğü yöntem ve kurallara uyulmayarak gerçekleştirilen faaliyetler sözkonusu iken; *suç ekonomisinde*, ekonomik faaliyetler yasalara aykırı olarak gerçekleştirilmektedir¹⁴⁷. Konusu suç olan ve dolayısıyla yasalarla cezalandırılan fiiller çerçevesinde oluşan ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sonucunda meydana gelen ekonomik değerler, suç ekonomisini oluşturmaktadır¹⁴⁸.

Suç ekonomisi, suç olarak değerlendirilen faaliyetlerden elde edilen gelir ve mal ve parasal akımı kapsamaktadır¹⁴⁹. Gerçekleştirilen faaliyet yasadışı olduğundan, yasadışı üretim sonucunda elde edilen gelir de doğası gereği gizlenme eğiliminde olması nedeniyle, kayıt dışıdır¹⁵⁰. Muhasebe kaydına geçirilmeden, işleme sokulan olağan ve yasak olmayan mallar piyasası enformel ekonomiyi oluştururken; eroin, kokain gibi uyuşturucular ve/veya silah gibi maddelerin denetimsiz üretim ve ticareti, fikri ve sınai hakları ihlal ederek üretim yapılması, suç ekonomisini oluşturur¹⁵¹. Sonuç olarak, kayıt dışı ekonominin diğer alt unsurlarında, gelirlerin yasalara aykırı bir şekilde kayıt dışına çıkarılması sözkonusu iken, suç ekonomisinde gelir, mal ve parasal akımlar yasalara aykırı olarak gerçekleşmektedir.

¹⁴⁵ İlhan Karayılan, “Kayıt Dışı Ekonomi ile Mücadele ve Alınan Tedbirler”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.198, Haziran: 2009, makale no: 14614, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?filename=20090614614.htm [15.04.2010].

¹⁴⁶ Dülger, op.cit., s.175.

¹⁴⁷ T.E.P.A.V., Yolsuzlukla Mücadele T.B.M.M. Raporu: Bir Olgu Olarak Yolsuzluk, Nedenler, Etkiler ve Çözüm Önerileri, Ankara: Matsa Basımevi, Aralık: 2006, s.66, <http://www.tepav.org.tr/tur/admin/dosyabul/upload/yolsuzluk1.pdf> [12.02.2010].

¹⁴⁸ Önder Yücebaş, *Suç Ekonomisi ve Terörün Finansmanı*, Turhan Kitabevi, Ankara: 2011, s. 21.

¹⁴⁹ Ali Rıza Gökbunar, *Organize Suçlarla Mücadelede Sivil Silah Vergi*, Maliye ve Hukuk Yayınları, Nisan: 2010, s.52.

¹⁵⁰ D.P.T., op.cit., s.57.

¹⁵¹ Gökbunar, op.cit., s.50.

Yasalara, ahlâka ve geleneklere aykırı faaliyetlerden oluşan suç ekonomisinin alt sınıf grubunun ilki, üretim ve dağıtım yöntemlerinin yasalara aykırı olarak biçimlendiği *illegal ekonomidir*¹⁵². İlegal ekonomide, ekonomik değeri doğuran bir faaliyet bir suçtan kaynaklanmadığı halde, ekonomik değerin oluşma sürecinin herhangi bir anında yasalara aykırı bir durum söz konusudur¹⁵³. İlegal ekonomik faaliyetlerin en yaygın olan şekli, gayrimaddi hakların¹⁵⁴ ihlalidir. Enformel ekonomi ile benzer özellikte görünse de, ayırt edici en önemli unsur, enformel ekonomide devletin düzenleyici kurallarından kaçınarak, devlet güvencesi altında olmayan faaliyetlerdir. İlegal ekonomi de üretim, yasalara aykırı olarak gerçekleşmekte yasadışı üretim geliri de, kayıt dışı kalmaktadır. Diğer bir anlatımla suç ekonomisinde, faaliyetlerin yasaların öngördüğü şekilde yapılmaması değil, faaliyetlerin kendisinin yasaklanmış olması söz konusudur¹⁵⁵. Ayrıca, yasalara aykırı olarak çocuk işgücünden yararlanılması¹⁵⁶, kaçak yabancı işçilerin çalıştırılması illegal sektör faaliyetlerindendir¹⁵⁷.

İkinci alt grubu ise, organize suç örgütleri aracılığıyla yürütülen kaçakçılık, tefecilik, çek senet tahsilatı gibi özünde yasalarca kesinlikle yasaklanan faaliyetlerin olduğu *yer altı ekonomisidir*¹⁵⁸. Yer altı ekonomik faaliyetler, organize olmuş ve suç

¹⁵² Ibid, s.52.

¹⁵³ Değirmenci, op.cit., s.24.

¹⁵⁴ Gayri maddi haklar, sinema filmleri, radyo-televizyon yayınlarında kullanılan filmler ve bantlar dahil olmak üzere edebi, artistik, bilimsel her nevi telif hakkının veya her nevi patentin, alameti farikanın, desen veya modelin, planın, gizli formül veya üretim yönteminin veya sınai, ticari, bilimsel tecrübeye dayalı bilgi birikiminin kullanma imtiyazı, kullanma hakkı veya satışı ile sınai, ticari, bilimsel teçhizatın kullanma imtiyazı veya kullanma hakkını ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, gayri maddi haklar patent, ticari marka, ticari unvan, tasarım ya da model gibi sınai varlıkların kullanım hakkı ile edebi, sanatsal eserlerin mülkiyet hakları ile ticari bilgi birikimi (know how) ve ticari sırlar gibi fikri hakları kapsamaktadır. Gayri maddi haklar özellikleri nedeniyle ticari gayri maddi haklar ve pazarlama amaçlı gayri maddi haklar olmak üzere iki grup altında değerlendirilmektedir. Ticari gayri maddi haklar bir malın üretiminde ya da bir hizmetin sağlanmasında kullanılan patentler, know-how, dizaynlar ve modeller ile müşterilere transfer edilen ya da ticari faaliyetin işletiminde kullanılan (bilgisayar yazılım programları gibi) ticari varlık niteliğine sahip gayri maddi hakları ifade etmektedir. Pazarlama amaçlı gayri maddi haklar ise, bir ürün ya da hizmetin ticari amaçlı olarak kullanımına yardımcı olan ticari markalar ve ticari unvanlar, müşteri listeleri, dağıtım kanalları ile ilgili ürün açısından önemli bir promosyon değerine sahip nevi şahsına münhasır isimler, semboller ya da resimler gibi gayri maddi hakları ifade etmektedir. http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Tebliğler/5520/Trans_Fiyat_Teb1/10.htm [11.02.2010].

¹⁵⁵ Ahmet Fazıl Özsoylu, **Yer Altı Ekonomisi**, Ankara : Akçağ Yayınları, 1999, s.5; Dülger, op.cit., s.175.

¹⁵⁶ Değirmenci, loc.cit.

¹⁵⁷ Mavral, (Karapara), op.cit., s.245.

¹⁵⁸ Gökbunar, loc.cit.

örgütleri aracılığıyla yürütülen, uyuşturucu kaçakçılığı, hayali ihracat, hileli iflas yoluyla şirket batırma, çek ve senet tahsilatı, rüşvet, zimmet, insan ve organ kaçakçılığı, kredi dolandırıcılığı, naylon fatura vb. yasadışı faaliyetlerdir. Yer altı ekonomisi, kara ekonomi olarak da adlandırılmaktadır. Yer altı ekonomisi, illegal ekonomi ve kara ekonomi kavramları, yasadışı faaliyetleri ifade etmekte kullanılmaktadır. Ancak, bu üç kavram anlam içerikleri bakımından farklı şekillerde kullanılmaktadır.

- **Yeraltı ekonomisi ve kara ekonomi;** belli bir organize suç örgütleri tarafından işlenecek uyuşturucu madde, silah, insan, organ, gümrük kaçakçılığı vb. faaliyetleri ifade etmekte kullanılmaktadır. Ayrıca, piyasa kanalı ile arz ve talebin oluştuğu; ancak, sağlık, güvenlik, ahlâk gibi nedenlerle üretim ve pazarlaması yasaklanmış veya sıkı denetim altına alınmış malların gizlice üretim veya pazarlanması sonucu oluşan ekonomidir¹⁵⁹.
- **İllegal ekonomi** ise; gayrimaddi haklarda yapılan ihlalleri ifade etmekte kullanılmaktadır.

Ülkemizde genel anlamda suç , dört başlık altında toplanmıştır. 1) Bireysel suç, 2) İştirakli suç, 3) Toplu suç, 4) Örgütlü suç. Bireysel suç, ferdi olarak işlenen suçtur. İştirakli suç, bir azmettireni olan ve teşekkül halinde işlenen suçlardır. Toplu suç, herhangi bir teşekkül olmaksızın, toplu halde işlenen suçtur. Örgütlü suç, birden çok kişinin hiyerarşik düzende, sürekli, kamu düzenini bozan ve aynı amaca yönelik suçları işlemek üzere oluşturulan örgütlerce işlenen suçlardır. Bu tasnifleme içinde, suç ekonomisi yukarıda başlıklarda yazılı suçların maddi kazanım sağlanmak amacıyla işlenmesi suç ekonomisini oluşturmaktadır. Suç ekonomisini oluşturan faaliyetlerin bir kısmında, örneğin, rüşvet, hırsızlık gibi faaliyetlerde, katma değer yaratılması değil, yaratılmış olan değer yasadışı yollarla el değiştirmesi sözkonusudur¹⁶⁰. Katma değer yaratan yasadışı faaliyetler ise , kanunla yasaklanmış oldukları için bu tür faaliyetlerden elde edilen gelir “*karapara*”, faaliyetin gerçekleştirildiği ekonomik düzen ise, suç ekonomisidir. Suç ekonomisi içerisinde yer alan suçlara örnek olarak, ihaleye fesat

¹⁵⁹ Özsoylu, op.cit., s.1.

¹⁶⁰ Us, op.cit., s.6.

karıştırma, beyaz yaka suçları, bilişim suçları, vergi kaçakçılığı suçu, kaçakçılık, yolsuzluk, karapara aklama suçları sayılabilir. Bu suçlar, ekonomik menfaat elde etmek amacıyla yasalara karşı gelinerek işlenen suçlardır.

Suç ekonomisinin üretim, dağıtım, tüketim ve diğer her tür faaliyetlerinin kapsadığı sürecin yasadışı olması, bu kapsamdaki faaliyetlerin genellikle, konusunda uzmanlaşmış suç örgütlerince organize edilmesi ve yürütülmesi sonucunu doğurmaktadır¹⁶¹. Organize suç örgütleri, suç ekonomisindeki aktif rol alan aktörlerdir. Yasadışı uyuşturucu ve silah ticareti, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti, kaçakçılık, dolandırıcılık gibi pek çok faaliyet içerisinde yer almak suretiyle çok büyük tutarlarda suç geliri elde etmektedirler¹⁶². Büyük meblağlı suç gelirlerinin sözkonusu olması, organize suç örgütlerinin, yasadışı fiil ve yasadışı gelir zincirinin oluşmasına, birbirini besleyen ve bu ilişki içinde büyüyen bir suç ekonomisinin doğmasına neden olmuştur¹⁶³. Suç ekonomisi içerisinde yasadışı faaliyette bulunan suç örgütleri bir yandan da yasal faaliyet alanlarına yönelmekte ve bu alanda sanayi, bankacılık, taşımacılık gibi iktisadi faaliyetleri kontrol altında tutarak, hem yasadışı hemde yasal faaliyet alanlarda, güçlerine güç katmak istemektedirler. Elde ettikleri güç ile, insan ve sermaye kaynaklarını, ekonomik ve politik karar güçlerini etkileri altına almak suretiyle, aleyhlerine olan hukuki düzenlemeleri etkinsizleştirerek suç gelirlerini kolaylıkla aklamalarına ve bu suretle önemli ölçüde mali güce sahip olmaktadır¹⁶⁴.

Kayıt dışı ekonominin, suç ekonomisi dışında kalan boyutu ile mücadelede amaç, kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına almaktır. Suç ekonomisi ile mücadelede amaç, yasadışı faaliyetlerin işlenmesini önlemek ve edilen gelirin kaynağını ortadan kaldırmaktır. Devlet kayıt dışılıkla mücadelede, ekonomik faaliyetleri kayıt ve beyan altına alarak, yasaların öngördüğü koşullarda vergi toplamak ve suç kaynaklı ekonomik faaliyetleri denetim altında tutarak, böylelikle suç örgütlerinin ekonomiye girişlerini önlemeyi amaçlamaktadır¹⁶⁵. Ancak, suç ekonomisinin, yüksek kâr marjlarının cazibesi

¹⁶¹ D.P.T., op.cit., s.5.

¹⁶² Hasan Aykın, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirimi Sistemi” *Bankacılar Dergisi*, Sa.65, Haziran: 2008, s.37.

¹⁶³ Yücebaş, op.cit., s.33.

¹⁶⁴ Ibid.,s.34.

¹⁶⁵ G.İ.B., *Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Eylem Planı (2008-2010)*, Ankara , Nisan: 2009, s.3.

ve yakalanma olasılığı ile cezai yaptırımların caydırıcılığının etkin olmaması sonucu, ülkenin ekonomik, sosyal, mali düzeni üzerinde olumsuz etkileri olmaktadır. Bu etkiler, 1) Ekonomik aktörler¹⁶⁶ arasında rekabet eşitsizliğinin yaratılmasına ve ekonomik hayatta kurallara uyanların kaybetmesine, uymayanların kazanmasına, 2) Verginin gerektiği ölçüde ve adaletli bir biçimde toplanmasının engellenmesi ve bu surette kamu maliyesinin zayıflamasına neden olunmasına, 3) Suç geliri sahipleri kendilerine siyasetçi, bürokrat ve işadamları arasından yandaşlar bulmak suretiyle, siyaseti, bürokrasiyi, ekonomiyi ve toplumu kirletmesi, 4) Suç çetelerinin, toplumun meşru güçlerinin dolduramadıkları iktidar alanlarını doldurmasına, 5) Ticaret ahlâkının bozulması sonucunda, ekonomik sistemin işlem maliyetinin artmasına, ve bu suretle ekonomik etkinsizliğe yol açması, şeklinde sıralanabilir. Sonuç, suç ekonomisindeki artış ülkede, siyasi, idari, adli ve iktisadi karar mekanizmalarının işleyişinde zafiyete ve yanlış kararlar alınmasına ve toplumun yozlaşmasına neden olmaktadır.

4. Kayıt Dışı Ekonominin Nedenleri

Kayıt dışı ekonomi iktisadi, sosyal ve hukuki yönden ele alındığında, maliyeciler kayıt dışı ekonominin doğurduğu vergi kaybını; istatistikçi ve iktisatçılar, kayıt dışı ekonominin boyutu ve ekonomik göstergeler üzerindeki etkisini; iş hukukçuları, kayıt dışı istihdam ve çalışanları güvenliğini; para ve finans piyasalarında bulunanlar, para piyasalarını etkileyen ve kontrol edilemeyen kayıt dışı para miktarını; sosyologlar ve hukukçular, kişiler arası ilişkiler ve kişilerin devletle ilişkileri ile hukuk devleti demokrasi ve toplumun bilincini ön plana çıkartmışlardır¹⁶⁷. D.P.T. Vergi İhtisas Komisyonu, kayıt dışı ekonomiyi, *“ağırlıklı olarak kaçakçılık gibi çoğu kez bir veya birkaç yönüyle yasadışı faaliyetlerde devletin sağladığı imtiyazların, avantajların kontrolü veya kurumsal varlıkların yağmalanması gibi çarpık yapılaşma ve kentleşme ile beslenen, faaliyetlerin bir kolu devlette olan örgütlü şebekelerce yürütülmesiyle oluşan ekonomi”* şeklinde tanımlamıştır¹⁶⁸. Ülkenin, ekonomik ve mali politikaları,

¹⁶⁶ T.B.M.M., Mali Suçları Araştırma Kurumunun Teşkilat ve Görevleri ile Suç Gelirlerinin Aklanmasını Önlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları (1/1053), 4.Yasama Yılı, 22. Dönem , s.1201, http://www.tbmm.gov.tr/d22/22_1053.pdf [06.06.2010] (Çalışmada bu rapor “1/1053” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

¹⁶⁷ Aydemir, (Kayıt Dışı I), op.cit., s.80.

¹⁶⁸ Kemal Kılıçdaroğlu, “Kayıt Dışı Ekonomi ve Bürokrasi”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.190, Haziran:

bireylerin gelişmişlik düzeyi, vergi oranlarının yüksekliği, adil vergi düzeninin bulunmaması, işsizlik, etkin ve verimli olmayan idare yapısı, denetimin yetersizliği, kayıt dışı ekonomiyi ortaya çıkaran bir kaç nedendir. Kayıt dışı ekonominin ortaya çıkış nedenlerini, ekonomik, sosyal, mali, hukuksal ve siyasal nedenler olarak incelendiğinde, bir ülkenin sahip olduğu ekonomik sistemin kendisi ve yapısal özellikleri kayıt dışılığa uygun bir zemin oluşturabilir. Bu ekonominin gelişmişlik düzeyi, gerekli yatırımların yapılarak yeterli kalkınma hızının gerçekleştirilmemesi ve kayıtlı istihdam imkânlarının yaratılmaması, kamu kesiminin ekonomik faaliyetler içindeki ağırlığı, düzenlemelerin ve sınırlamaların yoğunluğu, kayıt dışılığa rol oynayan **ekonomik faktörlerdir.**

Gelir dağılımındaki adaletsizlik, düşük gelir grubunun genişliği ve orta gruba üyelerinin nispi olarak azlığı, kayıt dışılık sebepleri arasındadır. Gelirlerin düşüklüğü ve fakirlik bireyleri kayıt dışı faaliyetlerde bulunmaya zorlayan bir faktördür. Ekonomide sürekli yaşanan enflasyon olgusu, kayıt dışı ekonomiyi büyüten bir neden olduğu gibi, aynı zamanda kayıt dışı ekonomide enflasyonun artmasına neden olmaktadır. İktisadi kriz ve durgunluk dönemlerinde; işsizler, kayıtlı ekonomide bulamadıkları istihdam imkanlarını kayıt dışı faaliyetlerde aramaya yönelmeleri; girişimcilerin ise, kriz ve durgunluğun etkilerini minimuma indirme ve özellikle istihdam ve üretim açısından kayıt dışı faaliyetlere yönelmeleri ile kayıt dışılığa uygun bir ortam yaratılacaktır. Gelişmekte olan ülkelerde kayıt dışı ekonomi, düzenlemelerden, özellikle işgücü piyasasına yönelik yükümlülüklerden (işverene maliyetinin yüksek olmasından) ve vergilerden kurtulmanın bir aracıdır. Gelişmekte olan ülkelerde, resmi ekonomi, hem göç hem de doğumlardan kaynaklanan kentsel işgücündeki büyümeyi karşılayabilecek yeterli bir istihdam yaratamayabilir¹⁶⁹. Bu nedenle gelişmiş ekonomiler üzerine yapılan çalışmaların hemen hemen hepsi, vergi kaçırma ve düzenlemeler üzerine yoğunlaşmaktadır¹⁷⁰.

Enflasyonist ortamlarda yüksek vergi oranlarından az gelir kaybı ile kurtulmayı ve faydalarını arttırmak isteyen bireylerin, bu isteklerini kayıt dışı kalarak

1997 (Vergi Dünyası CD-1981'den 2003'e) (Çalışmada bu makale "Kayıt Dışı Ekonomi" olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

¹⁶⁹ Çetintaş ve Vergil, op.cit., s.18.

¹⁷⁰ Idem.

gerçekleştirmesi, yasalara uygun olarak ekonomik faaliyette bulunanlara karşı, gerek finansal gerekse rekabet açısından avantajlı bir durum sağlamaktadır. Ysek enflasyon oranı, hükümetlerin istikrarlı ve stabil ekonomik düzen sağlamada başarısızlıkları, kamu gelirlerinin verimli kullanılamaması, gelir dağılımındaki dengesizlik, yoksulluk, i ve dış borçlanmanın artması, faiz oranlarının yüksekliliği gibi nedenler bireyleri faaliyetlerini ve gelirlerini gizlemeye yöneltmekte, ekonominin kayıtlı ekonomiden, kayıt dışı ekonomiye doğru gidişatını da hızlandırmaktadır.

Ekonomik sebepler ile i içe düşünülmesi gereken **mali sebeplerden**, vergi oranlarının yüksekliliği, vergi yükünün artması, vergi adaletinin sağlanamaması, işgücü üzerindeki vergi, sigorta primi ve benzeri ykmllklerin işverene maliyetini arttırması, vergi kanunlarındaki istisna ve muafiyet uygulamalarının eşitlik ve eşit rekabet koşullarını negatif etkilemesi, sık sık vergi affı öngören yasalara ve uygulamalara yer verilmesi, vergilendirme ortamının belirsizliği, geçmişe yürüyen ve geçmişi esas alan yasalar yürürlüğe konulması, idarenin denetim mekanizmasının etkili işleyememesi, denetimde koordinasyon eksikliliği, cezaların caydırıcı olmaması, bireylerin ödeyecekleri vergi tutarlarının denmedikleri takdirde maruz kalacakları vergi cezalarından fazla olması, vergi bürokrasisinin yoğunluğu, yakalanma oranının düşük olması, toplanan vergilerin nasıl harcandığı ve bu vergilerin kendilerine hizmet olarak dönmesi hususunda kuşkuların var olması, vergi bilincinin toplumda yerleşmemişi olması, vergi idaresinden ve denetimden kaynaklanan nedenler, kendilerinden beklenen yararı sağlamayan teşviklerin vergi kayıp ve kaçağının kaynağı haline gelmesi gibi nedenler sayılabilir. Bireyler haksız rekabet ortamında varlıklarını sürdürebilmek ve rekabet edebilme gücünü tekrar kazanmak, işletmelerinin finansman gücünü arttırarak, daha fazla istihdam ortamı yaratarak, kayıt dışında kalmayı kendi cephelerinden olumlu sebep olarak görebilmektedirler.

Siyasal nedenler olarak; genellikle gelişmekte olan ülkelerde, yabancı sermaye girişini kolaylaştırıcı vergi avantajları ve teşviklerin sağlanması, baskı gruplarına yönelik vergi ve prim afları, ve geçmişe yönelik hizmet borlandırmaları sayılabilir.

Hukuki nedenler olarak; uygulamadaki vergi kanunlarının karmaşıklığı sonucu kanunların uygulanabilirliği ve anlaşılabilirliğini olumsuz etkilemesi sayılabilir.

Sosyal nedenler olarak, bireylerin moral ve ahlâki değerleri yanında eğitim düzeyleri, psikolojik durumları, istikrarlı ekonomik bir düzenin olmaması, büyükşehirlere yoğun göçün sonrası toplumda kalifiyesiz eleman çokluğu gibi nedenler sayılabilir. Bunların yanı sıra, artan zor yaşam koşullarında, bireylerin yaşam standartlarını düşürmeme, daha iyi bir yaşam sürdürebilme, istekleri de etkili olmaktadır. Moral ve ahlâki değerler ile eğitim düzeyinin yüksek olduğu toplumlarda, devlete olan itaat ve devlet faaliyetlerini takdir etme, destekleme ve katılma eğilimi de daha yüksek olmaktadır. Moral ve ahlâki değerlerin aşındığı toplumlarda, özellikle uyuşturucu ve yasadışı kumar, fuhuş, kaçakçılık ve tefecilik gibi yasal olmayan kayıt dışı faaliyetler artmaktadır.

5. Suç Gelirlerinin ve Suç Gelirlerinin Aklanmasının Kayıt Dışı Ekonomi İle İlişkisi

Kayıt dışı ekonominin diğer bir şekli olan yasadışı faaliyetler, toplumun zararlı ve ahlâk dışı olarak gördüğü kanunen yasaklanmış faaliyetlerdir¹⁷¹. Bu faaliyetler, iktisadi açıdan ekonomik bir faaliyet türü olmasına rağmen, mevzuata ve ahlâki normlara aykırı bir faaliyet olarak değerlendirilmektedir¹⁷². Yasadışı faaliyetler, cezai hükümleri gerektiren uyuşturucu, fuhuş, tefecilik, kaçakçılık, hırsızlık, karaborsacılık, insan ticareti gibi faaliyetlerdir. Bu tür faaliyetlerin en önemli özelliği, yasalara karşı gelinerek gerçekleştirilmeleridir. Kayıt dışı ekonomi, ekonomiyi düzenleyen yasalara ve yönetmeliklere aykırı olarak gerçekleştirilen, belgeye bağlanmamış, kanuni defterlere işlenmemiş, ekonomik işlemlerin (faturasız satışlar, sigortasız işçi çalıştırılması, tefecilik, gecekondü yapımı, otopark kahyalığı, işportacılık, evde terzilik, dilencilik, üfürükçülük, falcılık vb.)¹⁷³ yanı sıra, toplumun zararlı ve ahlâk dışı gördüğü kanunen yasaklanmış faaliyetleri de (kaçakçılık, uyuşturucu ticareti, dolandırıcılık, yolsuzluk,

¹⁷¹ Abdullah Şahin, **Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergi Denetimi Açısından Değerlendirilmesi Kayda Alınabilmesine Yönelik Öneriler**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi S.B.E., Ankara: 2006, s.14.

¹⁷² Yıldırım, op.cit., s.162.

¹⁷³ Altuğ, op.cit., s.3.

yasadışı kumar vb.) kapsamaktadır. Yasadışı faaliyetlerin gerçekleştirildiği suç ekonomisi, kamu düzenini korumak için getirilen yasalara ve yönetmeliklere aykırı olarak gerçekleştirilen ve belgeye bağlanması adetten olmayan, hem kayıt dışı hem de yasadışı ekonomik faaliyetlerdir¹⁷⁴. Ancak, bazı faaliyetlerin yasalara aykırı nitelikte olması, kayıtdışı olmasını gerektirmemektedir¹⁷⁵.

Sonuç olarak, kayıt dışı ekonomi, suç ekonomisini ve suç gelirlerini kapsamaktadır. Çünkü, suç gelirleri daima kayıt dışı ekonominin kapsamına girmekle beraber, her kayıt dışı gelirin suçtan kaynaklandığının söylenmesi mümkün değildir. Dolayısıyla, kayıt dışı ekonomi içinde yasalara aykırı faaliyetlerden elde edilen gelirler sözkonusu olduğu gibi, konusu suç oluşturan faaliyetlerden elde edilen gelirler ve yaşamın sürdürebilmesi için ihtiyaç duyulan malzemelerin temini amacıyla resmi kayıtlara tabi olmadan sürdürülen ekonomik faaliyetler de yer almaktadır¹⁷⁶.

Suç ekonomisi, suç olarak değerlendirilen faaliyetlerden elde edilen gelir, mal ve parasal akımı kapsadığından , suç gelirleri bu ekonomik düzen içinde elde edilen yasadışı kaynaklı gelirlerdir. Gerçekleştirilen faaliyet yasadışı olduğundan elde edilen gelir de doğası gereği gizlenme eğiliminde olmasından dolayı kayıtdışıdır. Ancak, suç gelirleri elde edildiği anda kayıtdışı özelliği taşımakta ise de, paranın takibinin ve müsaderesinin engellenmesi amacıyla, yasal görünüm kazandırılmak için yasal sisteme entegre edilmesi ile para kayıtdışılıktan kayıtlı sisteme geçiş yapmaktadır. Kısaca, suç geliri sahipleri elde ettikleri yasadışı gelirlerinin bir kısmını kayıtlı sisteme aktarırken, bir kısmını da kayıt dışı tutmayı tercih edebilirler. Aklama işlemi, suç gelirinin kayıtdışılıktan, kayıtlı ekonomiye geçiş yapmasını gerektirmektedir. Bu suretle, karaparanın suç kaynağı ile ilişkisinin kesilmekte ve para yasal görünüm ile maskelenmiş olmaktadır.

¹⁷⁴ Idem.

¹⁷⁵ Örneğin, belli bir yaşın altındaki kişilere içki veya sigara satılması yasadışıdır, ancak satış belgelenerek yapıldığında kayıtdışı değildir. Hasan Aykın, “Kayıt Dışı Ekonominin Yaygın Olduğu Ortamda Karapara İle Etkin Mücadele Mümkün mü?”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.183, Mart: 2008, makale no:11022, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?filename=20080311022.htm[12.08.2010].

¹⁷⁶ Değirmenci, op.cit, s.16; Dülger, op.cit., s.170.

6. Suç Ekonomisi ile Kayıt Dışı Ekonomi Arasındaki Farklılıklar

Kayıt dışı ekonomi ile suç ekonomisi her ne kadar iç içe geçmiş bağıllık ilişkisi bulunsa da, kaynakları, sebepleri, içerikleri ve mücadele yöntemleri açısından farklılıklar bulunmaktadır.

1) Kayıt dışı ekonomik faaliyetler, resmi kayıtlara girmeyen ve belgelendirilemeyen, milli muhasebe kayıtlarında görülmeyen, gayri safi milli hasıla büyüklüklerine yansımayan tüm faaliyetlerdir. Kayıtlı yasal faaliyetler sonucu elde edilen kazancın kısmen veya tamamen kayıtdışı bırakılması sözkonusu iken, yasadışı faaliyet sonucu suçlardan elde edilen para, parasal değer taşıyan kıymetli evrak, mal, gelir ve bunların birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü menfaat ve değerın kaydının tutulması mümkün değildir. Suçtan elde edilen para ve menfaatin kaydedildiği ortam bulunmamaktadır¹⁷⁷.

2) Yasal faaliyetlerden elde edilen; ancak, bir şekilde kayda alın(a)mamış kazancı elde edenlerin amacı, vergi, parafiskal ve benzeri yasal yükümlülüklerden kaçmak iken; karapara ekonomisinde suç gelirleri/karapara aklayıcılarının amacı, kayıt dışı ekonomide kaçınılan yükümlülükleri yerine getirerek, yasadışı kazancı kayıtlı mali sisteme sokmaktır. Karapara ekonomisinde, kayıt dışı ekonominin tam tersi bir çaba söz konusu olmaktadır. Karapara deneni değerler, kayıt dışı ekonomi içinde mevcut olduğu gibi, kayıtlı ekonomi içinde¹⁷⁸ aklanmış bir şekilde bulunabilmektedir. Dolayısıyla, kayıt dışı ekonomide amaç, kayıt dışına çıkmak iken; karapara ekonomisinde amaç, kayıt dışı olan değerleri kayıt altına almak, kayıtlı ekonomiye girmektir. Ancak, karapara aklayıcıları elde ettikleri suç gelirlerinin bir bölümünü kayıtlı ekonomide kayıt altına alma amacıyla çeşitli işlemlere tabi tutarken, bir bölümünü de kayıt dışında bırakmayı tercih edebilmektedirler. Devlet, kayıt dışı ekonomik faaliyetler sonucu elde edilen gelirleri kayıt altına alma yolunda mücadele ederek, yasaların öngördüğü koşullarda vergi toplanmasını ve bu ekonomik büyüklüğün vergi istihdam ve milli gelir boyutlarıyla kavranmasını¹⁷⁹ amaçlamaktadır. Ancak, suç teşkil eden ekonomik faaliyetler sonucu elde edilen karaparanın kayıt altına alması değil, suç kaynaklı para ve

¹⁷⁷ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.34.

¹⁷⁸ Günay ve Şahbazov, op.cit., s.129.

¹⁷⁹ D.P.T., op.cit., s.viii.

para yerine geçen değerlerin müsaderesi yoluyla devlet hazinesine intikali ile bu yasadışı faaliyetlerin ortadan kaldırılması ve, bu faaliyetlerde bulunanların yakalanması ve cezalandırılması amaçlanmaktadır.

3) Kayıt dışı ekonomik faaliyetler, ülkede uygulanmakta olan iktisat politikası araçları ile amaçları arasındaki farkı gittikçe açan, istenilen sonuçlara ulaşmayı zorlaştıran her türden düzenlemeye başkaldırı niteliği taşıyan faaliyetler bütünüdür¹⁸⁰. Kayıt dışı ekonomi, resmi kayıtlara girmeyen ve belgelendirilemeyen, milli muhasebe kayıtlarında görülmeyen, gayri safi milli hasıla büyüklüklerine yansımayan, resmi G.S.M.H.'yı tahmin etmek için kullanılan mevcut istatistiksel yöntemlerce ölçülemeyen ve bu sebeple resmi G.S.M.H. hesapları dışında kalan gelir yaratıcı ekonomik faaliyetlerdir. Karapara ekonomi kapsamındaki ekonomik faaliyetler, gelişmiş ve gelişmemiş veya az gelişmiş ülkeler bakımından farklılıklar gösterebilmektedir. Gelişmiş ülkelerde üretimi ve tüketimi yasaklanan mallar, ülkenin milli gelir hesaplamalarına dahil edilmezken¹⁸¹; az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde, yasaklanan bu malların üretim miktarlarının tüketim miktarlarından fazla olması ve bu sektörden sağlanan net ihracat gelirinin ülke milli gelirini oluşturması ve toplumun bireylerini etkilemeden arttığından, milli gelir hesaplamasına dahil edilmektedir. İçki üretimi bazı ülkelerde yasaklandığından, suç sektörü olarak değerlendirilmekte ve milli gelir hesaplarına dahil edilmemekte; ancak, batılı ülkelerde içki üretimi yasal olduğundan bu ekonomik faaliyetlerin sonucu milli gelir hesaplamalarına dahil edilmektedir¹⁸².

4) Kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin tespit edilmesi halinde, ilgililer sadece vergi cezaları ile cezalandırılırken¹⁸³, suç geliri/karapara geliri elde edenler, hürriyeti bağlayıcı hapis cezası ve adli para cezaları ile cezalandırılmalarının yanı sıra, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin müsaderesi söz konusudur.

¹⁸⁰ Müfit Akyüz, "Kuraldışı Ekonomi: Terminolojik Bir Not", *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:1, Haziran :1994, s.16.

¹⁸¹ Mavral, (Karapara), op.cit., s.239.

¹⁸² Idem.; Akar, op.cit., s.10.

¹⁸³ Sarılı, op.cit., s.133.

5) Kayıt dışı ekonomide işlemlerin tamamı veya bir kısmı, herhangi bir resmi kayda tabi tutulmamakta ve kanuni belgelerle belgelendirilmemektedir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri ise kaynağını gizlemek amacıyla farklı ekonomik işlemlere tabi tutulmakta, değişik alanlarda resmi kayıtlara sokulmakta ve kanuni belgelerle belgelendirilmektedir¹⁸⁴.

6) Yasal faaliyetlerden elde edilen; ancak, bir şekilde kayda alınmamış kazancı elde edenlerin amacı vergi, parafiskal ve benzeri yasal yükümlülüklerden kaçmak iken, karapara ekonomisinde, suç gelirleri/karapara aklayıcıların amacı, kayıt dışı ekonomide kaçınılan yükümlülükleri yerine getirerek, yasadışı kazancı kayıtlı mali sisteme sokmaktır. Kayıt dışı ekonomide amaç, kayıt dışına çıkmak iken; karapara ekonomisinde amaç, kayıt altına girmektir.

7) Kayıt dışı ile mücadelede devlet, kayıt dışındaki değerleri kayıt altına almak ve toplanması gereken vergi ve benzeri yükümlülüklerin tespiti olmasına rağmen, suç ekonomisi ile mücadele de yasadışı faaliyetler ile mücadele etmek ve ortadan kaldırmaktır¹⁸⁵.

8) Kayıt dışında bırakılan büyüklükler milli gelir hesaplamalarında dikkate alınması gereken faaliyetlerden olup, herhangi bir resmi kayda tabi tutulmadığı için milli gelir hesaplamalarının dışında tutulduğu halde, suçtan gelir elde etmek amacıyla gerçekleştirilen iş ve üretimler milli gelir hesaplamalarına konu faaliyetler değildir¹⁸⁶.

B. SUÇ GELİRLERİ VE AKLANMASININ ORGANİZE SUÇ İLE İLİŞKİSİ

1. Genel Olarak

Gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde yaşanan toplumsal, ekonomik sorunların en başında, kontrol altına alınamayan “*kayıt dışı ekonomik ilişkiler*” gelmektedir¹⁸⁷. Dünyadaki ekonomik, sosyal, siyasal ve teknolojik gelişmelerden,

¹⁸⁴ Örneğin, karaparayla ev, araba, fabrika, banka satın alınmakta ve bu işlemler resmi belge ile resmi kayıtlara dayandırılmaktadır. Sadece aklanmasına ihtiyaç duyulmayan karaparalar herhangi bir kayda tabi tutulmadan harcanabilmektedir. Mavral, (Karapara), op.cit., s.246-247.

¹⁸⁵ Yıldırım, op.cit., s.165.

¹⁸⁶ Mavral, (Karapara),loc.cit.

¹⁸⁷ Yavuz Kahya ve Necmettin Özerkmen, **Bir Gulyabani: Organize Suç Örgütleri “Mafya”**,

globalleşmenin de etkisiyle zaman ve ülke sınırları olmaksızın, kısa sürede etkileşim içinde olmalarının olumlu yönleri olduğu kadar olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Ülke sınırları içinde kendi organizasyonları çevresinde mafya tipi yapılanma ile yasadışı faaliyette bulunan suç örgütleri, gelişmelere hızlı bir şekilde uyum göstererek ülke sınırları dışına çıkmayı başarmışlardır. Organize suçların mal ve hizmetlerinin üretim ve dağıtımında rol almaları¹⁸⁸ ile mafya tipi yapılanan suç örgütleri, yasadışı ekonomik faaliyetlerde bulunan uluslararası ticari işletme gibi değerlendirilebilir. Sıklıkla karşılaşılan olan organize suç kavramı, ilk kez 1900’lü yılların başında A.B.D.’de, 1960’lı yıllarda da “mafya” ve “organize suç örgütü” kavramları kullanılmaya başlanmıştır¹⁸⁹.

Alman sosyolog Henner Hess tarafından üretilen bir sıfat olan “*Mafios*” mafyadan kaynaklanan, mafyaya uygun, mafyaya yatkın anlamında olup; “*Mafioso*”, toplum yapısı içinde ortaya çıkan ve düzene has birey olarak nitelendirilmektedir¹⁹⁰. Mafia kelimesinin Arapça “*Hafi*” sözcüğünden türetildiği ileri sürülmesine karşın, İtalyan halkın ülkelerini savaş zamanındaki sloganlarının¹⁹¹ baş harflerinin birleştirilmek suretiyle türetildiğini ileri sürmektedirler¹⁹². Bu kavram Türkçede “*Mafya*” olarak kabul görmüş olup, bu şekliyle kullanılmaktadır¹⁹³. Mafya, yasal boşluklardan yararlanarak siyasi iktidarlar üzerinde baskı yapan, nüfuz ve kazanç sağlama amacıyla, meşru otoriteye karşı çıkan, şiddet kullanan, kumar, haraç, uyuşturucu kaçakçılığı, para aklama ve kadın ticareti gibi yasadışı işlerle uğraşan gizli ve hiyerarşik bir örgüttür¹⁹⁴. Mafya örgütleri, toplumun saygısını kazanmış kişi ve kurumlarla iç içedir. Cemiyet hayatında kendilerine yer bulmaları bu kesimin bu suretle futbol kulüpleri, hayır dernekleri, yerel yönetimler, evlilik törenleri, kutlama törenleri gibi ortamlarda, partito ilişkileri sayesinde rahatlıkla bulunmalarını sağlamaktadır.

Ankara: Adalet Yayınevi, 2007, s.1.

¹⁸⁸ Gökbunar, op.cit., s.2.

¹⁸⁹ Y. Furkan Şen, **Organize Suçlarla Mücadele Dünya ve Türkiye Perspektifinden Göçmen Kaçakçılığı İnsan Ticareti Organ - Doku Ticareti**, Ankara: K.O.M./T.A.D.O.C. Yayınları, 2006, s.1; Yücebaş, op.cit., s.125.

¹⁹⁰ Gökbunar, op.cit., s.10; Yücebaş, op.cit., s.136.

¹⁹¹ Morte Alla Francia Italia Anela (Fransızlara Ölüm, İtalya Kükrüyor). Idem.; Murat Çulcu, **Mafya Üzerine Notlar**, İstanbul : Kastaş Yayınevi, Kasım: 1998, s.13.

¹⁹² Yücebaş, loc.cit.

¹⁹³ Idem.

¹⁹⁴ Kahya ve Özerkmen, op.cit., s.95.

Devlet güçlerine el kaldırmadığı, kurşun sıkmadığından ötürü, bu çerçevede yapılan suç örgütleri, terör örgütlerinden ayrılırlar¹⁹⁵.

Uluslararası ilişkilerin önemli aktörleri olan devletlerin, uluslararası alanda suç örgütlerinin, globalleşmeye paralel olarak ekonomik, teknolojik, sosyal, hukuki, siyasi ve mali alanlardaki gelişmelerde sınır tanımamaları, sınır aşan bu suç örgütleri ile mücadelede uluslararası işbirliğinin gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Ülkede yaşanan ekonomik ve siyasi alandaki istikrarsızlık, büyük kentlere yapılan göç, gelirin eşitsiz dağılımı, eğitimde fırsat eşitsizliği, yolsuzluk gibi sebepler, gerek terör örgütleri gerekse çıkar amaçlı suç örgütlerinin güçlenmesine neden olmaktadır. Haksız kazanç elde eden organize suç örgütlerinin faaliyette bulundukları alanlarda¹⁹⁶, baskı, güç ve korkutma yoluyla gelir elde etme, ticari dengeleri bozma gibi olumsuz etkileri olmaktadır.

2. Organize Suç Tanımı ve Özellikleri

a. Organize suç tanımı

Organize suç kavramı, dolaylı veya dolaysız yoldan haksız kazanç, haksız menfaat, çıkar, güç (siyasi veya mali) elde etmek amacıyla ve bu amaç çevresinde bir örgütlenmeyi, kanuna aykırı hareketlerde ve eylemlerde bulunmayı içine alan geniş

¹⁹⁵ Ibid, s.107.

¹⁹⁶ Faaliyette bulundukları alanlarda; 1)Tefecilik yapan şahısların, tahsilatını gerçekleştirmek suretiyle komisyon alarak gelir elde ettikleri, 2) İhalelerin sonuçlarına etki ederek, komisyon aldıkları veya üçüncül şahıslar vasıtasıyla ticarete atılarak dengeleri bozdukları, 3) İş adamları, gazino, bar, pavyon vb. yerlerden koruma adı altında para alarak gelir sağladıkları, 4) Otoparklardan haksız kazanç elde ettikleri, 5) Turizm bölgelerindeki otel ve barların korku ve baskı yoluyla el değiştirmesinden maddi menfaat temin ettikleri, 6) Korku, baskı ve hile yolu ile emlak ve arazi satışlarından gelir elde ettikleri, 7)Uluslararası seviyede göçmen ve akaryakıt kaçakçılığı yaparak büyük meblağlarda gelir elde ettikleri, 8) Maden ve kömür ocaklarını baskı ve korku yolu ile ele geçirdikleri, 9)Sanayi tesislerini, fabrikaları ve firmaları (ilaç, inşaat, çimento, demir-çelik, mermer, taşımacılık vb.) ele geçirmeye çalıştıkları, 10) Futbol sektöründe futbolcu transferlerini yönlendirdikleri, bahis oynattıkları, maç sonuçlarına ve kulüp yönetimine etki etmek suretiyle imkanlarından faydalandıkları, 11) Müzik ve medya sektörüne nüfuz ederek menfaat temin ettikleri, 12) Kapkaç ve gasp amaçlı suç grupları oluşturarak, yüksek meblağlarda gelir elde ettikleri, 13) Gıda piyasasında tekel yaratmak suretiyle fiyatların düşmesine veya artmasına sebebiyet verdikleri tespit edilmiştir. Antalya Emniyet Müdürlüğü K.O.M. Şube Müdürlüğü, Organize Suç Örgütlerinin Faaliyet Alanları, 2010, http://kom.antalya.pol.tr/organize-suclar/organize_suc.html[21.10.2011].

kavramdır. Organize bir şekilde yapılanma sonucu, kanunlara karşı yapılan eylem veya faaliyetler, bireysel olarak işlenen suç kavramını aşmaktadır.

Suç kavramı, bireysel bir insan davranışını; *suçluluk* kavramı, belirli suçlar bütünü, suçu oluşturan fiilin yanı sıra, bu suçun işleniş biçimini, fail ve mağdura ait özellikleri, suça yol açan çevresel ve bireysel faktörleri, sosyal ve siyasi yanlarını ve sosyal tepki ile suçlu arasındaki karmaşık sosyal ilişkileri içermektedir¹⁹⁷.

Liddick'e göre¹⁹⁸; organize suç, organize suçluluk şemsiyesi altında bulunan geniş bir "*krallık*" olarak ifade edilebilecek suç faaliyetlerini (bireyler tarafından işlenen suçlar hariç) kapsamında bulunduran bir kavramdır. Geniş krallık olarak ifade edilen organize suç kavramını, hem yasal hem de yasadışı piyasalarda baskı uygulayan, yer altı dünyası ve üst mevkilerde bulunanlarla, kayıt dışı ve süreklilik arz eden müşteri patron ilişkisi içerisinde, yasadışı mal ve hizmet temin etme, çeşitli şekillerde hırsızlık, dolandırıcılık, terör suçları olmak üzere benzeri suçları ifade etmektedir. Ancak, organize suç için yapılan geniş krallık ifadesi, ülkeden ülkeye değişebilecek ve farklılık gösterebilecek bir yapıya sahiptir. Organize suç, ulusal ve uluslararası bağlantılı özellikle uyuşturucu ve psikotrop maddeler, mali suçlar ile silah kaçakçılığı başta olmak üzere, yüksek kâr sağlayan ve genelde organizasyon meydana getirmek suretiyle işlenen suçlardır. Toplum barışını ve ekonomik gelişmenin gidişatını hayat standardını sekteye uğratan, kamu otoritesini çok yakından meşgul eden bir suç türüdür. *Paoli*, organize suçluluğu, bireylerin veya grupların yasadışı eylemler ve olaylar zincirinin farklı aşamalarında etkin işbirliklerine giden oluşumlar olarak tanımlamakta ve esasen eskiden '*mafya*' olarak tanımlanan söz konusu suçluluğa, "*organize*" terimi ile ifade edilmesinin nedenini de, suç aktivitelerinin her aşamasının detaylı bir şekilde planlanması ve bu aktivitelerde yer alan aktörlerin faaliyetlerinin koordine edilmesi olarak ifade etmektedir¹⁹⁹. Suç örgütünün sağlam ve kalıcı yapısı, kendi üyeleri

¹⁹⁷ Ümit Kocasakal, "Organize Suçluluğun Tanımı Özellikleri ve Kapsamı", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan*, İstanbul, 2002, s.130; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.42.

¹⁹⁸ Donald Liddick, *An Empirical, Theoretical and Historical Overview of Organized Crime*, Lewiston NewYork, The Edwin Mellen Press, 31 December 1999, s.50.

¹⁹⁹ Letizia Paoli, "The Paradoxes of Organized Crime", *Crime, Law & Social Change*, Vol. 37, No. 1, January 2002, Criminal Justice Periodicals, Netherlands: Kluwer Academic Publishers, ss. 51-97, *Sınıraşan Organize Suçlarla Mücadelede Avrupa Birliği - Türkiye İlişkisi*, Ersin Yalçın (akt.), s.40.

arasındaki işbölümü, iç sosyalleşme ve uyum süreçleri ile iç rolleri zamanla dışa yayılmaya odaklanmış örgütsel değişkenlikleri, hiyerarşik yapısı, farklılaşma ve çeşitli suçlara esnekliği²⁰⁰, belli bir organizasyon içerisinde işleniş ve süreklilik arz etmesi, organize suç diğer suçlardan ayırıcı özelliklerdir.

Howard Abidinsky'e göre, organize suç²⁰¹;

- 1) *Siyasi amacı olmayan*
- 2) *Hiyerarşik*
- 3) *Sınırlı veya herkese açık olmayan üye yapısına sahip*
- 4) *Alt kültüre özgün bir yapılanmaya sahip*
- 5) *Süreklilik gösteren*
- 6) *Yasadışı zorbalık ve şiddet kullanımına eğilimli*
- 7) *Belirli kurallar çerçevesinde yönetilen*
- 8) *Tekelciliğe önem veren (Organize suç örgütleri içinde bölge ve faaliyet paylaşımı olduğundan, birbirleriyle rekabet içinde olmamaya gayret gösterirler ve emniyet güçlerine karşı zaman zaman işbirliği içine girerler) bir yapıya sahiptir.*

Organize suç, rasyonel yasadışı faaliyetlerden kâr elde etmek için sürekli suç girişimlerinde bulunan, varlığının devamlılığını ise güç (şiddet) kullanımı, tehdit, tekel kontrolü ve/veya kamu görevlilerinin yolsuzluğu (rüşvet) ile korumaktadır. Suç örgütlerinin siyaset, polis, adliye, basın ve ekonomi çevrelerinden destek görmeden varlığını devam ettirmesi mümkün değildir²⁰². Suç örgütlerinin polis ile rüşvete dayanan bağlantıları sonucunda, kendilerine yapılacak herhangi bir müdahaleden önceden haberdar olmak yoluyla kendilerine gelebilecek tehlikelere karşı önceden önlem almalarını sağlamaktadır. Suç örgütleri sadece emniyet mensuplarından değil, adli konularda avukatlardan, gelirlerin aklanmasında da mali uzmanlardan, kendileri hakkında topluma saygın bir kimlik kazandırılmasında basından da yararlanmaktadırlar.

²⁰⁰ Francesca Longo, "Organized Crime: Towards A Two Level Analysis", University of Catania Department of Political Studies, Italy, s.3.
http://www.psa.ac.uk/journals/pdf/5/2010/1521_1415.pdf [18.08.2011].

²⁰¹ Howard Abadinsky, **Organized Crime**, Ninth Edition, Wadsworth Cengage Learning, 2010, s.3.

²⁰² Hasan Aykın, "Dünyanın Sayılı En Büyük Endüstrisi Organize Suç Örgütleri ve Karapara Aklama II", *Yaklaşım Dergisi*, Sa.177, Eylül: 2007, makale no: 9653,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2007099653.htm [12.08.2010].

Organize suç genellikle, mafya tipi yapılanma çerçevesinde işlenen suçlar olarak algılanmaktadır. Bu tip yapılanma çerçevesinde işlenen suçlarda amaç, para ve güç elde etmektir. Mafya tipi yapılanma, İtalya'nın Sicilya adasında altıyüz yıl önce, ülkedeki sosyal, ekonomik ve siyasi dalgalanmalar sonrasında toprak sahiplerinden, arazilerinin ve ürünlerinin yağmalanmasını önlenmesi ve korunmasını karşılığı haraç alan küçük silahlı grupların oluşturduğu yer altı yurtsever derneği yapısında idi ²⁰³. Zaman içinde bu yapılanma kırsal kesimden, kente göç edip değişime uğramıştır. Mafya, tipi yapılanma içinde, şef konumunda olan ve “*don*” olarak adlandırılan bir lider ve bu lidere ölümüne bağlılık yemini eden aile bireyleri, akrabalar, eş, dost ve onlara bağlı kişilerin bir araya gelmesi ile hiyerarşik düzen içinde geleneklere ve kurallara bağlı, amacına ulaşmak için şiddet, baskı, tehdit, adam kaçırma, öldürme, yıldırma, zor kullanmaktan sakınmayan bir suç topluluğudur. Tek bir aile ve akrabalarından oluşan bu yapı, “*Capo*” olarak; iki veya daha fazla Capo mafya ailesinin bir tür ortaklık kurarak güçlerini birleştirmek ve aynı amaç için ortak hareket etmek amacıyla oluşturdukları gruba, “*Coska*” denmektedir²⁰⁴. Dünyada faaliyet gösteren organize suç örgütlerinin başlıcaları²⁰⁵; İtalyan mafyası (Cosa Nostra), Amerikan mafyası, Rus organize suç örgütleri (Rus, Çeçen, Gürcü ve Azeri Mafyaları), Japon Yakuza örgütü, Dominik mafyası, Kolombiyalı karteller, Nijeryalı suç örgütleri, Jamaikalı posses, Çinli çeteler (14K, Wo On Hok, Dai Hoon Çeteleri) ve Türk mafyasıdır. Japon mafyası Yakuza'nın 165 bin kişiden oluştuğu ve örgütün yıllık cirosunun İngiltere'de 6 milyar £²⁰⁶, dünya genelinde 90 milyar dolar; Kolombiya'nın en bilinen organize suç örgütü Cali Kartel'inin yıllık hâsılasının 206 milyar dolar, Çin Triad'larının yıllık hâsılasının 200 milyar dolar olduğu ileri sürülmektedir²⁰⁷.

²⁰³ Gökbnar, op.cit., s.10.

²⁰⁴ Yücebaş, op.cit., s.140.

²⁰⁵ İpek, op.cit., s.12; Mavral, (Karapara), op.cit., s.286.

²⁰⁶ Jeffrey Robinson, **Karapara Aklayıcıları Dünyanın En Büyük Üçüncü Ticaretinin İç Yüzü**, Ayşe Emengen (çev.), 2.Bası, İstanbul: Arion Yayınevi, 2006, s.276.

²⁰⁷ Hasan Aykın, “Dünyanın En Büyük Endüstrisi Organize Suç Örgütleri ve Karapara Aklama I”, **Yaklaşım Dergisi**, Sa.176, Ağustos:2007, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=200708.htm[12.08.2010] (Çalışmada bu makale “Dünyanın I” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

Mafya, organize suçluluktur; ancak, organize suçluluk mafyadan ibaret değildir²⁰⁸. Dünyadaki ekonomik, sosyal, siyasal ve teknolojik gelişmeler sonrasında, mafya tipi yapılanma içinde olan suç örgütü, küreselleşmenin nimeti suç pastasından daha büyük pay almak için geleneksel yapısından çıkarak, uluslararası alanda diğer suç örgütleri ile işbirliği yapma yoluna gitmiş ve sınır aşan organize suç örgütü yapılanmasına dahil olmuştur.

Organize suç, illegal bir oluşumla yasalara uymayarak varlığını sürdüren, kendine has kuralları olan, hiyerarşik ve güçlü (katı) disiplin örgütlenme yapısına sahip, toplum içinde dikkat çekmeden amacına (yüksek meblağlı haksız kazanç) ulaşmak için bütün imkanları en iyi şekilde kullanan²⁰⁹ geniş bir krallık kavramının karşılığıdır. Organize suçun unsurları, süreklilik arz etme, hiyerarşik düzen ve mutlak gizliliklerdir. Organize suçun işlenmesi, bu amaçla bir araya gelmiş kişilerin oluşturduğu suç örgütleri ile işlenmektedir. Organize suç örgütü, suç işleyerek kazanç elde etmek amacıyla, en az üç kişinin katılımıyla kurulup, iç yaptırım sistemiyle pekiştirilmiş, süreklilik arz eden bir hiyerarşik bir yapı oluşturulmasıdır²¹⁰. Bu örgüt yapılanması içinde organize suç, kötülüğe dayalı hiyerarşisi olan uyulması zorunlu iç kuralları bulunan, uysal profesyonelleri kullanan, planlı faaliyetler gerçekleştiren, sistemli şiddet uygulaması sayesinde tekelleşmiş yasal girişimlerde bulunan bir ortaklık yapısıdır²¹¹.

Sonuç olarak organize suç, bireysel güdülerle ve tamamen bireyin faydasını maksimize etmeye yönelik olarak, süreklilik gösterebildiği gibi bir defaya mahsus işlenen suçların (Dolandırıcılık, mülki hakların ihlali, vergi kaçakçılığı gibi)²¹² yanı sıra haksız kazanç, menfaat elde etmek amacıyla, yasadışı faaliyetlerde bulunmak üzere bir araya gelinerek oluşturulan, hiyerarşik düzen çerçevesinde yapılanma, güçlü disiplin ve kendine has kuralları olan bir örgüt yapısı içinde ve mutlak gizlilik çerçevesinde, yasal ticari veya mesleki bir faaliyet görünümü altında, şiddet ve tehdit kullanımına eğimli,

²⁰⁸ Mehmet Ruhan Erdem, **Ceza Muhakemesinde, Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001, s.56.

²⁰⁹ Andre Bossard, Transnational Crime and Criminal Justice, Office of International Criminal Justice University of Illinois at Chicago, 01.06.1990, s.110/111.

²¹⁰ Mustafa Taşkın, **Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Karaparıyla Mücadele**, Ankara: Yargı Yayınevi, 2004, s.11.

²¹¹ Idem.

²¹² D.P.T., op.cit., s.71.

siyaset, yargı, medya ve kamu çalışanları ile yasadışı kuvvetli bağlantılar kurarak (partito ilişkiler), örgüt üyeleri ile “patron/müşteri” (patron/client)²¹³ ilişki modelini benimseyen, süreklilik arz eden, elde ettikleri güç ile yasadışı haksız kazanç sağlamaya yönelik faaliyetlerde bulunmak amacıyla yasadışı eylemin gerçekleştirilmesidir. Organize suç örgütlerinde, şiddet ve gözdağı genellikle zorbalık ve şantaj aracı olarak kullanılmasının yanı sıra, örgüt içinde disiplini sağlamak içinde başvuru bir araçtır²¹⁴. Organize suç etrafında örgütlenme, ideolojik-siyasal amaçlı olabileceği gibi maddi çıkar ve kazanç elde etme - mafya yapılanmasında olduğu gibi- düşüncesi ile de oluşabilmektedir. Örgüte katılanların amacı, organize suçun türünü de belirlemektedir²¹⁵.

b. Organize suç özellikleri

Organize suçluluğun sınıraşan bir karaktere bürünmesinde ekonomik faaliyetlerin uluslararası bir nitelik kazanması en belirleyici etkenlerdendir²¹⁶. Ulusal sınırlar içinde gerçekleşen organize suç, küreselleşme sonucu ticari, bölgesel yada ulusal sınırlar karşısında genişleyen finansal fırsatlar ve paranın/malların akışında engellerin kalkması ile organize suç örgütleri faaliyetlerini uluslararası boyuta taşımışlardır²¹⁷. Üst bir kavram olan organize suç, terörizmi ve ekonomik hedefleri olan çıkar amaçlı örgütlü suçluluğu da kapsamaktadır²¹⁸. Ancak, uygulamada organize suç, terör suçları dışında kalan bütün örgütlü suçlar olarak kabul edildiği gibi, bazı çalışmalarda organize suç ve terör suçları, örgütlü suçun alt unsurları olarak ifade edilmektedir²¹⁹. Terör örgütleri ile çıkar amaçlı suç örgütleri arasında, şiddet, zor, tehdit, halkı sindirme, toplum düzenini bozucu eylemler gibi bakımından benzerlikler bulunmasa da, öncelikli amaçları bakımından farklılık göstermektedir. Çıkar amaçlı suç örgütleri (ekonomik suç örgütleri) ekonomik kazanç elde etmek amacıyla; terör

²¹³ Longo, loc.cit.

²¹⁴ Gökbnar, op.cit., s.28.

²¹⁵ Abdullah Dinçkol, “Türkiye’de Organize Suçluluk ve Sosyoekonomik Yapı”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, ss.100-105, s.100, <http://www.iticu.edu.tr/kutuphanedergisi/1M00006.pdf>[14.08.2010].

²¹⁶ Ersin Yalçın, *Sınıraşan Organize Suçlarla Mücadelede Avrupa Birliği-Türkiye İlişkileri*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007, s.27.

²¹⁷ Gökbnar, op.cit., s.6.

²¹⁸ Taşkın, loc.cit.

²¹⁹ Idem.

örgütleri ise, siyasal, dini, etnik ve ideolojik amaçları doğrultusunda hareket etmektedirler. Ancak, terör örgütlerinin son zamanlarda amaçlarını gerçekleştirmek için ekonomik hedefli suçlar işledikleri de görülmektedir.

Batı ülkelerinde, “*organize örgütlü suçluluk*” olarak adlandırılan organize suç örgütü, kamu otoritesini uğraştıran, toplum huzurunu ve düzenini bozan ve kamu kaynaklarını yağmalayan örgüt olarak tanımlanmaktadır²²⁰. Ayrıca, bu ülkelerde organizasyondan bahsedebilmesi için sekiz ölçüt dikkate alınmakta ve bu ölçütlerin ilk beşinin veya altısının varlığı aranmaktadır.

Bunlar²²¹;

- 1) *Aralarında kazanç elde etmek için fonksiyonel işbölümü yapan elemanlar arasında hiyerarşik yapı,*
- 2) *Suç işleyerek kazanç elde etme,*
- 3) *Sürekli suç işleme,*
- 4) *Organizasyon içi yaptırım,*
- 5) *Şiddete başvurma,*
- 6) *Kamuya ve/veya özel sektöre nüfuz edilmesi,*
- 7) *Karapara aklanması,*
- 8) *Paravan firmaların kurulması olarak sıralanmaktadır.*

Bu tip yapılanmaya sahip suç örgütleri, kamu düzenini ağır biçimde ihlallerinin yanı sıra haksız menfaat, çıkar elde etmek amacındadırlar. Ülkemizde, 765 sayılı T.C.K.’da ve diğer yasalarda, organize suç örgütlerine ilişkin yapılan düzenlemelerin yetersiz olduğu gerekçesiyle bu konuya ilişkin olarak, 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu çıkarılmıştır. Kanunu’nun gerekçesinde²²², ülkemizde terörizm ve ekonomik suç yanında, çıkar sağlamaya yönelik suç örgütlerinin türediği ve bu suç örgütlerinin özellikle kamusal ve özel bankalarla, kamu ihalelerini hedef aldığı ve toplumun huzurunu bozacak boyuta ulaştığı ve kamu kaynaklarının bu suç

²²⁰ D.P.T., op.cit., s.71.

²²¹ Ibid., s.71-72.

²²² T.B.M.M., Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 18.11.1992 Tarihli ve 3842 Sayılı Kanun ile Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 4719 Sayılı Kanun ve Anayasanın 89’uncu Maddesi Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmemek Üzere Geri Gönderme Tezkeresi ve Adalet Komisyonu Raporu (1/932), 4. Yasama Yılı, 21. Dönem, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss785m.htm>[18.08.2011].

örgütlerince yağmalanmasından dolayı, konunun özel olarak düzenlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Kanunun 1'nci maddesinde, doğrudan veya dolaylı biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün yönetim ve denetimini ele geçirmek, kamu hizmetlerinde, basın ve yayın kuruluşları üzerinde, ihale, imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde etkinlik ve denetim elde etmek, ekonomik faaliyetlerde kartel ve tröst yaratmak, madde ve eşyanın azalmasını ve darlığını, fiyatların düşmesini veya artmasını sağlamak, kendilerine veya başkalarına haksız çıkar sağlamak, seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemek maksadıyla zor veya tehdit uygulamak veya kişileri kendilerine tabi kılmaya zorlamak veya mensupları arasında her ne suretle olursa olsun açık veya gizli işbirliği yapmak suretiyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanarak suç işlemek amacıyla kurulan suç örgütlerini, çıkar amaçlı suç örgütü olarak tanımlamıştır. Bu suç örgütleri, özellikle kamu ve özel bankaları ve kamu ihalelerini hedef almaktadır. Terör ve mafya tipi suç örgütlerinin, çoğunlukla haksız kazanç sağlamak amacıyla tehdit, yıldırma, şiddet, korkutma ve sindirme gücü kullandığı görüldü de, çıkar amaçlı suç örgütleri ilişkilerinde her zaman cebir, şiddet ya da zorbalık kullanılmamaktadır. Kamu veya özel banka kaynaklarını kendi özel çıkarları için kullananlar arasında cebir, şiddet ya da tehdit değil, karşılıklı çıkar birliğine dayalı anlaşmalar sözkonusudur. 4422 sayılı Kanun, 31.03.2005 tarih 25772 sayılı R.G.'de yayımlanan 5320 sayılı Kanunun m. 18/(d) hükmü gereğince, 01.06.2005 tarihinde geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırılmıştır. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Y.T.C.K.'da *"suç işlemek amacıyla örgüt kurma"* başlığı altında 220. maddesinde düzenlenen madde hükmüne göre, *"Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması hâli"* suç olarak tanımlanmış ve iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hükm altına alınmıştır. Maddede ayrıca, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerektiği belirtilmiştir. Kanun koyucu bu hüküm ile kanunun suç saydığı fiillerin, örgüt yapılanması içinde işlenebilmesi için gereken en az üye sayısına açıklık getirmektedir. Aralarında iştirak iradesi bulunmayan ve herhangi bir suçu işlemek için bir araya gelen üç kişi hakkında, Y.T.C.K.'nın 220'nci madde, *"suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu"* hükmü uygulanabilir mi? Bahsi geçen madde hükmü uyarınca üç kişinin cezalandırılabilmesi için kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kurmaları

ve sahip olunan üye sayısı ile araç ve gereçlerinde suç işlemeye elverişli olması, ve suçun kurulan örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi gerekmektedir. Ani hareketler sonucunda oluşan bir topluluğun suç işlemesi hali ile 220. madde hükmünü ilişkilendirmek yanlış olacaktır²²³. Y.T.C.K.'nın 220. madde gerekçesinde²²⁴; yasa amacının basit bir birleşmeyi değil, kamu için tehlike yaratacak birleşmeyi cezalandırmak olduğu ve suçu basit birleşmeden ayıran unsurların, devamlılık, birden fazla suç için biraraya gelme ve süreklilik olgusu olduğu vurgulanmaktadır.

8 Ocak 2001 tarihli B.M. Genel Kurulu'nun Sınıraşan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi'nin Art. 2/(a) fıkrasında, "*organize suç örgütü*"nü, üç veya daha fazla kişinin, doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi menfaat elde etmek için, bir veya ağır bir suç veya suçlar işlemek amacı ile uyum içinde hareket ederek, belirli bir zaman periyodunda bir araya gelmesiyle oluşmuş bir grup olarak tanımlanmaktadır²²⁵. 21-23 Kasım 1994 tarihli "*Organize Suçluluk Hakkında Birleşmiş Milletler Konferansı*"nda organize suçluluğun özellikleri²²⁶:

- *Suç faaliyetlerini gerçekleştirmek için bir organizasyonun varlığının gerekliliği,*
- *Hiyerarşik yapı ve örgüt liderinin grubu kontrol altında tutması,*
- *Haksız kazanç elde etmek veya bölgeleri ve piyasaları kontrol altında tutmak, korunmak için cebir, şiddet, korkutma ve yolsuzluğun kullanılması,*
- *Suç faaliyetlerine devam etmek ve ekonominin yasal zeminine sızabilmek için aklama işlemleri gerçekleştirilmesi,*
- *Faaliyet alanının ulusal sınırları da aşan yeni alanlara genişletilmesi,*

²²³ Örneğin, her derby maçı öncesi rakip futbol tarafları arasında maç sonrasında veya öncesinde, stadyum içi/dışında çıkan kavgalar, herhangi bir organizasyon olmadan, süreklilik arz etmeyen, ani hareketler sonrasında işlenen suçlardır. Bu tip oluşum sonrası işlenen toplu suç, C.M.K. madde 2/k fıkrasında tanımlanmıştır. Tanıma göre, iştirak iradesi bulunmasa dahi üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suç, toplu suçtur.

²²⁴ <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc>[12.12.2010].

²²⁵ United Nations General Assembly, 55/25 United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, s.4.
<http://www.oecd.org/dataoecd/48/63/39355272.pdf>[18.08.2011].

²²⁶ Dülger, op.cit., s.202-203.

- *Uluslararası organize suçluluğa ait diğer gruplarla işbirliği yapılması,*

olarak tanımlanmıştır. B.M. tarafından vurgulanan bu özellikler doğrultusunda örgüt, soyut bir birleşmeden ibaret olmayan, bünyesinde hiyerarşik bir düzenin hakim olduğu ve bu ilişki dolayısıyla, örgüt mensupları üzerinde hakimiyet tesis eden bir güç kaynağı niteliği ihtiva etmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü K.O.M. Başkanlığı, organize suçluluğu, organizasyon yapısının bir şirketin veya holdingin yapısına benzemekte olup, devamlı çoğalma özelliği gösteren, suçu üstlenmenin örgütte kalmanın önemli unsurlarından biri olduğu, güvenlik kuvvetlerine yönelik herhangi bir eylemlerinin olmadığı; ancak, gerektiğinde de kaçınmayacakları, suç sicili temiz kişiler vasıtasıyla şirketler kurulup karapara aklama yöntemine başvuran, devletin mekanizması içerisinde bir çok unsuru kullanmak ve aracılık yapma özelliklerine sahip, süratle değişime ayak uydurabilen, devamlılık, uluslararası bağlantı kurma özelliklerine sahip asli unsurları içinde barındıran suç olarak tanımlamaktadır²²⁷.

Uluslararası alanda organize suçluluk ile yapılan tanımlamalarda, organize suçluluğun iki veya daha fazla kişinin bir araya gelmesi ile oluşturulan disiplin ve denetime dayalı, kendine özgü bir organize yapılanma çerçevesinde, şiddet, cebir korkutma araçlarını kullanarak maddi yarar elde etmek amacıyla suç işlemeyi davranış biçimi olarak kabul eden ve toplumda siyasi, medya, adli merciler üzerinde etkide bulunabilecek güce sahip, suç faaliyetlerine devam edebilmek için suç gelirlerinin aklanma işlemlerini gerçekleştirme özelliklerine sahip bir yapılanma olarak tanımlanmaktadır. Bu özelliklere sahip örgütün varlığı için, suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmeyi gerektirmektedir. Örgüt, niteliği itibarıyla devamlılık arz etmektedir. Bu itibarla, kişilerin belli bir suçu işlemek için bir araya gelmesi halinde örgüt değil, iştirak ilişkisi mevcuttur. İştirak ilişkisinden bahsedebilmek için, suç ortakları nezdinde suçun konu veya mağdur bakımından somutlaşması gerekmektedir. Buna karşılık, örgüt yapılanmasında işlenmesi amaçlanan suçların konu veya mağdur itibarıyla somutlaştırılması zorunlu değildir. Ayrıca, suç işlemek için örgüt kurulması bir somut tehlike suçudur. Her ne kadar en az üç kişinin belli amaç etrafında suç işlemek üzere,

²²⁷ http://www.egm.gov.tr/icerik_detay.aspx?id=163[03.05.2012].

devamlı surette fiilen birleşmesi suretiyle örgüt meydana gelebilmekte ise de; kurulan örgüt, hedeflenen amaç bakımından somut bir tehlike oluşturmayabilir. Bu nedenle, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması aranmalıdır. Sadece üç kişinin bir araya gelmesi, devletin ülke bütünlüğünü bozmaya yönelik suçları işleme açısından somut bir tehlike taşımayabilir; ancak, ekonomik çıkar sağlamaya yönelik suçlar açısından elverişli olma özelliği taşımaktadır.

3. Suç Gelirleri ve Aklanmasının Organize Suç İle İlişkisi

Organize suç örgütleri toplum içerisinde yasadışı ekonomik ve siyasi güç olma amacını taşıdıklarından demokrasi ve hukuk devleti için büyük bir sorun ve tehdit unsuru oluşturmaktadırlar. Bu suç örgütleri, uyuşturucu kaçakçılığı, işçi simsarlığı, organ ve doku kaçakçılığı, tarihi eser kaçakçılığı, alacak-verecek ilişkilerine aracılık etmek, çek-senet tahsilatı, gasp, soygun, adam kaçırma, adam yaralama ve öldürme suçları başta olmak üzere çıkar sağlamak amacıyla her türlü suçu işlemek ve/veya işletmek, bu yoldan halk arasında korku-panik ve dehşet duygusu yaratarak önce ekonomik açıdan, sonrasında da siyasi bir güç kazanma amacıyla, hukuk devletini tahrip ederek demokrasinin imkanlarını da istismar etmektedirler. Örgütlü suçlarda hedef, terörizmde olduğu gibi yakın amaç olarak kamu düzenini ağır biçimde ihlal ile asıl amaçlara ulaşma yolunu açmaktan ibaret bulunmayıp, haksız menfaat ve çıkar elde etmektir²²⁸.

Organize suç örgütleri²²⁹,

- *Mesleki veya ticari benzeri yapıları kullanarak veya,*
- *Güç, şiddet veya korkutucu diğer araçları kullanarak veya,*

²²⁸ T.B.M.M., Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyon Raporları (1/487), 1. Yasama Yılı, 21. Dönem , <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss87m.htm>. [12.09.2011].

²²⁹ D.P.T., op.cit., s.71; Yücebaş, op.cit., s.126.

- *Politika, basın, kamu yönetimi, adliye, ekonomi üzerinde etkiye bulunarak, kazanç ve güç elde etmektedirler.*

Organize suç örgütleri, kendilerine maddi menfaat sağladıkları sürece varlıklarını devam ettirirler. Bu bağlamda, örgüt varlıkları devam ettirmek için suç gelirlerine ihtiyaçları vardır. Kısaca, maddi çıkar sağlayan suçların işlenmesi sözkonusudur. Organize suç örgütlerinin, kısa zamanda ve hızlı bir şekilde kazanç sağlayabileceği, maliyetinin düşük olduğu, yakalanma riskinin en aza indirildiği ve mağdurun olmadığı veya mağdurun toplum olduğu ve örgütün uzmanlaştığı alanlarda faaliyette bulunduğu görülmektedir²³⁰.

Yasadışı eylemlerden gerçekleştirilen yüksek meblağlı suç gelirlerinin aklama eylemlerinin bireysel olarak gerçekleştirilecek bir eylem özelliği taşımasından dolayı, organize bir yapılanma çevresinde toplanmış kişiler tarafından gerçekleştirilmesi daha kolay olacaktır. Bu aklama eylemlerini kolaylaştırmak için, hukuk, mali ve finans konularında uzman kişilerden de yardım alınmaktadır. Bu noktada, aklama suçunu gerçekleştirmek için bir örgüt teşkil edilebileceği gibi, çeşitli suç faaliyetlerinde bulunan organize örgüt yapılanması içinde de, aklama işlemleri gerçekleştirilebilmektedir.

Organize suç örgütleri, yasadışı faaliyetlerini gizlemek amacıyla yasal faaliyette bulunmakta ve bu faaliyetini karapara aklama operasyonlarında kullanmakta, dolayısıyla kayıt dışı ekonomiden kayıtlı ekonomiye geçiş söz konusu olmaktadır. Organize suç örgütleri bu özellikleri ile yasadışı faaliyetler sonrası elde ettiği suç gelirini, yasal ticari faaliyeti çerçevesinde yasal görünüm kazandırarak aklayacağı gibi, politika, kamu, adli birimlerle kurduğu kuvvetli ilişkiler sayesinde de, suç gelirinin tespiti ve müsadereyi de engellenmiş olmaktadır.

Organize suç örgütleri, yasadışı faaliyetlerinden elde ettiği gelirleri yasal faaliyette bulunan şirketleri vasıtasıyla aklayacağı gibi, yasal faaliyetten elde ettiği gelirleri de yasadışı faaliyetlerini finanse etme amacıyla kullanabilmektedirler. Organize suç örgütleri, ekonomik güçlerini, yasadışı faaliyetler sonucunda elde edebilecekleri

²³⁰ Değirmenci, op.cit., s.133-134.

gibi, kendileri gibi yasadışı faaliyette bulunanların suç gelirlerini belli bir komisyon veya menfaat karşılığı aklanmasına yardımcı olma karşılığında dolaylı yoldan da elde edebilmektedirler. Organize suç örgütlerinin gerek teknolojik gerekse toplumsal değişimlere süratle ayak uydurma özelliklerinin haricinde, karaparaya meşru bir görünüm kazandırılması için uluslararası güçlü bağlantıları aracılığıyla, özellikle yasal ve siyasi otorite boşluğunun ve ekonomik istikrarsızlığın olduğu ülkeleri tercih etmektedirler. Bunların yanında ülkedeki, siyasetçilerin, yargı, medya, kamuda çalışanların rüşvet ve yolsuzluk olaylarına karışmış olması da, suç örgütlerinin işini kolaylaştırmaktadır.

Sonuç olarak, organize suçluluk ve suç gelirlerinin aklanması birbirinden ayrılmaz bir ilişki içindedir, bunlar adeta madalyonun iki yüzü gibidirler. Organize suç örgütleri, haksız kazanç elde etmek için çalışmakta; ancak, bir yandan da elde ettikleri bu gelirleri öncelikle gizlemek, sonrasında da yasal kılıf içine sokup, mevcut veya bir başka yasadışı faaliyetin sermayesi haline getirmek istemektedirler²³¹. Küreselleşmenin sunduğu olanaklar sayesinde suç örgütleri, ülkeler arasındaki sınırları kolaylıkla geçebilmekte ve teknolojik gelişmeleri kullanarak daha da grift hale getirebilmekte ve uluslararası finans sektöründeki değişimlerin etkisiyle suçtan elde ettikleri gelirleri hızlı bir şekilde aklayabilmektedirler²³². Bu suretle, organize suç örgütleri, yasal veya yasal olmayan faaliyetlerini grift bir yapıda ve sıkı bir biçimde birbirleriyle ilişkilendirerek, illegal faaliyetlerini legal faaliyetleri ile kamufle etmektedirler²³³. Böylelikle örgüt üyeleri, hem ekonomik hayatta hem de sosyal sınıflar içinde daha serbest hareket imkanına da kavuşmuş olmaktadır. Bir çok suç örgütü, bankacılık sistemindeki gelişmeleri karapara aklamada kullanırken, bir kısım suç örgütleri nakit olarak parayı aklama yolunu seçmektedir. Suç örgütlerinin gelişmesi, karapara aklama tekniklerinin de gelişmesine neden olmaktadır²³⁴.

²³¹ Dülger, op.cit., s.209.

²³² Mahmut Cengiz ve Bilal Şen, “Sınırşan Suçlar: Tanımı, Ortaya Çıkış Süreci ve Gelişmesi”, *Sınırşan Organize Suçlar Kavramlar, Yöntemler, Eğilimler*, Oğuzhan Ömer Demir ve Bahadır Küçükuysal (dnl.), Ankara: Adalet Yayınevi, 2011, ss.1-34, s.1.

²³³ Yücebaş, op.cit., s.128.

²³⁴ Cengiz ve Şen, op.cit., s.22.

Ülke ekonomileri için tehlike oluşturan aklama suçuyla mücadele, bir yandan bu suç örgütleri ile de mücadeleyi beraberinde getirmektedir. Mali sistemin suç örgütleri tarafından kullanılması mali sistemin bozulmasına, rekabet kurallarının işlememesine ve bu suretle yasal gelire sahip yatırımcıların mağduriyetine ve sistemden çekilmesiyle beraber mali sistemin suç örgütlerinin eline geçmesine yol açmaktadır²³⁵. Suç örgütleri ve kontrol ettikleri parasal güç, ülkenin geleceğini ipotek altına alan, hukuk devleti zemininde demokrasinin tüm kurumlarıyla işlerlik kazanmasını engelleyen, bireysel özgürlüklerin tesis edilememesinden, ekonomik dengelerin bozulmasına kadar pek çok olumsuzluğun nedenlerinden birini oluşturmaktadır²³⁶. Suç örgütlerinin işledikleri suçlar ve elde ettikleri karaparalar nedeniyle yakalanmamaları, yakalananların da suçlarının ispat edilememesi veya ceza evlerinden de bu ve benzeri suç eylemlerini organize edebilmeleri, vatandaşların devlete olan güvenin sarsılmasına neden olmaktadır²³⁷.

C. SUÇ GELİRLERİ ve AKLANMASININ EKONOMİK SUÇ İLE İLİŞKİSİ

1. Ekonomik Suç Kavramı ve Tanımı

Ekonomik suçlar için, genel kabul görmüş, evrensel denilebilecek sistematik bir tanımları bulunmamaktadır²³⁸. Ekonomik gelişim ve değişmelere bağlı olarak ekonomik suç kavramının, kesin sınırlarının çizilmesi de güçleşmektedir. Ekonomik suç, belirli bir suç fiilini tanımlayan hukuki bir terim olmayıp, ortak bir özelliğe sahip birden çok suç tipinin oluşturduğu bir suç kategorisini ifade etmek üzere kullanılan kriminolojik bir terimdir²³⁹. Ekonomik suç ile ilgili olarak doktrinde çeşitli tanımlamalar yapılmıştır.

²³⁵ Murat Tokmakkaya, “Karaparayla Mücadele Sistemindeki Aksaklıklar ve Çözüm Önerileri”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.263, Temmuz:2003 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e); Değirmenci, op.cit., s.136.

²³⁶ Taşkın, op.cit., s.284.

²³⁷ Idem.; Değirmenci, loc.cit.

²³⁸ Alper Güvel, “Ekonomik Suç Kavramı ve Ekonomik Suçlar” (I.Oturum), *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu 30 Nisan-1 Mayıs*, Kızılcahamam: Ankara, T.O.B.B. Yayın no: Ekim 2005-25, ss.27-35, s.27.

²³⁹ Tercan Tiryaki ve Türker Gürsoy, “Ekonomik Suç Kavramı ve Sigortacılık Suçlarının Bu Açıdan Değerlendirilmesi”, *Sayıştay Dergisi*, Sa.55, s.54,

*Ekonomik suç, ekonomik düzene ilişkin hukuk kurallarını ihlal ederek ,maddi servet elde etmeye yönelik faaliyetlerin, toplum yararına planlı bir düzene bağlanmış bulunan ekonomik nizamı bozacak ve bu nizamı sağlayacak kurallara aykırılık teşkil edecek şekilde yapılması ile oluşan suçlardır*²⁴⁰. Böyle bir tanımlama ile, ekonomik suç kavramı içerisine, karşılığında gelir elde etmeye yönelik tüm faaliyetler girmekte, bu nedenle hırsızlık, kaçakçılık, dolandırıcılık, yağmacılık, sahtecilik, rüşvet gibi suçların yanı sıra, çıkar karşılığı adam öldürme ve kaçırma gibi suçların da, ekonomik suçlar kapsamında incelenebilmesine yol açmaktadır²⁴¹.

*“Ekonomik suçlar, bir kişinin ya da toplumun herhangi bir iktisadi menfaatinin ihlâl edilmesi sonucunda ortaya çıkan suçlardır”*²⁴² şeklindeki bir tanımlama ile ekonomik suç kavramı geniş anlamda ele alınmaktadır. Burada genel açıdan ekonomik suç tanımlaması yapılmış olup, suçun fail/failleri toplumda saygın (özel/kamu) bir konumda bulunan meslek sahibi veya işletme sahibi olabileceği gibi, sıradan kişi/kişilerin ulusal ekonomideki, üretim, tüketim, değişim, bölüşüm ilişkilerini düzenleyen; diğer bir anlatımla, genel ekonomik düzeni koruyan hükümleri ihlal eden eylemlerde²⁴³ bulunması sözkonusu olabilmektedir. Yapılan tanımlamaların ortak noktası, iktisadi menfaatlerin ihlalidir. İhlal sonrasında, bir taraf menfaat elde ederken, diğer taraf bu durumdan dolayı mağdur olmaktadır.

Doktrinde, geniş anlamda tanımlanan ekonomik suç;

1) Toplumun veya bireylerin ekonomik menfaatlerinin ihlali ile işlenebilecek bütün suçları kapsayacağı ve ekonomik suçların herkes tarafından işlenebilecek ve faili açısından da bir özellik arz etmeyen bir suç olduğudur²⁴⁴. Ekonomik suç kavramının toplumun ekonomik menfaatlerinin ihlalinin yanında bireylerin de ekonomik menfaatlerinin ihlalini de kapsam altına almaktadır. Böylece,

²⁴⁰ <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/icerik/der55m3.pdf> [23.10.2009].
Selman Dursun, **Ekonomik Suçlar ve Bankacılık Suçları Bağlamında Bankacılık Düzenine Karşı İşlenen Suçlar**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ocak: 2006, s.35.

²⁴¹ D.P.T., op.cit., s.57.

²⁴² Tiryaki ve Gürsoy, loc.cit.

²⁴³ Muzaffer Hatipoğlu ve Ali Parlar, **Özel CezaYasaları Uygulamalarında Ekonomik ve Ticari Suçlar**, Ankara: Turhan Kitabevi, Ocak: 2005, s.1.

²⁴⁴ Sahir Erman, **Ticari Ceza Kanunu Genel Kısım - Özel Kanunlar Açısından**, Cilt I, 2. Baskı, İstanbul : İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi, 1984, s.4 (Çalışmada bu eser “Ticari Ceza I” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

bireysel malvarlığına yönelik suçlarda, (dolandırıcılık, hırsızlık, yağma, hileli iflas, güveni kötüye kullanma vb.) ekonomik suçlar kavramı içinde kabul edilmektedir.

2) Ekonomik suçların karşılığında gelir elde etmeye yönelik her türlü suçu kapsadığı bu nedenle hırsızlık, kaçakçılık, dolandırıcılık, yağmacılık, nüfus ticareti, sahtecilik, rüşvet, kadın ticareti gibi suçların yanı sıra çıkar karşılığı adam öldürme veya kaçırma gibi suçları da ekonomik suçları kapsam dahiline alınmış ve bu suçları işleyenleri belli bir birikime sahip olabileceği gibi, sıradan insanlar tarafından da işlenebileceği²⁴⁵ kabul edilmektedir.

3) Özel, profesyonel ya da teknik becerileri olan kişiler tarafından kişisel veya örgütsel kazanç ya da diğer birey veya birimler aleyhine haksız kazanç sağlama amacıyla, genellikle aldatma ya da yalan beyanda bulunma yoluyla işlenen yasadışı eylemler ekonomik suç olarak tanımlanmaktadır²⁴⁶.

Bu tanımlamalarda ekonomik suç, toplumun ve bireylerin ekonomik menfaatlerinin ihlalinin, özel ve profesyonel kişiler tarafından örgütlü yapılanma çerçevesinde ya da bireysel olarak, haksız ekonomik kazanımlar elde edilmek amacıyla yasadışı faaliyetlerde bulunma olarak tanımlanmaktadır.

a. Kriminolojik yönden ekonomik suç

Ekonomik suç tanımlamaları, kriminolojik, hukuki ve ceza yargılaması kuralları açısından gruplandırılabilir²⁴⁷. Ekonomik suç kriminolojik açıdan ele alındığında, suçun işleniş nedeni, amacı, suçun faili ve suçun ne şekilde işlendiği önem kazanmaktadır. Hukuki açıdan ele alındığında ise, ihlal edilen hukuk kuralları, bu hukuk kurallarının koruduğu ekonomik düzen, ekonomik düzeni sağlamak için kanunlarda tanımlanan suç ve ceza yaptırımları, ekonomik yarar ve kamu yararı ön plana çıkmaktadır. Ekonomik suç, belirli bir suç fiilini tanımlayan hukuki bir terim olmayıp, ortak bir özelliğe sahip birden çok suç tipinin oluşturduğu bir suç kategorisini ifade etmek üzere kullanılan kriminolojik bir terim olmaktadır²⁴⁸.

²⁴⁵ Günay ve Şahbazov, op.cit., s.126.

²⁴⁶ Güvel, op.cit., s.29.

²⁴⁷ Dursun, op.cit., s.33.

²⁴⁸ Tiryaki ve Gürsoy, loc.cit.

Ekonomik suçlarla ilgili olarak kriminolojik bakış açısından ileri sürülen görüşler iki büyük grupta özetlenmektedir²⁴⁹. Birinci grupta, Anglo-Amerikan ve Alman yazarlar tarafından öne sürülen görüşte, bir mesleğin icrası dolayısıyla ve mesleği icra edenlerce işlenen suçları, dar anlamda ekonomik suçlar olarak tanımlamışlardır. Bu görüşe göre, her meslek, bunları icra edenlerde bir “*mesleki bozukluk (deformation)*” yaratmakta, bu sosyolojik değişiklik, mesleğinde ne pahasına olursa olsun başarılı olmak isteyen kişiyi, meslek kurallarından ayrılmaya sevk edeceği kabul edilmektedir²⁵⁰. Mesleğin icrası dışında saygın, sosyal prestiji olan kişi, mesleği icra ederken kişilik değiştirmektedir. Her ne kadar dar anlamda tanımlanan ekonomik suçlar, özel sektörde prestijli ve sosyal statü sahibi kişiler tarafından işlenebiliyorsa da, kamuda görev yapan üst düzey mevki ve yetki sahibi kişiler tarafından da işlenebilir.

Dar anlamda tanımlanan ekonomik suçlar, belli bir meslek sahibi, sosyal statüye veya prestijli bir mevkiye sahip kişiler tarafından işlenmiş olması hali, beyaz yaka suçu ile benzeşmektedir. Beyaz yaka suçu terimi, ilk olarak Amerikalı kriminolog Edwin H. Sutherland tarafından kaleme alınan “*Beyaz Yaka Suçluluğu*” (White Collar Criminality) isimli makalenin 1940 yılında “*Amerikan Sosyoloji Dergisi*”nde (American Sociology Review) yayınlanmasıyla bilimsel yazına girmiştir²⁵¹ Sutherland, beyaz yaka suçlarını, saygın ve yüksek sosyal statü meslek sahibi kişilerin, mesleklerinin icrası esnasında ve kendilerine gösterilen güvenin ve itimatın ihlal edilmesi ile işlenen suçlar olarak tanımlamıştır. Yüksek sosyo-ekonomik statü sahibi olması, sadece servetle değil aynı zamanda failin, genel toplumdaki saygınlığı ve prestiji ile de açıklanmaktadır²⁵². Beyaz yaka suçu, suç biliminde, şiddet içermeyen, kurbanlı bir suçtur²⁵³, konusu daha çok maddi değerler olan, dolandırıcılık (fraud), içeriden öğrenenlerin ticareti²⁵⁴ (insider trading), zimmete para geçirme (embezzlement), bilişim suçları (computer crime), rüşvet (bribery), sahtecilik (forgery),

²⁴⁹ Idem.

²⁵⁰ Ahmet Kavak, “Ekonomik Suçlarda Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu”, <http://www.archive.ismmmo.org.tr/docs/.../56%20AHMET%20KAVAK%20.doc> [12.02.2010].

²⁵¹ Edwin H. Sutherland, “White Collar Criminality”, *American Sociology Review*, V.5, 1940, s.1-12; Edwin H. Sutherland, **White Collar Crime**, New York: Holt, Rinehart ve Winston, 1949, s.9.

²⁵² Dursun, op.cit., s.28.

²⁵³ F.B.I., White Collar Crime, http://www.fbi.gov/about-us/investigate/white_collar/whitecollarcrime[27.05.2010].

²⁵⁴ Bayram Özcan ve Salih Tanrıkulu, **Vergi, Muhasebe ve Denetim Terimleri Sözlüğü**, Gelirler Kontrolörleri Derneği, Mayıs: 2008, s.84.

karapara aklama (money laundering), sahtecilik (counterfeiting) gibi bireysel ya da organize olarak işlenebilen suçların ifade biçimidir. Beyaz yaka suçları, şiddet unsuru taşımadan kuralların ihlal edilmesi ve hileli yollarla saklanması şeklinde gerçekleştirildiklerinden dolayı kovuşturulma sırasında yeterli delillerin elde edilmesini ve tespitini zorlaştırmaktadır. Beyaz yaka suç faillerinin gerek ticari hayattaki etkinliği gerekse politik çevrelerle olan güçlü bağlantıları sayesinde bu çevrelerdeki yaptırımları ve baskın yönleri de dikkate değerdir. Ayrıca, beyaz yaka suçlarında işlenen suçun, mesleki amaç ve uygulamalarla da bağlantılı olması gerekmektedir²⁵⁵. Anglo-Amerikan ve Alman yazarlar, ekonomik suç; belirli işlerin ve mesleklerin yapılmasından doğan suçlar olarak nitelendirmektedir²⁵⁶.

İlk görüşe karşıt olarak Fransız yazarlar tarafından öne sürülen ikinci görüş, ekonomik suçların, bir mesleğin icrası dolayısıyla ve mesleği icra edenlerce değil, ticari faaliyetin yapılması dolayısıyla işlenen ve kazanç amacını güden bütün suçları kapsadığı yönündedir²⁵⁷. Bu görüş çerçevesinde geniş anlamda tanımlanan ekonomik suçlar, beyaz yaka suçlarındaki yüksek sosyal statü sahipleri yanında alt sosyal statüye sahip kişiler tarafından da kazanç elde etmek amacıyla işlenebilecektir. Ancak, ekonomik suç tanımının geniş anlamda ele alınmasının, bu suçların diğer suçlardan ayırıcı tek özelliğinin, işlenişindeki saikliğin kaybolacağı ve ekonomik suçun herkes tarafından işlenebilen ve fail açısından herhangi bir özellik arz etmeyen bir suç olacağı hususu eleştiri konusudur.

b. Hukuki yönden ekonomik suç

Hukuki yönden ekonomik suç kapsamında, korunan hukuksal yarar esas alınmakta ve korunan hukuksal yarar olarak ekonomik yararlar kabul edilmekte, hukuksal kurallar olarak ise, ekonomik düzene ilişkin suç ve ceza yaptırımı içeren hukuk kuralları ve bunlara aykırılıklar nazara alınmaktadır²⁵⁸. Ekonomik suçun dar

²⁵⁵ Dursun, loc.cit.

²⁵⁶ Bedii Ensari, “Borsa Suçları Ekonomik Suçtur”, <http://www.hisse.net/forum/showthread.php?t=18858>[12.10.2011]; Dülger, op.cit., s.216.

²⁵⁷ Ibid, s.34.

²⁵⁸ Dursun, op.cit., s.35; Ticari ve sınai bir işletmenin ticari işlemlerinin hukuka uygun tarzda cereyan etmesi ve bu menfaatlerin korunması amacıyla cezalandırılan ve sadece bu işletme mensuplarının gerçekleştirilen eylemler, ekonomik suçları oluşturur. Reşat D. Tesal, **İktisadi, Ticari ve Mali**

anlamda tanımlamasında, ekonomik düzenin işleyiş ve bütünlüğünü korumayı amaçlayan kurallar esas alınmakta, geniş anlamda ise, ekonomik düzeni korumaya yönelik suç kapsamına, bireysel malvarlığına yönelik işlenen suçlar da girmektedir²⁵⁹.

c. Ceza yargılaması yönünden ekonomik suç

Ceza yargılaması yönünden ekonomik suç, ceza yargılaması makamlarının sözkonusu suçların kovuşturulmasında karşılaştıkları sorunlardan hareketle ele alınmaktadır. Ekonomik suçların kovuşturulmasında yaşanan zorluklar, bu suçları diğer suçlardan ayırmakta ve bu suçluluğun önlenmesinde ihtisaslaşmayı gerektirmektedir²⁶⁰.

Avrupa Konseyi'nce ekonomik suçlar konusunda görevlendirilen komisyonun 1981 tarihinde sunduğu ve dört yıllık çalışma ürünü olan raporda²⁶¹;

1) Kartel teşkili, 2) Çok uluslu şirket ve teşebbüsler tarafından ekonomik durumun kötüye kullanılması ve hileli uygulamalarda bulunulması, 3) Milletlerarası örgütler veya devletçe tahsis edilmiş olan fonların zimmete geçirilmesi yahut hileyle ele geçirilmesi, 4) Enformatik alanında (verilerin, sırların ihlali gibi) işlenen suçlar, 5) Hayali şirketler teşkili, 6) Bilançoların tahrifi, uydurulması, muhasebe tutulması yükünün ihlali, 7) Şirketlerin sermaye ve ticari durumları hakkında hileler yapılması, 8) Müstahdemlerin, işçilerin sağlık ve güvenliklerine ait normların ihlali, 9) Alacaklılar aleyhine hileler (iflas, sınai ve fikri mülkiyet haklarına tecavüzler gibi), 10) Tüketiciler aleyhine suçlar (özellikle malların tağşişi, yalan sunuşlar, kamu sağlığına saldırılar, tüketicinin zaaf ve tecrübesizliğinin kötüye kullanılması gibi), 11) Haksız rekabet (teşebbüs memurlarının işfali dahil) ve yalan reklamlar, 12) Mali suçlar ve teşebbüslerin sosyal yükümlerinden kaçmaları, 13)

Suçlar, 3.Baskı, İstanbul: Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayını, 1972, s.142.

²⁵⁹ Idem.; Fatih Selami Mahmutoglu, "Bankacılık Suçları Bağlamında Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri", *Türkiye'de Organize Suçlarla Mücadelenin Avrupa Birliği'ne Uyum Süreci Çerçevesinde Değerlendirilmesi Paneli 05.10.2001*, İstanbul: İ.Ü.H.F. Yayını, 2002 , s.94.

²⁶⁰ Dursun, op.cit., s.36; Yücebaş, op.cit., s.27.

²⁶¹ Bedii Ensari, "Borsa Suçları Ekonomik Suçtur", <http://www.hisse.net/forum/showthread.php?t=18858>[12.10.2011].

Gümrük suçları, 14) Para ve döviz suçları, 15) Banka ve borsa suçları, 16) Çevreye karşı işlenen suçlar,

ekonomik suç olarak sayılmıştır. Mevzuatımızda, ekonomik suçla ilgili bir tanımlama bulunmadığından, ekonomik düzenin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için çoğunlukla, cezai hükümleri içeren tamamlayıcı nitelikteki yasalarda yer almıştır. Sermaye Piyasası Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Bankalar Kanunu, Vergi ve Gümrük kanunları, Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu bunların başlıcalarıdır.

D.P.T.'ı ekonomik suç ile ilgili tanımlamayı, suçun içeriği yönünden yapmakta ve suçu dört başlıkta sınıflandırmaktadır²⁶²:

1) Kamu maliyesine yönelik suçlar (kalpazanlık ve vergi kaçakçılığı gibi mağduru devlet hazinesi olan suçlar),

2) Genel ekonomi ve kurumlarına yönelik suçlar (içeriden öğrenenlerin ticareti, sigorta sahtekarlığı gibi mağduru ekonomik düzen olan suçlar)

3) Kamu veya özel işletmelere yönelik suçlar (işletmelere ait sırları rakip firmalara aktarmak veya firma olanaklarından kişisel çıkar sağlamak gibi mağduru kamu veya özel işletmeler olan suçlar),

4) Topluma veya tüketicilere yönelik suçlar (uyuşturucu kaçakçılığı, arazi yağmalama, fuhuş gibi mağduru toplum veya tüketici olan suçlar).

Geniş anlamda yapılan tanımlamalarda hem toplum hem de bireylere yönelik suçlar kapsama alınmaktadır. Dar anlamda yapılan ekonomik suç tanımlamalarında ise; *tüm ekonomik düzen kapsamında, banka, sigorta, borsa, patent, gümrük, vergi, kaçakçılık kanunlarında yer alan hükümlere aykırı fiillerdir*²⁶³ kapsama alınmaktadır.

Sonuç olarak, ekonomik suç her iki tanımlamayı kapsayacak şekilde, toplumda ekonomik düzenin işleyişini ve bütünlüğünü sağlayıcı, ticari işletmelerle, ticaret hayatıyla ilgili kuralları koyan devlete ve ticari ve iktisadi ilişkide taraf olan kişi/kişilerin haklarının ve menfaatlerini ihlal edilmesi sonucunda ortaya çıkan suçlar

²⁶² D.P.T., op.cit., s.57-58; Serdar Gümüşay, “Dünyada ve Türkiye’de Karapara Aklamanın Boyutları”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.12, Temmuz: 2004, makale no: 4677, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004074677.htm[27.04.2011].

²⁶³ Fatih Selami Mahmutoglu, *Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003, s.94.

olarak tanımlanabilir. Bu suçların işleniş amacı, haksız kazanç elde etme isteğidir. Ekonomik suçlarda suçluluğu oluşturan haksız maddi kazanım, bir bütün olarak ya da tek tek mevcut ekonomik düzeninin bütünlüğünü, çalışma biçimini zarara uğratan, kurumları tahrip eden, tehlikeye sokan, toplumsal ilişkilerdeki güveni sarsan her türlü davranışları kapsamaktadır²⁶⁴. Devlet, ekonomiye yön veren kanunlar ve bu alana ilişkin olarak aldığı önlemlerle toplumdaki üretim, tüketim, değişim ve bölüşüm ilişkilerini düzenlemeyi; diğer bir anlatımla, tüm ekonomik yapının işleyişini sağlamayı amaçladığından bu kurallara aykırı eylemlerle oluşan ekonomik suçların, kamusal yaşamın bütününe yönelik olduğu ve ilk planda korunan hukuksal yararın bireysel olmayıp kamusal nitelikte olduğu anlaşılmaktadır²⁶⁵.

Ekonomik suçları karakterize eden ortak nitelikleri gerek ekonomik ve ticari ilişkilerin tarafları olan bireyler arasında gerekse taraflarla olan ilişkinin kendi koyduğu kurallar çerçevesinde işlemesini isteyen devlet arasındaki karşılıklı güveni sarsan, bu güvenin kötüye kullanılmasını ifade eden fiil ve hareketlerle ticari ve iktisadi hukuk kurallarının haksız kazanç sağlamak amacıyla ihlal edilmesidir²⁶⁶. İster devlet, ister özel sektör isterse her ikisinin birlikte faaliyetinden doğmuş olsun²⁶⁷, ekonomik gelişmeyi, düzeni etkileyecek şekilde, genellikle organize bir yapılanma içinde veya bireysel, şiddet içermeyen, ekonomik menfaat sağlamak amacıyla yasalara karşı gelinerek yapılacak her türlü eylem ekonomik suç olarak kabul edilmelidir. Ancak, burada göz önünde bulundurulması gereken, yapılan eylemlerin ekonomik düzende yaratacağı tehlike ve zararlardır. Bu noktada, ekonomik düzenin işleyişini koruyan kurallarla doğrudan bağlantılı olmayan suçların özellikle bireysel mal varlığını koruyan suçların, işlenmelerindeki yoğunluk, ekonomik düzene ilişkin suç konularına yönelmeleri gibi genel ekonomik düzenin işleyişi açısından tehlike oluşturmaları veya buna zarar verme özelliğini taşımaları halinde, geniş anlamda ekonomik suç kapsamında sayılmaları gerekmektedir²⁶⁸.

²⁶⁴ Hatipoğlu ve Parlar, op.cit., s.2.

²⁶⁵ Idem.

²⁶⁶ Ibid, s.v.

²⁶⁷ Dülger, op.cit., s.212.

²⁶⁸ Dursun, op.cit., s.38; Mahmutoğlu, op.cit., s.38.

2. Ekonomik Suç Türleri

Ekonomik suçlar gelişen şartlara rahatça ayak uyduran ve sürekli olarak varlığını değişik boyutlarda koruyan suç gruplarından²⁶⁹. Toplumda ekonomik yaşam için gerekli olan düzeni tehlikeye sokan veya zarar veren, kayıtdışı ekonomik faaliyetler ve faaliyetler sonucunda izlenen ekonomik suçlar, gelişme ortamı bulduğu bütün ülkelerde sürekli olarak büyümekte ve globalleşme olgusunun getirdiği avantajlar sayesinde dünya üzerinde her noktaya rahatça yayılabilmektedir²⁷⁰. Bununla birlikte, ekonomik suç tiplerinin ve bunlara ilişkin ceza hükümlerinin ticaret mevzuatı, ceza mevzuatı, vergi mevzuatı gibi birçok farklı düzenleme içinde dağılmış olması da kavram alanını oldukça genişletmektedir²⁷¹.

Ekonomik suç kavramı terminolojik açıdan, “*mali suçlar*” ve “*ticari suçlar*” ile aynı anlamda kullanılmakta ise de, “*ekonomik suçlar*” kavramı bahsi geçen suç kavramlarını bünyesinde barındıran, genel bir anlam taşımaktadır²⁷². Ekonomik suçların alt kavramlarından ticari ve mali suçları, mevzuatlarda yer alan düzenlemelerle korunmak istenen menfaatlerin niteliğine göre bir sınıflandırma yapılabilir.

a. Ticari suçlar

Ticaret mevzuatının genel esaslarından hareket edilerek ekonomik suç kavramından daha dar kapsamda olmak üzere “*ticari suç*” kavramına ulaşılmaktadır. Ticaret hayatının hukuka aykırı bir takım davranışlardan korunması, ferdin meşru ticari faaliyet ve kazancının güvence altına alınması ve netice itibarıyla ülkenin iktisadi kalkınmasının sağlanması maksadıyla cezalandırılmış olan fiillerdir²⁷³. *Dursun*’a göre ticari suçlar, ticari-sınai bir işletmenin, ticari işlemlerinin hukuka uygun bir tarzda cereyan etmesi ve bu menfaatlerin korunması amacıyla cezalandırılan ve sadece bu işletme mensuplarınca gerçekleştirilen eylemlerdir²⁷⁴. *Tesal*’a göre ticari suçlar, bütün çeşitleri ile ticaret işlemlerinin yerleşmiş ticaret geleneklerine ve mevzu ticari kaidelere

²⁶⁹ Erman, (Ticari Ceza I), op.cit.,s.7.

²⁷⁰ Mavral, (Globalleşme), op.cit., s.150.

²⁷¹ Tiryaki ve Gürsoy, op.cit., s.54.

²⁷² Tesal, loc.cit.; Hatipoğlu ve Parlar, op.cit., s.1.

²⁷³ Tiryaki ve Gürsoy, op.cit., s.55.

²⁷⁴ Dursun, op.cit., s.95.

aykırı olarak ve toplum düzen ve menfaatlerini bozacak surette icrasına kalkışılmasından doğan suçlardır²⁷⁵ (Ör: hileli iflas). *Erman*'a göre ticari suç, ticari hayatın, hukuka aykırı bir takım davranışlardan korunması ve ferdin meşru ticari faaliyet ve kazancının güvence altına alınması ve netice itibariyle ülkenin kalkınmasının sağlanmasını bozmak maksadıyla gerçekleştirilecek fiillerdir²⁷⁶.

Ticari suçların tanımlamasında en çok uygulanan sistem, bu suçların genel ceza kanunlarına ithal edilmeden ilgili özel kanunlarda düzenlenmesidir²⁷⁷. Ticari veya sınai bir işletmenin, ticari işlerinin hukuka uygun bir tarzda cereyan etmesi ve sözü geçen işletmenin bu işlerden doğan menfaatlerinin korunması maksadıyla cezalandırılan, özel kanunlar: Bireysel Emeklilik ve Yatırım Sistemi Kanunu, İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine Dair Kanuna, Sigorta Murakebe Kanunu, Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, Çek Kanunu, Ticari İşletme Rehni Kanunu, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun vb. kanunlardır. Özel kanunlar ile tanımlanan ekonomik suçlar dışında 5237 sayılı Y.T.C.K.'da ekonomik suç kapsamında değerlendirilecek suçlar, kanunun İkinci Kitap İkinci kısım Onuncu Bölümünde "*Malvarlığına Karşı Suçlar*", Üçüncü Kısım Dördüncü Bölüm "*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*" ve Dokuzuncu Bölümde "*Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar*" bölümünde düzenlenen suçlar, ekonomik faaliyetlerden kaynaklanabilecek suçlardır. Markalar ve ticari rekabetten kaynaklanan suçlar, ticaret - sanayi ve müzadeye hile ve fesat karıştırmak, evrakta sahtecilik, hileli iflas, ticari evrak ve senetleri üzerinde işlenen suçlar²⁷⁸, manipülasyon ve içeriden öğrenenlerin ticareti suçu²⁷⁹ gibi suçlar ticari suçlar kategorisinde sayılabilecek suçlardandır.

b. Mali suçlar

Devlet ve özel sektör maliyetlerine yönelik girişilen ve toplum ve bireylerin mali itibar ve çıkarlarına ve mali esas ve kurallara aykırı olan suçlardır²⁸⁰. Kaçakçılık

²⁷⁵ Tesal, loc.cit.

²⁷⁶ Erman, (Ticari Ceza I), op.cit., s.65.

²⁷⁷ Tiryaki ve Gürsoy, loc.cit.

²⁷⁸ Tesal, (Ticari Ceza I), loc.cit.

²⁷⁹ Uğur Çolak, "Insider Trading Suçu", *Adalet Dergisi*, Ocak: 2001, Sa.6, s.56, <http://www.yayin.adalet.gov.tr/dergi/6sayi.pdf>[09.09.2011].

²⁸⁰ Tesal, (Ticari Ceza I), loc.cit.

suçları, vergi suçları, para ve kıymetli evrak, damga ve mühürler üzerinde işlenen suçlar, devletin para rejimi, gelir ve giderleri ya da devlet destekli kredi ilişkilerinden kaynaklanan suçlar, bankacılık, ödünç para verme işleri ve sermaye piyasası ile ilgili suçlar²⁸¹, devletin mali yapısına ve genel ekonomik düzenine karşı işlenen suçlar (yolsuzluk, rüşvet, kamu ihalesine hile ve fesat karıştırmak, kalpazanlık) bu kategoride sayılabilir. İletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, devletlerarası sınırların ihlal edilip, mali suçların uluslararası boyuta taşınmasına ve organize suç örgütleri tarafından işlenmelerine zemin hazırlamıştır.

Mali suç kavramı, kamu menfaatlerini ihlal etmeye yönelik olarak yapılan tüm faaliyetleri içermektedir. Mali suçluluk, hukuka aykırılıklarla gerçekleştirilen para kazancına bağlı suçluluk olarak tanımlanmaktadır²⁸². Mali suçlar, karapara olgusunu da içinde bulunduran kayıt dışı ekonomik faaliyetler sonucunda işlenen suçlardan meydana gelmektedir. Finansal kurumların fail (müşteri fonlarının kötüye kullanılması, finansal araçlar üzerinden yapılan dolandırıcılıklar gibi) veya mağdur (çek dolandırıcılığı, menkul kıymet, hayat sigortası ve diğer sigorta dolandırıcılıkları gibi) konumunda veya bir araç olarak kullanılmak suretiyle işlenen mali sektör suçları²⁸³ da, mali suçun kapsamında ele alınmalıdır.

Mali suçlar, ekonomik çıkar sağlamak amacıyla devletçe yasaklanan²⁸⁴:

- *Yasadışı faaliyetler yapılması (üretimi veya ithalatı yasak olan mallar, uyuşturucu, silah, organ, insan ticareti vs.)*
- *Yasadışı yöntemlere başvurulması (şiddet kullanımı, rüşvet, baskı, engelleyici anlaşmalar, kaçakçılık vs.)*

²⁸¹ Hatipoğlu ve Parlar, loc.cit.

²⁸² Üzeltürk, op.cit., s.209.

²⁸³ I.M.F., Financial System Abuse, Financial Crime and Money Laundering Background Paper, 12 Şubat :2001, s.6, [http://www.imf.org/external/np/ml/2001/eng/021201.pdf\[02.02.2012\]](http://www.imf.org/external/np/ml/2001/eng/021201.pdf[02.02.2012]); Hasan Aykın, “Mali Suç”, *Yaklaşım Dergisi*, Kasım: 2009, Sa.203, makale no:15653, [http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?filename=200910203.htm\[12.08.2010\]](http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?filename=200910203.htm[12.08.2010]) (Çalışmada bu makale “Mali Suç” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

²⁸⁴ Süleyman Aydın ve Yakup Yılmaz, **Yolsuzluk ve Mali Suçlar**, Ankara: Adalet Yayınevi, Ekim: 2007, s.173; Erdal Türkkân, “Türkiye’de ve Dünyada Ekonomik Suçlar” (I.Oturum), *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu 30 Nisan-1 Mayıs 2005*, Kızılcahamam:Ankara, T.O.B.B. Yayın No: Ekim 2005- 25, ss.35-57, s.35.

- *Yasadışı kurumlar (örgütler) oluşturulması (izinsiz ve kayıtsız örgüt, çete, gizli örgüt vs.) faaliyetleridir.*

Ülke ekonomisi, toplum ahlâkı ve düzenini bozucu olumsuz etkileri sebebiyle, mali suçlar özellikle gelişmiş ülkelerin mücadelede öncelik tanıdığı suç tiplerindendir. Her ne kadar mali suç, yasadışı yöntemlere başvurularak ekonomik çıkar sağlamak için yapılan faaliyetler şeklinde bir tanımlama yapılsa da genel olarak şiddet içermeyen ve devletçe yasaklanan yasadışı faaliyetlerdir. Mali suçlarda amaç, bireyler, örgütler, üçüncü şahıslar veya birimler aleyhine haksız kazanç elde etmektir. Suçun işleniş tarzının en tipik yöntemi de aldatma ya da yalan beyanda bulunmaktır²⁸⁵. Mali suçlar, şiddet içermeksizin işlenen, bir taraftan başkalarının mali zararına yol açarken, diğer taraftan bazı kişilerin maddi yarar sağlaması sonucunu doğuran suçlardır²⁸⁶.

Doktrinde, mali suç ve vergi suçu kavramları arasında kesin bir ayırım yapılmamış, bu iki kavram aynı anlamda kullanılmaktadır. Vergi suçları, bazı yazarlar tarafından, devlet hazinesine karşı işlenen ekonomik suç olarak kabul edilmektedir²⁸⁷. Bu bağlamda mali suç kavramı, vergi suçunu da içine alan geniş bir kavramdır. Vergi suçları, mali suçların alt başlıklarındandır²⁸⁸. Vergi suçları ile korunan yarar, devletin vergi gelirlerinden mahrum kılınmasına neden olabilecek eylemlerin başlangıçta engellenmesi ile devletin, soyut ekonomik yararlarının zarar görmemesi amaçlanmaktadır²⁸⁹.

3. Suç Gelirleri ve Aklanmasının Ekonomik Suç İle İlişkisi

Ekonomik suç, ekonomik düzene ilişkin hukuk kurallarının ihlal edilerek, maddi servet elde etmeye yönelik faaliyetlerin, toplum yararına planlı bir düzene bağlanmış bulunan ekonomik nizamı bozacak ve bu nizamı sağlayacak kurallara

²⁸⁵ Aydın ve Yılmaz, loc.cit.

²⁸⁶ Aykın, (Mali Suç), loc.cit.

²⁸⁷ Karakoç, op.cit., s.445; Öncel, Kumrulu ve Çağan, op.cit., s.209; Sahir Erman, **Vergi Suçları**, İstanbul : İstanbul Fen Fakültesi, 1988, s.2; İhsan Doğan Bayraktar , “Türk Vergi Ceza Sisteminin Suçun Ekonomik Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Mayıs: 2010, Sa.345, s.80 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).

²⁸⁸ Üzeltürk, op.cit., s.209.

²⁸⁹ Süheyl Donay, **Ceza Mahkemesinde Yargılanan Vergi Suçları**, İstanbul: Beta Basım, Haziran: 2008, s.12.

aykırılık teşkil edecek şekilde yapılması ile oluşan suçlardır²⁹⁰. Böyle bir tanımlamada, ekonomik suç kapsamına, ekonomik düzene ilişkin kurallar ihlal edilerek gelir elde etmeye yönelik tüm faaliyetler girmekte, hırsızlık, kaçakçılık, dolandırıcılık, yağmacılık, nüfuz ticareti, sahtecilik, yağma, rüşvet vs. gibi suçların yanı sıra, çıkar karşılığı adam öldürme ve kaçırma gibi suçlar da bu tanımlama ile ekonomik suçlar kapsamına dahil olmaktadır²⁹¹. Bu ekonomik suçların işlenmesi ile elde edilen maddi ekonomik kazanımlarda suç geliri niteliği taşımaktadır. Ceza kanununda aklama suçunun ön koşulu olan öncül suçun eşik yöntemine göre alt sınırı 6 ay ve üzeri hapis cezasının gerektiren suçlar olarak kabul edilmesi ile, ekonomik düzene karşı gelinerek işlenebilecek suçların haricinde (sermaye piyasası, bankacılık ve ticari suçlar gibi), ciddi suçlarda (uyuşturucu madde ticareti, organ ticareti gibi) bu kapsama girmekte ve bu suçların işlenmesi sonucu elde edilen gelir, suç geliri niteliği kazanmaktadır. Kısaca, mevzuattaki düzenleme ile öncül suçun kapsamı, sadece ekonomik suçlarla sınırlı değildir.

*“Ekonomik suçlar; bir kişinin ya da toplumun herhangi bir iktisadi menfaatinin ihlâl edilmesi sonucunda ortaya çıkan suçlardır”*²⁹² şeklindeki bir tanımlama, genel bir açıdan ekonomik suç tanımlaması olup, suçun fail/failleri, toplumda saygın (özel/kamu) bir konumda bulunan meslek sahibi veya işletme sahibi olabileceği gibi, ekonomideki, üretim, tüketim, değişim, bölüşüm ilişkilerini düzenleyen; diğer bir anlatımla, genel ekonomik düzeni koruyan hükümleri ihlal eden eylemlerde²⁹³ bulunan sıradan kişi(ler) de suçun faili olabilirler.

Aklama suçu, kanunlarda çeşitli yaklaşımlar benimsenerek tespit edilen öncül suçların işlenmesi ile elde edilen gelirin, çeşitli aklama işlemlerine tabi tutulması ile işlenen bir suçtur. Elde edilen suç gelirinin aklanması, suç geliri sahipleri dahil herkes tarafından işlenebilecek bir suç olmasının yanı sıra mesleğinde uzman kişilerin yardımı alınmak suretiyle de aklama eylemi gerçekleştirilmektedir. Mesleğinde uzman ve bulundukları makamlarının sağladığı olanaklarla aklama işlemlerine iştirak edenlerin bu eylemleri, beyaz yaka suçluluğu kapsamında değerlendirilir. Suçun failinin yüksek

²⁹⁰ Ibid, s.35.

²⁹¹ D.P.T., op.cit., s.57; Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.54.

²⁹² Tiryaki ve Gürsoy, op.cit., s.54.

²⁹³ Hatipoğlu ve Parlar, op.cit., s.1.

sosyo-ekonomik statü sahibi olması, sadece servetiyle değil, toplumdaki saygınlığı ve prestiji ile de sağlanmaktadır²⁹⁴. Saygın ve yüksek sosyal statü meslek sahibi kişilerin, mesleklerinin icrası esnasında ve kendilerine gösterilen güvenin ve itimatın ihlal edilmesi ile aklama eylemine katılması; aklama suçunun, ekonomik suçların dar anlamda tanımlaması kapsamında değerlendirilmesine neden olur. Ekonomik faaliyetlerin düzenli işleyişine, genel ekonomik yararı ve bu yararı koruma altına alan hukuk kurallarının ihlal edilmesi ile gerçekleştirilen eylemlerden elde edilen gelirler, suç gelirlerini oluşturmaktadır. Hukuka aykırılıklarla gerçekleştirilen para kazancına bağlı suçluluk, kaynağı suça dayalı olan suç gelirini kapsamaktadır. Ancak, her hukuki aykırılık sonrası elde edilen gelirin suç geliri olarak tanımlaması, kanundaki suç geliri tanımlaması ile sınırlıdır.

Suç ekonomisini oluşturan faaliyetlerin bir kısmında, örneğin, rüşvet, hırsızlık gibi faaliyetlerde, katma değer yaratılması değil, yaratılmış olan değerın yasadışı yollarla el değıştirmesi sözkonusudur²⁹⁵. Katma değer yaratan yasadışı faaliyetler ise , kanunla yasaklanmış oldukları için bu tür faaliyetlerden elde edilen gelire “*karapara*”, sözkonusu gelire mali sistem aracılığı ile yasal görünüm kazandırılması eylemine, “*karapara aklama*” denilmektedir. Ekonomik suçlarla ilgili, genel kabul görmüş, evrensel denilebilecek sistematik bir tanımları bulunmamaktadır²⁹⁶. Ekonomik gelişim ve değışmelere bağılı olarak, ekonomik suç kavramının kesin sınırlarını çizmek güçleşmektedir. Ekonomik suç, belirli bir suç fiilini tanımlayan hukuki bir terim olmayıp, ortak bir özelliğe sahip birden çok suç tipinin oluşturduğu bir suç kategorisini ifade etmek üzere kullanılan kriminolojik bir terim olmaktadır²⁹⁷. Yasalara aykırı faaliyetler sonucunda gelir elde etmeye yönelik tüm faaliyetler, ekonomik suç kapsamındadır. Ekonomik suçlar, bireysel olarak işlenebileceğı gibi organize suç örgütleri tarafından da işlenebilen suçlardır. Dolandırıcılık, yağma, mülki hak ihlalleri, hırsızlık, vergi kaçakçılığı gibi faaliyetler bireysel işlenebilecek suç kapsamında olup, karapara aklama, akaryakıt, silah kaçakçılığı, insan ticareti, organ ticareti gibi faaliyetler organize suç örgütleri tarafından işlenen organize suç kapsamındadır. Suç ekonomisi,

²⁹⁴ Dursun, op.cit., s.28.

²⁹⁵ Us, op.cit., s.6.

²⁹⁶ Güvel, loc.cit.

²⁹⁷ Tiryaki ve Gürsoy, loc.cit.

ile ekonomik suçların ilişkisi, yasalara karşı gelinerek işlenen eylemlerden adli nitelikte ceza gerektiren ekonomik suçları kapsamaktadır. Kayıt dışı ekonomi kapsamında yer alan ekonomik suçlardan, adli nitelikli ceza yaptırımını gerektiren suçlar aynı zamanda suç ekonomisi kapsamına da gireceğinden, suç ekonomisinin alanı ile kesişmektedir. Ancak, elde edilen gelirin bir kısmının devletin bilgisi dışında bırakmak amacıyla, beyannameye dahil edilmeyerek vergilendirme kapsamı dışında bırakılmış olması, mali suç olarak değerlendirilmekte (vergi ziyai veya usulsüzlük kabahati) ve yaptırımını idari ceza niteliğinde olmaktadır. Bu durumda, ekonomik suç, suç ekonomisi ile kesişmemektedir. Beyan dışı bırakma eylemi, kasten sahte fatura kullanarak, gelirin beyan dışı bırakılması şeklinde gerçekleşmesi yaptırımını idari yaptırımla beraber adli yaptırım gerektiren bir suç niteliği kazandığından suç ekonomisi ile kesişmektedir. Kısaca, ekonomik suç kapsamındaki idari ceza yaptırımını gerektiren eylemler, suç ekonomisi kapsamına girmemektedir.

Karapara aklama suçunun, ekonomik suç olup olmadığı yönünde farklı görüşler bulunmaktadır. *Kocasakal'a* göre ekonomik suç, devletin makro ekonomik alanda yapılan düzenlemelere karşı işlenen ve makro ekonomik işleyişi bozan suçlardır²⁹⁸. Ekonomiye zarar veren veya konusu ekonomik bir değer olan her türlü suçu; kısaca, bu tip suçlar kapsamında olan karapara aklama suçunu ekonomik suç olarak kabul etmemektedir. Bireysel malvarlığına karşı işlenen suçlarda (hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma gibi suçlar) zararın, bireyin ekonomik değerinde gerçekleştiği ve makro ekonomik bir düzene ilişkin olmadığı; ancak, sermaye piyasası, bankacılık, ticaret gibi makro ekonomik alanlardaki düzenlemelere ilişkin suçların, ekonomik suç olarak kabul edileceği görüşündedir²⁹⁹. Yazarın bu görüşü doğrultusunda ekonomik suç, kişisel veya örgütsel bir kazanç elde etmek ya da diğer birey veya birimler aleyhine haksız kazanç elde etme amacıyla işlenen ekonomik amaçlı suçlar olmak üzere ikiye ayırmak gerekmektedir. Bu suretle, bireylere karşı işlenen ve işlenen suç sonucunda bir maddi menfaat elde edilen suçlarda, suçun neticesi ekonomik zarar bireyin ekonomik değerinde gerçekleştiğinden ötürü, bireyin malvarlığına karşı işlenen suçların (hırsızlık, dolandırıcılık gibi) ekonomik suç olarak tanımlanmaması

²⁹⁸ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.70.

²⁹⁹ Ibid., s.70.

gerekmektedir. *Kocasakal*, ekonomiyi makro düzeyde etkileyecek suçlardan, Sermaye Piyasası Kanunu ve Bankalar Kanunu düzenlemelerine aykırılık teşkil eden fiillerin işlenmesi halinde, ekonomiye zarar verecek suçların, ekonomik suç kapsamında değerlendirmektedir. Burada, birinci derecede zarara uğratılan hazinedir, devlettir. Yazarın tanımladığı ekonomik suçun dar anlamda kabul edilmesi halinde, sanal alemde gerçekleştirilen işlem sonrasında veya herhangi bir yolla bireyin kimlik bilgilerinin elde edilmesi suretiyle yapılan kimlik hırsızlığı ile yapılacak uluslararası alanda işlenecek bir dolandırıcılık suçu (kredi kart dolandırıcılığı), bireye karşı işlenen bir suç olduğu için yukarıdaki tanımlamaya göre ekonomik suç olarak kabul edilemeyecektir. Çünkü, işlenen suç, bireyin malvarlığına karşı işlenen bir suçtur. Kişinin ekonomik gücünün azalmasına yol açmaktadır. Bu görüşe karşıt görüşte, suç gelirleri aklanması neticesinde, elde edilen gelirlerin yasal ekonomik sisteme dahil edilmesi ile, makro ekonomik dengeleri bozduğu, kamusal nitelikte olumsuz bir etki doğurduğu ve bu suretle, karapara ve karapara aklama suçunun ekonomik suç olarak kabul edilmesi³⁰⁰ gerektiği savunulmaktadır. Ekonomik suç, toplumların, kurumların zayıf noktalarını istismar etmekte, ülke ekonomisine dolayısıyla devleti zarara uğratan suç tipleridir. Elektronik ve teknolojik gelişmeler yeni ekonomik suçların oluşumunda çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Bu çerçevede işlenen ekonomik suçların büyük bir kısmının siber versiyonları, kimlik hırsızlığı, dolandırıcılık, para aklama, fikri mülkiyet hırsızlığı ve yazılım taklidi, bilgisayar korsanlığı olarak ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, aklama suçunun gerçekleştirilmesindeki amaç, suç gelirlerinin sahipleri açısından, suçtan elde ettikleri gelirlere yasal bir görünüm kazandırılması ve paranın takip edilerek kendilerine ulaşılmasının engellenmesi; aklama işlemine yardımcı olanlar açısından ise, verdikleri hizmetin karşılığında gelir elde edilmesidir. Aklama eylemleri ile karaparaya kazandırılmak istenen yasal görünüm, ülkelerin mali sistemlerine giriş yapılması suretiyle gerçekleştirilmektedir. Mali sisteme giriş yapan karapara, bulunduğu ülkenin ekonomik düzeni için tehdit oluşturmaktadır. Suç gelirinin, ekonomiye plase edilmesi ile ekonomiye giren sıcak para, kısa vadede ekonomide yarattığı o pembe tablo, orta ve uzun vadede yerini ekonomik krizlere bırakmakta ve

³⁰⁰ Dülger, op.cit., s.220.

ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasal yönden etkilenmesine ve toplumda etkili yıkımların yaşanmasına sebep olmaktadır.

II. BÖLÜM

SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA ve YÖNTEMLERİ

I. SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA

A. SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA KAVRAMI

Uluslararası hukukta yaygın olarak kullanılan “*money laundering*” terimi, iç hukukumuzda konuyla ilgili ilk düzenleme olan 4208 sayılı Kanun’da “*Karapara aklama*” olarak kullanılmıştır. Aklama kavramı, kaynağı suç geliri olan paranın kaynağından uzaklaştırılarak, mali sisteme girişinin kolaylaştırılması aşamasında paranın suç ile bağlantısını gizleme eylemini ifade etmektedir. Bir çok ülkede kullanılan “*money laundering*” ifadesi, yasadışı faaliyet sonrası elde edilen karaparanın, kirli bir çamaşırın makinada yıkanması ve yıkanma sonrası temiz çamaşır haline gelmesi arasında mecazi bir benzetme yapılmak suretiyle, karaparanın gerek mali piyasalarda gerekse mali olmayan piyasalarda bir takım işlemlere tabi tutulması sonrası yasal bir kazanç görünümü kazandırılması anlamında kullanılmaktadır. 1920’lerde A.B.D.’de içki yasağının olduğu dönemlerde mafya babası Al Capone’un -‘*isim babalığını*’ yaptığı bu işlem-, Chicago’da kendisine ait olan ve nakit esaslı çalışan çamaşır yıkama (laundering) tesisleri, yasadışı elde ettiği kazançlarının mali sisteme girişini kolaylaştırmak amacıyla kullanmıştır. Bu suretle, “*kara*” olan para yıkama işlemi sonrası “*ak*” paraya dönüşmekte idi. “*Money laundering*” terimi ile ifade edilen, yasadışı yollarla elde edilen “*kirli para / karaparayı*” “*temiz para / ak para*” haline getirebilmek için, çamaşır makinasında öncelikle bir ön yıkama programı (yerleştirme aşaması) ile paranın üzerindeki toz ve kirlerden arındırılmakta, ikinci aşamada kirlerden tamamen kurtulmak ve derinlemesine temizlik sağlamak için esas yıkama programı (ayırma aşaması) ve bu aşamalardan sonra temiz hale gelen “*ak paraların*”, sıkma programı (bütünleştirme aşaması) ile birbiriyle bütünleşmesi sağlanmakta ve yıkama işlemleri makinadaki programlarla (aklama aşamaları) sona erdirilmektedir.

“Aklama” terimi, yazılı basında ilk kez 1973 yılında “Watergate” skandalı haberlerinde yer almıştır³⁰¹. Ayrıca, 1976 yılında Amerikan 2. Bölge Temyiz mahkemesinin kararında da, bu terimin kullanıldığı görülmektedir³⁰².

B. SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA TANIMI

Aklama, yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirlerin, yetkililerin dikkatini çekmeden, değerinin mümkün olduğunca korunarak, nakit formundan kurtarılarak kaydi sistem içerisine sokulması ve kullanılabilir olmasını sağlayan işlemler bütünüdür³⁰³. Böylelikle, karaparaya yasal gerekçe kazandırılarak kullanılabilirliği³⁰⁴ arttırılabilecektir. Özellikle, uyuşturucu ve diğer kaçakçılık eylemleri sonucunda elde edilen ekonomik değerlerin kolayca dolaşımı, transfer işlemlerinde yapılan manipülasyonlar bu değerlerin meşruiyet kazanmasını kolaylaştırmaktadır³⁰⁵. Suç gelirlerinin aklanması işlemi ile bir yönden karaparanın kaynağı öncül suçtan uzaklaştırılırken, diğer yönden müsadereye tabi suç gelirlerinin müsaderesinin önüne geçilmektedir³⁰⁶. Dünya kara sandığı tutarının bir ile iki trilyon \$ arasında olduğu düşünülecek olursa, aklanmış fonların bir bölümünün tekrar uyuşturucu kaçakçılığı, terör ve diğer örgütlü suçların finansmanında kullanılacağı çok nettir³⁰⁷. Suç ekonomisinin aktörleri ile mücadelede, elde edilen ekonomik kazanımların, yeni ve mevcut suçların finansmanında kullanımına engel olma ve ortadan kaldırma ortak amaçtır. Suç ekonomisi ve karapara ile mücadelede ülkeler iç hukuklarında gerekli düzenlemeleri; İngiltere 1986, Avustralya ve Fransa 1987, Kanada 1988, İtalya ve Lüksemburg 1989, İsviçre ve Belçika 1990,

³⁰¹ Hasan Aykın, “Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar”, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, Sa.25, Mayıs: 2007, <http://www.mfa.gov.tr/karaparanin-aklanmasiyla-mucadele-konusundaki/tr.mfa> [15.04.2012]

³⁰² (Çalışmada bu makale Karaparanın Oluşumlar” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).
³⁰³ 1926’da Amerikan 2. Bölge temyiz mahkemesinde görülen “United States V. Papa “ davasında, bir tanığın Papa’nın milyonlarca dolar tutarında küçük banknotları büyükleri ile değiştirdiğine ve bu suretle karapara akladığına dair beyanatlara, mahkeme kararında yer verilmiştir. Değirmenci, op.cit., s.37.

³⁰⁴ Yıldırım, op.cit., s.167.

³⁰⁵ Akar, op.cit., s.3.

³⁰⁶ Yalçın Şahinkaya, “Karapara Aklamada Mücadele ve Müsadere Yaptırımı”, *Adalet Dergisi*, Sa.12, Temmuz: 2002, <http://www.yayin.adalet.gov.tr/12-sayi%20icerik/Yalçın%20Şahinkaya.htm> [12.09.2009].

³⁰⁷ Süleyman Aydın, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, 1.Basım, Ankara: Adalet Yayınları, Mart: 2008, s.viii (Çalışmada bu eser “Karapara” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

³⁰⁸ Ergin Ergül, “Organize Suçlar ve Karaparanın Aklanması”(V . Oturum), *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu 30 Nisan-1 Mayıs 2005*, Kızılcıhamam: Ankara, T.O.B.B. Yayın No: Ekim 2005-25, ss.242-267, s.243 (Çalışmada bu makale “Organize Suçlar” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

Japonya ve Hollanda 1991, Almanya 1992, Avusturya 1993, Brezilya ve Türkiye 1996 yılında yapmıştır³⁰⁸. Uluslararası alanda, bu suçla mücadele kapsamında düzenlenen sözleşme ve direktiflerde, karapara ve karapara aklama suçları tanımlamaları yapılmış, taraf ülkelerden de bu düzenlemelere uyumlu olarak iç hukuklarında gerekli düzenlemelerin yapılması istenmiştir.

Viyana Konvansiyonu ve F.A.T.F.’un tavsiyeleri temel alınarak hazırlanan ve 2005/60/E.C. sayılı Avrupa Konseyi Direktifi ile yürürlükten kaldırılan 91/308/E.E.C. sayılı Avrupa Topluluğu Konseyi Direktifi’nde “*para aklama*”³⁰⁹;

Bilerek ve isteyerek,

- *Ceza gerektiren bir faaliyet veya bu tür bir faaliyete iştirak sonucu elde edildiği bilinen bir malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek veya öncül suçun işlenmesine karışan herhangi bir şahsın, eylemlerinin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla malvarlığının niteliğinin değiştirilmesi ya da transfer edilmesi,*
- *Malvarlığının mülkiyetini, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, tasarruf hakkını, hareketini veya bu malvarlığına ilişkin hakları, bu malvarlığının ceza gerektiren bir faaliyet veya bu faaliyete yardımcı diğer faaliyet sonucu elde edildiğini bilerek saklamak veya gerçeğinden farklı göstermek,*
- *Malvarlığının iktisabı sırasında onun ceza gerektiren bir faaliyet veya bu faaliyete yardımcı diğer faaliyet sonucu elde edildiğini bilerek mülkiyetini ya da zilyedliğini almak veya kullanmak,*
- *Yukarıdaki paragraflarda sözü edilen eylemlerden herhangi birinin işlenmesine iştirak, işlenmesi amacıyla teşekkül oluşturmak, teşebbüs, yardım ya da teşvik etmek, kolaylaştırmak ve yol göstermek,*

olarak tanımlamıştır. Ayrıca, direktifte aklama faaliyetleri, ülke içinde veya üçüncü bir ülkede yapılmış olsa dahi, para aklama olarak ele alınacağı vurgulanmaktadır. Birleşmiş

³⁰⁸ Ibid. s.250.

³⁰⁹ <http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirininaklanmasi/uluslararasıimucadele.aspx#> [04.08.2011].

Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, O.E.C.D.³¹⁰ bünyesinde yürütülen uluslararası faaliyetler özellikle G-7 ülkeleri tarafından 1989 yılında kurulan ve Türkiye'nin de aralarında bulunduğu otuziki ülke ve iki uluslararası kuruluşun üye olduğu, aklama ile mücadelede uluslararası niteliği olan düzenlemeler yaparak ülkelere bu konuda tavsiyelerde bulunan “*Mali Eylem Görev Gücü'nün (F.A.T.F. - Financial Action Task Force)*” kurulmasıyla daha somut hale gelmiştir³¹¹. F.A.T.F. tarafından hazırlanan 40 Tavsiye Kararları'nın 1 ve 2 nolu tavsiyelerinde, karapara aklama suçunun tanımlaması yapılmış ve ülkelerin Viyana Konvansiyonu ve Palermo Konvansiyonu esaslarına dayanarak karapara aklamayı suç olarak kabul etmesi ve karapara aklama suçunun tespiti için gerekli kasıt ve bilgi unsuru hususlarının da yukarıda belirtilen sözleşmelerde belirtilen standartlara uygun olması tavsiye edilmektedir.

Viyana Konvansiyonu'nda, “öncül suç” ve “karapara aklama suçu” başlıkları altında bir tanımlama bulunmamaktadır. Konvansiyon'un 3. maddesinde “*suçlar ve yaptırımlar*” başlığı altında düzenlenen madde hükmünün 1. fıkrasında sayılan fiiller, kasdi olarak işlendiği zaman, taraf ülkelerin iç hukuklarında bu eylemleri suç olarak ihdas etmek için gerekli önlemleri almaları vurgulanmıştır. Aynı maddenin diğer fıkralarında, uyuşturucu madde ticareti ile ilgili suç sayılması gereken eylemler tanımlanmıştır. Bu eylemler; herhangi bir uyuşturucu ve psikotrop maddelerin üretimi, imalatı, dağıtımı, teslimi, simsarlığı, sevki, transit sevki, nakli, ithali veya ihracı ile uyuşturucu madde bitkilerinin yetiştirilmesi, bu maddelerin bulundurulması ve satın alınması, bu maddelerin imalatı için kullanılacağını bilerek gerekli teçhizat, malzeme sağlanması, ve bu suçların yönetimi veya bunlar için mali kaynak sağlanmasıdır.

³¹⁰ O.E.C.D. üyesi ülkeler; Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, İtalya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, Japonya, Kore, Lüksemburg, Meksika, Hollanda, Norveç, Yeni Zelanda, Polonya, Slovak Cumhuriyeti, İspanya, İsveç, Türkiye, İngiltere ve A.B.D. dir. O.E.C.D. – C.T.P.A., Money Laundering Awareness Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors, 08 October 2009, s.3. http://www.oecd.org/document/63/0,3746,en_2649_33767_43840959_1_1_1_1,00.html [05.01.2011].

³¹¹ MA.S.A.K., **Aklama Suçu İnceleme Rehberi**, Ankara: MA.S.A.K. Yayın no: 11, Kasım: 2007, s.2 (Çalışmada bu eser “Aklama Suçu” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

Sözleşmenin m. 3/ b ve c fıkra hükümlerinde,

- *Bir mamelekin bu suçlardan birinden veya bu suç veya suçlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, mamelekin yasadışı kaynağını gizlemek, olduğundan farklı göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla bu mamelekin başka bir mameleke dönüştürülmesi veya devredilmesi,*

- *Uyuşturucu suçlarından birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, hareketinin, gerçek sahibinin gizlenmesi ya da olduğundan farklı gösterilmesi,*

- *Uyuşturucu suçlarından ya da bu suçlara iştirakten kaynaklandığını bilerek, bu malvarlığının edinilmesi, sahip olunması, ya da kullanılması,*

- *Bir başkasını bu suçlardan birini işlemeye veya uyuşturucu veya psikotrop maddeleri kaçak olarak kullanmaya yönltilmesi, teşvik edilmesi,*

- *Bu suçların işlenmesi amacıyla örgüt oluşturulması, işbirliği yapılması, teşebbüste bulunulması, yardımcı olunması, kolaylık ve yol gösterilmesinin*

taraf olan her bir ülkenin iç hukukunda suç olarak yer alması ve bununla ilgili önlemlerin alınması vurgulanmaktadır. Konvansiyon'da, öncül ve aklama suçları ayırımı yapılmadan ve herhangi bir alt başlık olmadan düzenlenen suçlar, sadece uyuşturucu ve psikotrop maddelerle ilgili üretim, ticareti gibi benzeri fiillerin yanında, bu suçtan kaynaklandığı bilinen malvarlığı ile ilgili aklama fiillerini içine almaktadır. Sözleşme, bu suçların dışındaki suçları, öncül suç kapsamına almamaktadır.

Viyana Konvansiyonu ve F.A.T.F.'un tavsiyeleri temel alınarak hazırlanan, A.B. 91/308/E.E.C. sayılı Konsey Direktifi' nin 1'inci maddesine göre, kasıtlı olarak işlenen fiiller karapara aklama suçunu oluşturmaktadır. Bu fiiller:

- *Bir malvarlığının öncül suçtan ya da bu tür suça iştirakten kaynaklandığını **bilerek**, bu malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek veya öncül suçun işlenmesine*

karişan herhangi bir şahsın, eylemlerinin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla malvarlığının niteliğinin değıştirilmesi ya da transfer edilmesi,

- *Malvarlığının, öncül suçtan ya da bu suçta iştirakten kaynaklandığını **bilerek**, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini, malvarlığına ilişkin hakları veya sahipliğini gizleme,*

- *Alındığı tarihte, bir malvarlığının öncül suçtan ya da bu suçta iştirakten kaynaklandığını **bilerek**, iktisap edilmesi, zilyetliği veya kullanılması,*

- *Yukarıdaki paragraflarda sözü edilen eylemlerden herhangi birinin işlenmesine iştirak, işlenmesi amacıyla teşekkül oluşturma, teşebbüs, yardım ya da teşvik etme, kolaylaştırma ve yol göstermektir.*

Strazburg Konvansiyonu'nun m. 6/1 fıkrasında “karapara aklama suçları” başlığı altında yapılan tanımlamada;

- *Suçtan kaynaklanan gelir olduğunu **bilerek**, bunun kanunsuz olan kaynağını gizlemek veya tebdil etmek veya esas suçun işlenmesine karişan herhangi bir şahsın, eyleminin hukukî sonuçlarından kaçmasına yardım etmek maksadıyla bir malın değıştirilmesi veya nakledilmesi;*

- *Herhangi bir malın, bunun suçtan kaynaklanan gelir olduğunu **bilerek**, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini, bu malla ilgili hakları ya da mülkiyetini gizleme veya tebdil etme; ve her Taraf devletin anayasal ilkelerine ve hukuk düzenlerinin temel esaslarına bağılı olmak kaydıyla,*

- *Teslim aldığı tarihte, suçtan hasıl olduğunu **bilerek**, bir malın iktisabı, zilyetliği veya kullanılması,*

- *Bu maddeye göre ihdas edilen suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan teşekküle veya anlaşmaya iştirak etme, işlenmesine teşebbüs etme, işlenmesine yardım etme, kolaylaştırma, yol gösterme*

fillerinin (kasıtlı olarak işlenen fiillerin), sözleşmeye taraf ülkelerin, kendi iç mevzuatlarına göre suç sayılması için gerekli yasal ve diğere tedbirleri almaları gerektiğı

yer almaktadır. Uluslararası platformda meydana gelen bu gelişmeler, tüm ülkelere, yasal düzenlemelerini yaparak aklamayı suç haline getirmeleri, mali kurumlar ve mali olmayan kurumlar ile profesyonel meslek hizmeti sunan meslek erbabına yönelik olarak “müşterini tanı ilkesi” doğrultusunda gerekli düzenlemeleri yapmaları ve uluslararası işbirliğine gitmeleri gibi hususlarda tavsiye ve telkinler getirmektedir³¹². Hazırlanan sözleşme ve direktiflerde, karapara aklama suçunun bilerek kasdi olarak işlenebileceği kabul edilmekte ve aklama eylemleri de, suç gelirin “*kullanılması, değiştirilmesi, gizlenmesi, dönüştürülmesi, devredilmesi, iktisap edilmesi, saklanması*” gibi öncül suç failleri, iştirakçileri veya üçüncü şahıslar tarafından gerçekleştirilebilecek eylemler sayılmak suretiyle belirtilmektedir.

19 Kasım 1996 tarihinde yürürlüğe giren, 4208 sayılı Kanun’un 2. maddesinin (a) ve (b) fıkralarında “*karapara*” ve “*karapara aklama suçu*” tanımlamaları, uluslararası sözleşmelere uyum teşkil edecek şekilde düzenlenmiştir. On yıl yürürlükte kalan 4208 sayılı kanunun yeniden revize edilmesi suretiyle (kontrollü teslimat ile ilgili madde hükümleri dışında diğer maddeler yürürlükten kalkmıştır), 18 Ekim 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5549 sayılı Kanun’da, karapara ve karapara aklama suçu terimleri yerine, “*suç geliri*” ve “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*” terimleri kullanılmış, aklama suçu ile ilgili düzenleme ise, 5237 sayılı Y.T.C.K.’nin 282. maddesine atıf yapılmak suretiyle “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri aklama*” suç olarak, ceza kanunda düzenlenmiştir. Ceza kanunun m. 282/(1)’nci ve (2)’nci fıkralarında;

- “*Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*

- *Birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini **bilerek** satın alan, kabul eden,*

³¹² Idem.

bulunduran veya kullanan kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”

şeklindeki madde hükmü ile suç geliri ve aklama suçu tanımlanmaktadır. Konuyla ilgili yeni düzenleme A.B.’ne uyum sağlaması yönünden terimler farklılaştırılrsa da, uygulamada ve öğretide “karapara”, “para aklama”, “karapara aklama suçu”, “karapara aklama”, “suç geliri”, “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri aklama suçu”, “suç gelirlerinin aklanması” terimleri aynı anlamda kullanılmaktadır. Suç gelirlerinin aklanması ile ilgili olarak yapılan ulusal ve uluslararası düzenlemelerin hemen hepsi, batı hukuk kültürüne ait düzenlemelerden esinlenerek oluşturulmuştur³¹³.

C. AKLAMANIN NEDENLERİ VE ETKİLERİ

Bir çok ülkede suç ile gelir arasında doğrudan, açık bir illiyet bağının tespiti halinde söz konusu gelirlere el koyma, bloke edilme, dondurma ve müsadere gibi yaptırımların uygulanması söz konusu olmaktadır. Esasen, suç kaynaklı gelirleri suç failinin elinde nakit olarak bulundurması, bu gelirin kaynağını gizleyememesi ve yasal bir kaynaktan edinildiği izlenimini verecek bir dayanağının bulunmaması gelirler ile suçun ilişkisini açığa çıkarabilmekte, suç faillerini ele verebilmektedir³¹⁴. Bu durum karşısında, suçlular, suç ile gelir arasındaki bağlantıyı koparma ve gelire meşru bir görünüm kazandırma amacıyla bir takım işlemlere tabi tutma ve bu suretle, suç kaynaklı gelirleri üzerinden daha rahatça tasarruf etme olanaklarını arama ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Aklama, geniş anlamda, suçluların suçlarını gizleyebilmek ve suç gelirlerine yasal görüntü kazandırma amacıyla, suçtan elde ettikleri malvarlığı değerlerinin niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini ve kime ait olduğunu saklama, örtme veya olduğundan farklı gösterilmesine yönelik işlem ve faaliyetlerdir³¹⁵.

³¹³ Guy Stessens, **Money Laundering : A New International Law Enforcement Model**, Cambridge Studies in International and Comparative Law, Cambridge University Press, 2008, s.xvi’dan, Murat Volkan Dülger, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2011, s.415.

³¹⁴ İbrahim Yumuşak, “Karaparanın Aklanması İle Mücadelenin Nedenleri ve Bu Konudaki Uluslararası Çabalar”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.229, Eylül: 2000 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).

³¹⁵ Hasan Aykın, “Aklama ile Mücadelede Nakit İşlem Bildirimi Ve Türkiye Uygulaması”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.192, Aralık: 2008, makale no: 13310, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?filename=20081213310.htm[12.08.2010].

Aklama, suçlular için zorunlu olan ihtiyacın ortaya çıkardığı bir üründür³¹⁶. Bu işlemler, bizzat suçu işleyen kişilerce gerçekleştirilebileceği gibi, suçla ilgisi olmayan üçüncü kişiler tarafından da gerçekleştirilebilir. Yasadışı faaliyetlerden elde edilen kazançlar, özellikle uyuşturucu ticaretinden elde edilen kazanç çoğunlukla, büyük meblağlı nakit para formundadır. Aklayıcı, yasadışı kazançlarının müsaderesine engel olma, adli soruşturma ve kovuşturmadan korunma amacıyla, nakit haldeki paranın gayrimeşru kaynağını gizleme, kolay bir biçimde kullanabilecekleri değerlere dönüştürebilme, gayrimenkule yatırım yapma, ticari eşya alma, anlaşmalı borç ilişkisi yaratma, çeşitli ticari işlemlerden geçirme³¹⁷ gibi bir takım aklama yöntemleri ile aklama eylemi gerçekleştirmektedir. Aklanan suç geliri, aklayıcıya bir yandan lüks yaşantısını devam ettirme fırsatı sunarken diğer yandan da bu gelirin diğer suç/suçların finansmanında kullanma imkanını sunmaktadır. Aklayıcının maddi menfaati çerçevesinde gelişen bu olay, bulunduğu ülkenin gelir dağılımı ve makroekonomik değişkenleri üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Karapara ve karapara aklama, birçok ülkenin ekonomik ve finansal sistemlerini tehdit eden bir durumdur³¹⁸. Dünya genelinde, tahminen her yıl aklanan paranın bir ile iki trilyon \$ civarında olması³¹⁹, organize suç örgütlerinin ve terörist grupların, yeni yasadışı faaliyetlerinin finansmanını sağlama yanında, bu örgütlerin illegal alanda güçlerine güç katmalarına ve devamlılıklarını sağlamalarında da önemli yer tutmaktadır. Yasadışı yollardan elde edilen nakit formdaki karapara, bu haliyle örgüt tarafından kolaylıkla kullanabileceği meşru bir para olmadığından, örgütün amaçlarını gerçekleştirme ve varlığını sürdürebilme gibi nedenlerden dolayı paranın aklanması önem taşımaktadır.

Karaparanın aklanmasına karşı mücadelede, ulusların iç hukuklarında yapacakları düzenlemeler tek başına etkili olmamaktadır. Bu mücadele, uluslararası alanda yapılacak işbirliği ile pekiştirilmelidir. Küreselleşmenin getirdiği olanaklardan suç örgütlerinin de yararlanmaları; suç ile mücadelede, bu örgütlerin ekonomik ve mali yönden çökertilmesi, suçluların sınır ötesinde takip edilmesi ve yakalanması önem

³¹⁶ Aydın, (Karapara), op.cit., s.1x.

³¹⁷ Altuğ, op.cit., s.135.

³¹⁸ Peter J. Quirk, "Money Laundering: Muddying the Macroeconomy", Finance and Development International Monetary Fund, March 1997, Vol.34, No.1., s.7, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1997/03/pdf/quirk.pdf>[27.12.2010].

³¹⁹ Dülger, op.cit., s.137.

taşımaktadır. Bu nedenler, ülkeler arasında adli yardımlaşma³²⁰, çok taraflı ve ikili anlaşmalar çerçevesinde ortak hareket edilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır³²¹. 1995 tarihinde Brüksel’de yirmidört ülke ve sekiz uluslararası örgütün bir araya gelmesi ile oluşturulan Egmont Grubu, ülkelerin ulusal karapara aklama mücadele sistemlerini geliştirmeleri ve uluslararası bilgi değişiminin önündeki engelleri kaldırma amacıyla kurulmuştur. Ülkelerin, ulusal istihbarat birimleri ile diğer idari birimler arasındaki işbirliğinin yanında, uluslararası alanda bilgi değişiminin bu suçla mücadeledeki önemi vurgulanmıştır. Ayrıca, uyuşturucu madde ticareti, kaçakçılık gibi yasadışı faaliyetlerden elde edilen ekonomik kazanımlarla mücadelede, uluslararası işbirliği ve ülke mevzuatlarının uyumlaştırılmasına yönelik uluslararası girişim ve anlaşmalar da gündeme gelmiştir³²². Bu konudaki ilk uluslararası belge, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 27/6/1980 tarihli toplantısında kabul edilen R(80)10 sayılı Tavsiye Kararıdır. Türkiye’nin 16/1/1996 tarihinde onayladığı “*Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*” (Vienna Konvansiyonu) ile 26/2/2003 tarihinde onayladığı “*Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu)*” milletlerarası ceza hukuku alanında bu tarihe kadar benimsenmiş en kapsamlı uluslararası sözleşmelerdir³²³.

Yasadışı yollardan elde edilen suç gelirleri genellikle büyük meblağlı nakit para halindedir. Bu yasadışı gelirin, kayıtlı sisteme aktarılıp kullanabilir hale gelebilmesi için yasal ve mali düzenlemelerin ve denetimin yetersiz, karapara ile mücadelede yeterli önlemlerin alınmadığı ve yabancı sermayeye ihtiyacı olan gelişmekte olan ülkeler tercih edilmektedir. Suç örgütlerinin suç gelirlerini/karaparayı aklamak için gelişmekte olan ülkeleri tercih etmelerinin yanı sıra gelişmiş olan ülkelerin karapara aklamayla mücadelede ulusal mevzuatlarında gerekli düzenlemeleri yapmalarına ve bu amaçlı uluslararası enstrümanlara üye olmalarına karşın ülkelerinde

³²⁰ Adli yardımlaşma, suçların soruşturulmasında, cezai takibatında ve yargılamasında karşılıklı olarak, tanık dinleme veya ifade alma; adli belgelerin tebligatı; arama ve el koyma; eşya ve yer incelemesi; bilgi ve kanıt sağlama; banka kayıt, muhasebe belge asıl ve suretlerinin sağlanması, delil toplamak amacıyla kazançların, malvarlıklarının belirlenmesi ve izlenmesi işlemleri yerine getirilecektir. Hamza Kaçar, **Karaparanın Aklanması e-Ticaret Karapara ve Terörün Finansmanının Önlenmesi İlgili Mevzuat**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2004, s.330-331.

³²¹ Ibid., s.4.

³²² Aydın, (Karapara), op.cit., s.x.

³²³ T.B.M.M., (1/1053), loc.cit.

bu suç tipine göz yummaları da³²⁴ madalyonun diğer yüzüdür. Ülkelerin kendi çıkarları doğrultusunda, karaparanın kendi ekonomi ve ülke güvenliğine zarar vermemesini, aklanan paranın kendi ülkelerinde kalmasını, böylelikle uluslararası karapara trafiğinin kendi kontrollerinde olmasını istemektedirler³²⁵. Yolsuzluk, dolandırıcılık ve organize suç, yasadışı uyuşturucu ticaretinden elde edilen ve aklanan karaparanın, İspanya'nın ekonomik toplam üretim değerine eşdeğer olduğu istatistiksel verilerle ortaya konulmaktadır³²⁶. Bu da, karapara aklama ile ilgili fon miktarının her geçen gün hızla artmakta olduğunu göstermektedir. Dünyada dolaşan suç geliri tutarının bir trilyon dolar civarında olduğu ile ilgili tahminlerinin; nüfusu üç milyara varan az gelirli ülkelerin tümünün G.S.M.H.'larına eşit olduğu, bu tahminin uyuşturucu ve silah kaçakçılığı gibi suç örgütlerinin kontrolündeki işlerden gelen kârları kapsadığı, aklanan gelirler ile yapılan işlerden elde edilen gelirleri kapsamadığı belirtilmektedir³²⁷. Bu meblağlara bakıldığında, bu eylemlerin bireysel olarak gerçekleştirilemeyeceği, aklama fiilinin organize olmuş bir örgütlenme yapısı içinde gerçekleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Karapara aklama fiili, bireysel olarak bir kişinin tek başına gerçekleştirilebileceği bir eylem değildir. Organize suç örgütleri tarafından aklanan meblağlar, azımsanmayacak bir büyüklüktedir. Uyuşturucu ticaretine konu malların, üretiminde yer almayanlar ve piyasaya mal temininde “*torbacı*” olarak adlandırılan, bu düzenin en alt kısmında bulunanlar, çoğu kez bu ticaretten çok büyük paylar almadıkları ve elde ettikleri gelirlerini günlük ihtiyaçları için harcadıklarından, bu suç gelirlerini gizlemeye ve yasallaştırmaya çalışmaları gerekmemektedir. Suç teşkil eden bir hizmetin karşılığında alınan pay, ücret veya komisyon³²⁸ niteliğindeki, dolaylı yoldan elde edilen karaparanın aklanması, doğrudan elde edilen suç gelirinin yanında önemli bir meblağ olmamasından dolayı, failin tercihi-

³²⁴ Aydın, (Karapara), op.cit., s.1x.; Fransa'da, Belçika'da, Almanya'da terör örgütünün, terörü finanse etmek amacıyla, ticari görünüm altında kurulan ticari işletmelerle veya televizyon, radyo kanalları vasıtasıyla karapara aklandığı hükümet tarafından bilindiği halde herhangi bir yaptırım uygulanmamasının altında, hem siyasi hemde ekonomik bir çıkar gözetilmektedir. İdem.

³²⁵ İdem.

³²⁶ F.A.T.F., “Money Laundering F.A.Q. - How Much Money Is Laundered Per Year ?”, http://www.fatfgafi.org/document/29/0,3343,en_32250379_32235720_33659613_1_1_1_1,00.html [05.11.2010].

³²⁷ Ergül, (Kara Ekonomi), op.cit., s.63; Dülger, op.cit., s.138.

³²⁸ Mavral, (Karapara), op.cit., s.45.

kalmaktadır. Genel olarak yapılan tahminler, suçun işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın % 70-80'nin aklandığı yönündedir³²⁹.

1. Ekonomik Nedenler ve Etkileri

Küreselleşme politikalarının sonucu, dünyanın adeta küçük bir köye dönüşmesi, ülkeler arasındaki ekonomik ve siyasal sınırların, belirginliklerini kaybetmesine, ekonomilerin birbirlerine daha bağımlı hale gelmesine, kültürel, siyasal, sosyal alanlarda benzeşmelerin yaşanmasına ve dünyanın hemen her bölgesinde özgürlükçü eğilimlerin güç kazanmasına neden olmuştur³³⁰. Bütün bu gelişmişliklerin neticesinde, organize suç örgütleri, geleneksel yapılarından, sınıraşan suç örgütleri karakterine dönüşmüş³³¹, ve gelişmeleri kendi menfaatlerini gerçekleştirmek için kullanmakta da gecikmemişlerdir. Teknolojide yaşanan devrim niteliğindeki gelişmeler sonucunda, uydu yayınları, cep telefonları ve internet ile uluslararası mali ve ticari piyasalara erişimi kolaylaştırmaktadır. Ancak, küreselleşme, ülkeler arasında giderek gelişen ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ilişkilerin ve devletler arasındaki bağımlılığın artmasına sebebiyet verdiği gibi, dünya ekonomilerinin birbirinden hızlı ve kolay etkilenmesine de yol açmaktadır. Ülke ekonomileri arasındaki bu bağımlılık, yaşanacak ekonomik kriz ile dünya ticaretini ve üretimini derinden etkileyecek bir güce sahiptir. Küresel krizin, finans piyasalarındaki yansımaları en fazla, kredi temini imkanlarındaki yaratacağı daralma ve üretim ve yatırım üzerindeki olumsuz etkilerinin³³² yanı sıra; ülkenin, yatırım konusunda riskli ülke kategorisine girmesi, ve bu surette rasyonel yatırımcıların yatırımları üzerinde azaltıcı bir etki yaratması olasıdır³³³. Ayrıca, meşru yatırımcıların mali piyasalarda yapacakları yatırımlarla ilgili yanlış kararlar almasına, zarar etmesine bu suretle, kaynakların etkin dağılımının engellenmesine yol açması olası dahilindedir. Ülkeye yapılacak yatırımların olumsuz

³²⁹ Hasan Aykın, “Kayıt Dışı Ekonominin Yaygın Olduğu Ortamda Karapara İle Etkin Mücadele Mümkün mü?”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.183, Mart: 2008, makale no: 11022, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?filename=20080311022.htm[12.08.2010].

³³⁰ Vahap Coşkun, “Küreselleşme: Tanımı ve Dinamikleri”, *Arka Plan*, Kasım: 2003, Sa.7, <http://www.foreignpolicy.org.tr/arkaplan/kasim03/tr/aykonu.htm>[20.09.2011].

³³¹ Cengiz ve Şen, op.cit., s.8.

³³² Kürşat Tüzmen, “Küresel Kriz ve Türkiye Üzerindeki Etkileri”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.193, Ocak: 2009, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=200901193.htm[19.10.2010].

³³³ Ayla Yazıcı, “Yeni Karapara Aklama Yöntemleri Olarak Akıllı Kartlar ve İnternet”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt.8, Sa.2, 2008, s.154.

etkilenmesi, ülkede uzun vadede sürdürülebilir büyüme oranında bir düşmeyi de beraberinde getirecektir³³⁴.

Aklayıcı ülke seçimi yaparken, karapara aklama ile ilgili düzenlemelere sahip olmaması veya gevşek düzenlemelere sahip olması, banka veya müşteri sırrına sahip bankacılık sisteminin varlığı, büyük miktarda nakdin dikkat çekmeyeceği nakit bazlı bir ekonomik sistemin var olması, şirket kurmanın kolay olması, ekonomik faaliyetlerin kayıt altına alınmamış olması, ve aklayıcının yakalanma ihtimalini azaltan akla gelecek her türlü düzenlemenin bulunması hususlarını gözönünde bulundurmaktadır³³⁵. Küreselleşme sürecinde, yabancı sermaye grupları azami kâr elde edebilecekleri piyasaları, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri tercih etmektedirler. Aklama ile mücadelede yeterli ve gerekli önlemleri almamış olan az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin, yabancı sermayenin kaynağı hususunda seçici davranmamaları da karapara aklayıcılarının işlerini kolaylaştırmaktadır. Suç gelirlerinin aklanması, küresel boyutta etkilerini göstermesi nedeniyle uluslararası boyutta bir sorundur. Küresel bir sorun olan karaparanın, gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerin ekonomilerine olumlu etkilerde bulunduğu ileri sürülmektedir. Bu görüşlere göre, suç gelirlerinin aklanması işlemleri nedeniyle, karaparanın gelişmiş ülkelere az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere kaydığı, aklayıcıların öncül suçları gelişmiş ülkelere işleyip aklama için az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri tercih ettikleri, gelişmiş ülkelere aklama ile ilgili finans sektörüne getirilen yükümlülükler karşısında gelirlerin kıyı bankacılığı olan ülkelere gideceği ve bu durumdan gelişmiş ülke ekonomisinin olumsuz etkileneceği yönündedir³³⁶. Her ne kadar gelişmekte olan ülke ekonomisine giren yasadışı fonlar, kısa vadede olumlu bir etki yaratsa da, spekülative ve oynak mahiyetteki yasadışı fonların gerek ülkeler arasındaki ve gerekse ülke içerisindeki istikrarsız hareketleri, fiyatlarda, faiz oranlarında ve döviz kurlarında dolayısıyla, ekonomide ve piyasalarda açıklanamayan önemli dalgalanmalara yol açmaktadır³³⁷.

³³⁴ Idem.

³³⁵ İnönü Akgün Alp, “Paranın Karası Karaparanın Makro Ekonomik Etkileri”, <http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/akgunmakale.htm> [15.06.2010].

³³⁶ Dülger, op.cit., s.149; İpek, op.cit., s.37; Taşkın, op.cit., s.137.

³³⁷ Sacit Yılmaz, **Karaparanın Aklanması ve Türkiye Boyutu**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi S.B.E., Kütahya, 2006, s.31; Mavral, (Karapara), op.cit., s.300; Dülger, loc.cit.

Ulusal para birimlerini ve ulusal ekonomileri zayıflatarak aklanan para, yasal görüntüsü ile küresel mali sistemin içine girmeyi başarmış olmaktadır³³⁸. F.A.T.F. başkanı, karaparanın olumlu yönlerini savunanlara³³⁹:

“Vucüt geliştirme sporu yapan çocuğunuzun istenilen şekilde kaslarını geliştirmemesi üzerine kasları geliştirici bazı doping ilaçları almak istediğinde, ona bu ilacın kısa vadede kaslarını daha iyi geliştirebileceğini ancak uzun vadede tedavisi mümkün olmayan hastalıklar gibi riskleri ortaya çıkartacağını söylemeniz gerekir”

örneği ile, karaparanın ekonomik yapıyı uzun vadede, tedavisi zor amansız bir hastalığa dönüştürebileceğini vurgulamaktadır. Türkiye’de, 1980 sonrası kayıtdışı büyümeye bağlı ekonomik politikalar sonrasında gerçekleşen hızlı ve kontrolsüz para girişlerinin, kısa vadede tüketim ve üretim üzerindeki arttırıcı etkisinin zaman içinde aynı olmadığı görülmüştür. 2001 yılında da yaşanan krizin sebepleri arasında, ülkedeki faiz oranlarının yüksekliği, ekonomik durgunluk sayılmaktadır; ancak, spekülâtif finansal sermaye hareketler sonrasında mali piyasalarda çalkantıya sebep olan yabancı fonların arasında maskelenmiş karaparanın olduğu da söylenmektedir. Ülkeye sıcak para olarak giriş yapan karapara, ülke ekonomisinin göstergelerinde herhangi bir değişiklik olmamasına rağmen, ulusal paranın göreceli olarak değer kazanmasına, böylelikle uluslararası alanda ülke malının pahalılaşmasına, uluslararası alanda rekabet gücünün azalmasına, ülkede döviz arzının artmasına, döviz fiyatının düşmesine ve neticesinde ülke ihracatının gerilemesine, ithalatın artmasına sebebiyet vermektedir. İzlenen yanlış politikalar ve bozulan dengelere ilaveten, ülkede artan sıcak para stokunun olumsuz etkisi Türkiye; 2000 yılında, yurtdışından net olarak giriş yapan 9,6 milyar \$’lık sermayenin, Şubat 2001 kriziyle yaklaşık 13,9 milyar \$’lık yerli ve yabancı sermayenin

³³⁸ F.D.I.C., “What is Money laundering?”, http://www.fdic.gov/regulations/examinations/bsa/bsa_5.html[25.01.2011].

³³⁹ Taşkın, op.cit., s.138.

ülkeden çıkışı ile yaşamıştır³⁴⁰. Bu olay, Türkiye'nin en büyük sermaye şokunu yaşamasına neden olmuştur³⁴¹.

I.M.F. ve Dünya Bankası, geri kalmış, ekonomik krize girmiş, dış borç bağımlısı haline gelmiş ülkelere, ihracatı arttırma, özelleştirme politikaları ile dış borçların ödenmesi ve istikrarın sağlanmasına yönelik “*iyileştirme reçeteleri*” sunmaktadır. Özellikle, özelleştirme politikaları sonucu, ülke kaynakları ve kamu malları, parasal gücü olanların eline geçmektedir³⁴². I.M.F. ve Dünya Bankası'nın geri kalmış ülkelerin ekonomilerine olumlu bir katkısı olmadığı gibi, doğurduğu sonuçlar ile suç örgütlerine kaçırmayacakları fırsatlar sunmaktadır³⁴³. Bu yolla, aklama süreci kolaylıkla gerçekleştirilmektedir. Kapalı ekonomiden, serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecinde, eski Sovyet organize suç örgütlerinin geleneksel yapıdan, sınıraşan yapıya dönüşümünde, ülkede uygulanan özelleştirme politikaları da önemli rol oynamıştır³⁴⁴. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, ülkede özelleştirme yolu ile birçok banka, suç örgütleri tarafından ya satın yada kontrol altına alınarak örgütlerin karapara aklaması kolaylaştırılmıştır³⁴⁵.

Suç geliri aklayanların yaklaşımı, klasik ticari anlayıştan farklı olduğundan, aklayıcıların yaptıkları yatırımlarda daha fazla gelir elde etmek değil, kolay yoldan suç gelirini aklama tercih edilmektedir³⁴⁶. Bu anlayışla, ülkeye beklenmedik yasadışı fon giriş ve çıkışları, ülkede ekonomik istikrarsızların yaşanmasına, dengelerin bozulmasına neden olmaktadır. Aklayıcıların, aklama sürecinde sermaye piyasası araçlarının kullanılması, serbest piyasa ekonomisinin fiyat serbestisi gereği, fiyatların serbestçe belirleyebilme olanağının bu kesimin eline geçmesine, bu surette, fiyatların

³⁴⁰ Ercan Alptürk, “Küresel Sermaye Ve Sıcak Para Gerçeği”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Haziran:2008,Sa.59, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20080659.htm[03.02.2011].

³⁴¹ Idem.

³⁴² Cengiz ve Şen, op.cit., s.13.

³⁴³ Serdar Gümüşay, “Karapara Aklama ve Karapara Aklamada Kullanılan Kurum Ve Kuruluşlar”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.4, Kasım:2003, makale no:4027, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2003114027.htm[27.04.2011].

³⁴⁴ Louise Shelley, **Privatization and Crime: The Post-Soviet Experience**, Contemporary Criminal Justice, 11, 1995, ss.246-258, Cengiz ve Şen, loc.cit.

³⁴⁵ Yapılan araştırmalarda Rus kökenli suç örgütlerinin para aklamak için İngiltere’de bankalar kurdukları ve böylece karaparayı İngiltere dışında, Güney Kıbrıs’ta akladıkları ve İsrail’e kadar etki alanlarını genişlettikleri bilgileri bulunmaktadır. Dinçkol, op.cit., s.115.

³⁴⁶ Değirmenci, op.cit., s.43; Dülger, op.cit., s.151.

yükselmesine, ülkedeki yoksulluğun daha da perçinleşmesine ve gelir dağılımında eşitsizliğin giderek artmasına sebep olmaktadır.

Ülkede, karaparanın kontrol edilemediği durumlarda para talebinde açıklanamayan değişimler meydana gelmektedir. Ekonomide yer alan mal ve hizmetlerin arz talebinde herhangi bir değişim olmadığı halde, piyasadaki para miktarında yaşanan ani değişimler, fiyatlarda dalgalanmalara neden olmaktadır³⁴⁷. Bu ani giriş ve çıkışlar, döviz kuru ve faiz oranlarında dalgalanmaya ve hisse senedi ve taşınmaz fiyatlarının istikrarsızlığına neden olmaktadır. Ani giriş yaptığı ülke piyasalarında, fiyatların yükselmesine, çıkış yaptığı piyasalarda ise fiyat düşüşlerine neden olmaktadır³⁴⁸. 1996 yılında Peter James Quirk tarafından, ondokuz sanayileşmiş ülke bazında Interpol verileri kullanılarak yapılan ampirik çalışmada ortaya çıkan sonuç, yasadışı faaliyetlerdeki % 10'luk bir artışın, para talebinde % 10 ve her türlü mevduatı içeren geniş anlamda toplam para talebinde de % 6'lık bir düşüşe neden olduğu; ancak, aynı ampirik incelemeyi 1998 yılında Asya-Pasifik bölgesindeki ondört gelişmekte olan ülke bazında yapıldığında, suç oranındaki artışın tedavüldeki yerli para talebini artırdığını fakat bu artışın da anlamlı olmadığını, Asya-Pasifik ülkelerinde suç oranındaki %10'luk bir yükselmenin, geniş anlamda yerli para talebinde % 2'lik bir düşüşe neden olduğu tespit edilmiştir³⁴⁹. Quirk'in yaptığı çalışmasında tespit ettiği diğer bir nokta, 1983-1990 yılları arasında suçtan elde edilen gelirlerin arttıkça, yıllık G.S.M.H. büyümesinde önemli düşüşler olduğu yönündedir³⁵⁰. Suç sayısı yükseldikçe büyüme oranında düşüş gözlenmekte; suç sayısında % 10'luk yükselme, G.S.Y.İ.H.'nin büyüme oranında % 0,1 düşmeye yol açmaktadır³⁵¹.

I.M.F. in yaptığı çalışmalara göre, karapara aklanmasının kontrol edilemediği durumlarda, para talebinde açıklanamayan değişimler ve tahmin edilemeyen sınır ötesi transferler dolayısıyla, uluslararası sermaye hareketleri ve döviz kurlarında istikrarsızlık

³⁴⁷ Nevzat Erdağ, **Kayıt Dışı Karapara Yolsuzluk**, İstanbul: Cinius Yayınları, 2007, s.149; Dülger, op.cit, s.150.

³⁴⁸ İnönü Akgün Alp, "Paranın Karası Karaparanın Makro Ekonomik Etkileri", <http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/akgunmakale.htm> [15.06.2010]; Mavral, (Karapara), op.cit, s.304; Dülger, op.cit., s.151.

³⁴⁹ Quirk, op.cit., s.8

³⁵⁰ Idem.

³⁵¹ Alp, loc.cit.; Ergül, (Kara Ekonomi), op.cit., s.48; Erdağ, op.cit., s.134; Mavral,(Karapara), loc.cit.; Dülger, op.cit., s.150; Quirk, loc.cit.

meydana gelmekte, banka sistemi karşılaştığı güven bunalımı nedeniyle risk altına girmektedir³⁵². Güven, finansal kuruluşların aktiflerinde yer alan en değerli varlıklardır, bir ülkede finans sektörüne duyulan güven, bu sektörün yasal, mesleki ve etik kurallar altında faaliyet gösterebilme derecesiyle önemli ölçüde paralellik arz etmektedir³⁵³. Suçtan kaynaklanan gelirlerin bir finansal kuruluş bünyesinde kolaylıkla işlem gördüğünün saptanması, bu kuruluşun kamuoyundaki imajını onarılması imkansız bir şekilde zedelenmesine yol açar. Bu yönde oluşabilecek olumsuz kanaatler, gerek diğer mali aracı kuruluşlar, düzenleyici birimler gerekse sıradan müşteriler nezdinde oldukça tahrip edici etkileri olabilmektedir³⁵⁴.

Tahrip edici diğer etkileri arasında, ülkede kayıt dışı ekonominin büyümesi ve neticesinde kamu harcamalarını karşılayacak vergilerin toplanamaması, bütçe açığının oluşması, bütçe açığının borçlanma ile kapatma yoluna gidilmesi dolayısıyla faiz oranları ile enflasyonun artması sayılabilir³⁵⁵. Ülkede vergisini veren dürüst vatandaş fakirleşirken, bu kesimdekiler haksız bir şekilde zenginleşmektedir³⁵⁶. Kontrol edilemeyen karaparanın ülkenin mali sistemine vereceği zararın yanında, hem ulusal ve uluslararası alanda rekabet eşitliğinin bozulmasına hem de uluslararası camiadan dışlanma tehdidi altında olmasına da neden olabilmektedir³⁵⁷.

Birleşmiş Milletler, tahminen bir yılda aklanan karapara miktarının 1,5 trilyon \$ civarında olduğunu³⁵⁸, I.M.F., karapara aklamanın boyutunun dünya milli gelirinin % 2 ile 5 arasında olduğunu³⁵⁹, 1998 yılı itibariyle, dünyada para aklamanın ekonomik boyutunun, yaklaşık 2,85 trilyon \$'ı bulduğunu³⁶⁰, Dünya Bankası verilerine göre, 2007

³⁵² İbrahim Yumuşak, “Karaparanın Aklanması İle Mücadelenin Nedenleri ve Bu Konudaki Uluslararası Çabalar”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.229, Eylül: 2000 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).

³⁵³ İdem.

³⁵⁴ İdem.

³⁵⁵ Hayrettin Gümüşkaya, “Karaparanın Ekonomi ve Piyasalar Üzerinde Oluşturduğu Makro Sorunlar”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.70, Ekim:1998, s.96.

³⁵⁶ Sakıp Şeker, “Kayıt Dışı Ekonominin Kapsamı, Nedenleri ve Etkileri”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.25, 1995, s.76, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=199501.htm[25.05.2010].

³⁵⁷ Ülker Mavral, “Karapara,Karaparanın Aklanması ve Süreci”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.128, Mayıs: 1999, ss.82-95, s.83 (Çalışmada bu makale “Karapara Süreci” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

³⁵⁸ Ergül, (Organize Suçlar), op.cit., s.244.

³⁵⁹ İdem.

³⁶⁰ “Masak Gücünü Arttırıyor”, *Sabah Gazetesi*, 11.10.2011,

yılı dünya milli geliri 54.3 trilyon dolar olduđu³⁶¹, hesaplamalarının sonucunda, dünyada aklanan karaparanın, yıllık 1 ile 2,7 trilyon \$ gibi korkutucu boyutta olması, gerek ulusal gerekse uluslararası alanda neden mücadele edilmesinin gerekliliğini bir kez daha ortaya koymaktadır. Merrill Lynch'e göre ise suç örgütlerinin vergi cennetlerinden yönettikleri para miktarı, en az 3 trilyon \$'dır³⁶². Dünya uyuşturucu trafiğinin geçiş noktası olan ülkemizde, bu geçiş trafiğinden alınan payın % 5 - 7 olduğu, miktarın ise 2,5 ile 3,5 milyar \$³⁶³ arasında değıştiğı yapılan tahminler arasındadır. Türkiye'de uyuşturucu dahil olmak üzere karaparanın büyüklüğü konusunda yapılan bir araştırmada, karaparanın büyüklüğünü 39 ile 59 milyar \$ civarında, yıllık aklanan miktarını ise 590 milyon \$ ile 47 milyar \$ arasında olduğunu tahmin edilmektedir³⁶⁴. Yaklaşık dünya ticaretinin %15'ni oluşturan büyüklüğe sahip suç gelirini elinde tutan örgütler, A.B.D., Japonya, Almanya, İngiltere, Fransa, Çin ve İtalya gibi yasal ekonomilerin ardından dünyanın sekizinci ekonomik büyüğü olarak G-8'lere üye olabilecek ekonomik büyüklüğe sahiptir³⁶⁵.

2. Sosyal Nedenler ve Etkileri

Toplumda uyuşturucu, rüşvet, gasp, zimmet, yolsuzluk, ihaleye fesat karıştırma gibi suçlar gerek bireylere gerekse toplumun geneline zarar vermektedir³⁶⁶. Aklayıcılar amaçlarına ulaşmak için öncelikle devleti, ekonomik sektörleri ve mali yetkilileri yolsuzluk ve rüşvet silahıyla etkisizleştirmeyi denemektedir³⁶⁷. Parasal güce sahip suç geliri sahipleri, devletin kilit noktalarında görev yapan kamu görevlilerini rüşvetle³⁶⁸

-
- ³⁶¹ <http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2011/10/11/masak-gucunu-artiriyor>[18.12.2011].
Hasan Karaal, "Suç Ekonomisi ve Karapara Aklama", M.A.S.A.U.D., 24.11.2010,
<http://www.masaud.org/index.php?option=article&id=84:suc-ekonomisi-karapara-aklama>
[12.10.2011].
- ³⁶² Halil İbrahim Demir, **Kayıt Dışı Ekonomi ve Karapara İlişkisi**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi S.B.E., Isparta: 2007, s.118.
- ³⁶³ Ibid., s.119.
- ³⁶⁴ Serdar Gümüştay, "Karapara Aklama Kavramı, Nedenleri ve Boyutları ile Karapara Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çözüm Önerileri", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.179, Ağustos: 2003, ss.124-137, s.128 (Çalışmada bu makale "Karapara Önerileri" olarak kısaltılarak kullanılacaktır).
- ³⁶⁵ Ergül, (Kara Ekonomi), op.cit., s.63; Dülger, op.cit., s.139.
- ³⁶⁶ Ibid., s.154.
- ³⁶⁷ Ergin Ergül, "Yolsuzluklarla Mücadelenin Karapara Aklama Boyutu ve Alınması Gereken Tedbirler", *Gümrük Dünyası Dergisi*, 2004, Sa.40,
<http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/40/4.html>[21.09.2011].
- ³⁶⁸ Dilşat Şahinler, **Dünyada ve Türkiye'de Karapara Sorunu: Karşı Önlemler**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi S.B.E., Denizli: 2006, s.134.

kendi saffına çekmekte, bu suretle devlet yapısı içinde bir güce sahip olmaktadır. Emniyet mensuplarının da kimi zaman rüşvet olayına karışması, toplumda hızlı bir sosyal çözülme, huzursuzluğu beraberinde getirdiği gibi, halkın devlete olan güveninin sarsılmasına da neden olmaktadır. Toplumda yarattığı huzurluğun yanında, karapara, toplumda gelir dağılımının bozulmasına da neden olmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde veya gelişmekte olan ülkelere, rant ekonomisinin üretim ekonomisi yerine geçmesi³⁶⁹ ve ülke eğitim seviyesinin düşüklüğü sonucu, artan nüfus karşısında istihdam alanı yaratacak üretim alanlarının olmaması, yeterli yatırımların yapılmaması, düşük ücretle, sosyal güvence olmadan çalışma koşullarının olması, enformel ekonominin yaygınlaşması, işsizliğin artması, toplumda alt ve üst sınıflar arasındaki farkın uçuruma dönüşmesi, sınıflar arasındaki ekonomik eşitsizlikler getirisi olarak, kişilerin daha fazla gelir elde etmek ve lüks yaşam arzusu içinde olmaları, suç ekonomisinin yaşam alanı bulmasını kolaylaştırmaktadır. Gayri meşru işlere bulaşp karapara elde eden bireylerin kişisel refahının artması, lüks içinde yaşaması, diğer tarafta dürüst, kanunlara saygılı ve masum bireylerin ekonomik zorluk içinde olması, zarar görmesi, toplumda ahlâk ve moral değerlerinin bozulmasına ve toplum nazarında, kolay yoldan gelir elde etmenin meşru yolunun suç işlemek olduğu kanısının oluşmasına neden olmaktadır³⁷⁰. Suç örgütlerinin parasal gücüyle kendi saflarına çektikleri şeriklerinin yardımı ile aklama delilleri kaybolmakta ve suçluların ceza görme riski azalmakta, ceza sisteminin etkinliği zarar görmekte, politik ve ekonomik sistem etkilenmekte, sonuç olarak karapara, hukuk devletini ve bu devletin egemenliği de zayıflatmaktadır³⁷¹.

Hemşehrilik / aşiret yapısı, sosyal aidiyetsizlik, ahlâki yozlaşma, büyük şehirlere / ülkelere göç, toplum bünyesine uygun olmayan sosyal, hukuki ve siyasi değişimler³⁷² suç ekonomisine neden olan sebepler arasında sayılabilir. 1991’de Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla işsiz, parasız kalma gerçeğiyle yüzyüze kalan

³⁶⁹ Ibid.,s.28.

³⁷⁰ Dülger, loc.cit.

³⁷¹ Ergin Ergül, “Yolsuzluklarla Mücadelenin Karapara Aklama Boyutu ve Alınması Gereken Tedbirler”, *Gümrük Dünyası Dergisi*, 2004, Sa.40, <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/40/4.html>[21.09.2011].

³⁷² Antalya Emniyet Müdürlüğü, Organize Suç Örgütlerinin Faaliyet Alanları, 2010. <http://kom.antalya.pol.tr/organize-suclar/organize-suc.html>[21.10.2011]

askerler, ajanlar, geçiş süreci şartlarını iyi değerlendirmek amacıyla suç örgütlerine katılmak zorunda kalmışlardır³⁷³. Sovyetler Birliğinin çöküş sürecinde, kârlı çıkan tek bir taraf olmuştur, o da Rus mafyasıdır³⁷⁴. Bu bozuk düzen içinde Rusya’da yaşayan halkın da, organize suça teslim olmaktan ve düzene ayak uydurmaktan başka çareleri kalmamıştır.

3. Siyasal Nedenler ve Etkileri

Siyasal etkilenmelerden arındırılmamış bir denetim mekanizmasının etkin işleyememesi, yasadışı çıkar ve menfaat ilişkilerinin gelişmesine, mafya – siyasetçi – bürokrat - medya patronu ilişkisinin de güçlenmesine neden olacaktır³⁷⁵. Kamu gücünü elinde tutan devletin milletin menfaati önceliğini unutması, siyasi kimlik gücünün gerek kendileri gerekse yandaşları yararına kullanması, rant ve menfaat sağlayacak politikaları ve yasaları uygulamaya geçirmesi, ülkede yolsuzluk ve rüşvetin yayılmasına, toplumda ahlâki çöküşlerin meydana gelmesine yol açacaktır³⁷⁶. Suç geliri sahipleri ellerindeki parasal gücün sağladığı avantaj ile siyasi alanda yandaşlarının olması bir yana, kendileri de bu alanda aktif görev yapmaktan kaçmamaktadırlar.

Türkiye’de dönemin başbakanı’nın “*benim memurum işini bilir*” söyleminin yarattığı etkiyle kısa ve kolay yoldan zengin olma felsefesi topluma egemen olmaya başlamış; mafya lideri saygın ihracatçı – işadamına; adı yolsuzluklara karışan politikacı toplumda itibar gören bir kişiye; rüşvet alan bürokratin bürokraside üst kademe ile ödüllendirilmesine neden olmuş, toplumda dürüstlük ayrıcalıklı³⁷⁷ ve parmakla gösterilir bir hale gelmişti. Toplum bilincindeki yozlaşma, halkın seçtikleri kişileri denetleyememesi, vurdumduymazlık ve ilgisizliğin yaygınlaşması, aklayıcıların suç

³⁷³ Dinçkol, op.cit., s.110.

³⁷⁴ Rus mafyası çok büyük miktarlardaki bakır, çinko ve diğer stratejik madenler, işaretli kamyonlar ve askeri uçaklar ile Orta Rusya’dan Baltık limanlarına ve oradan da İskandinavya veya Batı Avrupa’ya; İngiltere’den çaldıkları otomobilleri de, Polonya’daki Sovyet üslerinden uçaklarla Rusya’ya getirerek, bir kısmı satılmak bir kısmı da yedek parça haline getirilmek suretiyle, kaçakçılık faaliyetlerini ulusal alandan uluslararası alana doğru geliştirmişlerdir. Idem.

³⁷⁵ Kılıçdaroğlu, (Kayıt Dışı Ekonomi).

³⁷⁶ Toplumda yaşanan ahlâki çöküşün en güzel örneği, hayali ihracatın yoğun olarak yapıldığı dönemde, hükümetin denetimi engelleme girişimidir. Bu amaçla dönemin Başbakanı imzasıyla D.P.T. çıkışlı talimat yayımlanmıştır. Talimatın sonunda ise denetim elemanlarına açıkça gözdağı verilerek, “aykırı davrananlar hakkında yasal işlem yapılacaktır” denilmiştir. Idem .

³⁷⁷ Kemal Kılıçdaroğlu, “Yolsuzluk Ekonomisi”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.238, Haziran : 2001 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).

işleyerek topluma ve devlete zarar vermesine, toplumsal dokunun çürütölüp, ahlâkın bozulmasına neden olmaktadır. Yargı organları ve dolayısıyla adalet sistemine güvenin gittikçe zayıfladığı ve desteğin azaldığı, davaların yıllarca sürüncemede kaldığı, hakkın zamanında yerine getirilemediği bir ortamda doğan boşluk, yasadışı örgütlenmelerle doldurulacak, bu suretle organize suç örgütlerinin yaygınlaşmasına neden olacaktır³⁷⁸.

4. Değerlendirme ve Görüş

Rasyonel bir yatırımcı gibi davranmayan ve eylemlerini bu yönde gerçekleştirmeyen suç geliri aklayıcıları için aklama işlemlerinin getirisinden ziyade, paranın güvenilir, kuşku uyandırmayacak bir şekilde aklanması önem taşımaktadır. Suç gelirinin elde edilmesi ve bu gelirlerin aklanması ile ilgili mücadele, toplumun ekonomik, mali, siyasi, sosyal ve ahlâki yapısını korumak bakımından önem arz ettiğinden, bu alanda verilen mücadelenin amacı, suç geliri elde edenlerin, yasadışı faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin devamlılığını engelleme ve suçtan kaynaklanan malvarlıklarını müsadere etme, bu yolla ellerindeki sermaye gücünü yok ederek, toplumda istikrar, güven ortamını sağlamaktır.

Bir ülkedeki ideolojik yapılanmalar, siyasi otorite boşluğu, rejim değişikliği, hukuki eksiklikler, totaliter rejimler, ceza adaleti sistemindeki eksiklikler, ülkenin jeopolitik konumu, idari ve adli denetimsizlik gibi sebeplerin varlığı, karaparanın bu ülkeye gelmesi için verilen en güzel davetiyedir. Bu suçla mücadele edilmek suretiyle öncül suçlarla, organize suç örgütleriyle, suç gelirlerinin makro ekonomik sistem üzerindeki olumsuz etkileriyle ve bunların tümünün bir sonucu olan toplumsal yapı üzerindeki olumsuz etkileriyle etkin bir mücadele gerçekleştirilmiş olmaktadır³⁷⁹. Karapara ve karaparanın aklanması ile mücadelede ülkemizde alınan önlemler, uluslararası sözleşmeler, tavsiyeler, bildiriler göz önüne alınarak hazırlanan, ulusal mevzuat ve finansal ve finansal olmayan kuruluşlara getirilen bildirim yükümlülükleridir. Suçla mücadelede getirilen bu önleyici tedbirlerin yanı sıra daha önce mevzuatta yer alan; ancak, bir takım nedenlerle yürürlükten kaldırılan servet beyanı ve mali milat uygulamaları kayıt dışılığın yanı sıra, suç gelirleri ve aklama suçuyla mücadelede ispat

³⁷⁸ Dinçkol, op.cit., s.100.

³⁷⁹ Dülger, op.cit., s.156.

yükünün tersine çevrilebilmesini sağlayabilecek uygulamalar olması nedeniyle önemlidir. Suçun ortaya çıkmadan önlenbilmesini öngören bu çabalar, teknolojiye gelişme ve uluslararası işbirliğinin yeterince sağlanamaması nedeniyle henüz istenilen sonuçları verememektedir³⁸⁰.

Türk vergi sistemi beyan esasına dayalı bir sistemdir. Beyan esasına dayanan vergi sistemlerinde, mükelleflerin beyanlarının doğruluğu etkin vergi denetimi ve güvenlik önlemleri ile disiplin altına alınabilmektedir. Ülkemizde, güvenlik önlemleri olarak getirilen bir dizi uygulamalar, servet beyanı, gider esas, asgari kurumlar vergisi, asgari zirai vergi, ortalama kâr haddi, hayat standardı esas gibi bütün çağdaş vergi sistemlerinin sahip olduğu vergi güvenlik önlemleri ile ilgili, zaman içinde yapılan değişikliklerle, bu uygulamalar düzenleme amaçlarından uzaklaştırılmış, sonrasında ise revize edilerek korumak yerine, vergi sistemimizden kaldırılmıştır. Ülkemizde yatay vergi adaletini sağlamak amacıyla getirilen, ancak, bazı kesimlerin baskıları nedeniyle yürürlükten kaldırılan uygulamalardan biri, 4369 sayılı Kanun’la vergi inceleme elemanlarına mükellefin kaynağı izah edilemeyen zenginleşmesi halinde “*nereden buldun?*” sorusunu sorabilme yetkisi veren mali milat müessesesi; bir diğeri ise, servet beyanı esasıdır.

Ülkemizde, 1998 yılında kamu finansman açığı nedeniyle daha fazla vergi geliri ihtiyacı duyulması ve vergi adaletini bozucu uygulamalar nedeniyle vergi sisteminde önemli değişikliklerin yapılması zorunlu olmuştu. Vergi sisteminde yapılacak değişikliklerin temel unsurları vergi tabanının genişletilmesi, kayıt dışı ekonominin kayda alınması, sistemin basit ve açık hale getirilmesi ve halen vergisini düzenli olarak ödeyen bireylerin vergi yükünü arttırmadan vergi gelirlerinin artırılması olarak belirlenmişti. Bu gerekçelerle, 22.07.1998 tarihinde kabul edilen 4369 sayılı Kanun, G.V.K.’da köklü değişiklikler yapılmıştı. Bunlardan ilki, gelir tanımında kaynak teorisi bırakılarak safi artış teorisi kabul edilmiş; ikincisi, bir kişinin bir takvim yılı içerisinde yaptığı harcama ve tasarruflarının vergiye tabi olmayan kaynaklardan sağlandığını ispatlayamaması halinde, ispatlanamayan kısmın vergilendirilmesi hüküm altına alınmıştı (G.V.K. m. 1., m. 2/7 ve 82. maddelerinde yapılan değişiklikler, V.U.K.

³⁸⁰ Ibid., s.155.

m. 30/7 fıkra hükmü - 01.01.10995 tarihinde yürürlüğe giren madde - ile de birlikte değerlendirilerek). 4369 sayılı Kanunla getirilen düzenlemenin gerekçesinde, vergi tabanının genişletilmesi, kayıt dışı ekonominin kayda alınması, sisteme basitlik ve açıklık getirilmesi, vergi adaletinin sağlanması ve sistemin ekonomimize uyumlu hale getirilmesi temel ilkelerinden yola çıkıldığı ifade edilmekte idi. 4369 sayılı Kanunu'n yayımlandığı tarihte kayıt altına alınmamış servet unsurlarının bankalarda bloke edilmesi işlemi, kamuoyunda “*mali milat*”³⁸¹ olarak nitelendirilmiştir. 4369 sayılı Kanunla getirilen bu düzenlemeler, toplumda panik ve kaos havasının oluşmasına akibinde de banka mevduatlarında % 25 azalmaya neden olmuştur. Bu düzenlemelerin getiriliş amacı, kayıt dışı varlıkların kayıt altına alınması iken, düzenlemenin toplumda yarattığı olumsuz hava, kayıt dışılığı yok etmemiş aksine büyümesine katkıda bulunmuştur³⁸². Kayıt dışı ekonomi aktörlerinin nakit para, mevduat sertifikası, döviz ve benzeri kıymetlerini yurtdışına çıkarmakla, Türkiye’de o dönemde kayıt dışı ekonominin yaklaşık 90 ile 100 milyar dolar civarında olduğu ve getirilen düzenleme ile % 20’lik bir kısmının kayda alındığı, geri kalan kısmın ise yurt dışına kaçırıldığı tahmin edilmektedir³⁸³. Ekonomisini kayıt altına alan ülkelerde benzer düzenlemeler

³⁸¹ Emrah Ferhatoglu ve Erhan Gümüş, “Mali Miladın Yenisi: 5811 sayılı Kanun”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.195, Mart: 2009, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=200901193.htm[05.03.2011]; Kanun başka düzenlemeleri de ihtiva etmekte idi. 4369 sayılı kanunla G.V.K. 'na. eklenen Geçici m. 47/1 hükmü uyarınca; 29 Temmuz 1998 tarihinde sahip olunan ve mevcudiyeti devlet tarafından veya devlet güvencesinde tutulan kayıt ve siciller ve diğer kanaat getirici belgelerle ispat edilen para, alacak ile altın, döviz ve diğer mallardan karşılanan mal edinimleri ve harcamalardan hareketle diğer kazançlar kategorisine göre tarhiyat yapılamayacağı gibi bu kaynaklar delil olarak gösterilip geçmişe yönelik olarak eski düzenlemede yer alan varlık incelemesi hükümlerine göre inceleme ve tarhiyat da yapılmayacaktır. Madde 47/3 hükmü uyarınca; mükelleflerin kayıtlarında yer almayan ve yukarıda da ifade edilen belgelerle kanıtlanmayan nakit para, mevduat sertifikası, döviz ve benzeri kıymetlerin 30 Eylül 1998 tarihinde asgari bir gün süre ile Türkiye’de kurulu mevduat kabulüne yetkili bankaların Türkiye’deki şubelerinde bulundurmaları halinde, bu kıymetlerden karşılanan mal edinimleri ve harcamalar hakkında da herhangi bir tarhiyat yapılmayacaktır. Ayrıca, geçici 49. madde hükmü ile de; mükelleflere, kayıtlarında yer aldığı halde işletmelerinde mevcut olmayan mallarını 30 Eylül 1998 tarihine kadar faturalama ve her türlü vergisel yükümlülüklerini yerine getirmek suretiyle kayıt ve beyanlarına intikal ettirmeleri ve böylece kayıtlarını fiili duruma uygun hale getirmeleri imkanı verilmekte idi. Bu düzenleme yeni vergilendirme rejiminin geçmişte oluşmuş olan değerleri vergilememesi, geçmişe yürümemesi açısından oluşturulmuş bir mali milat düzenleme olup bundan sonra her türlü kazanç, kaynağı ne olursa olsun, belli bir miktarın üzerini aştığı zaman, vergiye tabi tutulacağına göre, geçmişte oluşmuş değerlerin bu kapsam içinde hiçbir şekilde gelire ilişkilendirilmemesi sözkonusu idi. Murat Ürkmez, “Son Kez Mali Milat: Harcama yada Tasarruftan Hareketle İnceleme Gereği ve Yapılması Gerekenler Üzerine”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa. 254, Ekim: 2002 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).

³⁸² Kemal Kılıçdaroğlu, “4444 Sayılı Yasa ve Kayıt Dışı Ekonominin Gücü”, *Vergi Dünyası Dergisi* Sa.217, Eylül: 1999(Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).

³⁸³ Idem.

sistemli bir şekilde işlediği halde, ülkemizde, mükelleflerin gelirle orantılı olmayan harcama ve servet artışı durumları ile “*nereden buldun*” sorgusu uygulama alanı bulamamış ve etkin işleyememiştir³⁸⁴.

Ülkemizde uygulanan bir diğer güvenlik müessesesi 1961 yılında 193 Sayılı G.V.K. ile vergi sistemimize giren, servet beyanıdır. 4 Ocak 1962 tarihinde Vergi Reform Komisyonu’nun, Maliye Bakanlığı’na sunduğu raporda, servet beyanını: “*Gelir Vergisi gibi beyana dayanan şahsi bir vergide, gelirle, servet ve servet artışı arasındaki organik ve sıkı münasebetten faydalanmak, vergilemede en müessir otokontrol vasıtalarından biri olarak kabul edilmesi*”³⁸⁵ gerektiğini ifade etmiştir. 193 sayılı G.V.K.’daki servet beyanı müessesesi, gerçek kişiler yıllık gelir beyannamelerinde 116’ncı madde hükmünde yer alan servet unsurlarını bildirmekle yükümlü idiler. Dar mükellefler ve gelirleri, gayrimenkul sermaye iradı, ücret, götürü usullü ticari, zirai, veya mesleki kazançlardan veya bunların toplamından ibaret olanlar, servet beyanından muaf tutulmuşlardı. Servet beyanı müessesesi, belli bir dönem içinde yapılan tüm harcamaların kaynaklarını araştırmayı, kaynağı açıklanmayan ve kanıtlanmayan harcamaları vergisi ödenmemiş gelir³⁸⁶ olarak kabul etmekte ve mükellef servet beyannamesinde beyan ettiği servet unsurlarının fiilen varlığını ispat yükü ile sorumlu bulunmaktaydı. Kısaca, ispat yükü idarenin değil, mükellefin sorumluluğunda idi. Yükümlüler beyan ettikleri her türlü servet unsurunu, belgelerle ve kabul edilebilir dayanaklarla kanıtlamak zorunda idiler. Servet beyanı esasında, dönembaşı ve dönemsonu servet karşılaştırılmasında, servet akımları arasındaki bağlantı ve dengenin kurulması açısından dönem içi harcamalar da gözönüne alınmakta idi. O dönemde, servet beyanın kaldırılması veya değiştirilmesi yönünde iş dünyasından baskılar

³⁸⁴ Fransa’da Danıştay’ın 1952 tarihli kararına dayanarak “*La Méthode de l’enrichissement*” ya da “*La Méthode de la Comparaison des Disponibilités*” adları ile, mükelleflerin zenginleşmesini, servet artışını izlemek yolu ile vergi denetimi yapıldığı gibi, yaşam düzeyini gösteren bazı göstergelere ve harcamalara göre de denetim yapılmaktadır. Hasan Doğan, “Vergiciliğimiz Vergi Güvenliği Önlemlerinden Bir Bir Yoksun Bırakılıyor Kayıt Dışı Çalışanlar Gene Kazandı Vergi Gene Üreten, Çalışan Yasalara Uyan Kimseler Üzerine”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.217, Eylül: 1999 (Vergi Dünyası CD- 1981’den 2003’e); İngiltere’de belli bazı koşulların gerçekleşmesi halinde, kişiye gelirinin yasal kaynağını açıklama zorunluluğu getirmek ve yasal kaynağını açıklayamaması halinde bunu müsadere etmek mümkün olabilmektedir. Akın, (V.U.K. .359/B), op.cit., s.113.

³⁸⁵ Yusuf Eken ve Yılmaz Korkmaz, “Servet Beyanı Kaldırılmalı mıdır?”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.15, Kasım:1982 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).

³⁸⁶ Ali Uluç, Önger Mercimekçi ve Ali Serdar Yener, “Servet Beyanı Esası ve Bazı Sorunlar”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.7, Mart:1982 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).

bulunmakta idi. Baskı nedenlerinin başında, yasal yollarla elde edilmemiş ve beyan dışı bırakılmış fonların, yatırımlara yönelmediği, sırdaş hesaplarda gizlendiği, ekonomi dışında kaldığı, bu değerlerin ekonomiye kazandırılması için servet beyanı düzenlemesinin kaldırılması gerekliliği yönünde idi. Legal ekonomiye kazandırılan fonların, kısa vadede ekonomik büyümeye olumlu etkisi, servet beyanının kaldırılması gerektiği savını öne süren görüş sahipleri tarafından ön plana çıkarılarak savunulmakta idi³⁸⁷. 18.4.1984 tarih ve 2995 sayılı Kanunun 4'ncü maddesi ile, 193 sayılı G.V.K.'nın 114'ncü³⁸⁸, 115'nci³⁸⁹ ve 116'ncı maddeleri, vergi hasılatını arttırma ve vergi kayıplarını önleme görevlerini yerine getiremediği gerekçesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Servet beyanı müessesesinin kaldırılması ile vergi idaresinin servet karşılaştırılması yolu ile vergisel denetimin V.U.K.'nın madde 3/B fıkrasının son paragraf hükmü gereği, vergiyi doğuran olayda iktisadi, ticari ve teknik icaplara uymayan veya olayın özelliğine göre normal ve mutad olmayan bir durum karşısında, inceleme elemanı tarafından mükellefe ek tarhiyatın yapılmasını mümkün kılmaktadır; ancak, burada ispat yükümlülüğü iddia eden taraftadır. Ekonomik, ticari ve teknik gereklere uymayan veya *“normal ve alışılmış olmayan”* bir durumun ispat yükü iddia edene yüklenmiştir. Bu hüküm, daha önce harcama ve servetlerin vergilendirilmiş gelir ile sağlandığının kanıtlanamayan kısmı, tespit edildiği dönemden bir önceki dönemde elde edilmiş ve vergisi ödenmemiş kazanç olarak matrahta dikkate alınması gerektiği

³⁸⁷ Şinasi Aydemir, “Etkin Bir Vergi Denetimi İçin Servet Beyanına Benzer Bir Uygulama Zorunludur”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.173, Ocak: 1996 (Vergi Dünyası CD 1981'den 2003'e).

³⁸⁸ Madde 114 Beyanda Bulunacaklar : Yıllık beyanname vermek mecburiyetinde bulunan gerçek kişiler, her yıl verecekleri gelir beyannamelerinde 116 ıncı maddede yazılı servet unsurlarını bildirmeye mecburdurlar. Ancak, dar mükellefiyete tabi olanlarla, beyan edilecek gelirleri gayrimenkul sermaye iradı, ücret, götürü usullü ticari, zirai, veya mesleki kazançlardan veya bunların toplamından ibaret olanlar servet beyanına tabi değildir.

³⁸⁹ Madde 115 Beyanın Esası: Bu bölüm hükümlerine göre bildirilen veya maddi delillere dayanılarak tesbit edilen servetin mecmu değeri, bir evvelki yıl beyannamesinde gösterilen veya maddi delillere dayanılarak tesbit edilen servetin değerinden fazla olduğu ve bu fazlalık, iki beyanname arasındaki süre içinde beyan olunan (ikmalen veya re'sen matrah tespitleri yapılmışsa bu tespitler ayrıca nazara alınır) gelir toplamını aştığı takdirde, aşan miktar, gelir beyannamesinin taalluk ettiği devre içinde elde edilmiş ve gelir vergisi ödenmemiş gelir sayılır. bu suretle tespit olunan gelir üzerinden taalluk ettiği yıl için ikmalen vergi tarh edilir. Bu hükme göre ikmalen tarhiyat yapılabilmesi için : 1) servetteki artışın gelir vergisine tabi gelir unsurlarının dışındaki kaynaklardan tevellüt ettiğinin mükelleflerce izah ve ispat edilememiş olması, 2) servet beyanlarının maliye müfettişleri veya hesap uzmanlarınca incelenmiş bulunması şarttır. bu madde gereğince yapılacak tarhiyat dolayısıyla mükellefler adına kaçakçılık cezası kesilmez.

yönündeki hükümlerle (V.U.K. m. 30/7, G.V.K. m.112-116) anlam bütünlüğü taşımaktaydı³⁹⁰.

Toplumda kısa sürede oluşan aşırı zenginleşmeler her zaman rahatsızlık veren durumlardır. Yasal bir kaynağa bağlanamayan sebepsiz zenginleşmenin sorgulanmasını sağlayacak, kayıt dışının kayıt altına alınması ile ilgili yeni düzenlemeler, temiz toplumun gereklerindendir. Gelişmekte olan ülkelerin, sermaye birikiminin sağlanması, finans piyasalarının geliştirilmesi ve özel girişimcilerin güçlenmesi amacı ile uygulanacağı polikalar, kayıt dışı ekonominin kayda alınması amacı ile uygulanacağı politikalar, birbiri ile çelişmektedir³⁹¹. Bu nedenden ötürü gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyüme politikalarını, kayıtlı ekonomi üzerine mi yoksa kayıt dışı ekonomi üzerine mi inşa etmek istedikleri noktasında, birisi öncelikli olarak tercih edilmek durumundadır. Ekonomide istikrar sağlayamamış ve gelişmekte olan ülkeler, ülkelerindeki sıcak paranın ve gelirlerin yurt dışı çıkışına engel olmak için, mevzuatlarında sebepsiz zenginleşmeye neden olanlara “*nereden buldun*” sorusunu sormaktan imtina ettikleri, bu surette kayıt dışılık ve suç geliri/karapara ile mücadelede etkin ve verimli bir sonuç sağlayamadıkları görülmektedir³⁹². Servet artışı ve harcamaların kaynağının sorgulanamaması, suç gelirinin ekonomideki boyutunun giderek büyümesine neden olmaktadır; ancak, 1998 yılında Türkiye’de, “*Vergi Reformu*” adı altındaki düzenlemeler, ülkeden tarihin en büyük para çıkışına yol açmış, kaynağı açıklanamayan gelirini yurt dışına çıkaramayan ise yastık altına saklamıştır. Kanun koyucu, toplumun bu tip düzenlemelere karşı verdiği tepki karşısında ya temkinli yaklaşma ya da hiç yaklaşmama eğilimi göstermektedir³⁹³.

³⁹⁰ Aziz Taşdelen, “Kara Paranın Ekonomik Anlamı Ve Vergisel Kuralların Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesindeki Önemi (19. Maliye Sempozyumu V. Oturum)”, *Yaklaşım Dergisi (e - yaklaşım)*, Haziran:2004, Sa.11, makale no:4557, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004064557.htm. [16.09.2010].

³⁹¹ Aydemir, Şinasi : “Kayıt Dışı Ekonomi Üzerine II”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.162, Şubat: 1995 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).

³⁹² A. Bumin Doğrusöz, “Kriz ve Kayıt Dışılık”, *Referans Gazetesi*, 27.01.2010, http://www.referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=140279&YZR_KOD=156 [27.05.2010].

³⁹³ Maliye Bakanlığı, 2003’te yürürlüğe girmesi ile kaldırılması bir olan “Nereden Buldun?” sorusunu, daraltılmış formül ile uygulamaya koyma yolunda Zekeriya Temizel dönemindeki “nereden buldun?” esaslı düzenlemede, gelirin ne zaman elde edildiğinin hiçbir önemi yoktu. Ancak güncellenen bu çalışmada zaman bir yıl ile sınırlandırılmaktadır. Belli kriterlere göre sorulacak “nereden buldun” sorusu sadece bir yıl ile sınırlı olmaktadır. 2013 yılında Gelir Vergisi beyan edildiği zaman maliye bunun hesabını geçmişe dönük olarak sadece bir yıllık süreç içinde

Ekonominin gelecekte daha iyi bir duruma getirilmesi açısından, karapara girişine göz yumulması, kısa vadede cari dönemin sorunlarının çözülmesine katkıda bulunurken³⁹⁴, orta ve uzun dönemde anlamlı katkılarının yerini başka sorunlar almaktadır. Kayıt dışı büyümeye yönelik politikalarının sonuçları, ekonomik, sosyal ve hukuksal alanlardaki tahribatlarla neticeleri ortadadır. Yabancı ülkelerde servet artışı ve gelirler arasındaki denetim eksenli ülkemize göre etkin bir şekilde işlemekte, mükellefin gayrimenkul, menkul, taşınır mal, bankadaki hesabındaki artış ile beyan ettiği kazancı kıyaslanmakta arada olumsuz bir farkın varlığı halinde nedenleri sorgulanmakta, kaynağının açıklanamaması halinde de cezalı vergilendirme yoluna gidilmektedir³⁹⁵. Bazı ülkelerin mevzuatlarında, belli süreyi aşan cezai suçlarda veya failin bir örgüt üyesi olması halinde malvarlığını yasal yollardan elde edildiğini ispatlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Kişinin geliri ile malvarlığı arasındaki sebepsiz zenginleşmeyi ispatlayamaması halinde, müsadere hükümlerinin uygulanacağına dair düzenlemeler bulunmaktadır³⁹⁶.

“Nereden buldun” ve “servet beyanı” müesseselerine göre kaynağı açıklanmayan gelirler, vergilendirilmemiş gelir olarak ele alınmakta ve vergi tarhiyatına gidilmektedir. Ancak, suç geliri sahipleri ellerindeki suç gelirine yasal görünüm

sorabilecek. Maliye, geriye dönük yapacağı bir yıl süre ile sınırlı olan incelemede, mükellefin beyanı ve mükellefin hayat tarzıyla ilgili bazı kazanç karinelerine bakmaktadır. Bu karinenelere göre yapılacak incelemede beyan edilen ile harcanan arasında fark olması halinde, fark vergilendirilmektedir. “Nereden buldun” geri geliyor!”, *Vatan Gazetesi*, 23.02.2009, http://www.vatan.com/Nerden_buldun_geri_geliyor/224657/haber[12.08.2012].

³⁹⁴ Aydemir, (Kayıt Dışı I).

³⁹⁵ İngiltere’de, harcamaların takip edilmesi yoluyla kişilerin servetlerindeki artışın kontrolü ve kaynağının sorgulanması vergi denetiminin bir parçasını oluşturmaktadır. İngiltere’de, geçmiş dönemlerde mevzuatımızda bulunan ancak kaldırılan servet beyanı esas uygulanmaktadır. Banka mevduatlarında ve kredi kartlarındaki gelirle orantılı olmayan artışlar ile ilgili inceleme elemanlarının “nereden buldun?” sorusunu sorma yetkileri bulunmaktadır. Burçin Bozdoğanoglu, **Kayıt Dışı Ekonomi İle Mücadelede Harcama Eksenli Önlemler**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Eylül: 2011, s.72; Fransa’da mükellefin beyanının doğruluğunun kontrolü amacıyla mevzuatlarına konulan “yaşayış tarzının bazı unsurlarına göre vergiye tabi gelirlerin asgari ve götürü takdiri” hükmü uyarınca yükümlünün beyanı ile yaşayış tarzı arasında açık bir şekilde orantısızlığın varlığı halinde, mükellefin sürdürdüğü yaşam tarzındaki her kalemin (kışlık ev, yazlık ev, hizmetçi, araba, yat, uçak vb.) asgari birer vergi matrahı belirlenmiş, dış göstergelere göre yapılacak tespit edilen gelir, mükellefin beyan ettiği gelirden yüksek çıktığı zaman vergilendirilebilecektir. Yıldız Fevzioğlu, “Fransa’da Dış Göstergelere Göre Götürü Vergileme”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.21, 1983, s.21 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e); Bozdoğanoglu, op.cit., s.74.

³⁹⁶ F.A.T.F., Evaluation of Laws and Systems in F.A.T.F. Members Dealing with Asset Confiscation and Provisional Measures, s.4, <http://www.oecd.org/fatf/evaluati.htm>[14.05.2011]; Değirmenci, op.cit., s.496; Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.262. Bu ülkeler, Yunanistan, Hong Kong, Avusturya, İrlanda, İtalya, Japonya, İsviçre, Singapur, Yeni Zelanda, İngiltere, Singapur’dur.

kazandırmak ve bu yasal görünümlü gelirin vergisini ödemekten kaçınmamaktadırlar. Kuşku ve şüphe uyandırmamak adına vergi külfetine katlanmayı, aklamının komisyonu olarak görmektedirler. V.U.K. 3. madde hükmündeki düzenleme gereği, suç geliri olduğu yönünde şüphe duyulan malvarlığı değerlerinin suç kaynaklı olduğuna dair ispat yükümlülüğü, bunu iddia eden taraftadır. Suçla mücadelede ispat yükümlülüğünün iddia makamında ve mahkemelerde olması nedeniyle, yargıya intikal eden dava dosyalarının kimilerini zamanaşımından kimilerinin ise delil yetersizliğinden düştüğü görülmektedir. “*Nereden buldun*” ve “*servet beyanı*” müesseseleri karapara ile mücadelede, suç failinin belli koşullar çerçevesince ve malvarlığı ve geliri arasındaki orantısızlık durumlarında “*nereden buldun*” sorunun sorulabilmesini ve malvarlığının yasal kaynaklı olduğunu ispatlama yükünün karşı tarafta olmasını sağlayan yasal düzenlemelerin yapılması suçla mücadelede etkin bir çözüm aracı olacaktır. Çünkü, aklayıcıların suç gelirlerinin kaynağının tespitini ve müsadereğini engellemek için akıl almaz aklama yöntemlerine başvurmakta ve ispatlarını imkansız hale getirmektedirler. Karapara ile verilen mücadelede, kararlı olunması ve mevzuatta benzeri düzenlemeler ile kanunlar yazılı hüküm konumundan çıkarılarak, işlerlik kazandırılarak bu alanda verilecek mücadelenin başarılı olması sağlanacaktır; aksi halde, *Gresham Kanunu* gereği, “*kötü para, iyi parayı kovmaya*”³⁹⁷ devam edecektir.

D. ÖNCÜL SUÇ TANIMI

Suç gelirlerinin aklanması suçunda bir çok suç tipinden farklı olarak kendinden zamansal açıdan önce gelen bir suçun işlenmesi ve bu suçtan bir gelir elde edilmesi gerekmektedir³⁹⁸. Doktrinde, “*müşnet suç*”, “*temel suç*”, “*asli suç*”, “*ön suç*”, “*esas*

³⁹⁷ İktisatçı Thomas Gresham’a göre, nispi nominal değerleri aynı, külçe değerleri farklı iki madeni paradan külçe değeri yüksek olan dolaşımdan çekilir. Böylece külçe değeri küçük olan para (kötü para), külçe değeri yüksek olan parayı (iyi parayı) kovmuş olur. Kanuna ilişkin tipik örnek altın ve gümüş sikkelerin birlikte dolaşımda bulunması durumudur. Buna göre gümüş (kötü para), altını (iyi parayı) dolaşımdan çıkarmıştır. Kanun, İngiltere’de Kraliçe I.Elizabeth’in mali danışmanı Sir Thomas Gresham’ın (1519-1579) adıyla anılmaktadır. Alpaslan Çakır, “Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanının Engellenmesi: Banka Riskleri ve Uyum Programının Oluşturulması”, *Bankacılar Dergisi*, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul, Eylül:2010, Yıl:21, Sa.74, s.69; Alp, loc.cit.; Ülker Mavral, “4208 Sayılı Kanunda Karapara Kapsamına Alınması Gereken Suçlar”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.180, Eylül: 2003, ss.147-158, s.152; Ülker Mavral, “Karaparanın Sebebi Olduğu Ekonomik Sorunlar”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.155, Ağustos: 2001, ss.145-151, s.149 (Çalışmada bu makale “Karaparanın” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

³⁹⁸ Dölger, op.cit., s.482.

suç”, “önceki suç” gibi farklı terimlerle ifade edilmektedir³⁹⁹. “Öncül”⁴⁰⁰ terimi sözlük anlamı ile, karapara aklama suçuna kaynaklık yapan suç tanımlamasına karşılık olarak kullanılabilecek uygun bir terim olmasa da, “öncül suç” terimi tercih edilerek kullanılmaktadır. Öncül suç, bir suçun işlenebilmesi için, önceden işlenmiş olması ön şart olan suçlardır⁴⁰¹. Aklama suçu açısından, aklamaya konu olan gelirin kaynağını oluşturan suçtur.

1988 yılında *Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne (Viyana Konvansiyonu)* taraf devletler, bireylerin sağlığına, toplumun ekonomik, kültürel ve siyasal düzenine olumsuz etkilerde bulunan uyuşturucu madde üretimi, talebi ve ticaretindeki artıştan kaygı ve endişe duyulması sonucu, uyuşturucu - psikotrop maddelerin kaçakçılığının önlenmesi ve kaçakçıların bu suçlardan sağlayacakları kazançlardan mahrum kalacak şekilde, iç mevzuatlarında sözleşmeyle uyumlu düzenlemeler yapmışlardır. Bu sözleşme ile taraf ülkeler, uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığı suçunu ‘öncül suç’, bu suçtan elde edilen kazançları da ‘karapara’ olarak kabul etmişlerdir. Sözleşmede, uyuşturucu madde kaçakçılığı ile etkin bir mücadele yürütülebilmesi için sadece bu kaçakçılıktan kaynaklanan ekonomik güce de darbe vurulması amacıyla, bu suçlara bağlı olarak elde edilen kazancın kullanılamaması, karapara aklama suçuyla sağlanmaya çalışılmıştır⁴⁰². Ayrıca, sözleşmenin ilgili maddesinde yazılı olan suçlardan herhangi birine katılmak amacıyla örgütlenilmesi ve işbirliği yapılması, teşebbüste bulunulması ve suçun işlenmesine yardımcı olmak, yol göstermek fiilleri de suç kapsamına alınmıştır. Kısaca, uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili suçların organizasyonu, veya bunlar için mali kaynak sağlanması da suç sayılmıştır⁴⁰³. Avrupa Konseyi üyesi devletler ve diğer devletler tarafından imzalanan Strazburg Konvansiyonu ile uluslararası bir problem olan ağır suçlara karşı mücadele ve suçluların, bu suçlardan kaynaklanan gelirlerden mahrum kalabilmeleri için uluslararası düzeyde modern, etkin yöntemlerin ve uluslararası işbirliği sisteminin kurulması gerektiği

³⁹⁹ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.71.

⁴⁰⁰ Öncül:1. (mantık)Bir çıkarımın öncüller kümesini oluşturan önermelerden herhangi bir mukaddem. 2. Bir tasımda sonucu hazırlayan ilk iki önermeden her biri. 3. Bir bilimsel çalışmada işe koyulurken,araştırmaya konu edilmeksizin doğru sayılan önerme. T.D.K., **Türkçe Sözlük**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, 1992, s.1139.

⁴⁰¹ Mavral, (Karapara), op.cit., s.172.

⁴⁰² Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.183.

⁴⁰³ Ibid., s.184.

vurgulanmıştır. Strazburg Konvansiyonu’nun m. 1/e fıkrasında öncül suç, “*suçun işlenmesi sonucunda, kazanç elde edilen ve Sözleşmenin 6’ncı maddesinde tanımlanan suçlardan birinin konusu olabilecek herhangi bir cezai suç*” olarak tanımlanmaktadır. Sözleşmede ağır suçlarla mücadele amacı ile bağlantılı olarak hatta bunu da aşar bir biçimde her türlü suça yaygınlaştırılmıştır⁴⁰⁴. Ancak, sözleşmenin m. 6/4 bendindeki, “*Taraflar, imza sırasında veya onay, kabul, tasvip ya da katılma belgelerini tevdi ederken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine hitaben yapacakları bir beyan ile bu maddenin 1’nci fıkrasının, sadece bu beyanda belirtilen esas suçlara veya suç türlerine uygulanacağını ilan edebilirler*” hükmü ile muğlak olan öncül suç tipi/tiplerinin, ülkelerin mevzuatlarında bir farklılaşmaya neden olacağından, sözleşmenin uluslararası işbirliği sağlama ruhuna ters düşmektedir.

Viyana Konvansiyonu’nda öncül suç olarak yalnızca uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığı suçu kabul edilmişken, Strazburg Konvansiyonu’nda kapsam geniş tutularak tüm suçlar, öncül suç (müsnet suç) olarak kabul edilmiş ve 6’ncı maddesinde “*Karapara Aklama Suçları*” başlığı altında işlenen, her bir taraf, kasıtlı olarak işlenen aklama fiillerinin, kendi iç mevzuatına göre suç sayılması için gerekli olabilecek yasal ve diğer tedbirler tek tek sayılmıştır. Ayrıca, Viyana Konvansiyonu’nda yalnızca m. 3/1(a)⁴⁰⁵ bendinde belirtilen suçlar için “*kasıt*” unsuru aranırken, Strazburg Konvansiyonu’nda tüm suçlar için bu unsur aranmaktadır⁴⁰⁶.

Ulusal ve uluslararası alanda karapara ve karapara aklama suçları ile mücadelenin nedenlerinden ilki, bu paraların kullanımına ilişkin yapılacak mücadelenin, bu paralara kaynaklık yapan öncül fiillerle mücadeleyi daha etkin kılacak ve cazibesini azaltacak olması; ikincisi ve daha ciddisi ise, bu şekilde elde edilen maddi kıymetlerin

⁴⁰⁴ Mavral, (Karapara), loc.cit.

⁴⁰⁵ “*Her bir taraf sayılan fiilleri ,kasdi olarak işlendiği zaman ,kendi hukukunda suç olarak ihdas etmek için gerekli önlemleri alacaktır*” hükmü ile uyuşturucu ve psikotrop maddelerin üretimi,imalatı, çıkarılması ve hazırlanması,sevki, nakli, ihracı, ithalatı, bulundurulması, satın alınması, uyuşturucu madde üretmek amacıyla Afyon haşhaşı, Koka ağacı veya Hint keneviri bitkisi yetiştirilmesi, öncül suç kapsamına alınmıştır. Hamza Kaçar, **Tüm Yönleriyle Karapara Mevzuatı**, Yaklaşım Yayınları, Ankara: 1999, s.321 (Çalışmada bu eser “Tüm Yönleriyle” olaak kısaltılarak kullanılacaktır).

⁴⁰⁶ Hamza Kaçar, “Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Amacıyla Yapılan Türkiye’nin Taraf Olduğu Uluslararası Sözleşmeler Ve İkili Anlaşmalar”, **Yaklaşım Dergisi**, Sa.90, Haziran: 1999, makale no: 1691, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=1999061691.htm[08.02.2010].

sirkülasyonunun ve bu paralarla yaratılan zenginleşmenin büyüklüğünün, ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasal sistemlerini eskiye göre, daha fazla tehdit eder duruma gelmeye başlamış olması gerçeğidir⁴⁰⁷. Bu bağlamda, ulusal ve uluslararası alanda bir sorun haline gelen suçların ve suçluların, bu suçlardan elde edilen gelirlerden mahrum edilmelerinin gerekliliği sonucu, ülkeler mevzuatlarında, suç gelirine kaynaklık eden, öncül suçların tespitinde değişik yaklaşımlardan yararlanmaktadırlar. Bu yaklaşım çeşitleri, tüm suçlar yaklaşımı, eşik yaklaşımı, listeleme (sayma) yaklaşımı ve karma yaklaşımıdır.

Suçtan elde edilen kazançların mali sistem aracılığıyla aklanmasını önlemek için, G-7 ülkeleri (A.B.D. , Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Kanada) tarafından 1989 yılında kurulan F.A.T.F.'un, 1995/1996 yılındaki toplantısında önceki uygulamalardaki aksaklıkların giderilmesi amacıyla, öncül suçların, uyuşturucu ve psikotrop madde ticareti dışındaki suçları da kapsayacak şekilde genişletilmesi ülkelere tavsiye edilmiştir⁴⁰⁸. Dünyadaki ekonomik, teknolojik ve toplumsal gelişmeler sonucu, 2003 yılında revize edilen “40 Tavsiye Kararları”nda ülkelerin, “belirlenmiş suç kategorileri” listesindeki suçları iç hukuklarında öncül suç olarak kabul etmeleri tavsiye edilmiştir.

Belirlenmiş suç kategorileri⁴⁰⁹;

- *Organize suç gruplarına katılma ve şantaj (Participation in an organised criminal group and racketeering),*
- *Terörün finansmanı ve terörizmin (terrorism, including terrorist financing) ,*
- *İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı (trafficking in human beings and migrant smuggling),*
- *Çocukların cinsel istismarını da içeren cinsel sömürü (sexual exploitation, including sexual exploitation of children)*

⁴⁰⁷ Gümüşay, (Karapara Önerileri), op.cit., s.125.

⁴⁰⁸ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.67.

⁴⁰⁹ F.A.T.F., 40 Recommendations October:2003, s.15, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/7/38/37899.pdf> [18.05.2011]; F.A.T.F., Methodology for Assessing Compliance with the F.A.T.F. 40 Recommendations and the F.A.T.F. 9 Special Recommendations , (Updates as of 27 February 2009), s.62-63, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/7/40/34849567.pdf> [16.05.2011].

- *Uyuşturucu ve Psikotrop madde kaçakçılığı (Illicit trafficking in narcotic drugs and psychotropic substances),*
- *Yasadışı silah kaçakçılığı (Illicit arms trafficking),*
- *Çalıntı ve diğer mal kaçakçılığı (Illicit trafficking in stolen and other goods),*
- *Yolsuzluk ve rüşvet (Corruption and bribery),*
- *Dolandırıcılık (Fraud),*
- *Kalpazanlık (Counterfeiting Currency),*
- *Sahtecilik (Taklit) ve korsan ürünler (Counterfeiting and Piracy of products),*
- *Çevre suçu (Enviromental crime),*
- *Cinayet, ağır yaralama (Murder,grievous bodily injury),*
- *Çocuk kaçırma, yasadışı alıkoyma ve rehin alma (Kidnapping illegal restraint and hostage-taking),*
- *Soygun ve Hırsızlık (Robbery or theft),*
- *Kaçakçılık (Smuggling),*
- *Gasp (Extortion),*
- *Sahtekârlık (Forgery),*
- *Korsanlık (Piracy),*
- *Menkul kıymet borsasında içerden öğrenenlerin ticareti ve piyasa manipülasyonu (Insider trading and market manipulation).*

Böylece her ülkeye, uluslararası sözleşmelerde belirtilen ve uluslararası alanda tehlike arz eden ciddi suçları ulusal mevzuatlarında yer vermeleri tavsiye edilmektedir. Ülkeler, bahsi geçen öncül suçların yanısıra herhangi bir özel ögenin niteliğini cürüm kapsamına alarak, hangi suçun karapara aklamaya konu olacak öncül suç tanımlamasına da karar verebilmektedir⁴¹⁰. 2003’de revize edilen F.A.T.F. 40 Tavsiye kararlarının öncül suçlar listesinde, vergi suçları yer almamaktadır. Vergi suçları, mali suç olarak kabul edildiğinden ve Viyana ve Strazburg Konvansiyonu’nda, taraf devletler arasında işbirliğinin yapılması koşullarından, taraf devletlerinden mevzuatlarında yer alacak öncül suçların; diğer anlatımla, talebin ilgili olduğu suçun, siyasi veya mali suç niteliğinde olmaması yönündedir. Aksi takdirde, taraf devletler arasında işbirliğinin reddedilmesi sözkonusudur. Bu sebepten ötürü, Viyana Konvansiyonu ve Strazburg Konvansiyonu ve F.A.T.F. 40 Tavsiye Kararlarında, vergi suçlarının uluslararası

⁴¹⁰ MA.S.A.K., “F.A.T.F. 40 Tavsiye Kararları (Revize) 2003”, http://www.masak.gov.tr/mevzuat/terorun_finansmani/uluslararasi_mevzuat/FATF/FATF_REVIZE_40_TAVS.htm[14.08.2010].

işbirliğinde mali suç olarak kabul edilmesinden dolayı, karapara aklama ilişkisi yönünden ülkelerin çekimser bir davranış içinde oldukları görülmektedir⁴¹¹. Ancak, Belçika, Finlandiya, Fransa, İrlanda, İtalya, Hollanda, Kanada, İngiltere gibi bazı ülkelerde, vergi kanunlarına aykırılık karapara aklamanın öncül suçları arasında yer alırken, Almanya’da bir suç örgütü tarafından işlenen vergi suçu, aklamanın öncül suçu kabul edilmiştir⁴¹². Japonya⁴¹³ ve Rusya⁴¹⁴ gibi ülkelerde vergi suçu aklamanın öncül suçu olarak kabul edilmemiştir. 4208 sayılı yasa yürürlüğe girdiğinde, yasada “213 sayılı V.U.K. ’nun m. 344/2. ve 3. bentlerindeki fiillerin işlenmesi sonucu elde edilen gelirler” karapara ve karapara aklama suçunun öncül suçu iken, 4369 sayılı Kanun’la yapılan değişiklikler sonrasında, V.U.K. m. 359/b fıkrasındaki fiiller “aklama suçunun öncül suçu”, bu fiillerin işlenmesinden elde edilen gelirler de “karapara” olarak kabul edilmiştir.

Karapara aklama ile mücadelede, Viyana Konvansiyonu m. 3/10 fıkrasında, *“Bu sözleşme uyarınca taraf ülkeler arasında işbirliği yapılabilmesi amacıyla ve tarafların anayasal kısıtlamaları ve temel mevzuatları bozulmamak koşuluyla, bu maddede belirtilen suçlar mali veya siyasi suç olarak kabul veya siyasi saikli olarak kabul edilmeyecektir”* şeklindeki düzenleme ile karapara aklamanın öncül suçları olarak kabul edilecek suçların, mali suç olarak kabul edilmemesi ve bu bağlamda uluslararası işbirliğinin yapılmasına engel teşkil etmemesi amaçlanmaktadır. Karapara aklamanın öncül suçları kapsamında mali suçların yer alması halinde, ülkeler arasında bir işbirliğinin olmaması hali, aklama suçu ile mücadeleyi sekteye uğratacağından, başta O.E.C.D. olmak üzere bir takım uluslararası kuruluşlar, vergi suçlarının ülkeler açısından yarattığı gelir kaybının yanında haksız rekabetin oluşumu gibi zararlı

⁴¹¹ Engin Akin, “Kayıt Dışı Ekonomi, Vergi Suçları, Karapara İlişkisi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.156, Aralık: 2005, makale no: 7402, <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/2005127402.htm>[12.10.2011].

⁴¹² Idem.

⁴¹³ F.A.T.F., (Third Japan), op.cit., s.24.

⁴¹⁴ 13.06.1996 tarih N 63 FZ Rus Ceza Kanunu’nun 174/1 madde hükmünde, karapara aklama suçuna konu öncül suçlar arasında olmayan suçlar maddeler halinde belirtilmiştir. http://www.consultant.ru/popular/ukrf/10_31.html#p2480[10.03.2011].

etkilerinin olması nedeniyle, vergi suçları konusunda ülkelerin yardımlaşmaları yönünde tavsiyelerde bulunmaktadır⁴¹⁵.

Mayıs 1998’de, G-7 ülkelerinin Maliye Bakanları, vergi suçları ile etkin mücadele için uluslararası alanda karapara aklamanın önlenmesi ile ilgili sistemlerin kapasitesini arttırma eyleminde bulunmaya teşvik etmişlerdir. G-7 ülkeleri tarafından, bu alanda uluslararası eylem ile mevcut karapara aklamayla mücadele sistemlerini güçlendireceği ve bilgi alışverişi ile de yapılacak düzenlemelerin etkinliğinin artacağı öngörülmüştür. 2009 yılı Nisan ayında, G-20 ülkeleri, daha kolay gelişmekte olan ülkelerin vergi konularında bilgi alışverişi için çok taraflı bir yaklaşıma dahil olmak üzere, işbirliği yapmaları konusunda eylem çağrısında bulunmuşlardır⁴¹⁶. O.E.C.D.’ın Mali İşler Komitesi, F.A.T.F. (Mali Eylem Görev Gücü) ile kurulan diyalog sonrası, vergi ve karapara aklamayla mücadele makamları arasındaki işbirliğini geliştirme yolları incelenmiş ve vergi kaçakçılığı ve karapara aklama için ortak olan uygulamaların ve deneyimlerin paylaşılması ile ilgili bir çalışma başlatmışlardır⁴¹⁷. 6 Nisan 2010 tarihinde, O.E.C.D. ve Avrupa Konseyi, hükümetlerin sınır ötesinde vergi kaçakçılığı suçları ile mücadelesinde, vergi kanunlarını uygulamaya yardımcı olmayı amaçlayan uluslararası bir anlaşmanın güncelleştirilmesi üzerinde bir anlaşmaya varmışlardır⁴¹⁸. G-20 ülkelerinin eylem çağrısına yanıt olarak, O.E.C.D. ve Avrupa Konseyi tarafından, “*Vergi Konuları Üzerine Karşılıklı İdari Yardımlaşma*” üzerinde çok taraflı sözleşme tadil edilen protokol, 27 Mayıs 2010 tarihinde Paris’te, onbir ülkenin (Danimarka, Finlandiya, İzlanda, İtalya, Fransa, Hollanda, Norveç, İsveç, Ukrayna, İngiltere ve A.B.D.) bakanlarının katılımı ile imzalanmıştır. Buna ek olarak Kore, Meksika, Portekiz ve Slovenya’da toplantıya katılıp, protokolü imzalamışlardır⁴¹⁹. O.E.C.D. İdare ve Vergi Politikaları Merkezi Direktörü, bu protokol sözleşmesinin offshore ülkelere vergi kaçırma ile mücadelede bir adım olduğunu ve protokolün yürürlüğe girmesinden sonra,

⁴¹⁵ Akın, loc.cit.

⁴¹⁶ O.E.C.D., “A Boost To Multilateral Tax Cooperation: 15 Countries Sign Updated Convention On Mutual Administrative Assistance In Tax Matters”,
http://www.oecd.org/document/61/0,3343,en_2649_33767_45336893_1_1_1,00.html[27.12.2010].

⁴¹⁷ O.E.C.D., “Tax Crimes and Money Laundering”,
http://www.oecd.org/document/39/0,3343,en_2649_34897_2499879_1_1_1,00.html [27.12.2010].

⁴¹⁸ O.E.C.D., “Tax: Revised O.E.C.D. Council of Europa treaty will boost multilateral cooperation”,
http://www.oecd.org/document/33/0,3343,en_2649_33747_44892193_1_1_1_37427,00.html [27.12.2010].

⁴¹⁹ http://www.oecd.org/document/61/0,3343,en_2649_33767_45336893_1_1_11,00.html[27.12.2010].

bütün mükelleflerin vergiyi zamanında ve eksiksiz ödenmesi ile, daha adil bir dünya düzenin kurulmasında güçlü bir araç olduğunu vurgulamıştır⁴²⁰.

Birleşmiş Milletler’de, A.B.’nin yolsuzlukla mücadele politikasından bir adım daha öte Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi ile modern finansal kriz, vergi kaçakçılığı, kimlik hırsızlığı, karapara aklama veya yolsuzluk suçlarına önemle vurgu yapmış⁴²¹ ve daha önceleri, öncül suç kapsamına alınmayacak kadar tehlike arz etmediği düşünülen vergi suçları da (vergi kaçakçılığı), B.M. ve F.A.T.F. tarafından uluslararası alanda mücadeleye konu olan suçlar kapsamına dahil edilmiştir. Ekonomik açıdan karapara kabul edilen vergi kaçakçılığı suçu (naylon fatura ticareti), uluslararası kuruluşların ve uluslararası sözleşmelerin bu konuya önem vermesi ile bazı ülkeler mevzuatlarında bu suçu hukuken karapara olarak tanımlanma durumunda kalabilirler.

Karapara Aklanmasının Önlenmesine yönelik, 10 Haziran 1991 tarihli 91/308/E.E.C. sayılı Avrupa Topluluğu Konseyi Direktifi’nin 1. maddesinde “*ceza gerektiren suç*” tanımında, Viyana Konvansiyonu’nun 3. maddesinin 1/a fıkrasında belirtilen suçlar ile bu direktifin amacına uygun olarak her üye ülke tarafından belirlenen diğer cezayı gerektiren suçlar tanımlaması ile Viyana Konvansiyonu’nda belirlenen uyuşturucu madde kaçakçılığı suçu ile bir sınırlama koyulsa da, diğer hüküm ile ülkelere öncül suç belirlenmede bir serbestlik getirilmiştir. Direktifte de aynı şekilde, öncül suçlar Viyana Konvansiyonu’ndaki suçlar ile sınırlanmış; ancak, üye devletlere bunun genişletilmesi yönünde bir imkan ve serbesti getirilmiştir⁴²².

1. Öncül Suç Yaklaşımları

Öncül suç, suç gelirine kaynaklık eden suçtur. Aklamaya konu malvarlığı değerinin, bir suçun (öncül suçun) işlenmesi sonucu elde edilmesi gerekmektedir⁴²³. Her

⁴²⁰ Idem.

⁴²¹ http://ec.europa.eu/home-affairs/policies/crime/crime_intro_en.htm[27.12.2010].

⁴²² Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.186 ; Zaman içerisinde gelişen standartlar dikkate alınarak hazırlanan 26 Ekim 2005 tarihli “Mali Sistemin Aklama ve Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Yönelik 2005/60/E.C. sayılı Avrupa Konseyi Direktifi” ise 91/308/E.E.C. sayılı Direktifi yürürlükten kaldırmıştır. Bu değişiklikle birlikte, aklama suçunun yanı sıra terörizmin finansmanı da Direktif kapsamına alınmıştır. Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit, s.126.

⁴²³ Hasan Aykın, “Aklama Suçu ve Öncül Suç İlişkisi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.172, Nisan: 2007, makale no: 9149, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2007049149.htm. [12.08.2010].

bir ülke, mevzuatlarında karapara aklama suçunun ön koşulu olan öncül suçu; tüm suçlar, eşik, sayma (listeleme) ve karma yaklaşımlarından birini seçerek belirlemektedir.

a. Tüm suçlar yaklaşımı

Tüm suçlar yaklaşımında, ülke mevzuatında yer alan;

1) Tüm ağır suçları veya,

2) Tüm suçları, veya

3) Belirli kategorideki ağır suçları veya,

4) Belirli hapis cezası sınırını aşan suçları, öncül suç olarak kabul edilip, bu suçlardan elde edilen gelirleri de, suç geliri / karapara olarak kabul edilmektedir.

b. Eşik yaklaşımı

Eşik yaklaşımı ile tespit edilen öncül suç, kanunda alt veya st sınırları belirlenen ve bu sınırlar arasında işlenen suçlar öncül suçtur. Diğer bir anlatımla, belirlenen süre aralığında hapis cezasını gerektiren suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilen gelire kaynaklık eden suç, öncül suçtur⁴²⁴. Eşik yöntemi, alt eşik ve st eşik olmak üzere iki çeşittir. **Alt eşik yaklaşımı** ile, kanunda alt sınırı ve üzeri belirtilen hapis cezası olan suçlar, öncül suçlardır. Y.T.C.K. m. 282/1’de suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri aklama suçunda, öncül suç, “*alt sınırı 6 ay ve üzeri*” hapis cezasını gerektiren suçlardan elde edilen gelirler, suç geliri; bu suç gelirlerini yurt dışına çıkarma veya bunların gayrimeşru kaynağını gizleme veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırma maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutulması da, suç gelirlerini aklama suçunu oluşturur. **st eşik yaklaşımı** ise, st sınır belli bir süre ve üzeri hapis cezasını gerektiren suçlar öncül suç olarak kabul edilir⁴²⁵. st eşik yaklaşımında st sınırın iki yıl olarak belirlenmesi halinde, iki yılın altında hapis

⁴²⁴ Idem.

⁴²⁵ Idem.

cezasını gerektiren suçlardan elde edilen gelirler, suç geliri / karapara kapsamına alınmamaktadır.

c. Sayma yaklaşımı

Sayma (Listeleme) yaklaşımı ile, aklama suçuna konu olacak suçlar tek tek sayılmak suretiyle, bu suçların işlenmesi sonucu elde edilen gelirlerin aklama işlemine tabi tutulması, aklama suçun oluşturmaktadır. 4208 sayılı K.A.Ö.H.K.'da, öncül suçlar, sayma (listeleme) yöntemi ile belirlenmiştir. Doktrinde, suç tiplerinin sınırlı olarak belirlendiği ülkelerde, liste dışındaki suçların işlenmesi ile elde edilen gelirler, aklama suçuna konu olmadıklarından karapara olarak değerlendirilmemektedirler⁴²⁶.

d. Karma yaklaşımı

Karma yaklaşımı, öncül suçların, tüm suçlar veya belli bir süreli hapis cezasını gerektiren alt ve üst sınırları belirlenen eşik yöntemi ile sayma (listeleme) yöntemlerinin, birbirinin tamamlayıcı olarak kullanılması⁴²⁷ yöntemidir. Böyle bir yöntem, sadece belirli süreli hürriyeti bağlayıcı cezanın ölçü olarak alındığı durumda uygulanabilmektedir⁴²⁸. Eşik yöntemi ile belirlenen öncül suçların dışında kalan ve belirlenen suçların dışında, karapara ve karapara aklama eylemlerinden büyük kazançlar elde edilebilecek suçlar, bu yöntemle tek tek belirlenebilmektedir. Bu yöntemin sakıncaları, yukarıda sayma yönteminin sakıncalarında belirtildiği, eşik yöntemine göre belirlenen suçların dışında kalan suçlardan elde edilen gelirlerin, karapara olarak değerlendirmenin dışında kalacak olmalarından dolayı, karapara aklama suçu da sözkonusu olmayacaktır.

2. Türk ve Yabancı Ülke Mevzuatlarında Öncül Suç Yaklaşımları

Türk mevzuatında 4208 sayılı K.A.Ö.H.K. ile öncül suçlar, sayma (listeleme) yöntemi kabul edilmek suretiyle tek tek sayılarak belirlenmiştir. Yaklaşık on yıl benimsenen bu yaklaşım, Türkiye'nin uluslararası temel sözleşmeleri onaylaması, F.A.T.F. ve Egmont Grubu üyesi olarak aklama ve terörün finansmanı ile mücadeledeki duyarlılığı

⁴²⁶ Ömer Lütfü Yalçın, **Aklama Suçu**, Ankara: MA.S.A.K. Yayınları, Haziran: 2008, s.12.

⁴²⁷ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.248.

⁴²⁸ Idem.

gösterme ve suç gelirlerinin aklanması ile ilgili uluslararası standartlara uyum sağlama amacıyla⁴²⁹, öncül suçlarda eşik yaklaşımının (alt eşik yaklaşımı) kabulü ile terk edilmiştir. F.A.T.F.’un 40 Tavsiye Kararları’nda, eşik yaklaşımı uygulayan ülkelerde; öncül suçlar, ülke yasaları gereğince cürüm kategorisine giren tüm suçları veya ceza üst sınırı bir yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçları (üst eşik yaklaşımı) veya yasal sistemlerinde asgari ceza miktarı usulü bulunan ülkeler bakımından en az altı aydan fazla cezayı gerektiren suçları (alt eşik yaklaşımı) kapsamı gerektiği belirtilmiştir. 26.06.2009 tarihli 5918 sayılı Kanunla, uluslararası uygulamalara uyum açısından, Y.T.C.K.’nun m. 282/1 bendindeki “*alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren....*” hükmü, “*alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren....*” olarak değiştirilmiştir. Uluslararası alanda suç geliri ile mücadele kapsamında hazırlanan sözleşmelere taraf olan ülkeler, toplumun korunması amacı yönelik olarak ortak bir çalışma içinde olmaları, suçluların suçtan kaynaklanan ekonomik menfaatlerinden mahrum edilmeleri ve bu amaca ulaşmaları için uluslararası işbirliğinin gerekliliği konusunda anlaşmışlardır. Sözleşmelerin özünde, her ülkenin kendi iç mevzuatlarında, sözleşmelerde yer alan hükümler ve tavsiyeler doğrultusunda gerekli değişikliklerin yapılması gerektiğidir.

Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı B.M. Sözleşmesi’nin (Viyana Konvansiyonu) 3. maddesinde sayılan fiillerin işlenmesinden doğrudan veya dolaylı olarak kaynaklanan her türlü malvarlığı, suç geliri olarak kabul etmektedir. Sözleşmede malvarlığı (m. 1/q), maddi veya gayrimaddi, menkul veya gayrimenkul fiziki varlığı olan veya olmayan her türlü mal ile, bunlar üzerinde mülkiyet veya yararlanma veya yararlanma hakkını gösteren hukuki belgeler veya senetler olarak tanımlanmaktadır. Viyana Konvansiyonu’nda, karapara, sadece uyuşturucudan elde edilen kazançları kapsamaktadır. *Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zaptedilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Sözleşme*’si (Strazburg Konvansiyonu), uluslararası alanda giderek artan ve problem olan ağır suçlara karşı mücadele yöntemlerinden, suçluların suçtan kaynaklanan gelirlerden mahrum edilmeleri düşünülerek hazırlanmış

⁴²⁹ Hasan Aykın, “Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar”, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, T.C.D.İ.B., Sa.XXV, Ankara, Mayıs:2007, <http://www.mfa.gov.tr/karaparanin-akalanmasiyla-mucadele-konusundaki-temel-uluslararasi-metinler-ve-olusumlar-.tr.mfa>[14.9.2010].

bir sözleşmedir. Sözleşmeye taraf ülkelerin kasıtlı işlenen bu suçları, iç hukuklarında suç kapsamına alarak gerekli yasal düzenlemeleri yapmaları ve bu suçların işlenmesi suretiyle elde edilen ekonomik menfaatlerin suç geliri olarak kabul etmeleri gerektiği belirtilmektedir. Sözleşmede suçtan kaynaklanan malvarlıkları; maddi veya manevi, taşınır veya taşınmaz malvarlığı ve hukuki belgeleri veya böyle bir malvarlığına tasarrufu veya menfaat ilişkisini tevsik eden hukuki belgeler veya vesaik olarak tanımlanmaktadır. *Karapara Aklanmasının Önlenmesine Dair Avrupa Topluluğu Konseyi Direktifi 89/646/E.E.C.*'nin m. 1'de, Viyana Konvansiyonun m. 3/1-a paragrafında belirtilen suçlar (uyuşturucu ve psiko trop madde ticareti) ile direktifin amacına uygun olarak, her üye ülke tarafından belirlenen ve ceza gerektiren suçlardan veya bu tür faaliyete iştirak sonucu elde edildiği bilinen malvarlıklarını, suç geliri olarak tanımlamaktadır. F.A.T.F. 40 Tavsiye Kararları'nın 1 nolu Tavsiye'sinde, her ülkenin Viyana ve Palermo Konvansiyonu'ndaki esaslara dayanarak karapara aklamayı suç olarak kabul etmeleri gerektiği ifade edilmektedir. Ülkelerin aklamanın öncül suç kapsamını en geniş şekilde kabul etmeleri, kabul edilen yaklaşım esaslarına göre tüm ağır suçları kapsama almaları gerektiği belirtilmektedir. Eşik yöntemini uygulayan ülkelerde; öncül suçlar, ülke yasaları gereğince cürüm kategorisine giren tüm suçları veya ceza üst sınırı bir yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçları veya yasal sistemlerinde asgari ceza miktarı usulünü bulunan ülkeler bakımından en az altı aydan fazla cezayı gerektiren suçları kapsamaması gerektiği; ayrıca, hangi yaklaşım kabul edilirse edilsin her ülke asgari olarak, “*belirlenmiş suç kategorilerini*” içeren suçları öncül suçlar olarak kabul etmeleri tavsiye edilmektedir. Suç fiilinin başka bir ülkede genel bir suç, ilgili ülkede öncül suç olması durumunda, söz konusu fiilin başka bir ülkede işlenmiş olması, ilgili ülke için bu fiilin karapara aklamanın öncül suçu olarak kabul edilmesi için yeterli olması gerektiği de kararda belirtilmektedir.

Birleşik Krallık'ta⁴³⁰ karapara aklama suçu kapsamına başlangıçta uyuşturucu ve terörizm gelirleri girmekte iken, yeni düzenleme ile “*tüm suçlar*” yaklaşımı esas alınarak tüm ciddi suçlar aklama suçunun öncül suçları olarak belirlenmiştir. Bu

⁴³⁰ F.A.T.F., Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering And Combating The Financing Of Terrorism: The United Kingdom Of Great Britain And Northern Ireland, 2007, s.33-35, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/55/29/39064399.pdf> [18.05.2011] (Çalışmada bu rapor “Third United Kingdom” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

suçlardan elde edilen gelirler, karapara kapsamına alınmıştır. Suç Gelirleri Kanunu'nun 340. madde hükmünde suç geliri, cezai bir eylemden elde edilen fayda olarak ifade edilmektedir. Birleşik Krallık'ta, F.A.T.F.'un "*belirlenmiş suç kategorisi*"nde yer alan yirmi öncül suç kapsam dahiline almıştır.

İsviçre'de⁴³¹, bir yıl ve üzeri hapis cezası gerektiren suçlar, karapara aklama suçunun öncül suçları olarak kabul edilmekte ve bu suçlardan elde edilen gelirler, karapara kapsamındadır. Malvarlığı kavramına, suçlardan elde edilen para, döviz, değerli taş- maden, kıymetli evrak ve her türlü ekonomik değeri olan varlıklar girmektedir.

Japonya'da⁴³², uyuşturucu madde kaçakçılığında elde edilen gelirlerin gizlenmesi suç olarak tanımlanmakta ve yasadışı uyuşturucu madde ticareti ile bağlantılı suçlar haricindeki listeleme yöntemi ile belirlediği suçlardan elde edilen suç gelirlerinin gizlenmesini ve A.P.O.C. kanun ekinde listelenen suçları, aklama suçunun öncül suçu olarak kapsam dahiline almaktadır. Japonya, F.A.T.F.'un Tavsiye Kararlarında belirlenen suçların tamamını kapsam dahiline almıştır⁴³³.

Alman Ceza Kanunu'nda düzenlenen karapara aklama suçu, Viyana ve Palermo Konvansiyon'larında tanımlanan karapara aklama suçunun maddi unsurlarını kapsamaktadır. Alman Ceza Kanunu'nun 261'nci maddede yer alan cürüm ve cünhalar, aklama suçunun öncül suçu olarak tanımlanmıştır. Maddede tanımlanan öncül suçlar, ödeme kartları, çekler ve senetlerde sahtecilik, fuhuş, meslek veya sanat halinde fuhuşa aracılık etme, çevreyi kirletmek, insan ticaretine teşvik etme, radyoaktif ve diğer tehlikeli madde ve eşyayı izinsiz işleme, ağırlaşmış hırsızlık, emniyeti suistimal (malı hukuka aykırı edinme), şantaj, dolandırıcılık, sübvansiyon dolandırıcılığı, güveni kötüye kullanma, belgede sahtecilik, resmi belgede sahtecilik, izinsiz şans oyunları düzenleme, çevrenin kasten kirletilmesi suçları, öncül suçlar kapsamına alınmıştır. Malvarlığı kavramı, geniş kapsamlı olarak çeşitli ekonomik değerler içermektedir.

⁴³¹ F.A.T.F., (Third Switzerland), op.cit., s.2-3.

⁴³² F.A.T.F., Mutual Evaluation of Japan Executive Summary, 17 October 2008, s.5, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/6/45/46653246.pdf>[02.02.2011].

⁴³³ F.A.T.F., (Third Japan), op.cit., s.24.

Taşınır veya taşınmaz mallar, belirli bir değer gözönünde bulundurulmaksızın her çeşit malvarlığı, para, menkul kıymetler ve alacaklılar hesabı kavram dahilindedir⁴³⁴.

Rusya Federasyonu'nda, federal düzeyde suç olarak tanımladığı aklama suçunda öncül suçun tespitinde, bazı istisnai durumların haricinde tüm suçlar yaklaşımını benimsediği söylenebilir⁴³⁵. Öncül suçu haricinde tutulan suçlar: dövizin yurt dışından geri getirilmemesi; tüzel kişilerden veya gerçek kişilerden toplanan gümrük vergilerinin ödenmemesi; bir gerçek kişinin ödemesi gereken vergi/harçları ödemekten kaçınması; vergi memurunun görevini yerine getirmemesi; bir tüzel kişinin veya bireysel girişimcinin ödenmesi gereken vergi/harçlara karşı parasal fonlarını veya malvarlığını gizlemesi suçlarıdır⁴³⁶. F.A.T.F.'un Rusya ile ilgili 2008 yılında hazırlanan İkinci Tur Karşılıklı Değerlendirme Raporu'nda, öncül suçlar kapsamına manipülasyon ve içeriden öğrenenlerin ticareti suçları alınmaması ve tüzel kişilerin cezai sorumlulukları ile düzenlemelerin olmaması eleştirilmiştir⁴³⁷.

Yunanistan'da öncül suçlar⁴³⁸; uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili yasada öngörülen suçlar, 2168 sayılı Kanunun 15/1. maddesinde yer alan (silahlar vb.hakkında) suçlar, soygun (Yunan Ceza Kanunu - Y.C.K. m. 380), şantaj (Y.C.K. m. 385), adam kaçırma (Y.C.K. m. 322), hırsızlık (özellikle katma değeri yüksek, Y.C.K. m. 372), güveni kötüye kullanarak zimmete para geçirme (Y.C.K. m. 375/1-b, 375/2), dolandırıcılık (Y.C.K. m. 386), yasadışı tarihi eser kaçakçılığı, gemi kargo hırsızlığı (Kamu Denizcilik Kanunu m. 217/1-b) 1383 sayılı Kanunun m. 10/2 /2-c, m. 10/2-d, m. 10/3 organ ve doku nakli, 1608 sayılı Kanunun m. 1/1 devlette zimmete geçirme suçundaki artış hali, 1165 sayılı Gümrük Kanunu'nun m. 102/1-B kaçakçılık suçları,

⁴³⁴ F.A.T.F., Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Germany, 19 February 2010, s.49-50, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/44/19/44886008.pdf>[07.02.2011] (Çalışmada bu rapor “Third Germany” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

⁴³⁵ F.A.T.F., Second Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Russian Federation, 20 June 2008, s.7, <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20Russia%20ful.pdf>[05.01.2011].

⁴³⁶ Saygın Gökçe, **Uluslararası Sözleşmelerle Bazı Ülke Düzenlemeleriyle Karşılaştırmalı Olarak Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu**, Ankara: MA.S.A.K., Yayın no:18, Ekim: 2010, s.81.

⁴³⁷ Ibid., s.176.

⁴³⁸ O.E.C.D., The Greek Law on Money Laundering Law no: 2331 Article 1/1-a, <http://www.oecd.org/dataoecd/62/40/2377682.pdf> [21.12.2010].

181 sayılı Kanunun iyon radyasyonundan korunma ihlali hakkındaki suçlar, fuhuş ve kadın istismarı (Y.C.K. m. 349/3), şans oyunları ve kumar suçlarıdır.

İtalya’da⁴³⁹, kasten işlenen tüm suçlar (İhmal suçları hariç), öncül suçlar kapsamına alınmıştır. Aklama suçunun oluşması için, öncül suçla ilgili bir mahkûmiyet kararına gerek bulunmamaktadır. Mahkemeler, savcılık tarafından getirilen kanıtlara dayalı olarak nispi muhakeme yoluyla, dava ile ilgili bir öncül suçun varlığını tespit etmektedirler. Ancak, öncül suçun İtalya sınırları dışında işlenmiş olması halinde, İtalya’da aklama suçuyla ilgili bir yargılama yapılabilmesi için, öncül suçun İtalya ceza kanunlarına göre suç olması gerekmektedir. Böylelikle, İtalya’da işlenen aklama fiileri suç oluşturabilecektir⁴⁴⁰.

Portekiz Hükümeti, 313 sayılı Kanun’da yaptığı değişiklikle öncül suç kapsamını genişletmiştir. Böylelikle tüm suçlar, karapara aklama suçunun öncül suçları kapsamına dahil olmuştur⁴⁴¹.

Fransız Ceza Kanunu’nun Art. 111/1, 13 Ekim 2010 Konsolide versiyonunda suçlar; ağır suç, kabahatler ya da küçük suçlar olarak ciddiyetine göre kategorize etmiştir. Art. 324/1, herhangi bir mal veya bir suç veya kabahat, kişiye doğrudan veya dolaylı olarak fayda sağlaması ve failin gelir kökenli sahte gerekçe yoluyla para aklamayı kolaylaştırması hali ve ayrıca ya da bir suç veya kabahat ile doğrudan veya dolaylı ürünleri dönüştürme, yapılan yatırımları gizlemeye yardım fiileri ile karapara aklama beş yıl hapis ve 375.000 € para cezası ile cezalandırılmaktadır⁴⁴². Art. 324/2; karapara aklama fiileri alışkanlıkla ya da profesyonel olanaklar kullanılarak, organize bir örgüt tarafından işlendiği işlendiği takdirde, karapara aklama eylemleri on yıl hapis ve 750.000 € para cezası ile cezalandırılır. Fransa’daki aklama suçu mahkumiyetlerin çoğunluğu, dolandırıcılık ve uyuşturucu madde ticaretindendir⁴⁴³. Fransa, 1988 tarihli

⁴³⁹ F.A.T.F., (Mutual Italy), loc.cit.
<http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/52/29/36221355.pdf> [10.01.2011].

⁴⁴⁰ Idem.

⁴⁴¹ I.M.F., Portugal: Report On The Observance Of Standards And Codes F.A.T.F. Recommendations For Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism, I.M.F. Country Report No:09/44 , February 2009,
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2009/cr0944.pdf> [23.12.2010].

⁴⁴² <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1672/file.htm> [20.02.2011].

⁴⁴³ F.A.T.F., Mutual Evaluation Executive Summary Anti-Money Laundering and Combating The

“Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı B.M. Sözleşmesi” (Vienna Konvansiyonu) ve 2000 tarihli “Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı B.M. Sözleşmesi”ndeki (Palermo Konvansiyonu) esaslara dayanarak karapara aklamayı suç olarak ve öncül suç tanımı, F.A.T.F.’un 1 nolu tavsiyesinde belirlenmiş suç kategorilerini kapsamaktadır. Ayrıca Ceza Kanununun 422/2-2 maddesinde düzenlenen, terörün finansmanı suçu da, aklama suçu kapsamındadır⁴⁴⁴.

Kıbrıs Rum Kesimi’nde, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi’nin 2005/60/E.C. direktifi ile uyumlu hale getirilen, 188(I) sayılı “Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi ve Bastırılması Kanunu-The Prevention and Suppression of Money Laundering and Terrorist Financing Laws of 2007”, 13/12/2007 tarihinde Temsilciler Meclisi’nde kabul edilerek, 01/01/2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunda bir yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren bütün suçların, aklama suçuna konu öncül suç olabileceği hükmü, 25 Haziran 2010 tarihinde, 58(I) sayılı Kanunla değiştirilmiştir. Kanunun amacı doğrultusunda, suçlar (prescribed offences) başlığı altında, öncül suç ve aklama suçları olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Değişiklik sonrası bir yıl üzeri hapis cezasını gerektiren suçlardan elde edilen yasadışı gelirler, aklama suçuna konu olabilecek ve ayrıca (Financing of Terrorism Laws of 2001 and 2005-art. 4) terörizm ile ilişkili kişi veya organize suç örgütlerine fon sağlama ve uyuşturucu madde kaçakçılığı suçları da, öncül suçlar arasında yerini almıştır⁴⁴⁵.

Brezilya’da, 9613 sayılı Kanuna göre, öncül suçlar kapsamında: terör suçları, yolsuzluk, suç örgütü tarafından işlenen suçlar, finansal sisteme karşı işlenen suçlar, yabancı kamu görevlilerine rüşvet suçu ve terörün finansmanı suçları⁴⁴⁶ yer almaktadır.

Financing of Terrorism: France, 25 February 2011, s.4, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/12/35/34653745.pdf>[02.06.2012] (Çalışmada bu rapor “Mutual France” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

⁴⁴⁴ Ibid, s.6.

⁴⁴⁵ Central Bank Of Cyprus Bank Supervision And Regulation Department, Prevention Of Money Laundering And Terrorist Financing Directive To Money Transfer Businesses In Accordance With Article 59(4) Of The Prevention And Suppression Of Money Laundering Activities Law Of 2007 (Third Issue), February 2009, s.37-38, http://www.centralbank.gov.cy/mediapdf/EN_AML_consolidated_law_2007_and_2010.pdf[05.01.2011]; The Cyprus Bar Association Money Laundering:Guidance Notes For Lawyers, s.9-11, http://www.cyprusbarassociation.org/cms_file/cms_file_gr_17.pdf[12.10.2012].

⁴⁴⁶ <http://www.estandardsforum.org/brazil/standards/anti-money-laundering-combating-terrorist-financing-standard> [22.12.2010].

Norveç Ceza Kanunu'nda yer alan tüm suçlar, karapara aklama suçunun öncül suçları olarak kabul etmiştir. Bu yaklaşım, tüm suçlar yaklaşımıdır. Öncül suç kapsamına, vergi suçları, ciddi suçlar (serious offence) ve kabahatleri de içine alacak şekilde geniş tutulmuştur⁴⁴⁷.

A.B.D.'de⁴⁴⁸ öncül suçlar listeleme yaklaşımı ile tek tek sayılarak belirlenmiştir. Bu yaklaşımla ikiyüz elli suç, öncül suç kabul edilmiştir. F.A.T.F.'un 40 Tavsiye Kararları'nda belirlenmiş suç kategorisinden sadece onsekizi, listelenen ikiyüz elli suçun içinde yer almaktadır. Ancak, içeriden öğrenenlerin ticareti (insider trading) ve piyasa manipülasyonu ve korsanlık suçları, öncül suçlar kapsamında yer almamaktadır. Malvarlığının suç gelirinden kaynaklandığı ispatlandıktan sonra kişinin aklama suçundan yargılanabilmesi, (öncül suç failinin) öncül suçtan kaynaklanan bir mahkûmiyetinin olması koşuluna bağlı bulunmamaktadır.

Gerek ülkemizdeki gerekse yabancı ülkelerin ulusal mevzuatlarında aklama suçuyla ilgili yapmış oldukları düzenlemelerin, sözleşmelerde ve tavsiye kararlarında yer alan öncül suç tavsiyelerine uyumlu oldukları görülmektedir. Tavsiye niteliğinde olan ve uyma zorunluluğu bulunmayan, uyulmadığı takdirde somut bir yaptırım olmayan kararların, zaman içinde, bu kurallara uyulmadığı takdirde uluslararası toplum tarafından hoş karşılanmadığı ve uymayanlara yazılı olarak yaptırımlar uygulanması, aklama suçuyla mücadelede işbirliği içinde olmalarını sağlamıştır. Aklama suçuyla ilgili hareket ve davranış tarzını tavsiyeye dayalı bir belge niteliğindeki⁴⁴⁹, F.A.T.F. Tavsiye kararlarının bu derece etkili olması, uluslararası hukukta gittikçe yaygınlaşmaya başlayan ve üzerinde uzlaşılması daha kolay⁴⁵⁰ ikincil hukuk uygulamalarının başarısı olarak adlenebilir.

3. Aklama Suçu ve Öncül Suç İlişkisi

Aklama suçunun meydana gelebilmesi için, suçun kurucu unsurları yanında yer alan, ve “*Ön koşul*” olarak adlandırılan bu koşullar, suçun unsurlarından bağımsız

⁴⁴⁷ F.A.T.F., (Third Norway), op.cit., s.29.

⁴⁴⁸ F.A.T.F., (Third U.S.A.), loc.cit.

⁴⁴⁹ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.21.

⁴⁵⁰ Dülger, op.cit., s.406-407.

olduklarından, suç sayılan hareketin dışında yer almaktadırlar. Ön koşul, suç sayılan hareketin yapılmasından önce dış alemde varlık kazanmaktadır⁴⁵¹. Ancak, ön koşulun suçun unsurlarından bağımsız olamayacağını, suçun unsurlarından herhangi birinin olmaması halinde suçun meydana gelmeyeceğini, bu nedenle ön koşulun yokluğu halinde, suçun işlenemeyeceği ve ön koşulunda suçun unsurları arasında sayılması gerektiğini savunan görüşün⁴⁵²; yanı sıra, öncül suçlardan elde edilmiş kazanç konusunu, sadece karapara aklama eylemlerinden ayrı olarak şekli inceleme kolaylığı açısından maddi unsurlar dışında bir ön koşul olarak, ele alınıp incelenmesinin daha uygun olacağı yönünde de görüş bulunmaktadır⁴⁵³.

Öncül suç, karapara aklama eyleminden önce dış alemde bağımsız bir varlık kazanmaktadır. Bu bağlamda, aklama suçunu düzenleyen kanuni tip, bir suçu, diğer bir suç fiilinin ön şartı olarak kabul eden kanuni tiplerdendir⁴⁵⁴. Suç gelirleri/karapara aklama suçu, diğer birçok suç tipinden farklı olarak, bir ön şarta bağlı olup düzenlenen, öncesinde gelir veya menfaat doğuran bir suç fiilinin varlığını gerektirmektedir⁴⁵⁵. Aklama suçundan önce gerçekleşmiş olması gereken ön şart niteliğindeki bu unsurlar, aklama suçunun önkoşullarıdır. Aklama suçunun ön koşullarından olan öncül suç ile aklama suçu arasında kuvvetli bir bağ bulunsa da, bu suçun maddi unsurları arasında sayılmasını gerektirmemektedir. Aklama suçu, öncül suçtan bağımsız bir suçtur. Müstakil bir suçtur⁴⁵⁶. Ve her suçun maddi unsurları farklıdır.

Y.T.C.K. m. 282./1 bendi hükmü gereği, alt sınırı altı ay ve üzeri hapis cezasını gerektiren bir öncül suçun işlenmesi ve bu suçtan kaynaklanan malvarlığının karapara sayılabilmesi için, bu suçun taşıdığı özellikler çerçevesinde tüm unsurları ile oluşmuş olması gerekmektedir. Suç unsurlarının birinin eksikliği halinde, suç oluşmayacak ve dolayısıyla bu suç öncül suç özelliğini kazanamadığından, suçtan elde edilen

⁴⁵¹ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.198.

⁴⁵² Uğur Alacakaptan, **Suçun Unsurları**, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayın.no: 372 , 1975, s.6 (Çalışmada bu eser “Suçun” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

⁴⁵³ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), loc.cit.

⁴⁵⁴ Ergin Ergül, “Aklama Suçunun Anatomisi”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.220, Ocak: 2007, ss.105-122, s.108 (Çalışmada bu makale “Aklama Anatomisi” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

⁴⁵⁵ MA.S.A.K., (Aklama Suçu), op.cit., s.13.

⁴⁵⁶ F.A.T.F., (Third U.S.A.), loc.cit.; Çakır, op.cit., s.70.

değerlerde suç geliri/karapara sayılamayacaktır⁴⁵⁷. Ceza hukukunda, bir fiilin suç sayılabilmesi için gereken nitelikler suçun unsurlarıdır⁴⁵⁸. Bu nedenle kanunda düzenlenen tipik eylemin tamamıyla gerçekleşmesi gerekir⁴⁵⁹. Bu unsurlar: kanuni, maddi, manevi, ve hukuka aykırılık unsurlarıdır. Öncül suçta unsurlardan biri eksik olduğunda suç oluşmayacak ve bu suçlar temel suç olma özelliğini kazanamadığından bunlardan elde edilen değerler de karapara sayılamayacak ve karapara aklama suçu da oluşmayacaktır⁴⁶⁰.

Aklama suçu öncül suçun varlığına bağlı türev, ikincil bir suçtur. Aklama suçunun meydana gelebilmesi için önceden işlenmiş bir suçun varlığına bağlı olsa da aklama suçu, önceden işlenen suçun tamamlayıcısı olmadığından ortada iki ayrı suç vardır. Aklama suçu, öncül suçtan bağımsız bir suç olmasına karşın aralarında kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Bu sebepten ötürü, öncül suçun oluşup oluşmadığı öncül suç hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararının olup olmadığı, öncül suç failinin hukuka uygunluk sebebinden yararlanıp yararlanmadığı, öncül suçun zamanaşımına veya affa uğrayıp uğramadığı⁴⁶¹, öncül suçun yurt dışında işlenmiş olması, öncül suç hakkında dava ve cezayı düşüren sebeplerin bulunması, öncül suçun teşebbüs aşamasında kalması hallerinin, aklama suçuna etkisi önem arz etmektedir. Aklama suçunun, bu suça kaynaklık eden öncül suçtan ayrı bir suç olarak sayılmasındaki asıl amaç, suç gelirlerinden yararlanan kişileri bu gelirlerden mahrum etmek suretiyle, kazanç elde

⁴⁵⁷ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.72.

⁴⁵⁸ Şafak Ertan Çomaklı, “Suç Unsurları Açısından Vergi Suçlarının Değerlendirilmesi”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.180, Eylül:2003, ss.174-186, s.175. (Çalışmada bu makale “Suç Unsurları olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

⁴⁵⁹ Engin Akın, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Suçtan Gönüllü Vazgeçme ve Faal Nedamet (Aktif Pişmanlık)”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.160, Nisan: 2006, makale no:7902, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/readframe.asp?file_name=2006047902.htm[01.07.2010].

⁴⁶⁰ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.350; Örneğin, uyuşturucu ticareti nedeniyle yakalanan sanıkların üzerinde belirli miktarda uyuşturucu madde ele geçirilmesi ve bu maddenin yetkililerce müsadere edilmesi halinde, aklama suçunun gerçekleştiği söylenebilir mi?. Suça konu uyuşturucu maddenin müsadere ile, uyuşturucu madde paraya çevrilemediğinden aklamaya konu olabilecek karaparanın elde edilmesi de söz konusu olamayacağından, dolayısıyla aklama suçu da oluşamayacaktır. Ancak, suçlular tarafından uyuşturucu maddenin tesliminden evvel paranın elde edilmesi halinde, öncül suçun işlenmesinden evvel karapara elde edilmiştir. Uyuşturucu maddenin yetkililer tarafından ele geçirilmesi halinin aklama suçunun oluşmasına bir etkisi olmayacaktır. Çünkü karapara elde edilmiş ve belki de aklanmış olabilir. Bu aklama eyleminin gerçekleştiğinin ispatı yetkililere düşmektedir. Bu da işin başka en zor olan yanıdır.

⁴⁶¹ Değirmenci, op.cit., s.435.

etmek amacıyla işlenen suçların engellemesidir⁴⁶². Aklama suçu ile ilgili kovuşturma aşamasında, öncül suçun aklama suçunun kurucu unsuru olarak kabulünde, öncül suçla ilgili davayı ve cezayı düşüren sebeplerin (sanığın veya hükümlünün ölümü, af-genel af, özel af-, dava ve cezada zamanaşımı) varlığı halinde, aklama suçunun kurucu unsuru içinde kabul edilen öncül suçun, suçun maddi unsurunu oluşturmadığı ve böylelikle aklama suçunun da oluşmadığı kabulünü gerektirmektedir ki, böyle bir kabulün aklama suçu ile mücadelenin ruhuna aykırı olacaktır.

a. Öncül suç hakkında adli tahkikat veya dava açılması

İşlenen bir öncül suçun varlığının kanıtlanması iddia makamına düşmektedir⁴⁶³. Öncül suçun varlığının koşulları tam olarak aydınlatılmasa da, suçun saptanması hali, öncül suç failinin cezalandırılıp cezalandırılmaması veya fail hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet kararının olması, ön koşulun yerine getirilip getirilmemesi açısından önemli değildir⁴⁶⁴. Burada iki önemli nokta vardır. Birincisi, 5271 sayılı C.M.K.’nin m. 218/1’nci fıkra hükmüne göre, “*yüklenen suçun ispatı, ceza mahkemelerinden başka bir mahkemenin görev alanına giren bir sorunun çözümüne bağlı ise; ceza mahkemesi bu sorunla ilgili olarak da bu kanun hükümlerine göre karar verebilir*”. Bu madde hükmü, ceza hakimine sadece özel hukuk ve idare hukuk uyuşmazlıklarının çözümü için yetki vermektedir; ancak, “*evleviyet kuralı*” gereğince,

⁴⁶² MA.S.A.K., **Faaliyet Raporu 2011**, Ankara, 2012, s.6 (Çalışmada bu eser “2011” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

⁴⁶³ Hatipoğlu ve Parlar, op.cit., s.889; Ergül, (Aklama Anatomisi), op.cit., s.108.

⁴⁶⁴ Ibid., s.890; Değirmenci, op.cit., s.434; Tartışmalı olmakla birlikte benzer yapıya sahip bir suç olan T.C.K.’nin 512. maddesiyle ilgili olarak öğretide bu yönde görüşler ileri sürülmüştür. “Eşyayı cürmiyeyi satın almak ve saklamak” suçunun düzenlendiği 512. maddeyi yorumlayan Faruk Erem, 512. maddenin kullandığı “cürüm mahsulü eşya” başlığı altında cürüm mahsulü eşyanın satın alınması ve saklanması öncesi suçun tamamlayıcısı olmadığını bağımsız bir suç oluşturduğunu belirtmektedir. Yazar, sadece, ilk suçun ispatı zorunluluğundan bahsetmekte, ancak mahkûmiyet koşulu aramamaktadır. Benzer yapıda bir suç olan ve T.C.K.’nin 296. maddesinde düzenlenen “cürüm işletenleri saklamak ve cürümün defillerini yok etmek cürümleri” kapsamında yer alan fiil bakımından da aynı yazar, “evvelce bir suçun işlenmiş olması kafidir. Bu suçun işlendiğinin hükümle sabit olması şart değildir” demektedir. Bu noktada, önceki suç bakımından kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü aramamakla birlikte suçun işlenip işlenmediğinin nispi muhakeme yoluyla tespiti zorunludur. Bununla birlikte önceki fiilin suç teşkil etmediğine dair kesinleşmiş bir hüküm var ise, kuşkusuz aynı sonuca varılamaz. Tuğrul Katoğlu, “4208 Sayılı Kanun İle Düzenlenen Karapara Aklama Suçunun Yapısına İlişkin Bazı Gözlemler”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sa.211, Mart: 1999, s.5; Murat Tokmakkaya, “Karapara, Karapara Aklama Suçu Ve Bu Konuda Yapılacak İncelemelere İlişkin Dikkati Çeken Hususlar”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sa.129, Kasım 1999 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e) (Çalışmada bu makale “Karapara Dikkati Çeken Hususlar” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

bir ceza hakiminin özel hukuk sorunlarını dahi çözme yetkisinin bulunması, ceza hukuk sorunlarını çözme yetkisine evleviyetle sahip olduğunun kabulünü gerektirir⁴⁶⁵. Aklama suçu ile ilgili yargılamayı yapan mahkeme tarafından nispi muhakeme⁴⁶⁶ yoluyla, aklamaya konu olan malvarlığının, öncül suçun işlenmesi sonucu elde edilip edilmediği yönünde bir değerlendirme yapılmalı ve bu değerlendirme⁴⁶⁷, kendi uyuşmazlığının çözümüne yetecek oranda olmalıdır. Bu durumda, öncül suçun varlığının ana hatlarıyla belirlenmesi yeterlidir. Yargılanan asıl fiil, öncül suç değildir⁴⁶⁸. Ancak, önceki fiilin suç teşkil etmediğine dair kesinleşmiş bir hüküm var ise, karapara aklama suçunun oluşabileceği yönünde bir sonuca da ulaşılamaz⁴⁶⁹. Aklama suçunun ön koşulu olan öncül suçun mevcut olmadığını açıkça ifade eden⁴⁷⁰, mahkeme tarafından verilmiş bir kararın bulunması halinde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin elde edilmesi sözkonusu olamayacağından, suç geliri/karaparayı aklama suçundan da bahsedilemeyecektir.

Karapara aklama suçu ile ilgili yapılan soruşturma-kovuşturma aşamasında, M.S.A. uzmanları aklama suçunun ön koşulu olan, öncül suçun varlığının mahkeme kararı ile sabit olup olmadığına dair bir durumun varlığını arama zorunluluğu bulunmakta mıdır?. Karapara aklama suçunun işlendiğine ilişkin hususların tespiti ve bu konuda gerekli bilgi ve belgelerin edinilmesi sırasında, öncül fiillerden birinin işlendiğine ilişkin daha önce adli makamlarca bir tespitin yapılmış olması ve ilgili kişilerin bu konuda mahkemece cezalandırılmaları önemli bir kolaylık olacaktır; ancak bu durum, gerekli ve yeterli bir unsur olmayacaktır⁴⁷¹. Bu noktada önemli olan bir

⁴⁶⁵ Gökçe, op.cit., s.117.

⁴⁶⁶ Nispi yargılama; birden çok uyuşmazlık arasında bağlantı bulunması durumunda, asıl yetkili olmayan yargıcın kendi uyuşmazlığını çözerken tali uyuşmazlık hakkında, ancak kendi uyuşmazlığının çözümüne yetecek oranda karar vermesidir. Nispi yargılama yoluyla çözülen tali uyuşmazlık sonradan asıl yetkili yargılama organı önüne götürülebilecektir kısaca nispi yargılama sonundaki kararın mutlak bir otoritesi yoktur. Türk hukukunda ceza yargıcına nispi yargılama yetkisi 5271 sayılı C.M.K.’nın m. 218/1 hükmü ile verilmiştir. Erdener Yurtcan, **Uygulamacı İçin Ceza Yargılaması**, 1.Basım, İstanbul: Beta Basım, Kasım: 2007, s.118.

⁴⁶⁷ 5271 sayılı C.M.K.’un 218/1. maddesi. “*Yüklenen suçun ispatı, ceza mahkemelerinden başka bir mahkemenin görev alanına giren bir sorunun çözümüne bağlı ise; ceza mahkemesi bu sorunla ilgili olarak da bu Kanun hükümlerine göre karar verebilir. Ancak, bu sorunla ilgili olarak görevli mahkemede dava açılması veya açılmış davanın sonuçlanması ile ilgili olarak bekletici sorun kararı verebilir*”.

⁴⁶⁸ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), loc.cit.; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), loc.cit.

⁴⁶⁹ Hatipoğlu ve Parlar, loc.cit.; Ergül, (Aklama Anatomisi), op.cit., s.108.

⁴⁷⁰ Değirmenci, loc.cit.

⁴⁷¹ Tokmakkaya, (Karapara Dikkati Çeken Hususlar), loc.cit.

husus, öncül suç hakkında bir yargılama olmaksızın aklama suçuyla ilgili yargılamayı yapan mahkemenin bu konuda nispi muhakeme yoluyla, aklamaya konu olan malvarlığının öncül suçun işlenmesi sonucu elde edilip edilmediği yönünde bir karar verdikten, ve bu karar kesinleştikten sonra; öncül suç hakkında yargılama yapıp, nispi muhakemeyle verilen kararın tersine bir karar verilmesi halinde⁴⁷², bu sorunun nasıl çözümleneceği ile ilgilidir. Zira, mahkemenin nispi muhakeme yoluyla öncül suçun varlığı tespit edildikten sonra buna bağlı olarak aklama suçuyla ilgili bir mahkumiyet kararının tam tersi, öncül suç unsurlarının gerçekleşmediği yönünde yargılamayı yapan mahkeme tarafından verilen ve olmayan bir suçtan kaynaklanan gelirlerin de aklama suçuna konu edilememesi gerektiği, suçun unsuru oluşmadığında fail hakkında beraat kararı vermesi hali; kısaca, iki mahkeme kararı arasındaki bu çelişki, C.M.K. 311. maddesine göre, hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi ile çözüme kavuşturulabilir.

Bir diğer önemli husus ise, (5271 sayılı C.M.K. 218/1 m.) karapara aklama davasını gören mahkemenin, öncelikle, öncül suçla ilgili görülen bir dava olup olmadığını araştırması gerektiğidir⁴⁷³. Böyle bir halin varlığı halinde mahkeme, açılmış davanın sonuçlanması ile ilgili olarak bekletici sorun kararı verebilir. Bekletici sorun sayma, birden çok uyuşmazlık arasında bağlantı bulunduğu uyuşmazlıklardan birinin çözümü için, bir başka uyuşmazlığın çözümünün zorunlu olduğu durumlarda, yargı organlarından biri, kendi uyuşmazlığının çözümüne yardımcı olacak uyuşmazlığın çözümü için, o uyuşmazlığı çözme yetkisine sahip olan yargı organının vereceği kararın beklenilmesini ifade etmektedir⁴⁷⁴. Öncül suçla ilgili yargılama kararı beklenmeden, mahkemenin aklama suçu ile ilgili bir karar verilmesi halinde, karapara aklama suçu ile ilgili yargılamanın yenilenmesini gerektirecektir. Yargıtay 7. Ceza Dairesi 05.07.2002 tarih E. 2007/2417, K. 2010/5536 sayılı Kararı'nda, aklama suçu ile ilgili ilk derece mahkemesince verilen bir beraat kararını, öncül suçla ilgili yargılamanın sonucu beklenmeden alındığından⁴⁷⁵ ötürü, eksik inceleme kabul edilerek yasaya aykırılık gerekçesiyle mahkeme kararı bozulmuştur.

⁴⁷² Dülger, op.cit., s.503; Kocasakal , (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.76.

⁴⁷³ Gökçe, op.cit., s.116.

⁴⁷⁴ Yurtcan, op.cit., s.116

⁴⁷⁵ Gökçe, loc.cit.; <http://www.yargitay.gov.tr/yargitayDosyaSorguDaire.html> [Çevrimiçi tarihi 09.10.2011].

Aklama suçundan dolayı takibat yapılabilmesi için öncül suçlar ile ilgili olarak bir mahkûmiyet kararına kural olarak ihtiyaç bulunmadığı ve uygulamada hem öncül suç için hem de aklama suçu için ayrı ayrı kovuşturma yapılabilir denilmekte ise de, öncül suçun işlenmesi sonucunda failin bundan ötürü malvarlığı elde ettiği ve bu yasadışı gelirin kaynağına yasal görünüm kazandırmak amacıyla birtakım işlemlere tabi tuttuğunun yetkililer tarafından delillerle ortaya konulması, kanıtlanması, aklama suçu kovuşturmasının akibeti açısından önem taşımaktadır. Birçok Avrupa ülkesinde öncül suçu işleyen kişinin aklama suçu işleyebileceği kabul edilmez iken, Türk hukukunda öncül suçu işleyen kişinin aklama suçunu da işleyebileceği kabul edilmekte, böylece faile hem öncül suçtan hem de aklama suçundan ceza verilebilmektedir⁴⁷⁶. Bu sebeple Türk yargılamasında öncül suç faili aklama suçunun da faili olabileceğinden, öncül suç ile yargılama sonucunda mahkeme kararı, aklama suçu yargılaması açısından önem taşımaktadır. Mahkeme tarafından öncül suçun varlığının kabulü ile aklamaya konu bir malvarlığı değerinin de varlığı kabul edilmiş olmaktadır. Aksi halde, aklamaya konu bir değer sözkonusu olamayacaktır.

b. Öncül suç failinin beraat etmesi

5271 sayılı C.M.K.'nın 223. madde hükmüne göre “*Beraat*”, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararıdır. Mahkeme tarafından öncül suç faili/failleri hakkında, C.M.K.'nın madde 223/2⁴⁷⁷ hükmü bendi gereği, beraat kararının verilmesi hali, aklama suçu açısından özellik arz etmektedir. İlgili kanun maddesinin (a) bendi “*Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması*”(tipiklik unsuru) ve (d) bendi “*Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması*” (hukuka aykırılık unsuru) hükümlerinde, öncül suçun varlığı için gerekli olan kurucu suç unsurları oluşmadığından karapara aklama suçunun işlendiğinin kabulü gibi bir durum sözkonusu olmayacaktır. Ancak, maddenin, (b), (c) ve (e) bentlerindeki

⁴⁷⁶ Aydın ve Yilmazer, op.cit., s.276.

⁴⁷⁷ C.M.K. m. 223/2; *Beraat kararı; a) Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması, b) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması, c) Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması, d) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması, e) Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması.*

hükümlerindeki beraat kararı, sadece davada sanık konumunda olan şahıs/shahıslarca, sözkonusu suç ile irtibatlarının olmadığına dair resmi bir açıklamadır ve mahkeme tarafından verilen bu karar diğer üçüncü şahıs/shahıslarca işlenmiş bir suçun var olmadığını ifade etmediğinden aklama suçunun varlığı olasılık dahilinde varolabilir⁴⁷⁸. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 22.06.1953 tarih, E. 66 K. 2/634 sayılı kararında; karapara aklama suçunda olduğu gibi bir öncül suça bağlı olarak oluşabilen yataklık (suç eşyasını satın almak) suçunda, hırsızlık malı satanın beraat etmesinin bu malın hırsızlık malı olduğunu bilerek satın alan kimsenin mahkûmiyetini engellemeyeceğine karar vermiştir⁴⁷⁹. Her ne kadar, hırsızlık malı satın alan kişi açısından manevi unsur oluşmuşsa da, suçun konusu oluşturan değer hırsızlık eyleminden elde edilmediği için suçun konusu bulunmamakta ve dolayısıyla da tipiklik gerçekleşmemektedir⁴⁸⁰. Hırsızlık malını satın alan kişi kanunun suç saydığı bir fiili işlemeyi istemesine rağmen, hareketin suçun maddi konusunun bulunmamasından dolayı sonuç gerçekleşmemektedir. Suçun maddi unsur itibarıyla oluşmadığının kabulünde, “*hırsızlık malı*” olarak adlandırılan eşya, suç eşyası olma niteliğini kaybedecek ve böylece suç eşyasını satın alma suçu da oluşmayacaktır⁴⁸¹. Toplumsal davranış kuralları açısından kınanabilir bir hareket gerçekleştirmişse de, somut olayda bir başkasının hakkına haksızlık gerçekleştirmedikinden faile ceza verilmemesi yoluna gidilecektir⁴⁸². Suçun konusunun bulunmadığı durumlarda işlenemez suç sözkonusu olmaktadır⁴⁸³. Aklama

⁴⁷⁸ Değirmenci, op.cit., s.435.

⁴⁷⁹ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.77; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.355; Değirmenci, op.cit., s.434.

⁴⁸⁰ Dülger, op.cit., s.504; Değirmenci, loc.cit.; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), loc.cit.; Taşkın, op.cit., s.167.

⁴⁸¹ Konuyla ilgili bir başka örnek, bir kişinin sahte belgeler kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği bir banka dolandırıcılığında, konunun adli makamlara intikali sırasında açılan davada, bu konuda yeterli delil bulunamaması nedeniyle mahkeme tarafından sahtecilik ve banka dolandırıcılığı suçundan dolayı bir karar verilememiş olsun. Aynı konu, bir şekilde MA.S.A.K. Başkanlığı bünyesinde, bir incelemeye konu olsa, bu konuda inceleme yapan denetim elemanı, “*paranın elde edilmesiyle ilgili olarak yapılan yargılama sonuçsuz kaldığından ve bu yüzden sözkonusu paranın karapara özelliği hakkında (aklamaya konu olan paranın elde edilmesine ilişkin öncül suç) mahkeme tarafından bir karar verilmemiştir*” gerekçesiyle, inceleme elemanı (bu paranın değişik şekillerde kullanımına ilişkin) yürüttüğü incelemeye son verecek midir? Bu sorunun karşılığı, eğer ortada kaynağı belirsiz olan bir sebepsiz zenginleşme var ve bu paralar değişik şekillerde ekonomik değerlere dönüştürülüyor ise, inceleme elemanının bu paranın aklamaya konu oluşturduğunu belirlemeye dönük araştırmalarının yanı sıra bu paraların gerçek kaynaklarını tespit etmeye dönük çalışmalarını da sürdürmesi gerekmektedir. Tokmakkaya, (Karapara Dikkat Çeken Hususlar).

⁴⁸² Dülger, loc.cit.

⁴⁸³ Idem.; Uğur Alacakaptan, **İşlenemez Suç**, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayın. no.223, 1968, s.113.

suçu açısından, öncül suçtan kaynaklanan bir değeri, aklama suç filleri gerçekteştirdiğini düşünerek hareket eden fail açısından, öncül suç fail/failleri hakkında suçun maddi unsurları oluşmadığı gerekçesiyle verilen beraat kararı sonrasında, aklama suçu faili hakkında da ceza verilmemesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak, mahkeme tarafından öncül suç fail/failleri ile ilgili eylemi gerçekteştirdiklerine dair şüpheden uzak bir vicdani kanaat oluşmadığı yönünde beraat kararının verilmesi halinde, aklama suçu hakkında yargılamayı yapan mahkeme öncül suç hakkında nispi bir muhakeme yaparak suçun konusunu oluşturan gelirlerin öncül bir suçtan elde edilip edilmediğine konusunda karar verebilmesi mümkündür⁴⁸⁴.

Sebepsiz zenginleşmeye ilişkin olarak “*nereden buldun?*” diye bir sorgulamanın yapılamadığı göz önüne alınırsa, karapara aklama eylemi ile ilgili kuvvetli şüphelerin varlığı halinde açılacak kamu davasında kuvvetli ve kesin delillerle bu durumun ortaya konması gerekirken, yargılamanın uzun sürelerle yayılmadan sonuçlandırılması ve davanın zamanaşımı süresinin de gözönünde tutulması bu suçla mücadelede önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, öncül suç faili hakkında mahkeme tarafından beraat kararı verilmesi (a ve d fıkralar haricindeki haller dahilinde) öncül suçun varlığını ortadan kaldırmayacağından, yargılamayı yapan mahkemenin öncül suçla ilgili nispi muhakeme yoluyla aklamaya konu malvarlığı değerlerinin öncül suçun işlenmesi ile elde edilip edilmediği hakkında karar vermelidir. Ancak, beraat kararının suçun hukuka uygunluk nedenlerine dayanılarak verilmesi halinde eylem neticesinde elde edilen gelirin suçtan elde edildiğinin kabul edilmesi mümkün değildir⁴⁸⁵. Bu nedenle suç geliri olamayacağı için aklama eyleminin de varlığından söz edilemeyecektir.

c. Öncül suçun teşebbüs aşamasında kalması

Öncül suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde, suçtan kaynaklanan malvarlığı ve bu malvarlığının aklanması suçunun konusunun oluşup oluşmayacağı önem arz etmektedir. Ceza hukukunda, suçlar belli bir süreç içerisinde işlenmektedir. Fail, belli bir suçu işlemek hususunda karar vermekte daha sonra bunun icrasına yönelik

⁴⁸⁴ Aydın ve Yılmaz, op.cit., s.275; Değirmenci, loc.cit.; Dülger, op.cit., s.506.

⁴⁸⁵ Ibid., s.507.

hazırlık yapmakta ve nihayetinde hareketlerinin icrasıyla veya neticenin gerçekleştirilmesiyle suç tamamlanmaktadır. Ancak, elde olmayan sebeplerle icra hareketlerinin tamamlanamaması veya icra hareketi tamamlanmış olmasına rağmen neticenin gerçekleştirilmemesi halinde suçun teşebbüs halinde kaldığı kabul edilmektedir. Suç genel teorisi açısından, suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde suç oluşmamasına rağmen, failin o ana kadar gerçekleştirdiği hareketler bir haksızlık oluşturduğu için fail cezalandırılmaktadır⁴⁸⁶. Aklama suçunun ön şartı olan öncül suçun işlenmesi ve suç gelirleri/karaparanın elde edilmesi sözkonusu olduğundan, öncül suç failinin eylemini tamamlayamaması sonucunda elde edilmiş bir suçgeliri/karaparanın varlığı sözkonusu olmadığından aklamaya konu bir değerde olmayacaktır. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken bir husus bulunmaktadır. Aklama suçuna konu olan bir gelirin elde edilmesi, suçun işlenmesinden sonra elde edilebileceği gibi suçun işlenmesinden öncede elde edilebilmektedir. Bu noktada, yetkililer teşebbüs aşamasında kalan bir öncül suçun varlığı halinde bu suçtan dolayı elde edilen bir kazanım olup olmadığının ve eğer böyle bir kazanım sözkonusu ise bu suç kaynaklı gelirin aklama işlemine tutulup tutulmadığının araştırılması gerekmektedir. Teşebbüs aşamasında kalmış bir eylemde, suçun tamamlanmasından önce elde edilen suç gelirlerini elde edenlerin ve aklayan kişilerin cezalandırılmaması hem adalet hem de bu suçla korunan hukuksal değerlere aykırı bir durum oluşturacağından⁴⁸⁷ maddi kazanımların varlığının tespiti önem taşımaktadır.

d. Öncül suç hakkında dava ve cezayı düşüren sebeplerin varlığı halinde

Karapara aklama suçu müstakil suç olmasından dolayı, öncül suç hakkında dava ve cezayı düşüren sebeplerin bulunması hali karapara aklama suçunun kovuşturulmasını engellemeyecektir⁴⁸⁸. Davayı ve cezayı düşüren sebepler (sanığın veya hükümlünün ölümü, af - genel af, özel af -, dava ve cezada zamanaşımı), suçun varlığına etkili olmadıklarından, işlenen fiili suç olmaktan çıkarmadığından⁴⁸⁹, karapara kovuşturmasını ve yargılamasını durdurmamaktadır⁴⁹⁰.

⁴⁸⁶ Dülger, op.cit., s.508.

⁴⁸⁷ Ibid., s.509.

⁴⁸⁸ Hatipoğlu ve Parlar, op.cit., s.889; Ergül, (Aklama Anatomisi), op.cit., s.108.

⁴⁸⁹ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (Genişletilmiş 2. Baskı)**,

(1) Zamanaşımı

Zamanaşımı davayı veya cezayı düşüren bir neden olup, yargılamaya konusu olan eylemin unsurlarında bir değişiklik yapmamakta ve eylemin niteliğini etkilememektedir⁴⁹¹. Öncül suçun zamanaşımına uğraması halinde dahi aklama suçu oluşabilmektedir. Kamu düzenini bozan hukuka aykırı bir fiil mevcut olmuştur ve bu mevcut olan suçtan kaynaklanan bir gelirin varlığı sözkonusu olduğundan, öncül suçtan tamamen bağımsız olan aklama suçu da oluşabilecektir⁴⁹². Yargılama sırasında, zamanaşımına uğramış önceki fiil, nispi muhakeme sonucunda sadece asıl muhakemeye yardımcı olacak biçimde değerlendirilecek, bununla birlikte dava zamanaşımına uğramış önceki fiil için bir mahkûmiyet kararı verilmeyecektir⁴⁹³. Öncül suçun zamanaşımı uğraması halinde verilen karar, fail/failler hakkında beraat kararı değil, görülen davanın kanunda yazılı zamanaşımı süresinin dolması üzerine, davanın düşme kararıdır. Öncül suç ile ilgili bir yargılama yapılmasına ve hüküm verilmesine engel oluştursa da, karapara aklama suçu bağımsız bir suçtur ve öncül suçun zamanaşımına uğramış olması, o fiilin objektif olarak suç teşkil etme ve bundan elde edilen gelirlerin suç geliri olma niteliğini etkilememektedir⁴⁹⁴. İşlenen eylem, dava zamanaşımının dolmasına rağmen hukuken onaylanmayan bir eylem ve dolayısıyla suç olma özelliğini korumaktadır⁴⁹⁵.

(2) Af

Devletin, sosyal ve toplumsal nedenlerden ötürü, ceza verme hakkından feragat etmesidir. Af, kesinleşmiş mahkumiyetin gereği olan cezaları tamamen veya kısmen kaldırdığı için, maddi ceza hukuku bakımından cezayı düşüren bir neden, diğer yandan yargılamanın devam etmesine engel olduğu için usul hukuku yönünden kamu davasını düşüren bir nedendir⁴⁹⁶. **Genel af** halinde kamu davası düşmekte ve hükmolunan cezalar bütün neticeleriyle ortadan kalkmaktadır (Y.T.C.K. m. 65). Öncül

Seçkin Yayıncılık, Ankara:2009, s.586.

⁴⁹⁰ Taşkın, op.cit., s.167.

⁴⁹¹ Dülger, op.cit., s.510.

⁴⁹² Değirmenci, op.cit., s.437.

⁴⁹³ Hatipoğlu ve Parlar, loc.cit.; Ergül, (Aklama Anatomisi), loc.cit.

⁴⁹⁴ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.79.

⁴⁹⁵ Dülger, loc.cit.

⁴⁹⁶ Ibid, s.512.

suç genel affa uğramış olsa bile, karapara aklama suçunun ön koşulu olan öncül suç fiilinin işlendiği ve aklamaya konu zenginliklerin bu suçtan elde edildiği belirlenebildiğinde karapara aklama suçuna etki etmeyen öncül suç ile ilgili olan affın, bu suçtan bağımsız olan karapara aklama suçunu etkilemeyeceğini kabul etmek gerekmektedir⁴⁹⁷. Aklama suçundan elde edilen malvarlığının, öncül suçun işlenmesi ile elde edildiğinin tespiti önemlidir. Genel af, işlenen suç hakkında henüz dava açılmadan çıkmışsa davanın açılmamasına, dava safhasında gerçekleşmişse kamu davasının düşmesine, mahkûmiyetten sonra gerçekleşmişse ceza mahkûmiyetinin bütün sonuçları ile ortadan kalkmasına ve infazın sona ermesine neden olur. Bu durumda, fiilin suçluluk niteliği ortadan kalkmamakta sadece devletin sosyal ve toplumsal bazı nedenlerden ötürü ceza verme hakkından feragat etmektedir⁴⁹⁸. Genel af ile öncül suç failine ceza hükmedilememesi veya mahkûmiyeti ortadan kaldırması suça bağlı davayı ve neticelerini ortadan kaldırsa bile, öncül suç fiilinin suç olma niteliğini değiştirmemekte⁴⁹⁹ aklamaya konu olan zenginliklerin bu suçtan elde edildiği belirlenebildiğinde bu suçtan bağımsız olan karapara aklama suçunu etkilemeyeceğini de kabul etmek gerekir.

Özel af ile hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebilir veya infaz kurumunda çektirilecek süresi kısaltılabilir ya da adli para cezasına çevrilebilir (Y.T.C.K. m. 65/2). Özel af, mahkûmiyet üzerinde etkili değildir; sadece, kişiye bağlı cezayı kısmen veya tamamen düşürmekte ya da duruma göre türünü değiştirmektedir⁵⁰⁰. Öncül suç faili hakkında özel af veya genel af hallerinin varlığı, failin bu suçtan elde ettiği gelirlerin suçtan kaynaklanan özelliğini ortadan kaldırmamaktadır. Afla suçun hukuka aykırılığı ortadan kalkmamakta sadece çeşitli nedenlerle suçun bazı sonuçları ortadan kalkmaktadır⁵⁰¹.

Öncül suçun ister genel ister özel affa uğramış olması, affın özelliğinden kaynaklanan davanın düşme, ceza infazını durdurma veya azaltma sonuçlarının haricinde, öncül suçun hukuka aykırılığını ve suç niteliğini değiştirmeyecektir. Sonuç

⁴⁹⁷ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit, s.80-81.

⁴⁹⁸ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.358.

⁴⁹⁹ Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.592.

⁵⁰⁰ Ibid., s.595; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.359.

⁵⁰¹ Dülger, op.cit., s.514.

olarak, öncül suçun affa uğramış olması, bu suçtan elde edilen malvarlığının suç kaynaklı olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Bu bağlamda, öncül suç hakkında soruşturma veya kovuşturma aşamasında genel affın varlığı halinde kamu davasının düşmesi sözkonusu olmasına rağmen, aklama suçunu yargılayan mahkeme tarafından eylemin öncül suç niteliğinde olup olmadığı hususunda nispi muhakeme yapması ve karar vermesi gerekmektedir.

(3) Sanık veya hükümlünün ölmesi

Y.T.C.K.’nın m. 64/1 fıkra; “*Sanığın ölümü hâlinde kamu davasının düşürülmesine karar verilir. Ancak, niteliği itibarıyla müsadereye tâbi eşya ve maddî menfaatler hakkında davaya devam olunarak bunların müsadereyesine hükmolunabilir*” hükmü ile sanığın ölümü halinde kamu davasının düşürülmesi hüküm altına alınmaktadır. Ancak, niteliği itibarıyla müsadereye tabi eşya ve kazanç müsadereyesine ilişkin yargılamaya (sanığın ölümüne rağmen devam edilmesinin mümkün olduğu hallerde) devam edilip hasıl olan neticeye göre bir karar verilecektir.

Kanunun madde 64/2 fıkra; “*Hükümlünün ölümü, hapis ve henüz infaz edilmemiş adlî para cezalarını ortadan kaldırır. Ancak, müsadereye ve yargılama giderlerine ilişkin olup ölümden önce kesinleşmiş bulunan hüküm, infaz olunur*” hükmü, hükümlünün ölümü ile henüz infaz edilmemiş hapis ve adli para cezası kalkmaktadır. Ancak, hükümlüden kısmen veya tamamen infaz edilmiş adli para cezası, devletten geri istenemeyeceği; ayrıca, hükümlünün sağlığında verilmiş olup kesinleşen müsadere ve yargılama giderleri hükümlünün mirasçılarından istenebileceği kanun maddesi ile hüküm altına alınmaktadır. Kanun koyucu bu madde hükümleri ile sanığın veya hükümlünün ölümüyle gerçekleştirdikleri eylemlerin suç olma niteliğinin değişmediğini açık bir şekilde ifade etmektedir. Öncül suç sanığının mahkûmiyetten önce veya hükümlüsünün mahkûmiyetten sonra ölmüş olması, ya da öncül suç failinin kimliğinin saptanamaması veya herhangi bir nedenle kovuşturma yapılamaması halleri, karapara aklama suçunun oluşumunu etkileyemeyecektir. Yargılamayı yapan mahkeme, bu kişilerin eylemlerinden elde ettikleri gelir olup olmadığına ve bu gelirlerin aklama işlemine tabi tutulup tutulmadığına bakarak bir karar vermelidir.

e. Hukuka uygunluk sebeplerinden yararlanılması

Hukuka uygunluk sebepleri, suçun hukuka aykırılık unsurunu ortadan kaldırıp fiili hukukun meşru saydığı bir hareket haline getirmesi⁵⁰² dolayısıyla, fiilin suç teşkil etmesine engel olmaktadır⁵⁰³. Bir hukuka uygunluk nedeninin varlığı halinde fiil, kanuni tanıma uygun olmasına rağmen hukuka aykırı değildir. Bu itibarla böyle bir fiile ne ceza hukuku ne de başka bir hukuk dalının yaptırım uygulaması sözkonusu olmayacaktır⁵⁰⁴. Öncül suç fiili, hukuka uygunluk sebeplerinden ötürü suç vasfını kaybettiğinden⁵⁰⁵ suçtan kaynaklanan bir malvarlığı ve dolayısıyla aklama suçu da sözkonusu olmayacaktır.

f. Vergi kaçakçılığının öncül suç sayılması sorunu

Suç ekonomisi içinde yer alan değerler, bir suçun işlenmesi sonucunda doğrudan veya dolaylı yoldan elde edilmişlerdir ve doğası gereği kayıt dışı özellikleri bulunmaktadır. Ancak, suç gelirleri kayıt dışı ekonomi kapsamında yalnızca suç ekonomisi içinde yer almamaktadırlar. Çünkü, bu gelirlerin bir kısmı suçtan kaynaklandığı ve suç ekonomisi içinde bulunduğu halde vergi kaçakçılığı gibi bir takım fiilerden elde edilen gelirler ise aslen hukuka uygun elde edilmişlerdir⁵⁰⁶. Vergi kaçakçılığı suçunun öncül suç sayılıp sayılmayacağı ve bu suçun işlenmesi halinde vergi idaresi dışında kalan beyan dışı gelirin suç geliri olarak kabul edilip edilmeyeceği; diğer bir anlatımla, vergi kaçakçılığı eyleminden elde edilen gelirlerin suç ekonomisi içinde yer alıp almayacağı konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı yazarlar, vergi kaçakçılığından elde edilen gelirlerin suç geliri olarak kabul edilemeyeceğini⁵⁰⁷; aksi görüşte olan yazarlar ise, vergi kaçakçılığı fiilinin kanunda suç olarak düzenlendiğini ve dolayısıyla bu suçtan elde edilen gelirin suç geliri olarak kabul edilmesi⁵⁰⁸ gerektiği yönünde görüşleri bulunmaktadır.

⁵⁰² Alacakaptan, (Suçun), op.cit., s.98.

⁵⁰³ Mahmut Koca, “Y.T.C.K.’da Hukuka Uygunluk Sebepleri”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Seçkin Yayıncılık, Yıl:1, Sa.1, Ekim:2006, s.111-143.

⁵⁰⁴ Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.255.

⁵⁰⁵ Değirmenci, loc.cit.

⁵⁰⁶ Ibid., s.21;Dülger, op.cit., s.182.

⁵⁰⁷ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.16.

⁵⁰⁸ Değirmenci, op.cit., s.22; Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.53.

Öncül suç ve aklama suçu arasındaki ilişkiye aklamaya konu olan suçtan kaynaklanan malvarlığının/karaparanın kaynağı açısından bakıldığında suç kaynaklı gelir iki grupta değerlendirilmelidir. Birinci grupta, başlangıcından itibaren yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirler (uyuşturucu veya silah kaçakçılığından kazanılan gelirler gibi) yer almaktadır. Bu gelirler, yasadışı faaliyetlerle elde edildiklerinden meşruluk kazanmamışlardır. İkinci grupta, yasalara tamamen uygun bir biçimde elde edilen gelirlerin kısmen veya tamamen idarenin bilgisi dışında bırakılması suretiyle; kısaca, vergi kaçakçılığı fiilinin gerçekleştirilmesi suretiyle elde edilen gelirler yer almaktadır. Vergi kaçakçılığının yasadışı bir faaliyet olduğu ve bundan dolayı da elde edilen gelirlerin karapara olarak kabul edilmesi gerektiği yönündeki görüşün aksine, vergi kaçakçılığı suçunun kanunda suç olarak düzenlemesine rağmen madde bentlerinin kendi aralarında farklılık gösterdiğini ve elde edilen gelirler arasında da karapara ve gri para ayrımının yapılması gerektiğini ifade eden görüşler de bulunmaktadır. Aslında bu görüş, diğer iki gruptaki farklı görüşlerin birleştiği noktaya değinmektedir. Vergilendirilmemiş olan gelirin diğer ifadesi ile gri paranın suç geliri olarak kabul edilip edilmeyeceğidir. Vergi kaçakçılığı suçunun işlenmesi sonucunda hukuka uygun olarak elde edilen gelirin devlete ödenmesi gerekirken ödenmeyen kısmının⁵⁰⁹ işletme içinde kalan bu değer karapara mı? yoksa gri para mı? olarak kabul edileceği sorundur. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu ve vergi kaçaklığı suçu kanun koyucu tarafından birbirinden farklı amaçlar doğrultusunda düzenlenmiştir. Aklama suçu, yasadışı yollardan elde edilen para ve para yerine geçen malvarlığı değerlerinin yasadışı kaynağının gizlenmesi, yasal bir gelir görünümü kazandırılması ve vergisinin ödenmesi yoluyla da, kovuşturma makamları tarafından yasadışı gelirin müsaderesinin önlenmesi amaçlanmaktadır. Vergi kaçaklığında ise, yasal yollardan elde edilen gelirin idari makamlardan gizlenmesi ve böylelikle daha az veya hiç vergi ödenmemesi amaçlanmaktadır. Kanun koyucunun karapara aklama suçu ve vergi kaçakçılığı suçu ile ilgili düzenlemeleri farklı amaçlarla yapmıştır. Birinde amaç, kayıtdışılığın önlenmesi, hazinenin vergi kaybının önlenmesi, diğerinde ise, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerine meşruiyet görüntüsü verilerek ekonomik sisteme sokulmasının önlenmesi, suç işlemenin kazanç elde etme açısından cazip bir yol olarak

⁵⁰⁹ Dülger, op.cit., s.183.

görülmesini ve suç geliri sahiplerinin bu gelirleri diğer suçların finansmanın da kullanılmasını engelleme ve bu suç gelirinin tespit edilerek müsaderesinin gerçekleştirilmesidir. Devletin suç ekonomisinden elde edilen bu gelirin kayıtdışılığını kayıt altına alma ve karaparaı vergilendirme gibi bir yaklaşım içinde olması düşünülemez. İdarenin bilgisi dışında bırakılmak suretiyle vergi dışı bırakılan kayıt dışı gelir, idarenin tespiti sonrasında tarhiyat yoluyla vergilendirilmesi ve kayıt altına sözkonusu iken karaparanın yetkililer tarafından tespiti halinde, devletin müsaderesi sözkonusudur.

*Kocasakal*⁵¹⁰, idareden gizlenen paranın karapara değil, uluslararası literatüre göre kayda tabi tutulmamış yasal yollardan, yasal faaliyetlerden elde edilen kazanç türü olan gri para ve aklama eyleminin suç gelirini doğuran asıl eylemden sonra gerçekleştirilen ikinci bir eylem olmasına rağmen vergi kaçakçılığının üçüncü eylem olduğunu; *Taşdelen*⁵¹¹, faaliyet başlangıçta hukuka uygun olmasına karşın bu hukuka uygun işten sonuçta hukuka aykırı kazanç elde edildiğini, hukuka aykırı vergilendirilmemiş kazancın karapara ve karaparanın aklanması işlemlerinde vergilendirilmeye tabi tutulmasının onun başlangıçta vergilendirilmemiş olduğu gerçeğini ortadan kaldırmadığını ifade etmektedir.

Vergi kaçaklığı eylemi sonrası beyan dışı bırakılan gelirlerin, aklamaya konu suç geliri olarak değerlendirilmemesi gerektiği yönündeki gerekçeler:

1) Suç gelirleri, suç teşkil eden fiilerden doğrudan veya dolaylı olarak elde edilmektedir. Vergi kaçaklığında ise, yasal faaliyet sonucu elde edilmiş bir gelir sözkonusudur.

2) Vergi kaçakçısı bir aktif elde ederek değil, tamamen yasal olarak elde ettiği aktiflerinin vergisini ödememek yoluyla zenginleşmektedir; bundan dolayı,

⁵¹⁰ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit, s.15-17; Engin Akın, “Kayıt Dışı Ekonomi,Vergi Suçları, Karapara İlişkisi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.156, Aralık: 2005, makale no: 7402, <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/2005127402.htm>[12.10.2011].

⁵¹¹ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), loc.cit.

doğrudan vergi ile ilgili olarak vergi kaçaklığına bağlı bir aklamadan bahsetmek mümkün değildir⁵¹².

3) Aklama suçu, organize olmuş suç örgütleri tarafından işlenen bir suçtur. Bu suçla mücadele hem ulusal hemde uluslararası alanda alınacak tedbir ve yaptırımlar söz konusudur. Vergi kaçaklığı suçunda, kayıt dışı kalacak gelirlerin ulusal ekonomi dışında kalması engellenerek, ekonomiye kazandırılması ile ilgili mücadele ülke mevzuatlarındaki yaptırımlarla sağlanmaktadır.

4) Aklama suçu, tali (ikincil) faaliyette işlenen bir suçtur. Yasadışı suçun işlenmesi (birincil faaliyet), sonucu elde edilen malvarlığı değerlerinin aklanması (ikincil faaliyet), vergi kaçaklığına bağlı olarak kabul edilecek bir aklama suçu, üçüncü derece bir faaliyet olmaktadır⁵¹³. İlki, geliri doğuran meşru bir faaliyet; ikincisi bu meşru faaliyetten elde edilen gelirin beyan edilmemesi, gizlenmesi; üçüncü faaliyette, aklama fiili olmaktadır⁵¹⁴.

5) Suçtan kaynaklanan ekonomik değerlere meşruiyet görüntüsü kazandırılarak ekonomik sisteme sokulması aynı zamanda suç delillerinin değiştirilmesi, gizlenmesi amacı taşımaktadır. Geliri doğuran eylemi meşru faaliyet olmasına rağmen mükellefin ödemesi gereken vergiden daha az veya hiç vergi ödememe amacıyla, gelir vergi idaresinin bilgisi dışında bırakılmaktadır. Kanun koyucu tarafından aklama suçunun bu suça kaynaklık eden öncül suçtan ayrı bir suç olarak ele alınmasındaki asıl amaç, suç gelirlerinden yararlanan kişileri bu gelirlerden mahrum etmek ve suçların işlenmesinin engellenmesidir⁵¹⁵. Bu bağlamda, vergi kaçaklığı suçu, bireysel olarak işlenebilecek bir suç olmasına karşın, aklama suçu organize suç örgütleri tarafından işlenebilen suç özelliği taşımaktadır.

Mükellef meşru alanda hukuka uygun bir şekilde devletin öngördüğü düzenlemelere riayet ederek gerçekleştirilen faaliyet sonrasında elde ettiği gelirleri, ekonomik, sosyal, psikolojik bir takım nedenlerle, kısmen veya tamamen idarenin

⁵¹² Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), loc.cit.

⁵¹³ Idem.

⁵¹⁴ Idem.

⁵¹⁵ MA.S.A.K., **Faaliyet Raporu : 2009**, Ankara 2010, s.3.

bilgisi dışına çıkartmak suretiyle, devlete ödenmesi gereken; ancak, bu ödevin yerine getirilmemesi suretiyle vergilendirilmemiş gelir niteliğindeki gelir kanun koyucu tarafından suç geliri vasfı kazandırılmakta ve dolayısıyla bu gelir ekonomik açıdan suç ekonomisi içerisinde yer almaktadır. Devlete vergi olarak ödenmesi gereken tutarın, bir kısmının veya tamamının kayıt dışı bırakılması sonucu vergilendirilmemiş tutar ceza hukuku açısından aklama suçunun konusunu oluşturmakta ve suç geliri vasfı kazanmasına neden olmaktadır. Vergilendirilmemiş gelirin suç vasfı, V.U.K. 359. madde hükmündeki eylemlerin gerçekleştirilmesi ile kazanılmaktadır. Vergi suçları, devlet hazinesine karşı işlenen ekonomik suçlardır⁵¹⁶. Vergi borçlarının zamanında ve eksiksiz ödenmesi gerçekleştirilerek bir yandan hazinenin vergi kaybı önlenmekte öte yandan kamu hizmetlerinin finansmanı için gerekli fonlar yeterli ölçüde toplanmak suretiyle, en genel amaç olarak kamu yararı sağlanmış olmaktadır. Aklama suçu, yasadışı yollardan elde edilen para ve para yerine geçen malvarlığı değerlerinin, yasadışı kaynağının gizlenmesi, yasal bir gelir görünümü kazandırılması ve vergisinin ödenmesi yoluyla da kovuşturma makamları tarafından yasadışı gelirin müsaderesinin önlenmesi amaçlanmaktadır. Suç gelirlerinin/karaparanın aklama suçu ile mücadelede korunan hukuki değerler; yasadışı faaliyetlerin (suçun) finansmanının önlenmesi, organize suç ve uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele ve suç örgütlerinin ekonomik gücünün çökertilmesi, bunların ele başlarına ve faillerine ulaşılabilmesi, kamu düzeninin korunması, finansal sistemin ve kuruluşların, ekonomik denge ve istikrarının bütünlüğünün, saygınlığının korunması; rüşvetin ve kirlenmenin yaygınlaşmasının ve suç örgütlerinin arz ettikleri tehlikeler sebebiyle demokratik değerlerin tahribinin önlenmesidir⁵¹⁷.

Terminolojik açıdan, kanun koyucu tarafından vergi kaçakçılığı eylemleri sonucu yasal yolla elde edilmiş ancak beyan dışı bırakılmış gelirin karapara ve karapara aklama eyleminin öncül suçu olarak ele alınması doğru değildir. Çünkü, beyan dışı bırakılmış gelirler, gri paradır. Vergi kaçakçılığı eylemi ile beyan dışı bırakılan gri parayı, yağma, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı gibi klasik organize suçlardan kaynaklanan karaparadan⁵¹⁸ ayırmak gerekmektedir.

⁵¹⁶ Öncel, Kumrulu ve Çağan, op.cit., s.209.

⁵¹⁷ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit, s.174.

⁵¹⁸ Ibid, s.15.

Vergi kaçakçılığı suçunun aklama suçunun öncül suçu olarak kabul edilmesi ve vergilendirilmemiş gelirlerin suç geliri olarak kabul edilmesi ile aklama suçunun işleniş amacı ve bu suçla ulusal ve uluslararası alandaki mücadelenin amacının dışına çıkılmış olup ceza sorumluluğu çok fazla genişletilmiş olur. Uygulamada vergilendirilmemiş ve sonrasında çeşitli işlemlere tabi tutulmuş kazançlar tespit edildiğinde V.U.K.'nın ilgili hükümlerine göre, failler hakkında V.U.K.'nın 359. maddesine muhalefetten ceza davası açılmakta; ancak, aynı failler hakkında aklama suçu şüphesiyle soruşturma yapılmadığı gibi aynı iddia ile dava da açılmamaktadır⁵¹⁹.

Ekim 2009 tarihinde O.E.C.D. - C.T.P.A.'nın (Centre for Tax Policy and Administration - Vergi Politikaları ve İdaresi Merkezi) vergi inceleme ve denetim elemanlarına karapara aklama suçu hakkında hazırladığı kitapçıkta konuyla ilgili olarak, ülkelerin karapara aklama suçuyla ilgili mevzuatlarında öncül suç kapsamına vergi suçlarını da dahil edebileceğini; ancak, vergi suçlarından öncül suç olarak bahsedilmemesinin de mümkün olabileceği ifadesi yer almaktadır. Ayrıca, sadece vergi suçu işlemek suretiyle (kayıt dışı satışlardan elde edilen gelirler gibi) başka herhangi bir yasadışı faaliyet olmaksızın elde edilen gelirler ile sonrasında yapılan işlemlerin karapara aklama suçu olarak değerlendirilemeyeceği⁵²⁰ ifadeleri de yer almaktadır. Bu suretle, ticari işletme sahibinin yasal faaliyet sonrasında elde ettiği gelirin vergi idaresine daha az veya hiç vergi ödememek üzere yasal gelirini idarenin bilgisi dışına çıkarması eyleminden elde edeceği kazanımı tekrar işletmesinde kullanarak faaliyette bulunması eyleminin karapara aklama suçu sayılamayacağını vurgulamaktadır.

E. SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA AŞAMALARI

Yasal ekonomik faaliyetlerin kayıt altında olduğu ticari işlemlerin finansal sistem üzerinden yürütüldüğü, nakit para kullanımının çok düşük düzeye indiği ekonomilerde, karaparanın tespiti de çok daha kolay olmaktadır. Karapara, nakit formunda kaldığı sürece kullanılması riskli bir unsur olarak adeta öncül suçun kanıtını oluşturan obje durumundadır. Yasadışı yollardan elde edilen kazançların kaynağı hangi suçtan elde edilirse edilsin genellikle kısa sürede harcanamayacak kadar fazla, nakit

⁵¹⁹ Dülger, op.cit., s.184.

⁵²⁰ O.E.C.D.-C.T.P.A., op.cit., s.12.

niteliğinde ve fiziki hacime sahiptir. Karapara aklayıcılar, yasadışı yollarla elde ettikleri parayı yetkili makamların dikkatini çekmeden uzun vadede harcayabilmek için asıl kaynağının gizlenmesine ve paranın meşrulaştırılması işlemlerine ihtiyaçları bulunmaktadır. Karaparanın bir takım aşamalardan ve işlemlerden geçmesini gerektiren bu süreç, karaparanın aklanması sürecidir. Karapara aklama aşamalarının, yerleştirme (placement), ayrıştırma (layering), bütünleştirme (integration) olmak üzere üç aşamadan oluştuğu kabul edilmektedir. Bazı hallerde, yerleştirme ve ayrıştırma aşamaları birlikte gerçekleştirilmektedir.

1. Yerleştirme Aşaması

Yasadışı yollardan elde edilen ve nakit para formundaki karaparanın aklanması sürecindeki ilk aşama, yerleştirme aşamasıdır. Bu aşamada, yasadışı yollardan elde edilen para ekonomik sisteme ilk defa sokulmaya çalışılmaktadır⁵²¹. Yerleştirme aşamasında kullanılan başlıca yöntemler⁵²²:

- 1) nakit hasılatın toptan fiziksel kullanımı, 2)şirinleme,
- 3) banka işbirlikçiliği, 4) muafiyetlerin suistimali,
- 5) kanuni ve kanuni olmayan fonları birbirine karıştırmak,
- 6) nakit mal satın alma, 7) para kaçırmadır.

Aklayıcı sayılan bu yöntemlerden bir veya bir kaçını kullanarak, suç gelirini yasal sisteme aktararak, yerleştirme aşamasını gerçekleştirme ve süreci başarıyla tamamlamayı amaçlamaktadır. Bu aşamaya, “şıngalama”, “ön yıkama”, “karışma”, “yatırma” gibi adlar da verilmektedir.

Yerleştirme (placement) aşaması, yasadışı yollardan elde edilen büyük miktarda nakit tutardan fiziksel olarak kurtulunması⁵²³ ve nakit paranın fiziksel olarak mali sisteme girişinin sağlanması aşamasıdır⁵²⁴. Nakit para durumunda olmayan suç geliri açısından yerleştirme aşaması gerekmemektedir⁵²⁵. Organize suç örgütleri tarafından uyuşturucu ticareti, insan ticareti, fuhuş, kaçakçılık gibi yasadışı

⁵²¹ Taşkın, op.cit., s.150.

⁵²² Süleyman Aydın, “Küreselleşme Sürecinde Sınıraşan Suç Olarak Karaparanın Aklanması”, *Sınıraşan Organize Suçlar Kavramlar, Yöntemler, Eğilimler*, Oğuzhan Ömer Demir ve Bahadır Küçükkuysal (drl.), Ankara: Adalet Yayınevi, 2011, ss.165- 182, s.168.

⁵²³ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.58.

⁵²⁴ Günay ve Şahbazov, op.cit., s.131.

⁵²⁵ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.37.

faaliyetlerinden elde edilen gelirler, genellikle nakit para şeklinde olmaktadır⁵²⁶. Bu aşamada, suç gelirinin nakit formundan çıkarılması ve ilişkisinin kesilmesinin sağlanması gerekmektedir. Öncül suçtan elde ettiği geliri, suç failinin evine, dolabına veya kasasına yerleştirmesi fiilleri aklamamanın yerleştirme aşaması sayılmamaktadır. Bu eylemler gerçekleştirilse dahi, suç geliri halen nakit formunu korumuş olmaktadır. Bu aşamada önemli olan, kısa vadede harcanamayacak kadar büyük meblağlı nakit suç gelirinin yetkililerin dikkatini çekmeden yasal sisteme girişinin sağlanmasıdır. Önemli miktardaki nakit para adeta işlenen suçun delili niteliğindedir⁵²⁷. Yasadışı yollardan elde edilen; ancak, yasal görünüm verilmeden kullanılamayan karaparanın, aklayıcılar tarafından denetime takılmamak ve güvenli bir şekilde aklamak için kısa bir süre içerisinde ya mali sistem içine entegre edilmesi ya da yurtdışına çıkarılması zorunluluğu bulunmaktadır. Aklayıcıların amacı, nakit formundaki paranın kaydı paraya ya da bir başka taşınır veya taşınmaz değere dönüştürülmesidir⁵²⁸. Para, yasal sistem içerisinde hesaplar arasında transfer edileceği gibi, hesaplara bağlı kredi kartları ile de kullanma hazır hale getirilebilmektedir. F.A.T.F., aklayıcıların karaparayı yerleştirme veya diğer aşamalarda, aklama işlemlerinde araç olarak kullanabilecekleri finansal kuruluş ve araçlarını şöyle sıralamaktadır⁵²⁹:

- *mevduat kabulü, kamu ve özel bankacılık*
- *her türlü kredi verme, faktoring ve forfeiting*
- *finansal kiralama,*
- *para yada kıymet transferi*
- *ödeme araçlarının yönetimi ve ihracı (kredi ve bankamatik kartı, çek,seyahat çeki, havale emri ve banka çekleri,elektronik paralar),*
- *finansal teminat ve taahhütler,*
- *para piyasası araçları, döviz, kambiyo, faiz oranı ve endeks araçları, transfer edilebilir menkul değerler, vadeli eşya alım-satımı,*

⁵²⁶ Taşkın, op.cit., s.150; İpek, op.cit., s.17; Dülger, op.cit., s.73.

⁵²⁷ Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit., s.16-17; Kolombiyalı ünlü kokain kaçakçısı Escobar'ı teknik takibe alan C.I.A., onun bir defasında yanındakilere, New York'daki evinin bodrum katında 400 milyon \$ nakit uyuşturucu geliri olduğunu, bunları aklamaya fırsat bulamadan bodrumda gizlediği paraların bodrumu su basması ile kullanılamaz hale geldiğini anlattığını tespit etmiştir.Gümüşay, (Karapara Çözüm Önerileri), op.cit., s.126.

⁵²⁸ Taşkın, op.cit., s.151; İpek, loc.cit.; Dülger, loc.cit.

⁵²⁹ MA.S.A.K., "F.A.T.F. 40 Tavsiye Kararları (Revize) 2003", http://www.masak.gov.tr/mevzuat/terorun_finansmani/uluslararasi_mevzuat/FATF/FATF_REVIZE_40_TAVS.htm[14.08.2010].

- *menkul kıymet ihracı ve bunların ihracına aracılık faaliyetini,*
- *portföy yönetimini,*
- *başkaları adına nakit yada likit değerlerin idaresi,*
- *başkaları adına fonların veya paranın diğer şekillerde yatırımı, idaresi yada yönetimini,*
- *hayat sigortası yaptırılması ve diğer sigorta ile ilgili yatırımların plasmanı,*
- *para ve döviz alım satımını, bir müşteri adına yada onun için yukarıda sayılan bir yada daha fazla faaliyeti yürüten gerçek ve tüzel kişiler olarak belirlemiştir.*

Aklayıcılar, aklama eylemini gerçekleştirirken finansal kuruluş çalışanlarından yardım aldıkları ve bu kişilerin genellikle bilerek aklama suçuna ortak oldukları ve bunun karşılığında ekonomik bir menfaat elde ettikleri karşılaşılan bir gerçektir. Paranın yasal sisteme entegre edilmesinde finans sektörü haricinde seyahat acentaları, otomobil, uçak, tekne, gayrimenkul gibi lüks malların satıcıları, profesyoneller, kuryeler, değerli taş, sanat ve tarihi eser aracılığıyla hatta bunların arasında avukatlar ve mali müşavirler de, paranın aklanmasında kullanılan kişi ve kurumlar olarak kabul edilmektedir⁵³⁰. Karapara bu kişilerin hesaplarına yatırılmak suretiyle paranın mali sisteme girişi sağlanabilmektedir. Finansal kuruluşlar aracılığıyla mevduat hesapları, ödeme emirleri veya elektronik transferler⁵³¹ nakit paranın yurtdışına çıkarılarak denetiminin az olduğu off-shore merkezlerindeki bankalara ve diğer mali kuruluşlara yatırma, ülke içinde bildirim tutarlarının altında farklı kişiler adına banka hesapları açma (smurfing), perakende ekonomi⁵³² içerisinde taşınır mal (lüks araçlar, kıymetli eşyalar, kıymetli madenler veya kıymetli taşlardan yapılmış ya da bunları içeren eşyalar, değerli sanat eserleri, antika eşyalar vb.), taşınmaz mal, kıymetli evrak ve hisse senedi alımı⁵³³, suçluların kendileri veya yakınları için hayat sigortaları yaptırmaları⁵³⁴ şeklinde yerleştirme aşaması gerçekleştirilmektedir.

⁵³⁰ F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.6-8.

⁵³¹ Fazıl Aydın, “Karapara Kavramının Değerlendirilmesi”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.161, Şubat: 2002, ss.20-26, s.24 (Çalışmada bu makale “Değerlendirilmesi” şeklinde kısaltılarak kullanılacaktır); Mavral, (Karapara), op.cit., s.60.

⁵³² Aydın, loc.cit.; Taşkın loc.cit.

⁵³³ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.37.

⁵³⁴ Taşkın, op.cit., s.152.

Yerleştirme aşaması, karaparanın aklanması sürecinde nakit formundaki paranın yasal sisteme girmesinin sağlanması aşamasıdır. Ancak, elde edilen karaparanın mali sistem içinde olması halinde bu aşamaya gerek kalmaksızın diğer aşamalara geçilerek aklama sürecine devam edilebilir⁵³⁵. Organize suçluluk kapsamında büyük çaplı ekonomik ve mali suçluluğa bağlı bazı suç gelirleri nakit olarak elde edilmemekte, bu nedenle de yerleştirme aşaması atlanarak doğrudan ekonomik dolaşıma sokulmaktadır⁵³⁶.

Yasadışı gelirin yasal sisteme sokulduğu bu ilk aşama, özellikle şüpheli işlem bildirimlerine konu edildiğinden yetkili makamlar açısından tespiti ve el konulması aklayıcılar için tehlike arz etmektedir. Aklayıcının, paranın kaynağına ilişkin yasal bir gerekçesi bulunmamaktadır. Karapara aklamanın önlenmesi ile mücadelede, Basel kriterleri uyarınca bankacılık sistemine getirilen uygulamalardan şüpheli işlem bildirimi ile belli bir nakdin üzerinde banka hesaplarına yatırıldığında veya hesaptan-hesaba havale yapıldığında, bu işlemlerin yetkili makamlara bildirim zorunluluğu getirilmesi, organize suç örgütlerini, banka, finans kurumları veya döviz bürolarını sahip veya çalışanları ile kontrolü altında bulundurma veya sahip olma arasında seçim yapmaya sevk etmektedir. Suç örgütleri için finansal kuruluşlar ile yapılacak işbirliğinin ne denli önemli olduğunu, 1995-1997 yılları arasında Rusya’da otuz üst düzey ve çok daha fazla sayıda orta düzey banka yöneticisinin öldürülmesi olayı göstermektedir⁵³⁷.

Bankanın sahibi konumunda bulunan organize suç örgütleri, karapara ile mücadele için getirilen önleyici sistem gereklerinden biri olan bildirim yükümlülüğüne uymamakta, bu yolla yapılan yüksek meblağlı transferler karşı taraftaki finans kuruluşları tarafından tekrar bir dizi karmaşık işleme tabi tutularak yüksek meblağlı nakit karapara, şüpheli statüsünden böylelikle kurtarılmaktadır. Bu işlemde, karşı taraftaki finansal kuruluş aklayıcılarla anlaşmalı bir kuruluş olabileceği gibi, aklama olayında aklayıcılar tarafından kullanılan bir kurum da olabilmektedir. Finansal kuruluşlar aracılığıyla yapılan transferlerde, yüksek meblağlı tutarlarla ilgili ilk transfer

⁵³⁵ Taşkın, loc.cit.

⁵³⁶ İbrahim Korkmaz, **Karapara Aklama Suçu**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi S.B.E., Diyarbakır, 2002, s.23; Örneğin, büyük ölçüde suç örgütleri tarafından, ihtilas yoluyla, kaçırılan Avrupa Birliği sübvansiyonları direkt olarak, çekler ya da banka virmanları ile hayali şirketlere ödenmektedir. Idem.

⁵³⁷ Akar, op.cit., s.72.

esnasında bildirim yükümlülüğünün yapıldığı varsayıldığından, karşı bankanın bazı haller saklı olmak kaydıyla, böyle bir yükümlüğü bulunmamaktadır. Aklama sürecinde finans, hukuk, mali ve teknolojik konularda uzman kişilerin yardımını alan aklayıcılar, böylelikle, karapara aklamanın yerleştirme aşamasını rahatlıkla tamamlamış olmaktadırlar.

2. Ayırıştırma Aşaması

Öncül suç sonrası elde edilen ve nakit para niteliğindeki karapara, sürecin ilk aşaması olan yerleştirme aşaması ile mali sisteme girmesi ile sürecin ilk etabı geçilmiş olmakta, bir sonraki etapta izinin kaybedilmesi (kaynağından uzaklaştırılması) için bir dizi karmaşık finans işlemlerine tutulması gerekmektedir. Sürecin ikinci aşaması, ayırıştırma (layering) aşamasıdır. Yerleştirme aşaması aşamasından farklı olarak, aklayıcılar, bir dizi ikincil işlemlerde bulunma imkanlarına sahip olmaları ve işlemlerin hızlı olması nedeniyle⁵³⁸, suç geliri elde edildiği kaynaktan fiziksel ve nedensel olarak uzaklaştırmakta⁵³⁹, mali sisteme giren nakit para ülkeden ülkeye, hesaptan hesaba, bankadan aracı kuruluşlara aktararak⁵⁴⁰, izinin sürülmesini oldukça zor hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Aklama sürecinde yerleştirme aşaması, karaparanın karmaşık bir yapı içerisinde yer almasının ilk basamağı olmasından ve tespitinin diğer aşamalara göre kolay olmasından dolayı aklayıcılar için zor dönemdir. Ayırıştırma amacıyla uygulanan metodlardan bazıları⁵⁴¹:

1) sahte evrak silsilesi yaratma, 2) nakit paranın diğer parasal enstrümanlara dönüştürülmesi, 3) nakit parayla satın alınan ve dönüştürülen gerçek mallar, 4) elektronik transferleri işlemleridir.

Karaparanın kaynağı ile ilişkisinin kesilmesi, uzaklaştırılması ve ispatın zorlaştırılması için, bir takım karışık bankacılık işlemlerinden yararlanılmaktadırlar. Küçük miktarlara bölünen karapara, uluslararası finans sistemine bir kez girdikten sonra, bankadan bankaya, ülkeden ülkeye aktarılmakta ve bu süreç içerisinde, yüzlerce

⁵³⁸ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.38.

⁵³⁹ İpek, op.cit., s.18.

⁵⁴⁰ Mavral, (Karapara), op.cit., s.62.

⁵⁴¹ Aydın, (Küreselleşme), op.cit., s.169.

hesap üzerine yayılan karapara, diğer yasadışı gelirlerle birleşerek katlanmaktadır⁵⁴². Aklayıcılar bu işlemleri gerçekleştirirken kuşku uyandırmamak için, işlemleri gerçekleştirdikleri ülke veya finans kuruluşlarında karaparayı kısa süre tutmayı tercih etmektedirler⁵⁴³. Bu işlemler için, genellikle katı denilecek boyutta bankacılık sırrının uygulandığı, gelen para ile herhangi bir sorgulamanın yapılmadığı ve sunulan imkanlardan ötürü off-shore finans merkezlerinde ve vergi cennetlerinde kurulu paravan şirketler ve bankalarda açılan hesaplar aracılığıyla yapılmaktadır. Ayrıca, ayırıştırma aşamasında karaparanın bankalar arası yapılan hesap hareketlerini hızlandırmak ve karmaşık teknik işlemlerle kaynağından uzaklaşmasını sağlamak için, sisteme üye bankaların uluslararası ödemelerinin ve döviz transferlerinin dünya çapında bilgisayarlar aracılığıyla yürütülmesini sağlayan bankalar arası mali işlem sistemi olan SWIFT'den (Society for worldwide interbank financial telecommunication-dünya bankalararası mali iletişim sistemi) yararlanılmaktadır. Bu sistemin bir benzeri A.B.D. de bulunan CHIPS sistemi ile çok yüksek meblağlı paralar birkaç saat içinde fiziki bir değişime gerek olmadan dünyanın istenilen yerine hızlı bir şekilde ulaştırılmaktadır⁵⁴⁴.

3. Bütünleştirme Aşaması

Bütünleştirme (Integration) aşaması, aklamamanın son aşaması olduğundan artık karapara yasal ekonomiye entegre olmuş ve yasadışı tabiatı ve kaynağı ile bağlantısı koparılmış ve yasal bir gelir maskesi ile yuvasına geri dönerek kullanıma ve yatırım yapmaya hazır duruma getirilmiştir. Bu süreç sonunda, yasadışı yollardan elde edilen karapara yasal yollardan elde edilen gelirlerden farklı olmayan bir görünüme bürünmektedir. Önceki aşamalarda suç geliri/karapara ile alınan sanat eseri, lüks araba veya gayrimenkulun satılması, hayat sigortası poliçesi bedeli verilip geri alınması, yurtdışındaki bir bankada bulunan karaparanın teminat gösterilerek, yasal bir finans kurumundan alınan kredinin bir ticari işletmeye sermaye olarak konulmak suretiyle işletmeye ortak olmada kullanılması veya şirketin sermaye artırımında kullanılması⁵⁴⁵,

⁵⁴² Aydın ve Yilmazer, op.cit., s.265.

⁵⁴³ Idem.

⁵⁴⁴ Kuntay Çelik, Selen Işık Koçağra ve Kadir Güler, **KaraparaAklama,Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve İlgili Çalışmalar**, Ankara: MA.S.A.K. Yayınları, Sa.1, 2000, s.70; Ergül, (Kara Ekonomi), op.cit., s.10; Taşkın, loc.cit.; Dülger, op.cit., s.77.

⁵⁴⁵ Aydın ve Yilmazer, op.cit., s.266.

veya vergi cenneti ülkelerindeki yasal mali kurumlara/paravan şirketlere aktararak, bazı sektörlerde yatırım yapılması yollarıyla karapara sistemle bütünleştirilerek yasal fonlardan farklı olan yönlerinden de bu şekilde arınmaktadır. Bütünleştirme aşamasında gerçekleşen ve tüm aklama işlemlerini kapsayan ironik durum ise, suç gelirlerinin tam anlamıyla yasal bir görünüme kavuşturulması için maliyeye gelir beyan edilmesi ve vergisinin ödenmesidir⁵⁴⁶. Böylece, herhangi bir inceleme sırasında gelir ile ilgili bir soruya muhatap olursa dahi artık karaparanın vergisi ödenmiş yasal bir gelir maskesi bulunmaktadır.

II. SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA YÖNTEMLERİ

Bankaların ulusal ve uluslararası alanda para akımında önemli bir yere sahip olması, karaparanın aklanması için bankacılık hizmetlerinden yararlanılması yolunu açmakta ve bankacılık sırrı kapsamında karaparanın gizlenmesi ve aklanmasında etkili ve kolay bir yöntem olarak görülmektedir⁵⁴⁷.

Karapara aklama yöntemleri, ülkeden ülkeye değişmektedir. Ancak, yapılan araştırmalar klasik yöntemlerin yanı sıra yeni yöntemlerde uygulanmaktadır. Aklama yöntemlerinin sayısı “*şu kadardır*” ifadesini kullanmak yanlış olur. Bilgisayar ve iletişim alanındaki teknolojik gelişmelerle ve paralel olarak finansal alandaki değişimlerle çeşitli aklama yöntemleri keşfedilmektedir. Karapara/suç geliri elde edenler, karaparayı kendileri aklayabilecekleri gibi, adli sicil kaydı olmayan, öncül suça iştirak etmemiş, konusunda uzman olan, mali müşavirler ve muhasebeciler, avukatlar, bankacılar, brokerlar ve noterlerin yardımıyla da aklama işlemi gerçekleştirilebilmektedir. Aklama suçunda uzmanlıklarından yararlanan bu üçüncü şahıslar hizmetlerine karşılık olarak komisyon veya prim adı altında gelir elde etmektedirler⁵⁴⁸. Finans, muhasebe ve hukuk alanlarında uzman ve başarılı kişilerden yardım alınmasının başlıca sebebi, suç gelirlerinin yasal mali ve hukuki işlemlere benzetilerek doğrudan suçla ilişkilendirilmeyen yöntemlerle aklama işleminin

⁵⁴⁶ Dülger, op.cit., s.78.

⁵⁴⁷ Bülent Somay, “Karaparanın Finans Sektörü Aracılığı İle Aklanması”, *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Yıl: 3, Sa.9, Mart: 1995, s.72.

⁵⁴⁸ Çelik, Koçağra ve Güler, op.cit., s.73.

gerçekleştirilmesidir ki, bu durumda yasal yollarla elde edilen ak para ile karaparanın ayırımının yapılmasını ve karaparanın tespitini zorlaştırmaktadır.

Suç geliri sahibinin ihtiyaçlarına ve aklanacak gelirin miktarına bağlı olarak geliştirilen⁵⁴⁹ bazı aklama yöntemleri: nakit kaçakçılığı, manipülasyon, fiktif veya yanlış isimle hesap açma, yerli/yabancı finansal kuruluşlarla işbirliği, finansal dışı sektörlerden yararlanma, kıyı bankacılığı ve vergi cennetlerinden yararlanmak, çeşitli şirketlerden yararlanmak (göstermelik şirketler olabilir), paravan şirketler kurma, işçileri ve göçmenleri kullanmak, döviz büfelerinden şişirilmiş faturalar kullanmak, brokerlardan faydalanmak, çek tahsildarları kullanmak, karaborsa, değerli taşlar ve sanat eserleri, lüks otomobil, uçak, tekne, gayrimenkul gibi lüks mallara yatırım yapmak, internet ve smard-card kullanmak, 900'lü telefon hatları veya hayat poliçelerini kullanmak suretiyle⁵⁵⁰, turizm şirketleri kurup seyahat çekleriyle para transferi yapmaktır. Aklama yöntemlerinin basit ve karmaşık bir yapıya sahip olması elde edilen suç gelirin boyutu ile ilgilidir. Uluslararası alanda organize bir yapılanma çerçevesinde işlenen kaçakçılık veya uyuşturucu madde ticareti sonucu elde edilen suç gelirin aklanmasından kullanılacak yöntem ile ulusal sınırlar içinde işlenen bir suçtan elde edilen suç gelirin aklanmasında kullanılan yöntemler karmaşık yapısı ve işlem sayısı bakımından farklılık gösterebilmektedir.

A. NAKİT PARA KAÇAKÇILIĞI YOLUYLA AKLAMA

Nakit para kaçakçılığı, fiziki nakit karaparanın fiziksel olarak taşınmasında görev alan kurye/kuryeler vasıtasıyla kara, deniz, hava yolu ile finans sistemi üzerinde yeterince denetimin olmadığı, banka gizliliğinin esas olduğu ve işbirliği yapacak kuruluşların mevcut bulunduğu ülkelere götürülerek o ülkelerin mali sistemine sokulması işlemidir⁵⁵¹. Bu aklama yönteminde, karaparanın fiziken ülke dışına çıkarılarak kaynağından uzaklaştırılması ve ilişkisinin kesilmesi amaçlanmaktadır. Fiziken ülke dışına çıkarılan nakit veya hamiline çek, senet, seyahat çekleri gibi diğer finansal enstrümanlar, kaynağından bir ölçüde de olsa uzaklaşmış olmaktadır. Kaynağından uzaklaştırılan karapara yasal sistemine girdiği ülkede yapılan bir dizi

⁵⁴⁹ Dülger, op.cit., s.79

⁵⁵⁰ Aydın, op.cit., s.25.

⁵⁵¹ Mavral, (Karapara), op.cit., s.65.

işlemlerle dünyanın çeşitli ülkelerini dolaşarak ve aklanmış olarak ilk çıktığı ülkeye getirilebilir⁵⁵². Gümrük kapılarında beyan edilmeden yurt içine nakit paranın sokulmak istenmesi, bu yöntemde en rastlanılan örneklerdendir⁵⁵³

Küçük küpürlü banknotlar halinde bulunan karaparanın fiziki transferinden önce büyük küpürlü banknotlara çevrilmesi, aklayıcılar tarafından uygulanan olağan yöntemlerden birisidir. Taşıma anında fazla yer kaplamaması açısından gizlemesi daha kolay olmaktadır⁵⁵⁴. A.B.D.’de gümrük sınırları içine veya gümrük sınırları dışına, onbin \$’ı aşan para veya diğer parasal araçların kasten gizlenerek, bireylerin üzerinde, bagajında taşınması veya transferini, nakit raporlamasından kaçınılarak yapılması halinde nakit para kaçakçılığı suçu sayılmaktadır⁵⁵⁵. Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar’ın 3/a-ii madde hükmü uyarınca, *“Yolcuların beraberlerinde en çok beşbin A.B.D. Doları karşılığı Türk parasını yurtdışına çıkarmaları serbesttir.”* Madde 3/c fıkra hükmü *“Bankalar, ithalat, ihracat ve görünmeyen işlemler dışındaki yurtdışına yapılan ellibin A.B.D. Doları karşılığını aşan Türk Lirası transferlerine*

⁵⁵² MA.S.A.K., **Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi**, Temmuz: 2006, s.9 (Çalışmada bu eser “Şüpheli İşlem” olarak kısaltılarak kullanılacaktır) .

⁵⁵³ Romanya’da, uyuşturucu ticaretinden elde edilen döviz niteliğinde suç gelirleri/karapara, yapılan ihbar sonucu yetkililer, gümrük girişinde beyan edilmeyerek, otobüs koltuğu altında saklanmış ve preslenmiş bir şekilde yurda sokulmak istenen nakit Amerikan Doları, Alman Markı, İngiliz Sterlini, İsviçre Frangı, Fransız Frangı, İsveç Kronu, Norveç Kronu, Finlandiya Markası, İtalyan Lireti, Avusturya Şilini, İspanyol Pezetası, Danimarka Kronu, Hollanda Florini, Belçika Frangı, Kanada Doları, Yunan Drahmisi gibi dövizler ele geçirilmiştir. Nakit para kaçakçılığı, ülkeden, bavullarla, kuryeler tarafından içine para yerleştirilen baloncukların yutulması, gene kuryeler tarafından içine paraların gizlendiği ve yerleştirildiği özel dikilmiş kıyafetler giyilmek yoluyla gümrük beyanı yapılmadan kaçak olarak yapılmaktadır. Nakit parayı bavulla ülkeye sokma işlemlerinde, yakalanma riski yüksek olduğundan, kuryeler birbirine benzeyen iki bavul kullanma yolu ile bu riski azaltma yoluna giderler. Bavullardan birinde nakit para diğerinde ise şahsi eşyaların bulunması da bu yöntemin bir başka yoludur. Eğer gümrük yetkilileri durumdan şüphelendiğinde, bavulun kendisine ait olmadığı şeklinde bir savunma yaparlar. Kuryeciler yaptıkları işten, yüklüce bir komisyon alırlar. Ergül, (Kara Ekonomi), op.cit.,s.27; Hatipoğlu ve Parlar, op.cit., s.895-898; Değirmenci, op.cit., s.71.

⁵⁵⁴ Vergi cennetlerine karşı sıkı önlem alınması ve karapara aklamanın önüne geçilebilmesi için, öneri paketi hazırlayan Fransız kanun düzenleyicileri, transferinde en çok kullanılan ve en değerli banknot olan 500 €’ların tedavülden kaldırılması için hazırlanan raporda; ayrıca, bireylerin 3.000 €’dan fazla nakit ödemelerine sınırlama getirilmesi, karapara konusunda işbirliğine yanaşmayan ülkelerin deşifre edilmesi, bunun yanı sıra merkezi işbirliğine yanaşmayan vergi cenneti ülkelerinde bulunan şirketlerin, Fransa’daki şubelerinin hesaplarının bloke edilmesi ve bu ülkelere kayıtlı ve o ülkenin bayrağını taşıyan gemilerin Fransız kara sularına alınmaması⁵⁵⁴ gibi ütöpik çözüm yolları yer almaktadır. “Fransa, Karapara Transferine Karşı 500 Euroyu Gözden Çıkardı”, *Sabah Gazetesi*, 11.09.2009, http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2009/09/11/fransa_kara_para_transferine_karsi_500_euroyu [29.10.2011].

⁵⁵⁵ F.A.Q., Bulk Cash Smuggling, <http://www.ice.gov/bulk-cash-smuggling-center/faq/> [12.10.2011].

ilişkin bilgileri, transfer tarihinden itibaren otuz gün içinde Bakanlıkça belirlenecek mercilere bildirirler". Madde 4/e fıkra hükmü, "Türkiye'de yerleşik kişiler ile dışarıda yerleşik kişilerin, bankalar vasıtasıyla yurtdışına döviz transfer ettirmeleri serbesttir. Bankalar, ithalat, ihracat ve görünmeyen işlemler dışındaki yurtdışına yapılan ellibin A.B.D. Doları ve eşiti döviz aşan transferlere (Döviz tevdiat hesaplarından yapılan transferler dahil) ilişkin bilgileri, transfer tarihinden itibaren otuz gün içinde Bakanlıkça belirlenecek mercilere bildirirler. Madde 4/f fıkra hükmü, " Yolcular beşbin A.B.D. Doları veya eşitine kadar efektifi beraberlerinde yurtdışına çıkarabilirler. Dışarıda yerleşik kişiler ile Türkiye'de yerleşik sayılmakla birlikte yurtdışında çalışan Türk uyruklu kişiler, yurda girişlerinde beyan etmiş olmak, Türkiye'de yerleşik kişiler ise görünmeyen işlemler çerçevesinde bankalardan döviz satın aldıklarını tevsik etmek kaydıyla beşbin A.B.D. Doları veya eşitini aşan miktarlardaki efektifi beraberlerinde yurtdışına serbestçe çıkarabilirler". 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'da yazılı kıymetlerin izinsiz olarak yurttan çıkarılması veya yurda sokulması sözkonusu olduğunda, 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu hükümlerine göre, suç veya kabahat oluşturmadığı takdirde kişi, eşya ve kıymetlerin rayiç bedeli kadar, teşebbüs halinde bu bedelin yarısı kadar idari para cezası ile cezalandırılmaktadır. Ülkelerin mevzuatlarında bu konu ile ilgili düzenlemelere rağmen, suç geliri elde edenlerin bu yolları aşma yolları hayretlik uyandıracak niteliktedir⁵⁵⁶.

⁵⁵⁶ Güney Afrikalı bir işadami tarafından gerçekleştirilen nakit kaçakçılığı şöyledir; "Ayak bileğini fena halde inciten işadami doktorunu ayağını alçıya alması için ikna etmiştir. Johannesburg'dan Londra'ya bir uçak bileti almış ve havayolları yetkililerinin de kendisi için tekerlikli sandalye ayarlamalarını istemiştir. Fakat uçuşun olduğu gün Güney Afrika Müdürlüğü'ne isimsiz bir telefon gelmiş ve ayağı alçılı bir işadaminin ülkeden büyük miktarda para kaçıracağını ihbar etmiştir. İşadami tekerlikli sandalyesi ile çıkış kapısına doğru giderken göçmen bürosuna uğradığında durdurulmuş ve memurlar üzerini aramak istediklerini söylemişler, adam karşı çıkmış ve avukatını aramak istemiş ve memurlar ile arasındaki tartışma uçuş saatine kadar devam etmiştir. İşadaminin avukatı geldiğinde ise uçak çoktan hareket etmiş ve işadaminin itirazını sonuna kadar sürdürse de, yapılan arama işadaminin alçısının açılması noktasına kadar gelmiştir. Sonuçta açılan alçıda bir şey bulunamamış ve işadami hükümete tanıdığı herkese telefon açarak yaşadığı olayı anlatmış ve avukatına oradaki herkesin adını almasını ve dava dosyalarını hazırlamalarını istemiştir. Bu olanlar yüzünden hükümet ve hava yollarını dava etmeye kalkmış, dilenen özürleri dikkate almamıştır. Bu büyük kargaşanın ertesi günü ayağında yeni alçısı ve içinde paralarla uçağa gidene kadar Gümrük ve Göçmen Bürosu memurlarının yardımı ile uçağa binmesine yardım edilmiştir". Robinson, op.cit., s.72-73; Değirmenci, op.cit., s.72; Dülger, op.cit., s.86-87.

B. ŞİRİNLEME YÖNTEMİ İLE AKLAMA

1986 yılında A.B.D. Kongresi tarafından kabul edilen *Karapara Aklama Kanunu* ile işlem bildirimleri için getirilen sınırlamalarını aşmak⁵⁵⁷ amacıyla yasadışı para hareketlerini dikkat çekmeyecek meblağlara bölen ve ismini 1980'lerin ünlü çizgi film karakterlerinden alan “şirinleme (*smurfing*)”⁵⁵⁸ yöntemidir. Bu yöntem, suç örgütü yandaşlarından oluşan “küçük insanlar ordusu” ile büyük tutarlı yasadışı fonları dikkat çekmemek ve resmi raporlama eşiklerinden kaçınmak amacıyla çok sayıda kişi adına açılmış hesaplara bölünerek yatırılması işlemidir⁵⁵⁹. Bu yöntem, nakit işlem bildirim yükümlülüğü olan ülkelerde kullanılarak nakit bildiriminden kurtulma yolu ile karapara finansal sistem içine yerleştirilmekte (yerleştirme aşaması) ve sonrasında da elektronik fon transferi ile başka hesaplara gönderilerek karaparanın ülke dışına çıkarılma işlemi tamamlanmış olmaktadır. Bu yöntemde, kullanılan çok sayıdaki suç birlikçileri karaparayı bildirim eşiklerinin altında kalacak şekilde bölmekte, bu işlemleri aynı bankanın farklı şubelerinde gerçekleştirilebileceği gibi farklı bankalar kullanılmak suretiyle de gerçekleştirilmektedir. Aklayıcılar, şirinleme yönteminde kendi adamlarını kullanacakları gibi gelişmiş ülkelere gelişmemiş veya az gelişmekte olan ülkelere gelen işçileri kullanma yolu ile bu yöntemi uygulamaktadırlar. İşçilerin kazandıklarını memleketlerindeki yakınlarına transferinin daha az şüphe uyandırması nedeniyle bu işçiler vasıtasıyla farklı bankalara transfer işlemi gerçekleştirmektedir. Böylelikle hem nakit bildirim yükümlülüğünün üzerinde işlem yapılabilmesi hem de daha az şüphe uyandırması nedeniyle avantajlıdır. Bu tip işlemlerde, menfaatsiz bir iş yapılamayacağından bu işlemde kullanılan işçilere komisyon verilmektedir.

Ülkemizde ise aklama suçunun önlenmesine dair mevzuat kapsamında nakit işlem bildirimine ilişkin yasal bir yükümlülük bulunmamaktadır. Ancak, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararı ve Merkez Bankasının konuya ilişkin talimatları çerçevesinde bankalar, ithalat, ihracat, görünmeyen işlemler ve sermaye hareketleri dışında, yurtdışına yapılan ellibin \$ karşılığı ve bu miktarı aşan Türk Lirası ile ellibin \$ ve eşitini aşan döviz transferlerine ilişkin bilgileri Merkez Bankasına

⁵⁵⁷ Değirmenci, op.cit., s.73; Çelik, Koçağra ve Güler, op.cit., s.75.

⁵⁵⁸ Metin Ercan, “Karapara Aklamada Yeni Yöntemler”, *Radikal Gazetesi*, 31.10.2007, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=237346>[24.10.2011].

⁵⁵⁹ MA.S.A.K., (Aklama Suçu), op.cit., s.6.

bildirmektedir. Ülkemizde bankacılık, sigortacılık, bireysel emeklilik, sermaye piyasaları, ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler, döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıtası, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştigal edenler veya bu faaliyetlere aracılık edenler ile noterler, spor kulüpleri ve Bakanlar Kurulunca belirlenen diğer alanlarda faaliyet gösterenler ile bunların şube, acente, temsilci, ticari vekil ve benzeri bağlı birimlerinin kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerden (Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Tedbirler Yönetmeliği'nin 5. maddesine⁵⁶⁰ göre, 01.04.2008 tarihine kadar olan işlemlerde onikibin Türk Lirası üstü, bu tarihten sonrakilerde yirmibin Türk Lirası üstü) önce, kimlik tespit yükümlüğü bulunmaktadır. Kimlik tespitinin yapılması gereken işlem türleri ikiye ayrılmıştır. 1) Parasal limite tabi işlemler, 2) Parasal limite tabi olmayan işlemler.

Yirmibin Türk Lirası Parasal sınıra tabi olmayan işlem türleri:

- *Sigortalama
- *Finansal Kiralama
- *KiralıkKasa hizmetleri
- *Mevduat Hesabı Açma
- *Kar-Zarara Katılma Hesabı Açma
- *Cari Hesap Açma
- *Repo

Yirmibin Türk Lirası Parasal sınıra tabi olan işlem türleri:

*Her türlü alım-satım	*Kiralama
*Havale	*Kiraya verme
*Ödeme	*Saklama
*Takas	*Trampa
*Borç Alma	*Borç Verme
* Alacağın Temliki	*Borcu Nakli

⁵⁶⁰ 28/12/2009 tarihli ve 2009/15720 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki Yönetmeliğin 2'nci maddesiyle Tedbirler Yönetmeliğinin 5. maddesindeki parasal limitler değiştirilmiştir.

*Çek Senet Tahsili

*Sermaye Piyasası İşlemleri

*Mevduat, kar/zarara katılma hesabı *Cari hesaplardan para çekme veya yatırma

Yirmi bin Türk Lirası ve üzeri meblağlarda açılan bir mevduat hesabıyla ilgili müşteriye kimlik tespiti uygulanmamaktadır. Ancak, süreklilik arz eden bir iş ilişkisi tespit edildiğinde, onbeşbin \$ / € ve üzeri bir işlem yapıldığında, bin \$ / € ve üzeri elektronik transfer yapıldığında ve konuyla ilgili şüphe duyulduğunda kimlik tespitine gidilmektedir.

Bazı ülkelerde olduğu gibi A.B.D.'de de, on bin \$ ve üzeri işlemlerde nakit bildirim zorunluluğu bulunmasına rağmen dünyadaki karapara aklama işlemlerinin büyük çoğunluğu A.B.D.'nin mali sistemi içerisinde gerçekleşmektedir. Devlet, bu konuda bankaların yasal bildirimlerine güvense de bildirim konu olan on bin doların altındaki işlemlerinde potansiyel karapara aklama olarak ele alınması ve bu yolla denetime alınması, iyi niyetli taraflar için sıkıntı yaratmaktadır.

C. PARÇALAMA YÖNTEMİ İLE AKLAMA

Parçalama (structuring) ve şirinleme (smurfing) yöntemleri, yüksek tutarlar düşük miktarlara bölünmek suretiyle işleme tabi tutulması açısından benzerlik⁵⁶¹ gösterse de, şirinleme yönteminde kullanılan çok sayıda insanın her zaman tedarik edilme zorluğu ile karşılaşılabileninden, karapara işlem sayısı arttırılmak ve bildirim eşiğinin altında kalacak şekilde küçük miktarlara bölme suretiyle mali sistem içine aktarılma yolu tercih edilebilmektedir. Her ne kadar, günlük işlem bildirimleri limiti olsa da karapara aklayıcıları, çekim işlemlerinin bazıları gece yarısından hemen öncesine ve sonrasına yaymak ve günlük para çekim limitlerini aşmak suretiyle bu sistemi de kendi lehlerine çevirecek kurnazlıklara başvurmakta geç kalmamaktadırlar. Parçalama yönteminde temel esas, nakit işlem bildiriminden kurtulurken dikkat çekmeme ve paranın hızlı bir şekilde parçalanarak mali sisteme aktarılması işlemidir. Bu işlemleri gerçekleştirirken, banka veznedarlarının müşterisini kolaylıkla tanıyabileceği küçük kasabalar tercih edilmemektedir⁵⁶².

⁵⁶¹ MA.S.A.K., (Şüpheli İşlem), op.cit., s.6.

⁵⁶² Değirmenci, op.cit., s.74.

D. ALTERNATİF HAVALE SİSTEMLERİ YOLUYLA AKLAMA

“*Alternatif bankacılık*”, “*paralel bankacılık*”, “*yeraltı bankacılığı*” veya “*yeraltı havale sistemi*” olarak da bilinen alternatif havale sistemi vergi, fon ve munzam karşılık gibi yasal yükümlülüklerden, kambiyo kontrollerinden, parayı fiziki olarak taşıma zorunluluğundan ve bunun risklerinden kurtulmak amacıyla başvurulmuş bir yöntemdir⁵⁶³. Bazı bölgelerde para transferi gerçekleştirmek için tek seçenek olan ve ortaya çıkış tarihi günümüz bankacılık sisteminin var olmadığı devirlere dayandığı bilinen bu sistemde, paranın resmi transfer sistemler kullanılmaksızın coğrafyanın bir köşesinden diğer köşesine transferini sağlayan bir havale sistemidir. Bu sistemde, paranın nakit hareketi olmaksızın transfer edilmekte ve çoğunlukla etnik gruplar tarafından kullanılmaktadır. Bu sistemi etnik grupların yanında, aklama faililerinin de tercih etme sebepleri arasında ulusal ve uluslararası alanda aklama suçu ile mücadelede ülkelerin güç birliği içinde olmaları, bankacılık sistemine getirilen yükümlülükler ve denetimlerden kaçınma, kimlik tespiti zorluğu, gizli ve güvenli olmasıdır.

Güney Amerika- Kolombiya Karaborsa Peso Değişimi; Orta Doğu ülkeleri- Hawala; Pakistan, Afganistan, Hindistan-Hundi; Çin-Fei Ch’ien; Doğu Asya ülkeleri- Chit and Chop Shop; Tayland-Phei Kwan; Filipinler- Padala; Hong Kong-Hui Kuan gibi, resmi olmayan değer transferi sistemi, yasadışı işlerde kullanıldığı gibi yasal işlerde de kullanılmaktadır⁵⁶⁴. Bu sistem, ülkelere elektronik transfer ile küçük miktarlarda para gönderirken, banka masraflarından kaçınmak isteyen göçmenlerinde tercih ettiği, alternatif bir sistemdir. Amerika’da, Stash house⁵⁶⁵ olarak adlandırılan bankacılık sistemi dışında havale sistemleri de bulunmaktadır. Fei Ch’ien, para ve malın fiziksel bir transferi olmadan ticari işlemlerin yapılmasıdır. İşlemlerde para veya malı temsil eden, çeşitli belgeler veya kuponlar kullanılmaktadır⁵⁶⁶. Chit Chop Shop, alınan

⁵⁶³ F.A.T.F., Money Laundering & Terrorist Financing Typologies 2004-2005, 10 June 2005, s.5.

⁵⁶⁴ M. Kiritharan, “Money Laundering - Its Impact On Future Financial Institutions”, <http://www.apbsrilanka.org/articales/15an/articalkiritharan%20money%20lau.html>[25.10.2011]; Mavral, (Karapara), op.cit., s.85.

⁵⁶⁵ Kocasakal, (Karapara AklamaSuçu), op.cit., s.82.

⁵⁶⁶ Uyuşturucu kaçakçılığından elde edilen nakit, (P) ülkesinin deniz aşırı bir bölgesinde yer alan bir şehirde bulunan ve aynı örgütün kontrolünde olan iş yerine getirilir. Karşılığında yasal geçerliliği olan onaylı özel kuponlar verilir. Bu kuponlar fonların el altında tutulması, yeniden uyuşturucu satın alınması veya yatırım yapılması amacıyla parasal bir araç olarak kullanılmaktadır. Diğer ülkelerden gelen dövizler, bunların mali kurumlara yatırılması sırasında belli bir komisyon karşılığında

anapara karşılığında verilen makbuz para yerine geçmektedir. Makbuz sisteme dahil olan yurtiçi veya yurtdışı bankaya ibraz edildiğinde karşılığında para ödenmektedir⁵⁶⁷. Çeşitli ülkelerde farklı adlarla isimlendirilen bu sistemler, esas itibariyle birbirleriyle aynıdır.

1. Hawala ve Hindu Sistemi

Hawala sistemi (Alternatif Havale Sistemi), Güney Asya kaynaklı eski bir sistem olup günümüzde yasadışı fonları meşrulaştırmak amacıyla dünya çapında uygulanmaktadır⁵⁶⁸. Diğer havale sistemlerinde olduğu gibi Hawala sistemi, karapara aklamada ve terörün finansmanında kullanılmaktadır⁵⁶⁹. Hawala, Hindu dilinde “güven” anlamına gelmektedir. Ayrıca, Hawala yerine çek veya makbuz anlamına gelen “Hundi” kelimesi de kullanılmakta, her ikisi de “güven” ve “referans” esasına dayalı olarak para transferini ifade etmektedir. Gerek Hawala gerekse diğer yasadışı bankacılık sistemi ile yapılan bu çeşit havaleler çoğunlukla etnik kökenli ülke vatandaşlarından oluşan gruplar tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu sistemde hiçbir kayıt yoktur, kayıt olsa bile bunlar yetkilileri yanıltmaya yönelik hazırlanan kayıtlardır⁵⁷⁰. Sistemin temeli, etnik ve dinsel bağlılığın dışında güvene dayalı olmasıdır. Hawala sisteminin tercih edilme sebepleri arasında bu sistemin normal bankacılık işlemlerine göre daha hızlı, işlem bedelinin bankalara kıyasla düşük olması, yapılan transferin karşı tarafın eline ödeme çeki yerine nakit olarak geçmesi ve hawala bankerlerine duyulan güvenden dolayı hiç kayıt tutulmaması sayılabilir. Sistemin temel

kimlikleri kullanılan araçlar vasıtasıyla bozdurulur. Yerel kara borsada, bazı tüketim maddelerinin komşu bir ülkeye kaçak şekilde ihraç edilmesinden kaynaklanan kazançlar da bu sistem kullanılır. MA.S.A.K., **Mali Eylem Görev Gücü Karapara Aklama Tipolojileri**, Ankara: MA.S.A.K. Yayın no: 7, 2000, s.36 (Çalışmada bu eser “Karapara Tipolojileri” olarak kısaltılarak kullanılacaktır); Şahinler, op.cit., s.98.

⁵⁶⁷ Ibid., s.233; Yetim, op.cit., s.93.

⁵⁶⁸ Patrick M. Jost and Harjit Singh Sandhu, *The hawala alternative remittance system and its role in money laundering*, Interpol General Secretariat, Lyon, January: 2000.
<http://www.Interpol.int/Public/FinancialCrime/MoneyLaundering/hawala/default.asp>
[24.10.2011].

⁵⁶⁹ Usame Bin Ladin, 2001’de A.B.D.’de gerçekleştirilen terörist eylemin finansmanı için Afganistan’daki bankacılık sisteminin güvenilir olmaması sebebiyle, 9 Eylül’den önce fonları verimli bir şekilde transfer için Pakistan, Dubai ve Orta Doğu ülkelerinde çalışan bir hawala şebekesine başvurduğu, El Kaideninde, paranın kaynağını ve amacını net bir şekilde bilen güvenilir hawaladarn yanı sıra durumdan haberdar olmayan hawalaları da kullandığı söylenmektedir.

⁵⁷⁰ MA.S.A.K., (Aklama Suçu), op.cit., s.10.

taşı olan güven, etnik veya mezhepsel bağlılık bu güven ortamının oluşmasını kolaylaştırmakta ve sistemi ayakta tutmaktadır. Bir uyuşmazlık halinde hukuki mercilere başvurma imkanı mevcut olmadığı halde yaşanabilecek olumsuzluklara rağmen sistemin etkin bir şekilde işlemesi kökleşmiş olan bu güven anlayışına dayanmaktadır⁵⁷¹.

Sistem, parasını karşı ülkedeki alıcıya (B) transferini isteyen kişinin (A), transferi istenen para ve bankerin komisyonu da dahil olmak üzere (hawala) bankesine (X) verilmesi ile başlamaktadır. Banker (X) paranın transfer yapılacağı ülkedeki, hawala bankeri (Y) ile iletişime geçerek parayı alacak kişiyi (B) belirtir ve para alınırken verilecek kod veya şifre kararlaştırılmakta ve iki banker arasında yapılan bu konuşmalar, bir üçüncü kişinin anlamaması için şifreli yapılmaktadır. Karşı ülkede parayı alacak kişi (B), kendisine verilen bu kod veya şifre ile bankere (Y) giderek parayı çekebilmektedir. Bazı durumlarda, kod veya şifre yerine bilet kullanılmaktadır. Bu durumda ise, banker (X) tarafından transferi gerçekleştiren kişiye (A) biletin yarısı kendinde kalmak suretiyle diğer yarısında karşı ülkedeki bankere (Y) para alınırken verilmesi şeklinde olabilmektedir. Bilet usulü karapara aklayıcısının transfer etmek istediği ülkede parayı kendisinin almak istediği durumlarda ve paranın nakit fiziki transferi sırasında yetkililere yakalanma riskini bertaraf etmek için tercih edilmektedir. Havale işlemleri sırasında birbirine borçlanan iki banker, gerçekleştirilen havalelerin ters havale ile denkleştirerek bankacılık sistemini kullanmadan hesabı kapatılmaktadır. Ancak, bankerlerin karşılıklı denkleştirme sırasında hesaplarda meydana gelebilecek açığı kapatmak veya farklı para birimleri farklı ülkelerdeki kur farklılıklarından yararlanarak arbitraj geliri elde etmek amacıyla geleneksel bankacılık sistemine girmesi ve işlem yapması bu sistemin en zayıf yönüdür ve tespit edilmelerini kolaylaştırmaktadır⁵⁷². Bu aşamada, banka personelin bu sistemle ilgili yeterli bir şekilde bilgilendirilmesi ve sistemi tanıyacak hale getirilmesi, hawala sisteminin bankayı kullanmaya başladığında yasa uygulayıcılarının bilgilendirilmesi⁵⁷³ ve gerekli incelemenin ve kovuşturmanın zaman kaybedilmeden başlanması, aklama suçu ile

⁵⁷¹ MA.S.A.K., (Şüpheli İşlem), op.cit., s.8.

⁵⁷² MA.S.A.K., (Aklama Suçu), loc.cit.

⁵⁷³ Mavral, (Karapara), op.cit., s.89; Çelik, Koçağra ve Güler, op.cit., s.87-88.

mücadelede önemli rol oynayacaktır; ancak, sistemin tespiti sadece kendini ifşası ile mümkündür.

2. Kolombiya Karaborsa Pezo Değişimi

Kolombiya Karaborsa Pezo Değişimi, Kolombiya hükümetinin 1950 ve 1960 yıllarında ülkedeki yabancı paranın yerli para birimine çevrilmesi ile ilgili getirdiği kısıtlamalardan dolayı, Kolombiya pezosunun karaborsa ticaretinin doğmasına neden olmuştur. Karaborsa Pezo Değişimi (Black Market Peso Exchange), uyuşturucu karteli tarafından yurtdışında satılan uyuşturucudan elde edilen Amerikan dolarının yerel para birimine çevrilmesi ve suç gelirlerinin Kolombiya'ya güvenli bir şekilde transferini sağlamak üzere, karaborsa peso değişim brokerları ile gerçekleştirmektedir⁵⁷⁴. Böylece, uyuşturucu kartelleri aklamanın maliyetine katlanmaksızın suç gelirlerini aklamakta, brokerlar ise düşük kur uygulamasından kâr elde etmektedir⁵⁷⁵. Sistem, uyuşturucu karteli tarafından A.B.D.'ne yasadışı sokulan uyuşturucunun satışından elde edilen gelirlerin Kolombiya'ya güvenli nakli için Kolombiyalı broker ile temas geçilmesi ve A.B.D. doları ile pezo değişim kuru üzerinde yapılan anlaşma ile başlamaktadır. Brokerın A.B.D.'de çalıştığı kişi kartelden uyuşturucu gelirini alarak, A.B.D.'de bankaya bildirim yükümlülüğü limiti olan onbin \$'ın altında olmak üzere birden fazla hesaba yatırır. Değişim üzerinden anlaşılan kur üzerinden hesaplanan pezo Kolombiya'daki karteğe ödenir. Bu işlemde broker düşük kur uygulamasından aracılık ücretini elde etmektedir. Broker elindeki A.B.D. dolarını Kolombiya'ya kaçak yolla mal ithal etmek isteyen bir başka Kolombiyalı işadama ile anlaşarak, Kolombiya hükümetinin belirlediği kurdan daha cazip bir teklifle işadama ile anlaşır. Bu yolla broker ikinci defa kâr etmiş, işadama da yüksek gümrük vergisi ödemekten kurtulmuş olmaktadır⁵⁷⁶.

⁵⁷⁴ Robinson, op.cit., s.66-68.

⁵⁷⁵ Değirmenci, op.cit., s.93.

⁵⁷⁶ Çalışkan, op.cit., s.274-275; Değirmenci, loc.cit.

E. VERGİ CENNETLERİ YOLUYLA AKLAMA

O.E.C.D. “*vergi cenneti*”ni klasik anlamda, kuruluşların yüksek vergi uygulayan bir ülkeye nazaran, daha düşük veya hiç vergi olmamasından etkilenecek vergiden kaçınmalarını sağlayan ülkeler⁵⁷⁷ olarak tanımlamaktadır. Vergi cenneti ülkeler, gelişmiş ülkelere coğrafi yakınlığı, gelişmiş bankacılık sistemlerinin olması, banka işlemlerindeki gizlilik, sermaye hareketlerinin tam serbesti içinde gerçekleşmesi, nakit kontrollerinin olmaması gibi cazip nedenlerden ötürü gerek karapara aklama gerekse vergiden kaçınma ve vergi kaçırma fiillerini gerçekleştirmek için tercih edilen ülkelerdir. O.E.C.D.’ye göre vergi cenneti ülkelerinin karakteristik özellikleri; düşük veya sıfır vergi oranları, sırdaş hesap, etkin bilgi değişiminin eksikliği, yasal, vergi ve idari işlemlerdeki şeffaflık eksikliğidir. Vergi cennetleri, bütün ülkeleri vergi toplamada problemlerle karşı karşıya bırakarak; ülkelerin, hem kendi vatandaşlarını hem de yabancı sermayeyi vergileme yoluyla gelirini artırma kapasitesini sınırlayan önemli bir faktördür⁵⁷⁸.

O.E.C.D., aşağıdaki dört özelliği taşıyan bir ülkeyi vergi cenneti olarak nitelendirmektedir⁵⁷⁹:

- 1) *Sıfır vergi ya da çok düşük oranda vergi uygulanması*⁵⁸⁰.
- 2) *Vergi cennetlerinde bireyler ve işletmeler hakkında diğer ülke vergi otoriteleri ile gizlilik kuralları nedeniyle mali bilgilerin paylaşımına yanaşılmaması.*
- 3) *Yargı ve idari uygulamalarda şeffaflık eksikliğinin olması. Bu ülkelerde, idare ile vergi mükellefleri arasında,*

⁵⁷⁷ O.E.C.D., Glossary of Tax Terms-Tax Haven, http://www.oecd.org/document/29/0,3343,en_2649_34897_33933853_1_1_1_1_00.html#T [14.01.2010].

⁵⁷⁸ İhsan Dünyaydın, “Vergi Cennetleri Global Yoksulluk Probleminin Bir Nedeni midir I?”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Kasım: 2005, Sa.206, ss.118-136, s.119.

⁵⁷⁹ O.E.C.D., Harmful Tax Competition An Emerging Global Issue, Paris: 1998, s.23. www.oecd.org/dataoecd/33/0/1904176.pdf[23.10.2011].

⁵⁸⁰ İspanya’nın güney batısında yer alan İngiliz egemenliğine tabi Cebelitarık’ta K.D.V. uygulamasının bulunmaması, Hong Kong ve Panama’da yabancı kaynaklı gelirlerin vergilendirilmemesi, Barbados, Jamaica, Liberya, Cebelitarık’ta mukim olmayanların yabancı kaynaklı gelirlerinin vergilendirilmemesi, Avusturya, Lüksemburg, Hollanda, İsviçre’de holding şirketlere yönelik ayrıcalıklı vergi düzenlemeleri verilebilmektedir. Nurettin Bilici, “Vergi Cenneti Ülkeler, Türkiye’de Vergi Kaçakçılığına Etkisi ve Soruna Çözüm Arayışları”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Haziran: 2004, Sa.11, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20040611.htm[15.04.2010].

*oran ve matrah konusunda özel anlaşmalara imkan veren yasal düzenlemelerin bulunması, aklama ile vergi kaçakçılığı suçlarının işlenmesini kolaylaştırmaktadır*⁵⁸¹.

*4) Ülkeye yatırımları çekmek için, düşük vergi oranlarının çekiciliği ve yükümlülerin de o ülkedeki bulunmalarının sadece vergisel avantajlar ile ilgili olması, gerçek bir faaliyetin gerekli olmaması, kısaca, birey ve işletmeler için bu merkezlerin sadece vergisel avantajlar nedeniyle tercih edilmesi ve etkin ekonomik faaliyetlerinin olmamasıdır. Asli faaliyet, vergi cenneti ülkelerde gerçekleşmemekte, buralarda faaliyette bulunuyor görünen kişi ya da kurumların, vergi cennetlerindeki varlığı çoğunlukla bir daire, bir masa, bir telefon, bir sekreterden daha öteye geçmemektedir*⁵⁸².

Vergi cenneti ülkeleri; 1) Gelir vergisinin olmadığı ve yabancı şirketlerin sadece lisans ücreti ödediği ülkeler (Anguilla, the Bahamas, Bahreyn, Bermuda, the Cayman Adaları, Cook Adaları, Djibouti, Turks and Caicos ve Vanuatu), 2) Düşük vergileme yapan ülkeler Liechtenstein, Oman, İsviçre, Jersey, Guernsey ve British Virgin Adaları), 3) Sadece iç vergilenebilir olaylar üzerine vergi koyan ülkeler. Yabancı kaynaklardan kârlar ya hiç vergilendirilmemekte ya da çok düşük oranlarda vergilendirilmektedir (Liberya, Panama, Filipinler, Venezuela ve Hong Kong), 4) Belirli şirket tiplerine veya işlere özel vergi ayrıcalıklar sağlayan ülkeler (The Channel Adaları, Liechtenstein, Lüksemburg, the Isle of Man, Monaco, Hollanda, Hollanda Antilleri, Avusturya ve Singapur). Bu ülkelerin arasına, 5) yabancı şirketlerin bölgesel şubeleri için özel düzenlemeli vergi cennetleri (Filipinler, Jordan, Yunanistan ve Tunus) olmak üzere gruplandırılabilir⁵⁸³.

O.E.C.D. vergi cenneti ülkeleri, yüksek vergi uygulayan bir ülke yerine şirketlerin vergiden kaçınmak için tercih ettikleri, daha düşük vergi uygulayan ya da hiç vergi koymayan ülkeler olarak tanımlamasına⁵⁸⁴ karşın; O.E.C.D.'nin temel aldığı kıstas, ülkenin vergi cenneti özelliğini taşıyıp taşımadığından ziyade, o ülkenin vergi

⁵⁸¹ Idem.

⁵⁸² Idem.

⁵⁸³ Dünyaydın, op.cit., s.123'deki bilgilerden yararlanılarak, vergi cenneti ülkeleri gruplandırılması oluşturulmuştur.

⁵⁸⁴ O.E.C.D., Glossary of Tax Terms, http://www.oecd.org/document/29/0,3343,en_2649_34897_33933853_1_1_1_1_00.html [23.10.2011].

rejiminden daha çok, diğer ülkelerle bilgi değişimine yanaşıp yanaşmadığı, işbirliği seviyesine bağlanmış olup olmadığıdır⁵⁸⁵. O.E.C.D.'nin ülkelere belli bir vergi rejimi veya oranı empoze etme gibi bir amacı bulunmamaktadır. Bu kıstasa göre, 2002 yılında belirlenen kırkbir ülkeden yedisi haricinde diğer otuzdört ülke O.E.C.D.'nin işbirliği davetine olumlu cevap verip, kara listeye girmekten kurtulmuştur. Andorra, Liberya, Liechtenstein, Monako, Marshall Adaları, Nauru ve Vanuatu ise işbirliğine yanaşmadıklarından vergi cenneti ülkeleri olarak kara listede yer almıştır. 2003'de Nauru ve Vanuatu, 2007'de Liberya ve Marshall Adaları taahhütlerde bulunduklarından listeden çıkartılmışlardır. Haziran 2000'de, G-7 ülkelerinin hazırladığı, Finansal İstikrar Forumu listesinde, kırkiki ülke vergi cenneti ülkeler olarak yer almıştır. Bu liste de, O.E.C.D. listesinde yer almayan, İsviçre, Lüksemburg, İrlanda, Singapur, Kıbrıs, Lübnan, Panama gibi ülkeler hatta daha da ileriye gidilerek, yabancıların banka mevduat faizi gelirlerini vergilendirmeyen A.B.D.'nin de vergi cenneti olarak isimlendirilebileceği ifade edilmiştir⁵⁸⁶. Mart 2009'da O.E.C.D. Mali İşler Komitesi, (Committee on Fiscal Affairs) listedeki Andorra, Liechtenstein Prenslığı, Monaco Prenslığını işbirliğinde bulunmayan vergi cenneti ülkeleri listesinden çıkarmaya karar vermişlerdir. 02.04.2009 tarihinde G-20 zirvesinin ardından, O.E.C.D. tarafından güncellenen yeni vergi cenneti kara listesinde dört ülke belirlenirken, G-20 ülkelerinin baskısı ile bazı Avrupa ülkeleri de gri listede yerini almıştır. Bu ülkelerden biri olan Avusturya'nın bu listede yer alması üzerine Avusturya Maliye Bakanı bu listede yer almalarını önemsemediğini ve ülke mevzuatlarında yer alan bankacılık sırrı ile herhangi bir değişikliği içeren düzenleme yapmayacaklarını deklare etmiştir. Ayrıca bazı ülkeler, listelerde kendilerinin yer alıp, İsviçre'nin listede yer almamasını ayrımcılık olarak nitelendirmişlerdir. Bu noktadan bakıldığında, halen bilgi değişiminde sorunlar yaratan Avrupa ülkelerinden İsviçre ve Lüksemburg'un, O.E.C.D.'nin belirlediği kıstaslar doğrultusunda vergi cenneti ülkeler sınıflandırmasında kara listede olması gerektiği halde yer almaması, “*ayrımcılık mı yapılıyor*” sorusuna da bir cevap niteliği taşımaktadır.

⁵⁸⁵ Bilici, loc.cit.

⁵⁸⁶ Idem.

G-20 zirvesinde, liderlerin vergi cennetlerine giden paranın “*şeffaf*” olması konusunda anlaşması O.E.C.D.’yi harekete geçirmiş, “*vergi cennetine giden para şeffaf olsun*” kararı, vergi cennetlerinin elindeki en büyük koz olan “*banka sırrı*” uygulamasını da ortadan kaldıracak pozisyon yaratmıştır⁵⁸⁷. Ancak, dünya genelinde tahmini bir ile iki milyar dolar karaparanın aklandığı, bu aklama işlemlerinde vergi cenneti ülkelerinin sağladığı avantajlar ve yasadışı gelirin siyaset – işadamları - suç örgütleri üçgeni de düşünüldüğünde bunun kolay olmayacağı söylenebilir.

O.E.C.D.’nin 2000 yılında yaptığı bir çalışmada, Türkiye’de Serbest Bölgeler Rejimi ve İstanbul Kıyı Bankacılığı Rejiminin potansiyel zararlı vergi rekabeti uygulaması olduğu ifade edilmiş ve 2003 yılı sonuna kadar konuyla ilgili düzenleme yapılması istenilmiştir⁵⁸⁸. Bunun üzerine, Türkiye’de off-shore banka ve şubesinin kurulması imkanını tanıyan 30.11.1990 tarihli 90/1210 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 25.07.2005 tarih ve 2005/9219 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlükten kaldırılmıştır. 2006 yılında O.E.C.D., İstanbul Kıyı Bankacılığı Rejimi ile ilgili potansiyel zararlı rejim tanımlamasını kaldırdığını ve Türk Serbest Bölgelerin ise zararlı olmadığını açıklamıştır⁵⁸⁹. Türkiye her ne kadar, O.E.C.D.’nin kara listesinde yer almasa bile bu listede yer alan ülkelere 1980 ve Ekim 2005 yılları arasında, 1.609 firmadan 7.791 milyar \$ sermaye ihracında bulunulduğu⁵⁹⁰ ve 1980 - 2003 yılları arasında vergi cenneti ülkelere Türkiye’ye 15,5 Türk Lirası katrilyon yatırım yapıldığı, T.C. Ekonomi Bakanlığı’nın istatistiki verilerinden anlaşılmaktadır⁵⁹¹. Bu durum, Türkiye’nin vergi cenneti olmadığı gerçeğinin yanında vergi cennetlerine transfer yapılmadığı anlamına gelmemektedir. Bazı ülkelerin diğer ülkeler aleyhine fon ve yatırımları çekmek için vergi erteleme olanağı getiren, zararlı vergi rekabetine yol açan uygulamalara yer vermelerinden dolayı O.E.C.D.’nin düzenlemeleri dikkate alınarak, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’na üç güvenlik müesseseleri getirilmiş; ancak, müesseselerin işlerlik kazanabilmesi için, O.E.C.D.’nin hazırladığı “*kara*

⁵⁸⁷ Nihat Edizdoğan, Vergi Cennetleri – O.E.C.D.’deki Gelişmeler ve Türkiye’deki Durum”, <http://www.bursahaberevi.com/2011/04/11/vergi-cennetleri>[15.12.2011].

⁵⁸⁸ Idem.

⁵⁸⁹ Idem.

⁵⁹⁰ T.C. Ekonomi Bakanlığı , 4875 Sayılı Kanun’dan Önceki Bülten ve İstatistikler , <http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=EF9E6B78-D8D3-8566-4520B75308F4457B> [30.01.2012].; Edizdoğan, loc.cit.

⁵⁹¹ Idem.

liste”nin - Virgin Adaları, Cayman Adaları, Bermuda, Dominik, Andorra, Bahamalar, Jersey Adaları, Liberya, Maldivler, Panama, Şeyseller- resmileşmesi halen Bakanlar Kurulu’nun onayını beklemektedir.

Karapara aklama faili açısından, bir ülkenin vergi cenneti olabilmesi, o ülkede vergi oranlarının düşük olması arasında doğrudan bir bağ bulunmamaktadır. Zira karapara aklayıcıların hedefi az vergi ödemek değil, gelirlerinin kaynağını gizlemektir⁵⁹². Dolayısıyla, aklama fail/failleri için birinci derecede önemli olan paralarının güvenliği söz konusu olduğundan, banka ve ticari gizlilik yasalarını uygulayan ülkelerin aklayıcılar tarafından vergi cenneti olarak kabul edileceği bir gerçektir. Ayrıca bu ülkelerde, şirket kuruluşları kolay olduğundan suç geliri ile satın alınmış bir taşınmaz, bu ülkede kurulan şirket üzerine aktarılacak suretiyle malvarlığının suç kaynağı ile ilişkisinin kesilmesi amacıyla kullanılabilir. Bu suretle, taşınmazın satışı doğrudan değil, taşınmazın envanterine kayıtlı bulunduğu şirketin hisse senetlerinin el değiştirmesi suretiyle işlem gerçekleştirilmektedir⁵⁹³. Böylece, el değiştiren taşınmazın yeni malikinin kimliği de saklı kalmış olmaktadır.

F. OFF-SHORE BANKACILIĞININ KULLANILMASI YOLUYLA AKLAMA

Off-shore bankacılığı (kıyı bankacılığı), ülke dışından sağlanan fonların ülke dışında veya koşullara göre ülke içinde kullandırılması, uluslararası devletsiz paraların fon fazlası bulunan merkezlerden fon açığı bulunan merkezlere transfer edilmesi gibi finansal hizmetler yürüten genellikle serbest bölgelerde kurulan merkezlerde faaliyet gösteren ve ülke içindeki bankacılık sisteminin tabi olduğu yasal düzenlemelerin kapsamı dışında tutularak getirilen mali ve hukuksal avantajlar sayesinde cazip çalışma koşullarının sağlandığı bankacılık türüdür⁵⁹⁴. Off- shore (kıyı) bankacılığı, kuruldukları ülkede geçerli olan para birimi dışındaki bir para birimi ile ve kuruldukları ülkede

⁵⁹² Engin Akın, “Kayıt Dışı Ekonomi, Vergi Suçları, Karapara İlişkisi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.156, Aralık: 2005, makale no: 7402, <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/2005127402.htm>[12.10.2011].

⁵⁹³ Erkan Yetkiner, “Vergi Cennetlerinin Sunduğu Bazı Vergi ve Yatırım Avantajları”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.235, Mart: 2001 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e); Değirmenci, op.cit., s.104.

⁵⁹⁴ http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunu[10.11.2011]; Çalışkan, op.cit., s.276.

yerleşik olmayan kişi ve kurumlarla işlem yapan⁵⁹⁵, ülke dışından sağlanan fonların ülke dışında veya koşullara göre ülke içinde kullanıldığı, genellikle serbest bölgelerde veya gelişmiş ülkelere coğrafi konum olarak yakın yerlerde kurulan merkezlerde faaliyet gösteren ve ülke içindeki bankacılık sisteminin tabi olduğu yasal düzenlemelerin dışında tutularak, denetimin ve vergilemenin asgari düzeyde tutulduğu koşullarda konvertibl paralar üzerine işlem yaparak, kalifiyeli çalışanları ile uluslararası alanda hizmet veren ve getirilen mali hukuksal avantajlar sayesinde cazip çalışma koşullarının sağlandığı, bankacılık türüdür. Off-shore merkezlerde şirket kurmanın bürokrasisi yok denecek kadar az ve şirket kurma süresi oldukça kısa olduğundan, örneğin; Anguilla’da dünyanın herhangi bir yerinden modem bağlantısı ile yaklaşık on dakika içinde bir şirket kurulabilmekte, imzalar ise scanner aracılığıyla manyetik ortamda iletilmekte, böylece karapara aklayıcıları tarafından bu merkezlerde fiziki varlığı olmadan paravan şirketler vasıtasıyla hem merkezdeki vergi avantajından yararlanılmakta hem de karaparanın aklanması sağlanmaktadır. Aynı şekilde, off-shore merkezlerde kumar oynamak, oynatmak ve kumarhane sahibi olmak kolay olduğundan, aklayıcıların Aruba’da kurulan kumarhaneler aracılığıyla karapara akladıkları bilinmektedir.

Off-shore bankacılığı, diğer bankalar gibi mevduat toplamakta kredi vermekte ve güvene dayalı işlemler yapmaktadır; ancak, o ülkenin vergisel avantajlarından yararlanma noktasında tercih sebebi olmaktadır. Offshore hesapların tercih edilmesinin tek nedeni, vergiden kaçınma isteği değildir. İş ortağından, eski karısından ya da kredi kullandığı kuruluştan kaçınmak gibi, gerek ailevi gerekse kişisel sebeplerde de offshore hesapları tercih edilmektedir. Bahama Adaları, Şeyseller, Karayipler, Macau, Guernsey Adaları, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Panama, Hollanda Antilleri, Bermuda, Cayman Adaları ve Bahreyn, Filipinler, Barbuda, Anguilla, Aruba⁵⁹⁶, bilinen off-shore finans merkezleridir. Vergi cenneti olarak da bilinen off-shore merkezlerinde

⁵⁹⁵ Mustafa Çeker, “Off-shore Hesaplar ve Bankaların Sorumluluğu”, *İşletme Biliminde Güncel Konular Seminerleri*, Çukurova Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, 10.03.2004, s.3, <http://www.cu.edu.tr/insanlar/mceker/Off-Shore%20Hesaplar.doc>[23.10.2011].

⁵⁹⁶ Serdar Gümüşay, “Karapara Aklama ve Karapara Aklamada Kullanılan Kurum Ve Kuruluşlar”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.4, Kasım: 2003, makale no: 4027, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2003114027.htm[27.04.2011].

kurulan, off-shore banka ve şirketlerin, bu merkezlerde kurulmalarının sağladığı çeşitli avantajlara sahiptirler. Off-shore bankaların avantajları⁵⁹⁷:

- 1) Yatırılan paralar muhasebe oyunları ile dışarıda yatırılmış gibi gösterilse de, para kendilerinin emrindedir. Gerçekte hiç dışarıya gitmemektedir.
- 2) Bu mevduat için Merkez Bankası'na sıfır faizle kanuni karşılık yatırmaktan kurtulurlar.
- 3) Tasarruf mevduat sigorta fonuna prim ödemeler
- 4) Nispeten daha yüksek faizi verdikleri için, mevduatın kendilerine toplanmasını sağlarlar.
- 5) Hesaplar yurt dışında tutuluyor gösterildiğinden Hazine, Sermaye Piyasası Kurulu ve Merkez Bankasının denetiminden kaçarlara.
- 6) Yukarıdaki yükümlülüklerden kurtuldukları için bilanço karlarını arttırırlar.

Diğer avantajlar⁵⁹⁸:

- 1) Uyruk kısıtlamasının yokluğu,
- 2) Mal sahipliği açıklaması zorunluluklarının olmayışı,
- 3) Yabancı uyruklu kişilerin sahip oldukları kuruluşlara kısıtlamalar yokluğu,
- 4) Hisselerin mal sahipliği üzerine kısıtlamalar yokluğu,
- 5) Hisseler hamiline yada isim üzerine alınabilmesi,
- 6) Yönetici ve memurlar için ikamet zorunlulukları olmaması,
- 7) İçeriye yatırılması gereken sermaye gerekliliği yokluğu,
- 8) Döviz kontrolü yokluğu,
- 9) Birleşimler, kazançlar veya ortak sermayeler üzerine kısıtlamaların olmaması,
- 10) Yıllık finansal göstergeleri dosyalama gerekliliği yokluğu,
- 11) Hissedarlar/yöneticiler yıllık genel toplantısı düzenleme gereksinimi yokluğu,
- 12) Tam gizlilik ve hüviyetin gizli tutulması,
- 13) Tam vergi muafiyeti,

⁵⁹⁷ Şükrü Kızılot, "Off-shore Bankalardaki Mevduat Hesaplarının Beyanı", *Yaklaşım Dergisi*, Sa.75, Mart: 1998, s.45-48,

http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=19980375.htm [05.06.2010].

⁵⁹⁸ http://www.ageyatirim.com.tr/index.php?tmpl=component&jacatpopup=44&numitems=0&keepThis=true&TB_iframe=true&height=400&width=600 [28.10.2011].

- 14) Tam iş gizliliği,
15) Bankacılık, anonim ve emanet hizmetleri üzerine uzmanlaşmış ikinci bir dili de iyi konuşabilen muhasebeci ve avukatlardan kurulu merkez olması,
16) Anayasal seçilmiş hükümetlere dayalı politik güvencenin olması,

Aklama failleri, yukarıda sayılan özelliklerinden dolayı suç gelirlerini aklama sürecinin yerleştirme ve ayrıştırma aşamasında off-shore merkezlerini tercih etmektedirler. Kıyı bankacılığı hizmeti veren ülke veya bölgeye aktarılan suç gelirleri, paraların kaynağının sorulmadığı kıyı bankalarına yatırılmak suretiyle mali sisteme rahatlıkla sokulmaktadır⁵⁹⁹. Aynı şekilde, bu merkezlerde kurulan şirketler vasıtasıyla da karaparanın bu şirketlere transfer edilmesi suretiyle paranın öncül suç ile bağlantısının kesilmesi amaçlanmaktadır. Yabancı sermayenin sözkonusu vergi cennetlerini seçmelerinin nedenleri de, vergi cenneti ülkelerinin düşük veya sıfır oranlı vergi uygulamaları, döviz üzerinde herhangi bir kısıtlamaya gitmemeleri ve en önemlisi de ülkelerinde yabancı sermayeye ait hesap ve işlemlere ilişkin bilgileri diğer ülkelere vermemelerinden kaynaklanmaktadır⁶⁰⁰. Vergi cennetlerinde şirket kuran sigorta şirketleri suç gelirlerini kabul etmekte ve bu suç gelirleri ile Amerikan sigorta şirketlerinden sigorta poliçelerini almakta, bir süre sonra suç gelirleri ile alınan sigorta poliçelerini iptal etmek suretiyle iade alınan para, bu yolla suç geliri vasfını kaybetmektedir⁶⁰¹.

Vergi cenneti ülkelerde, off-shore bankacılığın yanı sıra, fiziki varlıkları sadece kağıt üzerinde olan ve bankacılık işlemlerinin fiilen yapılmaksızın, web adreslerinden ibaret olan ve işlemlerinin herhangi bir yetkili makamlar tarafından denetimine ve iznine tabi olmayan tabela bankacılığı (online bankacılık-internet bankacılığı⁶⁰²) ile

⁵⁹⁹ Değirmenci, op.cit., s.103.

⁶⁰⁰ Yetkiner, loc.cit.

⁶⁰¹ Ergül, (Kara Ekonomi), op.cit., s.32; Değirmenci, op.cit., s.104.

⁶⁰² Vergi cennetlerinde (off-shore merkezli) kurulup, daha sonra da web'te kurduğu internet bankacılığı üzerinden işlem yapan bankalar konusunda temel problem, pratik olarak hiçbir kontrole konu olmamaları ve özellikle suçun nerde işlendiği ve hangi ülkenin yargılama alanına (iki ülke arasında ikili anlaşma olmadığı durumlarda) tabi olacağı noktasında sorun teşkil etmektedir. Konuyla ilgili, Swiss Investment Association SA. menşeli, Antigua ve Barbuda Hükümetinin off-shore bankacılık lisansı ile Antigua'da yerleşik, European Union Bank'ı örnek verebiliriz. Bu bankanın bilgi işlem serveri Washington'da, hem banka, hem de bilgi işlem servörünü yönetenler Kanada'da bulunmaktadır. Bu kişiler hem Off-shore bankacılığın ve hem de Antigua ve Barbuda mevzuatının

aklama işlemleri gerçekleştirilmektedir. Tabela banka, herhangi bir ülkede fiziki bir hizmet ofisi bulunmayan, tam gün çalışan personel istihdam etmeyen ve bankacılık işlemleri ile kayıtları açısından resmi bir otoritenin denetimine ve iznine tabi olmayan bankadır. İnternet bankacılığını kullanarak suç gelirlerini aklayanların başında, uyuşturucu ticareti yapan suç örgütleri gelmektedir⁶⁰³.

Türkiye’de ilk karapara aklama davası olarak bilinen First Merchant Bank (F.M.B.) olayında, Lefkoşa’da kurulmuş vergiden muaf bir kıyı bankası olan First Merchant Bank’ın Rusya, İtalya, Türkiye ve Ortadoğu kaynaklı uluslararası uyuşturucu trafiğindeki paraları aklayan bir merkez olduğu esasına dayanmaktaydı⁶⁰⁴.

sağladığı avantajlardan (banka varlıklarının zimmete geçirilmesinin ülke mevzuatına göre suç olmaması) yararlanarak karapara aklamanın yanısıra zimmet suçu ile ilgili ülke mevzuatından da yararlanmaktadırlar. Şu halde problem suçun nerede işlendiğini, suçu kimi işlediği, soruşturmayı kimin yürüteceği ve cezalandırmanın nasıl olacağını bilme konusudur. Antigua, 1982 sayılı Uluslararası İş Ortaklığı Kanunu’na (International Business Corporations Act of 1982) göre, kapsam dahilinde olan Off-shore, yatırım ortaklığı ve sigorta işletmelerinin, vergi muafiyetinden, döviz ve banka mevduat hesabı ile herhangi bir yere yapılacak işlemle ilgili kontrolden muaf, sermaye limitinin olmadığı, 50 yıl boyunca hükümet garantisi ile vergiden muaf tutulacağı, yasal denetim kontrolünün olmadığı, hamiline hisselerine izin verilmesi, gibi bir takım avantajlardan yararlanmaktadır.

Banking and Finance in Antigua, <http://www.antiguanet.net/banking.htm> [29.10.2011].

⁶⁰³ Bir Amerikan vatandaşı offshore hesabı kanalıyla Amerikan Borsasından hisse senedi alabilir, bu parasını ve gelirini vergi idaresinden gizli tutabilir. Bir şahıs internetteki web sitelerinde offshore bankalarının hangi oranda vergi aldıklarını ve ne kadar faiz verdiklerini kolaylıkla ve aracısız öğrenebilir. Örneğin, 100.000 \$ için %15 faiz getirisi (vergisiz) sağlayan off-shore hesabında 5 yıl sonra paranın ulaşacağı değer 201.136 \$ olmaktadır ve bu da oldukça cazip bir rakamdır. Bir diğer örnek ise⁶⁰³; organize suç örgütleri ve terör örgütleri özellikle paraya ihtiyacı olan öğrenci kitlesini hedef alarak, bu kişiler adına açılmış hesapları ve bu hesaplara ilişkin internet şifrelerini birkaç yüz dolarlık bir bedel karşılığı satın alma yöntemini kullanarak, bu şekilde şifreleri ele geçirilen hesaplar üzerinden önemli miktarda fonlar çeşitli hesaplara aktarılarak aklanma işlemi gerçekleştirilebilmekte veya ilgili otoritelerin dikkatini çekmeksizin teröristlere ulaştırılmaktadır. Yapılan işlemlerin yetkililer tarafından dikkatini çekip, bu hesaplardan şüphelendiklerinde ise, hesap hareketlerini gerçekleştiren kişiler yerine, aklama işlemleri ile alakaları olmayan şahıslar çıkmaktadır. Bu durumda da aklamayı gerçekleştiren aktörlere ulaşmak zorlaşmaktadır. Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit., s.155.

⁶⁰⁴ Bu bankanın Ankara’nın ilgisini çekmesini sağlayan olay, kaçırılarak öldürülen M.İ.T. muhbirinin de bankanın ortaklarından biri olması ve bankanın büyük ortağı (X) ile isminin Susurluk dosyasında yan yana geçmesidir. Yapılan incelemede, F.M.B.’nin arkasındaki gücün karapara aklama merkezleri olarak bilinen Bahama ve Virgin Adaları’nda kurulu birkaç şirket olduğu, bunların sahiplerinin de X ailesinin fertleri olduğu anlaşılmıştır. F.M.B.’nin kasalarında Rusya, Kazakistan, Tacikistan kaynaklı yüz milyonlarca dolar değerinde tahvil ve senetler çıkması, F.M.B.’nin bir müşterisinin İtalya’da uyuşturucu kaçakçılığı suçlamasıyla tutuklanması, bankanın ilginç para trafiğini göstermektedir. Ancak bu davada en ilginç olan ise, Yargıtay 7. Ceza Dairesi, karara esas teşkil eden Mali Suçlar Araştırma Kurulu’nun raporunu soyut delillere dayanan yetersiz bir çalışma olarak nitelendirmiş ve mahkeme kararını bozmuştur. Yargıtay, mahkemenin görevlendirdiği bilirkişi heyetinin de değiştirilmesini istemiştir. Bunun üzerine mahkeme, üç yeminli mali müşavirden oluşan yeni bir bilirkişi heyeti tayin etmiş ve yargılamayı yeniden yapmıştır. Yeni bilirkişi heyeti üç yeminli mali

G. HAYALİ İHRACAT VE İTHALAT YOLUYLA AKLAMA

Karapara aklamanın yollarından bir diğeri, sahte ve muhteviyatı yanıltıcı belgeler ve paravan şirketler vasıtasıyla yapılan hayali ihracat ve ithalattır. Hayali ihracatın, kağıt üzerinde gerçek ihracattan farkı bulunmamaktadır, gümrük beyannameleri, yurt içi ve yurt dışı firmalara ait faturalar, para transferleri kayıtları

müşavirden oluşturulmuş, hazırlanan bilir kişi raporunda X ailesinin yaptığı işin uluslararası bankacılık piyasasındaki para transferleri kurallarına uygun olduğu ve bu paranın olmadığı ve bankadaki beş milyon doların karapara olduğuna dair delil bulunmadığı görüşüne yer vermiştir. Bir diğer dikkat çeken nokta ise ilk bilirkişi heyet raporu ile sonra görevlendirilen heyet raporunun birbirinden farklı olmasıdır. **Faruk Mercan**, “Karapara Davasını Hazine Kaybetti”, **Zaman Gazetesi**, 14.12.2001, <http://arsiv.zaman.com.tr/2001/12/14/haberler/h2.htm>[28.10.2011]. First Merchant Bank (F.M.B.), 1993 yılı başında İtalya’da imzalanan bir protokolle kurulmasına karar verildi. Gerçek ortakların hazırladığı bu protokolde M.İ.T. muhbiri ve (X) yanı sıra dönemin Başbakanı’nın oğlunun arkadaşı ile bir T.C. Merkez Bankası Başkanı’nın adı yer almakta idi. “Karaparaya darbe”, **Sabah Gazetesi**, 11.01.2000, <http://arsiv.sabah.com.tr/2000/01/11/g15.html> [28.10.2011].

Bir başka örnek olay⁶⁰⁴; birileri off- shore bankacılık yapmak için Kıbrıs’ta bir banka kurarlar. Adını da, “Y bank off-shore” koyarlar. Kıbrıs’taki ticaret sicili, Türkiye’de bu isimde bir banka olduğunu, bu iki kuruluş arasında hiçbir ortaklık görünmediğini söyler ve Y bank off-shore’un kuruluşuna izin vermez. Bunun üzerine Kıbrıs’taki Y bank off-shore’u kuranlar, Türkiye’den, Z (Y Bank’ın büyük ortağı) adında bir şahıstan yazı getirirler. Z şahsı, Türkiye’deki Y Bank’ın büyük ortağı olduğunu ve Kıbrıs’ta kurulacak olan Y bank off-shore’un isimlerini kullanmasında herhangi bir sakınca olmadığını, hatta Y bank off-shore’un kendisinin dolaylı bir iştiraki olduğunu beyan etmektedir. Kıbrıs Ticaret Sicili, yazının anlamını çözemez. Çünkü dolaylı ortaklığın ne olduğuna akılları ermemiştir. Ama bu yazı üzerine Egebank off-shore’un kuruluşuna izin verirler. Banka böylece kurulur. Y bank off-shore, bildiğimiz Egebank’ta bir hesap açar. Ve Y Bank yönetimi, şube müdürlerinden bu hesaba para toplamasını ister. Öyle ki, şube müdürleri bu hesaba yatırılan paralardan yüzde 1 komisyon alacaktır. Eylül 1999’dan Aralık 1999’a kadar bu hesaba tam tamına 86 milyon dolar para yatar. Daha sonra yine banka yönetimi, şubelerden Y bank offshore’la ilgili bütün bilgi ve belgelerin ortadan kaldırılmasını ister. Off-shore’a giden paralar, Türkiye’de Z şahsı ile alakalı şirketlere veya batık şirketlere aktarılır. Ve böylelikle 86 milyon dolar buharlaştırılmış olur. Ancak T.M.S.F.’nin peşinde olduğu 24 milyon dolar için T.M.S.F. yoğun bir hukuk sürecine girmesine rağmen, dava Z’nin akıl almaz oyunları ile uzamasına neden olmuştur. Merrill Lynch’in şirketlerinde gizlediği 24 milyon dolar için, Cayman Adaları üst mahkemesinin bağlı bulunduğu İngiltere’ye yollanan davada Lordlar, kayyum atanmasına karar verirler. 1999’da Merrill Lynch’e ait Cayman Adaları’ndaki Medro, Kaffee, Barla ve Cunur adlı dört off-shore şirkete para yatıran Z şahsı, parayı “trust” adı verilen ve banka ile müşteri arasında güvene dayalı hesaplara hesaplara yatırmıştır. Z adına açılan hesap, hiçbir şekilde sorgulanamamaktadır. Merrill Lynch ve sadece Z’in yetkili olduğu 13 sayfalık gizli hesap sözleşmesiyle yaşatılan hesaplara önce blokaj koyduran T.M.S.F., Merrill Lynch yönetiminden gizlilik nedeniyle parayı alamamıştır. Önce Cayman’daki mahkemeye giden T.M.S.F.’ye “Z’in borcu vardır ve para sizin hakkınızdır” denilmiş ancak hukuki olarak trust hesaplara kayyum atanmadığını belirtmiştir. T.M.S.F.’in itirazı üzerine, mahkeme davayı bağlı bulunduğu İngiltere Kraliyet Üst Mahkemesi’ne göndermiştir. İngiltere Kraliyet Üst Mahkemesi, T.M.S.F.’yi haklı bulmuş ve kayyum atanmasına karar vermiştir. zor ve uzun bir mücadele sonrasında paranın gelmesi için vize de çıkmıştır. T.M.S.F.’nin verdiği bu mücadele sonrasında, üst mahkemenin kararı ile bir ilke imza atılmış ve emsal niteliği taşıyan bir karar olmuştur. Kerim Ülker, “Lordlardan Demirel’e Cayman’da Kayyum”, **Sabah Gazetesi**, 25.07.2011, <http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2011/07/25/lordlardan-demirele-caymanda-kayyum>[29.10.2011].

mevcuttur; ancak, gerçekte ihraç edildiği iddia edilen ve değeri yüksek mal yerine ya değeri düşük mal ya da boş koliler ihraç edilmektedir. Hayali ihracat, fiilen bir ihracat olmadığı halde varmış gibi gösterilmeye dayanmaktadır. Bu yolla, failer hem yasadışı gelirlerini aklanmakta hemde devletin ihracatı teşvik politikaları sonucu haksız K.D.V. iadesi de elde edilmiş olmaktadır. Genel olarak, hayali ihracat dört şekilde gerçekleştirilmektedir⁶⁰⁵.

- 1) Gerçekte ihraç edilen hiç bir mal bulunmamakta, özel faturalar ya da gümrük çıkış beyannameleri sahte kaşe ve mühürler kullanılarak tamamen sahte olarak hazırlanmakta
- 2) Yurtdışına fiilen gönderilen mal miktarı daha düşük iken faturada ya da gümrük çıkış beyannamesinde bu tutar şişirilmektedir.
- 3) İhraç edilen malın kıymetinin olduğunun çok üzerinde gösterilmekte, ya da değerli mallar gönderilmiş gibi gümrüğe beyanda bulunulurken, gerçekte değersiz mallar gönderilmektedir.
- 4) Gümrükte işlem gören özel fatura ya da gümrük çıkış beyannamesinin üzerinde tahrifat yapılarak miktar ve değerlerle oynamak suretiyle daha fazla mal gönderilmiş gibi göstermek ve İhracatçı Birliği'ne bu özel fatura ya da beyannamelerin ibraz edilmesini sağlamaktır. Bu yöntem de, İhracatçı Birliği'nce gümrük idaresinden teyid alınmaması halinde ya da alınacak teyide ayarlanacak gümrük memuru aracılığıyla uygun cevap verilmesi durumunda kolayca işlemektedir

Bu yöntemlerde düzenlenen fatura, ya düşük değerli bir malın değerini olduğundan yüksek gösteren yanıltıcı fatura ya da gerçekte olmayan bir malın değerini aklanan tutarla eşdeğerde gösteren sahte fatura olmaktadır. İhracatın yapıldığı ülkedeki şirket, yasal faaliyette bulunan bir şirket olabileceği gibi bir paravan şirkette olabilmektedir. Hayali ihracat yöntemi ile yurt dışındaki karapara, ihracat geliri gibi gösterilerek yurda girişi sağlanmaktadır⁶⁰⁶.

⁶⁰⁵ R. Mehmet Korkmaz, "Hayali İhracatta Yeni Bir Yöntem Olarak Özel Fatura Yoluyla Yapılan İhracat II", *Yaklaşım Dergisi*, Sa.101, Mayıs: 2001, makale no:2591, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2001052591.htm[27.04.2011].

⁶⁰⁶ İhraç edilen malın gerçek değeri 100 bin Türk Lirası olsun, ancak gümrük beyannamesinde malın gümrük değeri 500 bin Türk Lirası gösterilsin. Aradaki 400 bin Türk Lirası yasadışı yollardan elde edilmiş olup, ihracat geliri altında gizlenilmekte, böylelikle karaparaya yasal bir gelir maskeleyesi yapılmaktadır.

Bulunan ülkeden karaparanın çıkartılmasında, hayali ihracatın tam tersi hayali ithalat yöntemi uygulanmaktadır. Sahte ve yanıltıcı faturalarla yurt dışından siparişi yapılan malın değeri olduğundan yüksek gösterilerek fazla ödeme ile aradaki fark yurt dışına çıkartılmış olur. Böylelikle, yurt dışına çıkarılan para ilgili ülkede aklanmış olmaktadır⁶⁰⁷. Ülkemizde 2001 yılında, maliye müfettişlerinin son beş yıllık ihracat rakamları ile şüphe uyandıran mal ve para hareketlerini büyüyeç altına alarak yaptığı incelemeler sonucunda yediyüze yakın firmanın hayali ihracat, uyuşturucu ve karapara aklama ile bağlantılı olduğu, uyuşturucudan elde edilen paraların bir bölümünün ihracat parası gibi gösterildiği, sağlanan kaynakların önemli bölümünün yurtdışına özellikle Çin, Singapur, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar'a transfer edildiği saptanmıştır⁶⁰⁸. Aklayıcıların akıl almaz fikirleri ile teknoloji birleşince akıllara durgunluk verecek olaylarla karşılaşılabilinmektedir⁶⁰⁹.

1983 sonrası Türkiye’de, hayali ihracatçıların haksız zenginleşmelerine, siyasetçilerinde destek verdiği, zaman zaman meclis genel kurul tutanakları kanıtlanmış olmaktadır⁶¹⁰. Üstelik hayali ihracata destek mahiyetinde, süratle Eximbank’ın

⁶⁰⁷ Alparslan Çalışkan, “Karapara Aklama Yöntem ve Tipolojileri İle Bu Amaçla Kullanılan Sektörler”, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın (drl.), Ankara: Adalet Yayınları, 2008, ss.257-277, s.263.

⁶⁰⁸ “700 Şirkete Vurgun Operasyonu”, *Hürriyet Gazetesi*, 13.10.2001, <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=21361>[01.11.2011].

⁶⁰⁹ Merkezi İstanbul, Silopi, Hakkari, Şırnak ve Yüksekova olan bazı şirketlerin 10 ay gibi kısa sürede, 1 milyar \$’lık tekstil, şeker ve petrol ihracatı yaptıklarını beyan etmeleri üzerine Gümrüklerden Sorumlu Bakan’ın talimatıyla gümrük müfettişleri görevlendirilmiştir. Nisan 2010’da başlanılan ve “Ahtapot” kod isimli operasyonla ilgili müfettişlerin hazırladıkları raporda, firmalar tarafından 1 Ocak 2009 ile 27 Nisan 2010 tarihleri arasında Makedonya’daki firmalara ihraç edilmiş ürünlerin gerçekte hiç var olmadıkları ve Makedonya firmalarının da satın alınmadığı ortaya çıkarıldı. Ayrıca Makedonya’da faaliyet gösteren iki firmaya satılan PVC pencere ve kapıların Halkalı Gümrük Müdürlüğü’nde yapılan ihracat işlemlerinin incelenmesi sonucunda, yapılan ihracatların hiçbirinin gerçeği yansıtmadığı da tespit edilmiştir. Hayali ihracat yapan bazı firmalar, ihracat işlemlerinin bilgisayar ortamında yapılması için bazı gümrük muayene memurlarına, Ankara’dan verilen şifreleri elde ederek, Gümrük Müsteşarlığı’nın web sayfasındaki ilgili yerlere girerek, sahte ihracat beyannamesi doldurup, gümrük memurunun şifresini kullanarak beyannameyi tescil ve onaylayarak, hayali ihracat olayını gerçekleştirmişlerdir. Bu şekilde kapatılan beyannamelerin, taşıma senedinde kayıtlı ana beyannamelerle herhangi bir ilgisinin bulunmadığı, tamamen usulsüzce ve fiilen ihracat gerçekleşmeden, sistem üzerinden gerçekleşmiş gibi işlem yapıldığı ve yurtdışında yüklenilen bir katma değer olmadan bu ihracat için K.D.V. iadesi alınarak, hazinenin kaybına neden olmuşlardır. Bu firmaların 74 adet beyanname ile yaklaşık 5 milyon liralık K.D.V. ve Ö.T.V. iadesini aldıkları anlaşılmıştır. Firma yetkilileri, bu işlemleri yaparken, şifresini kullandıkları memurun işyerinde bulunmadığı günleri seçtikleri yapılan incelemeler sonrasında anlaşılmıştır. <http://www.gumrukmuhafaza.org.tr/forum/gf/viewtopic.php?f=50&t=35&start=10>[01.11.2011].

⁶¹⁰ T.B.M.M., Genel Kurul Tutanağı, 2. Yasama Yılı, 20. Dönem, 10. Birleşim, 22 Ekim 1996, s.33, http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic?P4=138&P5=B&page1=33

kurulması ve ihracat kredilerinin bu banka vasıtasıyla kullandırılması da, partito ilişkisine bir örnektir. Destekçi siyasetçilerin iktidardan düşmeleri ile, bu olanlarla ilgili geniş bir soruşturma başlatılmış, hayali ihracat olaylarına karışan firmaların, ihracat yapması engellenmiş ve vergi iadelerinin geri tahsil edilmesi yoluna gidilmiştir⁶¹¹.

H. KENDİ KENDİNE BORÇLANMA VE PARALEL KREDİ YOLUYLA AKLAMA

Kendi kendine borçlanma (loan-back) yöntemi ile karapara aklayıcı, öncelikle off-shore bankasında, vergi cennetinde veya ticari ve banka gizliliği ilkeleri gereğince fonların kaynağının sorulmadığı bir ülkede suç gelirlerini mali sisteme sokmaktadır⁶¹². Daha sonra aklayıcının isteğine bağlı olarak, suç geliri başka bir bankaya (A) aktarılmaktadır. Aklayıcı, (A) bankasından hesabındaki parayı teminat göstererek kendi ülkesinde faaliyette bulunan bir bankadan (B) kredi kullanmakta ve alınan bu kredi ile yatırım yapan aklayıcı, daha sonra aldığı krediyi geri ödememektedir. Dolayısıyla, (B) bankası da (A) bankasında teminat gösterilen parayı haczeder. Bu suretle, karapara yatırıma dönüştürülerek hem meşruluk kazandırılmış hem de yatırım yapılan sektörde bir sonraki suç gelirlerinin yasal gelirlerle kaynaştırılarak aklanmasına zemin hazırlanmış olmaktadır.

Paralel kredi (back to back) yönteminde ise, Bankalar Kanunu'nda öngörülen gerek bir gerçek veya tüzel kişiye gerekse banka ortak ve iştiraklerine kullandırılacak kredi sınırlamalarına ilişkin hükümler dolanılarak gerçekleştirilmektedir. Kendi grup şirketlerine, yasal kredi sınırlamaları üzerinde kaynak aktarımını amaçlayan banka sahipleri tarafından uygulanan bu yöntemdir. Bu yöntemde karşılıklı kredi kullandırılan şirketlerin mali güçlerinin, karşılıklı işlemlerin aynı ve eşit koşullarda olması esasına dayanmaktadır. Aksi halde, taraflardan biri krediyi ödemezse diğer tarafın “*bizde ödemeyiz*” zihniyetine dayanmaktadır. Bu yöntem aklayıcılar tarafından, off-shore

[12.10.2010].

⁶¹¹ Ibid, s.32.

⁶¹² Değirmenci, op.cit., s.104-105.

merkezli bir finansal kuruluşa, gönderilen karaparanın, açılmış kredi gibi gösterilerek sahibine geri gönderilmesi ile gerçekleştirilmektedir⁶¹³.

I. PARAVAN ŞİRKETLERİN KULLANILMASI YOLUYLA AKLAMA

Paravan şirketler (Shell Company), herhangi bir imalat veya ticari faaliyette fiilen bulunmayan, kağıt üzerine kurulan ve tabela şirketi olmaktan öte olmayan şirketlerdir. Sınır ötesi merkezlerde kurulurlar⁶¹⁴. Paravan şirketler, karapara aklayıcıları tarafından, fon transferlerini gerçekleştirmek; bir diğer anlatımla, aklama işlemlerinin (ayırıştırma aşaması) gizlenmesi ve bu işlemlere yardımcı olması⁶¹⁵ amacıyla kurulan şirketlerdir. Karapara aklayıcıları parayı aklamak için birden fazla paravan şirket kurmakta ve bu şirketlerle sadece kağıt üzerinde kalan kârlı ticari faaliyetlerde bulunmaktadır. Yasadışı gelir, bu ticari faaliyetler sonrasında elde edilmiş gibi gösterilmekte daha sonra suç geliri ile kaynağı arasındaki bağların tamamen koparılması için elde edilmiş gösterilen kârlarla ya gayrimenkul, değerli eşya ya da menkul kıymetler satın alınmaktadır. Paravan şirketlerle, göstermelik şirketler arasındaki fark; göstermelik şirketler parayı aklamak için kurulsalar dahi, bu şirketlerde yasal bir faaliyet ve bir işyeri bulunmaktadır. Ancak, paravan şirketler sadece kağıt üzerinde var olan bir şirkettir, ne fiilen yapılmış bir faaliyeti ne de faaliyetini icra edebileceği bir işyeri bulunmaktadır. Varlıkları sadece kağıt üzerindedir. Aklayıcılar, yurt içinde veya yurt dışında paravan şirket kurarak, hayali ihracat veya ithalat yolu ile karaparayı aklayacakları gibi kurulacak paravan şirket vasıtasıyla, sahte belge ve sahte faturalarla işletme kârlı bir şirket gibi gösterilmek suretiyle, gayrimenkul alımı veya hisse senedi alımı ile de karapara aklanabilir.

⁶¹³ Süleyman Aydın, “Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı İle İlgili Bazı Kelime ve Kavramlar”, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın (drl.), Ankara: Adalet Yayınları, 2008, ss.471-488, s.471.

⁶¹⁴ MA.S.A.K., (Aklama Suçu), op.cit., s.8.

⁶¹⁵ Değirmenci, loc.cit.

J. NAKİT ESASLI İŞYERLERİNİN KULLANILMASI YOLUYLA AKLAMA

Göstermelik şirketler, karapara aklayıcılarının, suç gelirinin yasal bir faaliyet sonrası elde edildiği izlenimini vermek amacıyla, nakit para akışının yoğun olduğu sektörleri seçerek, kurdukları işyeri/işyerleridir. Bu yöntemde karapara, yasal kazançlarla karıştırılarak aklanmaktadır ve buna “*Amalgam Tekniği*” denmektedir.⁶¹⁶ Aklayıcılar, illegal yoldan elde ettikleri paraları, catering, otel, emlak, finansal hizmetler, akaryakıt istasyonları, pizza, fast food, restoranlar, turizm şirketleri, otopark işletmeciliği, oto yıkama yerleri gibi yasal alanlara yatırım yapmaktadırlar⁶¹⁷. Nakit girişinin yoğun yaşandığı bu sektörlerde karaparanın yasal gelirle birlikte gizlenmesi kolay olmaktadır. Lokantadaki yemek, yıkanan araba sayısı gibi göreceli olabilecek değerler üzerinden bir girdi-çıktı dengesini hesaplamak, ambalajlı olarak satılan ürünlere nazaran zor olduğundan⁶¹⁸ aklayıcılar tarafından bu sektörler tercih edilmektedir.

K. SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI YOLUYLA AKLAMA

Sermaye piyasalarının gelişmesinin bir ülkenin kalkınmasına olumlu yönde etkileri olduğu tartışmasız kabul edilen bir olgudur. Zira sermaye piyasası sayesinde en basit anlamda tasarruf sahiplerinin ellerindeki fonlar, üretime aktarılmaktadır. Sermaye piyasası araçlarıyla firmalara doğrudan finansman sağlanmaktadır⁶¹⁹.

Sermaye piyasasının sağlıklı işleyişi, o ülkenin ekonomik durumunun iyi olduğunun göstergesidir. Bundan ötürü sermaye piyasasının sağlıklı işlemesi gerekmektedir; ancak, yeni finans teknikleri ve elektronik işlem sistemlerinin gelişmesi ve mali piyasaların küreselleşmesi, ülkelerin mali piyasalarındaki işlem hacminin artmasına olumlu katkılar sunmasına rağmen; karapara aklayıcıların aklama işlemlerini bu piyasalar üzerinden gerçekleştirmeleri, olumlu havayı olumsuzla çevirme

⁶¹⁶ Çalışkan, (Karapara Aklama Yöntem), op.cit., s.261.

⁶¹⁷ Hasan Aykın, “Dünyanın Sayılı En Büyük Endüstrisi Organize Suç Örgütleri ve Karapara Aklama II”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.177, Eylül: 2007, makale no: 9653, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2007099653.htm [12.08.2010].

⁶¹⁸ Çalışkan, op.cit., s.262.

⁶¹⁹ Engin Akın, “Bir Suç ve Karapara Aklama Yöntemi Olarak Manipülasyon”, *Yaklaşım Dergisi*, Kasım: 2005, Sa.155, makale no: 7302, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2005117302.htm [12.10.2011].

potansiyeline sahip olmaktadır. Menkul kıymetler piyasası, karapara aklamanın aşamalarından yerleştirme (placement) aşaması için uygun değildir. F.A.T.F. yetkilileri, karapara aklama ve terörün finansmanı suçlarının işlenmesinde, suç geliri sahipleri ile işbirliği içinde olan profesyonel aklayıcı brokerların sermaye piyasası yasalarını ihlal etme yoluyla ödemeleri nakit kabul ederek, karaparanın meşru sisteme girişini kolaylaştırdıklarını, 2009 yılı raporlarında belirtmişlerdir⁶²⁰. Sermaye piyasası araçları, suç gelirlerine kolaylıkla yasal görünüm kazandırılabilmektedir. Bu sektörün zayıf halkası olan brokerlar, aklayıcıların işlerini kolaylaştırmaktadır. Karapara aklayıcıları izlerini kaybettirmek, karaparanın kaynağı gizlemek ve eldeki karaparayı farklı menkul değerlere dönüştürmek için uluslararası nitelik kazanmış olan sermaye piyasalarını önemli ölçüde kullanmaktadırlar. Bu suretle, yasadışı fonlara mali piyasalardan kazanılmış yasal fon görüntüsü verilebilmektedir.

1. Manipülasyon

Manipülasyon, menkul kıymet piyasasında işlem gören hisse senedi fiyatlarını yapılan operasyonlarla olduğundan fazla yükseltmek veya düşürmek suretiyle piyasayı yapay olarak yönlendirmektir⁶²¹. Serbest piyasa ekonomisinde, sermaye piyasası araçlarının fiyatlarının arz ve talebe göre belirlenmesine engel olan ve başkalarını yanıltarak oluşan yapay fiyatlarla haksız kazanç sağlama yollarından olan manipülasyon, karapara aklanmasında da kullanılan yollardan biridir⁶²².

Manipülasyonun en bilinen şekliyle, suç fail/iştirakçileri, değeri düşük bir hisseyi hedef almakta, önce alım yapıp hissenin değerini yükseltmekte ve piyasaya hissenin daha da yükseleceği bilgisi fısıldamakta ve daha sonra değeri yükselen hisseyi küçük yatırımcıya satmaktadır. Yatırımcıları yanıltma, aldatma veya dolandırma şeklinde ifade edilecek filleri içeren bu tür faaliyetler sonucunda, yatırımcılar haksız kayıplara uğramakta, failler ise haksız kazanç elde etmektedirler⁶²³. Suç gelirlerini aklama amacıyla gerçekleştirilen manipülatif işlemler de, karapara transferinin yapılacağı

⁶²⁰ F.A.T.F., Money Laundering and Terrorist Financing in the Securities Sector, October 2009, s.59, <http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20SecuritiesSector.pdf>[09.03.2011].

⁶²¹ İpek, op.cit., s.20.

⁶²² Mavral, (Karaparanın), op.cit., s.148.

⁶²³ Mavral, (Karapara), op.cit., s.93.

ülkedeki düşük kıymetteki bir hisse senedi manipülasyon suretiyle şişirilmekte ve transfer yapılacak ülkedeki kişiler tarafından yüksek bedelden alınmaktadır. Daha sonra, bu kişiler tarafından düşük bedelle suç geliri sahibine satılmak⁶²⁴ suretiyle, manipülasyon yoluyla oluşan fiyat farkı ile alınan hisse senedi adedinin çarpımı sonucu ortaya çıkan değer kadar, karapara mali piyasalardan kazılan fon görüntüsü kazandırılmış olmaktadır. Manipülasyon, yasal görüntülü işlemlerle yapıldığından, anında tespit ve müdahale, istisnai haller dışında mümkün olmamaktadır⁶²⁵. Karaparanın fiziki transferinin sözkonusu olmaması, paranın uluslararası alanda aklanması, aklayıcıların bu yolu seçme nedenlerindendir. Manipülasyon yoluyla, karapara aklamanın iki avantajı bulunmaktadır. Bunlardan biri, suç gelirinin transfer edilmesi, ikincisi de bu gelire borsadan elde edilmiş gibi gösterilerek yasal kılıf uydurulmasının aynı anda olmasıdır⁶²⁶. Böylece, suç geliri sahibi, gelirinin bu yolla edildiğini iddia edebilecektir. Menkul kıymetler piyasası, aklayıcılara hem yasadışı paralarını aklama hem de manipülasyon yoluyla kâr elde etme potansiyelini sağlamaktadır⁶²⁷. Manipülasyonun hem suç geliri elde etmek hem de elde edilen suç gelirini aklamak amacıyla işlenebilmesi açısından, suça ayrı bir özellik katmaktadır. Hatta teorik olarak karapara aklama suçu amacıyla manipülasyon suçunun işlenmesi halinde, hangi suçun işlenmiş olarak kabul edileceği tartışma konusu olabilir. Y.T.C.K.'nın 44. madde hükmü, *“işlediği tek fiille birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır”*. Karapara aklama bir süreçtir, manipülasyonda bu sürecin bir aşamasıdır. Karaparanın aklanması sürecinde manipülasyon dışında da işlemler gerçekleştirilmektedir. Aklama faili, aklama işlemi gerçekleştirirken birden fazla suçun oluşmasına sebebiyet vereceğinden, manipülasyon suçu da bu sürecin bir parçası olup, diğer farklı suçlar gibi aklama fiili gerçekleştirilirken oluşan bir suçtur ve fail Y.T.C.K. 44. madde hükmüne göre cezalandırılmalıdır.

⁶²⁴ Engin Akın, “Bir Suç ve Karapara Aklama Yöntemi Olarak Manipülasyon”, *Yaklaşım Dergisi*, Kasım: 2005, Sa.155, makale no:7302, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2005117302.htm[12.10.2011].

⁶²⁵ Baran Umut Baycan, “Manipülasyon Nedir? Hangi Şekillerde Yapılır?”, 27.06.2011, <http://www.muhasibedergisi.com/ekonomi/manipulasyon-nedir?html> [02.11.2011].

⁶²⁶ Akın, loc.cit.

⁶²⁷ F.A.T.F., Report on Money Laundering Typologies 2002-2003, 14 February 2003, s.11.

2. İçeriden Öğrenenlerin Ticareti

İçeriden öğrenenlerin ticareti (Insider trading), halka açık anonim şirketlerde şirketteki pozisyonu ve görevi gereği, menkul kıymetin ileride teşekkül edecek değeri (kur fiyatı) ile ilgili bilgilere sahip olan kişinin bu bilgileri kamuya açıklamadan önce borsada veya borsa dışında kullanarak, kendisine veya üçüncü bir şahsa menfaat sağlamak üzere yaptığı işlemidir⁶²⁸. Ülkemizde konuyla ilgili yasal düzenleme 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 47/a-1 maddesinde, “*içeriden öğrenenlerin ticareti*”, sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak amacıyla kullanarak sermaye piyasasında işlem yapanlar arasındaki fırsat eşitliğini bozacak şekilde mameleki yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmek olarak tanımlanmıştır. Kanunun 11'inci madde kapsamındaki ihraççılarla, sermaye piyasası kurumlarının veya bunlara bağlı veya bunlara hakim işletmelerin yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri, denetçileri, diğer personeli ve bunların dışında meslekleri veya görevlerini ifa etmeleri sırasında bilgi sahibi olabilecek durumda olanlarla, bunlarla temasları nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak bilgi sahibi olabilecek durumdaki kişiler, bu suçun faili olarak tanımlanmıştır.

Gerek insider trading gerekse manipülatif işlemler, yeni kurulan, gelişmekte olan ve siyasal iktidarın sağlanamadığı ülkelerin borsalarında sıkça rastlanan bir durumdur⁶²⁹. Karapara aklayıcılarının aklama işlemlerinde tercih ettikleri ülkeler kategorisindeki bu ülkelerde aklayıcılar, sermaye piyasası araçlarını kullanarak veya aracı kurum veya portföy yönetici şirketlerini kullanmak, satın almak suretiyle de

⁶²⁸ Uğur Çolak, “Insider Trading Suçu”, *Adalet Dergisi*, Sa.6, Ocak: 2001, s.52; Belçika’da 2004 yılında Bir banka, aynı gruba ait iki Belçika şirketinin, hisselerinin sıra dışı birkaç önemli borsaya kote edilmiş hisselerinin, Y şirketini temsilen bay X ve Y şirketi ile ilişkisi bulunan üçüncü şahıslar tarafından satın alındığını rapor etmiştir. Bay X, hisseleri kote etmiş Belçikalı iki şirketin yöneticisi aynı zamanda Y şirketini de yönetmektedir. Büyük şirketler grubunun yöneticisi konumunda olan Bay X, grubun halka açılacağını bilmektedir. Bu duyuru açıklandıktan sonra grubun iki şirketin hisse fiyatlarında olumlu bir etki yaratabilirdi. Bay X konumundan dolayı bildiği bu bilgiyi, duyuru yapılmadan evvel yöneticisi olduğu başka bir şirket aracılığıyla, grubun iki şirketine ait hisselerini satın alma yolu ile kullanmıştır. Duyuru yapıldıktan sonra bu iki şirketin hisse fiyatları yükseldi ve hisseler yüksek karla satıldı. Hisselerin satışından elde edilen gelirin bir kısmı, Bay X tarafından, başka menkul kıymet alımlarına diğer kısımda banka hesaplarına yatırılmıştır. Böylece yasadışı, yollarla elde edilen gelirin aklanması için çeşitli işlemlere tabi tutulmuştur⁶²⁸. F.A.T.F., (Money Laundering Securities Sector), op.cit., s.49.

⁶²⁹ Mavral, (Karapara), loc.cit.

karaparayı aklayabilmektedir. Suçluların ellerindeki güçlerle kurdukları partito ilişkileri sayesinde aklama işlemlerini kolay bir şekilde tamamlayabilmektedirler. Aklayıcılar ellerindeki yasadışı fonlarla şirinleme yöntemi ile birden fazla kişi adına menkul kıymet alımı yapmak suretiyle oluşturduğu portföyü, başka bir şirkete hisse devri ile yasadışı fonun suç kaynağından uzaklaştırılması ve fonun yasal sisteme entegrasi sağlanmış olmaktadır.

L. DÖVİZ BÜROLARININ KULLANILMASI YOLUYLA AKLAMA

Kambiyo mevzuatında, döviz alım satım faaliyetinde bulunan işletmeler “yetkili müessese” olarak adlandırılmaktadır. Yetkili müesseseler, Hazine Müsteşarlığına bağlı Bakanlıkça tespit edilen usul ve esaslar çerçevesinde dövize ilişkin işlemler yapmasına izin verilen ve kıymetli maden,taş ve eşyalara ilişkin işlemler de yapabilen anonim şirketlerdir. Anonim şirket nevinde kurulan bu yetkili müesseselere, döviz büroları veya döviz büfeleri denmektedir. Özellikle halk dilinde “Döviz Büroları” kelimesi yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Yetkili müesseselerin kıymetli maden, taş ve eşyalara ilişkin işlemlerle ilgili olarak kıymetli maden aracı kuruluşu sıfatıyla faaliyette bulunabilmeleri için, kuruluştan sonra bazı şartları yerine getirmeleri gerekir.

Yetkili müesseselerin faaliyet konuları⁶³⁰ ;

- 1) *Efektifleri daha küçük veya daha büyük küpürlerle veya ayrı cins efektiflerle değiştirmek,*
- 2) *Merkez Bankası’nca alım satım konusu yapılan efektifleri almak ve satma,*
- 3) *Merkez Bankası’nca tespit edilen usul ve esaslar çerçevesinde dövizi natik çekleri⁶³¹ satın almak,*
- 4) *Merkez Bankası bünyesinde kurulan döviz ve efektif piyasalarında, öngörülen şartları yerine getirmek kaydıyla anılan bankaca belirlenen esas ve usuller dahilinde döviz ve efektif alım satımı yapmak,*
- 5) *Kıymetli madenler borsasına üye olmak kaydıyla, ilgili yönetmelik ve mevzuat hükümleri çerçevesinde*

⁶³⁰ Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin 2002-32/27 Sayılı Tebliğ
⁶³¹ Dövize Natik Çek: Bankaların,Döviz Tevdiat Hesabı olan müşterilerine döviz üzerinden kendileri, üçüncü kişiler lehine veya hamiline keşide ettikleri çeklerdir. Müşteri bu çekleri kullanarak havale işlemi yapmadan yurt dışına para transferleri yapılabilir.

işlenmemiş kıymetli madenlerin ithalini ve söz konusu borsada sürdürülmekte olan kıymetli madenlere ilişkin işlemleri yapmak olarak belirtilmektedir.

Döviz büroları, suç gelirlerinin bürolarda yapılacak para değişimleri ile kısa süreliğine suç niteliğinin değiştirilmesine imkan tanıdığından aklayıcılar tarafından tercih edilmektedirler. Büyük meblağlı nakit paraların, başka para birimlerine çevrilmesinde, döviz bürolarının denetiminin, bankalara nazaran daha az olmasından dolayı tercih sebebi olmaktadır. Hatta bu yolla karapara aklanmasında, aklama failleri döviz bürosu sahipleriyle işbirliği veya döviz bürosuna sahip olma yoluyla aklama olayını kolaylıkla gerçekleştirilmektedir. Büyük oranda, özellikle küçük banknotlardan oluşan nakit karaparalar, döviz bürolarında büyük küpürlü farklı ülke paralarına çevrilebilmekte, çek vb. parasal araçlara dönüştürülebilmekte, döviz bürosunun kendi nakit parası gibi alınıp finansal sisteme sokulabilmekte⁶³², daha sonra bu parayı gelir sahibinin istediği üzerine ya başka hesaplara transfer etme veya karapara sahibi adına gayrimenkul mal ve hizmet alma şeklinde aklamayı gerçekleştirmiş olmaktadır.⁶³³ Aklayıcılar, büyük orandaki gelirlerini şüphe çekmeden aklamak için, normal kurun altında döviz alımı gerçekleştirmeleri, normal kur ile anlaşılan kur arasındaki farkı, yakalanma riskini minimum etmek için katlanacağı bedel olarak göze almaktadır.

Böylece, küçük küpürlü nakit paraların büyük küpürlü paraya çevrilmesi suretiyle suç gelirinin hacmini azaltma imkanı sağladığı gibi nakit para karşılığı euro çek, seyahat çekleri veya kişisel çeklerde verilebilmektedir⁶³⁴. Döviz bürolarının, başka para birimlerine çevrilme işlemleri dışında bankalara veya diğer finans kurumlarına fon transfer edebilme yetkisinin olması⁶³⁵ aklayıcılar tarafından tercih edilmelerinin ikinci sebebidir. Döviz bürolarının yerel para cinsinden elde edilen suç gelirleri, fiziksel olarak ülke dışına çıkarılması için değeri yüksek başka ülke para birimine çevirilerek bu para daha sonra elektronik fon transferi yoluyla kıyı bankacılığı merkezlerine aktarılması⁶³⁶ bilinen yollardandır. Genellikle uyuşturucu ticaretinden sağlanan küçük küpürlü nakit

⁶³² Gümüşkaya, (Karaparanın Sorunlar), op.cit., s.101; Mavral, (Karapara), op.cit., s.83

⁶³³ Çalışkan, (Karapara Aklama Yöntem), op.cit., s.264.

⁶³⁴ Mavral, (Karapara), op.cit., s.70; Çelik, Koçağra ve Çelik, op.cit., s.81; Değirmenci, op.cit., s.74-75; İpek, op.cit., s.26; Dülger, op.cit., s.103.

⁶³⁵ Idem.

⁶³⁶ Değirmenci, loc.cit.

paranın büyük küpürlü diğer ülke paralarına çevrilmesi dışında, karaparanın konvertibl olmayan dövizlere çevrilmesi de sözkonusudur. Rus uyuşturucu madde ticareti ile uğraşan suç örgütü elde ettikleri karaparayı konvertibl olmayan rubleye çevirerek Bağımsız Devletler Topluluğu (Azerbeycan, Beyaz Rusya, Ermenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan, Rusya Federasyonu ve Ukrayna) ülkelerinde yatırım yapmak suretiyle aklama işlemini gerçekleştirmeleri⁶³⁷, aklama işlemlerinin insan aklı ile sınırlı olmasının bir özelliğidir.

M. SİGORTA ŞİRKETLERİNİN KULLANILMASI YOLUYLA AKLAMA

Sigorta şirketleri diğer finansal hizmetler gibi karaparanın aklanmasında tehdit teşekkül eden sektörler arasındadır. Bu sektörde, aklama işlemleri ağırlıklı hayat sigortası ve bunlara ait poliçeler üzerinden yapılmaktadır. Ferdi hayat sigorta poliçeleri kullanılarak süresi içinde kullanılmadan itfa edilen poliçeler⁶³⁸ (genellikle ekonomik olmayan bir yoldur) veya yasadışı fonlarla satın alınmış ve sigorta ettirilmiş yüksek değerli malların “çalındı” gösterilerek⁶³⁹ sigorta şirketlerinin dolandırılması veya nakit ödeme yoluyla satın alınan sigorta poliçeleri, üçüncü kişi tarafından poliçenin satın alınması yoluyla sigorta şirketi çalışanı ile anlaşmalı olarak alınan yüksek değerli poliçe alınması ile sigorta şirketleri tarafından aklayıcılara ödeme yapılması sonucunda yasadışı gelirlere meşru gelir görünümü kazandırılmış olmaktadır⁶⁴⁰.

Her sektörde olduğu gibi, bu sektöründe zayıf halkası olan acentelerin⁶⁴¹ amaçları, daha fazla kişiye poliçe satıp kazanç elde etmek olduğundan gerekli kontrol

⁶³⁷ Dülger, loc.cit.

⁶³⁸ Belçika’da sigorta şirketinden nakit ödenerek bir milyon €’ya iki ferdi hayat sigortası alınmış ancak belli bir süre sonra aklayıcılar, ekonomik olmayan sonuçlara rağmen sigortalarını erken ödeme talepleri ile sigorta şirketlerinden % 40 zarar kaybını göze alarak, geri prim ödemeleri ile aklama amaçlarını gerçekleştirmektedirler. F.A.T.F., (Typologies 2004-2005), op.cit., s.46.

⁶³⁹ 2004 yılının Ocak ayında Norveç’te, sigorta şirketine evini sigorta ettiren bir kişi evine girildiğini ve evdeki yüzonbin Norveç Kronu değerindeki mücevheratının çalındığını bildirmiştir. Şahıs iki milyon yediyüzbin Norveç Kronu karşılığı yatırı sattığını ve elde ettiği bu paranın bir kısmı ile beşyüzbin Norveç Kronu değerinde mücevherat aldığını sigorta şirketine beyan etmiştir. Ancak bu şahsın 2000 yılında hiç bir geliri ve malvarlığı bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu şahsın, bir yat sahibi olmasının mümkün olamayacağı ve bu yatı yasadışı gelirlerle aldığı kabul edilmiştir. Idem.

⁶⁴⁰ Ibid., s.41.

⁶⁴¹ Kanada’da uyuşturucu ticareti ile uğraşan bir kişi seksenbin \$ değerinde hayat sigortası poliçesini, sigorta şirketi acentasından çek (cashier cheque) kullanarak satın almıştır. Yapılan üç aylık takip ve inceleme sonrasında, acenta çalışanın yüksek komisyon karşılığı bu işi yaptığı ve şahsın

yükümlülüklerini ya tam olarak yerine getirmemekte ya da yasadışı iş yapanlar tarafından tehdit edilip korkutuldukları için yükümlüklerini yerine getirmekten kaçınmaktadırlar. Kurumların sigorta ödemesi yerine poliçe kabul etmesi, gelir hanesinin boş bırakılması, alışılmışın dışındaki ödemelerin kabul edilmesi, acentelerin sigorta primlerini kendi hesaplarından ödemeleri, bazı poliçelerin açık yatırım fonları (investment funds or mutual funds)⁶⁴² şeklinde olması da aklayıcıların bu sektörü tercih etmelerinde bir etken olmaktadır.

Bir diğer yol ise, aklayıcılar tarafından sağlık sigortası yaptırmış ve ölümcül hastalığa yakalanmış kişilerin poliçelerini nominal değerlerinin altında bir fiyattan satın alması yoluyla yasadışı yollardan elde ettiği fonları aklamasıdır. Bu belli bir süre beklemeyi gerektirmektedir. Ancak, hastanın ölümü ile sigorta şirketinden poliçenin bedeli alınabilmektedir. Bu yolla aklayıcı, poliçeyi nominal değerinin altında satın alarak kâr etmekte (her ne kadar aklayıcının amacı kâr etmek olmasa da) ve sigorta şirketinden hastanın ölümü sonrasında alacağı sigorta şirketine ait çek ile kimsenin dikkatini çekmeden karaparıyı aklamış olmaktadır.

N. KUMARHANELER YOLUYLA AKLAMA

Çok büyük meblağlı nakit karaparanın aklama işlemi, anlaşmalı kumarhanelerde bildirim yükümlülüğü bertaraf edilip yapılacağı gibi bildirim yükümlülüğüne bağlı olan kumarhanelerde, bildirim tutarının altında alınan oyun fişleri ile veya sahte olarak düzenlenen oyunlarla aklama işlemleri yapılabilmektedir. Bazı ülkelerde kumarhanelerin bankalara benzer yetkilerinin bulunması (yatırım kabul etmek, çek keşide etmek, kıyı bankacılığına fon transferi) karapara aklayıcılarının tercih nedenlerindendir⁶⁴³. Kumarhane yoluyla aklamada süreç, aklayıcının küçük küpürlü banknotlardan oluşan suç geliri ile (özellikle uyuşturucu madde ticaretinden kazanılan) kumarhanenin veznesinden oyun fişlerini almasıyla başlamaktadır. Daha sonra alınan fişlerin bir kısmı ile oyun ya oynanmakta ya da oynanmamaktır. Aklayıcı elindeki fişleri kumarhanenin veznesinde bozdururken, yüklü miktardaki nakdi üzerinde taşımak istemediğini ve çek ile ödeme yapılmasını istediğini söylemek suretiyle, oyun fişlerinin

⁶⁴² uyuşturucu ticareti ile uğraştığını ve poliçeyi yasadışı gelirle aldığı tespit edilmiştir. Ibid.,s.47.

⁶⁴³ Aydın ve Yılmaz, op.cit., s.271.

⁶⁴³ Değirmenci, op.cit., s.75.

karşılığı olarak kumarhanenin çekini almaktadır. Alınan çek, her an nakde çevrilebilir veya transfer edilebilir özelliğe sahiptir. Suç gelirinin kaynağı ile ilgili herhangi bir sorgulama karşısında ise kumardan kazanıldığı söylenmek suretiyle suç gelirine meşruluk kazandırılmış olunmaktadır.

Aklayıcıların başvurduğu diğer yöntem ise, elindeki kumar fişlerine karşılık gelen meblağının, kumarhanenin bir başka ülkedeki şubesinden kendisine çekle ödeme yapılmasını⁶⁴⁴ istemesidir. Bu surette, karaparanın ülke dışına çıkışı kolaylıkla sağlanmış olmaktadır.

Kumarhanelerinde aklama suçuna taraf olmaları halinde, kumarhanede sahte olarak düzenlenen oyunda, oyuna katılanlar karapara aklayıcısı ve anlaşmalı diğer oyuncularından oluşmaktadır. Oyunda, aklanması istenilen meblağ kadar, aklayıcının kazanması sağlanır⁶⁴⁵.

Çin Halk Cumhuriyetine bağlı özel yönetim bölgesi olan, Macau'nın ekonomisi, dokuma sanayi, oyuncak, elektronik eşya, yapay çiçek sanayisinden oluşmasına rağmen, son zamanların en gözde karapara aklama merkezidir. Macau, Hong Kong'da kumarın yasak olmasının avantajını kullanmakta ve adada kurulan kumarhanelerden elde edilen gelirler ile ekonominin önemli kaynağını oluşturmaktadır. Bu küçük ada karapara aklamanın en gözde kumar merkezi olma yolunda, Las Vegas'ı geçmiş durumdadır.

O. DİĞER YOLLARLA AKLAMA

1. Talih ve Şans Oyunları

Bu yöntemde, talih oyunlarından ve piyangodan büyük ikramiyeyi kazanan kişilerin aklayıcı tarafından tespit edilerek, kişinin kazandığı meblağdan biraz daha yüksek bir meblağının teklif edilmesi yoluyla, suç geliri sahibinin ikramiyeyi kazanan kişi gibi gösterilmektedir. Bu suretle, suç gelirinin kaynağının piyango geliri maskeleymesi ile meşrulaştırılması sağlanmaktadır. Asıl ikramiyeciye fazladan verilen

⁶⁴⁴ Ibid., s.76.

⁶⁴⁵ Idem.; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.82.

tutar ile ikramiye tutarı arasındaki fark, suç gelirinin sahibi açısından aklamanın karşılık bedeli olarak görülmektedir. Bu aklama yöntemi, piyangoda para kazanan kişinin tespitinin zor ve zaman almasından dolayı pek tercih edilmemektedir. At yarışlarında kazanan kişinin tespitinin daha kolay ve gişede küçük küpürlü paraların büyük küpürlü paralarla değiştirilmesinin dikkat çekmemesi (burada gişe memurunun aklayıcılarla beraber hareket etmesi gerekmektedir) aklayıcılar açısından piyango yönteminden daha caziptir. At yarışında, küçük miktarlara bölünmüş suç geliri ile daha fazla bahislerin oynanması ve ikramiyenin büyük küpürlü banknot yada kasa fişi olarak elde edilmesi de cazip olan diğer etkenlerdir⁶⁴⁶.

2. Bağış Toplama

Sosyal amaçlı dernekler ve vakıflar vb. kuruluşlar ve bu sosyal amaçlı kuruluşların banka hesapları kullanılmak suretiyle karapara aklama yoluna gidilmekte ve böylelikle karaparaya meşru görünüm kazandırılmaktadır. Olayı sadece sosyal amaçlı kurulan dernek ve vakıflar olarak sınırlandırmamak gerekir. Kişilerin dini duyguları istismar edilmek suretiyle de ‘dini yardımlar’ adı altında toplanan bağışlarla karapara aklama ve terörizmin finansmanı sağlanmaktadır. Katolik dünyasının dini merkezi olan Vatikan’ın bile adı, karapara aklama ve vergi kaçakçılığına karışmıştır⁶⁴⁷.

3. 900’lü Hatlar

Dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de, bazı hizmetlerin verilmesi amacıyla kullanılan 900’lü hatlar aklayıcılar tarafından tercih edilen diğer

⁶⁴⁶ Dülger, op.cit., s.106-107.

⁶⁴⁷ Vatikan’da Din İşleri Enstitüsü (İ.O.R. - Istituto per le Opere di Religione) adı altında 5 milyar € üzerinde sermayeye sahip Vatikan Bankası’nın, diğer bankalarla yaptığı kimi transfer işlemlerinde, A.B. ülkelerinde karapara aklamayı önlemeye yönelik kuralları çiğnediği ve kilise yetkilileri adına İ.O.R.’da açılmış kimi hesapların karapara aklamak için kullanılmış olabileceği ve yapılan 140 milyon € tutarındaki transferlerin incelemesi gerektiği yetkililer tarafından açıklanmıştır. Karapara aklama açısından “Tanrı’nın Bankeri” lakabıyla tanınan Kardinal Mancinkus’un 1971-1989 yılları Vatikan’ın en karanlık dönemi olmuştur. “Vatikan’da Karapara Soruşturması”, *Habertürk Gazetesi*, 21 Ekim 2010, <http://www.haberturk.com/dunya/haber/563510-vatikanda-kara-para-sorusturmasi>[15.12.2011]; Vatikan’ın şeffaflıktan uzak ve karanlık mali yapısı nedeniyle, muhatap kaldığı vergi kaçırma ve karapara aklama suçlamaları karşında, O.E.C.D.’nin gri liste kategorisinden beyaz listeye geçmek, gerek Katolik alemleri mensuplarına gerekse dünyaya kendini aklamayı hedeflemektedir. İrfan Donat, “Vatikan Aklanmaya Çalışıyor”, *Sabah Gazetesi*, 03.04.2011, <http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2011/04/03/vatikan-aklanmaya-calisiyor>[15.12.2011].

yöntemlerdendir. Hizmet maliyetinin düşük; ancak, karşılığında edinilen gelirin yüksek olmasından dolayı 900'lü hatlara sahip olmak veya hat işleticilerinden kiralanmak suretiyle suç gelirinin yasal gelir görünüm verilmesinde ve aklamanın tüm aşamalarını içinde barındıran bir yöntem olmasından dolayı, özellikle uyuşturucu madde ticareti ile uğraşanlar tarafından tercih edilmektedir. Yüksek değerde uyuşturucu satışında, satıcının nakit para ödemesi yerine işlettiği 900'lü telefon hatlı numaralardan uyuşturucu alıcısı borcu kadar konuşma yapmakta, bu şekilde arada nakit para kullanılmadan suç geliri aklanmakta ve sistem işlemektedir. Uyuşturucu satıcısının tahsilatını nakit para yerine telefon hattı yolunu ile elde etme tercihi, tahsilatını nakit olarak gerçekleştirir ve yakalanırsa elde edilen gelir, mevzuat gereği “karapara” olarak tanımlanmakta ve satıcı da cezai yaptırım uygulaması ile karşılaşmaktadır⁶⁴⁸. Suç geliri sahibi gerek cezai yaptırımdan kurtulmak gerekse suç gelirinin müsaderesini engellemek amacıyla bu yöntemi tercih edebilmektedir.

4. Tarihi ve Sanat Eserlerine, Lüks Mallara ve Gayrimenkullere Yatırım

Suç geliri sahipleri müzayeden, kimliklerini gizleme yoluyla üçüncü şahıslar adına aldıkları tarihi veya sanat eserleri ve daha sonra elden çıkarma yoluyla elde ettikleri çek ile suç gelirlerine yasal bir düzenek yaratmış olmaktadır. Bazı durumlarda aklayıcı, kurduğu şirket üzerinden dünyanın çeşitli ülkelerinden topladığı sanat eserlerini çeşitli müzayede salonlarında satışa sunarak en yüksek fiyattan satışını sağlamaktadır. Ancak, bu sanat eserlerini satın alanlar genellikle aklayıcının kendi adamları olduğundan hem sanat eserleri aklayıcıya geri dönmekte hem de suç geliri bu yolla aklanmaktadır. İzlenen bir diğer yöntem, yasadışı gelirle alınan tarihi eserlerin başka bir ülkeye müzayede de satılması için gönderilmesidir. Bu sanat eserleri, ülkenin en ünlü müzayede düzenleyicisi tarafından satılmak suretiyle müzayede satılan eserin geliri, karapara sahibinin hesaplarına müzayedeyi düzenleyen kurum tarafından yatırılmaktadır. Bu yöntemle suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri sınır ötesi merkezlere transfer edilmekte, orada yapılan bir kaç işlemde sonra, para yasal görünümüyle tekrar sahibinin kullanımına hazır bir şekilde geri dönmektedir.

⁶⁴⁸ “900’lü hatlarla Karapara akılıyorlar”, *Star Gazetesi*, 19.02.2006, <http://www.stargazete.com/mobil/pazar/900-lu-hatlarla-kara-para-akiliyorlar-haber-46947.mob> [18.12.2011].

Suç gelir sahiplerinin, özellikle değerli ve istenildiğinde başka değerlere dönüştürülebilecek lüks mallara (özellikle lüks arabalar, mücevherat, değerli taş ve madenler)⁶⁴⁹ rağbet ettikleri görülmektedir. Aklayıcılar yerleştirme aşaması ile mali sisteme soktukları suç gelirleriyle gayrimenkule yatırım yapma yoluyla, aklamanın ayırıştırma aşamasını gerçekleştirmektedirler. Sistem, aklayıcının anlaşmalı bir şekilde gayrimenkulu gerçek değerinin altında satın almış gibi gösterilmesi ve daha sonra gayrimenkulu gerçek değeri üzerinden satışının gerçekleştirilerek, aradaki fark tutarında suç gelirin aklanması sağlanmaktadır.

5. Spor Kulüpleri

Suçtan kaynaklanan gelirlerin aklanması sürecinde, futbol sektöründe çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Yapılan analizlerde, futbol sektöründeki yüksek tutarlı transfer ve para akışlarının, karapara aklama riskini arttırdığı ortaya koymaktadır. Bu riskler; futbol kulüp sahipleri veya oyuncular, oyuncu transfer piyasası, bahis, imaj hakkı, sponsorluk veya reklam anlaşmaları ile alakalıdır. F.A.T.F.'un futbol sektöründe karapara aklama raporunda, bazı futbol kulüplerinin insan kaçakçılığı, yolsuzluk, uyuşturucu ticareti ve vergi kaçakçılığı gibi suçlarda araç olarak kullanıldıkları ifade edilmektedir⁶⁵⁰. Kasım 2008'de Monaco'da, F.A.T.F. ve MONEYVAL üyelerinin ve diğer ülke temsilcilerinin (Fransa, Belçika, Brezilya, Güney Kıbrıs, Egmont Group, Uluslararası Olimpiyat Komitesi, İrlanda, İtalya, Monako, Norveç, Rusya, Slovenya, Güney Afrika, İsviçre, Hollanda ve İngiltere) katılımıyla, futbol sektörü aracılığıyla karapara aklama tipolojileri toplantısı düzenlenmiş⁶⁵¹, toplantı sonrasında hazırlanan raporda, futbol sektöründe suç ekonomisinin aktörlerinin bulunduğunu ve Avrupa genelinde (Türkiye hariç) onüç milyar sekiz yüzbin € karaparanın aklandığı; ayrıca, 2008 yılında Asya'da futbol bahsinden bin üçyüz kişinin tutuklandığı, onaltı milyon \$ nakit para ele geçirildiği ve işlemin parasal boyutunun tahminen bir milyar beşyüzbin \$ olduğunu ifade edilmiştir⁶⁵².

⁶⁴⁹ İpek, op.cit., s.28; Değirmenci, op.cit., s.111.

⁶⁵⁰ F.A.T.F., Money Laundering Through The Football Sector, July: 2009, s.4.

⁶⁵¹ Ibid, s.5.

⁶⁵² Ibid, s.25.

Antik çağlardan beri, toplumlarda sporculara yapılan övgülerin yanı sıra bütün kaynaklar spora aktarılmıştır. Günümüzde ise, spor endüstrisi kendi içinde uluslararası işgücü pazarına sahip, sponsor ve radyo istasyonlarından büyük meblağlı para akışlarının olduğu, bazen sınır ötesi sponsor bazen de süper zengin yatırımcıların olduğu küresel bir endüstri halini aldığı görülmektedir

Futbol sektörü içine nüfus etmenin kolay olması, bahisçilerin sağlam bağlantılarının olması, profesyonel yönetime olan ihtiyaç, yasal yapılanmalarındaki çeşitlilik (limited şirket, vakıf veya değişik şekillerdeki kuruluş farklılıkları), sektörün hatırı sayılır büyüklükte parayı ihtiva etmesi, oyunculara ödenen paraların akıl almaz büyüklüklerde olması, spor kulüplerinin mali kriz içinde olması, genellikle genç futbolcuların bu tip işlerde kolaylıkla kullanılabilir olmaları, bu sektörün karapara aklamada tercih edilmesinin en önemli etkenlerindendir⁶⁵³. Suç kaynaklı paranın spor kulüpleri kullanılarak yapılan yatırımlarla finansal sistem içine entegre edilmesi, emlak sektörüne yapılan yatırımlara benzemektedir⁶⁵⁴. Futbol sektörüne yapılan yatırım, suçluya statü kazandırmaktadır. Bu sayede suç örgütleri, yerel hatta ulusal sisteme girmiş olmaktadır⁶⁵⁵. Futbol kulüplerinde maç biletlerinin nakit karşılığı satılması, nakit sirkülasyonu fazla olan lokanta, bar ve benzeri işletmelerden farklı olmadığından; spor kulübü, koltukların hepsi satılmasa bile satılmış gibi gösterilmek suretiyle satışı yapılmayan koltuk bedeli kadar suç gelirini bu yolla aklanabilir. Ayrıca, spor kulüplerine yüksek aidat ile üye girişi ile de üye sayısına denk gelecek bir suç geliri de, aidat geliri görüntüsüyle aklanabilir.

F.I.F.A.'nın tespitlerine göre futbol kulüplerinin, büyük finansman ihtiyacı nedeniyle, bahis ve şikeli maç ilişkisi içerisinde olmaları suç gelirlerinin bu sektöre yönelmesine neden olmaktadır. Alt lig ve yerel şampiyonalarda, daha kolay manüpile edilmesinden dolayı şike ve bahis dolandırıcılığı kolaylıkla yapılmaktadır. Ancak ülkemizde birinci lig kulüp başkanı, yönetim kurulu üyelerinin ve futbolcularının adının karıştığı şike olayı, bu tip olayların birinci lig kulüplerinde de olabileceğini göstermektedir. Ayrıca futbol kulüpleri vasıtasıyla, özellikle Afrika ve Latin Amerika

⁶⁵³ Ibid, s.16.

⁶⁵⁴ Ibid, s.17.

⁶⁵⁵ Ibid, s.18.

lkelerinden genç oyuncuları uluslararası transfer gibi gösterilerek bu kişilerin Avrupa'ya girişinin sağlanması suretiyle yasadışı insan trafiği gerçekleştirilebilmektedir.

Genellikle yurt dışında kayıtlı şirketler ile yapılan “*imaj anlaşmaları*”, oyunculara harika şöhret ve birtakım şansları da beraberinde getiren sözleşmelerdir. Bu sözleşmeler, oyuncunun imaj haklarından yararlanmak ve oyuncunun tanıtım reklam kampanyalarının bir parçası olarak oyuncuya avantaj sağlayan görüntüsünün yanı sıra vergi kaçırma ve para aklama gibi güvenlik açıkları bulunan istismar vakalarıdır. Kulüpler, suç geliri olan nakit parayı şüpheli görünümden kurtarmak için parayı imaj sözleşmeleri ile resmileştirerek, suç geliri sözleşmedeki şartnameler gereği genellikle şirketin bir vergi cennetindeki hesabına transfer edilmek suretiyle oyuncu imajıyla alakası olmayan bir işlem altında karapara aklama işlemi gerçekleştirilmektedir. Bu işlemlerde, oyuncu da aklama suçuna ortak ve aklama işleminin bir parçası olmaktadır.

6. Elektronik ve İnternet

Teknolojik gelişmeler her sektörde kolaylık yarattığı gibi, bankacılık sektöründe de günlük yaşamı kolaylaştıracak pek çok ürünün müşterilere sunulmasına imkanları sağlamaktadır. Ancak, suç sektörünün de bu gelişmeleri yakından takip ettikleri düşünülecek olursa bilişim teknolojilerinin kullanılması sonucu yeni suç türlerinin ortaya çıkmasının yanında klasik suçların işlenmesinde de teknolojik gelişmelerden yararlanılması olasıdır.⁶⁵⁶ Hayatı kolaylaştıran ürünler, internet bankacılığı, A.T.M., kredi kartları, n ödemeli kartlar ve seyahat çekleri ilk etapta akla gelenlerdendir⁶⁵⁷. Bu rnlerin yaşamı kolaylaştırıcı yönlerinin yanında kötü amaçla kullanımlara açık olmaları zayıf noktalarını oluşturmaktadır. Aklayıcıların en büyük sorunu olan büyük miktarlı nakit paranın fiziksel hareketi, bu sayede ortadan kalkmaktadır⁶⁵⁸. Bankacılık işlemlerinin sanal ortamda gerçekleştirilmesi yanında finans sektörüne ilişkin işlemlerin de sanal ortamda özellikle internette yapılması ve

⁶⁵⁶ Hasan Aykın, “Siber Suçlar ve Karapara Aklama”, *TAEIX Semineri*, Ankara, 2007, <http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/TAIEX.htm>[03.01.2012].

⁶⁵⁷ Hasan Aykın ve H. Kevser Sözmen, **Terörün Finansmanı**, MA.S.A.K. Yayınları, Yayın no: 12, Kasım: 2008, s.54.

⁶⁵⁸ Yazıcı, op.cit., s.159.

çeşitli kartlarla banka şubesine uğramadan A.T.M.'den yapılması⁶⁵⁹ ve birden fazla banka kartına sahip olunması ile banka yetkilileri ile yüzyüze gelmeden A.T.M. ve kredi kartları ile (tüm dünyada geçerliliğe sahip olması) yurt içinden veya yurt dışından para çekme ve para yatırma imkanlarının olması⁶⁶⁰, suç örgütü üyelerinin bu yolları kullanarak karapara transferi kolaylaşmaktadır. Aklayıcıların işletmelerde A.T.M. ve kredi kartları ile gerçekleştirilen aklama işlemi, aklayıcının bulunduğu ülkede faaliyetleri için bir paravan şirket kurması ile başlamaktadır. Bulunulan ülke merkezli bir bankada, banka hesabı açılmakta ve kurdukları “paravan” şirket adına bankadan kredi kartları ve A.T.M. kartları alınmaktadır. Aklayıcılar bu işlemleri, ülke mevzuatının imkan verdiği çerçevede bankaya gitmeden internet üzerinden de hesap açmak suretiyle gerçekleştirebilir. Aklayıcılar, suç faaliyetlerinden elde ettikleri fonları bankaya yatırmak ve örgütün diğer elemanları tarafından kendilerine verilen kredi kartları ve A.T.M. kartları ile bankanın başka ülkede bulunan şubelerinden çekilmek suretiyle fonların transferleri gerçekleştirilmektedir. Bu yolla, yasadışı fonlar elde edildiği ülkeden kredi kart ödemesi ve avans ödemesi adları altında transferleri gerçekleştirilmiş olmaktadır.

F.A.T.F. tarafından hazırlanan “Yeni Ödeme Metodları Raporu”nda⁶⁶¹, bu metodlar geleneksel elektronik ödeme sistemleri ve yeni geleneksel olmayan ödeme sistemleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Geleneksel ödeme sistemleri (ek olarak), ön ödemeli kartlar (prepaid cards), banka hesapları üzerinden internet ödemeleri(Internet payments based on bank accounts) ve mobil ödemeler (mobile payments based on bank accounts); Geleneksel olmayan elektronik ödeme sistemlerini de, elektronik cüzdan (e-cüzdan- electronic purse), doğrudan banka hesabından yapılmayan internet (internet payments not based directly on a bank account) ve mobil ödemeler (mobile payments not based directly on a bank account), sanal değerli madenler (digital precious metals) olmak üzere tanımlamaktadır. Geleneksel ödemeler, genellikle tüketicilerin ödemeleri hemen kapatmasını gerektirmeyen düşük değerli ödemelerdir. Geleneksel elektronik

⁶⁵⁹ Değirmenci, op.cit., s.124.

⁶⁶⁰ Aykın ve Sözmen, loc.cit.

⁶⁶¹ F.A.T.F., Money Laundering & Terrorist Financing Vulnerabilities Of Commercial Websites And Internet Payment Systems, 18 June 2008, s.1

ödemeler, buna banka ürün ve hizmet ödemeleri de dahil olmak üzere Western Union gibi bankadışı hizmet sağlayan aracı kuruluşlar üzerinden gerçekleştirilmektedir.

F.A.T.F. tarafından, ticari web sitelerinin ve internet ödeme sistemlerinin yüz yüze kayıt yapılamadan gerçekleştirilmesi, bu sistemlerin anonim yapısı, insan müdahalesi gerektiren hareketlerin ve yetkilerin sınırlı olması, şüpheli işlem hareketlerini algılama yeteneklerinin zayıf olması ve izlemede karşılaşılan zorluklar gibi güvenlik açıklarından aklayıcıların yararlanacağı ifade edilmiştir⁶⁶². Ticari web sitelerinde, özel kişiler arasında yüksek değerli mal satışına izin verildiğinden hatırı sayılır miktarda karaparanın aklanması sağlanmaktadır⁶⁶³.

Ticari web siteleri vasıtasıyla aklama yöntemlerinden bir diğeri, para aklamada kullanılan birden çok kişinin (smurfs) yasadışı gelir ile lüks mallar alması ve bunları değerlerinin altında ticari web sitesinde satılmalarıdır. Bu yöntemde, aklayıcı suç gelirini aklamak için büyük bir meblağ kaybını baştan kabul etmek durumunda kalmaktadır⁶⁶⁴. Aslında bu yöntemde pek de azımsanmayacak bir meblağın gözden çıkarılması sözkonusu olduğundan, her aklayıcının kolay kolay göze alacağı ve başvuracağı bir yöntem değildir.

Yeni nesil ödeme ve bankacılık yöntemlerindeki gelişmelerle, iş alanlarında geleneksel ödeme şekline uzaklaştırıcı bir etki yaratarak kağıt ödemelerden elektronik ödeme sistemlerine geçiş sağlanmıştır⁶⁶⁵. Bu ödeme sistemleri, elektronik para (e-para, sanal para, siber para), elektronik cüzdan (e-cüzdan) olarak adlandırılmaktadır. İnternette yapılan alım-satım işlemlerinde nakit para yerine elektronik para kullanılmakta ve sadece sanal olarak banka hesaplarında değişimler ve aktarmalar sözkonusu olmakta, daha sonra banka tarafından hesapta biriken elektronik para,

⁶⁶² Idem.

⁶⁶³ Örnek olarak Belçika’da kullanıcı adları Hyde ve Jekyll olan iki suçlu, anlaşmalı olarak ticari web sitesinde alıcı-satıcı pozisyonunda, herhangi bir mal alışı ve satışı olmadan, alıcı konumundaki suçlunun kredi kartıyla yurtdışındaki bankada bulunan hesabından, olmayan alışveriş için ödeme yapması ile, satıcı konumunda olan suçlunun, yetkililere karşı bu fonların kaynağını rahatlıkla açıklama olanağı ve yurt dışında bulunan karaparanın yurda yasal bir görünüm kazandırılarak giriş yapması sağlanmış olur. Ibid,s.17.

⁶⁶⁴ Ibid, s.19.

⁶⁶⁵ F.A.T.F., Report On New Payment Methods, 13 October 2006, s.2 (Çalışmada bu rapor “New Payment” olarak kısaltılarak kullanılacaktır) .

satıcının banka hesabına yatırılarak tekrar klasik kağıt paraya dönüştürülmektedir⁶⁶⁶. Online bankacılık sistemi ile mali sisteme entegre edilen karapara, sanal alemde ticari bankalar ve sadece internette faaliyet gösteren bankalar aracılığıyla, bir hesaptan başka hesaba/hesaplara aktarımı interaktif ortamda kolaylaştırılmakta ve paranın gerek ulusal gerekse uluslararası alanda dolaşımı ile karaparanın aklanması kolaylaştırılmaktadır. İşlem yapan kişinin kimliğinin tespit edilememesi ve bağlantıyı kuran kişinin kimliğini doğrulama olanağının bulunmaması, işlem yapan kişinin bu işlemi nereden gerçekleştirdiğinin belirlenememesi dolayısıyla gerçek kimliğini saklamak isteyen bir kişinin dünyanın herhangi bir yerinden hesabıyla bağlantı kurma ve hesabını kontrol etme imkanına bu sistem ile sahip olmaktadır. Yapılan işlemlerle ilgili herhangi bir kaydın tutulmaması dolayısıyla işlemlerin yetkililerce izlenememesi nedeniyle şüpheli işlemlerin takip ve rapor edilmesinin güçlüğü, resmi makamlarca aklayıcıların izinin sürülmesini engellemek amacıyla sık aralıklarla bilgisayar yazılımlarını değiştirilebilmesi ve ayrıca suçluların yüksek seviyede şifreleme tekniklerine başvurusu⁶⁶⁷, karaparanın rahatça aklanabilmesine yardımcı olan diğer etkenlerdir. İnternette para aklamanın son yeni metodlarından biri de, özellikle internet üzerinden kumar oynatma yetkisi alan kumar ve bahis siteleri vasıtasıyla olmaktadır. Dünyada yaklaşık ellisekiz civarında bulunan off-shore merkezinin otuzdördünde bu yetkiyi almış internet siteleri bulunmakta olup, bu merkezlerden bazılarının mevzuatlarında (Liberya, Mairutus, Tunus, Nauru) karapara aklama, suç kapsamında bile bulunmamaktadır⁶⁶⁸.

İnternetteki kumar ve bahis siteleri hakkında herhangi bir yasal düzenleme ve müşterinin kimlik tespiti gibi bir durum söz konusu olmadığından aklayıcılar tarafından kumar ve bahis sitelerinde hesap açılarak ve birkaç oyuna katılıp kazanılan paraların çek olarak kabul edilmesi⁶⁶⁹ veya son çıkan yazılımlar (Netteler adlı bir yazılım) sayesinde herhangi bir banka A.T.M.'sinden çekilebilme olanağının olması, aklayıcıların kaçırmayacağı bir fırsattır. Karapara aklayıcısının, sanal alemdeki bir kumar veya bahis

⁶⁶⁶ MA.S.A.K., (Karapara Tipolojileri), op.cit., s.2.; Çalışkan, op.cit., s.266.

⁶⁶⁷ Yazıcı, op.cit., s.161.

⁶⁶⁸ Muhammet Akdiş, "Off-shore Bankacılığındaki Gelişmelerin Karapara ve Aklanmasına Olan Etkileri", *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın (drl.), Ankara: Adalet Yayınları, Mart: 2008, ss.55-103, s.227.

⁶⁶⁹ <http://www.antimoneylaundering.ukf.net/papers/solisor.htm>[05.02.2010].

sitesi ile anlaşarak suçtan elde ettiği gelirleri rahatça aklama ve suç ortağına da aklamadan dolayı bir komisyon verme yolunu seçerek işlemleri daha da kolaylaştırabilmektedir.

Ön ödemeli kartlar (Prepaid cards) kredi kartları gibi işlemekte; ancak, bundan farklı olarak, kartı üreten ve organizasyonu sağlayan şirket tarafından harcamalar karşılığında kart kullanıcısına bir kredi açılmamakta, aksine kartı üreten kuruma kart başına yapılan ödeme miktarı kadar karta yükleme yapılmakta ve sisteme dahil olan her yerde bu kartlarla alışveriş yapılabilme imkanı sunulmaktadır⁶⁷⁰. 2001 yılında, sahip olunan üçyüzden fazla ön ödemeli kartlarla, A.B.D.'den Kolombiya'ya iki milyon \$ transfer edildiği bilgileri, F.A.T.F.'un şüpheli işlem raporlarında yer almaktadır⁶⁷¹.

Elektronik cüzdan yada e-cüzdan (stored value cards), değerlerin kart üzerine yüklendiği, şeklen kredi kartlarına benzemekle beraber bu kartlarda manyetik bantları olmayan, hafıza çiplerine karta yüklenen fon tutarı ile bilgilerin olduğu ve kullanıcının nakit yerine fonlarının elektronik kartta olduğu bir cüzdan taşımaktadır. Değerlerin bir karttan doğrudan tüccar veya bir başka kişinin hesabına, ara hesap işlemi olmaksızın transferini sağlayan programlar, bazı e-cüzdan programlarında bulunmaktadır⁶⁷². Bu programlarda, yapılan işlemle ilgili miktarı sınırlayıcı tanımlamalar yapılabilmektedir. Ödeme yapmak için, hiçbir bağlantı ve kart hamilinin kimlik tanımlanmasına gerek bulunmamaktadır. E-cüzdan, günlük durumlarda nakit kullanım işlevini görmesi için tasarlanmış olup, günümüzde, toplu ulaşım, otopark bilet ödemeleri ve otomatik satış makinalarında, mikro ödemeler için kullanılmaktadır⁶⁷³. Karta, değerlerin yüklenilmesi ile e-cüzdan ön ödemeli kart özelliğinde olsa da ön ödemeli kartlar e-cüzdan değildir⁶⁷⁴.

Mobil ödeme, sisteme dahil olan firmaların, yüz yüze kanallardan ve web sitesi üzerinden cep telefonu aracılığıyla, G.S.M. abonelerinden tahsilat gerçekleştirmelerini

⁶⁷⁰ Dülger, op.cit., s.131.

⁶⁷¹ Benzer olay 2004 yılında Almanya'da, dolandırıcılık ve zimmete para geçirme suçundan sabıkalı iki suç ortağının, yasadışı yollardan elde ettikleri suç gelirlerini yükledikleri ön ödemeli kartlarla yurt içinde ve yurt dışında yaptıkları mal alımlarında kullanarak, bu yolla 350 bin € aklamışlardır. F.A.T.F., (Report 2006), op.cit., s.12.

⁶⁷² Ibid, s.4-5.

⁶⁷³ Ibid, s.6.

⁶⁷⁴ The Wolfsberg Group, "Wolfsberg Guidance on Prepaid & Stored Value Cards", 14 October 2011, s.2, <http://www.wolfsbergprinciples.com/pdf/WolfsbergGuidanceonPrepaidandStoredValueCards> [25.01.2012].

sağlayan, bir mobil tahsilat platformudur. Mobil ödeme kullanan firmalar, alışveriş sırasında müşterilerinden sadece cep telefonu numarasını alarak tahsilatı gerçekleştirip satışı tamamlayabilirler. Mobil ödeme sistemi, G.S.M. aboneli olunan operatörler aracılığıyla, alışveriş yapılmasını sağlayan bir sistemdir. Mobil ödeme noktasında alışveriş yapan kişiler, ödeme için kasaya geldiklerinde G.S.M. numaralarını kasadaki görevliye verirler. Kasadaki görevli alınan ürünü ve bu müşteriye ait G.S.M. numarasını mobil ödeme ekranlarına giriş yapmak ve sistem tarafından müşteriye onay S.M.S.'i gönderilmek suretiyle, müşteri onay S.M.S.'ine “*EVET*” yazarak geri dönüş yaptığında satın alma işlemi gerçekleşmektedir. Kasa görevlisi, işlemin tamamlandığını mobil ödeme noktası ekranından takip ederek, ürün teslimatını gerçekleştirmektedir. Ön ödemeli hatlar için alışveriş tutarı düşer, faturalı hatlar içinse alışveriş tutarı faturalarına yansıtılmaktadır. Ancak, mobil ödemeler ülkeden ülkeye çeşitlilik göstermektedir. F.A.T.F.'un 2006 yılında hazırladığı raporda, karapara aklayıcılarının Telekom şirketlerine sahip olması ile karapara aklama eylemlerini bu yollarla rahat bir şekilde gerçekleştirebileceklerine dikkat çekmiştir⁶⁷⁵.

Dijital değerli maden araçları, isimsiz hesaplara transfer potansiyelinin olması nedeniyle ve dijital değerli maden hesaplarına fon miktarı dışında herhangi bir değer sınırlaması olmadan, geleneksel veya geleneksel olmayan ödeme sistemleri kullanılarak online hesapların içine yerleştirilebildiklerinden, suçlular tarafından tercih edilmektedir⁶⁷⁶.

Aklayıcıların kullandıkları bir diğer yollardan biri de, fonların transferlerinde kullanılan para transfer şirketleridir. Genellikle, bu şirketlerde yapılan transferlerle ilgili bir kayıt tutulmadığından tercih edilmektedir. Para transfer şirketleri kuruldukları ülkelere göre farklılıklar gösterebilmektedir. Western Union, Paypal, Money Gram,

⁶⁷⁵ F.A.T.F., (New Payment), op.cit., s.16.

⁶⁷⁶ Ekim 2004 yılında Amerikan Gizli Servisi, Shadow Crew.com sitesinde en büyük sanal alemde çalıntı kimlik ve ödeme kartları ticaretinin yapıldığını tespit etmiş ve siteyi kapatmıştır. Dünya genelinde yaklaşık 4.000 üyesi olan ShadowCrew.com'un üyelerinin, kötü niyetli bilgisayar hackerlığı, çalıntı ve sahte kimlik, kredi kartı numarası satışı yaptıkları, bunlardan bazılarının ticaret ve hizmetlerin karşılığı alımların ve ödemelerin, Western Union aracılığıyla yapılan para transferleri yada e-altın ve web para şeklinde dijital para şeklinde yapıldığını itiraf etmişlerdir. Hatta “Voleur” takma adını kullanan bir Fransız hırsız, internette yaptığı sohbet sırasında, e-altın hesapları ile karapara aklamasının karşılığı olarak, suç ortaklarından Western Union aracılığıyla her hafta 40 bin \$ ve 100 bin \$ arasında para ödemesi geldiğini övünerek anlattığı tespit edilmiştir. Idem.

Express Money gibi çeşitli adlar altında, dünyanın çeşitli ülkelerinde faaliyette olan para transfer şirketleri bulunmaktadır.

7. Hayalet turist

Bu yolla, karaparanın getirilmek istendiği ülkeye gerçekte olmayan; ancak, kaydi olarak yüzlerce, binlerce turist gelmiş, kalmış, para harcamış, döviz bırakmış görüntüsü verilerek suç geliri aklanmaktadır. Bu yöntemde de hayali ihracatta olduğu gibi iki ayrı ülkede karşılıklı paravan şirketler kurulmakta ve bir ülkeden diğerine turizm geliri adı altında suç geliri transfer edilmektedir. Paravan şirketler aracılığıyla ülkeye gelen yüzbin turist olarak gösterilmekte ve gelen paranın ilk etapta yasal ticari faaliyetten kazanıldığı izlenimi yaratılmak amaçlanmaktadır. Yetkililer, henüz bu yöntemle ilgili, herhangi bir karapara aklama olayının tespit edilmediğini; ancak, büyük bir olasılıkla, Türkiye’de de bu yöntemin kullanıldığını ifade etmektedirler⁶⁷⁷.

⁶⁷⁷ “Hayalet Turistle Karapara Aklama”, *Milliyet Gazetesi*, 18.04.2010, <http://www.milliyet.com.tr/hayalet-turistle-kara-para-aklama/ekonomi/haberdetayarsiv.htm> [18.12.2011].

III. BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA VE ULUSLARARASI HUKUKTA SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASIYLA MÜCADELE EDEN KURUMLAR ve DÜZENLENMELER

I. ULUSLARARASI HUKUKTA SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASIYLA MÜCADELE EDEN KURUMLAR ve DÜZENLENMELER

A. GENEL OLARAK

Uyuşturucu madde ve psikotrop madde kaçakçılığının, sınır tanımadan tehlikeli boyutlara ulaşan bir biçimde işlenmesi, ve suçtan elde edilen sermayenin uluslararası boyutta bir sorun teşkil etmesi, beraberinde bu suçla mücadeleyi gerektirir hele getirmiştir. Uluslararası alanda karapara ile mücadelenin ana çıkış noktası, uyuşturucu madde kaçakçılığının küreselleşme etkisiyle uluslararası tehlike arz etmesindedir. Küreselleşme süreci ile birlikte bir yandan ulusal sınırlar içerisinde hapsedilemeyecek boyuttaki ticaret fazlasıyla ortaya çıkan kuvvetli ekonomik güçlerin hareket serbestliğini ortaya çıkarırken, diğer yandan da küresel bir ekonominin insanlığa karşı etkili gücünü ifade eden uyuşturucu madde, fuhuş, insan ticareti ve silah kaçakçılığı, suç gelirlerinin aklanması ve yeni suçların finanse edilmesi gibi karanlıkta kalan yüzünün ortaya çıkmasına neden olmaktadır⁶⁷⁸. Suçun uluslararası boyutta olması uluslararası işbirliği içinde uluslararası düzenlemelere benzer veya bu düzenlemelere uyumlu olacak şekilde ulusal düzenlemelerin yapılmasını gerekli hale getirmiştir. Günümüzde ulusal ekonomilerin, küresel ekonomiye entegre olan bir sistem içerisinde olması ve bu sistemin bir parçası haline gelmesi⁶⁷⁹, suç gelirlerinin aklanması suçunda olduğu gibi pek çok yeni suçun bu sistem içerisinde doğmasına neden olmaktadır. Suç gelirlerinin aklanması, küreselleşme ile olgunlaşan bir kavramdır. Aklamaya konu olan gelirlerin büyük çoğunluğunun uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığından elde edilen değerlerden meydana gelmesinden dolayı ilk etapta, 1988 yılında *Uyuşturucu ve*

⁶⁷⁸ Hans-Jörg Albrecht, “*Uluslararası Suçluluk Şiddet Ekonomisi ve İnsan Hakları: Ceza Hukukunun Cevapları*” Prof. Dr. Sülhi Dönmezer’e Armağan, Yener Ünver (çev.), Ankara: A.A.M. - Türk Ceza Hukuku Derneği Yayını, 2008, s.467; Dülger, op.cit., s.279.

⁶⁷⁹ Ibid, s.281.

Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu) ile uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığı sonrasında elde edilen gelirin aklanması suçu, sözleşmeye taraf ülkeler tarafından kabul edilmiştir. Bu suçla mücadele kapsamında her bir sözleşme, sözleşmelere taraf olan ülkelere karapara aklama faaliyetlerini önleme ve cezalandırma noktasında ulusların iç hukuklarında gerekli düzenlemeleri yapmasını gerektirmektedir. Türkiye'nin coğrafik yapısı, Avrupa ve Amerika'ya uyuşturucu naklinin gerçekleştirilmesinde uluslararası uyuşturucu trafiğinin transit geçiş ülkesi konumundan olması dikkate alındığında mücadelenin gerek ulusal gerekse uluslararası gerekliliği daha da iyi anlaşılmaktadır.

Uluslararası alanda uyuşturucu trafiğinin merkezi olan, “*Altın Hilal*” (Afganistan, Pakistan, Nepal ve İran) ve “*Altın Üçgen*”de (Birmanya, Tayland, Laos) yetiştirilen bitkiler uyuşturucu madde haline getirilerek, Türkiye'nin de aralarında olduğu ülkelerden transit geçişle uyuşturucu kullanımının yaygın olduğu merkezlere (Avrupa ve Amerika) suç örgütleri tarafından dağıtım gerçekleştirilmektedir⁶⁸⁰. 1988 yılında imzalanan Viyana Konvansiyonu'nun T.B.M.M. tarafından onanması (22.11.1995 tarih ve 4136 sayılı Kanunla) yedi yıllık bir gecikmeden sonra gerçekleşmiştir. Gecikme nedeni, Türkiye'de serbest pazar ekonomisi görünümü altında kayıt dışı ekonomiyle kalkınma modelinin tercih edilmesi olarak görülmektedir. 1980 sonrası ekonomik kalkınma modeli, kayıt dışılık, toplumsal yozlaşma ve mafya üçgeninden oluşmaktaydı⁶⁸¹.

1974 yılında kurulan Basel Komitesi olarak adlandırılan ve “*Suç Kökenli Zenginliklerin Aklanması Amacıyla Bankacılık Sisteminin Kullanılmasının Önlenmesi için İlkeler Bildirisi*” başlıklı Avrupa'daki bankacılık sisteminin karapara aklama amacı ile kullanılmasının önlenmesi amacıyla bir bildiri hazırlanmıştır. Bildiri, 12 Aralık 1988 tarihinde yayınlamıştır. Bildiride, bankalar ve diğer finansal kuruluşların suç faaliyetinden kaynaklanan paranın mevduat olarak kabulünde veya transferinde araç olarak kullanılabileceklerine dikkat çekerek müşterinin kimlik tespiti, kanunlara

⁶⁸⁰ Mustafa Taşkın, “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Karapara İlişkisi”, *Adalet Dergisi*, Sa.11, Nisan: 2002, http://www.yayin.adalet.gov.tr/11_sayi%20icerik/Dr.%20Mustafa%20Tasakin.htm[28.10.2009].

⁶⁸¹ Altuğ, op.cit., s.146.

uygunluk ve yetkili makamlarla işbirliği olmak üzere önleyici önlemler öngörülmekte idi.

Karapara aklanmasıyla ilgili mücadelede politikaların geliştirilmesi ve özenlendirilmesi amacıyla G-7 ülkeleri ve hükümet başkanları tarafından 1989 yılında Paris’te olağan yıllık ekonomik zirve toplantısında, karapara aklama suçu ile ilgili sadece bir ülkenin mücadele etmesi ile önlenemeyecek boyutta olan ve yapısı gereği küresel boyutta faaliyet gösteren aklama faaliyetlerine karşı çok taraflı mücadele politikaları ve bu politikaların geliştirilmesi, organize edilmesi ve ülkeler arasında işbirliğinin tesis edilmesi amacıyla kurulan⁶⁸² Mali Eylem Görev Gücü’ne (Financial Action Task Force- F.A.T.F.) Türkiye 1991 yılında, üye olmuştur. Ancak, F.A.T.F.’a üye olduktan sonra, F.A.T.F.’un 40 Tavsiye Kararları doğrultusunda karapara ve karapara aklanması suçu ile mücadele konusunda ulusal mevzuatta herhangi bir düzenleme yapılmaması üzerine, F.A.T.F. tarafından Türk hükümetine artan dış baskılar sonucunda, daha önce hazırlanan, ancak, bir türlü yürürlüğe giremeyen 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun 1996 yılında yürürlüğe girmiştir.

Uluslararası alanda aklama suçuyla verilen mücadelede ikinci metin, Avrupa Konseyinin himayesinde 8 Kasım 1990 tarihinde Strazburg’da kabul edilen Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, Zaptedilmesi ve Müsaderesine İlişkin Sözleşmedir (Strazburg Konvansiyonu). Üçüncüsü, 10 Haziran 1991 tarihli “*Mali Sistemin Karaparanın Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesi Hakkında*” 91/308/E.E.C. Konsey Direktifidir. Direktifin amacı, sermaye akışını ve mali hizmetlerin sunulmasını sınırlamadan, mali sistemin organize suç örgütleri tarafından, karapara aklanmasında bir araç olarak kullanılmasını engellemektir.

Son olarak, 2000 tarihli Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin (Palermo Konvansiyonu) amacında, sınırışan örgütlü suçların önlenmesi ve bu suçlarla daha etkili bir şekilde mücadele edilmesi için işbirliğini geliştirilmesi ve sözleşmeye taraf devletlerin öncül suç kapsamını sözleşme belirtilen suçları kapsayacak

⁶⁸² Oktay Üstün, “Mali Eylem Görev Gücü’nün (F.A.T.F.) Yeni Kırk Tavsiye Kararı Neler Getiriyor?”, *Bankacılar Dergisi*, Sa.47, Aralık:2003, s.16.

şekilde geniş tutularak belirlenmesini ve öncül suçların sayma yöntemi ile belirlenmesi halinde ise örgütlü suç gruplarınca işlenen suçların öncül suç olarak kabul edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Uluslararası alanda gerek yol gösterici gerekse bağlayıcı nitelikteki sözleşmeler, bildiri, tavsiye kararları ve bu doğrultuda ulusal mevzuatlarda karapara ve karapara aklama suçuna yönelik kabul edilen suç politikalarının temel ilkeleri arasında⁶⁸³:

1) Karapara ve karapara aklamanın suç olarak kabul edilmesi ve öncül suç kapsamlarının genişletilmesi,

2) Suç kaynaklı malvarlıklarına el konulması, bloke edilmesi veya müsadere edilmesi yönlerinde bastıcı önlemlerin ve önleyici önlemlerin alınması,

3) Uluslararası alanda idari ve polis işbirliğinin, adli yardımlaşma ve istihbaratın sağlanması,

4) Karapara aklama suçunda ispat yükünün paylaştırılması veya yer değiştirilmesi

hususları yer almaktadır.

B. ULUSLARARASI HUKUKTA SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASIYLA MÜCADELE EDEN KURUMLAR

1. Mali Eylem Görev Gücü

Mali Eylem Görev Gücü (F.A.T.F.), aklama ve terörün finansmanı ile mücadele konusunda hukuk, finans ve kanun uygulama birimlerinden uzmanları bir araya getiren politika oluşturma organı ve uluslararası düzeyde aklama ve terörün finansmanı ile mücadele alanında standart koyucu kuruluştur⁶⁸⁴. F.A.T.F., aklama suçu ile mücadelede uyulması gereken kuralları belirleyen ve bu mücadelede ülkelere tavsiye kararlarına uymaları konusunda yaptırım gücü olan önemli bir kuruluştur.

⁶⁸³ İsmet Demirtaş, **F.A.T.F. Üyesi Bazı Ülke Mali İstihbarat Birimlerinin Yapısı Fonksiyonları ve MA.S.A.K. İle Mukayesesi**, Ankara: MA.S.A.K. Yayın No.21, Mayıs:2011, s.51.

⁶⁸⁴ Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit., s.28.

Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force – F.A.T.F.) 1989 yılında, G-7 ülkeleri (A.B.D., Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Kanada) tarafından karapara aklamanın uluslararası alanda önlenmesi amacıyla O.E.C.D. bünyesinde kurulmuştur. 21.07.2000 tarihli yıllık toplantısında alınan kararlarda, karapara aklama ile ilgili mücadeleyi sertleştirme kararı alınıp, G-7 ülkelerinin Maliye Bakanları tarafından hazırlanan ve onaylanan tasarı ile uyarılara rağmen karapara aklama ve şüpheli para hareketlerine izin veren ülke ve bölgelerin bankacılık sisteminden dışlanması ve I.M.F. kredilerinden yararlandırılmaması konusunda yaptırımlar öngörülmekte idi⁶⁸⁵. Karapara aklama konusunda sabıkalı görülen ülkeler hazırlanan ‘hedef liste’ye alınmak suretiyle ülkeler üzerinde ekonomik, sosyal ve siyasi bir baskı oluşturulmakta idi. Hedef listede yer alan Rusya, G-7 ülkelerine katılımıyla bir yandan G-7’nin mali konularda yaptırım tehdidi altında bulunurken, bir yandan da askeri ve siyasal konularda grubun karar oluşturmaya katkıda bulunmakta idi⁶⁸⁶. Sosyalist rejimin yıkılmasından sonra ülkede suç ekonomisinin ve suç örgütlerinin hakimiyeti düşünülecek olduğunda Rusya’nın “*dostunu yakın düşmanını daha da yakın tut*” sözünü hatırlatır bir tutum içinde hareket ettiği söylenebilir.

F.A.T.F.’un üyeleri: A.B.D., Almanya, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Belçika, Brezilya, Çin, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Güney Afrika, Hollanda, Hong-Kong, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Japonya, Kanada, Lüksemburg, Meksika, Norveç, Portekiz, Rusya Federasyonu, Singapur, Türkiye, Yeni Zelanda, Yunanistan, Avrupa Komisyonu, Körfez İşbirliği Konseyidir. Türkiye, F.A.T.F.’a 24 Eylül 1991 tarihinde üye olmuştur. F.A.T.F.’un gözlemci üyeleri arasında: Afrika Kalkınma Bankası, Asya Kalkınma Bankası, Amerika Ülkeleri Örgütü/Terörizmle Mücadele Inter-Amerikan Komitesi, Amerika Devletleri Örgütü/Inter-Amerikan Uyuşturucu Denetim Komisyonu, Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası, Avrupa Merkez Bankası, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, Birleşmiş Milletler Terörizm Karşıtı Komite, Dünya Bankası, Dünya Gümrük Örgütü, Egmont Grubu, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı, Europol, Inter-Amerikan Kalkınma Bankası, Interpol, Off-shore Bankacılık Denetim Grubu, Uluslararası Sigorta

⁶⁸⁵ Idem.

⁶⁸⁶ Mavral, (Karapara), op.cit., s.127.

Denetçileri Birliği, Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü, I.M.F., C.F.A.T.F., E.A.G., E.S.A.A.M.L.G., G.I.A.B.A., İngiliz Uluslar Topluluğu Sekreteryası bulunmaktadır. F.A.T.F. faaliyetlerini, genel kurul ve çeşitli konularda çalışmak üzere oluşturulan çalışma grupları ile yürütmektedir. F.A.T.F., O.E.C.D. çatısı altında faaliyet göstermesine rağmen, O.E.C.D.'nin bir organı değildir. Aksine O.E.C.D., F.A.T.F.'un gözlemci üyelerinden birisidir. Genel kurul toplantıları her yıl Ekim, Şubat ve Haziran aylarında yapılmaktadır. F.A.T.F. çalışmalarını oluşturduğu gruplarla gerçekleştirmektedir⁶⁸⁷.

1) Tipoloji Çalışma Grubu: Aklama ve terörün finansmanı ile ilgili yeni trend ve yöntemlerin belirlenmesi ve izlenmesi,

2) Terörün Finansmanı ve Aklama Çalışma Grubu: Standartlar ve ortaya çıkan yeni durumlarla ilgili olarak rehberlerin geliştirilmesi ve yorumlanması,

3) Değerlendirme ve Uygulama Çalışma Grubu: Ülke değerlendirme süreç ve işlemlerini koordine etmek, izlemek ve gözden geçirmek, standartları geliştirmek ve yorumlamak,

4) Uluslararası İşbirliği İzleme Grubu: Aklama ve terörün finansmanı konusunda yeterince etkin uygulamalar yapmayan ülkeler konusunda yeterince etkin uygulamalar yapmayan ülkelerin tespiti ve gerektiğinde bunlara karşı önlem geliştirilmesi şeklinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

F.A.T.F.'a üye olmak isteyen aday ülkeler için belirlenen temel ve teknik kriterler⁶⁸⁸:

- *Gayri safi yurtiçi hasılasının büyüklüğü,*
- *Bankacılık sektörünün büyüklüğü,*
- *Küresel finansal sistem içindeki yeri ve finansal sisteminin dışa açıklık ve uluslararası piyasalarla etkileşim düzeyi,*

⁶⁸⁷ <http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/mevzuat/sucgelirlerininaklanmasi/FATF/1.htm> [08.08.2012].

⁶⁸⁸ F.A.T.F., Annual Report 2007-2008, s.31-32, <http://www.oecd.org/fatf/annual.htm> [12.07.2010].

- *Aklama ve terörün finansmanı ile mücadele açısından bölgesindeki öncü durumu,*
- *Aklama ve terörün finansmanı ile mücadele sistemini uygulama konusundaki taahhüdü, temel kriterlerine sahip olmasıdır.*

Aday ülkenin üyelik için belirlenen bu temel kriterlerin haricinde diğer uluslararası kuruluşlara üyelik durumları ülkenin F.A.T.F. içindeki bölgesel denge unsuruna ve benzeri ilave unsurları, üyeliğe kabulde rol oynayan etkenlerdir. Üyelik süreci, ülkenin gözlemci ülke statüsünün kazanması ile başlamakta sonrasında ülkenin göstereceği gelişmeye göre tamamlanmaktadır. Ülkenin tam üyelik süreci, beş ile on yıl arasında değişmektedir.

Mali Eylem Görev Gücü, üye ülkelerde karaparanın aklanmasını önlemek ve uluslararası işbirliğini sağlamak amacıyla Avrupa konseyi Tavsiye Kararı R(80)10, Viyana Konvansiyonu ve Basel Komitesi ilkelerini temel alarak “40 Tavsiye Kararları”nı düzenlemiştir. 40 Tavsiye Kararları, üye devletlerin suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacıyla yasal, finansal, operasyonel ve uluslararası işbirliği konularında hazırlanan ve üye devletlerce yerine getirilmesi istenen standartları içeren tavsiyelerden oluşmaktadır⁶⁸⁹. F.A.T.F. tarafından 2003 yılında 40 Tavsiye Kararı ve Özel 9 nolu Tavsiye Kararları, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi yanında terörün finansmanı ile mücadele için yasal, finansal, operasyonel ve uluslararası işbirliği konularında üye ülkelerce uyulması gereken standartları revize edilmiştir. Ülkeler hakkında hazırlanan değerlendirme raporlarında, ülkelerin tavsiye kararlarına tam anlamıyla ve gereği gibi uygulayıp uygulamadığının ve AM.L./C.F.T. sisteminin ne kadar etkin olduğu ile ilgilidir⁶⁹⁰. F.A.T.F.’un 40 Tavsiye Kararları, yedi ana başlık altında kırk adet tavsiyeden oluşmaktadır⁶⁹¹.

⁶⁸⁹ Oktay Üstün, “Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı İle Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış, *Bankacılar Dergisi*, Yıl.19, Sa.65, Haziran: 2008, s.26; Dülger, op.cit., s.344 (Çalışmada bu makale “Karapara Toplu Bakış” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

⁶⁹⁰ Idem.

⁶⁹¹ F.A.T.F., The F.A.T.F. 40 Recommendations, Paris, 16 February 2012, s.4, <http://www.fatfafi.org/topics/fatfrecommendations/documents/internationalstandardsoncombatingmoneylaunderingandthefinancingofterrorismproliferation-thefatfrecommendations.html>[08.05.2012].

1) *Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı Önleme Politikaları ve Koordinasyonu (T.1-2) ;*

- *Riski değerlendirme*
- *Ulusal kurumlar ve koordinasyon*

2) *Karapara Aklama ve Müsadere (T. 3-4)*

- *Karapara Aklama suçu*
- *Müsadere ve geçici önlemler*

3) *Terörün Finansmanı ve Finansman desteği (T.5-8)*

- *Terörün Finansmanı*
- *Terör ve Terörün Finansmanı ile ilgili mali*
- *Terörün finansmanının çoğalması*
- *Kar amacı gütmeyen kuruluşlar*

4) *Önleyici Tedbirler (T. 9-23) ;*

• *Müşterinin Tanınması ve Kayıtların Saklanması*

- *Bankaların Gizlilik Kanunu*
- *Şüpheli İşlem Bildirimi ve Uyumun Sağlanması*
- *Aklama ve Terörizmin Finansmanını Engellenecek Diğer Tedbirler,*
- *Mali olmayan kuruluşlar ve meslekler*
- *Düzenleme ve Denetim*

5) *Tüzel Kişilerin Şeffaflığı ve Bu Konudaki Düzenlemeler(T. 24-25)*

- *Şeffaflık,tüzel kişilerin yararlanma hakkı*
- *Yasal düzenlemesi*

6) *Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele için Kurumsal ve Diğer Tedbirler kapsamında yetkiler ve sorumluluklar (T. 26-35) ;*

- *Yetkili Otoriteler, Görev ve Kaynakları,*
- *Finansal Kuruluşların Düzenlemeleri ve Denetimi*
- *Yaptırımlar, Genel şartlar*

7) *Uluslararası İşbirliği (T. 36-40) kapsamında;*

- *Karşılıklı Adli Yardımlaşma ve Suçluların İadesi,*
- *İşbirliğinin Diğer Şekilleri,*

2003 yılında revize edilen tavsiye kararlarına eklenen **Özel 9 Tavsiye Kararları**, Terörün Finansmanı ile mücadeleye ilişkin olup;

- 1.T. : *Birleşmiş Milletler Belgelerinin Onaylanması ve Yürürlüğe Konması,*
- 2.T. : *Terörizmin, Terörist Eylemlerin ve Terör Örgütlerinin Finansmanının Suç Haline Getirilmesi,*
- 3.T. : *Terörist Malvarlıklarının Dondurulması ve Müsaderesi,*
- 4.T. : *Terörizmle İlgili Şüpheli İşlemlerin Bildirimi,*
- 5.T. : *İşbirliği,*
- 6.T. : *Alternatif Havale Yöntemleri,*
- 7.T. : *Elektronik transfer,*
- 8.T. : *Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar,*
- 9.T. : *Kuryeler aracılığıyla Para Nakli ile ilgilidir.*

Karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele sistemi (AM.L./C.F.T.) metodolojisi, değerlendirme kriterleri ile birlikte F.A.T.F.'un 40 Tavsiyesi ve 9 Özel Tavsiyesinden oluşan uluslararası AM.L./C.F.T. standartlarına ülkelerin uyum durumlarını değerlendirmede rehberlik etmesi amacıyla hazırlanmıştır. Metodolojide ayrıca F.A.T.F. ve F.A.T.F. Tipi Bölgesel Kuruluşların (F.S.R.Bs) karşılıklı değerlendirmelerde ortaya çıkan tecrübeleri ile Mali Sektör Değerlendirme Programı çerçevesinde I.M.F. ve Dünya Bankası ve Off-shore Finans Merkezi değerlendirme programından edinilen bilgilerden de yararlanılmıştır⁶⁹². F.A.T.F., üye ülkelerin karapara aklama ve terörün finansmanının önlenmesi konusunda tavsiyeler uyup uymadıklarını gösterdikleri gelişmeler bakımından periyodik olarak denetlemekte ve değerlendirmektedir. Değerlendirmeler, karapara aklamanın öncül suçlarının türü ve miktarı, ülkelerin karapara aklama ve terörizmin finansmanına karşı duyarlılıkları, karaparanın aklanması yada terörizmin finanse edilmesinde kullanılan yöntem, teknik ve eğilimler, finans sisteminin yapısı, mali olmayan iş ve meslek grupları ile bağlantılı

⁶⁹² MA.S.A.K., “Karapara Aklama Ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Standartlarına Uyumun Değerlendirilmesine İlişkin (AM.L./C.F.T.) Metodoloji”, 2004, http://www.masak.gov.tr/portals/masak2/files/mevzuat/sucgelirlerininaklanması/AML_CFT/1.htm [08.08.2012].

sektörlerin yapısı, adli yargılama sisteminin yapısı gibi farklı bilgi kaynaklarına dayanmak ve bu kaynaklarla bağlantılı olmak durumundadır.

Ülkenin gösterdiği gelişme, “*Karşılıklı Değerlendirme Süreci*” olarak ifade edilmekte ve bu sürecin ana hatları⁶⁹³:

- Değerlendirmeye tabi tutulan ülkenin karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele sistemini tanımaya yönelik olarak, 40 tavsiye ve 9 Özel tavsiyesini temel alan bir AM.L/C.F.T. metodolojisine göre hazırlanan ikiyüz ellibir soruluk sualnamenin cevaplandırılması,
- Diğer üye ülke temsilcileri ile Sekreteryâ’dan katılan yetkililerden oluşan F.A.T.F. değerlendirme heyetinin, ülkeyi ziyaret etmesi ve bu kapsamda ilgili ülkenin karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede görev alan birim yetkilileri ile görüşerek sistemlerini yakından tanınmasıdır,

Sualname cevaplarının değerlendirilmesi ve yerinde ziyaret sonrası, F.A.T.F. tarafından hazırlanan ülke raporunun Genel Kurul toplantısında görüşülmesi sırasında değerlendirilmeye tabi tutulan ülkenin F.A.T.F. tavsiyelerine ne derece uyumlu olduğu, dört farklı seviyedeki puanlama ile belirlenmektedir. “*Karşılıklı Değerlendirme Raporu*” sonucundaki puanlama⁶⁹⁴:

- 1) *Uyumlu; tavsiyenin tüm kriterleriyle uyumlu olunması*
- 2) *Büyük ölçüde uyumlu; temel kriterlerin büyük ölçüde yerine getirilmesinde, sadece bazı küçük eksikliklerin bulunması*
- 3) *Kısmen uyumlu; ülkenin bazı önlemler almış ve bazı temel kriterlere uyum gösterilmiş olması*
- 4) *Uyumsuz; temel kriterlerin gereğinin yerine getirilmemiş olması, önemli eksikliklerin bulunması*

F.A.T.F.’un kriter raporunda karapara ve terörizmin finansmanı ile ilgili temel alınan ilkeler: şeffaflık, iyi yönetim, hükümet, finans kurumları, mali olmayan iş ve

⁶⁹³ Idem.

⁶⁹⁴ <http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/mevzuat/sucgelirlerininaklanmasi/FATF/1.htm> [08.08.2012].

meslek grupları, sanayi - ticaret grupları ve düzenleyici kurumlar tarafından paylaşılan caydırıcı bir kültür, yolsuzlukla mücadele için uygulanan yöntemler, yargı kararlarının doğru şekilde uygulanmasını destekleyecek etkili bir mahkeme sistemi, polis, savcı ve hakimler için yüksek ahlâk ve mesleki yükümlülüklerdir⁶⁹⁵. FATF, tavsiyelerine uymayan ülkeler ile ilgili 21 nolu tavsiyesini uygulayabilir. 21 nolu tavsiye kararı⁶⁹⁶,

“Finansal kuruluşlar, bu tavsiyeleri uygulamayan veya eksik uygulayan ülkelerin vatandaşlarıyla, bu ülkelerin şirketleri ve mali kuruluşları dahil olmak üzere, girecekleri iş ilişkilerine ve işlemlere özel dikkat göstermelidirler. Finansal kuruluşlar, F.A.T.F. Tavsiyelerini uygulamayan ya da eksik uygulayan ülkelerin vatandaşları, şirketleri ve finansal kuruluşları ile girecekleri iş ilişkilerine ve işlemlere özel dikkat göstermelidirler. Bu işlemlerin görünürde hukuki ve ekonomik amacı yoksa, işlemlerin esası ve amacı araştırılmalı ve bulgular yetkili makamlara yardımcı olabilecek şekilde yazılı kayda geçirilmelidir. Bir ülke, F.A.T.F. tavsiyelerine uymamaya ya da yeterince uyum göstermemeye devam ederse, ülkeler buna karşı uygun tedbirleri almalıdırlar”

hükmü ile, F.A.T.F.’un ülkelerin tavsiye kararlarına uymaları konusundaki yaptırım gücü vurgulanmaktadır. Değerlendirmeye tabi tutulan ülke hakkında hazırlanan “Karşılıklı Değerlendirme Raporu”nda kısmen uyumlu veya uyumsuz olarak belirtilen eksikliklerin giderilmesi için, gerekli düzenlemeleri yapması gerekir. F.A.T.F., ülkenin gerekli düzenlemeleri yapmadığı takdirde, en kötü haliyle ülkenin tavsiyelere uyum sağlayıncaya kadar F.A.T.F. üyeliğinin askıya alınması veya ülkenin üyeliğinin sona erdirilmesi gibi yaptırımlar uygulamaktadır.

2. Avrupa Konseyi ve Pompidou Grubu

Fransız Cumhurbaşkanı Georges Pompidou’nun girişimiyle uyuşturucu ticareti ve suistimali konusunda 1971 yılında, Avrupa Konseyi çerçevesinde faaliyet göstermek üzere bir işbirliği grubu oluşturulmuştur. Gruba, bu çalışmalara sunduğu katkılardan

⁶⁹⁵ Süleyman Aydın, “Karapara Aklama İle Mücadele ve Uluslararası Enstrümanlar”, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın (drl.), Ankara: Adalet Yayınları, 2008, ss.175-224, s.205.

⁶⁹⁶ <http://www.masak.gov.tr/masak2/files/mevzuat/sucgelirlerininaklanmasi/FATF/1.htm>[08.08.2012].

dolayı Fransız Cumhurbaşkanı'nın soyadı verilmiştir. Pompidou Grubu tarafından özellikle Strazburg'da 1983 Kasım ve 1985 Mart aylarında gerçekleştirilen iki konferans ve Uyuşturucu Suistimali ve Kaçakçılığının Cezai Boyutları Hakkında Avrupa Adalet Bakanları Konferansı (Oslo, Haziran 1986) sonrasında, Adalet Bakanları B.M.'in, Suç Sorunları Komitesi'ne konu hakkında yapmış olduğu çalışmalarını dikkate alarak kaçakçılık gelirlerinin izlenmesi, dondurulması ve müsadere hakkında adli ve polisiye makamlar arasında etkili bir uluslararası işbirliği temin etmek üzere uluslararası kriter ve kuralları kayıt altına alma hakkında karar alınmıştır⁶⁹⁷. 18-20 Haziran 1990 tarihleri arasında yapılan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısında, Viyana Konvansiyon'unda karaparanın kaynağının sadece uyuşturucu ticareti ile sınırlandırıldığı ve diğer kazanç sağlayan suçların kapsam dışı bırakıldığı, Viyana Konvansiyonu'nda bazı sorunlara değinilmediği ve çözümün taraflar arasında yapılacak ikili veya çoklu anlaşmalara bırakıldığı, bundan ötürü yükümlülükler ve uluslararası işbirliği için öncelikle ulusal sistemlerin kazançları izleme, arama ve müsadereye ilişkin hükümlerle takviye edilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Pompidou Grubu, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanarak 1990 yılında imzaya açılan *Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, El konulması ve Zor Alınması Sözleşmesi'nin (Strazburg Sözleşmesi)* oluşturulmasında öncü görev yapmıştır⁶⁹⁸. Müsadere müessesesi, sözleşmenin ana konusunu oluşturmaktadır. 1980 yılında gruba katılan Türkiye ile birlikte gruba üye ülkeler: Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Bulgaristan, Hırvatistan, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Fas, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Liechtenstein, Litvanya, Lüksemburg, Karadağ, Malta, Moldova, Hırvatistan, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, San Marino, Sırbistan, Makedonya, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere ve Avrupa Komisyonu'dur⁶⁹⁹.

3. Basel Komitesi

Basel Komitesi 1974 yılında Almanya, Belçika, Fransa, Kanada, İtalya, Kanada, Japonya, İsviçre, İngiltere, İsveç, Hollanda, Lüksemburg ve İngiltere'nin

⁶⁹⁷ Ergin Ergül, "Uluslararası Hukukta Karapara Aklamayla Mücadele", *Gümrük Dergisi*, Sa.42, 2004. <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/42/6.html>[14.05.2012].

⁶⁹⁸ Idem; Dülger, op.cit., s.321; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.108; Ercan, op.cit., s.51.

⁶⁹⁹ http://www.coe.int/T/DG3/Pompidou/AboutUs/Memberstates/default_en.asp[24.06.2012].

merkez bankaları ve bankacılık denetleme birim temsilcilerinin katılımıyla oluşmuştur. Avrupa'daki bankacılık sisteminin karapara aklama amacı ile kullanılmasının önlenmesi amacıyla 12 aralık 1988 tarihinde komite tarafından, *“Suç Kökenli Zenginliklerin Aklanması Amacıyla Bankacılık Sisteminin Kullanılmasının Önlenmesi için İlkeler Bildirisi”* hazırlanmıştır. Basel Komitesi İlkeler Bildirisi'nde, başta uyuşturucu madde kaçakçılığı olmak üzere diğer suç gelirlerinin aklanmasında veya gizlenmesinde, bankaların kullanılmasını engellemek amacına yönelik ilkeler belirlenmiştir⁷⁰⁰. İlkeler bildirisi ile bankaların mali istikrarının korunması amaçlanmakta idi. Bankaların suç örgütleri tarafından karapara aklama suçunda araç olarak kullanılması kamu güvenliğini zedeleneyeceğinden bankaları bu tehlikeden korumak amaçlanmıştır. Bildiri ile bankaların itibarlarının toplum nezdinde zedelenmemesi ve bankacılık sistemi yolu ile para aklanmasının önlenmesine yardım amacı ile, bankaların kurmak zorunda oldukları temel politika ve süreçleri belirlemektedir. Komite bu çalışmaları ile karaparanın aklanması işlemlerinde bankacılık sistemlerinin kullanımını engelleyici önlemleri, denetim standartları ve gerekli denetimleri sağlamayı amaçlamaktadır. Basel Komitesi'nin 1997 yılında, *“Etkin Bankacılık Denetimi için Temel Prensipleri”* başlığı altında yayımladığı 25 temel prensibin 15'nci prensibi karapara aklama ile ilgilidir. 15. prensip düzenlemesi, *“Banka denetim otoritesi finansal sistemin isteyerek veya istemeyerek suçlular tarafından kullanılmasını engellemeye yönelik sıkı “müşterini tanı” kurallarını da içeren, yüksek etik ve profesyonel standartları teşvik eden uygun politika ve uygulamalar belirlemelidir”*⁷⁰¹. Prensipde, bankacılık denetiminde yetkili olan kuruluşlar, bankaların, *“müşterini tanı prensibi”* de dahil olmak üzere, finansal sektörde yüksek etik standardı temin eden ve bankaların suçlular tarafından kullanılmasını önleyen yeterli ve uygun politika ve prosedürler ihdas etmesini ve uygulamasını sağlamaları gerektiği vurgulanmaktadır⁷⁰². Basel Komitesi İlkeler Bildirisi üç temel esas üzerine kurulmuştur⁷⁰³.

1) Müşterinin kimliğinin tespiti: Mali sistemin suçtan kaynaklanan gelirler için bir kanal olarak kullanılmamasını sağlamak amacı ile bankalar, kurum hizmetlerinde

⁷⁰⁰ Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit., s.134.

⁷⁰¹ Ibid., s.136.

⁷⁰² Üstün, (Karapara Toplu Bakış), op.cit., s.32.

⁷⁰³ <http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/mevzuat/sucgelirlerininaklanmasi/basel/htm> [08.08.2012].

lüzum gösteren bütün müşterilerinin, kiralık kasa kullananların gerçek kimliğini tespit etmeli ve kimliklerini ibraz etmeyen müşterilerin şüpheli işlemlerinin yapılamayacağını gösteren sarih bir tedbir uygulamalıdır.

2) Kanunlara uygunluk: Banka yönetimi yapılan işlemin ahlâki standartlara uygunluğunun ve mali işlemlerle ilgili yasa ve yönetmeliklere bağlı olmasını sağlamalıdır. Komite, müşteri namına yapılan işlemlerde bankaların işlemin suç faaliyetleri ile ilgili olup olmadığını bilme imkanına sahip olmadığını kabul etmekte; ancak, bankanın karapara aklama faaliyeti olarak şüpheli olan işlemlerde aktif yardım sağlamamaları ve hizmet sunmaya kalkışmamaları tavsiye edilmektedir.

3) Yetkili makamlarla işbirliği: Komite, bankaların müşteri gizliliği ile ilgili kendi özel düzenlemelerinin müsaade ettiği ölçüde yasaları icra eden kurumlarla tam bir işbirliği içinde olmaları ve yanlış, eksik ve değiştirilmiş provizyon yolu ile yasal kurumları aldatmayı amaçlayarak müşterilere yardım etmekten veya destek vermekten kaçınmaları gerektiği ifade edilmiştir.

Basel Komitesi, uluslararası resmi bir düzenleyici otorite olmadığı gibi, komitenin yapmış olduğu çalışmaların ve almış olduğu kararların herhangi bir hukuki bağlayıcılığı da bulunmamaktadır⁷⁰⁴. Ancak, komitenin hazırladığı Basel Komitesi İlkeler Bildirisi'nin hukuki bir bağlayıcılığı olmamasına rağmen bankacılık sektörünün karapara aklama eyleminde kullanılmasını ve karapara aklama ile mücadelede etkin önlemlerin alınmasında etkili olmuştur⁷⁰⁵.

4. Egmont Grubu

9 Haziran 1995 tarihinde Brüksel'de, yirmidört ülke ve sekiz uluslararası örgütün bir araya gelmesiyle Egmont Grubu oluşturulmuştur. Türkiye'nin bu gruba katılımı, 1998 yılında olmuştur. Grubun amacı, ülkelerin ulusal karaparanın aklanmasıyla mücadele sistemlerini geliştirebilmelerine yardımcı olmak ve dolayısıyla uluslararası bilgi değişimi önündeki engelleri kaldırmaktır. Egmont Grubu, ülkelere

⁷⁰⁴ Dülger, op.cit., s.311.

⁷⁰⁵ A.B.D.'de faaliyet gösteren bir bankanın Fin.C.E.N. (Financial Crimes Enforcement Network) tarafından aklama ile ilgili bazı yükümlülüklerini yerine getirmediği için toplam altmışbeş milyon Amerikan Doları para cezasına çarptırılmasıdır. Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit., s.135.

istihbarat birimlerine teknolojik yardım, personel eğitimi, tecrübe ve bilgi aktarımı, uluslararası bilgi değişiminin geliştirilmesi ve sistematik bir yapıya kavuşturulması yardımlarında bulunmaktadır. Karapara aklanması ile mücadele kapsamında şüpheli ve olağan dışı işlemlerin tespit edilerek değerlendirilmesi, yapılan değerlendirme sonrasında suç ile bağlantısı olduğuna kanaat getirilen işlemlerin kanun uygulama birimlerine gönderilmesi gerekmektedir. Bu noktada her ülkenin, şüpheli işlemlerin değerlendirilmesi ve aklama suçuyla mücadelede devletlerarası bilgi alışverişinin sağlanması, bildirimine konu olan mali bilgileri toplanması, analiz edilmesi ve yetkili birimlere iletilmesinde görevlendirilecek Mali İstihbarat Birimleri (F.I.U.) ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Mali İstihbarat Birimleri (Financial Intelligence Unit – F.I.U.), karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla suçtan elde edildiğinden şüphe duyulan gelirlere ve potansiyel terörün finansmanı ile ilgili ulusal mevzuat ve düzenlemeler gereği kendisine bildirilmesi zorunlu olan finansal bilgileri almak, bu bilgileri analiz etmek ve bu analiz sonuçlarını yetkili makamlara iletmekle görevli merkezi ulusal birimdir⁷⁰⁶. Mali istihbarat birimleri arasında bilgi değişimini düzenleyen ilk ve temel belge “*Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı Olayları İçin Mali İstihbarat Birimleri Arasında Bilgi Değişimi İlkeleri*” belgesidir. Egmont Grubu tarafından 13 Haziran 2001 tarihinde kabul edilen belge mali istihbarat birimleri arasında en geniş işbirliği ve bilgi değişimini amaçlamaktadır. F.I.U.’lar dört kategoriye ayrılmıştır. Bunlar⁷⁰⁷; İdari F.I.U., Adli-Savcılık F.I.U., Polis F.I.U. ve Karma F.I.U.

İdari F.I.U.’lar, genellikle kanun uygulayıcı veya adli otorilerden ziyade bir kurum ve idarenin gözetimi altında bir yapının parçasıdır. İdari F.I.U.’lar, maliye bakanlığı, merkez bankası, düzenleyici/denetleyici bir otoriteye bağlı olan idari birimlerdir. İdari FIU’lar, bağımsız olmadıklarından her zaman siyasi otoritelerin doğrudan denetimine tabidirler. Bu model, aklama suçunun önlenmesine veya bu suçla mücadeleye yönelik hazırlanan mevzuat çerçevesinde mali işlem birimlerinin kurulmasında rol oynayan Fransa tarafından benimsenmiş bir modeldir⁷⁰⁸. İdari FIU,

⁷⁰⁶ EGMONT, Interpretative Note Concerning the Egmont Definition of a Financial Intelligence Unit http://www.egmontgroup.org/files/library_egmont_docs/egmont_final_interpretive.pdf[04.08.2010].

⁷⁰⁷ I.M.F., Financial Intelligence Units, World Bank, 2004, s.9-17, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fiu/fiu.pdf>[04.02.2012].

⁷⁰⁸ Demirtaş, op.cit., s.36. F.I.U. tip modelleri ile ilgili bilgiler, atf yapılan kaynağın 36-44 sayfa aralığındaki bilgilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

finansal kuruluşlar ile görevli kolluk ve savcılık arasında finansal kuruluşlar tarafından çok kesin kanıtlara dayandırılmadan gönderilmiş, şüpheli işlemleri ön eleme ve değerlendirme sonrasında ciddi olanları, somut delillerle birlikte, savcılığa veya kolluk kuvvetlerine bildirmekle görevlendirilmiş birimdir. İdari F.I.U.'lar ile adli, polis ve karma F.I.U.'lar arasında bilgi değişimi kolaylıkla gerçekleştirilmektedir. Kolluk kuvvetleri ve adli makamların kanıt elde etme yetkilerine, idari F.I.U.'lar sahip değildir. Ayrıca, kanun uygulayıcı otoritenin bir parçası olmadıklarından, şüpheli bir işlemin dondurulması veya şüphelinin yakalanması gibi kanun uygulayıcı önlemlerin, hemen uygulanmasında bir gecikmeye sebep⁷⁰⁹ olmasından dolayı, bu tip modelinin dezavantajı denilebilir. İdari tip F.I.U. tercih eden ülkeler, Amerika Birleşik Devletleri, Andorra, Aruba, Avustralya, Belçika, Bolivya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Hırvatistan, Hollanda Antilleri, Fransa, Güney Kore, İspanya, İsrail, Kanada, Kolombiya, Liechtenstein, Malta, Monako, Panama, Polonya, Romanya, Rusya, Slovakya, Türkiye, Ukrayna ve Venezuela'dır⁷¹⁰.

Adli veya Savcılık tipi F.I.U., ülke düzeyinde yetkili başsavcılık sisteminin bulunduğu ülkelerde uygulanan bir modeldir. Bu tip yapılanmada, şüpheli işlem bildirimleri doğrudan savcılık tarafından alınır ve incelemeler sonucunda şüpheli bir durum kuvvetli delillere dayandırılarak soruşturma başlatılır. Soruşturma sürecinde müsadere, el koyma, tutuklama gibi yargısal yetkiler vakit geçirilmeden uygulamaya konulabilir. Adli F.I.U. tipi yapılanmayı tercih eden ülkeler arasında, Güney Kıbrıs and Lüksemburg bulunmaktadır⁷¹¹.

Polis F.I.U., polis teşkilat yapılanması altında oluşturulan herhangi bir özel yasal düzenlemeye gerek duyulmadan oluşturulan mali birimdir. Polis tipi F.I.U., mali suçlar, kaçakçılık ve organize suçlarla mücadele gibi birimlerle çok daha yakın ilişki ve işbirliği içinde çalışma imkanına sahiptir. Bulundukları konum itibarıyla istenilen bilgilere ulaşmaları kolaydır ve diğer istihbarat birimleri ile gerek ulusal gerekse uluslararası bilgi değişimi kolay olmaktadır. Kanun uygulayıcı F.I.U.'lara örnek olarak,

⁷⁰⁹ Ibid, s.77.

⁷¹⁰ Ibid., s.38.

⁷¹¹ Idem.

Avusturya, Estonya, Almanya, Guernsey, İzlanda, Macaristan, İrlanda, Jersey Adası, Slovakya, İsveç ve Birleşik Krallık gösterilebilir⁷¹².

Karma F.I.U., idari ve polis geçmişine sahip kişilerin, bu yapılanma altında oluşturduğu bir tiptir. Geçmiş işlerinden edinilen tecrübeleri ve bilgilerin paylaşılması sözkonusudur. Karma F.I.U. tipi yapılanmayı tercih eden ülkeler, Danimarka, Jersey, Guernsey ve Norveç'tir⁷¹³.

Hollanda ve Yunanistan'da da, yukarıda sayılan yapılanmaların haricinde adli, idari ve polisiye kurumlar ile hiyerarşik bağlantısı bulunmayan bir mali istihbarat birimi bulunmaktadır⁷¹⁴. Hollanda'da şüpheli işlem bildirimler yerine olağandışı işlemler bildirimini uygulanmaktadır. Böyle uygulamanın mantığında ise, mali ve kredi kurumları personelinin bir işlemin şüpheli olup olmadığı hususunda kesin bir değerlendirme yapabilecek nitelikte olmadığı kabul edilmesi bulunmaktadır⁷¹⁵.

Egmont Grubu tarafından 13 Haziran 2001 tarihinde kabul edilen “*Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı Olayları İçin Mali İstihbarat Birimleri Arasında Bilgi Değişimi İlkeleri*” ile mali istihbarat birimleri arasında en geniş işbirliği ve bilgi değişimi amaçlanmıştır. Uluslararası bilgi değişiminde, ulusal yasal standartlarının veya gizliliğe ilişkin yasaların bilgi değişiminin önünde engel oluşturmaması özellikle belirtilmiştir⁷¹⁶. Bilgi Değişimi İlkeleri Belgesi'nin genel çerçeve bölümünde mali istihbarat birimleri arasında işbirliğinin artırılması ve bunun karşılıklı güvene dayalı olması gerektiği belirtildikten sonra mali istihbarat birimlerinin kendi ülkelerindeki yasa uygulama birimleri ile düzenleme faaliyetlerine sahip mali denetim ve gözetim birimlerince kullanılan bilgilere ulaşmaları için gerekli adımları atması gerektiği vurgulanmıştır⁷¹⁷.

Egmont Grubu, uluslararası bilgi değişiminin kapsamlı ve sistematik bir şekilde gerçekleştirilmesini “*Egmont Güvenlik Ağı (Egmont Secure Web - E.S.W.)*” ve “*Mutabakat Muhtıraları*” ile sağlamaktadır. 1997 yılında faaliyete geçirilen ve devamlı geliştirilen E.S.W., kamuya açık olmayıp sadece sistemin ağına girmeye yetkili

⁷¹² Ibid., s.42.

⁷¹³ Ibid., s.44.

⁷¹⁴ Değirmenci, op.cit., s.270.

⁷¹⁵ Idem.

⁷¹⁶ Cevdet Kapanşahin, “Uluslararası Bilgi Değişimi Kanalları”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.62, Eylül: 2008, makale no: 12794,

<http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/readframe.asp?filename=20080912794.htm>[12.10.2011].

⁷¹⁷ Idem.

F.I.U.'ler tarafından kullanılabilir. Türkiye, Egmont Grubuna 1988 yılında katılmıştır. 5549 sayılı S.G.A.H.K.'nın m. 19/1-(m) hükmü ile suç gelirlerini aklama suçu ile mücadelede yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla bilgi ve belge paylaşımında yetkilendirilen MA.S.A.K., Mayıs 2001 tarihinde E.S.W.'e dahil olarak uluslararası bilgi paylaşımı açısından yararlanmaktadır. Diğer sistematik bilgi değişim aracı olan “*Mutabakat Muhtıraları (Memorandum of Understanding - M.o.U.)*” ile Egmont Grubu üyesi mali istihbarat birimlerinin kendi aralarında bilgi alış-verişini sağlamaktadır. Mali istihbarat birimleri, iç hukuklarındaki kanun veya politikalar gereği bilgi değişiminde bulunmak için mutabakat muhtırasını imzalamak zorundadır. Mutabakat muhtıraları, bilgi değişiminde esas alınacak olan usul ve esasları belirlemekte, hangi bilgilerin değiştirileceğini ve değişilen bilgilerin kullanımındaki veya dağıtımındaki sınırları belirlemektedir⁷¹⁸. Egmont Grubu, mali istihbarat birimleri arasında yapılan bilgi değişimi önündeki engelleri kaldırmak amacıyla bilgi değişimi prensipleri yayımlamış olup bu amaca yönelik olarak mutabakat muhtırası örnekleri hazırlamıştır. Bilgi değişimi istihbari nitelik taşımaktadır. Bilgi değişiminde talep edilen bilgiler prensip olarak⁷¹⁹;

- *Soruşturma ve kovuşturma aşamasında kullanılamazlar,*
- *Bir başka birime (üçüncü kişilere) iletilemezler,*
- *Karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele amacı dışında kullanılamazlar.*

“*Bilgi ve belgenin amaca özgülenmesi*” ilkesi ile bilginin temin edilmiş amacıyla, öncelikle delil olarak kullanmak değil, delile ulaşmayı sağlayacak bir araç olarak kullanma düşüncesi bulunmaktadır⁷²⁰. Karapara aklama ve terörün finansmanı ile ilgili toplanan bilgi ve belgelerin sadece bu suçun araştırılmasında kullanılabileceği ve bu konu dışında bir suç işlenmiş olması halinde dahi kullanılamayacağı anlamına gelmektedir⁷²¹. Fransa'nın mali istihbarat birimi T.R.A.C.FIN, uluslararası işbirliğinin bazı şartlara tabi olduğunu ifade etmiştir⁷²². Bu şartlar, 1) karşılıklılık koşulu, 2)

⁷¹⁸ MA.S.A.K., (Aklama Suçu), op.cit., s.57-58; Kapanşahin, loc.cit.

⁷¹⁹ Idem.

⁷²⁰ Idem.

⁷²¹ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.114.

⁷²² Değirmenci, op.cit., s.272.

tarafların mesleki sırrı kavramının eşit uygulanması koşuluna bağlılığı, 3) mahremiyetin korunması ve uluslararası sözleşme ve hukuki hükümlere saygıdır⁷²³.

5. Wolfsberg Grubu

Oniki özel banka (ABN Amro Bank, Barclays Bank, Banco Santander, The Chase Manhattan Private Bank, Citibank, Credit Suisse Group, Deutsche Bank A.G., HSBC Holdings, J.P. Morgan, Societe Generale, UBS Warburg) temsilcilerinin, 2000 yılında İsviçre'nin kuzeydoğusundaki Wolfsberg⁷²⁴ şatosunda bir araya gelerek oluşturdukları ve şatonun adını verdikleri grup, uluslararası finans sisteminde karapara aklama girişimlerini engellemek amacıyla yaptıkları çalışmada birtakım ilkeler belirlemiştir. Bu ilkeler, Wolfsberg İlkeleri olarak adlandırılmaktadır. Uluslararası alanda faaliyet gösteren büyük bankaların karıştığı bazı karapara aklama olaylarının ortaya çıkması, uluslararası bankacılık kesiminde yoğun tartışmaların yaşanmasına ve söz konusu bankalara duyulan güvenin sarsılmasına neden olmuştur⁷²⁵. Grup tarafından hazırlanan Wolfsberg İlke Prensipleri⁷²⁶;

- 1) *Müşteri kabulü, müşteri kabulünde özel dikkat gösterilmesi, dosyaların güncellenmesi, şüpheli işlem uygulamaları, izleme, kontrol sorumluluğu, eğitim, yetiştirme, bilgilendirme, kayıt tutma, istisnai durumlar ve karapara aklamayı önleme sistemi kurulması konularını ihtiva etmektedir.*
- 2) *Terörizmin finansmanı ile mücadelede finansal kuruluşların, yasa uygulama birimlerine yardımcı olmasını, müşterini tanı program ve prosedürlerini güçlendirmesini, şüpheli işlem uygulamalarında özel dikkat göstermesini, global işbirliğini ve F.A.T.F. tavsiyelerini uygulamalarını öngörmüştür.*

⁷²³ Idem.

⁷²⁴ Dülger, op.cit., s.312; Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit., s.137; İsviçre'de karapara aklamanın önlenmesi ile ilgili uzman olan Paolo Bernasconi tarafından, İsviçre'de faaliyet gösteren Credit Suisse, Nijerya'nın devrik diktörü Sani Abacha'nın ailesine ait ikiyüzondört milyon doları kabul ederken gereken özeni göstermediğinin yapılan soruşturma sonucunda anlaşılmaması üzerine , Wolfsberg İlkelerini "Abacha İlkeleri" olarak kullanmıştır. Naci Ağbal, "Karapara Aklamanın Önlenmesinde Bankaların Önemi I", *Yaklaşım Dergisi*, Sa.96, Aralık: 2000, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20001296.htm[09.06.2010]; Mavral, (Karapara), op.cit., s.164.

⁷²⁵ Yazıcı, op.cit., s.159.

⁷²⁶ Oktay Üstün, "5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun İle Getirilen Temel Değişiklikler", *Bankacılar Dergisi*, Yıl.19, Sa.64, Mart: 2007, s.33 (Çalışmada bu makale "5549" olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

3) *Uluslararası bankaların paravan bankalarla iş ilişkisine girmemesini ve muhabir bankacılık ilişkisinde bankaların risk esasına dayalı yaklaşımı benimsemelerini belirtmiştir.*

Grubun Mart 2006'da yayınladığı rehberde karapara aklama riski, yatırım araçları ve yatırımlar arasındaki ilişkiler, müşterinin tanınması, şüpheli işlem bildirimi, kayıtların saklanması, karapara aklamaya karşı program geliştirme konuları üzerinde durulmuştur.

Wolfsberg İlkelerinde, müşterinin tanınması ve risk analizleri yapılarak müşteri ile iş ilişkisinin kurulması, analizlerin devam ettirilerek güncellenmesine yönelik gerekliliğin haricinde, müşterinin hesabına bağlı olarak belli bir tutarı aşan nakit işlemlerin müşterinin profili ile uyumsuz olması halinde , hesaba para yatırma, hesaptan para çekme ve hesaptan havale yapma gibi işlemlerin, sıra dışı veya şüpheli işlemler olarak tanımlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, müşteri tarafından gerçekleştirilen işlemlerin izlenmesi, müşteri ile yapılacak görüşme, işyeri ziyaretleri, müşteri hakkında edinilecek bilgiler veya bankanın kendi bünyesindeki bilgiler neticesinde yapılan değerlendirme sonrasında, banka müşteri ile ilişkisine aşağıdaki seçeneklerden herhangi biri ile ya devam edecek ya da iş ilişkisini sonlandıracaktır.

- 1) Müşteri ile iş ilişkisine sıkı izleme yaparak devam etmek,
- 2) Müşteri ile iş ilişkisini sona erdirmek,
- 3) Şüpheli görülen işlemi, yetkili otoriteye bildirimde bulunmak, şeklinde olacaktır.

6. Birleşmiş Milletler

Ekim 1945 yılında kurulan B.M., dünya çapında çok fazla üyesi bulunması, aklamayla mücadele alanında önemli çalışmalara imza atmış olması ve taraf ülkeler açısından bağlayıcı nitelikte uluslararası anlaşma ve sözleşmeleri hazırlama görev ve yetkisinin bulunması dolayısıyla, aklamayla mücadelede önemli bir yer teşkil

etmektedir⁷²⁷. Suç gelirlerinin aklanması ile mücadele eden etkin örgütlerden olan B.M., aklama suçuyla ilgili düzenlenen ve ilk belge olma özelliği bulunan 19 Aralık 1988 tarihli Viyana Konvansiyonu’nu hazırlamıştır. Hazırlanan sözleşmede, suç geliri ve karapara terimleri geçmemesine rağmen bu suçu ilk tanımlayan belgedir⁷²⁸. Viyana Konvansiyonu, B.M.’in, yasadışı uyuşturucu ticareti ve suç gelirlerinin aklanmasına karşı yaptığı çalışmaların platformunu oluşturmaktadır⁷²⁹. Uyuşturucu madde kaçakçılığı ile sürdürülen bu mücadeleye, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesiyle ilgili mücadele eden kuruluşlarla işbirliği içinde devam edilmiştir. Uyuşturucu madde ve karapara aklama sorunu ile ilgili olarak B.M. bünyesinde 1998 Viyana Konvansiyonu’nun sonuçlarına bağlı olarak oluşturulan “*Uyuşturucu Maddelerin Uluslararası Denetimi İçin Birleşmiş Milletler Programı*” ile uyuşturucu türlerini, tüketim biçimlerini, üretim ve tüketim merkezlerini, bunlarla ilgili yürürlüğe konan önleyici ve bastırıcı sistemleri, uyuşturucu maddelere bağlı diğer sorunların ele alındığı bir program oluşturulmuştur⁷³⁰. Bu programın işlevi, B.M. bünyesinde karapara aklama ile mücadele tekniklerine yardımcı olmak, bunları koordine etmek, bu hususta yasal denetim mekanizmaları kurulması yönünde hukuki yardım ve hizmetlerde bulunulmasıdır⁷³¹. Program, aklamayla mücadelede yeni tekniklerin oluşturulmasında rehber niteliği taşımaktadır. B.M. bu çerçevede, Kasım 1993’te uluslararası topluma rehberlik edecek bir ‘kanun modeli’ hazırlamıştır. Karapara aklama ile mücadelede hazırlanan “*B.M. Programı Kanun Modeli*” olarak adlandırılan yirmialtı maddelik kanun modelinde üzerinde hususlar⁷³²:

- *Belirlenecek bir miktarın üzerindeki nakit para hareketleri yasaklanması veya yetkili birimlere bildirim zorunluluğu getirilmesi,*
- *Döviz bürosu ve kumarhane işletmeciliği sıkı kurallara tabi tutulmalı ve faaliyetleri özel olarak denetlenmesi,*

⁷²⁷ Hasan Aykın ve Kevser Gümüşay, “Terörle Mücadelede Yeni Boyut: Terörün Finansmanı İle Mücadele”, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın (drl.), Ankara: Adalet Yayınları, Mart: 2008, ss.341-416, s.388.

⁷²⁸ Dülger, op.cit., s.302.

⁷²⁹ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.102; Dülger, loc.cit.

⁷³⁰ Idem.

⁷³¹ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), loc.cit.

⁷³² Ibid.,s.103.

- Mali kuruluşlara faaliyet sırasında, müşterilerin kimliklerinin belirlenmesi, gerçek işlem sahibinin araştırılması, belirlenecek bir meblağın üzerindeki tutara ilişkin, ekonomik bir açıklaması bulunmayan veya gayrimeşru bir amaca yönelik olduğu anlaşılan veya alışılmamış, karmaşık ve açıklanamaz işlemlere özel dikkat gösterilmesi ve bunların belirlenecek birimlere iletilmesi,
- Kimlik tespitlerine ilişkin belgeler belli bir süre ile saklanması,
- Mali kuruluşların personeli bu konularda eğitilmesi,
- Bildirimlerin yapılacağı organın kurulması ve organın gerekli hallerde işlemin yapılmasını erteleyebilme yetkisine sahip olması,
- Bildirim sebebiyle mali kuruluşların çalışanlarının ve yetkililerinin hukuki bir yaptırım ve kovuşturmadan muaf tutulması,
- Karapara aklama suçunun tespitinde, telefon dinleme veya bilgi - işlem sistemlerine girebilme gibi özel araştırma tekniklerinin kullanılması,
- Mali kuruluşlardan bilgi ve belge istenilmesinde, müşteri sırrı - bankacılık sırrı düzenlemeleri ileri sürülmemesi,
- İşlemlerle ilgili yetkili birimlere bildirimde bulunulduğu, işlem sahibinin veya üçüncü şahısların haberdar edilmemesi,
- Bildirim yükümlülüklerini yerine getirmeyenlere cezai yaptırımların uygulanması,
- Karapara aklanması suç olarak düzenlenmesi

şeklindedir. 1999 tarihli B.M.’in “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmesi” ile uluslararası alanda konuya yapılan vurgu, A.B.D.’de yaşanan 11 Eylül olaylarının ardından ivme kazanmıştır⁷³³. Bu ivmenin en önemli sonucu, suç gelirlerini aklama ile mücadele kapsamında getirilmiş tedbirlerle suç fonlarının terörün finansmanında kullanımının önlenmesi yönündeki çabalar olmuştur⁷³⁴. Terörün finansmanı, karapara aklanması ile mücadelede kapsam dahiline alınmış ve dolayısıyla kanun model üzerinde güncellenme ihtiyacı da ortaya çıkmıştır.

⁷³³ Aykın ve Sözen, op.cit., s.343.

⁷³⁴ Idem.

2003 yılında gözden geçirilerek güncellenen model 2009 yılında yeniden geliştirilerek yayınlanmıştır. Ancak, bu model yasanın hazırlanmasında U.N.O.D.C. ve I.M.F.'in yanında İngiliz Uluslararası Topluluğu Sekreterliği'nin de katılması bu modelin Anglo-Amerikan Hukuk sistemi için hazırlanan bir “*tepki model*” niteliği taşımasına neden olmuştur⁷³⁵. Bu model uygulaması, suç gelirlerinin aklanması yanında terörün finansmanı ile ilgili iç hukukunda düzenleme yapmak isteyen ülkelerle sınırlıdır.

B.M. hazırladığı kanun modeller ile, uluslararası alanda ülkelere rehber niteliği taşıyan, suç gelirleri ve aklama suçuyla mücadele teknikleri, mali istihbarat birimleri, bildirimler, yükümlülükler, soruşturma teknikleri, cezai yaptırımlar, müsadere, el koyma, uluslararası işbirliği, suçluların iadesi, karşılıklı adli yardımlaşma gibi ülkelerin iç hukuk sistemlerinde yapmaları gereken düzenlemeleri bir set olarak sunmaktadır.

7. Karayipler Mali Eylem Grubu

Karapara aklama ile mücadelede, 1990 yılında Karayip ülkelerinin katılımıyla kurulmuş olan Karayipler Mali Eylem Grubu, F.A.T.F.'un 40 Tavsiye Kararlarını temel alarak ve grubunda belirlediği 21 Tavsiye kararları ile karaparanın aklanmasına karşı mücadele eden örgütler arasında yerini almıştır. Bu grupla işbirliği yapan ve destekleyen ülkeler, Kanada, A.B.D., Fransa, İngiltere ve Hollanda'dır⁷³⁶.

8. Doğu ve Güney Afrika Karapara Aklama İle Mücadele Grubu⁷³⁷

Doğu ve Güney Afrika Karapara Aklama ile Mücadele Grubu (Eastern And Southern Africa Anti-Money Laundering Group – E.S.A.A.M.L.G.) 26-27 Ağustos 1999 tarihinde Tanzanya'da yapılan toplantıda karapara aklamaya karşı mücadele amacıyla kurulmuştur. Grubun çalışma kapsamına, diğer uluslararası sözleşmelerde de yer verilen terörizmin finansmanı ile mücadele dahil edilmiştir. Grubun üyesi olan devletler şunlardır: Bostwana, Kenya, Malawi, Mauritius, Mozambik, Namibya, Şeyssel,

⁷³⁵ Dülger, op.cit., s.304-305.

⁷³⁶ <http://menafatf.org/categoryList.asp?cType=about>[24.06.2012].

⁷³⁷ <http://www.fatfgafi.org/documents/documents/fatfrecommendationsbyesaamlgcountries.html> [20.06.2011].

Güney Afrika Cumhuriyeti, Swaziland, Tanzanya, Uganda, Lesotho, Zambiya, Zimbabwe.

9. Güney Amerika Mali Eylem Görev Gücü⁷³⁸

Güney Amerika Mali Eylem Görev Gücü, (Grupo de Accion Financiera de Sudamerica - South American Financial Action Task Force – G.A.F.I.S.U.D.) 8 Aralık 2000 tarihinde karapara aklama ile mücadele amacıyla dokuz Güney Amerika ülkesi tarafından kurulmuştur. G.A.F.I.S.U.D., mücadele kapsamına daha sonra terörün finansmanı ile mücadeleyi de dahil etmiştir. G.A.F.I.S.U.D. üyesi ülkeler şunlardır: Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili, Kolombiya, Ekvator, Meksika, Paraguay, Peru, Uruguay Amerikan Devletleri Organizasyonu (OAS) ve Amerika Uyuşturucu Kontrol Komisyonu kuruluşun danışman üyesidir. G.A.S.F.I.S.U.D., 2006'da F.A.T.F. a imtiyazlı üye olmuştur.

10. MONEYVAL

Eylül 1997 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından, F.A.T.F. üyesi olmayan konsey üyesi ülkelerin karapara aklamaya karşı mücadele kapasitesi geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkesi çerçevesinde karapara aklama tehlikeleri ile mücadelede alınması gereken tedbirlerin önemini vurgulayan uluslararası oluşumlardan biridir. *Committee of Experts on the Evaluation of Anti Money Laundering Measures and Financing of Terrorism* olarak oluşturulan bu komite uluslararası alanda MONEYVAL kısaltması olarak kullanılmaktadır. Üye ülkelerin var olan sistemlerinin, karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede uluslararası standartlara uyumlu ve etkin sistemler olmasının sağlanması hedeflenmiştir⁷³⁹. Standartlar, 1988 tarihli Viyana Konvansiyonu, F.A.T.F. 40 ve 9 Özel Tavsiye Kararları, Avrupa Konseyi Sözleşmeleri ile A.B. Direktiflerini esas alan MONEYVAL, 11 Eylül 2001 tarihinden sonra faaliyet alanını terörün finansmanı ile mücadeleyi de kapsayacak şekilde genişletmiştir. MONEYVAL'ın üyesi ülkeler, Arnavutluk, Andora, Ermenistan, Azerbaycan, Bosna Hersek, Bulgaristan, Fransa, Hollanda, Hırvatistan, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Çek Cumhuriyeti, Estonya,

⁷³⁸ <http://www.fatf-gafi.org/documents/documents/speech-gafisud-dec2012.html>[20.06.2011].

⁷³⁹ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/About/MONEYVAL_in_brief_en.asp[25.07.2012].

Gürcistan, Macaristan, Letonya, Liechtenstein, Litvanya, Moldova, Malta, Monako, Polonya, Romanya, Rusya Federasyonu, San Marino, Sırbistan, Karadağ, Slovakia, Slovenya, Makedonya ve Ukrayna, F.A.T.F. u, MONEYVAL'ı Fransa ve Hollanda tam üye statüsünde temsil etmektedir. MONEYVAL, 2006'da F.A.T.F.'a imtiyazlı üye olmuştur.

11. Avrasya Grubu

Avrasya Grubu (Eurasian Group- EA.G.), 6 Ekim 2004 tarihinde yapılan Moskova Konferansı'nda verilen karar üzerine kurulmuştur. Avrasya Grubu, F.A.T.F.'un 2004 yılı Genel Kurul toplantısında F.A.T.F.'a gözlemci üye olarak kabul edilmiştir. Avrasya Grubuna üye ülkeler: Belarus, Çin, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya, Tacikistan ve Özbekistan'dır. Türkiye, gruba Aralık 2005'de gözlemci üye sıfatıyla katılmıştır⁷⁴⁰.

12. Ortadoğu Güney Afrika Mali Eylem Görev Gücü

30 Kasım 2004 tarihinde Bahreyn'de Ürdün, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Tunus, Cezayir, Suudi Arabistan, Suriye, Umman, Katar, Kuveyt, Lübnan, Mısır, Fas ve Yemen ülkesi bakanlarının katıldığı toplantıda Ortadoğu Güney Afrika Mali Eylem Görev Gücü'nün (Middle East-North Africa Financial Action Task Force – M.E.N.A.F.A.T.F.) kurulmasına karar verilmiştir. M.E.N.A.F.A.T.F., Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesindeki (M.E.N.A. Bölgesi) ülkelerin karapara aklama ve terörün finansmanı tehdidi altında olmalarından dolayı, aklama suçuyla mücadelede işbirliği içinde olunması gerektiği ve ülkelerin kültürel değer, anayasal ve hukuki sistemleri çerçevesinde geliştirmeye ihtiyaç duyulan hususların F.A.T.F.'un 40 Tavsiye ve 9 Özel Tavsiye standartlarına uyumlu olacak şekilde geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır⁷⁴¹. MENAFATF, 2007'de F.A.T.F.'a imtiyazlı üye olmuştur. M.E.N.A.F.A.T.F.'a üye

⁷⁴⁰ <http://menafatf.org/categoryList.asp?cType=about>[24.06.2012].

⁷⁴¹ Idem.

lkeler, Sudan, Ürdün, Arap Emirlikleri, Bahreyn, Mısır, Tunus, Suudi Arabistan, Suriye, Irak, Umman, Katar, Lübnan, Fas, Libya, Yemen, Maritanya, Kuveyt'dir⁷⁴².

13. Karapara Aklamaya Karşı Hükümetler Arası Afrika Eylem Grubu

Karapara Aklamaya Karşı Hkmetlerarası Afrika Eylem Grubu (Groupe Intergouvernemental D'action Contre Le Blanchiment De L'argent En Afrique-G.I.A.B.A.), Kasım 2000'de, karapara aklamaya karşı Batı Afrika ekonomileri ve finansal sistemlerin korunması amaçlı kurulmuştur. Grubun ye devletleri; Benin, Burkina Faso, Cape Verde , Fildişı Sahili, Gambiya, Gana, Gine-Bissau, Gine-Conakry, Liberya, Mali, Nijer, Nijerya, Senegal, Sierra Leone ve Togo'dur. G.I.A.B.A., 11 Eylül 2001 tarihinde A.B.D.'de gerçekleşen terörist saldırıların ardından, karapara aklama ve terörün finansmanının arasındaki kuvvetli bağlantı nedeniyle terörün finansmanı ile mücadele için gerekli önlemleri revize etmiştir⁷⁴³.

14. Kıyı Bankacılığı Denetim Grubu

Basel Komite'nin öncülüğünde Ekim 1980'de kurulan, Kıyı Bankacılığı Denetim Grubu'nun (Off-Shore Group Banking Supervisory- O.G.B.S.) yeleri: Aruba, Bahamas, Bahreyn, Barbados, Bermuda, Cayman Adaları, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Cebelitarık, Guernsey, Hong-Kong, Isle of Man, Jersey, Labuan, Macau-Çin, Mauritıs, Hawai Antilleri, Panama, Singapur, Vanuatu'dur. Grubun kuruluş amacı⁷⁴⁴;

- 1) *Karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele ile sınır ötesi bankacılık konularında uluslararası standartların uygulanmasını temin etmek ve bu amaçla oluşan uluslararası kuruluşlara iştirak etmek,*
- 2) *Uluslararası alanda kabul edilen denetim ve gözetim standartlarının yeleri tarafından uygulanmasını teşvik etmek, uluslararası bankacılık denetim ve gözetimi konusunda diğerk denetim ve gözetim otoriteleri tarafından yapılan yapıcı ve olumlu nerileri kabul etmek ve geliştirmek*
- 3) *yelerinin karşılıklı çıkar konularını müzakere ve tespit etmek,*

⁷⁴² Idem.

⁷⁴³ http://www.iag-agi.org/spip/fiche-organisme-195_fr.html[24.06.2012].

⁷⁴⁴ stn, (Karapara Toplu Bakış), loc.cit.

4) Bilgi ve tecrübeleri paylaşmaktır.

C. SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASIYLA MÜCADELEDE OLUŞTURULAN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi “*Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferlerine İlişkin Tedbirler*” Hakkındaki R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararları

1949 yılında kabul edilen Avrupa Konseyi Statüsü, Avrupa’da insan hakları alanında standartlar oluşturması ve hukuki işbirliğinin sağlanması bakımından Avrupa hukukuna katkı sağlamıştır. Hukuki etkinliği sözleşmeler ve tavsiyeler şeklinde olup, imzalayan tarafı bağlayıcı özelliği bulunmaktadır. Avrupa Konseyi çerçevesinde işbirliğinin temel konuları, ulusal ve uluslararası ilişkilerde hukukun üstünlüğüne saygı gösterilmesi, ulusal hukukların modernize edilmesi ve uyumlaştırılması, daha esnek ve daha basit yöntemler geliştirerek hukuk sistemlerinin etkinliğinin özellikle cezaların infazı konusunda, artırılması, organize suçlarla, rüşvetle ve bilgisayar suçları, çevre suçları gibi yeni suç tipleri ile mücadele edilmesi; bilimsel gelişmelerin getirdiği yeni etik ve hukuki sorunlara ortak çözümler aranmasıdır⁷⁴⁵.

Avrupa’da suç fiillerinin artması, bu suçlardan elde edilen fonların bir ülkeden bir diğer ülkeye transferi, bu fonların aklanması suretiyle ekonomik sisteme sokulmasının derin tahribatlara sebebiyet vermesi, suç faillerinin sonraki fiilleri işlemeleri konusunda almış oldukları bu güçlerinde cesaretlenmelerine engel olmak amacıyla, uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi ve arttırılmasına yönelik Avrupa Konseyi’nin önemli bir çalışması R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararlarıdır. Bu tavsiye niteliğindeki kararlarda belirtilen fiillerle mücadele için uluslararası koordinasyon iş birliğinin arttırılması, bu kapsamda üye devletlerin bankacılık sistemlerinin uyması gereken kimlik tespitine ilişkin bazı önlemlerin alınması tavsiye edilmiştir (27 Haziran 1980). Kararda, aklama ile mücadelede önleyici tedbirler kapsamında, bankaların müşterilerinin kimliklerini resmi bir belgeye dayanarak tespit etmeleri, kiralık kasa kiralama hizmetini sadece tanıdıkları veya güvendikleri müşterilerine sunmaları, suç

⁷⁴⁵ Onur Karahanoğulları, “İdari Takdir Yetkisinin Kullanılmasına İlişkin R(80) 2 Sayılı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı”, 04.01.1996, s.323, [http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1996-45-01-04/AUHF-1996\[16.08.2011\]](http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1996-45-01-04/AUHF-1996[16.08.2011]).

konusu oluşturması nedeniyle seri numaraları kayıtlı paralara rezerv koymaları ve çalışanlarına özellikle müşteri kimlik bilgilerinin kontrolü ve suçlu davranışları konusunda gerekli eğitimi vermeleri gibi önlemlere yer verilmiştir⁷⁴⁶. Suç gelirlerinin aklanması ve Eylül 2011’de A.B.D.’ne yapılan terörist saldırıdan sonra terörün finansmanı ile mücadele amacıyla düzenlenen uluslararası sözleşmelerde yer alan önleyici tedbirler: müşterinin tanınması, şüpheli işlem bildirimi yükümlülüğü, iç denetim, risk yönetimi, kayıtların saklanması gibi bir takım tedbirlerle aklama fiilinin gerçekleşmeden ortaya çıkarılması ve bu fiillerin işlenmesinde mali kuruluşların kullanılmasının önüne geçilmek istenmektedir. Ülkelerin önleyici tedbirler olarak yükümlülerin müşterinin tanınması, kimlik tespiti, şüpheli işlem, nakit işlem bildirimleri şeklindeki tedbirlerin yanı sıra koruma amaçlı tedbirlerde uyguladıkları görülmektedir. Koruma tedbiri olarak, ülkelerin ihtiyaten aklama suçu ile ilgili soruşturma aşamasında failerin aklamaya konu malvarlıklarını gizleme, ortadan kaldırma gibi başvurabilecekleri yolları engellemek amacıyla bu değerlerin dondurulması, bloke edilmesi, elkoyulması ve müsadere edilmesi şeklinde birtakım bastırıcı tedbirlere başvurdıkları görülmektedir.

2. Avrupa Birliği 91/308/E.E.C. Sayılı Konsey Direktifi

Karapara aklanması ile mücadelede topluluk ortak eyleminin olmayışının üye ülkelerin tek pazarın tamamlanması ile çelişkili olabilecek önlemler benimsemesine ve aklayıcıların aklama faaliyetlerini kolaylaştırmak için sermayenin serbest dolaşımından yararlanmaya çalışacakları gerçeğinden hareketle, 10 Haziran 1991 tarihinde “*Mali Sistemin Karaparanın Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesi Hakkında*” 91/308/E.E.C. Konsey Direktifi kabul edilmiştir⁷⁴⁷. Direktifte, Viyana ve Strazburg Konvansiyon’larının temel hükümleri esas alınmıştır. Direktifin amacı, sermaye akışını ve mali hizmetlerin sunulmasını sınırlamadan, mali sistemin organize suç örgütleri tarafından karapara aklanmasında bir araç olarak kullanılmasını engellemektir. Direktif bu amaçla mali kuruluşlara müşterilerin hesap açma ve kiralık kasa kullanımında tek ve birbiri ile bağlantılı işlemlerde tutarın onbeşbin € aşması halinde müşteri kimlik tespiti

⁷⁴⁶ Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit., s.114.

⁷⁴⁷ Ergin Ergül, “Uluslararası Hukukta Karapara Aklamayla Mücadele”, *Gümrük Dergisi*, Sa.42, 2004. <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/42/6.html>[14.05.2012].

yapma, kayıtları saklama ve mücadele programları oluşturma ve mali karapara aklama şüphesi olan işlemlerin varlığı halinde kuruluşların bankacılık gizliliği kuralını askıya alma ve şüpheli durumdan yetkili makamları bilgilendirme yükümlülüğü getirmektedir. Direktifte, karapara aklama suçu ile mali kurumlar ve kredi kurumlarına kimlik tespiti ve kayıtların saklanması, şüpheli işlem bildirimi, iç denetim ve eğitim, dikkat ve özen gibi yükümlülüklerle ilgili düzenlemeler yer almaktadır.

3. 2001/97/E.E.C. Sayılı Konsey Direktifi

Avrupa Komisyonu, 91/308/E.E.C. sayılı Direktifin güncelleştirilmesi ve kapsamının genişletilmesi ile ilgili değişiklik yapılmasına ilişkin, 14 Temmuz 1999'da Avrupa Parlamentosu ve Konsey'e bir öneri sunmuştur. Avrupa Parlamentosu tarafından 13 Kasım 2001'de kabul edilen öneri, 19 Kasım 2001'de A.B. Bakanlar Konseyi'nce de onaylanmıştır⁷⁴⁸. Öneride yer alan temel değişiklikler özellikle öncül suçlar ve yükümlü gruplarının kapsamının genişletilmesi ile ilgilidir. Direktifte, 91/308/E.E.C. direktifinde öncül suç sadece uyuşturucu suçları kapsarken, 2001/97/E.E.C. direktifte öncül suç kapsamı genişletilmiştir⁷⁴⁹. Mücadele kapsamındaki öncül suçlardan uyuşturucu suçlarının yanı sıra organize suçlar, yolsuzluk suçları, sahtecilik, üye devletin ceza hukukunda ağır hapse neden olabilecek suçları da kapsayacak şekilde genişletilmiş olması direktifte yapılan en önemli değişikliktir. Direktifte, üye ülkelerce belirlenecek ağır hapis cezasını gerektiren suçların, ağır suçlar kapsamında olduğu ifade edilmiştir⁷⁵⁰.

Ayrıca direktifte, yükümlüler kapsamına serbest muhasebeciler, mali müşavirler, müzayedeciler, emlakçılar, bağımsız denetçiler, noterler ve avukatların (gizlilik yükümlülükleri gözönünde bulundurularak) kapsam dahiline alınması istenmiştir. Direktifle getirilen önleyici tedbirler, kredi kuruluşlarının, finansal kuruluşların, denetçilerin, muhasebecilerin, mali müşavirlerin, belirli faaliyetleri çerçevesinde noterlerin ve avukatların, emlakçıların, kumarhanelerin ve onbeşbin €'nın üzerinde nakit işlem gerçekleştiren değerli taş, maden, sanat eseri ticareti ve

⁷⁴⁸ Idem.

⁷⁴⁹ <http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirinin-aklanmasi/uluslararasımucadele.aspx#>[04.08.2011].

⁷⁵⁰ Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit., s.127.

müzayedecilik işi ile uğraşanların tümü, yükümlülük altına alınmaktaydı⁷⁵¹. Böylece, karapara aklayıcılarının eylemlerinde mali sektör dışında bazı mesleklerinde kullanabilecekleri öngörülerek bu meslek grupları da kapsam dahiline alınmak istenmiştir.

4. 2005/60/E.C. Sayılı Konsey Direktifi

Avrupa Konseyinin 2005/60/E.C. sayılı Konsey Direktifi ile birlikte, *Mali Sistemin Karaparanın Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine İlişkin 1991/308/E.E.C. sayılı Avrupa Topluluğu Konsey Direktifi* yürürlükten kalkmıştır. 2005/60/E.C. sayılı Finansal Sistemin Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Dair Konsey Direktifi ile birlikte Avrupa Birliği üyesi ülkelerin karapara aklama ile mücadelede mevzuatlarında yapmaları gereken düzenlemeler belirtilmiştir⁷⁵². Direktifle müşterini tanı (Customer Due Dilligence – C.D.D.) ve karapara aklama suçunun yanısıra terörün finansmanını da kapsayacak şekilde tedbirlerin yeniden düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Direktifin getirdiği en büyük yeniliklerden biri direktifte sayılan bütün önleyici tedbirlerin terörizmin finansmanını da kapsayacak şekilde genişletilmesidir. Direktif⁷⁵³;

- 2002/475/JHA sayılı Konsey Çerçeve Kararında belirlenen suçları
- Viyana Konvansiyonu’nda belirlenen uyuşturucu suçlarını,
- Dolandırıcılık ve yolsuzluk suçlarını,
- Hürriyeti bağlayıcı cezasının üst eşik sınırı bir yılı veya alt eşik sınırı altı

ayı aşan suçları, öncül suç olarak esas almıştır.

Bunların dışında⁷⁵⁴:

- *Gerçek faydalanıcı*⁷⁵⁵, *trust* ve *şirket hizmet sağlayanlar*, *siyasi nüfuz sahibi kişiler*, *iş ilişkisi ve paravan banka kavramlarının tanımları* yapılmıştır.

⁷⁵¹ Idem.

⁷⁵² Aykın, (Aklama Boyutu), loc.cit.

⁷⁵³ [http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirinin-aklanmasi/uluslararasıimucadele.aspx#\[04.08.2011\]](http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirinin-aklanmasi/uluslararasıimucadele.aspx#[04.08.2011]).

⁷⁵⁴ Idem

⁷⁵⁵ Gerçek faydalanıcı: Nihai olarak bir müşterinin mülkiyet ve kontrolünü elinde bulunduran gerçek kişi(ler) ve/veya adına işlemin gerçekleştirildiği kişidir. Herhangi bir tüzel kişilik veya düzenleme üzerinde nihai olarak etkin kontrol uygulayan kişileri de içerir. F.A.T.F., International Standards

- *Kredi kuruluşları, finansal kuruluşlar, denetçiler, bağımsız muhasebeciler, belirli faaliyetleri çerçevesinde noterler ve bağımsız hukuk mesleği ile uğraşanlar, emlakçılar, “trust” ve şirket hizmeti sağlayanlar, kumarhaneler ve onbeşbin € üzerinde nakit işlem⁷⁵⁶ gerçekleştirenlerin yükümlü olarak kabul edilmesini öngörmüştür.*
- *Özel dikkat gerektiren işlemlere ilişkin düzenleme,*
- *Her üye ülkenin karapara aklama ve terörün finansmanı ile ilgili şüpheli işlem bildirimlerini alacak, analiz edecek ve bu bilgileri ilgili otoritelerle paylaşacak bir mali istihbarat birimi kurması gerekliliği,*
- *İfşa etme yasağı (tipping off),*
- *Kayıtların beş yıl süre ile saklanması hükmü,*
- *Mali kuruluşlar ve kredi kuruluşlarının mali istihbarat birimi ile hızlı bir şekilde veri değişimini gerçekleştirmelerinin sağlanmasına ilişkin düzenleme,*
- *Karaparanın aklanması ve terörün finansmanı ile ilgili istatistik verileri oluşturulmasına ilişkin düzenleme (şüpheli işlem bildirim sayısı, yürütülen soruşturma sayısı, mahkûmiyet sayıları ve müsadere miktarı),*
- *Risk belirlemesi, risk yönetimi, uyum yönetimi konularında politika ve prosedürlerin oluşturulması ve yükümlü kuruluşların bu konularda eğitimler düzenlenmesi,*
- *Döviz büroları, trustlar ve kumarhanelerin lisans altına alınması,*
- *Yükümlülerin denetlenmesi,*
- *Mali İstihbarat Birimleri arasında işbirliğine gidilmesi,*
- *Gerçek ve tüzel kişilere uygulanacak yaptırımlar,*

olmak üzere direktifin düzenleme getirdiği diğer hususlardır.

On Combating Money Laundering And The Financing of Terrorism & Proliferation, February: 2012, s.14.

⁷⁵⁶ <http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF.pdf>[03.05.2012].
Üstün, (Karapara Toplu Bakış), op.cit., s.24.

5. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

19 Aralık 1988 tarihinde B.M. konferansında kabul edilen sözleşme, B.M. gözetiminde imzaya açılmış ve 11 Kasım 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme ile bireylerin sağlık ve refahını ciddi bir biçimde tehdit eden ve toplumun ekonomik, kültürel ve siyasal temellerine zararlı etkisi olan uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığı ile uluslararası boyutta etkin bir mücadele sağlanması için taraflar arasındaki işbirliğinin artırılması amaçlanmıştır. Sözleşmede, uyuşturucu madde kaçakçılığının devletin yapısını, mali ve ticari faaliyetlerini, toplumun her kesimine nüfus etmek suretiyle toplum düzenini bozucu etkileri yanında bireyleri yasa dışı faaliyetlerden kazanılan büyük meblağlı kazançlar ile bu tür faaliyetler içinde olmalarını özendirmesi, suç faillerinin yasa dışı yollardan elde ettikleri kazançlardan mağdur edilmeleri gerektiği ve konuyla ilgili ülkelerin ortak sorumluluk ve uluslararası işbirliği (denizyolu ile yapılan kaçakçılığın önlenmesinde uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi) ve suç nitelikli eylemlerin önlenmesi amacıyla cezai konularda işbirliğine olanak sağlayan etkin hukuki olanakların güçlendirilmesi ve geliştirilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Türkiye, 22.11.1995 tarih 4136 sayılı Kanunla Viyana Konvansiyonu'nun onaylanması uygun bulunarak, 16/11/1996 tarih 96/7801 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onanmıştır⁷⁵⁷.

Sözleşmede öncül suç ya da karapara aklama suçu başlıkları altında tanım yapılmamakla birlikte; taraf ülkelerin⁷⁵⁸,

- uyuşturucu ve psikotrop maddenin, üretimi, imalatı, hazırlanması, satışı, dağıtımı, teslimi, transiti, ithali ve ihracı,
- bir mamelekin bu suçlardan birinden veya bu suç veya suçlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, mamelekin kaynağını gizlemek, olduğundan farklı göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla bu mamelekin başka bir mameleke dönüştürülmesi veya devredilmesi,

⁷⁵⁷ [http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirinin-aklanmasi/uluslararasıimucadele.aspx#\[04.08.2011\]](http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirinin-aklanmasi/uluslararasıimucadele.aspx#[04.08.2011]).

⁷⁵⁸ Idem.; Kaçar, (Tüm Yönleriyle), op.cit., s.315-352.

- Uyuşturucu suçlarından birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, hareketinin, gerçek sahibinin gizlenmesi ya da olduğundan farklı gösterilmesi,
- Uyuşturucu suçlarından ya da bu suçlara iştirakten kaynaklandığını bilerek, bu malvarlığının edinilmesi, sahip olunması, ya da kullanılması,
- Bir başkasını bu suçlardan birini işlemeye veya uyuşturucu veya psikotrop maddeleri kaçak olarak kullanmaya yöneltmesi, teşvik edilmesi,
- Bu suçların işlenmesi amacıyla örgüt oluşturulması, işbirliği yapılması, teşebbüste bulunulması, yardımcı olunması, kolaylık ve yol gösterilmesi, fiillerinin suç olarak sayılması için gerekli önlemleri alacakları öngörülmüştür⁷⁵⁹. Sözleşmede sadece uyuşturucu kaçakçılığından elde edilen varlıkların aklanması işlemi, suç olarak kabul edilmiştir

Sözleşmenin, uluslararası boyutu bulunan uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığı ile etkin bir biçimde mücadele edilebilmesini sağlayabilmek, taraf devletler arasındaki işbirliğinin artırılması ve taraf devletlerin, önleyici tedbirler ile ilgili kendi hukuk sistemlerinde hürriyeti bağlayıcı ceza, adli para cezası veya müsadere gibi düzenlemeleri yapmaları gerektiği öngörülmüştür.

Sözleşmenin m. 1/f fıkrasında müsaderenin tanımı, *“hakkın kaybedilmesi kavramı da dahil olmak üzere, mahkeme veya başka bir yetkili makamın kararıyla mülkiyetin sürekli olarak kaybedilmesi”*⁷⁶⁰ olarak düzenlenmiş ve her bir taraf devletin uyuşturucu suçlarından elde edilen kazançların veya bu kazançlara karşılık gelen malvarlığının bu suçlarda kullanılan ya da kullanılması amaçlanan araçların müsadere edilebilmesi amacıyla gerekli önlemleri almaları öngörülmüştür⁷⁶¹. Ayrıca müsaderenin uygulanabilmesi için taraf ülkelerin tam bir işbirliği içinde bulunmaları banka, mali ya da ticari kayıtların adli yardımlaşma kapsamında istenebileceği ve dahası taraf ülkelerin *“banka hesaplarının gizliliği”* gerekçesiyle bilgi vermekten kaçınamayacakları hüküm

⁷⁵⁹ <http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirinin-aklanması/uluslararasıimucadele.aspx#>[04.08.2011].

⁷⁶⁰ Idem.

⁷⁶¹ Kaçar, (Tüm Yönleriyle), op.cit., s.319.

altına alınmıştır. Sözleşmede aynı zamanda “*kontrollü teslimat*” uyuşturucu suçlarının ve bu suçlardan kaynaklanan gelirlerin aklanması suçlarının işlenmesine iştirak etmiş olan kişilerin tespit edilmesi amacıyla kaçak veya kaçak olmasından şüphelenilen ve bir şekilde sevk edilen uyuşturucu ve psikotrop maddelerin bu sözleşmenin ekinde yer alan tablolarda kayıtlı maddelerin veya onların yerine geçen maddelerin ilgili ülkelerin yetkili makamlarının bilgisi ve denetimi altında bir veya birçok ülke itibariyle girişine, geçişine veya çıkışına olanak veren yöntem olarak tanımlanmış ve taraf devletlerin kontrollü teslimat yönteminin uygulanabilmesi için gerekli önlemleri almaları öngörülmüştür⁷⁶².

6. Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zaptedilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Anlaşması

Suçtan gelir elde edilmesinin önlenmesi amacıyla, suç gelirlerinin müsadere edilerek aklanmasının önlenmesi ve ayrıca bu amaçla uluslararası işbirliğinin sağlanmasına yönelik olarak Avrupa Konseyi tarafından 08.11.1990 tarihinde, “*Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Sözleşme - Strazburg Konvansiyonu (141 AK Sözleşmesi)*” imzaya açılmış ve 01.09.1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁷⁶³. Sözleşmenin hazırlanmasının temel nedeni, uluslararası bir sorun haline gelen ağır suçlarla mücadelenin en iyi yolunun suçluların suçtan elde ettikleri gelirden mahrum edilerek bu suçları tekrar işlemelerinin önlenmesi ve bu konuda uluslararası işbirliğinin tam olarak sağlanmasıdır⁷⁶⁴. Strazburg Konvansiyonunda, Viyana Konvansiyonundan farklı olarak öncül suç tanımı yapılmış, uyuşturucu ve psikotrop madde ticareti haricinde aklama suçuna konu olabilecek gelir getiren suçlar öncül suç kapsamına alınarak suç kapsamı genişletilmiştir. Sözleşmede,

- Karapara aklamanın suç haline getirilmesi,
- Suç gelirlerinin müsadere edilmesi ve
- Karapara aklama ile mücadele kapsamında geniş kapsamlı uluslararası işbirliği ve adli yardımlaşma öngörülmüştür.

⁷⁶² <http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirinin-aklanmasi/uluslararasıimucadele.aspx#>[04.08.2011].

⁷⁶³ Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit., s.116.

⁷⁶⁴ Kaçar, (Tüm Yönleriyle), op.cit., s.355.

Sözleşmenin 6. maddesinin 1. fıkrası hükmünde “Karapara Aklama Suçları”, sözleşmeye taraf ülkelerin kasıtlı olarak işlenen aşağıda yazılı fiilleri, iç hukuklarında suç olarak düzenlemeleri ve gerekli önlemleri almaları ifade edilmiştir. Karapara aklama fiilleri⁷⁶⁵,

a) Bir mal varlığının suçtan kaynaklanan gelir olduğunu bilerek, bunun kaynağını gizleme veya olduğundan değişik gösterme veya öncül suçun işlenmesine karışan herhangi bir şahsın eylemlerinin hukuki sonuçlarından kurtulmasına yardım etme maksadıyla değiştirilmesi veya nakledilmesi,

b) Herhangi bir malvarlığının suçtan kaynaklandığını bilerek, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini, bu malvarlığı ile ilgili hakları veya sahipliğinin gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi,

c) Alındığı tarihte bir malvarlığının suç kaynaklı olduğunu bilerek, bu malvarlığının iktisap edilmesi, bulundurulması veya kullanılması,

.....

e) Tespit olunan suçlardan herhangi birinin işlenmesine iştirak, katılma veya işlenmesi için teşekkül kurma, teşebbüs, ve yardım etme, teşvik etme, kolaylaştırma ve tavsiyede bulunulması

olarak belirlenmiştir. Sözleşmeye göre ülkeler, zoralarına tabi bir malın tespitini ve takibini yapabilmek ve bu tür malın elden çıkarılmasına veya nakline yol açan herhangi bir muameleyi önleyebilmek için gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaklardır⁷⁶⁶. Ayrıca, aynı maddenin 3. fıkrasında, taraf ülkelerin karapara aklama sanığının,

a) malın suçtan kaynaklandığını varsayması gerektiği,

b) kazanç sağlamak amacıyla hareket ettiği,

c) suç teşkil eden faaliyetlerin sürdürülmesini kolaylaştırmak amacıyla hareket ettiği, hallerinden birinde veya hepsinde, sözleşmenin 1. madde hükmünde yer alan fiillerden bazılarını veya tümünü, kendi iç hukuklarında suç saymaları ve gerekli

⁷⁶⁵ <http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirinin-aklanmasi/uluslararasıimucadele.htm> [04.08.2011].

⁷⁶⁶ Aydın, (Karapara Enstrümanlar), op.cit., s.200

önlemleri almaları belirtilmiştir. Sözleşme, karapara aklama suçunun konusunu oluşturan gelirlerin elde edildiği öncül suçun, herhangi bir suçtan elde edilebileceği ve her suçun öncül suç olabileceği belirtilerek, Viyana Konvansiyonu'nda olduğu gibi öncül suça dar kapsamlı yaklaşmamış ve öncül suç tanımını yapmıştır. Aynı zamanda, “*malın suçtan kaynaklandığını varsayması gerektiği*” ifadesini kullanarak sözleşmede karapara aklama suçu failinde, bulunması gereken manevi unsurun kast olduğuna dair (m. 6/1) vurgu yapıldıktan sonra, faildeki kastın ispatı açısından suçun konusunun ‘suçtan elde edildiğinin bilmesi’ gerektiğine ilişkin bir karinenin kabul edileceği belirtilmektedir⁷⁶⁷. Böyle bir düzenleme, aklama suçuyla mücadelede kovuşturma makamlarının işini epey kolaylaştıracağı söylenebilir. Sözleşmede ayrıca, banka hesaplarının gizliliği gerekçesiyle madde hükümlerine riayet etmekten kaçınılamayacağı belirtilerek, aklama suçu ile mücadele konusunda önemli bir kararlılık ortaya konulmaktadır⁷⁶⁸.

Sözleşmeye taraf ülke, imza sırasında veya onay, kabul, tasvip veya katılma belgelerini tevdi ederken Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacakları beyan ile, karapara aklama suçunun sadece m. 6/1. fıkrasında belirtilen öncül suçlara uygulanacağını veya kendi iç hukuklarında uygulamayı öngördüğü öncül suç ve suç kategorilerini belirterek sözleşmeyi çekince koymak suretiyle imzalayabilecekleri belirtilmiştir.

Sözleşmede, her bir tarafın suçtan doğan gelirlerin ve malvarlığının müsadere edilmesini amaçlayan soruşturmalar ve kovuşturmalar için birbirleriyle mümkün olan işbirliğini yapmaları ve taraf ülkenin müsadere amacıyla araştırma ve geçici tedbirlerle ilgili taleplerini karşılamak için sözleşme gereği taraf devletler, suçtan elde edilen gelirin veya suçta kullanılan malvarlığının müsadere edilebilmesi için gerekli olan yasal ve diğer tedbirleri alacakları hükmedilmiştir. Aynı zamanda, müsadere amacıyla ceza kovuşturması veya adli kovuşturma başlatan taraf devletin talep etmesi halinde, her bir taraf, sonraki aşamada müsadere talebine konu olabilecek veya böyle bir talebi karşılayabilecek şekilde malvarlığının ticaretinin, nakledilmesinin ve elden çıkarılmasının önlenmesi, dondurulması veya elkonulması gibi gerekli geçici tedbirleri,

⁷⁶⁷ Dülger, op.cit., s.342.

⁷⁶⁸ Aydın, (Karapara Enstrümanlar), loc.cit.

talep edilen tarafın iç hukukuna uygun ve elverdiği şekilde, içi hukukla çatışmadığı ölçüde yerine getireleceği belirtilmiştir (m.11). Bununla birlikte, Sözleşmenin 13. maddesi ile getirilen “*müsadere yükümlülüğü*” hükmü uyarınca, sözleşmeye taraf olan diğer devlet tarafından, ülkesinde bulunan suç kaynaklı gelirlerin veya vasıtaların müsadere talebini alan taraf devlet;

a) bu gibi gelirler veya vasıtalarla ilgili olarak talep eden Taraf ülke mahkemesi tarafından verilen müsadere kararını uygulayacak veya

b) bu talebi, bir müsadere kararının alınması için kendi yetkili makamlarına sunacak ve bu şekilde karar alınması halinde uygulayacaktır.

Taraf devletler arasındaki yardım taleplerinin hangi gerekçelerle reddedilebileceği hususu, sözleşmenin 18. maddesinde düzenlenmiştir. Red gerekçeleri; talebin ilgili olduğu suçun siyasi veya mali olması, istemin yerine getirilmesinin talep edilen tarafın temel hukuk prensiplerine aykırı olması, istemin yerine getirilmesinin, talep edilen tarafın egemenliğine, güvenliğine, kamu düzenine ya da diğer temel menfaatlerine zarar vermesi olasılığının bulunması halleridir.

Strasburg Konvansiyonu, Türkiye tarafından 27 Eylül 2001 tarihinde imzalamış ve 16/6/2004 tarihli 5191 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuş ve 30/07/2004 tarih ve 2004/7712 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. Bakanlar Kurulu Kararı, 01/09/2004 tarih ve 25570 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır⁷⁶⁹.

7. Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Aranması, Elkonması ve Müsadere Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi

Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin, uluslararası gelişmeler doğrultusunda yeniden gözden geçirilerek güncellenmesi kapsamında hazırlanan, “*Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Aranması, Elkonması ve Müsadere Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi (AK Sözleşmesi 198- Varşova*

⁷⁶⁹ Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit., s.116.

Sözleşmesi)” 16 Mayıs 2005 tarihinde imzaya açılmıştır. Türkiye, Varşova Sözleşmesi’ni, 28 Mart 2007 tarihinde imzalamıştır⁷⁷⁰.

Varşova Sözleşmesi hem suç gelirlerinin aklanmasını hem de terörün finansmanını birlikte düzenleyen ilk uluslararası belge özelliğini taşımaktadır⁷⁷¹. Sözleşmede, Strazburg Konvansiyonu’ndaki aklama suçu tanımı aynen mevcudiyetini korumuş (terörün finansmanı ilave) ilaveten önleyici tedbirler ve F.I.U.’lara yer verilmiştir.

Sözleşme yedi bölümden oluşmaktadır. Sözleşmenin 1. bölümünde, “gelir”, “mal”, “müsadere”, “öncül suç”, “F.I.U.”, “dondurma”, “el koyma”, “terörizmin finansmanı” kavramlarının tanımları yapılmıştır. 2. bölüm, terörizmin finansmanı ile ilgilidir. Sözleşmeye taraf ülkelerden, sözleşmenin III., IV. ve V. Bölümlerinde yer alan hükümlerin terörizmin finansmanına uygulanabilmesi için gerekli düzenlemeleri iç hukuklarında yapmaları istenmiştir. 3. bölüm, aklama ve terörizmin finansmanı kapsamında ulusal düzeyde alınması gereken tedbirlerle ilgilidir. Bu tedbirler iki kısımda ele alınmaktadır. Bunlar, genel tedbirler ile mali istihbarat birimi ve önlemeye yönelik tedbirler şeklindedir. Genel tedbirler: soruşturma, el koyma veya dondurma, müsadere, el konulan veya dondurulan malvarlığının idaresi, soruşturma teknik ve yetkileri ve aklama fiilleri, tüzel kişiliklerin sorumluluklarıdır. İkinci etapta alınması gereken tedbirler, sözleşmeye taraf her devletin mali istihbarat birimi oluşturmasını sağlayan gerekli yasal düzenlemeler ve karaparanın aklanmasının önlenmesine yönelik tedbirlerdir. Sözleşmede karaparanın aklanmasının önlenmesine yönelik tedbirler olarak, müşterinin ve nihai kullanıcıların kimlik tespitlerine ilişkin önlemler, şüpheli işlem bildirimi, nakit veya nakde yakın formdaki araçların fiziki olarak ülkeye giriş ve çıkışın tespit ve kontrolüne yönelik gerekli önlemlerin alınması istenilmektedir. Sözleşmede ayrıca ulusal nitelikli şüpheli işlemlerin ertelenmesine ilişkin düzenlemeye yer verilmektedir⁷⁷². 4. bölümde, şüpheli işlemlerin ertelenmesi için uluslararası işbirliği, F.I.U.’lar arası işbirliği, inceleme için yardımlaşma prensipleri, banka hesapları bilgileri, hesaplar arası transfer bilgileri ve bu işlemlere ilişkin bilgi talepleri, müsadere,

⁷⁷⁰ <http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirinin-aklanmasi/uluslararasıimucadele.htm> [04.08.2011].

⁷⁷¹ Değirmenci, op.cit., s.167; Dülger, op.cit., s.344.

⁷⁷² Ibid., s.119.

uluslararası işbirliğinin reddi ve ertelenmesi halleri, iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarının korunması, iletişim, iletişimde kullanılacak dil, taleplerin içeriği ve talepleri karşılayacak merkezi otoritenin hangi birim olacağı gibi hususlar düzenlenmiştir. 5. bölümde, mali istihbarat birimleri (F.I.U.) arasındaki işbirliği ilkeleri belirlenmiştir. F.I.U.'ların karşı tarafın talebi üzerine veya kendiliğinden bu sözleşme hükümleri kapsamında veya karşılıklı olarak imzaladıkları mutabakat muhtıraları uyarınca bilgi değişiminde bulunabilecekleri belirtilmiştir. 6. bölümde, sözleşme hükümlerinin uygulanmasının izlenmesi ve sözleşme hükümlerinin uygulanmasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların ne şekilde çözümleneceğine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Son bölümde ise, sözleşmenin imza ve yürürlüğe girmesi, sözleşmeye taraf olma, sözleşmede çekince ve beyan, değişiklik yapma ve sözleşmenin fesihi gibi hususlara yer verilmiştir.

8. Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu), 15 Kasım 2000 tarihinde B.M. Genel Kurulunda kabul edilerek, 12 – 15 Aralık 2000 tarihlerinde Palermo’da (İtalya) düzenlenen Konferansta imzaya açılmış ve 29 Eylül 2003’de yürürlüğe girmiştir⁷⁷³. Palermo Sözleşmesi, 13 aralık 2000 tarihinde imzalanmış 30 Ocak 2003 tarih ve 4800 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuştur⁷⁷⁴. Sınıraşan örgütlü suçların önlenmesi ve bu suçlarla daha etkili bir şekilde mücadele edilmesi için işbirliğini geliştirmek amacıyla düzenlenen Palermo Sözleşmenin 5’nci maddesine göre, taraf devletlerin sınıraşan nitelikte suç örgütleri tarafından işlenen,

- Üst sınırı dört yıl veya dört yılı aşan hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren veya daha ağır ceza gerektiren suçlar (ağır suçlar)
- Organize suç gruplarına katılma,
- Karapara aklama,
- Yolsuzluk ve adaletin engellenmesi gibi suçları kapsayacak şekilde öncül suçların kapsamının geniş tutularak belirlenmesini; öncül suçların sayma yöntemi

⁷⁷³ Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit., s.116.

⁷⁷⁴ Ibid., s.117.

ile belirlenmesi halinde ise örgütlü suç gruplarınca işlenen suçların öncül suç olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir⁷⁷⁵. Bu sözleşmeyi, Strazburg Konvansiyonu'ndan ayıran, aklama ile mücadelede alınan önlemler ile ilgili hükümlerdir. Sözleşmenin 5'nci madde hükmüne göre⁷⁷⁶,

- 1) *Doğrudan ve dolaylı olarak mali veya diğer maddi bir menfaat elde etmek amacıyla bir veya birden fazla kişinin ağır bir suç işlemek için anlaşması ve iç hukukun gerektirdiği durumlarda bu anlaşmanın gerçekleşmesine yönelik olarak anlaşmanın taraflarından birinin bir eylemde bulunması veya bir örgütlü suç grubuna katılması;*
- 2) *Örgütlü suç grubunun amacını ve bu grubun genel suç faaliyetlerini sözkonusu suçların işlenmesine yönelik niyetini bilerek;*
 - a. *Örgütlü suç grubunun suç faaliyetlerine;*
 - b. *İştirakinin yukarıda tanımlanan suçların gerçekleştirilmesine katkı sağlayacağını bilerek, örgütlü suç grubunun diğer faaliyetlerine,*

katılan kişinin eylemleri “örgütlü bir suç grubuna katılarak işlenen suç” kapsamında değerlendirilmiş ve eylemlerden biri veya her ikisinin teşebbüs halinde kalmış veya tamamlanmış bir suçtan bağımsız olarak başlı başına suç haline getirmesi gerektiği belirtilmiştir. Sözleşmeye taraf devlet, kendi iç hukukunun temel ilkelerine uygun biçimde aşağıdaki eylemleri, kasten işlendiği takdirde “suç” olarak yasal düzenlemelerinin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Sözleşmenin 6.maddesine göre, 1) suç geliri olduğu bilinen malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya öncül suçun işlenmesine karışmış olan herhangi bir kişiye işlediği suçun yasal sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla dönüştürülmesi veya devredilmesi; 2) Bir malvarlığının suç geliri olduğunu bilerek; gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, kullanımının, hareketlerinin veya mülkiyetinin veya malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi; 3) Kendi hukuk sisteminin temel kavramlarına tabi olarak, tesellüm anında bu tür bir malın suç geliri olduğunu bilerek; malın edinilmesi, bulundurulması veya kullanılması ve bu maddede belirtilen suçlardan herhangi birini işlemeye veya teşebbüse örgütlü olarak veya suç

⁷⁷⁵ Üstün, (Karapara Toplu Bakış), op.cit., s.21; <http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirinin-aklanması/uluslararasıimucadele.htm> [04.08.2011].

⁷⁷⁶ Idem.

işleme konusunda anlaşarak yardım, yataklık, kolaylaştırmak ve yol göstermek suretiyle katılması eylemleri, suç gelirlerinin aklama suçu olarak düzenlenmiştir⁷⁷⁷. Maddenin son bendine, öncül suçlar sözkonusu taraf devletin hem yargı yetkisi dahilinde hem de dışında işlenen suçları içerdiği belirtilmek suretiyle, bir taraf devletin yargılama yetkisi dışında işlenen bir suçun öncül suç sayılması için ilgili eylemin suçun işlendiği yerdeki devletin iç hukukuna göre suç teşkil etmesi ve bu maddeye başvuran ya da bu maddeyi uygulayan taraf devletin iç hukukuna göre orada işlenmesi halinde de suç teşkil etmesi gerektiği belirtilmiştir.

Sözleşmenin 7. maddesinde, karapara aklama ile mücadele önlemleri gereği taraf devletlerden⁷⁷⁸;

1) Banka, banka dışı mali kuruluşlar ve mali olmayan diğer kuruluşlara kimlik tespiti, kayıtların saklanması ve şüpheli işlemlerin bildirimi yükümlülüklerinin getirilmesi,

2) Karapara aklamaya ilişkin bilginin toplanması, analizi ve yasa uygulama birimlerine iletilmesi için ulusal merkezi bir birim olan mali istihbarat birimi kurulması,

3) Nakit ve nakit yerine geçen her türlü evrakın, sınır ötesi hareketinin denetlenmesi, izlenmesi ve bunların sınır ötesi nakil işlemlerine ilişkin bildirim yükümlülüklerini yerine getirilmesi istenmiştir. Sözleşmede ayrıca, suç gelirlerine el konulması ve müsadere, suçların önlenmesinde özel soruşturma yöntemlerinin kullanılması, suçluların iadesi ve karşılıklı adli yardım konuları hakkında da düzenlemeler yer almaktadır.

9. Uluslararası Ticari İşlemlerde Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi

Gelişmekte olan ülkelerin ileri teknoloji gerektiren pek çok büyük yatırımlar için ülke dışında yerleşik şirketlerden mal ve hizmet alım ihtiyacı yatırımların yapılması aşamasında, yüksek kâr elde etme yaklaşımı içinde olan yatırımcıların ihaleleri lehleri sonuçlanması amacıyla ihale komisyonu ve diğer karar vericilere rüşvet verme yolunu kullanmaktadırlar. Bu durum gelişmekte olan ülkelerde eşit rekabet şartları altında en uygun fiyata en kaliteli hizmet ve malın alınmasını engellemekte olup, uluslararası ticari

⁷⁷⁷ http://www.masak.gov.tr/masak2/sucgelirlerinin_aklanması/uluslararasımevzuat/BirleşmişMilletler [12.10.2012].

⁷⁷⁸ Üstün, (Karapara Toplu Bakış),op.cit., s.21-22; <http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirinin-aklanması/uluslararasımucadele.htm> [04.08.2011].

işlemlerde rekabet eşitsizliğine kaynaklık etmektedir⁷⁷⁹. Uluslararası rekabet şartlarını ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmalarını etkileyen bu sorunla ilgili, O.E.C.D tarafından düzenlenen ilk uluslararası belge olan 27 Mayıs 1994 tarihli “*Uluslararası Ticari İşlemlerde Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi*”, Türkiye tarafından 01.02.2000 tarih 4518 sayılı “*Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun*” ile onaylanmıştır⁷⁸⁰. Rüşvetin, ticaret ve yatırım alanları dahil olmak üzere, uluslararası ticari işlemlerde ciddi ahlâki ve siyasi kaygılara sebep olan kamu idaresini ve ekonomik gelişmeyi etkileyen ve uluslararası rekabet şartlarını bozan yaygın bir olgu olmasından dolayı uluslararası ticari işlemlerde yabancı kamu görevlilerine verilen rüşveti önlemek ve mücadele etmek için etkin caydırıcı önlemler alınmasını zorunlu kılmıştır. Sözleşmeye taraf olan ülkeler, yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvetin önlenmesi, tespit edilmesi, soruşturulması ve kovuşturulması ile ilgili sözleşmede yer alan hükümleri uygulamayı taahhüt etmiş olurlar. Sözleşmede, uluslararası ticari işlemlerin yürütülmesi sırasında bir işin yapılması veya yapılmaması ya da haksız bir yararın elde edilmesi ya da muhafazası amacıyla yabancı kamu görevlisine ya da üçüncü bir tarafa kasıtlı olarak doğrudan ya da aracılar vasıtasıyla haksız ödeme ya da herhangi bir menfaatin teklif edilmesi, vaat edilmesi ya da verilmesinin sözleşmeye taraf ülkelerce suç olarak kabul edilmesi öngörülmüştür⁷⁸¹.

Sözleşmede, yabancı kamu görevlilerine rüşvet verme suçunu⁷⁸²:

1) Uluslararası ticaretin yürütülmesinde bir işin veya haksız bir yararın elde edilmesi ve muhafazası gayesiyle resmi görevlerin ifası zımında hareket etme veya hareket etmekten kaçınması için, yabancı bir kamu görevlisine kasıtlı olarak doğrudan veya aracılar vasıtasıyla hak edilmemiş para veya diğer yararlar öneren, vaat eden veya veren kişi için, o kamu görevlisi veya üçüncü kişinin bu fiileri,

⁷⁷⁹ Hasan Aykın ve Şerife Avcı, “O.E.C.D. Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu görevlisine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi ve Türkiye’ye Yansıması”, s.1, http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/OECD_SOZLESME.pdf[27.07.2013].

⁷⁸⁰ Idem.

⁷⁸¹ Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit, s.122.

⁷⁸² 4518 sayılı Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun http://www.tbmm.gov.tr/tetik_komisyonubelgelerkanun_4518.pdf rüşvet[23.05.2013].

2- a) Teşvik, yardım veya yetkilendirme sureti de dahil olmak üzere, yabancı bir kamu görevlisine rüşvet verilmesine ortak olma,
b) Yabancı bir kamu görevlisine rüşvet verme amaçlı teşebbüs veya suç ortaklığı, teşebbüs veya suç ortaklığının, taraf ülkenin ulusal kamu görevlisine rüşvet verilmesinin de suç teşkil ettiği ölçüde, suç olarak addedilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Sözleşmede rüşvet suçunun elde edilmesinde sözü edilen araçların, rüşvet veren ve rüşvet alan kamu görevlisi arasında herhangi bir bağının olması şartı aranmamıştır. “Yabancı kamu görevlisi”, yabancı bir ülkede seçilmiş ya da atanmış olsun, yasama, idari veya adli bir görevi uhdesinde bulunduran bir kamu kurum ya da kuruluşu da dahil olmak üzere, yabancı bir ülke için kamu görevi ifa eden her şahıs ve uluslararası bir kamu kuruluşunun memur veya görevlisi olarak tanımlanmaktadır.

Sözleşmede gerçek kişilerin cezalandırılması yanında tüzel kişiler için de taraf ülkelerin kendi iç hukuklarında yabancı bir kamu görevlisine rüşvet verilmesi ile ilgili gerekli düzenlemelerin yapılması belirtilmiştir. Böylelikle, yabancı memurlara rüşvet verilmek suretiyle sağlanan ticari işlemler sonucunda elde edilen kazancın dikkate alınarak, tüzel kişilere para veya diğer idari yaptırımlar uygulanması gerektiği vurgulanmıştır⁷⁸³. Eğer, bir taraf devletin hukuk sisteminde cezai sorumluluk tüzel kişilere uygulanabilir değilse, yabancı kamu görevlilerine rüşvet verilmesi halinde tüzel kişilerin para cezaları da dahil olmak üzere etkili, orantılı ve caydırıcı diğer yaptırımlara maruz kalmalarını sağlayıcı tedbirlerin alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu tedbirler, yabancı kamu görevlisine verilen rüşvetin ve bundan kaynaklanan kazancın veya bu kazançla eş değerdeki mal varlığının, el koyma ve müsadereye tabi tutulması olarak belirtilmiştir.

Sözleşmenin 7. maddesinde “para aklanması”, kendi kamu görevlisine rüşvet verilmesini, kara para aklama mevzuatının uygulanması amacıyla öncül suç haline getiren taraf devlet, rüşvet vermenin gerçekleştiği yere bakmaksızın bunu yabancı kamu görevlisine rüşvet verilmesi durumu için de aynı şartlarla uygulayacaktır. Sözleşmenin bu maddesi ile ülke kendi iç hukukunda aklamamanın öncül suçu kapsamına aldığı rüşvet

⁷⁸³ Aykın ve Avcı, op.cit. s.4.

suçunu, yabancı ülke kamu görevlisine rüşvet verilmesini de suçun işlendiği yer açısından dikkate almaksızın iç hukukunda aklamamanın öncül suçu olarak düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Burada sözü edilen rüşvet gelirleri, rüşvet aracılığıyla elde edilen ya da muhafaza edilen ticari işlemler ya da diğer haksız menfaatlerden kaynaklanan kâr ya da diğer kazançlar olarak tanımlanmakta ve bu kapsamda yabancı kamu görevlisine rüşvet vermek suretiyle kazanılan bir ihale kapsamında yürütülen ticari işlemler sonucunda elde edilen her türlü ekonomik kazanç ya da bu ticari işlemlerden sağlanan gelirle satın alınan bir malvarlığı ya da herhangi bir şirket ortaklığı rüşvet gelirleri kapsamında değerlendirilmektedir⁷⁸⁴. Ancak, karapara olarak değerlendirilecek miktarın tespitinin diğer yasadışı faaliyetlerden elde edilen suç gelirleri kadar kolay olmadığını da belirtmek gerekir⁷⁸⁵. Türk hukukunda uluslararası ticari işlemlerde yabancı ülke görevlisine rüşvet verme fiili, 4782 sayılı “*Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi İçin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” ile 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun m. 211/3 fıkrasına,

“Yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış olan, yasama veya idari veya adli bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının memur veya görevlilerine veya aynı ülkede uluslararası nitelikte görevleri yerine getirenlere, uluslararası ticari işlemler nedeniyle, bir işin yapılması veya yapılmaması veya haksız bir menfaatin elde edilmesi veya muhafazası amacıyla, doğrudan veya dolaylı olarak birinci fıkranın öngördüğü menfaatlerin teklif veya vaat edilmesi veya verilmesi de rüşvet sayılır”

hükmü eklenmiştir. Değiştirilen madde hükmü ile para, hediye ve her nam altında olursa olsun sağlanan diğer menfaatlerle alıp satılan veya ihale edilen malların gerçek

⁷⁸⁴ O.E.C.D., Corruption: A Glossary of International Criminal Standards , Paris, 2007, s. 43-44.

⁷⁸⁵ Yabancı kamu görevlisine rüşvet vermek suretiyle iki milyar dolara verilecek bir inşaat ihalesinin üç milyar dolara kendisine verilmesini temin etmesi durumunda aradaki fark tutarın kara para olarak değerlendirilmesi mümkündür. Buradabir milyar dolarlık ilave gelir için yapılan masrafın (verilen rüşvet) müsadere edilecek karapara miktarının hesabında düşülmesi gerekebilecektir. Ancak, gerçek hayatta, rüşvet ilişkisi sonucu alınan işten veya yapılan mal satım işlemlerinden elde edilen kara para miktarının tespiti ve hesaplanması oldukça güç bir konudur. Aklama konusu ancak bu aşamadan sonra gündeme gelecektir. Aykırı, (Aklama Boyutu), op.cit., s.153.

değeri ile fiili bedeli arasındaki yüksek fark “menfaat” kapsamında sayılmıştır⁷⁸⁶.
Y.T.C.K. m. 252 “Rüşvet suçu”:

(1) Rüşvet alan kamu görevlisi, dört yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Rüşvet veren kişi de, kamu görevlisi gibi cezalandırılır. Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması halinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) Rüşvet alan veya bu konuda anlaşmaya varan kişinin, yargı görevi yapan, hakem, bilirkişi, noter veya yeminli mali müşavir olması hâlinde, birinci fıkraya göre verilecek ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

(3) Rüşvet, bir kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlamasıdır.

(4) Birinci fıkra hükmü, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler, kooperatifler ya da halka açık anonim şirketlerle hukukî ilişki tesisinde veya tesis edilmiş hukukî ilişkinin devamı sürecinde, bu tüzel kişiler adına hareket eden kişilere görevinin gereklerine aykırı olarak yarar sağlanması hâlinde de uygulanır.

(5) Yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış olan, yasama veya idarî veya adlî bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının memur veya görevlilerine veya aynı ülkede uluslararası nitelikte görevleri yerine getirenlere, uluslararası ticarî işlemler nedeniyle, bir işin yapılması veya yapılmaması veya haksız bir yararın elde edilmesi veya muhafazası amacıyla, doğrudan veya dolaylı olarak yarar teklif veya vaat edilmesi veya verilmesi de rüşvet sayılır.

Kanun maddesinde rüşvet suçu, rüşvet alan ve rüşveti veren açısından açık ve net bir şekilde tarif edilmektedir. Rüşvet suçu, hukuki olmayan haksız bir ekonomik menfaatin kamu görevlisi tarafından elde edilmesiyle sonuçlanmaktadır. Aynı zamanda kanun maddesindeki “Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması halinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur” ifadesi, kamu görevlisi ile iş sahibi arasında belli bir işin yapılması

⁷⁸⁶ Aykın ve Avcı, op.cit., s.7.

veya yapılmaması amacına yönelik menfaat teminini öngören bir anlaşmanın yapılması durumunda dahi rüşvet suçu tamamlanmış gibi cezaya hükmedilmektedir⁷⁸⁷.

D. SUÇ GELİRLERİNİ AKLAMA SUÇU İLE İLGİLİ YABANCI ÜLKE DÜZENLEMELERİ

1. Amerika Birleşik Devletleri⁷⁸⁸

a. Genel olarak

Amerika Birleşik Devletleri, elli federe devlet ve bir bölgeden oluşan federal bir devlettir. Her federe devletin kendi yasaları, mahkemeleri ve yüksek mahkemeleri bulunmaktadır. Ayrıca, tüm ülkede uygulanan federal yasalar, bu yasaları uygulayan federal mahkemeler ve federal yüksek mahkemeler bulunmaktadır⁷⁸⁹. A.B.D.’de karapara aklama ile ilgili, ilk uygulama olan 1970 yılında Banka Gizlilik Yasası’dır (Bank Secrecy Act - B.S.A.). Bu yasa ile bankalara onbin \$’ı aşan para ve parasal işlemleri rapor etme ve bildirme yükümlülüğü getirilmiştir. Karapara aklama suçu, 1986 yılında Karapara Aklama Kontrol Kanunu (Money Laundering Control Act) ile federal suç haline getirilmiştir. Bununla birlikte elli federe devletin otuzsekizinde, karapara aklama suçu düzenlenmiş, geri kalan oniki federe devlette aklama suç olarak düzenlenmemiştir⁷⁹⁰. Federal kanunlarda düzenlenmiş beyaz yaka suçları, organize suç ile ilgili suçların çoğunluğu karapara aklama suçunun öncül suçlarıdır. Ayrıca, terörizmin finansmanı ve yabancı kökenli terörist oluşumları da federal suç kapsamındadır.

Failin, karapara aklama suçundan suçlu bulunabilmesi için,

a) Yasadışı faaliyette bulunması veya teşvik etmesi,

b) Vergi kaçakçılığı yapması,

⁷⁸⁷ Ibid., s.8.

⁷⁸⁸ F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.6 (A.B.D. ile ilgili Karapara Aklama Suçu, F.A.T.F.’un, “A.B.D. Üçüncü Karşılıklı Değerlendirme Raporu”nda yer alan bilgilerden yararlanılarak hazırlanmıştır).

⁷⁸⁹ Ibid., s.3.

⁷⁹⁰ Gökçe, op.cit., s.59.

c) Kontrolü altındaki malın, mülkiyetini, kaynağını, yerini ve niteliği gizleme ve maskeleye eylemlerinde bulunması,

d) Bildirim yükümlülüğünden kaçınma eylemlerinde bulunması gerekmektedir⁷⁹¹.

A.B.D.’de bildirim yükümlülükleriyle ilgili düzenlemelerden 1988 tarihli Karapara Aklama Soruşturmasını Düzenleme Yasası (Money Laundering Prosecution Improvement Act), otomobil bayileri - aracıları (car dealers) ve gayrimenkul (real estate) işiyle uğraşanları “finansal kuruluş (financial institutions)” kavramı kapsamına dahil ederek tanımı genişletmiş ve büyük meblağlarla yapılan işlemlere ilişkin durumları raporlama ve üçbin \$’ı aşan parasal araçlarla (monetary instruments) yapılan işlemlerde, satın alanın kimlik bilgilerini tanımlama yükümlülüğü getirmiştir. 1992 tarihli Annunzio-Wylie Karapara Aklanmasının Önlenmesi Yasası’nda, karapara aklama suçundan kesin hüküm giymiş bankaların, “*Federal Mevduat Sigorta Kuruluşları*” lisanslarının (Federal Deposit Insurance of Institutions) iptal edileceği ile ilgili hükümler bulunmaktadır. 1994 tarihli Karapara Aklamanın Engellenmesi Yasası’nda, her federal bankanın karapara aklamayla mücadelede inceleme prosedürlerinin geliştirilmesi, yeniden gözden geçirilme ve genişletilme ihtiyacından ve olası bir durum karşısında federal bankaların özel hukuka göre verilen para ceza tutarlarını belirleme ve uygulama yetkisi verilmiştir⁷⁹². 1996 tarihli Terörizmin Önlenmesi Kanunu (The Terrorism Prevention Act) ile terör suçları, karapara aklamaya konu öncül suçlar kapsamına alınmıştır. 2001 tarihli U.S.A. P.A.T.R.I.O.T. Kanunu ile, uluslararası karapara aklama ve terör finansmanının önlenmesi, tespiti ve kovuşturmanın daha kolay yapılabilmesi için Banka Gizlilik Kanunu’nda (B.S.A.) gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Kanuna göre;

1) Her finansal kuruluşun, karapara aklama ile mücadele programının oluşturulması, 1/(i) iç politikalar, prosedürler ve kontrollerin geliştirilmesi, 1/(ii) uygun

⁷⁹¹ Fin.C.E.N., A Report To Congress In Accordance With § 356 (c) of The U.S.A. P.A.T.R.I.O.T. Act, 31 December 2002, s.5-6, http://www.fincen.gov/news_room/rp/files/356report.pdf [16.01.2011].

⁷⁹² U.S.A. Money Laundering Suppression Act of 1994 (sec 406), http://www.ffiec.gov/bsa_aml_infobase/documents/regulations/ML_Suppression_1994.pdf [27.01.2011].

personel atamasının yapılması, 1/(iii) çalışanlarına devam eden eğitim programları uygulanması, (iv) programın kontrolü açısından bağımsız denetim uygulaması⁷⁹³,

2) Bankada bir hesap açtırmak isteyen herhangi bir kişinin, '*kimlik tanımlaması*' hususunda minimum standartları ortaya koyan, federal düzenleyici yönetmeliklerin düzenlenme⁷⁹⁴,

3) Amerikan vatandaşı olmayan bir kişinin, A.B.D.'de özel bankada mevduat hesabı veya muhabir hesabı (correspondent account)⁷⁹⁵ açtırması, yönetmesi, idare etmesi hallerinin, bu hesapların karapara aklama mücadele karşısında kullanılan araçlar gibi ele alınıp, Amerikan finansal kuruluşlarının müşteri kimlik tanımlama politikalarını, prosedür ve kontrollerinin ve karapara aklama faaliyetlerini tespit ve raporlama yükümlülüğü getirilmiştir⁷⁹⁶.

4) A.B.D.'de finansal kuruluşların yabancı paravan (shell bank)⁷⁹⁷ bankalarla, yönetim, oluşum ve muhabir hesap ilişkisi kurmaları yasaklanmıştır⁷⁹⁸.

5) Kanunda ayrıca, finansal kuruluşların, karapara aklama ve terörün finansmanı faaliyetleri ile ilgili şüpheli görülen şahısların veya inandırıcı kanıtlara dayalı bilgileri, kolluk kuvvetleri (law enforcement authorities) ve düzenleyici otoritelerle (regulatory authorities) bilgi paylaşımı ile ilgili düzenleme yapılmıştır⁷⁹⁹.

A.B.D. hükümeti, ulusal düzeyde karapara aklama ve terörün finansmanı riskini sürekli olarak gözden geçirmektedir.11 Eylül 2001 günü yaşanan terör

⁷⁹³ Section 352 of the U.S.A. P.A.T.R.I.O.T. Act.

⁷⁹⁴ Section 326 of the U.S.A. P.A.T.R.I.O.T. Act.

⁷⁹⁵ The U.S.A P.A.T.R.I.O.T. Act Section 312 (a) (i) (2) (A) fıkrasında, Muhabir hesap (correspondent account), birinin lehine kıyı bankacılığı lisansına sahip olan yabancı bankada açılan hesap veya yabancı ülkede bankacılık lisansına sahip bankada açılan hesap olarak tanımlanmaktadır. <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/F?c107:1:./temp/~c107HU11XW:e90029>[28.01.2011].

⁷⁹⁶ Section 312 of the U.S.A. P.A.T.R.I.O.T. Act.

⁷⁹⁷ Paravan banka (shell bank) hiçbir ülkede fiziksel varolmayan bankadır. U.S.A. P.A.T.R.I.O.T. Act of 2001 sec. 313 (a) (4) (B) fıkrasında "Fiziksel varlık (physical presence)", yabancı banka tarafından faaliyette olan işyeri anlamında olup yabancı bankada aranan şartlar; bankacılık faaliyetinde bulunma yetkisine sahip, sabit belirli adresi olan (elektronik adresten farklı olarak), tam gün çalışan bir veya daha fazla eleman istihdam ettiren, bankacılık faaliyetiyle ilgili kayıtları tutan, yabancı bankacılık faaliyetinde bulunma lisansı veren banka otoriteleri tarafından denetim altında bulundurulması gerekliliğidir. <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/F?c107:1:./temp/~c107HU11XW:e90029>[28.01.2011].

⁷⁹⁸ Section 313 of the U.S.A. P.A.T.R.I.O.T. Act.

⁷⁹⁹ Section 313 of the U.S.A. P.A.T.R.I.O.T. Act.

saldırısından sonra, ülkede terörün finansmanı ile mücadeleye hız verilmiştir. Bilhassa, son zamanlarda A.B.D.’de kurumlar arası karapara aklama mücadele ile ilgili “A.B.D.’de Karapara Aklama Tehdit Değerlendirmesi – Ocak 2006 (U.S. Money Laundering Threat Assessment)” bir çalışma raporu yayınlanmıştır. Bu çalışma raporu, onaltı devlet ajansları (agencies)⁸⁰⁰, bürolar (bureaus) ve dairelerden (offices) oluşan bir çalışma grubu ile ulusal düzeyde yapılan bir değerlendirmedir. Bu değerlendirme raporunda bankacılık sektörü, sigorta şirketleri, kumarhaneler, paravan şirketler (shell companies) ve ortaklıkları, para hizmetler işletmeleri (money services businesses-M.S.B’s) sektörlerinin, tehdit ve güvenlik değerlendirmeleri yer almaktadır. A.B.D.’de karapara aklamanın en önemli kaynağını Amerika’da uyuşturucu ticareti merkezleri olarak görülen Miami, Newyork ve Los Angeles şehirlerindeki uyuşturucu madde satışından sağlanan gelirler oluşturmaktadır.

A.B.D.’de, karapara aklama faaliyetlerinin diğer ülkelere oranla daha yoğun yaşanmasının birçok nedeni bulunmaktadır⁸⁰¹. Bunlardan bazıları:

1) A.B.D.’nin istikrarlı ve güçlü bir mali yapısı olmasına karşın, bu mali yapının karmaşık niteliğe sahip olmasından dolayı karapara aklayıcılarının tercih sebebi olmaktadır.

2) Amerika suç oranı yüksek bir ülke olduğundan suçluların yağma, inancı kötüye kullanma, fuhuş, kumar ve uyuşturucu madde ticareti gibi suçlardan elde ettikleri gelirleri vergi idaresine bildirim yapmamasını kayıtdışılığa iten neden, olarak bu gelirlerin vergilendirilmesi değil kanunlara aykırı faaliyetlerden dolayı kovuşturmaya maruz kalacakları korkusudur. Buna karşın çoğu suçlu, gelirlerinin yasal sisteme girmesi karşılığında vergi ödemeyi bile göze almaktadır.

3) Bir diğer nedenlerden en önemlisi Amerikan para biriminin dünya çapında geçerli para birimi olmasıdır.

⁸⁰⁰ 18 USC §6/2.fıkrasında “ajans-agency” terimi, A.B.D. hükümetinin herhangi bir bölümünü (department), bağımsız kuruluşları (independent establishment), komisyonları (commission), yönetim, otorite, kurul ve büroları içermektedir.

⁸⁰¹ Değirmenci, op.cit., s.357.

A.B.D., Hazine Bakanlığı (The United States Department of The Treasury), Terörizm ve Mali İstihbarat Dairesi (The Office of Terrorism and Financial Intelligence – T.F.I.) aracılığıyla, karapara aklama ile gerek yurt içinde gerekse yurt dışında mücadele etmektedir. Mali ve mali olmayan kurumların karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede, 2001 tarihli U.S.A P.A.T.R.I.O.T. (Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act- Amerikanın Güçlendirilmesi ve Bütünleştirilmesi için Terörü Engellemek ve Önlemek için Gerekli Araçların Sağlanması Kanunu) Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile konuya daha fazla odaklanılmıştır⁸⁰². A.B.D. hükümeti 2007 yılı Ulusal karapara Aklama Stratejisi ile karapara aklama mücadele görevinde uzmanlaşmış muhtelif hükümet ajanları, büroları ve ofislerinden kurulu ajanslararası çalışma grubu oluşturularak⁸⁰³ bu mücadeledeki kararlılığını ortaya koymaktadır.

b. Karapara aklama suçları

27 Ekim 1986 tarih, 99-570 sayılı “*Money Laundering Control Act of 1986 - Karapara Aklama Kontrol Kanunu*”nun 18 U.S.C. §1956 ve §1957 maddelerinde dört tip karapara aklama suçu düzenlemesi yer almaktadır⁸⁰⁴;

1) Temel karapara aklama [§ 1956(a)(1)],

2) Uluslararası karapara aklama (Suç gelirlerinin A.B.D. sınırlarından içeri girmesi veya A.B.D. sınırlarından dışarı çıkması) [§ 1957(a)(2)],

3) “*Sting case*” olarak tanımın altında karapara aklama⁸⁰⁵ (Kolluk kuvveti görevlisinin karapara olarak tanıttığı bir paranın aklanması)[§ 1956(a)(3)],

4) Suç gelirleriyle bilerek onbin \$ üzeri parasal işlem yapma[§ 1957]

⁸⁰² <http://www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/Pages/Money-Laundering.aspx> [17.01.2011].

⁸⁰³ <http://www.fdic.gov/news/news/financial/2007/fil07041.html>[01.02.2011].

⁸⁰⁴ F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.25.

⁸⁰⁵ A.B.D. mevzuatında, “Money laundering in context of an undercover”, ‘sting’ case” olarak yer almaktadır. Bu karapara aklama çeşidinde, bu görevle yetkilendirilmiş görevlileri tarafından, aslında yasadışı gelir olmayan bir paranın karapara gibi gösterilerek, karapara aklayıcılarını, kandırma yolu yakalama amaçlıdır.

(1) Temel para aklama suçu⁸⁰⁶

Aklama Kontrol Kanunun (18 U.S.C.) § 1956 (a) (1) bendi hükmüne göre, temel karapara aklama suçuyla ilgili kovuşturma yapılabilmesi için aşağıdaki beş unsurun gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

(a) Bilgi

Fail, malvarlığının yasadışı faaliyet sonucunda elde edildiğini bilmelidir. Ancak, suç gelirinin hangi faaliyetten meydana geldiğinin belirlenmesine gerek yoktur⁸⁰⁷. Kısaca, öncül suç olarak belirlenmiş suçların hangisinden kaynaklandığının belirlenmesine gerek duyulmamaktadır. Önemli olan öncül suçun kaynağı değil, öncül suçtan elde edilen gelirdir.

(b) Kasıt

Eylem veya işlem sırasında, failde aşağıdaki dört kasttan birinin bulunması gerekmektedir.

i) Failin, öncül suç olarak belirlenmiş faaliyetleri (S.U.A. - Specific Unlawful Activity) geliştirmek amacıyla bir eylemde bulunmalı veya işlemi yapmalıdır. Genelde Amerikalı savcılar, failin faaliyetten elde ettiği geliri tekrar yasadışı faaliyet için kullanması halinde (plowing back), bu unsurun varlığını kabul etmektedir.[§ 1956(a) (1)(A)(i)]

ii) Failin, 1986 tarihli A.B.D. İç Gelir Kanunu (Internal Revenue Code of 1986) 26 U.S.C. 7201 “*vergi kaçırma - vergi kaçakçılığı (tax evasion)*” veya 26 U.S.C. 7206 “*sahte ve gerçeğe aykırı bildirim (fraud and false statement)*” hükümlerinde düzenlenen suçları işlemek kastıyla eylemde bulunmalıdır [§ 1956(a)(1)(A)(ii)]. (Özel kast)

⁸⁰⁶ Basic money laundering provision: Laundering of monetary instruments

⁸⁰⁷ 3 Eylül 1986 tarih 99-433sayılı Senato Raporunun 9-10 sayfalarında, 18 U.S.C. § 1956 (a) (1) maddesindeki temel karapara aklama suçunun “kasdi körlük - willful blindness”örneğinde olduğu gibi, suçun oluşumu için hangi faaliyetten kaynaklandığının belirlenmesine gerek olmadığı örnekleme yapılmak suretiyle vurgulanmaktadır.

iii) Fail, öncül suçtan kaynaklanan gelirlerin niteliğini, kaynağını, yerini, sahipliğini veya kontrolünü gizlemek, saklamak ve değiştirmek amacıyla yapmalıdır. Karapara aklama suçunun, çoğunlukla bu kasıtlı işlendiği ileri sürülmektedir. [§ 1956 (a)(1)(B)(i)].

iv) Fail, I.R.S. tarafından belirlenmiş bildirim yükümlülüklerinden kaçınmak amacıyla eylemde bulunmalıdır [§ 1956(a)(1)(B)(ii)]. A.B.D.’de, suç gelirleri ve terörün finansmanı ile mücadelede, nakit işlem bildirim veya şüpheli işlem bildirim yükümlülükleri haricinde bu suç gelirlerinin uluslararası elektronik fon transferlerine de bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. Ayrıca, fonların fiziki olarak sınır ötesi harekete tabi tutulması durumunda yurda giriş ve çıkışlarında gümrük idarelerine nakit ve parasal (araçlara) enstrümanlara ilişkin bildirimlerde bulunma yükümlülükleri getirilmiştir⁸⁰⁸. A.B.D.’de Banka Gizlilik Kanunu (B.S.A.) gereğince yükümlülük altında bulunan kuruluşların ve kişilerin, finansal işlem birimlerine bildirmekle yükümlü oldukları çeşitli raporlar bulunmaktadır⁸⁰⁹.

(c) Maddi unsur

Failin yukarıda sayılan amaçlar doğrultusunda finansal işlem yapması veya buna teşebbüs etmesi ile suç oluşmaktadır. Finansal işlem, federe devletler arası yapılan ticareti veya dış ticareti herhangi bir şekilde veya derecede etkileyen fon hareketlerini, bir veya daha fazla parasal araçlarla yapılan işlemleri veya her türlü mülkiyetin transferi işlemlerini ifade etmektedir. § 1956(a)(1) veya § 1956(a)(3) bend hükümlerine göre, faile ait malvarlığının veya öncül suçtan elde edilen gelirleri gizleme işleminin, tanımlanan finansal işlem tiplerinden herhangi biri ile gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir. Kovuşturmada delil açısından failin “*bir işlem yaptığı ve bu işlemin finansal işlem*” teşkil ettiğinin kanıtlanması gerekmektedir.

Failin eyleminin bir “*işlem*” olarak nitelendirilebilmesi için satın alma, satma, kredi verme, teminat verme, hediye etme, transfer etme veya para yatırma, para çekme,

⁸⁰⁸ Hasan Karaal, **Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Bildirimler**, Ankara: MA.S.A.K. Yayınları, Yayın no:15, Mayıs 2009, s.13 (Çalışmada bu eser “Bildirimler” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

⁸⁰⁹ Değirmenci, op.cit., s.375.

hesaplar arası transfer, döviz işlemleri, kredi verme / alma, kredinin vadesinin uzatılması, hisse senedi, mevduat sertifikası veya diğer parasal araçların alım – satımı ve kiralık kasa işlemleri gibi finansal kuruluş aracılığıyla veya finansal kuruluşa yapılan herhangi ödeme, transfer veya teslimat şeklinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. [§ 1956(c)(3)].

§ 1956(a)(1) ve § 1956(a)(3) hükümlerinde belirtilen belirli durumlarda faaliyet, suç gelirlerinin aklanması suçunu oluşturmaktadır. Ancak, suç gelirinin failin tasarrufunda olması, üzerinde taşınması veya öncül suçtan elde edilen geliri gizlemesi finansal işlem sayılmadığından, § 1956(a)(1) bend hükmüne göre bu durum failin mahkûmiyeti için yeterli olmamaktadır. A.B.D. yasalarına göre, finansal işlem yokluğunda karapara aklama suçu oluşmamaktadır. İşlemin, finansal işlem olarak sayılabilmesi için;

1-a) federe devletlerarası ticareti veya dış ticareti⁸¹⁰ her şekilde veya derecede etkileyecek elektronik veya başka yollarla yapılan fon hareketleri,

b) her türlü parasal araçlar ile yapılan işlemleri,

c) arazi, araç, gemi veya uçak gibi taşıtların mülkiyetlerinin devredilmesi işlemlerini,

2) federe devletlerarası ticaret veya dış ticaret ile her şekilde veya derecede faaliyet gösteren bir finansal kuruluş aracılığıyla gerçekleştirilen işlemleri kapsamı gerekmektedir.

Finansal kuruluş terimi kanunda en geniş anlamıyla kullanılmıştır. Finansal kuruluş⁸¹¹, 31 U.S.C. § 5312/(2) fıkra hükmüne göre, Federal Mevduat Sigorta Kanunu 12 U.S.C. § 1813/(h) tanımlanan Sigortalı banka (Insured Bank), Ticari banka veya Yatırım Ortaklığı–Danışmanlığı şirketi (Commercial Bank or Company), Özel banka, A.B.D.’de yabancı banka veya şubesi, herhangi bir kredi birliği(credit union), tasarruf

⁸¹⁰ Bölümün kanun tarihine göre, “Federe devletlerarası veya dış ticareti etkileyen” ibaresi, Meclis gücünün tam olarak A.B.D. Anayasası’nın “Ticaret Madde” hükmü altında uygulanmasını vurgulamak için düzenlenmiştir. F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.27.

⁸¹¹ 31 U.S.C. § 5312, http://www.law.cornell.edu/uscode/31/usc_sec_31_00005312----000-.html [24.01.2011].

kurumu (thrift institution), 1934 tarihli Menkul Kıymetler Borsası Yasası gereğince, Sermaye Piyasası Kurumu'na kayıtlı brokerları ve aracıları, yatırım bankası veya yatırım şirketi, kredi kart sistem operatörü, sigorta şirketleri, değerli maden veya taş satıcısı, tefeci - rehin karşılığında ödünç para veren tellallar (pawnbroker), kredi veya finans şirketi, telgraf şirketi, döviz büroları, kumarhaneler, emlak şirketleri, avukatlar, seyahat acenteleri, A.B.D. posta servisi ve hava, kara ve deniz araçları satıcıları (tekne, otomobil, uçak gibi) kapsamaktadır.

(d) Suçun konusu

Öncül suç sayılan suç fiillerinin işlenmesi ile elde edilmiş gelir ile gerçekten elde edilen geliri içeren bir malvarlığı, aklama suçunun konusunu oluşturmaktadır. Suç gelirinin yasal gelirle karışması durumunda, gelirin tamamı suça konu olmaktadır⁸¹².

(2) Uluslararası karapara aklama suçu⁸¹³

Yasadışı fonların ve parasal araçların A.B.D. sınırları dışına nakledilmesi (transfer), iletilmesi (transmission) veya taşınması (transportation) eylemleri ile bu suçun gerçekleştiği kabul edilmektedir. Karapara Aklama Kontrol Kanunu'nun (18 U.S.C.) § 1956(a)(2) bendinde iki ayrı suç tanımı yapılmıştır.

(a) § 1956(a)(2)(A)

Madde hükmüne göre nakedilme, iletilme veya taşınma işlemine tabi tutulmuş parasal araçların veya fonların herhangi bir suç gelirleri olduklarının ispatına gerek bulunmamaktadır. Failin kanunda yazılı öncül suçları (S.U.A.) teşvik etmek (geliştirmek veya desteklemek amacıyla⁸¹⁴) amacıyla yasadışı yollarla elde edilen fonların ve parasal araçların sınır ötesi harekete tabi tuttuğunun kanıtlanması yeterlidir. § 1956(a)(2)(A) hükmünün ihlali ile ilgili kovuşturmanın yapılması için aşağıdaki unsurların kanıtlanması gerekir.

⁸¹² Gökçe, op.cit., s.62.

⁸¹³ F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.28-29.

⁸¹⁴ Gökçe, loc.cit.

(a.a) bilgi : Fail, fonların veya parasal araçların A.B.D. sınırları dışına çıktığını bilmelidir. (Genel Kast)

(a.b) maddi unsur : Fail, gerek A.B.D. sınırları dışına gerekse A.B.D. sınırları içine fonların veya parasal (araçların) enstrümanların nakledilmesi, iletilmesi veya taşınması eylemlerinde bulunmalıdır.

(a.c) kasıt : Fail, öncül suç olarak belirlenmiş faaliyetleri (S.U.A. - specific unlawful activity) geliştirmek amacıyla eylemde bulunulmasını teşvik kastıyla hareket etmelidir. Diğer bir anlatımla fail, öncül suç olarak belirlenmiş bir suçun işlenmesini iletirmek, geliştirmek veya desteklemek amacıyla yada kısaca suça yatırım yapmak veya suçta kullanmak amacıyla bu fiili yapmalıdır⁸¹⁵.

(b) § 1956(a)(2)(B)

Madde hükmüne göre, savcılık §1956(a)(2)(B) ihlalini kanıtlamak ve suçun mahkûmiyeti için aşağıdaki üç unsuru kanıtlamak zorundadır.

(b.a) bilgi: Fail, fonların veya parasal araçların faaliyetten elde edildiğini bilmelidir.

(b.b) maddi unsur: Fail, A.B.D. sınırından içeri veya dışarı fonların veya parasal araçların nakledilmesi, transfer edilmesi veya taşınması eylemlerinde bulunmalıdır.

(b.c) kasıt: Fail, aşağıdaki kastlardan herhangi birini yapmış olmalıdır.

1) Öncül suçtan elde edilen gelirin, niteliğini, yerini, kaynağını, mülkiyetini (sahipliğini) veya kontrolünü gizlemek veya maskelemek,

2) I.R.S. tarafından belirlenmiş bildirim yükümlülüklerinden kaçınmak amacıyla eylemde bulunmak.

(b.d) suçun konusu: Öncül suçtan elde edilen fonlar veya parasal araçlardır.

⁸¹⁵ Ibid, s.63.

(3) Gizli görevli yetkililerin karapara aklayıcılarını “Aldatmaca” kapsamında karapara aklanması

Karapara Aklama Kontrol Kanunu’nun § 1956(a)(3) bendi hükmünde düzenlenen karapara aklama fiili, kolluk kuvvetlerinde görevli memurun / memurların, profesyonel karapara aklayıcılarını yakalamak için elinde yasadışı faaliyetten elde edilmiş suç geliri olduğunu ve bu parayı aklamak istediğini söylemesi durumunda, tuzağa düşen karapara aklayıcısı / aklayıcıların suç geliri sandıkları paraları aşağıda yazılı işlemlere tabi tutmaları sonucunda aklayıcıların yetkililer tarafından yakalanmasına “*aklayıcıları aldatıp yakalamaya yönelik karapara aklama*”⁸¹⁶ yöntemi denmektedir.

(a) Maddi unsur

Failin, finansal işlem yapmaya teşebbüs etmesi veya finansal işlem yapması suçun maddi unsurudur.

(b) Kasıt

Fail, aşağıdaki kastlardan herhangi birini yapmış olmalıdır.

1) Fail, öncül suç olarak belirlenmiş spesifik faaliyetleri (Specific Unlawful Activity – S.U.A.) geliştirmek amacıyla eylemde bulunulmasını teşvik kastıyla hareket etmeli,

2) Öncül suçtan elde edilen gelirin niteliğini, yerini, kaynağını, mülkiyetini (sahipliğini) veya kontrolünü gizlemek veya maskelemek kastıyla hareket etmeli,

3) I.R.S. tarafından belirlenmiş nakit işlem bildirimi veya şüpheli işlem bildirim yükümlülüklerinden kaçınmak amacıyla eylemde bulunmalıdır.

⁸¹⁶ A.B.D. mevzuatında, “Money laundering in context of an undercover ‘sting’ case” olarak yer almaktadır. Bu karapara aklama çeşidinin Türkçede birebir bir karşılığı olmadığından, “sting” kelimesini, “karapara aklayıcıları, kandırma yollu yakalama amacı “ şeklinde bir çeviri yapılmıştır. MA.S.A.K. tarafından “sting money” kavramını, gizli ajanlar vasıtasıyla profesyonel aklayıcıları yakalayabilmek için kullanılan ve karşı tarafa yem niteliğinde olduğundan, türkçeye “yem para” olarak çevrilmiştir. Ibid., s.64.

(c) Suçun konusu

Öncül suçtan elde edilen gelir, finansal işlem yapılması veya finansal işlem yapmaya teşebbüs edilmesi sonucunda elde edilen malvarlığıdır. Suçtan kaynaklanan geliri içeren malvarlığı, aklama suçunun konusunu oluşturmaktadır.

(4) Öncül suçtan kaynaklanan malvarlığı ile parasal işlemlerde bulunmak⁸¹⁷

Karapara Aklama Kontrol Kanunu'nun §1957'daki bölümünde, §1956'da yer alan ilave koşullara gerek yoktur. Suç kastıyla işlenerek elde edilen gelirin harcanması suç olarak düzenlenmiştir. Madde hükmünde, “*wrongdoer*” ibaresi kullanılmış. Türkçe karşılığı “*yanlış yapan*”; ancak, madde hükmü bütünü olarak ele alındığında “*yanlış yapan*” yerine “*esas suçlu*”⁸¹⁸ terimini kullanmak daha yerinde olacaktır. Bu madde hükmünde, suç gelirlerinin harcanması suçun konusunu oluşturmakta; ancak, suça taraf olanlar “*esas suçlu*” ve esas suçlu ile iş birliği yapan “*3. şahıslar*”dır.

(a) Maddi unsur

Aklama suçunda maddi unsurun oluşması için failin, parasal bir işlem yapması (Bu parasal işlem, finansal kuruluş tarafından veya finansal kuruluşa veya finansal kuruluş vasıtasıyla yapılmalıdır) ve bu parasal işlemin onbin \$’dan fazla olması gerekmektedir. Her parasal işlem ayrı bir suçtur. Bunların birbirleriyle yakından ilişkili olup olmadığı, onbin \$ eşiğine ulaşp ulaşmadığı yapılan işlem tutarlarının toplamalarının alınması ile tespit edilmektedir. Örneğin; aynı gün aynı satıcıdan yapılan birden fazla alımlar veya aynı mal için taksit ödeme durumları karşısında bunların toplamaları alınıp tek bir işlem olarak kabul edilmektedir.

§ 1957 bölümündeki “*parasal işlem*”⁸¹⁹, § 1956 (a)(1) bendindeki, “*finansal işlem*” teriminden çok daha dar anlamda tanımlanmıştır. § 1956(a)(1) bend hükmünde *finansal işlem*,

⁸¹⁷ F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.29-30.

⁸¹⁸ Gökçe, loc.cit.

⁸¹⁹ § 1957 (f) (1) madde hükmüne göre, fonların veya parasal enstrümanların finansal kuruma, finansal

1) Eyaletler arası veya dış ticareti herhangi bir şekilde etkileyen işlem,

2) Failin, parasal işlem bir işlem yaptığına kanıt olarak savcının failin para yatırma, çekme, tranfer etmesi veya başka fonlara dönüştürmesi işlemlerinin, finansal kuruluşlar tarafından veya finansal kuruluş ile veya finansal kuruluş aracılığıyla yapıldığını kanıtlaması gerekmektedir.

“*Finansal kuruluş*” kapsamına; bankalar, kumarhaneler, emlak işiyle uğraşanlar (avukatlar dahil), telgraf şirketleri, seyahat acenteleri, posta idaresi, araç satıcıları (oto galericiler), rehin aracılığı işiyle uğraşanlar (pawnbrokers) girmektedir. U.S.A P.A.T.R.I.O.T. Kanunu’nun 318. madde hükmü uyarınca, parasal işlemlerin yapıldığı finansal kuruluş tanımına yabancı bankalarda dahil edilmiştir. Böylelikle, yabancı bir banka aracılığıyla yapılan işlem, ulusal banka tarafından yapılmış bir işlem gibi Amerikan yargı yetki alanına girmektedir⁸²⁰. § 1957(f)(1) madde hükmüne göre, “*Parasal işlem (monetary transaction)*”, fonların veya parasal araçların finansal kuruluşa, finansal kuruluş tarafından veya finansal kuruluş aracılığıyla yapılan ve eyaletler arası ticareti veya dış ticareti etkileyen mevduat, para çekme, transfer veya ulusal / yabancı para biriminin bir diğer para birimine çevrilmesi işlemleridir.

Suç kastının kanıtlanması için bir koşul aranmaması suçun ispatını daha kolay gibi görünmesine neden olsa da, § 1957 kovuşturmalarının § 1956(a)(1) kovuşturmalarına göre daha zor olduğu D.o.J. (Department of Justice – A.B.D. Adalet Bakanlığı) tarafından da ifade edilmektedir. Çünkü,

1) Failin eylemi, çok daha dar anlamda tanımlanan “*parasal işlem*”leri kapsamaktadır.

2) Suç gelirlerinin değeri onbin \$ üzeri olma koşulu bulunmaktadır.

3) Sonuncu olarak, değeri onbin \$ üzeri olan malvarlığının, parasal işlem sonucu suçtan kaynaklanan gelirle elde edilmiş olması gerekmektedir. Burada sorun

kurum tarafından veya finansal kurum aracılığıyla yapılan ve eyaletler arası ticareti veya dış ticareti etkileyen, mevduat, para çekme, transfer veya ulusal-yabancı para biriminin bir diğer yabancı para birimine çevrilmesi işlemleridir.

⁸²⁰ Değirmenci, op.cit., s.374-375.

yaşanılacak tek bir durum, işlemler sırasında yasal olan ve yasal olmayan fonların birbirine karışmasıdır. Buna karşılık, § 1956(a)(1) kovuşturmasında, malvarlığının suç gelirinden elde edildiğinin ispatı yeterli olmaktadır⁸²¹.

(b) Bilgi

Fail, parasal işlemin suçtan kaynaklanan malvarlığı ile ilgili olduğunu bilmelidir.

(c) Suçun konusu

Suç gelirlerinden(Öncül suç olarak kabul edilmiş suçlardan elde edilen) kaynaklı elde edilmiş malvarlığıdır.

c. Öncül suçlar⁸²².

A.B.D.'de karapara aklama suçu, müstakil bir suçtur. Malvarlığının, öncül suç geliri olduğunun ispatlanması halinde kişinin öncül suçtan dolayı mahkûmiyet kararının olup olmasının bir önemi bulunmamaktadır. A.B.D.'de öncül suçlar, listeleme yaklaşımı ile tek tek sayılarak belirlenmiştir. Bu yaklaşımla ikiyüz elli suç, öncül suç kabul edilmiştir. F.A.T.F.'un 40 Tavsiye Kararları'nda belirtilen yirmi öncül suç grubundan sadece onsekiz suç grubu, listelenen ikiyüz elli suçun içinde yer almaktadır. 18 U.S.C. § 1956(c)(7) bölümündeki suçlar ve 18 U.S.C. 96. kısım "*Racketeer Influenced and Corrupt Organizations - (R.I.C.O.)*" başlığı altında, § 1961(1) fıkra hükmünde yer alan suçların tamamı, öncül suçlar kapsamındadır. Ancak, "*İçeriden öğrenenlerin ticareti (insider trading)*" ve "*Piyasa manipülasyonu*" ve "*Korsanlık suçları*" öncül suç kapsamına alınmamıştır. § 1956 hükmüne göre, öncül suçlar listesinde "*korsanlık*" suç tipi taşıyan suçlara rastlanabilir. Bunlar; 18 U.S.C. § 2280 "*denizciliğe karşı şiddet*", 18 U.S.C. § 2281 "*sabit platformlara yönelik şiddet*" suçlarıdır.

⁸²¹ F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.30.

⁸²² Ibid, s.32-33.

Amerikan yetkililer korsanlık faaliyetlerini diğer öncül suçlarda olduğu gibi 18 U.S.C. § 659'daki (federe devletler denizcilik hırsızlığı ile bağlantılı) 1201. madde hükmü "*adam kaçırma*", 1203 madde hükmü "*rehin alma*", 1363. madde hükmü "*deniz ve karada özel mülkiyete yapılan tahribatla ilgili*" ve aynı zamanda uyuşturucu madde ticaretine bağlı olarak yapılan iddianameler ile ilgili öncül suçlar, temel karapara aklama suçlamalarına bağlanabileceği hususuna dikkat çekmişlerdir. D.o.J. yetkilileri de, öncül suçta listeleme yaklaşımı yerine eşik sisteminin kabul edilmiş olmasının suçların kovuşturulmasını daha kolaylaştıracağını ifade etmişlerdir.

Malvarlığının, suç geliri olduğu ispatlandıktan sonra, kişinin (öncül suç failinin) öncül suçtan kaynaklanan bir mahkûmiyetinin olmasına gerek yoktur. Ayrıca, A.B.D. faaliyet sonrası elde ettiği karaparayı, mali sisteme meşru bir faaliyetten elde edilmiş gelir gibi plase etmek isteyen öncül suç failini aklama suçu faili olarak kabul etmiştir. Suç failinin suç kaynaklı gelirini kendisinin aklaması halini -"*self-laundering*"- mevzuatında aklama suçu fiili olarak tanımlamıştır. Ancak, bazı ülkeler mevzuatlarında "*self-laundering*" fiilini aklama suçu olarak tanımlamamaktadır.

d. Sorumluluğun kapsamı⁸²³

Karapara aklama faaliyeti ile bağlantılı olduğunu bilen gerçek kişi, karapara aklama suçundan sorumlu tutulmaktadır. Amerikan Meclisi tarafından çıkarılan tüm kanunlardaki "*kişi (person)*"⁸²⁴ ve "*herkim (whoever)*" ibareleri, bireyler gibi şirketler, kooperatifler, birlikler, ortaklıklar, firmalar, kurumlar, topluluklar ve anonim şirketleri kapsamaktadır. Gerçek ve tüzel kişilerin, karapara aklama suçunda cezai sorumluluğa tabi olması, olası hukuki veya idari davaların paralel yürümesini engellememektedir. Kişinin karapara aklama suçu işlemesi halinde § 1956 (b) fıkra hükmüne göre verilecek özel hukuktaki para cezası, 31 U.S.C. § 5321 maddesinde düzenlenmiştir. § 5321 (1) fıkra hükmünde, özel hukuka göre verilecek para cezaları; yerli finansal kuruluş (domestic⁸²⁵ financial institution) veya finansal olmayan ticaret, işletme ve yerli finansal

⁸²³ Ibid, s.35-37.

⁸²⁴ F.A.T.F.'un hazırladığı U.S.A. Üçüncü Tur Karşılıklı Değerlendirme Raporunda kullanılan, "person" terimi, 18 U.S.C. § 1961 (3) madde hükmüne, "gerçek kişi", "tüzel kişi" ve "mal üzerinde intifa hakkı olanları" kapsamaktadır. Bu çalışmada "person" terimi, yukarıda yazılanları kapsayacak şekilde, "kişi" terimi kullanılmıştır.

⁸²⁵ 31 U.S.C. 5312 (b) (1) fıkrasında domestic financial agency/institutions terimi ile A.B.D. sınırları

kuruluş ortağı, yöneticisi, memuru veya çalışanının kanun maddesinde atıf yapılan diğer kanun maddelerini kasten ihlal hallerinde, işlem bedeli üzerinden yüzbin \$'ı aşmayacak tutarda veya yirmibeşbin \$ para cezası uygulanacaktır. § 5321 (c) fıkra hükmünde, atıf yapılan madde hükümlerinin ihlali halinde ise, özel hukuka göre uygulanacak para cezası tutarı onbin \$'dır. § 5321 madde hükmünde, özel hukuka göre uygulanacak sivil ceza çeşitleri; (a)(4) yapılandırılmış işlem ihlali (structured transaction violation), (a)(5) yabancı finansal ajans işlem ihlali (foreign financial agency⁸²⁶ transaction violation), (a)(6) taksir (negligence), (a)(7) uluslararası karapara aklama karştı ihlali cezaları (penalties for international counter money laundering violations) madde fıkralarında düzenlenmiştir. Suç, tüzel kişi tarafından işlendiğinde tüzel kişilerin lisansları iptal edilmektedir. Karapara aklama suçunda, özel hukuk para cezalarının ve adli cezaların, hem gerçek kişiler hem de tüzel kişiler üzerinde etkili, orantılı ve caydırıcı özellikleri bulunmaktadır.

§ 1956 madde hükmü ihlali halinde uygulanacak adli yaptırımlar (criminal sanctions), beşyüzbin \$'dan fazla olmayan para cezası veya işleme konu malvarlığının değeri esas alınarak işlem değerinin iki katı (hangisinin değeri yüksekse o dikkate alınır) veya yirmi yılı aşmayan hapis cezası veya her ikisi birden(hem para cezası hem hapis cezası) uygulanmasıdır.

§ 1957 hükmü ihlali halinde uygulanacak adli yaptırımlar (criminal sanctions), para cezası ve/veya 10 yılı aşmayan hapis cezası veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin iki katı para cezası ve/veya on yılı aşmayan hapis cezasıdır. Maddenin ihlali halinde, para ve hapis cezası aynı anda her iki ceza birden verilebileceği gibi ya para cezası ya da hapis cezası olmak üzere tek bir cezaya da hükmedilebilecektir.

§ 1956 ve § 1957 madde hükümlerinin her ikisinin ihlali halinde uygulanacak hukuki yaptırımlar (civil sanctions), işleme tutulmuş malvarlığı, fonlar veya parasal enstrümanların değerleri kadar veya onbin \$ (hangisinin parasal değeri yüksekse o dikkate alınır) para cezasıdır. Bu suçlardan herhangi birisinin failinin, suça teşebbüs etme veya suça yardım etme fiillerinden birini işlemesi veya karapara aklama ikincil

⁸²⁶ içinde faaliyette olan finansal ajanslar ve kuruluşları işaret etmektedir.
31 U.S.C. 5312 (b) (2) fıkrasında foreign financial agency/institutions terimi ile, A.B.D. sınırları dışında faaliyette olan finansal ajans ve kuruluşları işaret etmektedir.

suçlardan (ancillary offences)⁸²⁷ herhangi birini işlemesi halinde faili özel hukuk ve ceza hukuku yaptırımlarına tabidirler. Eğer herhangi bir finansal kuruluş veya finansal kuruluşun memuru, yöneticisi/müdürü veya kuruluş çalışanı, 18 U.S.C. § 1956, §1957 veya § 1960 madde hükümleri ve 31 U.S.C. § 5322 veya § 5324 madde hükmü uyarınca, suçlardan (karapara aklama suçundan) suçlu bulunulursa, başsavcı⁸²⁸, mali kuruluşun düzenleyici ajanslarına, mahkûmiyet yazılı bir bildirim sağlaması gerekecektir⁸²⁹.

Tablo : 2
A.B.D.’de 2002-2005 yılları arasında 18 U.S.C. § 1956 ve 18 U.S.C. § 1957’den mahkum olanların sayısı

Yıllar	18 U.S.C. § 1956’dan mahkum olan kişi sayısı	18 U.S.C. § 1957’den mahkum olan kişi sayısı	Toplam
2002	1.034	217	1.251
2003	955	163	1.118
2004	970	178	1.148
2005	749	326	1.075

Kaynak: F.A.T.F., Third Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: United States of America, 23 June 2006, s.37 [Erişim Tarihi 12.10.2010].

A.B.D. gizli görevli yetkililer tarafından “*aldatmaca*” ile aklayıcıları yakalayıp mahkum ettirme, diğer suçtan mahkum olanlara oranla çok fazladır. Bu oranının

⁸²⁷ İkincil suçlar (Ancillary Offences), Karapara aklama suçuna katılma (18 U.S.C. §1956(h), karapara aklama suçuna teşebbüs etmek (18 U.S.C. §1956 (a) (1) (3) ve § 1957 (a). Ek olarak her kim aklama suçuna yardım etmek ve suça katılmak, danışmanlık etmek, komuta etmek, teşvik etmek nedenlerinden ötürü kovuşturulabilir ve cezalandırılabilir. F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.34.

⁸²⁸ 18 U.S.C. §1961/10 maddesinde tanımlanan “Attorney General” kavramı U.S. Başsavcısı, U.S. Başsavcı vekili, U.S. Başsavcı yardımcısı, U.S. Adalet Bakanlığı çalışanı, A.B.D. ceza kanunun 96. kısmı için Başsavcı tarafından yetkilendirilmiş herhangi bir bakanlık veya ajans çalışanını kapsamaktadır. §1961 hükmüne göre, soruşturma veya soruşturma tedbirlerinin alınması ile yetkilendirilmiş herhangi bölüm veya ajanslarda bu tanıma girmektedir. The Attorney General, ortak hukuk geleneğine göre, özellikle cezai kovuşturmalarda eyaleti/devleti temsil eden savcı gibidir. A.B.D. Federal devletinde, Attorney General Bakanlar Kurulu üyesidir ve Adalet Bakanı Başkanlığında üst düzey kolluk kuvveti yetkilisi veya hükümet avukatıdır. Bu çalışmada, Attorney General terimi, Başsavcı olarak Türkçeye çevrilmiştir. Bazı yargılamalarda kolluk kuvvetleri, idare ve kamu kovuşturmalarında sorumluluk sahibidir. A.B.D. Adalet Bakanlığı ajanslarından biri olan Office The Attorney General’in görevi, Adalet Bakanlığının işlemleri, doğrudan yönetimi ve denetiminden sorumludur. Bu bölüm, bakanlığın tüm kısımlarını kapsamaktadır.

<http://www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/AssetForfeiture/Documents/18usc02.01.2011>; 18 U.S.C. §1961 (10),

http://www.law.cornell.edu/uscode/html/uscode18/usc_sec_18_00001961.000html[24.01.2011].

⁸²⁹ 18 U.S.C. §1956 (g),
http://www.law.cornell.edu/uscode/html/uscode18/usc_sec_18_00001956.000html[24.01.2011].

yüksekliği, yetkililerin aklayıcıları yakalamada gösterdikleri başarının kaynağı mı bilinmez ama tablo 2’de yer alan rakamlar 2002 ve 2004 yılları arasında bu suçtan mahkum edilen kişilerin azımsanamayacak kadar fazla olduğunu göstermektedir.

e. Yükümlülükler

(1) Nakit işlem bildirimi

Nakit işlem bildirim yükümlülüğü, 1970 yılında Banka Gizlilik Yasası’nda yapılan değişiklikle uygulanmaya başlanmıştır. Nakit işlem ile banknot ve madeni paralarla yapılan işlemler ifade edilmekte olup diğer parasal araçlarla⁸³⁰ yapılan işlemler nakit bildirim konusuna dışındadır⁸³¹. A.B.D.’de bu yükümlülük, onbin \$ ve üzeri tutarlar için geçerlidir (FATF 19 nolu tavsiye kararı gereği)⁸³². Gün içerisinde yapılan işlemlerin toplam tutarının onbin \$ ve üzeri olması gerekmektedir. Ancak, gün içerisinde bu işlem tek kalemde yapılacağı gibi birkaç kalemde de yapılabilir ve her işlem tutarı onbin \$’ın altında olabilir. Bu gibi durumlarda, işlemlerin toplam tutarının onbin \$’ı aşp aşmadığı kontrol edilmekte ve aşması halinde bildirim yükümlülüğü yerine getirilmektedir

(2) Şüpheli işlem bildirimi

Karapara aklama ve terörün finansmanına yönelik olduğu bilinen ve bundan kaynaklandığı şüphe edilen veya buna yönelik emarelerin mevcut olduğu işlemlerin, herhangi bir tutarla sınırlı olmaksızın yetkili makamlara bildirimidir⁸³³.

(3) Form 8300⁸³⁴

Ticaret veya iş ilişkilerinde genel kural, taraflar arasında onbin \$’ı aşan nakit ödemelerde I.R.S.’e, “*Form 8300*” formunun doldurularak bildirim yapılmasıdır.

⁸³⁰ 31 U.S.C. § 5312 (3) maddesinde, parasal enstrümanlar (araçlar), A.B.D. madeni veya kağıt parası, yabancı ülke madeni veya kağıt parası, seyahat çekleri, hamiline yazılı menkul kıymetli evraklar, hamiline yazılı menkul kıymetler, yabancı finansal kuruluşlar tarafından düzenlenmiş hamiline olmayan çekler, havaleler, ödeme emirleri.
http://www.law.cornell.edu/uscode/31/usc_sec_31_00005312----000-.html[24.01.2011].

⁸³¹ Karaal, (Bildirimler), op.cit., s.48.

⁸³² F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.35.

⁸³³ Karaal, (Bildirimler), op.cit., s.13.

⁸³⁴ <http://www.irs.gov/businesses/small/article/0,,id=148857,00.html>[25.01.2011].

Eğer kişi, iş faaliyeti nedeniyle bir satıcıdan onbin \$ üzeri bir ve birden fazla birbiriyle bağlantılı yapmış olduğu işlemleri bildirmek zorundadır. Form 8300 ile yapılan bildirimler, karapara aklama ile mücadelede I.R.S. ve Fin.C.E.N.’e değerli bilgiler sağlamaktadır. Vergi kaçakçılığında, terör finansmanına ve uyuşturucu ticaretine kadar değişen çeşitli suç faaliyetinde bulunan fail ve iştirakçilerinin yasadışı faaliyetlerden elde ettikleri gelirlerin tespitinde, “Form 8300” önemli bir yer tutmaktadır. Formun, nakit işleminin yapıldığı tarihten itibaren onbeş gün içinde bildirimi gerekmektedir.

(4) Kumarhanelerce yapılan nakit bildirimi

Yıllık oyun gelirleri bir milyon \$’ı aşan lisanslı kumarhanelerin, onbin \$’ı aşan her işlemleri için *Kumarhanelerce Yapılan Nakit Bildirimi - (C.T.R.C. - Currency Transaction Report by Casinos)* yapmakla yükümlüdür. İşlem, kumarhanelerde fiş bozdurma, döviz bozdurma, para yatırma ve çekme gibi işlemleri ifade etmektedir⁸³⁵.

(5) Yabancı banka veya finans hesapları raporu⁸³⁶,

A.B.D.’de, kişinin kendine ait veya yetkisi altında yabancı bankada mevduat hesabı, müşterek hesabı, kredi veya diğer finansal hesaplarının bulunması halinde, I.R.S.’e yıllık toplam hesap bilgilerini bildirmesi gerekmektedir. Ancak, burada dikkat edilecek nokta; Banka Gizlilik Kanunu (Bank Secrecy act) gereğince *Yabancı Banka ve Finansal Hesap Raporu (Report of Foreign Bank and Financial Accounts - F.B.A.R.)*, A.B.D.’deki “kişi”nin;

1) Yabancı ülkede bir veya daha fazla hesap üzerinde mali bir çıkar veya imza yetkisi varsa (veya imza yetkilisi ile aralarında başka bir yetki ilişkisi varsa),

2) Yabancı mali hesaplarının bir yıl içinde herhangi bir zamanda toplam değerinin onbin \$’ı aşması halinde, hesap bilgileri bildirimde bulunulacaktır.

Haziran 2000’de, *Yabancı Banka ve Finansal Hesap Raporu*’nda yer alan (F.B.A.R.) “kişi” terimi ile ilgili değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklikle,

⁸³⁵ Demirtaş, op.cit., s.159.

⁸³⁶ <http://www.irs.gov/businesses/small/article/0,,id=148857,00.html>[25.01.2011].

- 1) A.B.D. vatandaşı veya mukimi,
 - 2) Yerli ortaklık(domestic partnership),
 - 3) Yerli şirket(domestic corporation) veya
 - 4) Yurtiçi emlak veya yatırım ortaklığı-danışmanlığı (domestic estate or trust)
- “kişi” kapsamı içine alınmıştır.

(6) Fin.C.E.N. Form 105

Form 105 (Formerly Customs Form 4790, Rev. July 2003)⁸³⁷, her kişinin yanında fiziksel olarak taşıdığı (herhangi bir dış ülkeden A.B.D.’ne giriş yaparken veya A.B.D.’den çıkış yaparken) nakil, posta(mail) veya herhangi bir şekilde, (bir defada) onbin \$’ı aşan toplu miktarda para veya diğer parasal araçlar ile ilgili Fin.C.E.N.’e bildirim yapmakla yükümlü olduğu formdur. Bildirimlerin, beyan dışı bırakma veya hatalı bildirim veya yanlış veya hileli beyan olması sonucunda gerçekleşen olaylar çerçevesinde beşyüzbin \$’dan fazla olmayan para cezası ve on yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren para cezası (civil penalty) ve ceza hukukundaki hürriyeti bağlayıcı ceza (criminal penalty) uygulanmaktadır.

f. Müsadere⁸³⁸

F.A.T.F.’un 40 Tavsiye Kararlarının 3 nolu tavsiyesi uyarınca, aklanan malvarlığı öncül suçlardan veya aklanan karaparadan elde edilen gelirler para aklamada kullanılan ve kullanılması amaçlanan araç veya eşdeğerdeki malvarlıklarının müsadere edilmesi konusunda iyi niyetli üçüncü şahısların haklarına zarar vermeden müsadere yapılabilmesi hususunda, A.B.D.’de suç gelirlerinin ve araçlarının müsaderesini sağlamak amacıyla yargısal nitelikli müsadere ve yargısal olmayan idari müsadere düzenlemeleri bulunmaktadır. Yargısal nitelikli müsadere, sivil ve cezai müsadere olmak üzere kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Ayrıca, idari müsaderede belirli koşulların sağlanması ile uygulanabilmektedir.

⁸³⁷ http://www.fincen.gov/forms/files/fin105_cmir.pdf[26.01.2010].

⁸³⁸ F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.44.

Ceza hukukundaki cezai müsadere müessesesi, 18 U.S.C. § 982 madde hükmünde düzenlenmiş olup, sanık hakkında mahkûmiyet kararına bağlıdır ve aynı anda uygulanmaktadır. Böylelikle, sanığın mahkûmiyeti ile sözkonusu suçlardan elde ettiği malvarlıkları müsadere edilebilecektir. Sanığa ait malvarlıklarının müsaderesinde ispat yükü, hem devletin kovuşturma makamlarından hem de davacıdan (müsadere itiraz eden kişi) “*delillerin üstünlüğü*” ilkesi ışığında iddialarını kurmaları gerekmektedir. Ceza müsaderesinde, suç gelirleri ve malvarlığının sahibi olan sanık tarafından malların müsaderesinin engellemek amacıyla üçüncü şahıslara devretmesi halinde malvarlıklarının mülkiyetinin sanığın üzerine sabit olduğu tespit edildiğinde, müsadere geçerli olup, karar temyiz edilmeyecektir. İyi niyetli üçüncü şahısların çıkarları ve mülkiyet sahipliği belirlendiği takdirde, müsadere kararı geçersiz sayılıp mülkiyetin üçüncü şahıslara geri verilmesi gerekmektedir⁸³⁹. Böylece iyi niyetli üçüncü şahısların hakları korunmuş olmaktadır.

Sivil müsadere (Civil Forfeiture)⁸⁴⁰, aynı veya şahsi malların 18 U.S.C. § 981 (a)(1) madde hükmüne göre; 18 U.S.C. § 1956, § 1957 veya § 1960 madde içeriğindeki gibi bir finansal işlemde veya finansal işleme teşebbüs etme fiili sonucunda elde edilen suç kaynaklı malvarlıklarının ve yabancı ülkelerden, dolaylı veya doğrudan yollardan elde edilen suç gelirleri, yabancı ülkelerin yargı makamları tarafından verilen bir yılı aşmayan hapis cezası ve sanığın ölümü hallerinde, sanığın suçtan kaynaklanan malvarlığı sanığın mahkûmiyet kararına bağlı olmaksızın müsadere edilebilecektir. Sivil müsaderede, cezai müsadere uygulamasında olduğu gibi malvarlıklarının müsaderesi için sanığın mahkûmiyet kararına gerek bulunmamaktadır. Malvarlığı terimi, para veya aklanan suç geliri ile alınmış (menkul-gayrimenkul) mal, karapara aklama karşılığında alınan komisyon veya ücret ve karapara aklamada kullanılan eşyayı kapsamaktadır⁸⁴¹.

Sivil müsaderede, mallarının aklama işlemine tabi tutulmuş mal olduğundan habersiz olan masum mülk sahiplerinin korunması ve mallarının müsaderesini önlemek için kanunda “*masum mülk sahibi - uniform innocent owner*” düzenlemesi bulunmaktadır. Eğer üçüncü şahıslar, iyi niyetli bir alıcı olduğunu iddia ederse ticari

⁸³⁹ Ibid, s.48.

⁸⁴⁰ 18 U.S.C. § 981, http://www.law.cornell.edu/uscode/uscode18/usc_sec_18_00000981----000-.html

⁸⁴¹ F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.45.

anlamda bir alıcı olması gerekmektedir; ayrıca, satın alma sırasında malın müsadereye konu olduğunu bilmediğini 18 U.S.C. § 983 (d) fıkra hükmüne göre, “*delillerin üstünlüğü*” ilkesi gereği ispatlaması gerekmektedir⁸⁴².

A.B.D. mevzuatına göre, karapara aklama suçu ile ilgili müsadereye tabi malvarlıklarını dört kategoriye ayırmıştır⁸⁴³.

- 1) *Aklanan faaliyet gelirleri. Suç tamamlanmasa bile, sanığın suç gelirlerinin aklanmasına yardım etme ve teşebbüste bulunma eylemleri sonucu malvarlığı müsadere edilebilir.*
- 2) *Karapara aklama suçuna konu olan öncül suç gelirlerinin haricindeki diğer malvarlıkları,*
- 3) *Karapara aklama suçunu kolaylaştırmak amacıyla kullanılan malvarlıkları,*
- 4) *İkame varlıklar, yatırım kazançları ve suç gelirlerinden sağlanan diğer faydalar. Suçtan kaynaklanan veya suç bağlantılı maddi veya maddi olmayan (lisanslar gibi) değerli varlıklar.*

İdari müsadere (administrative forfeiture), eğer müsadere ile ilgili iddiaya zamanında itiraz edilmezse soruşturma makamları aracılığıyla el koyma mümkün olabilecektir. Konuyla ilgili detaylar, 18 U.S.C. § 983 (a) (1) & (2) ve 19 U.S.C. § 1602 madde hükümlerinde düzenlemiştir. İdari müsadere, malvarlığının aşağıdaki dört koşulun bulunması halinde gerçekleşmektedir. Müsadereye konu değerlerin;

- a) Her bir kişiye ait değer beşyüzbin \$’ı aşmamış olması,
- b) Yasadışı yollarla ithal edilen mal olması,
- c) Uyuşturucu naklinde kullanılan araç veya parasal bir araç olması,
- d) Para ile değerlendirilebilen kıymetli evrak olması durumunda, idari

müsadere sözkonusu olmaktadır.İdari müsadere ile ilgili herhangi bir itiraz olmadığı takdirde, soruşturma makamları tarafından idari kararlar müsadere edilebilmektedir⁸⁴⁴. Yapılan pek çok müsadere yaptırımı, idari müsadere yoluyla yapılmaktadır⁸⁴⁵.

⁸⁴² Ibid., s.47-48.

⁸⁴³ Ibid., s.45-46.

g. Karapara aklama ve terörün finansmanının önlenmesi çerçevesinde kurumlar⁸⁴⁶

(1) Hazine Bakanlığı

AM.L./C.F.T. politika ve stratejilerinin geliştirilmesiyle ilgili, Hazine Bakanlığında çeşitli birimler görevlendirilmiştir.

(a) Gelirler idaresi

Hazine Bakanlığına bağlı Gelirler İdaresi (I.R.S.), karapara aklama suçunun mali yönüyle ilgili incelemesini alt birimi olan Gelirler İdaresi Adli Soruşturma Birimi (Internal Revenue Service Criminal Investigation- I.R.S. - C.I.) ile yerine getirmektedir⁸⁴⁷. Karapara aklama suçunun mali yönü nedeniyle karapara aklama incelemelerinde en çok yetişmiş uzmana, teknik bilgi birikimine sahip olan bu birim mücadelede ikili bir role sahiptir. İlki, denetim departmanı rolü ile finansal olmayan kuruluşların B.S.A.'ya uyumundan sorumludur ve buna yönelik denetim yapmaktadır. Form 8300'de yer alan bilgiler sadece Fin.C.E.N. ve Gümrük İdaresinin kullanımına açıktır. İkinci rol ise, genel mali suç soruşturmaları bu birim tarafından yerine getirilmektedir⁸⁴⁸. I.R.S. tarafından inceleme sonucunda elde edilen bilgiler karapara aklama soruşturmalarının yanında vergi kaçakçılığı ve dolandırıcılık soruşturmalarında da kullanılmaktadır⁸⁴⁹.

Gelirler Servisi Suç Araştırma Servisi (I.R.S. – C.I.) karapara aklama, terörün finansmanı ve vergi suçları ile ilgili yasaları uygulamaktadır. I.R.S. – C.I.'in hedefi, yüksek riskli karapara aklama olaylarını soruşturmadır. Ayrıca, özellikle dolaylı ve dolaysız vergilerde uyumu arttırmak da hedefleri arasındadır. A.B.D. Ulusal Karapara Aklama ve Mali Suçlarla İlgili Stratejilerde Danışmanlık yapanlar, 31 U.S.C. § 5341 (d) fıkra hükmünde “*consultations*” başlığı altında düzenlenmiştir. Maddeye göre, A.B.D. başsavcısının (Attorney General) bünyesinde bulunan danışmanlar, karapara aklama ve

⁸⁴⁴ Idem.

⁸⁴⁵ Demirtaş, op.cit., s.183.

⁸⁴⁶ F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.15-24.

⁸⁴⁷ Ibid., s.6.

⁸⁴⁸ Demirtaş, op.cit., s.166.

⁸⁴⁹ Ibid., s.167.

mali suçlarla ilgili suçlarla mücadelede Kongre sekreteri ile istişare ederek gelişmekte olan ulusal stratejilerin uygulanmasını sağlamakla görevlidirler. Danışmanlar⁸⁵⁰:

1) Federal rezerv sistemi yönetim kurulu ve Federal bankacılık kuruluşları ve Ulusal kredi birliği yönetim kurulu,

2) Eyalet ve bölgesel savcılar dahil olmak üzere, eyalet ve bölgesel yetkililer,

3) Menkul kıymetler ve Borsa komisyonu,

4) Emtia ve vadeli işlem komisyonu,

5 Ulusal uyuşturucu hap kontrol dairesi müdürü,

6) A.B.D. posta servisi denetim şefi,

7) Mali kuruluş veya mali piyasayı düzenlemekten sorumlu, bölgesel ve eyalet yetkilileri,

8) Eyalet ve bölgesel devlet yetkilisi,

9) Özel mali hizmet sektörü temsilcileridir.

(b) Terörizm ve mali istihbarat dairesi

Terörizm ve Mali İstihbarat Dairesi – T.F.I. ve onu oluşturan (Terörizmin Finansmanı Dairesi, Mali Suç ve İstihbarat ve Analiz Daireleri) daireler yurt içinde ve yurt dışında karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile ilgili mücadelede alınması gerekli diplomatik, politik ve stratejik kararların alınmasını sağlamakla görevlidir. T.F.I. bünyesindeki Terörizm ve Mali İstihbarat Müsteşarı tarafından hazırlanan raporlar, hazine müsteşar yardımcısı aracılığıyla hazine sekreterine iletilir. T.F.I., gözetim, politika yönü ve Yabancı Varlıklar Kontrol Dairesi (Office of Foreign Assets Control- O.F.A.C.) ve Varlık Müsaderesi Hazine Yönetim Dairesinin (Treasury Executive Office for Asset Forfeiture – T.E.O.A.F.) entegrasyonundan sorumludur ve Fin.C.E.N.’i denetlemekle yetkilidir. Ayrıca, T.F.I.; 1) Amerikan hükümetince gelişmekte ve uygulanmakta olan stratejilerin ulusal ve uluslararası alanda terörizmin finansmanı ile mücadele edilmesinden, 2) Ulusal karapara aklama stratejilerinin yanı sıra mali suçlarla

⁸⁵⁰ http://www.law.cornell.edu/uscode/31/usc_sec_31_00005312----000-.html [24.01.2011].

mücadele için diğer politika ve programların uygulanmasından, 3) Fin.C.E.N. ile uygulamadaki Amerikan hükümeti politikaları ve yönetmelikleri ile B.S.A. ve U.S.A. P.A.T.R.I.O.T. kanununu destekleme konusunda beraber çalışılmasından, 4) Terörizm finansmanı, karapara aklama ve diğer mali suçlarla mücadele eden uluslararası kuruluşlarda, A.B.D.'nin temsil edilmesinden, 5) Ulusal ekonomik yaptırım kurallarının ve programlarının idaresi ve uygulanması için politik rehberliğin sağlanması ve gözetiminden sorumludur⁸⁵¹.

(c) Terörizm finansmanı ve mali suç dairesi

Terörizmin finansmanı ve mali suç dairesi (T.F.F.C.), T.F.I. bünyesinde karapara aklama, terörün finansmanı ve diğer mali suçlar konusunda, politika ve strateji oluşturulmasından sorumludur. T.F.F.C., AM.L/C.F.T. politika ve stratejilerin oluşturulmasında Hazine Bakanlığının Uluslararası İlişkiler Dairesi ile İç Maliye Dairesi ile birlikte çalışmaktadır⁸⁵².

(d) İstihbarat ve mali analiz dairesi

İstihbarat ve Mali Analiz Dairesi (Office of Intelligence and Analysis = O.I.A.-T.), T.F.I. içinde Hazine Bakanlığının istihbarat analiz dairesidir. Bu daire, mali istihbaratın geliştirilmesi ve istihbarat hedeflerindeki boşlukların doldurulması görevlerini yürütmektedir. Dünya çapında güçlü ilişkilerin kurulmasını teşvik ederek, ulusal ve uluslararası finansal sistem içinde, teröristler ve suçlular tarafından istismar edilebilecek mali açıkların tespitinin yapılması öncelikleri arasındadır⁸⁵³.

(e) Mali suçlar uygulama ağı

25 Nisan 1990 tarihinde Hazine Bakanlığı Kararı ile kurulan Fin.C.E.N.'in misyonu, Birleşik Devletlerin ulusal güvenliğini sağlamak ve yükseltmek suç faaliyetlerini ortaya çıkarmak ve bununla mücadele etmek, Birleşik Devletler ve uluslar arası finansal işlemlerin saydamlığı teşvik ederek finansal sistemi kötüye kullanmaktan men etmek ve bunun güvenliğini sağlamaktır. Mali Suçlar Uygulama Ağı (Fin.C.E.N.),

⁸⁵¹ F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.15-16.

⁸⁵² Idem.

⁸⁵³ Idem.

Hazine Bakanlığı bünyesinde olup ayrıca Amerika'nın Mali İstihbarat Birimi olmasının yanı sıra uygulamada olan B.S.A.'in (Bank Secrecy Act) tamamlanan yönetmeliğinin geliştirilmesi, idaresi ve uygulanmasından sorumludur. I.R.S. ile birlikte uyum içinde hareket ederek, B.S.A. ve diğer veriler altında, toplanan bilgilerle, hükümetin geniş bilgi erişimine ulaşması hizmetini sağlamak; ayrıca, B.S.A. bünyesinde toplanan bu bilginin gizliliği ve doğruluğunun korunması ve uygun bir şekilde raporlanmasından sorumludur⁸⁵⁴. Financial Crimes Enforcement Network adında da anlaşılabacağı üzere, Fin.C.E.N. bir bilgi ağıdır. Fin.C.E.N., Amerikan Mali İstihbarat Birimi olarak mali suçların saptanmasında, araştırılmasında ve soruşturulmasında mali bilgileri elde etmek ve elde edilen bilgileri kullanıma hazır bir halde yasa uygulayıcılarına vermek, bu işlemleri en kısa sürede yapmak ve kapsamlı bilgi akışını sağlamak, karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamında diğer ülke mali istihbarat birimleri ile işbirliği yapmakla görevli ve yetkilidir⁸⁵⁵.

(f) Yabancı varlıklar kontrol dairesi

Yabancı Varlıklar Kontrol Dairesi (Office of Foreign Assets Control - O.F.A.C.), A.B.D.'nin dış politika ve ulusal güvenliğini hedef alan yabancı ülkeler, teröristler, uluslararası uyuşturucu madde kaçakçılarına ve kitle imha silahlarına karşı ticari ve ekonomik yaptırımlar uygulayan ve idare etmekle görevli Hazine Bakanlığı bünyesindeki bir dairedir. O.F.A.C., İthalat, ihracat ve seyahat gibi yüksek risk grubunda bulunan sektörlerde özellikle A.B.D.'nin diğer kurumları ile birlikte çalışmakta ve kolluk kuvvetlerinden operasyonel destek alarak kendi yönetmeliklerini uygulamaktadır. O.F.A.C., özel hukukta para cezası uygulama yetkisine sahiptir. Uygulanacak ceza tutarı, ellibin \$ ve bir milyon yetmişbeşbin \$ arasında değişmektedir. 1993'ten bu yana, özel hukuk ihlallerinde sekiz binden fazla konu işlenmiş bulunmakta olup toplam kesilen ceza miktarı da yaklaşık otuz milyon \$ civarındadır⁸⁵⁶.

⁸⁵⁴ Idem.

⁸⁵⁵ Fin.C.E.N., Annual Report 2008-2009, s.3, http://www.fincen.gov/nems_room/rp/files/annual_report_2009.pdf [10.09.2010].

⁸⁵⁶ F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.16.

(2) Adalet Bakanlığı

Amerikan hükümetinde karapara aklama ve terörizmin finansmanı suçlarını, federal düzeyde kovuşturma ve soruşturmanın denetlenmesinden başlıca sorumlu, Adalet Bakanlığı'dır.

(a) Varlık müsaderesi ve karapara aklama ceza bölümü

Varlık Müsaderesi ve Karapara Aklama Ceza Bölümü başkanlığında (Asset Forfeiture and Money Laundering Section, Criminal Division - A.F.M.L.S.) D.o.J.'ın varlık müsaderesi ve karapara aklama suçuyla mücadelede görevli birimlerdenidir. A.F.M.L.S., bakanlığın karapara aklama kovuşturmasına yönetsel yön verirken, D.o.J.'ın varlık müsaderesi programının doğru işlenmesini sağlamak, kolluk kuvvetlerinin potansiyelini en üst düzeye çıkmasını sağlamakla görevlidir⁸⁵⁷. Varlık Müsaderesi ve Karapara Aklama, Ceza Bölümü,

1) Birden çok bölge ve uluslararası karapara aklama ve varlık müsaderesi soruşturmalarını ve davalarının kovuşturmasını,

2) Federal, federe devlet ve bölgesel yapılan kovuşturmalara ve kolluk kuvveti personeline, yasal - politik destek ve eğitim sağlamak,

3) Gelişmekte olan ve gözden geçirilen yasal, düzenleyici ve politik girişimlerle, bölüm ve ajanslar (agency) arası politika üretenele yardımda bulunmak,

4) D.o.J.'ın varlık müsadere programını yönetmekle görevlidir⁸⁵⁸.

(b) Terörle mücadele ceza bölümü

Terörle Mücadele Ceza Bölümü (Counterterrorism Section, Criminal Division- CT.S.) kolluk çabalarını, yasal girişimleri, politikaları, ulusal ve uluslararası terörizmin mücadelesiyle ilgili stratejileri destekler, düzenler ve yerine getirir. CT.S., Amerikan için önemli olan menfaatleri etkileyecek herhangi bir terörist hareketleri

⁸⁵⁷ Ibid., s.17.

⁸⁵⁸ Ibid., s.18.

engellemek ve suç soruşturma ve kovuşturmalarında yardımda bulunmakla görevlidir⁸⁵⁹.

(c) Ulusal uyuşturucu istihbarat merkezi

Ulusal Uyuşturucu İstihbarat Merkezi (National Drug Intelligence Center-N.D.I.C.) görevi, yurt içindeki uyuşturucu istihbarat stratejilerini geliştirmektir. Ayrıca, Ocak 2005'te, karapara aklamayla ilgili bilgileri birden fazla kaynaktan sağlayabilmek için, N.D.I.C. karapara aklama birimi oluşturulmuştur.

(d) Uluslararası ilişkiler ceza bölümü

Uluslararası İlişkiler Ceza Dairesi (Office of International Affairs, Criminal Division - O.I.A.), suçluların iade edilmesi ve yasal destek alanlarında, D.o.J.'ın uluslararası kolluk faaliyetlerini idare etmekle görevlidir. Ayrıca, uluslararası kaçakların yasal teslimi veya suçlunun iadesi ve bütün uluslararası delillerin toplanmasını koordine etme; dairenin avukatları, terörizm, karapara aklama, uyuşturucu madde kaçakçılığı, organize suç, siber suç ve rüşvet gibi uluslararası kolluk sorunlarını, B.M. ve diğer uluslararası örgütlerin himayesinde kurulan bir dizi komitelere katılarak çözmekle de görevlidir. Yabancı ülkede yapılacak soruşturma ve duruşmalarda kullanılmak üzere, A.B.D.'de bulunan delillerin sağlanması, aynı şekilde A.B.D.'de yapılacak soruşturma ve kovuşturmada kullanılacak delillerin yabancı ülkelere sağlanmasında Uluslararası İlişkiler Ceza Dairesi karşılıklı adli yardım konularında A.B.D. merkezi otoritesidir⁸⁶⁰.

(3) Dışişleri Bakanlığı

Dışişleri Bakanlığı, karapara aklama ve terörün finansmanı ile ilgili bölgesel ve ikili girişimleri geniş bir yelpazede yürütmektedir. Karapara aklama, terörün finansmanı ve diğer mali suçlarla ilgili politika üretimindeki sorumluluğu Hazine Bakanlığı ve D.o.J. ile birlikte paylaşmaktadır.

⁸⁵⁹ Idem.

⁸⁶⁰ Idem.

(a) Ekonomi ve ticari işler bürosu

Ekonomi ve Ticari İşler Bürosu (Bureau of Economic and Business Affairs), teröristlerin, ticaretin ekonomik faydalarına ve küresel mali sisteme ulaşmalarını engellemeye çalışmaktadırlar. A.B.D.'nin diğer ajanslarına, dış politika rehberliği sağlar. Ayrıca, terörle mücadelenin geliştirilmesi, yerine getirilmesi, politik ve diplomatik hedefleri destekleyen yaptırım programlarını ayarlamak üzere, bölgesel bürolar ve Dışişleri Bakanlığı'nın daireleri ile çalışmaktadır.

(b) Uluslararası uyuşturucu ve kolluk işleri bürosu

Uluslararası Uyuşturucu ve Kolluk İşleri Bürosuna (Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs - I.N.L.) karapara aklama ve mali suçlar ile ilgili konularda birinci derece de sorumlu olma yetkisi verilmiştir. Başkanlık onayı ile uluslararası karapara aklama ve terörün finansmanı ile ilgili Uluslararası Narkotik Kontrol Strateji Raporu (I.N.C.S.R.) oluşturma ve yayınlamakla görevlidir. Ayrıca, I.N.L., dünya trendlerini ve gelişmelerini izlemek üzere istihbarat örgütleri ile düzenli olarak bir araya gelerek karapara aklama ve diğer mali suçlarla bağlantılı istihbarat üzerine koordinasyon işlevi sağlama görevleri arasındadır.

(c) Terörle mücadelede devlet işleri koordinatörlüğü

Terörle Mücadelede Devlet İşleri Koordinatörlüğü (S/C.T.), dış terör örgütlerinin varlıklarına tedbir koyma, varlıkların bu suçla olduğunu belirleyen işaretleme, damgalanma (stigmatize), uluslararası terör örgütlerinin seyahatlerini sınırlama, terör örgütlerine yapılan bağışları caydırma ile Dışişleri Bakanlığının dış terör örgütlerinin belirlemesi çabalarına öncülük etmektedir.

4. Kolluk Kuvvetleri⁸⁶¹

(a) Uyuşturucu ile mücadele idaresi : Uyuşturucu İle Mücadele İdaresi (Drug Enforcement Administration - D.E.A.), uyuşturucu madde kaçakçılığını soruşturmadan sorumludur.

⁸⁶¹ Kolluk kuvvetlerine, A.B.D. Posta Denetim Servisi ve AnaYurt Güvenliği,Müşteri ve Sınır Koruma Bölümü de dahildir.

(b) Federal araştırma bürosu

Federal Araştırma Bürosu (F.B.I.), federal suçları araştırılmasından sorumlu en önemli birimdir. Terör ve terörün finansmanını soruşturma sorumluluğu F.B.I. liderliğinde, Ortak Terörizm Görev Güçlerine (Joint Terrorism Task Forces – J.T.T.F.) aittir. Ayrıca F.B.I. soruşturmaların tümünde, karapara aklama suçu ile ilgili soruşturma ve kovuşturulma durumlarını da dikkate alınmakta ve araştırmaktadır.

(c) Mülteci ve gümrük muhafaza bölümü

Mülteci ve Gümrük Muhafaza Bölümü (Immigration and Customs Enforcement - I.C.E.), Mart 2003 yılında kurulan Anayurt Güvenlik Bölümü (Department of Homeland Security - D.H.S.) ile eski A.B.D. Gümrük Servisi ve Göçmenlik ve Vatandaşlık Servisi ile birleştirilerek, soruşturma ve istihbarat fonksiyonlarını oluşturmak amacıyla kurulmuştur. I.C.E., gözaltına alma ve nakletme programı ve federal koruma hizmeti görevleri bulunmaktadır. Ayrıca, A.B.D. içinde ve dışında gelişen insan ve mal dolaşımından kaynaklanan M.L./F.T. tehditlerini inceleyerek bunları caydırıcı, yasaklayıcı tedbirleri almak ve A.B.D.'ni ve vatandaşlarını korumak I.C.E.'in görevidir.

F.A.T.F.'un, 2006 yılında A.B.D. ile ilgili Üçüncü Tur Karşılıklı Değerlendirme raporunda, A.B.D. yetkililerinin karapara aklama ve terörün finansmanını tespit etmek ve ortadan kaldırmakta kararlı oldukları, yapılan mali soruşturmalarda karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele ön planda tutulduğu ve bu çalışmaların sonucunda kovuşturma, tutuklama, el koyma, varlıkların dondurulması, müsadere ve düzenleyici uygulamaların sonuçlarının etkileyici olduğu ifade edilmiştir⁸⁶².

⁸⁶² U.S.A. Department of Treasury, 2007 National Money Laundering Strategy, <http://www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/Documents/nmls.pdf> [10.01.2011].

2. Almanya⁸⁶³

a. Genel olarak

Almanya, onaltı eyaletle (*Land* plural *Länder*) temsil edilen, federal demokratik bir cumhuriyettir. Almanya, B.M., Nato, G7, G8, G20, A.B., F.A.T.F. ve O.E.C.D. üyesidir. Alman siyasi sistemi, *Temel Yasa* (Basic Law-*Grundgesetz* - G.G.) olarak bilinen 1949 anayasal belge çerçevesinde şekillenmiştir. Alman hukuk alanının en önemli ögesi olan yasama gücü, federasyon ve eyaletler (*Länder*) arasında bölünmüştür. *Temel Yasa*, yasamanın tüm yetkisinin eyaletler düzeyinde olduğunu varsaymaktadır. Aksi halde, temel kanunun kendisi tarafından belirlenir. Eğer, yasama yetkisi federal düzeyde ise herhangi bir federal yasa eyalet yasasını geçersiz kılabilir. Alman Medeni Kanunu ve yazılı kanunun temelinde, Roman ve Germen hukukuna dair bazı düzenlemeler bulunmaktadır. Alman yargısı, yürütme ve yasama organından bağımsızdır. Federal yasa, yargının yapısını tarif eder; ancak, mahkemelerin çoğunun idaresi Eyalet kanunu (*Land Law*) tarafından düzenlenir. Eyaletler (*Länder*) mahkeme sisteminin en düşük seviyesinde yetkilidir; sadece, en yüksek temyiz mahkemeleri federal yasa tarafından düzenlenir. Eyaletlerin her birisinin kendi anayasa mahkemesi vardır. Eyaletlerin yargı mahkemeleri, yerel mahkemeler (*Amtsgerichte*), bölgesel mahkemeler (*Landgerichte*) ve yüksek bölgesel mahkemelerdir (*Oberlandesgerichte*). Bunlar, eyalet yasasına mı, federal yasaya mı bağlı olduklarına bakılmaksızın yetkilidirler. Özel hukuk ve ceza hukukunu ilgilendiren olaylarda yargılama yetkisi, Almanya'nın en yüksek mahkemesi olan Federal Adalet Mahkemesi'nindir. Görevi, hukukun temel sorular açıklama ve hukukun geliştirilmesi yoluyla hukuki eşitliği korumaktır. Ceza davaları ilk derece yüksek bölgesel mahkeme ve bölgesel mahkeme tarafından bakılmakta olup, karara bağlanan davalarla ilgili hukuki itirazların temyiz merci, Federal Yüksek Mahkemesidir. Devlete karşı işlenen bütün suç davalarında da, Federal Yüksek Mahkeme temyiz Mahkemesidir. Karlsruhe'de bulunan Federal Anayasa Mahkemesi (*Bundesverfassungsgericht*), Almanya'da anayasal konularda yargı gücüne sahip, sorumlu yüksek mahkemedir.

⁸⁶³ Almanya hakkında genel bilgiler ve karapara aklama suçu hakkındaki bilgiler, F.A.T.F., Almanya Üçüncü Tur Karşılıklı Değerlendirme Raporunda yer alan bilgilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Yasama ve yargı uygulamalarının, Temel Yasa (Basic Law) ile uyumlu olmasını sağlamada en yüksek yargı merci olarak görev yapar. Devletin diğer organları, bağımsız olarak kendi adına hareket edemezler. Temel Yasa'nın 20. maddesi "*Rechtsstaat*" ilkesi, Alman Anayasası'nın çekirdek unsurudur. *Rechtsstaat*, devletin keyfi uygulamalarına karşı, vatandaşı korumakla sınırlıdır. Vatandaşların eşitliği ve vatandaşların idari kararlara karşı yargı yoluna gitme hakkı, hukuk üstünlüğüne dayalı bir devlettir. Alman AM.L./C.F.T. rejimini bir çok açıdan destekleyen ve açıklayan önemli müessese, Anayasa ile sınırlı yetkili devlettir⁸⁶⁴.

Almanya, son yıllarda AM.L./C.F.T. ile ilgili düzenlemelerini bir çok sayıda aldığı önlemlerle kuvvetlendirmiş ve geliştirmiştir. Almanya, karapara aklama kovuşturması ve varlıkların müsaderesi ile çok sayıda düzenlemeler oluşturmuştur. Büyük ekonomik yapısı ve finans merkezi olmasının yanı sıra, Avrupa'daki stratejik konumu ve uluslararası güçlü bağlantılarından ötürü bir çok gösterge Almanya'nın karapara aklama ve terör finansmanına duyarlı olduğunu düşündürmektedir. Almanya'da, suç gelirleri tahmini olarak (vergi kaçakçılığı da dahil) yıllık yaklaşık kırk - altmış milyar € (yaklaşık altmış-seksen milyar \$) gibi önemli bir yer tutmaktadır⁸⁶⁵. Almanya'da kayıt dışı ekonominin (informal sector) dört yüz milyar €'dan fazla (beş yüz altmış milyar \$'dan fazla) olduğu raporlanmıştır. Organize suçluları ve vergi kaçakçıları için, Almanya'da para biriminin € olması ve bu para biriminin Avrupa genelinde kullanılması caziptir. Almanya'nın AM.L./C.F.T. rejiminin temel unsurları, M.L./T.F. suçlarını içeren Alman Ceza Kanunu (Criminal Code - C.C.), Karapara Aklama Suçu Kanunu (AM.L Act) ve sektöre özel kanunlar (Bankacılık Kanunu gibi). Karapara Aklama Kanunu ile, Federal Adli Polis Bölümü (Federal Criminal Police Office) içinde, Mali İstihbarat Birimi (Financial Intelligence Unit - F.I.U.) kurulmuş, finansal kuruluşlara "*Müşterini tanı*" ve şüpheli işlem durumlarında, finansal kuruluşların yetkili makamlara "*Şüpheli İşlem Bildirimi*"nde bulunma yükümlülüğü getirmiştir. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin, 26 Ocak 2005 tarihli 2005/60/E.C., karapara aklama ve terörün finansmanı amacıyla finansal (mali) sistemin kullanımının önlenmesi direktifinin 3. direktifi ve 1 Ağustos 2006 tarihli 2006/70/E.C., Avrupa

⁸⁶⁴ F.A.T.F., (Third Germany), op.cit., s.14-16.

⁸⁶⁵ Ibid., s.9.

Topluluğu ve Konseyi Direktif'i olan bu bildirim yükümlükleri 2008 Ağustos tarihindeki düzenleme ile Alman ulusal kanunlarında yerini almıştır⁸⁶⁶.

Almanya'daki ekonomik koşullar ve altyapı, karapara aklayıcılarının suç gelirlerini aklama yöntemlerinden olan bütünleştirme ve ayrıştırma aşamaları için istikrarlı yatırım koşullarını sağlamaktadır. Almanya, A.B.D. hükümeti tarafından büyük bir M.L. ülkesi olarak sınıflandırılmaktadır⁸⁶⁷. B.M. tarafından yayınlanan istatistikler, Almanya'nın, diğer incelenen ülkeler ortalamasından daha fazla suç kayıtları olduğunu göstermektedir. Almanya, önemli uyuşturucu madde ekimi ve üretim ülkesi değildir. Ancak, Avrupa'daki konumu ve gelişmiş alt yapısı ile önemli transfer merkezidir. İstatistikler Almanya'da uyuşturucuya bağlı suçların, hırsızlık, zimmete para geçirme ve sahtekarlık suçlarına nispeten daha fazla olduğunu göstermektedir. Kişilere karşı işlenen suç oranları daha azdır. Ortalama olarak, Almanya incelenen diğer ülkelerdeki kovuşturma oranına göre çok daha yüksek olmasına rağmen cezaevlerindeki mahkum sayısı azdır⁸⁶⁸.

Alman hükümeti uyuşturucu ile ilgili suçlarla mücadele ve korunma programları ile uyuşturucu bağımlılarına yardım faaliyetlerinde bulunmaktadır. 2007 yılında Almanya'da, emfetamin (uyarıcı etki yaparak beynin etkinliğini arttırdığından insan ve hayvanlarda çoğu zaman doping maksadıyla kullanılan ilaçların ilk örneğidir.) ve metamfetamin (uyarıcı özelliği olan sentetik madde) maddelerine elkoymalar artmıştır. Federal Adli Polis Bölümü (Federal Criminal Police Service- *Bundeskriminalamt* –B.K.A.) tarafından yıllık hazırlanan raporlarda uyuşturucu madde suçları, uyuşturucu madde trafiği, tüketimi ve yakalama bilgileri yer almaktadır. Almanya'da B.K.A. tarafından yayınlanan, 2007 Ekonomik Suç Durum Raporunda (Situation Report on Economic Crime), ekonomik suçlardan dolayı yaşanan kayıp veya zararların yaklaşık olarak dört milyar onikibin € olduğu bilgileri yer almaktadır⁸⁶⁹.

⁸⁶⁶ Idem.

⁸⁶⁷ A.B.D. hükümeti, hangi finansal kuruluşun, uluslararası uyuşturucu ticaretinden elde edilen büyük meblağ gelirleri içeren döviz işlemleri ile bağlantısı var ise, o ülkeyi büyük karapara aklanan ülke olarak tanımlanmaktadır.

Ibid., s.21.

⁸⁶⁸ Idem.

⁸⁶⁹ Ibid., s.22.

Tablo: 3
Almanya'daki Organize Suçların Özet İstatistikleri

	2007	2008
Soruşturma sayısı	602	575
Şüpheli sayısı	10.356	9.472
Milliyetine göre sınıflandırma	113	112
Alman Şüpheli yüzdesi	% 42,1	% 41,7
Alman Olmayan şüpheli yüzdesi	% 57,9	% 58,3
Türk vatandaşı	% 10,0	% 9,4
Polonya vatandaşı	% 4,6	% 5,3
Birden fazla alanda faaliyette bulunan suç grup yüzdesi	% 31,9	% 32,2
Kârlılık değerleri	481 milyar €	663 milyar €
Geçici olarak elkonulan varlık değerleri	38,5 milyar €	170 milyar €
Elkonulan varlık / kârlılık değerleri yüzdesi		
Uluslararası bağlantılı	% 85,2	% 87,7
Suç türleri		
Uyuşturucu ticaret ve kaçakçılığı.	% 37,0	% 38,6
Suç malvarlığı	% 16,6	% 13,7
İş dünyası ile yakın suç	% 15,4	% 16,9
mülteciliği kolaylaştırma	% 7,0	% 5,6
Vergi ve Gümrük suçları	% 6,1	% 8,0
Gecehayatı ile yakın suçlar(fuhuş)	% 4,7	% 4,9
Şiddet suçu	% 4,2	% 3,8
Sahtecilik/Sahtekârlık	% 4,7	% 4,3
Silah ticareti ve kaçakçılığı	% 0,7	% 0,7
Çevre suçu	% 0,5	% 0,3
Soruşturmalar		
Karapara aklama	172	186
Tüm organize suç soruşturmaları içinde yüzde olarak	% 28,6	% 32,3
Müsadere edilen varlıklar	175	155
Tüm organize suç soruşturmaları içinde yüzde olarak	% 29,1	% 27

Kaynak: F.A.T.F., Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Germany, 19 February 2010, s.24-25 [Erişim Tarihi 07.02.2011].

Almanya'da 2008 yılında yapılan değerlendirmelere göre, organize suçtan elde edilen kârlar, altıyüzaltmış milyon €'dur (dokuzyüz yirmi milyon \$). Bu oran Almanya'da perakende ilaç satışı rakamları ve suç gelirleri geneli ile karşılaştırıldığında

oldukça düşük olduğu görülmektedir. İstatistiklerde vergi ve özel tüketim vergi kaçakçılığı gelirleri yer almamaktadır. Maliye Bakanı'nın 7 Mayıs 2009 yılında parlamento'da yaptığı açıklamada, vergiden kaçınma ve vergi kaçırma (vergi kaçakçılığı dahil) nedeniyle hazinenin yüz milyar € (yüzotuzüç milyar \$) kaybı olduğu açıklanmıştır. Çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgilere göre, Almanya'da kırküz milyar € (altmış milyar \$) civarında olan vergi kaçakçılığını da içine alan suç gelirleri, gayri safi yurtiçi hasılası'nın % 1,2'sine eşdeğerdedir. Bu kadar büyük meblağ olan suç gelirlerinin ya Almanya'da ya da Almanya dışında bir ülkede aklanması ihtiyacı doğmaktadır. Ayrıca, 2008 yılı sonu itibariyle yüzon ülkenin her birinin G.S.Y.İ.H. toplamı altmış milyar \$'dan daha azdır. F.A.T.F., Almanya'da aklama faaliyetinden kaynaklanan miktarlar ve toplamlarla ilgili güvenilir değerlerin tespitinin mümkün olamayacağı gibi buna benzer değerlerin B.K.A. tarafından da sağlanamayacağı görüşündedir⁸⁷⁰.

Almanya Mali İstihbarat Birimi (B.K.A.), polisiye bir teşkilatlanma yapısı içinde, Federal Polis birimine bağlı olarak kendilerine iletilen mali istihbaratları aklama düzenlemeleri çerçevesinde değerlendirmekten sorumlu olup bildirimleri alan, analiz eden; ancak, dağıtmayan bir birimdir⁸⁷¹. Şüpheli işlem bildirimlerin yanında nakit işlem bildirimlerini de almaktadır. B.K.A., istihbarat toplama, finansal kuruluşlara yönelik eğitim ve mevzuatı değerlendirme yetkilerinin yanında faaliyet raporu hazırlama ve aklama mevzuatına tabi kişi ve kurumları bilgilendirme çalışmaları yapma yetkileri de bulunmaktadır⁸⁷². Almanya Mali İstihbarat Birimi'nin görevleri, merkezi bilgilerin toplandığı, uluslararası ilişkiler, soruşturma, önleme, idari işler gibi temel görevlerinin yanı sıra özellikle uluslararası silah ticareti, uluslararası sahte para basımı ve dağıtımı gibi suçlarla ve uluslararası terör gruplarıyla mücadelenin yanında, Eyalet Kriminal Dairesinin soruşturmaya yardım taleplerini karşılamak ve Federal savcılığın verdiği görevleri yapmak gibi fonksiyonlara sahip emniyet birimidir⁸⁷³.

Alman Karapara Kanunu'nun 5. maddesi, Federal Kriminal Dairesi bünyesinde bulunan merkezi şüpheli işlem biriminin, bilgi toplama birimi olduğu belirtilmektedir.

⁸⁷⁰ Ibid., s.24

⁸⁷¹ Demirtaş, op.cit., s.86.

⁸⁷² Idem.

⁸⁷³ Ibid., s.107.

b. Karapara aklama suçu

19 sayılı Uyuşturucu Ticareti Önleme Kanunu'nun (Suppression of Illegal Drug Trafficking Act) § 1 ve 15 Temmuz 1992 tarihli Organize Suç Bildirimleri (Manifestations of Organized Crime) Kanunu'ndan dolayı, Karapara Aklama Suçu, Alman Ceza Kanununda 261.'nci madde de, suç olarak düzenlenmiştir. 22 Eylül 1992 tarihinde Alman Ceza Kanunu'nun “*Suçlunun Suçtan Kaynaklanan Menfaatinin Korunması ve Suç Eşyasının Satın Alınması, Satılması veya Temin Edilmesi*” 21. bölümünde “*Karapara Aklama; Hukuka Aykırı Bir Şekilde Malvarlığı Değerlerini Kamufle Etme*” başlığı ile yürürlüğe giren § 261 ile suçluların, suçtan kaynaklanan gelirlerden mahrum edilmesi amaçlanmıştır. Ceza Kanunu'nun § 261'nci madde hükmünde, özellikle organize suçla ilgili adli suç kapsamı yerine önceliği karapara aklamaya konu öncül suç listesinin genişletilmesi amacıyla değişiklikler yapılmıştır. 2009 yılında, Devleti Tehlikeye Atan Ağır Şiddet İçeren Eylem Düzenlemesinin Kovuşturulması Kanunu'nda (Act on the Prosecution of the Preparation of Serious Violent Acts Endangering the State -*Gesetz zur Verfolgung der Vorbereitung von schweren staatsgefährdenden Gewalttaten*- G.V.V.G.) yapılan değişiklikle karapara aklamaya konu öncül suçlar kapsamına terör finansmanı suçu da alınmıştır. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 26 Ocak 2005 tarihli karapara aklama ve terör finansmanı amacıyla finansal sistemin kullanılmasının önlenmesi ile ilgili 2005/60/E.C. direktifi doğrultusunda, 2008 yılında Karapara Aklama ve Terör Finansmanı ile Mücadeleye İlave Kanun ile (*GwBekErgGGeldwäschebekämpfungsergänzungsgesetz*) Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmış ve kanun 21 Ağustos 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

§ 261 madde hükmünde *karapara aklama suçu*, yasadışı faaliyetlerden elde edilen bir eşyanın;

1) Kaynağının gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi,

2) Söz konusu eşyanın kaynağının, yerinin, tespit edilmesine engel olunması veya tespit edilmesinin tehlikeye sokulması,

3) Sözkonunusu eşyanın müsadere edilmesinin veya sözkonusu eşyaya tedbir konulmasının engellenmesi veya tehlikeye sokulması olarak tanımlanmaktadır.

Yasadışı faaliyetler Alman Ceza Kanunu'nun 261'nci maddesinde belirtilmiştir. Bu maddeye göre yasadışı faaliyetler;

- *Cürümler*⁸⁷⁴
- *Cünhalar: Rüşvet almak veya vermek suçlarıyla, Eşya Kontrol Kanunu ve Uyuşturucu Kanunun 29. maddesi ihlalleri, Vergi Kazanç Kanunun 373. maddesi ile 374. maddesi ihlalleri, Genel Ticari Oluşumların Tasfiyesi Kanunun 12'nci maddesi ihlalleri, insan ticareti, kadın tedariki, hırsızlık, zimmetine para geçirme, şantaj yaparak kazanç sağlama, çalınmış malları alma, elektronik ve bilgisayar tabanlı dolandırıcılık suçları, emniyeti suistimal, resmi belgede tahrifat yasadışı kumar oynatma, tehlikeli atıklar-radyoaktif ve diğer tehlikeli maddeler üzerinde yetkisi olmadığı halde işlemde bulunma suçları (çevreye zarar verme filleri ile ilgili suçlar),Yabancı Uyruklu Kimseler Kanununun 92'nci ve İltica kanunun 84'ncü meddaelerinin ihlalleri, teröristlerce işlendiği durumlarda dahil olmak üzere, organize suç örgütü oluşturma ve terörist organizasyonlar oluşturma suçları*
- *Ticari uzmanlığından yararlanarak yada çete üyelerince işlendiği durumlarda dahil olmak üzere vergi kaçakçılığı suçu yada haksız vergi iadesi ödenmesine sebebiyet verme*

olarak sıralanmaktadır⁸⁷⁵. C.C. § 261(1) fıkra hükmüne göre, yukarıda sayılan faaliyetler aklama suçunun öncül suçu olarak kabul edilmektedir. Bu suçlardan elde edilen değerlerde karapara olarak kabul edilmektedir. C.C. § 261/(3) fıkrasında karapara aklama, hukuka aykırı bir şekilde elde edilen malvarlığını değerlerini kamufle etme suçuna teşebbüs hali cezalandırılmaktadır. Suçun kastla işlenebileceği kabulünün yanında, failin ağır dikkatsizlik veya ilgisizlik nedeniyle eşyanın hukuka aykırı fiilden kaynaklandığını

⁸⁷⁴ Alman Ceza Hukukunda, 1 yıl ve üzerinde hapis cezasını gerektiren suçlar “ağır suçlar”; 1 yıldan az hapis cezası veya para cezası gerektiren suçlar ise, az ciddi suçlar olarak kabul edilmektedir.

⁸⁷⁵ Murat Kalem, “Alman Hukuk Sistemindeki Karapara Aklama Suçu Ve Cezasının Türk Karapara Mevzuatı İle Karşılaştırılması Ve Değerlendirilmesi”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.1, Ağustos: 2003, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=200308.htm[08.09.2012]; Demirtaş, op.cit., s.102; Feridun Yenisey ve Gottfried Plagemann, *Strafgesetzbuch (StGB) – Alman Ceza Kanunu*, Beta Basım: 2009, s.334-335.

fark etmemesi hali ile suçun taksirle işlenebilmesi hali kanun maddesinde açık bir ifade ile cezalandırılacağı ifade edilmektedir. C.C. § 261/9 fıkra hükmünde, her kim, o sırada fiili tamamen veya kısmen meydana çıkartılmış olmadığı ve failin bunu bildiği veya durumu idrakli bir şekilde değerlendirdiğinde ortaya çıkartılmış olduğunu öngörmesi gerektiği hallerde, fiili gönüllü olarak yetkili makama ihbar eder veya gönüllü olarak böyle bir ihbarın yapılmasını sağlaması halinde ve suçla ilgili eşyanın güvence altına sağlaması halinde cezalandırılmayacağı hükmedilmektedir. Ancak, bu kişinin öncül suçun işlenmesine iştiraki halinin kişinin cezalandırılmasını kaldırmayacağı da ayrıca belirtilmektedir. Kanundaki bu düzenleme ile kanun koyucu, aklama suçunun tamamen veya kısmen meydana çıkartılmadığı durumlarda failin, bunu bildiği veya durumu idrakli bir şekilde değerlendirdiğinde, ortaya çıkartılmış olduğunu öngörmesi gerektiği hallerinde, suçtan elde edilmiş değerleri ile ilgili kanunda sayılan eylemleri gerçekleştirmesi aklama suçu olarak kabul edilmektedir. Bu suretle kanun koyucu, suçun, olası suçla işlenebileceğini kabul etmektedir.

c. Suçun unsurları⁸⁷⁶

Ceza Kanunu'nun § 261/(1) fıkra hükmüne göre, her kim maddenin (2)'nci fıkrasında belirtilen hukuka aykırı bir fiilden kaynaklanan bir eşyayı ve bu eşyanın kaynağını gizler veya kaynağının araştırılmasını, böyle bir eşyanın ele geçirilmesini, hakkında kazanç müsaderesi veya eşya müsaderesi hükümlerinin veya ihtiyati tedbir uygulanmasını önler veya tehlikeye düşürürse üç aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır⁸⁷⁷. Maddenin ikinci paragrafında karapara aklamaya konu öncül suçlar, cürümler (*Verbrechen*-serious criminal offences) ve cünhalar (*Vergehen*-less serious criminal offences) olmak üzere ikiye ayrılmıştır. 1810 yılında *Code Penal*'dan alınmış bulunan suçların üçe ayrılması sistemi yeni ceza hukuku ile değiştirilmiştir. Yeni sistemle ağır hapis cezası kaldırılmış olsa dahi geleneksel olarak cürüm ve cünha ayrımı korunmaktadır⁸⁷⁸. Bir suçun, cürüm ve cünha olarak tasnif edilebilmesi açısından, asıl ceza (*Hauptstrafe*) göz önünde tutulmaktadır⁸⁷⁹. *Cürüm* ve *Cünha* tanımları, Alman

⁸⁷⁶ F.A.T.F., (Third Germany), op.cit., s.49.

⁸⁷⁷ Yenisey ve Plagemann, op.cit., s.336.

⁸⁷⁸ Hans-Heinrich Jescheck, **Alman Ceza Hukukuna Giriş**, (çev.Feridun Yenisey), BetaBasım, 2007, s.19.

⁸⁷⁹ Idem.

Ceza Kanunu'nun § 12/(1) ve (2) fıkralarında yer almaktadır. *Cürüm*, alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezası tehdidi altına alınmış olan hukuka aykırı fiillerdir. *Cünha*, alt sınırı daha az olan hapis cezası veya para cezası tehdidi altında alınmış olan hukuka aykırı fiillerdir⁸⁸⁰. Bir fiilin suç mu yoksa idari kabahat mi olduğu ayırımı, kanun koyucu tarafından kabul edilmiş bulunan şekli bir ölçü kullanılarak yapılmaktadır. Belirli bir davranış için ceza öngörülmüşse, o fiil suçtur; adli nitelikte olmayan bir para yaptırımını öngörülmüş ise o fiil bir kabahattir⁸⁸¹. Bununla ilgili 24.05.1968 tarihli (Gesetz über Ordnungswidrigkeiten -OWiG) - İdari Suçlar Kanunu'nun § 1/(1) fıkra hükmünde düzenlenen suç, gerçekleşen hukuki olay sonrasında adli para cezasını gerektiren, illegal ve kınanması gereken bir eylem olarak tanımlamıştır⁸⁸². § 12/(3) fıkrasında, genel kısımdaki hükümler gereğince veya ağırlaştırılmış veya hafif haller için cezada yapılması öngörülen arttırım veya indirimler bu ayırım açısından dikkate alınmamaktadır.

C.C. § 261/(2) fıkrasına göre, (1)'nci fıkarda belirtilen eşyayı;

1) kişinin kendisi veya bir başkası (üçüncü şahıs) için temin etme veya,

2) eşyanın kaynağını elde ettiği anda bilmesi koşulu ile muhafaza etme veya kendisi veya üçüncü şahıs adına kullanma eylemleri de aynı şekilde cezalandırılmaktadır⁸⁸³.

Alman Ceza Kanunu'nda düzenlenen karapara aklama suçu, Viyana ve Strazburg Konvansiyon'larında tanımlanmış olan karapara aklama suçunun maddi unsurlarını kapsamaktadır. Bu suretle, suçtan kaynaklanan malvarlığının kaynağını ve yerini, gizleme veya maskeleye, suçtan kaynaklanan malvarlığını iktisap etme, sahip olma veya kullanma eylemleri suç kapsamındadır⁸⁸⁴.

⁸⁸⁰ Yenisey ve Plagemann, op.cit., s.14.

⁸⁸¹ Jescheck, loc.cit.

⁸⁸² http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/owig_1968/gesamt.pdf [11.02.2011].

⁸⁸³ F.A.T.F., (Third Germany), op.cit., s.50.

⁸⁸⁴ Idem.

d. Aklanan malvarlığı

C.C. § 261. maddede “malvarlığı” terimi yerine Alman hukukunda tanımlanmayan “eşya (*Gegenstand*)” terimi kullanımı tercih edilmiştir. Yetkililer, kanun koyucu tarafından bu terimin bilhassa kullanıldığını, bu terimin geniş kapsamlı olarak çeşitli ekonomik değer içeren şeyleri kapsadığını belirtmişlerdir. Bu sebepten ötürü, tartışmalı olan terim, taşınır taşınmaz mal, belirli bir değer gözönünde bulundurulmaksızın her çeşit malvarlığı, para, menkul kıymetler ve alacaklılar hesabını kapsamaktadır. Faaliyetten kaynaklanma terimi ile, dolaylı veya dolaysız olarak suç gelirini temsil eden eşya olarak geniş bir şekilde yorumlanabileceği ve bu tartışmalı konunun doktrinle de desteklendiği yetkililer tarafından doğrulanmıştır⁸⁸⁵.

e. Suç gelirinden sağlanan malvarlıkları

C.C. § 261. maddesinde, gelirlerin kaynağını ispat için kişinin öncül suçtan mahkûmiyetinin gerekli olup olmadığı hususu açıkça belirtilmemiştir. Kimi Alman savcılara göre, uygulamada yasal bir zorunluluk olmasa da kanunun 261. madde gereği bir kişinin, öncül suçtan dolayı bir mahkûmiyetinin olması halinde, karapara aklama suçundan kovuşturulmasının ve tutuklanabilmesinin daha kolay olduğu görüşündedir. Savcıların, her zaman ML ve öncül suçlar arasında bir bağ veya bağlantı kurmaları gerekmektedir (Mahkeme tarafından verilmiş öncül suçun varlığı ile ilgili mahkûmiyetin olması gerekmektedir). Bu, savcının öncül suçun özelliklerini kanıtlamak zorunda olacağı anlamına gelmektedir (tanımlanan bir suç, fail ve öncül suç kaynaklı malvarlıkları türleri oldukça yüksek standartlara sahip delillerdir). Takdir memurları (assessors) tarafından öncül suç ile karapara aklama arasında gerekli bağlantı için kanıt standartlarının Almanya’da karapara aklama suçu tutuklamalarında en büyük engellerden birini oluşturduğu konusunda, birçok savcı ve hakim aynı görüştedir⁸⁸⁶.

Alman hukukunda, numaralanarak listelenen cünhalarda dahil bütün cürümler, karapara aklamaya konu öncül suçlar kapsamındadır. Bunların yanında, F.A.T.F. tarafından belirlenen öncül suç kategorisindeki, içeriden öğrenenler ticareti ve piyasa manipülasyon suçları (insider trading and market manipulation), ve taklit ve korsan

⁸⁸⁵ Idem.

⁸⁸⁶ Idem.

ürün suçları (counterfeiting and piracy of product) Alman hukukunda yer almalarına rağmen içeriden öğrenenler ticareti ve piyasa manipölasyonu suçları karapara aklamaya konu öncül suç kapsamında bulunmamaktadır. Taklit ve korsan ürün suçları da tümüyle değil, sadece “*belgede sahtecilik*” suçu olarak öncül suçlar kategorisinde yer almaktadır. (Sahte pasaport tahsisi veya ürünün satıcının geçerli bir patent olduğunu gösteren bir belge sunması gibi).

Kanunda, cünhalar (less serious offences) ağırlaştırıcı durumların sözkonusu olması halinde öncül suç kapsamındadırlar. Kanun maddesine göre, eğer fail meslek veya sanat haline getirerek veya temadi edecek bir şekilde, kâr elde etmek amacıyla karapara aklanma suçu işlemek üzere oluşturulmuş olan bir çetenin üyesi sıfatıyla hareket edecek olması hali suçun ağırlatıcı unsuru olarak kabul edilmektedir. Böyle bir durumda, üç aydan beş yıla kadar olan karapara aklama cezası artırılarak, fail altı aydan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır.

Tablo: 4
Alman Hukukunda Belirlenen Suç Kategorileri Altındaki Öncül Suçlar

Belirlenen Suç Kategorileri Altındaki Öncül Suçlar	
Organize suç örgütüne katılım ve Gangsterlik	C.C. §129, 129a, 129b
Terörizm, terör finansmanı	C.C. §129a, § 89a(2)/4
İnsan ticareti ve mülteci kaçakçılığı	C.C. §232(1), §232(2), §233, §233a (Bütün ağırlaştırıcı durumlar ile işlenmişse) ve §234, §234(a)
Cinsel istismar, Çocuk istismarı	C.C. §181a ve §232(1), §232(2) (Sadece her iki ağırlaştırıcı durumlardan sadece ikisi işlenmişse) ve §176a, §176b, §177, §178
Uyuşturucu ve psikotrop madde ticareti	N.L. §29(1), §29(3), §30, §30a, P.C.L. §19(1), §19(3)
Silah Kaçakçılığı	W.L. §51, §52(5)
Çalıntı mal ticareti	C.C. §260(a), F.C. §374
Yolsuzluk ve Rüşvet	C.C. §332(1), §332(3), §334, §335
Dolandırıcılık	C.C. §263(1) – (4) 265 (ağırlaştırıcı durumlardan sadece biri işlenmişse), §263(5) (ağırlaştırıcı şartların ikisi işlenmişse)
Sahtecilik (Para ve Kıymetli damgalarda sahtecilik)	C.C. §146, §151, §152, §152a (sadece bir ağırlaştırıcı durum işlenmişse) ve §152b
Sahtecilik ve Korsan Ürün	C.C. §267 (sadece belgede sahtecilik için geçerlidir)
Çevre Suçu	C.C. §326(1), (2), (4), §328(1), (2), (4) (ağırlaştırıcı durumlardan sadece ikisi işlenmişse), §330(1), §330a
Cinayet, ağır bedensel yaralanma	C.C. §176a, §176b, §178, §211, §212, §213, §221(2), §225(3), §226, §227, §235(4), §235(5), §251, §306c
Adam kaçırma, alıkoyma ve rehin alma	C.C. §234a, §235(4), §239(3), §239a, §239b
Soygunculuk ve Hırsızlık	C.C. §242, §246 (Hırsızlık) ve §249, §259, §251 (Yağmacılık)
Kaçakçılık	F.C. §373
Şantaj	C.C. §253 (ağırlaştırılmış durumlar ile işlenmişse)
Sahtecilik	C.C. §267, §269, §271 (tüm ağırlaştırılmış durumlar ile işlenmişse)
Korsan saldırı	C.C. §316(c) (Hava ve deniz ulaşımına saldırı)
İçeriden öğrenenlerin ticareti ve piyasa manipülasyonu	Karapara aklama için öncül suç değil

Kaynak: F.A.T.F., Third Mutual Evaluation Report Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism: Germany, 19 February 2010, s.52 [Erişim Tarihi 07.02.2011].

Vergi kaçırma suçu kasıtlı olarak kâr elde etmek amacıyla yapılmış veya bir çete üyesi tarafından işlendiği takdirde, C.C. § 261(1)-2 fıkrasında ve Mali Kanun (Fiscal Code- *Abgabenordnung*- A.O.) § 370 madde hükümleri gereği(Steuerhinterziehung-Vergi Kaçırma) karapara aklamaya konu öncül suç olarak kabul edilmektedir. Ancak, vergi kaçakçılığı suçunu karapara aklamaya konu öncül suç yapma gereksinimi, F.A.T.F. tavsiyelerinin ötesindedir. C.C. § 261/(1)-b/5 bendinde vergi kaçakçılığının meslek veya sanat haline getirilmek suretiyle bu suçun işlenmesi halinde, bu şekilde tasarruf edilmiş olan harcamalar ve hukuka aykırı bir şekilde elde edilmiş bulunan vergi iadeleri ve vergi ödemeleri kendisi veya üçüncü kişiler yararına sağlaması halinde kanunun 1. fıkrasına göre cezalandırılacaktır.

f. Karapara aklama suçunun maddi unsuru⁸⁸⁷

Kanun, karapara aklama suçunun kast unsurunu gerçeklere dayalı objektif durumların anlaşılabilirliği halinde kabul etmektedir. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun (Criminal Procedures Code - C.P.C.) “*serbest kanıt değerlendirilmesi*” ilkesi oluşturmaktadır. Bu ilke, kanunda öngörülen istisnalar haricinde olay ve davanın amacı ile ilgili olaylar ve durumların her ne delil olursa olsun kabul edilebilmesidir. Kabul edilebilir delilin anlamı, soruşturmanın amacıyla dolaylı yada dolaysız ilgili ve gerçeğin ortaya çıkarabilir olmasıdır. Buna göre, suçun maddi unsuru deliller ve emareler yoluyla davalarda ispat edilen dış etken ve olaylar anlaşılmaktadır. Mahkemeler tarafından tasdik edilen bu ilkeler içtihat oluşturmuştur.

C.C. § 261/(8), fiilin işlendiği yerde de ceza tehdidi altına alınmışsa, kanunun maddesinin (1)'nci, (2)'nci ve (5)'nci fıkralarında belirtilen eşyalar ile yurt dışında işlenen fiilden kaynaklanan ve (1)'nci fıkroda tanımlanan türden olan eşyalar, eşdeğerdedir⁸⁸⁸. Madde hükümlerine göre, Almanya dışındaki bir ülkede öncül suçun işlenmesi ile elde edilen eşyalar, olayın vukuu bulduğu ülke yasalarına göre suç teşkil etmesi halinde Almanya'da öncül suçun işlenmesi sonrasında elde edilen eşya ile eşdeğerde kabul edilmektedir. Bundan dolayı, Alman hukukunda yer alan karapara aklamaya konu tüm öncül suçlar kapsamına, yurtdışında işlenen öncül suçları da alarak

⁸⁸⁷ F.A.T.F., (Third Germany), op.cit., s.56.

⁸⁸⁸ Yenisey ve Plagemann, op.cit., s.338.

geniş bir alana yayılmıştır. Ortaya bu defada çifte suçluluk sorunu ortaya çıkmaktadır; ancak, yetkililer bu konuyla ilgili bir sorunla şimdiye kadar karşılaşmadıklarını açıklamışlardır⁸⁸⁹.

g. Kendi kendine ve üçüncü şahıslar vasıtasıyla aklama

C.C. §261. maddede, kişinin elde ettiği suç gelirini, kendi kendine aklama eylemi (self laundering) ile üçüncü şahıs tarafından gerçekleştirilen karapara aklama eylemi (third party laundering) arasında bir ayırım yapılmamıştır. Bu nedenle teoride, her kim öncül suçu işliyorsa o kişinin cezalandırılması sözkonusudur. C.C. § 261/(9) son paragrafında, öncül suça katıldığı için her kim cezalandırılıyor ise bunun dışında ayrıca maddenin (1). ve (5). fıkraları gereğince cezalandırılmayacaktır. Bu hüküm ile kişi aynı zamanda hem öncül suçtan hem de karapara aklama suçundan cezalandırılmamaktadır. Konuyla ilgili yetkililerde, öncül suçun faili veya öncül suça yardımcı olan kişi hakkında bir mahkûmiyet sözkonusu olduğunda bu kişiler hakkında karapara aklama suçuna istinaden bir mahkûmiyetin olamayacağını teyit etmişlerdir⁸⁹⁰. Alman iç hukukunun temel ilkelerine göre, bir kişi öncül suç ve karapara aklama suçundan aynı anda mahkum edilemeyecektir. Bu ilkeye göre, suçlu (bir öncül suç işlemiş olan) kendi işlediği suçun gelirleri ile ilgili olarak ilaveli olarak veya ayrı ayrı cezalandırması sözkonusu olamayacaktır. Cezalandırılabilir eylem (öncül suç), diğer uyuşan eylemleri öncül suç faili kaynaklı malvarlıklarının gizlemesi veya maskelenmesi eylemlerini kapsamaktadır. Kendini aklama durumunda, karapara aklama eylemi araştırılabilir iken öncül suç için uygulanan bir ceza olmasa bile Alman ceza işlemleri yöneten zorunlu soruşturma ve kovuşturma ilkelerine bağlı, öncül suç için işlenmesi ile ilgili ilk önce kendini aklayanın soruşturulması, kovuşturulması veya cezalandırılması daha olasıdır. Sonuç olarak, kendini aklama durumlarında, çok sayıda karapara aklamının cezasız kalması olasıdır. Bu, çok sayıda savcı ve takdir memurları tarafından da doğrulanmıştır.

⁸⁸⁹ F.A.T.F., (Third Germany), op.cit., s.53.

⁸⁹⁰ Idem.

h. İkincil suçlar

Viyana ve Palermo Konvansiyon'larında tanımlanan ikincil suçlarla (Ancillary Offences) ilgili düzenlemelere Alman iç hukukunda yer verilmiştir. C.C. § 23(1) fıkra hükmüne göre, bir cürüme teşebbüs daima cezalandırılır; ancak, bir cünhaya teşebbüs, ancak kanunda açıkça belirtildiği takdirde cezalandırılmaktadır. CC § 261(3) fıkrasında, karapara aklama suçuna, kanuna aykırı olarak elde edilen malvarlığı değerlerini gizlemeye teşebbüs cezalandırılmaktadır.

Her kim bir başkasını, kasten, kanuna aykırı kasıtlı bir diğer fiili gerçekleştirmek üzere sevk ederse, azmettiren olarak, fail gibi cezalandırılmaktadır (C.C. § 26). Ayrıca, bir başkasına, o kişi tarafından kasten işlenen hukuka aykırı fiil için kasten yardımda bulunan kişi, yardım eden olarak cezalandırılmaktadır. Yardım edenin cezası, fail için öngörülen ceza tehdidine göre belirlenmektedir. Faile, müebbet hapis cezası verilmesi halinde, C.C. § 49. madde hükmüne yapılan atıf sayesinde cezayı indiren özel kanuni nedenler kapsamında, müebbet hapis cezası üç yıldan aşağı olmayan hapis cezasına indirilmektedir. Suça yardımcı olmak; kolaylaştırmak (facilitating), danışmanlık (counseling), yardım (aiding) ve yataklık (abetting) kavramlarını kapsayacak şekilde geniş anlamda yorumlanması gereken bir kavramdır.⁸⁹¹

Almanya'nın özel hukuk ceza sisteminin temel kurallarında karapara aklama suçu, iki kişi arasında kötü amaçla yapılan gizli ittifak, özel anlaşma, komplo halleri ve buna benzer cezalandırılabilir suç kavramları içinde yer almamaktadır. C.C. § 129. madde başlığı suç işlemek üzere örgüt kurma olarak kanunda yer almaktadır. Madde hükmüne göre, her kim amacı ve faaliyetleri suç işlemeye yönelik olan bir örgüt kurar veya böyle bir örgüte üye olarak katılır, örgüte üye veya yardımcı kazanmak için çalışmalar yapar ve bu örgüte yardım ederse, beş yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılacaktır. Maddede geçen *Örgüt* terimi, en az üç kişinin biraraya gelerek oluşturduğu, varlığı belirli bir zaman aralığında geçerli olan, grubun iradesine bireyinde iradesi ile itaat etmesi, üyelerinin ortak amaçları kapsayan oluşumdur.

⁸⁹¹ Idem.

Karapara aklama suçunda diğer ikincil suçlar: § 258. madde hükmündeki “suçlunun cezalandırılmasına engelleme”, § 258/(a) fıkra hükmündeki “kamu görevlisinin görev başında cezalandırmayı engellemesi”, § 259. madde hükmündeki “suç eşyasının satın alınması, satılması veya temin edilmesi”, § 260. madde hükmündeki “meslek veya sanat haline getirerek bir çete üyesi sıfatıyla suç eşyasının satın alınması, satılması veya temin edilmesi”, § 260/(a) fıkra hükmündeki “meslek veya sanat haline getirerek bir çete üyesi sıfatıyla işlenen, suç eşyasının satın alınması suç”larıdır.

C.C. § 5’nci ve § 6’ncı madde hükümlerine göre, Almanya sınırları dışında işlenen ve ülke içi hukuki menfaatlerini ihlal eden suçlar ile milletlerarası hukuka göre korunan hukuki menfaatlere karşı yurt dışında suç işlenmesi durumlarında, suçun işlendiği yerin hukukundan bağımsız olarak Alman Ceza Hukukunun ayrıca uygulanacağı ifade edilmektedir. Bu uygulamaya göre, yurt dışında işlenen öncül suçun işlendiği ülkenin hukuk sisteminde suç olarak düzenlenmese bile Alman Ceza Hukukuna göre karapara aklamaya konu olan öncül suç olarak cezalandırılabilecektir. Yurt dışında işlenen suçun Alman iç hukukunda suç olarak düzenlenmesi ve karapara aklama suçunu öncül suç kapsamına girmesi gerekmektedir. Bu madde ile yurt dışında işlenen eylemleri, iç hukuk çıkarlarına aykırı olarak kabul edilmektedir. Ayrıca § 6/(9) fıkra hükmüne göre, yurt dışında işlenmiş olsa dahi Alman Federal Cumhuriyetini bağlayıcı nitelikte olan devletlerarası anlaşmalara göre Almanya’da kovuşturulması gereken fiillerdir.

1. Sorumluluk

(1) Gerçek kişiler

C.C. §15 göre, eğer kanun taksirli bir hareketi açıkça tehdit altına almamış ise, sadece kasıtlı olan hareketler cezalandırılmaktadır⁸⁹². Failin, fiilin hukuka aykırı bir hareketten kaynaklandığını bilmesi ve savcılarında bunu şüphenin ötesinde kanıtlamakla yükümlüdürler. § 261/(1) ve (2) maddelerine göre karapara aklama hareketi, fail tarafından kasıtlı olarak gerçekleştirilmelidir. Ancak, aynı maddenin (5)

⁸⁹² Yenisey ve Plagemann, op.cit., s.17.

fıkrasında, eşyanın, hukuka aykırı bir fiilden kaynaklandığının failin ağır dikkatsizlik, ihmâl nedeniyle farkında olmaması hali düzenlenmiştir. Kısaca kanunda, suçun taksirle işlenebilmesi hali düzenlenmiştir. Bu durum, kovuşturma üzerindeki ispat yükünü oldukça azaltmaktadır. Oysa, § 261/(2)-2 bendine göre,(suç gelirlerini muhafaza etmek veya kullanmak) failin eşyanın suç kaynaklı olduğunu elde ettiği anda, “bilme” koşulu aranmaktadır. C.C. § 261/(1)’de ise, fail ile suç eşyası arasında, özel bir bilginin varlığı failin bilmesi veya bilmesi gerektiği halleri aranmamaktadır (suç gelirlerini gizleme, kaynağını gizleme, suç eşyasının kaynağını, tespit edilmesini, el koyma veya müsadere edilmesini, muhafaza edilen suç eşyasının, soruşturulmasını tehlikeye sokma veya engel olma). Diğer bir anlatımla, failin cezalandırılması için (2)/2 de “bilme koşulu” aranmakta iken, (1) fıkrasında failin cezalandırılması için “bilme koşulu” sözkonusu değildir.

(2) Tüzel kişiler

Alman hukukunda “*societas delinquere non potest - (Bir ortaklık suç işleyemez)*” ilkesi gereği tüzel kişilerin cezai sorumluluğu bulunmamaktadır. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır. Ayrıca, *nulla poena sine lege - (Kanun olmadan ceza olmaz)*, cezaların kanuniliği ilkesi gereği Alman hukuk sistemindeki kanunda yer almayan suçtan dolayı kimse cezalandırılamaz. Suçtan bahsedebilmesi için, bir fiilin (hareket) varlığı ve bu fiilinde (hareketinde) kanunda suç olarak tanımlanması gerekmektedir. Suçun maddi (objektif) unsurlarından olan hareket teorisi insanın sosyal çevresindeki iradi davranış olarak tanımlanmaktadır⁸⁹³. Bu bağlamda, tüzel kişiler insana özgü iradi hareketleri organları vasıtasıyla yapabilmektedir. Bundan dolayı yapılan fiilin kanunda suç teşkil etmesi halinde, *societas delinquere non potest* ilkesine göre tüzel kişiler cezalandırılamaz. Ceza sorumluluğu şahsidir.

Tüzel kişiler, M.L. ve cezai faaliyetlerden elde edilen kârların saklanması yardımıyla bulunulduğunun ispatlanması halinde idari para cezasına ile cezalandırılmaktadır. İdari para cezası, tüzel kişi adına hareket eden kimse tarafından işlendiğinde veya tüzel kişi tarafından görevi ihlal edilmesi sonucunda para cezası tüzel

⁸⁹³ Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.12.

kişi adına kesilir. Para cezası, failin kanunda dñzenlenen suçtan kaynaklanan elde ettiği mali menfaatlerin tutarından yüksek olmamaktadır. Yetkililer tarafından son zamanlarda yolsuzluk davalarıyla ilgili, yetmişbeş milyon €'yu aşan (yüz dört milyon \$) idari para cezaları kesilmiştir. Almanya'da yolsuzluk davalarında, MAN firmasına yüz sekiz milyon € ve Siemens firmasına da doksanüç milyon € para cezası kesilmiştir⁸⁹⁴.

j. Karapara aklama suçu yaptırımları

Kanunda § 261/(1), karapara aklama suçunu kasıtlı olarak işleyenlere ,üç aydan beş yıla kadar hapis cezası, § 261/(5) karapara aklama suçunun ağır dikkatsizlik, ihmal sebebiyle hukuka aykırılığının farkında olunmaması halinde uygulanacak ceza iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılmaktadır. Almanya'da, son zamanlarda, § 261/(5) hükmüne göre, M.L. in ihmalkar şekli, kanıt açısından daha az standart gerektirdiğinden,bundan dolayı mahkûmiyet oranları, § 261/(1) fıkrasına göre daha fazladır⁸⁹⁵. § 261/(4) fıkrasında, kanunda ağırlaştırılmış haller⁸⁹⁶, failin, karapara aklama suçunu meslek veya sanat haline getirmesi veya temadi edecek bir şekilde karapara aklanma suçu işlemek üzere oluşturulmuş olan bir çetenin üyesi sıfatıyla hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu ağırlaştırılmış hallerin gerçekleşmesi halinde, fail altı aydan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır.

⁸⁹⁴ F.A.T.F., (Third Germany), op.cit., s.56.

⁸⁹⁵ Ibid., s.57.

⁸⁹⁶ Yenisey vePlagemann, op.cit., s.337.

Tablo: 5
2004-2008 yılları arası §261 madde Karapara Aklama Suçu

§ 261 MADDE KARAPARA AKLAMA SUÇU	2004	2005	2006	2007	2008	Toplam
§ 261/(1) m. (saklama, maskeleye, engel olma, tehlikeye düşürme)	116	87	133	336	359	1.031
§ 261/(2) m. (muhafaza etme veya kullanma)	7	7	7	27	21	69
§ 261/(4) m. (ağırlaştırılmış hal)	7	14	19	24	28	92
§ 261/(5) m. (İhmal hali)	14	21	100	321	358	814
Toplam	144	129	259	708	766	2.006

Kaynak: F.A.T.F., Third Mutual Evaluation Report Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Germany, 19 February 2010, s.60 [Erişim Tarihi:07.02.2011].

Tablo: 6
2004-2008 yılları arası Karapara Aklama Suçundan Mahkûmiyetler

KARAPARA AKLAMA SUÇUNDAN MAHKÛMİYETLER	2004	2005	2006	2007	2008	Toplam
§ 261/(1) (saklama, maskeleye, engel olma, tehlikeye düşürme)	86	62	100	264	248	760
§ 261/(2) (muhafaza etme veya kullanma)	6	6	5	19	19	55
§ 261/(4) (ağırlaştırılmış hal)	6	9	17	23	25	80
§ 261/(5) (İhmal hali)	14	20	94	297	316	741
Toplam	112	97	216	603	608	1.636

Kaynak: F.A.T.F., Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Germany, 19 February 2010, s.60 [Erişim tarihi:07.02.2011].

Alman Ceza Kanunu'nda, eğer kanun taksirli bir hareketi açıkça tehdit altına almamış ise, “sadece kasıtlı olan hareketler cezalandırılır” şeklinde hükmü ile aklama suçunun taksirle işlenebileceği hükmünün bulunması ile aklamamanın ihmali hali kanunda düzenlenmiş ve tablo 6'da yer alan tabloda da 2004 yılından 2008 yılına kadar olan zaman diliminde suçun mahkûmiyet oranında azımsanmayacak derecede artış olmuştur.

Kanunun § 25/(1) fıkrasına göre, suçu bizzat kendisi veya başka biri vasıtasıyla işleyen kişi fail olarak cezalandırılmaktadır. Kanunun § 25/(2) fıkrasında da, suçu birlikte işleyenlerden her biri (müşterek faillik)⁸⁹⁷ fail olarak cezalandırılmaktadır. Suçun iştirak hallerinden, azmettirme § 26'ncı ve yardım etme halleri § 27'nci madde hükümlerinde düzenlenmiştir. Azmettirme halinde, her kim kasten bir başkası tarafından işlenecek olan kasıtlı bir hukuka aykırı fiili gerçekleştirmek üzere sevkederse, fail gibi cezalandırılmaktadır. Yardım etme hali, bir başkasının kasten işlenen hukuka aykırı fiil için kasten yardımda bulunan kişiye verilecek ceza, fail için öngörülen ceza tehdidinde göre belirlenmekte ve yardım etmenin cezası, § 49/(1) fıkrasına göre indirilmektedir. Kanunen indirilmesi öngörülen ve hukuken kabul edilen hallerde ; 1) müebbet hapis cezasının yerini üç seneden aşağı olmayan hapis cezası, 2) süreli hapis cezasında, kanunda yazılı olan üst sınırın en fazla 3/4'üne hükmedilir. Adli para cezasında aynı hüküm, gün sayısı en yüksek olana uygulanır, 3) alt sınırı yükseltilmiş hapis cezası, i) on veya beş senelik alt sınır iki seneye, ii) üç veya iki senelik alt sınır altı aya, iii) bir senelik alt sınır üç aya, diğer hallerde kanuni alt sınıra kadar indirilir⁸⁹⁸. Adli para cezalarında, “gün” baz alınır ve para cezası en az beş gün ve en fazla üçyüzaltmış gün (kanunda aksine bir düzenleme yoksa) olarak hesaplanmaktadır. Mahkeme, adli para cezasını failin mali ve kişisel durumu göz önünde bulundurularak belirlenmektedir⁸⁹⁹. Bu belirleme yapılırken, failin kazandığı veya kazanabileceği günlük ortalama net geliri gözönüne alınmaktadır. Kanunda, bir günlük oran en az bir € ve en fazla otuzbin € olarak tespit edilmiştir. Alman Ceza Kanunu yaptırımları olan adli para cezası veya hapis cezasının birlikte hükmedilmesi genelde olmamasına rağmen kanunun 41 maddesine göre faili mali ve kişisel durumuna göre para cezası hükmedilmişse ve eğer fail zenginleşmiş veya zenginleşmeye çalışmışsa, kanunda aksi düzenleme yoksa veya adli para cezası sadece seçimlik ceza ise hapis cezası ile birlikte adli para cezasına hükmedilebilmektedir⁹⁰⁰.

⁸⁹⁷ Müşterek faillik; birden fazla kişinin bilinçli ve iradi bir birliktelikle suç işleme kararına bağlı olarak suçun icra hareketlerini gerçekleştirip suçun kanuni tanımında yer alan fiil üzerinde müşterek hakimiyet kurmaları halinde sözkonusu olan iştirak şeklidir. Müşterek faillikten sözedilebilmesi için fiilin birlikte icrasına gerçekleştirilen katkı (objektif unsur) ve birlikte suç işleme kararının (sübjektif unsur) bir arada bulunması gerekmektedir. Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.401.

⁸⁹⁸ Yenisey ve Plagemann, op.cit., s.38.

⁸⁹⁹ F.A.T.F., (Third Germany), loc.cit.

⁹⁰⁰ Idem.; Yenisey ve Plagemann, op.cit., s.27; http://www.gesetze-iminternet.de/englisch_stgb/html

Failin işlediği suçtan dolayı bir yılı aşmayan hapis cezasına mahkum edilmesi halinde, bunun hükümlü için yeterli bir ikaz olduğunu ve bundan sonra tekrar suç işlemeyeceği ve hükümlünün kişiliği, mesleği ve sosyal statüsü gözönünde bulundurularak mahkeme tarafından hapis cezası ertelenebilmektedir. Hükümlünün özel durumlarının mevcut olduğu görülürse yukarıdaki şartlar altında iki yılı geçmeyen hapis cezalarının infaz edilmesi ertelenebilmektedir. Burada, hükümlünün fiili nedeniyle verdiği zararı telafi etmek için çabası da erteleme kararında özellikle göz önünde bulundurulmaktadır.

Almanya’da, cürüm ve cünhaların karapara aklamadan dolayı yaptırımları kıyaslandığında orantılı ve caydırıcı görünmemektedir. Örneğin; terör örgütlerinin oluşumu (formation of terrorist organizations) bir - on yıl hapis cezası; insan ticareti (trafficking human beings) altı - on yıl hapis cezası; çalıntı mal ticareti (trafficking stolen goods) bir - on yıl hapis cezası; sahtecilik (counterfeiting) bir - on yıl hapis cezasıdır. Ancak, diğer cünhalar ile karşılaştırıldığında yaptırımların düzeyi daha orantılı görünmektedir. Örneğin; para cezası ve hapis cezası beş yılı aşmayan tüm yaptırımlar; hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma, belgede sahtecilik, gansterlik. Almanya’daki karapara aklama suçu yaptırımları ile F.A.T.F. üyesi bazı ülkelerin karapara aklama suçu ile ilgili cezai yaptırımlar arasındaki farklılıklar bulunmaktadır. Örnek olarak, Arjantin’de iki –on yıl hapis cezası, Brezilya’da üç - on yıl hapis cezası, Meksika’da beş -onbeş yıl hapis cezası, İtalya’da dört - oniki hapis cezası, A.B.D.’de para cezası ve/veya yirmi yıl üzeri hapis cezası, İngiltere’de ondört yıl üzeri hapis cezası veya/ve para cezası verilebilmektedir. Japonya’da para cezası veya/ve iki yıl üzeri hapis cezası, Finlandiya’da para cezası veya iki yıl üzeri hapis cezası verilmektedir.

k. Müsadere

(1) Kazanç müsadere ve koşulları⁹⁰¹

Alman Ceza Kanunun § 73 maddesine göre, fail (perpetrator) veya azmettiren (inciter) veya şerik'i (accessory) hukuka aykırı bir fiili işlemesi sonucunda (dolaysız) veya fiili işlemek amacıyla (dolaylı) malvarlığına ilişkin bir kazanç elde edilmesi halinde, mahkeme bu kazancın müsadere edilmesine karar verebilecektir. Müsadere kararı, bu yolla elde edilmiş bütün maddi menfaatleri kapsamaktadır. “*Maddi menfaatler*” kavramı, suç gelirlerinden, dolaylı ve dolaysız yollarla elde edilen malvarlıkları kapsamaktadır⁹⁰². Failin veya şerik'in veya azmettirenin, elde ettiği eşyayı satması, imha edilmesi, eşyanın zarar görmesi veya eşyaya el koyulması halinde, bu eşyanın karşılığı olarak onun yerine elde ettiği veya kazandığı hakka dayanan başka bir eşyada müsadere kapsamındaki eşya olarak dikkate alınabilecektir.

Fail veya şerik veya azmettiren, üçüncü bir şahıs adına hareket ederek bu kişinin malvarlığında bir artış meydana gelmesi halinde, kazanç müsadere kararı bu kişinin malvarlığı hakkında da verilebilecektir. Üçüncü şahsın eşyayı hukuka aykırı fiilin işlenmesi için veya fiilin durumu hakkında bilgi sahibi olarak elde etmiş ise, başkasına ait olan veya üzerinde başkasının hak sahibi bulunduğu bir eşya hakkında da müsadere kararı verilebilecektir.

(a) İkame değer müsadere

Ceza Kanunu'nun § 73-a hükmüne göre, suçtan elde edilen şeyin niteliğinden veya başka bir sebepten ötürü belli bir eşya hakkında müsadere uygulanması mümkün değilse veya eşya yerine ikame değer olan bir şey hakkında müsadere kararı verilmesinden vazgeçilmişse mahkeme elde edilen şeyin değeri kadar bir para bedelinin müsadere kararına karar verebileceği ile ilgili hükm bulunmaktadır. Eğer eşyanın değeri, elde edilenden az ise, mahkeme bu kararı kazanç müsadere kararı ile birlikte verebileceği maddenin son paragrafında yer almaktadır.

⁹⁰¹ F.A.T.F., (Third Germany), op.cit., s.76-77; Yenisey ve Plagemann, op.cit., s.107-110; http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/index.html[21.01.2011].

⁹⁰² F.A.T.F., (Third Germany), loc.cit.

(b) Takdir

C.C. § 73-b hükmü uyarınca elde edilen şeyin kapsamı ve bunun değeri ile, ifası failin veya şeriğin veya azmettiren tarafından elde edilmiş malvarlığı kazancını ortadan kaldıracabilecek veya azaltabilecek olan talep hakkının miktarı, takdir edilebilir⁹⁰³.

(c) Ağır hallerde uygulanacak müsadere

C.C. § 73-c hükmü uyarınca, “*Nisbilik İlkesi*” gereği, kazancın müsaderesi kişiyi, gereksiz yere zorluk teşkil edecek şekilde etkileyecek ve hakkaniyete aykırı olacak bir şekilde ağır bir sonuç doğurması halinde, kazanç müsaderesi kararı verilemeyecektir. Mahkeme tarafından kararın verildiği sırada, elde edilen değer, artık kişinin malvarlığında değilse veya değeri az ise, mahkeme kazanç müsaderesi kararı vermeyebilir. Hükümlünün kişisel veya mali durumları gözönünde bulundurularak, mahkeme tarafından ödeme kolaylığı hakkında, C.C. § 42 hükmü (Ödeme kolaylığı-*Zahlungserleichterungen*) ile karşılaştırma yapılarak uygulanır.

(d) Genişletilmiş müsadere

Genişletilmiş müsadere hükmü, kanunun C.C. § 73/d fıkrasında düzenlenmiştir. Ceza kanununun bu hükmüne, atıf yapılan başka bir kanunda düzenlenen kanuna aykırı bir fiil işlendiğinde, fail veya şerik veya azmettirenin eşyalarının, fiilin işlenmesi veya fiilin işlenmesi sonrasında elde edildiğini kabul etmeyi gerektirecek hallerin bulunması halinde, mahkeme tarafından kazanç müsaderesi kararı verilecektir. Eğer, fail veya şerik veya azmettirenin eşyayı, kanuna aykırı bir fiilin işlenmesi veya fiilin işlenmesi sonrasında elde edildiğine bağlı olarak, sadece bu sebepten bir eşyaya malik veya üzerinde hak sahibi olamaması hallerinde de, yukarıdaki birinci paragrafta yazılı hüküm uygulanacaktır. Kanuna aykırı fiilden sonra, belirli bir eşya hakkında, kazanç müsaderesi kararı verilmesinin tamamen veya kısmen imkansız hale gelmesi durumunda C.C. § 73/d fıkra hükmü, kanunun C.C. § 73/a “*Kaim değer hakkında verilen kazanç müsaderesi*” ve C.C. § 73/b “*Takdirene değer tayin etme*” madde hükümleri ile karşılaştırılarak uygulanacaktır.

⁹⁰³ Yenisey ve Plagemann, op.cit., s.108.

Fail veya şerik veya azmettiren hakkında, § 73/1 fıkra hükmüne göre kazanç müsadere kararı verilmesinden sonra, daha önce işlenmiş olan başka bir hukuka aykırı fiil sebebiyle, fail veya şerik veya azmettirenin eşyasına yeniden kazanç müsadere kararı verilmesi halinde, mahkeme, daha önceden verilmiş müsadere kararını göz önünde bulunduracaktır. Ayrıca C.C. §73/c fıkrası, *“ilgili bakımından hakkaniyete aykırı biçimde ağır bir sonuç doğuracaksa, kazanç müsadere kararına karar verilmez. Elde edilen değer, kararın verildiği sırada, artık ilgilinin malvarlığı içinde değilse veya elde edilen şeyin sadece en az bir değeri varsa, kazanç müsadere kararı verilmeyebilir”* hükmü gereği, böyle durumunun varlığı halinde, mahkeme bu durumu göz önünde bulundurarak karar verecektir.

(e) Kazanç müsadere kararının etkileri

C.C. § 73/e fıkra hükmünde, eşya üzerindeki mülkiyet hakkı veya müsadere edilen hak, karardan etkilenen kişinin bu sırada üzerinde hak sahibi olması koşuluyla veya eşya, müsadere kararının kesinleşmesi ile devlete intikal edeceği, üçüncü şahısların eşya üzerindeki haklarının devam ettiği belirtilmektedir. Ayrıca, müsadere kararının verilmesinden önce Alman Medeni Kanunu’nun 136. maddesinde düzenlenmiş olan temlik yasağı etkisi doğmakta ve temlik dışındaki tasarrufların da yasak kapsamına girdiği belirtilmektedir.

(2) Eşya müsadere ve koşulları⁹⁰⁴

Kasten işlenen suçlarda, bu suçtan dolayı meydana gelen veya suçun işlenmesinde veya hazırlanmasında kullanılmış olan veya suçta kullanılmak üzere hazırlanmış bulunan eşya, müsadere edilecektir (C.C. § 74). Eşyanın müsadere edilebilmesi için; a) Karar verildiği anda, eşyanın fail veya şerik veya azmettirene ait olması veya eşya üzerinde hak sahibi olmaları, b) Eşyanın niteliği ve durumu, toplumu tehlikeye atan veya faaliyetlerde kullanılacağına dair bir tehlikenin varlığı gerekmektedir. Failin hareketi suç unsuru taşımasa dahi, (b) fıkra hükmünde yazılı halleri taşıması halinde, eşyanın müsadere edilmesi hukuken kabul edilmektedir. Eşyanın niteliği ve durumu, toplumu tehdit eden veya faaliyetlerde kullanılma

⁹⁰⁴ Idem.; Yenisey ve Plagemann, op.cit., s.111-118;
http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/index.html[21.01.2011].

tehlikesinin varolması hallerinde, kanunun 1. fıkrasını genişletecek şekilde özel bir hükümle müsadere kararı verilmesini mecburi kılmaktadır.

(a) Eşya müsaderesinin genişletilmiş koşulları

Mahkeme tarafından müsadere kararının verildiği anda, eşyanın kendisine ait olan veya üzerinde hak sahibi olan kişi, dikkatsiz bir şekilde, eşyanın veya hakkın, suç fiilinin konusu veya aracı olması, veya hazırlanmasına neden olması halinde, veya, eşyanın müsadere edilmesine neden olan durumları bilerek eşyayı iktisap etmesi, elde etmesi halinde, C.C. § 74/ (2)-1 fıkrası haricinde, eşya tekrar müsadere (C.C. § 74/a) edilecektir.

Suç fiilinin önemi ve müsadereye konu olan eşyaya sahip veya hak sahibi, fail veya şerik veya azmettiren ve üçüncü şahıslara, yöneltilen suçlamalar arasında “ölçülülük ilkesi” göz önünde bulundurulmaktadır. Demokratik bir toplumda, özgürlüklerin sınırlandırılmasının hukuka uygun olabilmesi için sınırlama ve izlenen amaç arasında ölçülü bir oranın olması gerekmektedir⁹⁰⁵. Alman doktrini ve uygulaması ölçülülük ilkesini, anayasa çerçevesinde bireyin ve kamunun, devletin ve idarenin hukuk ve menfaatlerin konumları arasındaki kaidesel uyumsuzlukları çözen idarenin ve yasa koyucunun takdir yetkilerine dizgin koyan ve yargısal denetim sıklığını arttıran, genel bir hukuk ilkesi olarak kabul etmektedir⁹⁰⁶. Müsadere bakımından da uygulanması kabul edilmekte ve mahkemeler de bu görüş yönünde içtihat etmektedir⁹⁰⁷.

(b) İkame değer müsaderesi

Mahkeme tarafından karar verildiği zaman kendisine ait olan veya hak sahibi olduğu eşyayı, müsadere kararından önce değerlendirmesi halinde, özellikle satma veya tüketme veya herhangi bir şekilde eşyanın müsaderesinin engellenmesi halinde, mahkeme, fail veya şerik veya azmettirenin, eşyanın değeri kadar bir para tutarının müsaderesine karar verebilmektedir. (C.C. § 74/c)

⁹⁰⁵ Yüksel Metin, *Ölçülülük İlkesi Karşılaştırmalı Bir Anayasa Hukuku İncelemesi*, Seçkin Yayıncılık, Ekim: 2002, s.88.

⁹⁰⁶ Christian Rumpf, *Ölçülülük İlkesi ve Anayasa Yargısındaki İşlevi ve Niteliği*, *Anayasa Yargısı Dergisi*, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Cilt 10, Ankara: 1993, s.35.

⁹⁰⁷ Demirtaş, op.cit., s.135.

(c) Eşya müsaderesinin etkileri

Bir eşyanın ve hakkın müsadere edilmesi ile eşyanın ve hakkın mülkiyeti, karar kesinleştiği anda devlete geçmektedir. Üçüncü şahısların eşya üzerindeki hakları korunmaktadır. Eşyanın toplumu tehdit eden veya faaliyetlerde kullanılacağına dair bir tehlikenin varolması halinde, mahkeme üçüncü şahsa ait olan hakkın sona ermesine karar vermektedir (C.C. § 74/e). C.C. § 74/f fıkra hükmünde, eşya üzerindeki mülkiyet veya müsadere edilen hak müsadere ve kullanılamaz hale getirme kararının kesinleştiği sırada üçüncü bir şahsa ait ise veya eşya üzerinde üçüncü bir şahıs lehine bir hak tesis edilmiş olur ve bu hakkın verilecek bir karar ile sona ermesi halinde üçüncü şahsa piyasa değeri gözönünde tutulmak kaydıyla nakdi tazminat ödenecektir. Ancak, 1) Üçüncü şahsın dikkatsizlik sebebiyle eşyanın veya hakkın suçun aracı veya konusu olması veya suçun hazırlanmasında katkıda bulunmasına neden olması halinde, 2) Üçüncü şahıs, eşyanın veya hakkın, müsadere ve kullanılamaz hale getirmeyi bilerek, iktisap etmesi halinde, 3) Müsadere ve kullanılamaz hale getirme durumlarının kararının verilmesi hallerinde, üçüncü şahıslara tazminat ödenmeksizin eşya müsadere edilecektir. Tazminattan yararlanacak üçüncü şahsın, müsadere kararına yol açan suça iştirak etmemiş olması gerekmektedir.

1. Elkoyma

Soruşturmada delil olma niteliği bakımından önemli olan eşyanın, bir şekilde güvende olması sağlanacak veya el konulabilecektir. Bu eşyalar, bir kişinin muhafazası altında olması veya eşyanın gönüllü tesliminin sözkonusu olmadığı durumlarda eşyaya el konulabilecektir. Kanunun 1. ve 2. fıkra hükümlerine ilaveten, eşyanın müsaderesi kapsamında sürücü belgelerini de içereceği kanunda belirtilmektedir. (C.P.C. § 94)⁹⁰⁸.

Almanya’da Federal Bankacılık ve Finansal Denetim Ofisi (Ba.Fin), AM.L./ C.F.T. çabalarını tamamlayan etkili bir araç olan otomatik bir hesap erişim sistemi uygulamaktadır. Sistem Ba.Fin’in talebi üzerine, belirlenen kişilerin (gerçek veya tüzel) Almanya’da faaliyet gösteren bir banka veya kasa emanet hesabına sahip olup olmadığı hakkındaki bilgileri sağlamasına olanak tanıyan yetkiler vermektedir. Kanunda

⁹⁰⁸ http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html[02.02.2011].

bildirim yükümlülüğü altında olanlara bunların ihlalleri halinde uygulanacak yaptırımlar bulunmaktadır.

Bu ihlaller⁹⁰⁹:

- 1-a) Ekonomik lehdarın kimliğini tespit etmeme,*
- b) Şüpheli işlem bildiriminde bulunmama,*
- c) Ş.İ.B. kapsamındaki bilgiler hakkında bildirim yapıldığı savcılık ve B.K.A. haricinde başka bir kişiye bildirme (bilgi sızdırma-tipping off- suçu da dahil),*
- d) Yabancı ülkelerde kurdukları şube ve girişimleri Karapara Aklama Kanunu'nda belirtilen süreler içerisinde yetkili otoritelere bildirmeme durumunda ellibin € 'ya kadar idari para cezası verilmektedir.*
- 2-a) Kimlik tespiti yapmamaları,*
- b) Kimlik tespit yükümlülüğü sonucu elde ettikleri bilgileri saklamamaları yada doğru kaydetmemeleri yada eksik kaydetmeleri durumunda ise, yüzbin €'ya kadar idari para cezası verilmektedir.*

Alman kanunlarına göre yükümlülük ihlalleri karşısında uygulanan idari para cezaları azımsanmayacak derece yüksek meblağlardır.

⁹⁰⁹ Demirtaş, op.cit., s.104.

Tablo: 7

**Almanya'daki Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı Kapsamında Dava-
Mahkumiyet ve Müsadere Tutarları**

Yıl	Şüpheli İşlem Bildiri	Açılan Dava Sayısı	Mahkumiyet	Müsadere Tutarları (Euro)
2004	8.602	144	112	305.963.158
2005	8.241	129	97	319.282.155
2006	10.051	259	216	300.570.519
2007	9.080	708	603	218.782.569
2008	7.349	766	608	
TOPLAM	42.783	2.006	1.636	1.144.598.368

Kaynak: F.A.T.F., Third Mutual Evaluation on Report Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Germany, 19 February 2010 , s.21 [Erişim Tarihi:07.02.2011].

Tabloda Almanya'da 2004-2008 yılları arasında yapılan şüpheli işlem bildirimleri ve bunun sonucunda yapılan kovuşturma ve mahkumiyet sayıları bulunmaktadır. Oransal olarak bu yıllar toplamında yapılan şüpheli işlem bildirimleri 42.783, açılan dava sayısı 2.006, mahkumiyet sayıları ise 1.636'dır. F.A.T.F.'un 18 Şubat 1998 Almanya İkinci Tur Karşılıklı Değerlendirme Raporunda, Ş.İ.B.'nin yalnızca banka ve sigorta kuruluşlarından geldiği eleştirileri üzerine Almanya'nın AM.L./C.F.T. kapsamında birçok yeni düzenleme yaptığı ve eksikliklere yönelik gelişmeler sağladığı şeklinde F.A.T.F.'un Şubat 2010 tarihli değerlendirmeleri bulunmaktadır⁹¹⁰. Yukarıdaki tablo, oransızlığın nedenlerinin araştırılmaya değer olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun sebebi, yapılan ihbarları asılsız veya karapara aklama suçu ile ilgili soruşturma açılmasını gerektirecek kadar yeterli delillerin toplanamamasından kaynaklandığı söylenebilir.

⁹¹⁰ Ibid., s.105-106.

3. İsviçre⁹¹¹

İsviçre, uluslararası finansal hizmetler merkezinin ilk sırasında olduğundan ekonomik suç kaynaklı suç gelirlerinin aklanması bakımından özel bir ülke konumundadır. Bu ülke, sahip olduğu bankacılık sistemi ve özellikle bankacılık sırrı ile buna bağlı olarak isimsiz hesap açma kolaylığı sebebiyle servet girişinin ve yatırımının gözdesi bir finansal merkez olmakla malvarlıklarının değerlendirildiği ve aktarıldığı bir ülke olarak adını duyurmuş ve bu yönüyle ün yapmıştır⁹¹².

Vergi cennetleriyle daha etkin mücadele için, O.E.C.D. ile G-20 ülkeleri tarafından düzenlenen “*Bilgi Değişimi ve Saydamlık Küresel Forumu*” içeriğinde, Türkiye ile anlaşma imzalayan İsviçre’nin uluslararası işbirliği kapsamında bilgi alışverişinde bulunması hususunda, Türkiye’nin İsviçre üzerinde uluslararası bir baskı uygulamasına imkan sağladığı yönünde görüşler bulunmaktadır⁹¹³. Ancak, Türkiye ve İsviçre arasında geçerli bir çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması bulunmadığından, maliye teşkilatının İsviçre’deki hesap bilgilerine resmi olarak ulaşması mümkün olmamaktadır⁹¹⁴. İsviçre, her ne kadar dış baskılar sonucunda mevzuatında konuyla ilgili düzenlemeler yapsa da, F.A.T.F.’un raporunda 1 Nisan 1998 yılından bu yana M.R.O.S.⁹¹⁵ (Money Laundering Reporting Office Switzerland) tarafından şüpheli işlemler haricinde yetkili makamlara yaptıkları bildirimler sonucu, kanton düzeyinde aklama suçuyla ilgili mahkûmiyetin % 5 oranında⁹¹⁶ olduğu bilgileri yer almaktadır.

İsviçre’de aktif finans sektörünün büyük bir bölümünü, bankalar, menkul kıymet aracıları, borsalar ve yatırım fonları oluşturmaktadır. 1998 yılında yürürlüğe giren Karapara Aklama Kanunu (Loi sur le blanchiment d’argent – L.B.A.), bankacılık dışı sektörle birlikte, kanunda etraflı bir şekilde tanımlanmayan finansal araçların faaliyetlerini de içine alan geniş bir tanımlama yapılmıştır. Özellikle, varlık

⁹¹¹ Swiss Legislation, No 311.0 of Swiss Criminal Code of 21 December 1937, <http://www.admin.ch/ch/e/rs/311.0.en.pdf> [02.02.2011].

⁹¹² Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., 276.

⁹¹³ “Karaparaya Tüm Yollar Kapanacak”, *Hürriyet Gazetesi*, 11 Aralık 2009, <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=13169625&tarih=2009-12-11> [01.02.2011].

⁹¹⁴ Metin Taş ve Sezgin Özcan, “Isıtılan Gündem: İsviçre’deki Paralar”, *Aksam Gazetesi*, 04.02.2010, http://www.aksam.com.tr/2010/02/04/yazar/16176/metin_tas_sez [15.05.2010].

⁹¹⁵ M.R.O.S., İsviçre Mali İstihbarat Birimidir. 10 Ekim 1997 tarihinde L.B.A. kanunu kapsamında kurulmuştur.

⁹¹⁶ F.A.T.F., (Third Switzerland), op.cit., s.3.

yöneticileri, kredi kuruluşları, özellikle finansal kiralama ile uğraşanlar, hammadde satıcıları (üçüncü şahıslar adına alım satım yapanlar), banknot, para ve değerli metal işi ile uğraşan kişiler, döviz büroları, para ve para yerine geçen değerleri transfer yapanlar, yatırım fonu distribütörleri veya temsilcileri, yerli veya yabancı şirketlerin yönetim kurulu üyeleri, avukatlar, noterler kapsam dahilindedir. Bu yasa ile karapara aklama ile mücadelede kapsam dahilindekilere birtakım yükümlülükler getirmiştir. Finansal araçlar, müşteri tanımlama yükümlülüğüne, sigorta şirketleri de L.B.A.'da tanımlanan yükümlülüklerle tabidir. Bu yükümlülükler, kumarhaneler içinde geçerlidir.

a. Aklama suçu

Karapara aklama suçu Art. 305bis maddesinde; *taksirli karapara aklama suçu* (finansal işlemlerde gerekli özen ve dikkatin gösterilmemesi) Art. 305ter maddesinde düzenlenmiştir. Suçun konusunu teşkil eden malvarlığı değerlerinin, İsviçre Ceza Kanunu'nun 35. maddesi hükmüne göre, en az bir yıl hapis cezası öngörülen bir cürümden kaynaklanması gerekmektedir⁹¹⁷. Bu çerçevede, aklama suçunda öncül suç, bir yıl ve üzeri hapis cezası öngörülen fiiller olarak kabul edilmektedir.

(1) Karapara aklama suçu

Aklama suçunun düzenlendiği Art. 305bis madde hükmüne göre, cürümden kaynaklandığını bilen veya bilmesi gereken herhangi bir kişi, malvarlıkların müsadere edilmesini veya malvarlıklarını açığa çıkaracak kayıt ve belgelerin ele geçirilmesini veya suç kaynaklı malvarlıklarının kaynağının tanımlanmasına engel olma eylemlerinde bulunması halinde, üç yılı aşmayan hürriyeti bağlayıcı ceza (custodial sentence) veya para cezası (monetary penalty) ile cezalandırılacaktır. Ceza Kanunu'nun 40. madde hükmü uyarınca, özgürlüğü bağlayıcı cezanın azami süresi altı ay asgari süresi yirmi yıldır. Hürriyeti bağlayıcı hapis cezası yasada açık bir hükmün bulunması halinde, müebbet hapis cezasına çevrilebilmektedir.

Ceza Kanunu'nun Art. 305bis hükmüne göre, karapara aklama suçunun faili, suçtan (cürümden) kaynaklanan malvarlığı değerlerinin müsaderesini, öncül suçun belirlenmesini, veya bunlarla ilgili kayıt ve belgelerin ele geçirilmesini engelleyen

⁹¹⁷ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.278.

herhangi bir kişidir. Burada, “*herhangi bir kişi*” tabiri kullanılan kişi/kişilerin, malvarlıkları değerlerinin suçtan (cürümden) kaynaklandığını bilmesi veya öngörmesi gerekmektedir. Bu nitelikleri taşıyanlar, suçun faili olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, kanunda öncül suç failinin, karapara aklama suçunun faili olamayacağı hususunda bir hüküm bulunmadığından ve kanunda kullanılan “*her hangi bir kişi*” terimi ile herhangi bir kısıtlama getirilmediğinden, karapara aklama suçunun öncül suç faili dahil herkes tarafından işlenebileceği kabul edilmektedir⁹¹⁸.

Art. 305bis hükmü uyarınca, karapara aklama suçu için suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin müsadereğine engel olma eylemini yeterli saymasından dolayı, soyut tehlike suçudur. Soyut tehlike suçlarında, soyut ve objektif bir denetimle, suçun tamamlanması için hareketin yapılmış olması yeterli olmaktadır⁹¹⁹. Diğer bir anlatımla, müsadereyi engelleyici hareketin yapılması yeterli sayılmakta, müsaderecinin gerçekleşmemesi tehlikesinin doğup doğmadığının önemi bulunmamaktadır. Aynı şekilde, öncül suç kaynaklı malvarlıklarının kaynağının tanımlanmasına ve malvarlıklarını ortaya çıkaracak kayıt ve belgelerin ele geçirilmesini engelleme fiilleri de karapara aklama suçunun hareket unsurudur.

Bir malın suç gelirinden elde edildiğini kanıtlamak için, kişinin öncül suçtan bir mahkûmiyetinin olmasına gerek bulunmamaktadır. Karapara aklama suçunun sübjektif yönü ile ilgili olarak, kanun hükmüne göre “*bildiği veya bilmesi gerektiği*” halleri ile suçun oluşması için genel kastın varlığı yeterli görülmektedir. Ancak, aklama suçunun olası kastla da (contingent intent) işlenebileceği kabul edilmektedir⁹²⁰. Ceza Kanunu hükümlerine göre tüzel kişilerin sorumluluğu (karapara aklama suçundan sorumlu bulunması halinde) Art. 102. madde hükmüne göre beş milyon C.H.F. (üç milyon ikiyüz otuz bin €) para cezası ile cezalandırılmaktadır.

Karapara aklama suçu ağırlaştırıcı nedenlerin (seriuos cases) varlığı halinde beş yılı aşmayan hürriyeti bağlayıcı hapis cezası veya para cezasına ile cezalandırılacağı hükmedilmiştir. 1 Ocak 2007 tarihinde revize edilen kanun hükmüne

⁹¹⁸ Ibid., s.281.

⁹¹⁹ Hamide Zafer, **Ceza Hukuku Genel Hükümler T.C.K. m. 1-75 Ders Kitabı**, Beta Basım, Haziran 2010, s.149.

⁹²⁰ F.A.T.F., (Third Switzerland), loc.cit.

göre, para cezası seçimlik ceza ise hürriyeti bağlayıcı hapis cezası ile birlikte beşyüz günü aşmayan para cezasına hükmedilebilecektir.

Art. 305bis/(2) fıkra hükmündeki ağırlaştırıcı nedenler:

a) suçlunun, suç örgütüne üye olması,

b) karapara aklama faaliyetlerinin sistematik⁹²¹ olarak devamlı yapılması amacıyla oluşmuş bir grubun üyesi olması,

c) karapara aklamayı ticari bir meslek haline getirerek büyük bir ciro veya önemli kâr elde etmesi olarak tanımlamıştır.

Art. 305bis/(3) fıkra hükmüne göre, fail öncül suçu (main offence) yurt dışında işlese dahi yukarıda yazılı cezaların verilmesi zorunludur. Böylelikle, yurt dışında işlenen öncül suç gerek o ülke mevzuatında gerekse ve İsviçre hukukunda suç olarak tanımlanmalıdır⁹²². Böylece, öncül suçun yurt dışında işlenmiş olması yurt içinde karapara aklama suçunun oluşumuna engel teşkil etmemektedir⁹²³.

(2) Taksirli karapara aklama suçu

Taksirli karapara aklama suçunun düzenlendiği Art. 305ter/(1) fıkra hükmüne göre, her kim mesleğinin bir parçası olarak kabul edilen mevduat, veya emanette tutan veya yatırım veya yurt dışına yapılan varlık transferlerinde gerekli itina ile varlıkların sahibinin kimliğini tespit etmek konusunda gerekli dikkati göstermezse bir yılı aşmayan hürriyeti bağlayıcı hapis cezası veya para cezası ile cezalandırılacaktır. Art. 305ter/(1) fıkra hükmünde yer alan kişiler, varlıkların suç kaynaklı olduğunu gösteren herhangi bir şüpheli durumu İç Kolluk Kuvvetleri (Internal Law Enforcement) ya da Federal yetkililere rapor etmekle yükümlüdürler. Ayrıca aynı kanun maddesinde, fiilin finansal işlemleri yapan kişinin davranışının sonucu yükümlülüğe aykırı, dikkatsizlikle

⁹²¹ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.277 (875 nolu dipnot).

⁹²² Ibid., s.280.

⁹²³ Idem.

düşünülmeyen veya hesaba katılmadan kaynaklanan bir cürüm veya cünhanın taksirle işlendiği kabul edilmektedir⁹²⁴.

Art. 305ter madde hükmü uyarınca düzenlenen suç, mahsus bir suç olup; suç failinin ancak mesleğinin icrası sırasında işlendiği takdirde suçun faili olabileceği ifade edilmektedir.

F.A.T.F.'un 40 Tavsiye kararlarında tanımlanan suçlardan, mülteci ticareti (İllegal trafficking in migrants), kaçakçılık (smuggling), içeriden öğrenenler ticareti ve piyasa manüplasyonu suçları (insider trading and market manipulation), İsviçre Ceza Kanunu'nda yer almamaktadır. F.A.T.F.'un, 2005 yılında İsviçre Üçüncü Tur Karşılıklı Karapara Aklama ve Terör Finansmanı İle Mücadele Değerlendirme Raporunda bu suçlarla ilgili düzenlemelerin 2007 yılında yapılacağını öngörmesine rağmen sadece taklit ve korsan ürün suçu (counterfeiting and pirating of products) ile ilgili düzenleme 1 Şubat 2009 yılında Ceza Kanunu Art. 155. maddesinde “*Mal Sahteciliği*” başlığı düzenlenmiştir. Maddenin 2. fıkrası uyarınca, suçun faili ticari kazanç amacıyla eylemde bulunması halinde beş yılı aşmayan hürriyeti bağlayıcı hapis cezası veya para cezası ile cezalandırılmaktadır.

b. Müsadere⁹²⁵

Herhangi bir kişinin cezai sorumluluğu olup olmadığına bakılmaksızın, suçun işlenmesi için kullanılan veya eşyaların suçun işlenmesi sonucu elde edilmesi veya eşyanın, kamu güvenliğini, toplum ahlakı veya kamu düzeni için bir tehlike oluşturduğu durumlarında, mahkeme tarafından eşyanın müsadere kararına karar verilmektedir. Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesi, işlenen suça göre daha ağır ve kişiyi zor duruma düşürecek olası sonuçlar doğurması ve bunun hakkaniyete aykırı bir durum olması sebebiyle, hakime, müsadere kararı verilmemesi yönünde takdir yetkisi vermektedir. Ayrıca kanun hükmünde, müsadere kararı verilen varlık/varlıklara eşdeğer bir bedelin ödenmesi kaydıyla veya üçüncü şahısların müsadere sebebini bilmeksizin elde ettikleri

⁹²⁴ Yener Ünver ve Ayşe Nuhoglu, **İsviçre Ceza Kanunu Öntasarısı**, 1. Baskı, İstanbul: Alfa Basım, 1994, s.4.

⁹²⁵ <http://www.admin.ch/ch/e/rs/311.0.en.pdf> [02.02.2011].

varlıklar üçüncü şahıs/shahısların iyiniyet kuralları çerçevesinde müsadere edilmeyecektir (311 sayılı İsviçre Ceza Kanunu Art.70).

Art.71 hükmüne göre, soruşturma makamları ilgili kişinin varlıklarına eşdeğerde bir hakka el koyabilmektedir. Art.72 hükmü gereği, suç örgütünün tasarrufunda olan bütün varlıklar mahkeme tarafından müsadere edilebilmektedir.

Müsadere hakkı, yedi yıl ile sınırlıdır. Suç kovuşturma zamanaşımının süresinin daha uzun olması halinde, bu süre müsadere hakkı içinde geçerli olamaktadır. Müsadereden zarar gören kişi veya üçüncü şahısların hakları, kararın tebliğ tarihinden itibaren beş yıldır. İsviçre Ceza Kanunu'nun m. 70/4 fıkra hükmüne göre, hakları zarar gören kişiler veya iyi niyetli üçüncü kişiler, müsadere kararına karşı beş yıl içinde dava açabilirler.

4. Japonya

a. Genel olarak⁹²⁶

Meiji döneminde, Japon hukuk sistemi Avrupa hukuk sistemi temel alınarak modernleştirilmiştir (Özellikle Alman ve Fransız medeni hukuku). Ancak, Japon hukuk sisteminde büyük hukuk reformu II. Dünya savaşıdan sonra yapılmıştır. Japon anayasa hukuku ve ceza usul hukuku, çoğu insan haklarının korunması ile ilgili olan Amerikan hukuk modelinin revize edilmiş halidir. Bundan dolayı, Japon hukuk sistemi için Anglo-Amerikan ve Avrupa hukuk sisteminin karışımı denilebilir. Hernekadar, ülkelerin hukuk sistemlerinden etkileşim olsa da Japonya'da geleneksel değerlerin etkisi önemli olmaya devam etmektedir⁹²⁷. Japonya, parlamenter hükümet ile anayasal bir monarşik sisteme sahip bir ülkedir.

Ülke içinde işlenen suç oranı düşük olsa da kolluk kuvvetleri karapara aklama ile mücadelede gerekli önlemleri almaktadırlar. Japon yetkililer, istatistiklere dayanarak son üç yılda suç gelirlerinin üç büyük kaynaktan uyuşturucu madde kaçakçılığı,

⁹²⁶ Junko Gono ve Diğerleri, "Overview of Legal Systems in the Asia-Pacific Region: Japan", 04.10.2004, s.7-16.
<http://scholarship.law.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=search+legal+system>
[25.03.2011].

⁹²⁷ F.A.T.F., (Third Japan), op.cit., s.15.

dolandırıcılık ve tefecilik suçlarından elde edildiğini açıklamışlardır. Ulusal Polis Teşkilatına (N.P.A. - National Police Agency) göre, uyuşturucu maddenin büyük bir bölümü Japon organize suç örgütü Boryokudan- İngilizce bilinen adıyla Yakuza- tarafından denizaşırı ülkelerden kaçak olarak getirilmektedir. 2006 yılında, organize suç örgütlerinin yaklaşık % 40'ı karapara aklama olaylarına karışmıştır. Aklanan fonların kaynağı fuhuş, kumar ve tefecilik suçlarından elde edilen suç gelirleridir. Son zamanlarda, bazı organize suç örgütlerinin de havale (para) dolandırıcılığı ile suç geliri elde ettikleri tespit edilmiştir. Japonya'da, dört tip dolandırıcılık suçu⁹²⁸ yaygındır. 1) Bunlardan ilki, “*Ore-ore (it's me) Fraud*”dur. Dolandırıcılar, kurbanlarını telefonla kurbanın yakını veya polis gibi davranarak, ya da eşinin veya akrabasının bir otomobil kazası geçirdiğini, eş / akrabasının başka bir araca zarar verdiğini ve araç sahibi ile iletişim için bir telefon numarası verilir. Şokta olan kurban sözde mağdur ile görüşür ve sigorta şirketinin kendisine yeni bir araç tesisi için posta hesabına, iki milyon JP.Y. para transferi yapılması konusunda ikna edilir. Para transferinin yapılması ile dolandırıcılar amaçlarına ulaşmış olmaktadır. 2) İkincisi, (Fictitious Billing Fraud) hayali fatura dolandırıcılığıdır. Bu dolandırıcılık tipinde, kurbanların hayali fatura bedellerinin posta hizmetleri veya internet yoluyla belirlenen hesaplara para transferi yapmaları ile gerçekleşmektedir. 3) Garanti-kredi dolandırıcılığıdır (Loan-guarantee Fraud). Bu yöntemde, kurbanlara kredi kullanma teklif mektubu gönderilmekte ve kredi kullanımı için belirlenen hesaba teminat karşılığı bir bedel yatırılması istenmektedir. 4) Para iadesi dolandırıcılığında (Refund Fraud), dolandırıcılar kurbanlarına kendilerini vergi dairesi memuru olarak tanıtır, para iadesi işlemlerinin yapılabilmesi için kurbanların hesap bilgileri alınıp, önceden belirlenen hesaplarına A.T.M.'ler kullanılarak para transferi gerçekleştirilmektedir. Sayılan dolandırıcılık tiplerin de en önemli nokta, kurbanların ikna edilmesidir⁹²⁹.

Japonya'da karapara aklama yollarından biri de, Japon Yatırım Kanunun (Investment Law) ihlal edilerek küçük meblağlarda (ellibin JP.Y. = dört yüz on yedi \$) yasal faiz oranından daha yüksek faiz oranı ile “*tekrar edilen kredi - repeated loan*”

⁹²⁸ Japonya'da yaygın dört dolandırıcılık tipi ile ilgili bilgiler, F.A.T.F., Mutual Evaluation of Japan Executive Summary, 17 October 2008, s.3'de yer alan bilgilerden yararlanılmıştır.
<http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/64/54/6653946.pdf>[02.02.2011].

⁹²⁹ Idem.

yöntemidir. Tekrar edilen kredi (repeated loan), bir süreç olarak değil münferit bir olay karşısında finans yönetimini desteklemek amacıyla kullanılan bir kredi şeklidir.

b. Karapara aklama suçu⁹³⁰

Japonya’da, 1992 tarihli Uyuşturucuya Karşı Özel Hükümler Kanunu’nun (Anti-Drug Special Provisions Law - A.D.S.P.L.) 6. maddesi ile uyuşturucu madde kaçakçılığından elde edilen gelirlerin gizlenmesi suç olarak tanımlanmıştır. 2000 yılında Japonya’da karapara aklama suçu, “suç gelirleri-crime proceeds” kavramı, uyuşturucu madde ticareti ile bağlantılı suçlar haricindeki suçlardan elde edilen suç gelirlerinin gizlenmesini ve *Organize Suçların Cezalandırılması Kanun (Act on the Punishment of Organized Crime – A.P.O.C.)* ekinde listelenen suçları içine alacak şekilde geniş tanımlanmıştır.

A.D.S.P.L. §6 ve A.P.O.C. §10 madde hükümlerinde, herhangi bir kimsenin uyuşturucu suç gelirlerini iktisap etmesi veya elden çıkarılmasıyla ilgili gerçekleri gizlemesi, uyuşturucu suç gelirlerinin kendisini veya suç gelirlerinin kaynağı ile ilgili gerçeklerin gizlenmesi aklama suçu olarak düzenlenmiştir. Suçun yaptırımı, beş yılı aşmayan ağır hapis cezası veya üç milyon JP.Y. para cezası (yaklaşık onsekizbin dört yüz € veya yirmisekizbin altı yüz \$) veya her ikisi birlikte olmak üzere suç failinin cezalandırılmasıdır⁹³¹. Suçun teşebbüs hali de, aynı şekilde cezalandırılmaktadır. Herhangi bir kimsenin kasıtlı olarak suçların işlenmesine hazırlık yapması fiili, iki yılı aşmayan hapis cezası veya beş yüz bin JP.Y. ni geçmemek üzere para cezası (yaklaşık üç bin € veya dört bin yedi yüz \$) ile cezalandırılmaktadır⁹³².

Japonya’da herhangi bir kimsenin, A.D.S.P.L. § 7 hükmüne göre uyuşturucu suçu gelirlerini ve A.P.O.C. § 11. hükmüne göre de suç gelirlerini bilerek alması suçtur. Suç, öncül suçlardan birinin işlenmesi ile elde edilen suç gelirini alma eylemi ile suç gelirinin elden ele dolaşarak piyasaya yayılmasını sağlayan fiiller olarak ifade

⁹³⁰ Ibid., s.5.

⁹³¹ Criminalization Money Laundering, <http://www.anti-moneylaundering.org/asiapacific/japan.aspx> [29.03.2011].

⁹³² F.A.T.F., (Third Japan), op.cit., s.33.

edilmektedir⁹³³. Bu eylemler, üç yılı aşmayan ağır hapis cezası ve/veya bir milyon JP.Y’ni geçmemek üzere para cezası (yaklaşık altıbin yüz € veya dokuzbin beşyüz \$) ile cezalandırılmaktadır⁹³⁴.

A.D.S.P.L. § 6 ve A.P.O.C. § 10 madde hükümlerinde, “suç gelirlerinin gizlenmesi” ve “suç gelirlerini alma” fiilleri “karapara aklama suçu” olarak düzenlenmiştir. “Suç gelirlerini elde etme”, “suç gelirlerini bulundurma” ve “suç gelirlerini kullanma” fiilleri ise aklama suçu kapsamına alınmamıştır⁹³⁵. F.A.T.F. yetkililerinin Japon kanunlarında yer alan “suç gelirlerini almak” tanımının, “suç gelirlerini bulundurma ve kullanma” eylemlerini kapsamakta yetersiz olduğu ifadesi üzerine, Japon yetkililer Osaka Yüksek mahkemesinin 25 Eylül 1998 tarihinde “elde etmek” fiilini geniş yorumladığı kararını örnek göstererek⁹³⁶, F.A.T.F.’un Üçüncü Karşılıklı Değerlendirme Raporun’da konuyla ilgili olumsuz bir değerlendirme yapılmasının önüne geçmişlerdir⁹³⁷. Ancak, aklama suçunu işlemek amacıyla bir anlaşma yapılmasının da suç olarak düzenlenmesi gerektiği, aklama suçunun yasal borçların yasadışı borçlarla kapatılması hususunu kapsamadığı, savcılar tarafından organize suçlara ilişkin davaların sadece mahkûmiyetle sonuçlanacağından emin olunması durumunda açıldığı; ancak, bu yaklaşım tarzının aklama suçu açısından bir zaaf yaratmakta olduğu, finansal olmayan tüzel kişilere uygulanan yaptırımların yeterince caydırıcı olmadığı, gerçek kişilere uygulanan cezaların üst sınırlarının da artırılması gerektiği ve soruşturma sayılarının azlığı dikkate alındığında uygulamanın etkinliği konusunda şüphelerin bulunduğu F.A.T.F. yetkilileri tarafından ifade edilmiştir⁹³⁸.

F.A.T.F.’un 17 Ekim 2008 tarihli raporunda, Uyuşturucuya Karşı Özel Hükümler Kanunu (A.D.S.P.L.) ve Organize Suçların Cezalandırılması Kanunu (A.P.O.C.) kapsamında aşağıdaki karapara aklama dava sayıları 8 ve 9 nolu tablolarda da görüleceği üzere, karapara aklama suç tanımının sadece uyuşturucudan elde edilen

⁹³³ Gökçe, op.cit., s.93.

⁹³⁴ <http://www.anti-moneylaundering.org/asiapacific/japan.aspx>[29.03.2011].

⁹³⁵ F.A.T.F., (Third Japan), loc.cit.

⁹³⁶ Idem.

⁹³⁷ Ibid., s.25.

⁹³⁸ Ibid., s.36; Demirtaş, op.cit., s.88-89.

suç gelirleri ve suç gelirlerinin gizlenmesi veya suç gelirlerini almak fiilleri ile dar anlamda tanımladığından dolayı ülkedeki karapara aklama davaları diğer ülkelere nazaran daha azdır.

Tablo:8
Uyuşturucuya Karşı Özel Hükümler Kanunu (A.D.S.P.L.) Uyarınca Açığa Çıkarılan Karapara Aklama Dava Sayıları

A.D.S.P.L.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
§ 6 (Uyuşturucu kaynaklı suç gelirlerinin gizlenmesi)	2	3	0	8	6	3	7	5
§ 7 (Uyuşturucu kaynaklı suç gelirlerini almak)	0	0	0	2	0	2	5	3

Kaynak: F.A.T.F., Third Mutual Evaluation on Report Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Japan, 17 Ekim 2008, s.34 [Erişim Tarihi 12.10.2010].

Tablo: 9
Organize Suçların Cezalandırılması Kanunu Uyarınca Açılan Dava Sayıları

A.P.O.C.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Toplam
§ 10 Suç gelirlerinin gizlenmesi	3 (1) ⁹³⁹	10 (5)	19 (9)	45 (25)	50 (29)	65 (21)	91 (18)	137 (35)	420 (143)
§ 11 Suç gelirlerini almak		2 (2)	9 (7)	11 (10)	15 (11)	42 (27)	42 (35)	40 (25)	161 (117)
Toplam	3 (1)	12 (7)	28 (16)	56 (35)	65 (40)	107 (48)	133 (53)	177 (60)	581 (260)

Kaynak: F.A.T.F., Third Mutual Evaluation on Report Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Japan, 17 Ekim 2008, s.34 [Erişim Tarihi 12.10.2010].

F.A.T.F.'un Japonya ile ilgili değerlendirme raporundaki tespitlere göre, karapara aklama suçuyla mücadele eden diğer ülkelerin suçla ilgili açılan dava sayıları karşılaştırıldığında, bu oranın çok düştüğü görülmektedir. Japonya'da aklama suçuna konu malvarlığı değerleri çoğunlukla uyuşturucu kaçakçılığı ve dolandırıcılık

⁹³⁹ (-) parantez içindeki dava sayıları, Japonya'da faaliyet gösteren organize suç örgütü Boryokudan (Bilinen adıyla Yakuza) üyelerinin, suç gelirlerinin gizlenmesi ve suç gelirlerini alma eylemlerinden dolayı tespit edilen karapara aklama dava sayılarıdır.

suçlarından elde edilmektedir. Bankalardan alınan Ş.İ.B.'lerin analiz sonuçlarından, suç duyurularının büyük kısmının dolandırıcılık suçundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır⁹⁴⁰.

Uyuşturucu suçu gelirlerinden kaynaklanan malvarlığı (property derived from drug offence proceeds) tanımı, herhangi bir malın uyuşturucu ticaretinden sağlanan suç geliri ile veya suç geliri karşılığında elde edilen veya mal karşılığında elde edilen herhangi bir mal veya suç gelirlerinin zilyedliği veya elden çıkarma yüzünden elde edilen diğer herhangi mal anlamında yapılmıştır⁹⁴¹. Karapara aklama ile ilgili olarak, Japon yetkililer tarafından kullanılan “*mal - property*” terimi ile ilgili kanunda yasal bir tanım yapılmamıştır⁹⁴². Kanunda yer alan “*proceeds crime - suç gelirleri*” teriminden, ekonomik değeri olan her bir varlık olarak anlaşılmaktadır. Bunların, sermaye şirketlerindeki oy hakları, fikri haklar, taşınır veya taşınmaz maddi duran varlıklar, diğer maddi duran varlıklar vb. varlıklar olduğu ifade edilmiştir⁹⁴³.

A.P.O.C. kanunu’nun ilgili maddelerinde tanımlanan “*crime proceeds - suç gelirleri*”, ekonomik çıkarlar sağlamak amacıyla kanunda yer alan ve suç teşkil eden faaliyetler dolayısıyla veya doğrudan elde edilen her bir mal bu tanım kapsamındadır.

Japon Ceza Kanunu’na göre, karapara aklama suçu için suç gelirin kaynağı olan öncül suçla ilgili bir mahkûmiyet aranmamaktadır. Diğer bir anlatımla, Japonya’da karapara aklama suçundan mahkûmiyet verilebilmesi için suç gelirin elde edildiği öncül suçun işlendiğine dair bir mahkûmiyet kararı aranmamaktadır⁹⁴⁴.

Karapara aklama suçuna teşebbüs etmek ve kendi işlediği suçtan elde ettiği suç gelirini aklama (self-laundering) halleri, Uyuşturucuya Karşı Özel Hükümler Kanunu (Anti-Drug Special Provisions Law - A.D.S.P.L.) ve Organize Suçların Cezalandırılması Kanunu’nda (Act on the Punishment of Organized Crime - A.P.O.C.) karapara aklama suçu olarak tanımlanmıştır.

⁹⁴⁰ Demirtaş, op.cit., s.295.

⁹⁴¹ F.A.T.F., (Third Japan), op.cit., s.34.

⁹⁴² Ibid., s.35.

⁹⁴³ Idem.

⁹⁴⁴ Gökçe, op.cit., s.86.

1907 tarihli 45 sayılı Japon Ceza Kanunu'nun 11. Kısmı'nda “suça iştirak” halleri düzenlenmiştir. Ceza Kanunu'nun 61. maddesinde, suçun işlenmesine yardımda bulunma, suç işlenmesini kolaylaştırma ve danışmanlık yapma; 62. maddesinde de, suça iştirak halinin tanımı yapılmaktadır. Aynı şekilde kanunun 38. madde hükmüne göre, fiilin fail tarafından istenerek ve kasıtlı bir şekilde işlemesi hali aranmaktadır. Bu genel kural, karapara aklama suçu içinde geçerlidir. Japon hukuk sisteminde, ceza usul hukuku ile özel ve idari yaptırımlar birbirinden bağımsızdır, bundan dolayı cezai sorumluluğun özel ve idari işlemlerle engellenemeyeceği hükm altına alınmıştır. Diğer bir anlatımla, Japon kanunları suç fiillerine cezai yaptırımların uygulanmasının yanında özel ve idari yaptırımların uygulanmasına engel teşkil etmemektedir⁹⁴⁵.

c. Sorumluluk

Karapara aklama suçundan dolayı hem gerçek kişilerin hem de tüzel kişilerin sorumluluğu bulunmaktadır. “Uyuşturucuya Karşı Özel Hükümler Kanunu (Anti-Drug Special Provisions Law - A.D.P.S.L.)” ve “Organize Suçların Cezalandırılması Kanunu”nda (Act on the Punishment of Organized Crime – A.P.O.C.), karapara aklama eylemi ile faaliyetleri arasında bağlantı olan işletme veya tüzel kişilik içerisinde istihdam eden memur, işçi, personel, tüzel kişi temsilcisi veya acentesinin cezalandırılmasıyla ilgili hükümler bulunmaktadır. Gerçek kişinin para cezası ile cezalandırılması halinde tüzel kişide aynı para cezası ile cezalandırılmaktadır. Para cezası bir milyon JP.Y. (yaklaşık altıbin € veya dokuzbin dört yüz elli \$) veya üç milyon JP.Y. (yaklaşık onsekizbin € veya yirmisekizbin üç yüz \$) arasındadır. 2003 ve 2007 yılları arasında, karapara aklama suçu ile ilgili sadece dört tüzel kişi suçlu bulunmuş ve bir milyon ve iki milyon beş yüzbin JP.Y. para cezası kesilmiştir. Tüzel kişilerin karapara aklama suçuyla ilgili kovuşturulmaları dahil olmak üzere, suçla ilgili mahkûmiyet sayısının düşük olması karapara aklama suçu üzerinde olumsuz etkiye sahiptir⁹⁴⁶. Ayrıca, her kim kamuyu tehdit eden bir suç fiilinin işlenmesini kolaylaştırmak amacıyla finanse eder veya edilmesini sağlar ise 2002 tarihli “Kamuyu Tehdit Eden Suçların Finansmanının Cezalandırılması Kanunu”na (Act on the Punishment of Financing of Offences of Public Intimidation) göre cezalandırılır. Bu

⁹⁴⁵ F.A.T.F., (Mutual Japan), op.cit., s.4.

⁹⁴⁶ Idem.

hüküm, sadece terör faaliyetlerine ve terör örgütlerine destek amacıyla fon sağlayanlara veya toplayanlara uygulanmaktadır. Kanunda, “*fon - fund*” terimi tanımlanmamıştır; ancak, diğer kanunlarda yapılan tanımlamalar temel alınarak nakit veya nakde kolayca dönüştürülen değerler olarak bir tanımlama yapılabilir⁹⁴⁷. F.A.T.F. Özel Tavsiye kararlarında yapılan her türlü varlıkları kapsayan fon tanımlaması karşısında, bu tanımlama yetersiz kalmaktadır. Meşru yollarla fon toplama veya sağlama ve terör finansmanına teşebbüs halleri hariç karapara aklama suçuna teşebbüs ve terörün finansmanı karapara aklamanın öncül suçları arasındadır.

d. Öncül suçlar

Japon Ceza Kanunu’na göre karapara aklama suçu ile ilgili bir suçlama veya mahkûmiyet kararının verilebilmesi için, suç gelirlerinin elde edildiği öncül suçla ilgili bir mahkûmiyetin bulunması gerekmemektedir. Aklamaya konu olan öncül suçun işlendiğinin kanıtlanması yeterlidir.

Japonya’da öncül suçlar, listeleme yaklaşımı ile çeşitli kanunlarda yer alan suç tiplerine göre belirlenmiştir. Japonya, F.A.T.F.’un (Revize edilmiş) 40 Tavsiye Kararlarında yer alan suç kategorilerini tamamen kapsadığından F.A.T.F.’un Japonya hakkında hazırladığı raporda ülkenin tavsiye kararlarına uyumluluğunu Büyük Ölçüde Uyumlu olarak derecelendirilmiştir (Largely Compliant-L.C.). Japonya’da tanımlanan suç kategorileri; organize suç örgütüne katılım ve şantaj, terör, terörün finansmanı, insan ve göçmen kaçakçılığı, cinsel istismar, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu ve psikotrop madde ticareti, silah kaçakçılığı, çalıntı mal ve diğer mal ticareti, yolsuzluk ve rüşvet, dolandırıcılık, parada sahtecilik, sahtecilik ve korsan ürünler, çevreye karşı işlenen suçlar, cinayet, ağır bedensel yaralama, adam kaçırma, alıkoyma ve rehin alma, soygun veya hırsızlık, kaçakçılık, gasp, korsanlık, içeriden öğrenenlerin ticareti ve piyasa manipülasyonu suçlarıdır⁹⁴⁸. A.D.S.P.L.’ın 10’nuncu madde hükmüne göre, öncül suçların nerede işlendiğine ve işlendiği yerde suç kapsamında olup olmadığına bakılmasızın suç olarak kabul edilmektedir (kontrollü mal ithalatı hariç- A.D.S.P.L. m. 8). Ayrıca, A.P.O.C. 12’nci madde hükmüne göre, Japonya sınırları dışında işlenen

⁹⁴⁷ Ibid., s.7.

⁹⁴⁸ F.A.T.F., (Third Japan), op.cit, s.35-36.

suçların (Japon Ceza Kanunu'nda yer alan öncül suçlar gibi kabul edilebilmesi için) işlendiği yerin hukuk sisteminde de suç olarak tanımlanması gerektiği hükmü bulunmaktadır⁹⁴⁹.

e. Müsadere

Japonya'da suç gelirlerine el koyma ve müsadere ile ilgili kapsamlı ve etkili bir sistem kurulmuştur. Japonya'da cezai araçlar olan el koyma, denetleme, soruşturma ve müsadere ile ilgili hükümler Japon Ceza Kanunu'nda yer almaktadır. Ceza Kanunun m. 19/1 fıkra hükmüne göre⁹⁵⁰,

i) suç fiilinin ayrılmaz parçası olan eşya,

ii) suç fiilinde kullanılmak üzere görevlendirilen eşya,

iii) suç fiili dolayısıyla elde edilen veya üretilen, veya suç fiili sonrası ödül anlamında elde edilen eşya,

iv) yukarıda paragraflarda bahsi geçen eşyanın bir başka eşya ile değiştirilmesi veya eşyanın kabul edilmesi, hallerinde sözkonusu eşya müsadere edilmektedir. Madde 19/2 fıkra hükmüne göre, sözkonusu eşyanın müsadere edilebilmesi için, suç fiiline katılmış bir kişiye ait olması gerekmektedir. Ancak (i), (ii), (iii) paragraflarının uygulanabilirliği, eyleme katılmayan kişi tarafından suç kaynaklı olduğu bilgisi dahilinde elde edilen eşyaların müsaderesi söz konusu olabilmektedir⁹⁵¹.

İki özel kanunda suç gelirlerinin müsaderesi ile ilgili düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlardan birincisi A.D.S.P.L. (uyuşturucu madde gelirleri) ve ikincisi (son zamanlarda uyuşturucu gelirlerini de kapsayan ve tüm ağır suçlar için genel müsadere yetkisi yaratan-organize suçlardan elde edilen gelirleri) A.P.O.C. Kanunu'dur Japonya'da A.P.O.C. kanunu, A.D.S.P.L. kanun hükümlerini güçlendirmek ve müsadere, el koyma, dondurma (dış ülkelere ait banka mevduatlarını) ile ilgili

⁹⁴⁹ Idem.

⁹⁵⁰ Act No:45 of 1907 Japan Penal Code, s.7,
<http://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/PC.pdf> [18.02.2011].

⁹⁵¹ Idem.

hükümleri genişletmek üzere düzenlenmiştir. A.P.O.C. kanunu, müsadere kavramını önemli ölçüde genişletmektedir.

A.D.S.P.L.'ın 12'nci maddesi, A.P.O.C. kanununda yer alan birbirine kaynaştırılan malların (commingled property) müsaderesi ile ilgili hükümleri ve yabancı müsadere taleplerini sağlamaktadır⁹⁵².

Japonya aklama suçuyla ilgili mücadelede mevzuatlarında yaptığı düzenlemelerin tarihsel sürecinde, F.A.T.F. Tavsiye kararlarında finansal kuruluşlar tarafından kimlik tespiti ve şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğü Haziran 1990'da, müşterinin tanınması ve kimlik tespitine yönelik bildirim yapılması ile ilgili düzenlemelerle karşılanmıştır. Aklama suçunun öncül suç kapsamına ciddi suçların alınması ile öncül suç kapsamı genişletilmiş ve Şubat 2000'de organize suçlar, Temmuz 2002'de ise, terörün finansmanı suçları öncül suçlar kapsamına alınmıştır. Mart 2008'de ise finansal olmayan iş ve meslek kollarına yönelik müşteri tanı ve kimlik tespiti bildirim yükümlülüğü uygulamaya konulmuştur⁹⁵³.

5. Birleşik Krallık⁹⁵⁴

Birleşik Krallık, İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda devletlerinin oluşan anayasal ve parlamenter bir monarşidir. 1987'de İngiltere ve Galler için yürürlüğe giren, temel kanun niteliği taşıyan Uyuşturucu Ticareti Suçları Kanunu (Drug Trafficking Offences Act – D.T.O.A.) olup bununla uyuşturucu suçu kazançlarının soruşturulması, tespiti, zaptı kolaylaştırılarak, suçlunun hüküm giydikten sonra müsaderesine imkan tanınmış, kazançların saklanması yardım etme amaçlı faaliyetlerde bulunma fiili, ceza (azami hapis cezası 14 yıl) kapsamına alınmıştır.

Yürürlükte bulunan ve karapara aklama suçunu düzenleyen 2002 yılında yürürlüğe giren “*Suç Gelirleri Kanunu - Proceeds Of Crime Act (P.O.C.A.)*”, Birleşik Krallık Parlamentosu tarafından 2003 yılında güncellenmiştir. 1988 Ceza Kanunu ve

⁹⁵² F.A.T.F., (Third Japan), op.cit., s.50.

⁹⁵³ Demirtaş, op.cit., s.296.

⁹⁵⁴ F.A.T.F., (Third United Kingdom), op.cit., s.33 (Birleşik Krallık'ta karapara aklama suçu ile ilgili yapılan düzenlemelere ilişkin bilgiler, F.A.T.F. tarafından Birleşik Krallık'la ilgili hazırlanan rapor esas alınarak hazırlanmıştır).

1994 Uyuşturucu Ticaret Kanunu düzenlemelerinde yer alan karapara aklama suçuna ilişkin düzenlemeler, 2003 yılında yapılan değişikliklerle Suç Gelirleri Kanunu'nun⁹⁵⁵ 327'nci ile 340'nci maddeleri arasında sayılmak suretiyle kapsam altına alınmıştır. Kanunun 337'nci, 328'nci ve 329'uncu maddelerinde üç temel aklama suçu tanımı yer almaktadır. Ayrıca, Birleşik Krallık, 2000 yılında yürürlüğe giren “*Terörizm Kanunu*”un⁹⁵⁶ 14'ncü maddesinde “*Terörizmden Kaynaklanan Malvarlığı*” başlığı altında,

- 1) Terör amacıyla kullanılan para ve diğer malvarlığı değerleri,
- 2) Terörün finansmanı için elde edilen gelirler,
- 3) Terör amacıyla işlenen yasadışı eylemlerden elde edilen gelirler,

ile ilgili tanımlamalar; ayrıca, kanunun 15'nci maddesinde de suç gelirlerini elde etme, kullanma sahip olma, anlaşmalara mali destek olma, ihbar etme ve karapara aklama suçları ile ilgili düzenlemeler bulunmaktadır.

a. Aklama suçu

(1) Suç gelirlerini gizlemek

Kanunun 327'nci madde hükmüne göre, suç gelirini gizleme, olduğundan değişik gösterme, dönüştürme, devretme veya Birleşik Krallık sınırları dışına çıkarma suç gelirlerini aklama suçudur. Suç gelirlerini gizleme veya olduğundan değişik gösterme eylemi, suç gelirinin kaynağını, suç niteliğini, yerini, durumunu, sahipliğini, zilyedliğini içerecek şekilde genişletilerek düzenlemiştir⁹⁵⁷.

(2) Suç gelirleriyle ilgili olarak anlaşmak

Kanunun 328'nci madde hükmüne göre, bir kimse suç gelirinin bir başka kişi tarafından elde edilmesini, bulundurulmasını, kullanılmasını veya kontrol edilmesini

⁹⁵⁵ The Proceeds Of Crime Act 2002, http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2002/ukpga_20020029_en_22 [12.03.2010].

⁹⁵⁶ http://www.opsi.gov.uk/act/acts2000/ukpga_20000011[04.03.2012].

⁹⁵⁷ F.A.T.F., (Third United Kingdom), loc.cit.

kolaylaştırıcı eylemleri bilerek veya şüphelenmesine rağmen, karşı tarafla bir anlaşma içinde girerse, aklama suçu işlemiş sayılmaktadır.

(3) Suç gelirini iktisap etmek, bulundurmak veya kullanmak

Kanunun 329'ncü madde (section 329 of P.O.C.A.) hükmüne göre, suç gelirini iktisap etme, bulundurma veya kullanma eylemleri, aklama suçu olarak tanımlanmaktadır.

Suç Gelirleri Kanunu'nun 327'nci ve 329'uncu maddelerindeki aklama suçu ile ilgili tanımlamaları, Viyana ve Palermo Konvansiyonu'nda yer alan suç tanımları esas alınarak genişletilmiş bir şekilde düzenlenmiştir. Suç geliri ya bir kişinin suçun işlenmesinden doğrudan veya dolaylı bir şekilde elde edilen maddi değerlerden oluşmalı ya da göstermelidir. “Göstermek” terimi ile anlatılmak istenen, suç gelirinin kişinin malvarlığının bir kısmını oluştursa dahi kişinin tüm malvarlığının suç geliri olarak kabul edileceğidir. Malvarlığının suç geliri olarak nitelendirilmesi için öncül suç ile ilgili bir mahkumiyet kararına gerek bulunmamaktadır. Diğer bir anlatımla, öncül suç failinin cezalandırılıp cezalandırılmaması veya fail hakkında kesinleşmiş mahkumiyet kararının olması, öncül suçtan elde edilen malvarlığının suç geliri olarak nitelendirilmesine etkisi bulunmamaktadır. Karapara aklama suçuna konu olan suç gelirinin değeri konusunda herhangi bir limit bulunmamaktadır. Aklama suçuyla ilgili kanunda yer alan üç düzenlemede, öncül suçun kimin tarafından işlendiği ve bu suçtan kimin faydalandığının önemi bulunmamaktadır. Malvarlığının, suç geliri olduğu ispatlandıktan sonra kişinin (öncül suç failinin) öncül suçtan kaynaklanan bir mahkûmiyetinin olmasına gerek yoktur. Ayrıca, faaliyet sonrası elde edilen karaparanın mali sisteme meşru bir faaliyetten elde edilmiş gelir gibi plase etmek isteyen öncül suç failini aklama suçu faili olarak kabul etmiştir. Kısaca, kişinin suç kaynaklı gelirini kendisinin aklamayı halini, “*self-laundering*” fiilini aklama suçu olarak mevzuatına dahil etmiştir.

b. Öncül suçlar

Birleşik Krallık'ta aklama suçunun öncül suçu belirlemede, tüm suçlar yaklaşımı esas alınmaktadır. Birleşik Krallık sınırları içinde herhangi bir yerinde, kanunda suç sayılan fiilin işlenmesi ile elde edilen gelir, aklama suçuna konu

olmaktadır. Birleşik Krallık sınırları dışında işlenen bir suçtan elde edilen gelirin aklama suçuna konu olabilmesi için, yurt dışında işlenen suçun Birleşik Krallık kanunlarına göre suç olarak tanımlanması gerekmektedir. Suç Gelirleri Kanunu kapsamına alınan suçlar, F.A.T.F. tarafından belirlenen öncül suç liste kategorisinde yer alan suçları içermektedir.

Bu suçlar⁹⁵⁸:

- *Organize suç gruplarına katılma ve şantaj* -The Criminal Law Act 1977
- *Terörün finansmanı ve terörizmin-* Terrorist Act 2000 (terrorist financing sections 15- 23) and Anti-Terrorism Crime and Security Act 2001
- *İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı-* Sexual Offences Act 2003 and Immigration and Asylum (Treatment of Claimants) Act 2004
- *Çocukların cinsel istismarını da içeren cinsel sömürü-* Sexual Offences Act 2003-including that of children
- *Uyuşturucu ve Psikotrop madde kaçakçılığı-* Misuse of Drugs Act 1971
- *Yasadışı silah kaçakçılığı-* Firearms Act 1968
- *Çalıntı ve diğer mal kaçakçılığı* -Theft Act 1968
- *Yolsuzluk ve rüşvet* -The Prevention of Corruption Act 1906, section 1 Public Bodies corrupt Practices Act 1889, section 109 Antiterrorism Crime and Security Act 2001
- *Dolandırıcılık* - The Fraud Act 2006
- *Sahtecilik (Taklit) ve korsan ürünler-* Copyright Designs and Patents Act 1988 and the Trade Marks Act 1994
- *Çevre suçu* - Environmental Protection Act 1990
- *Cinayet, ağır yaralama* – The Offences Against the Person Act 1861
- *Çocuk kaçırma, yasadışı alıkoyma ve rehin alma-* Taking of Hostages Act 1982
- *Soygun ve Hırsızlık* - The Theft Act
- *Kaçakçılık* - The Customs and Excise Management Act 1979
- *Gasp-* The Theft Act 1969
- *Sahtekârlık* - The Forgery and Counterfeiting Act 1981
- *Korsanlık*-The Piracy Act 1837

⁹⁵⁸ Ibid., s.34.

- *Menkul kıymet borsasında içerden öğrenenlerin ticareti ve piyasa manipülasyonu* - Criminal Justice Act 1993 and Financial Services and Markets Act 2000.

c. Manevi unsur

Suç Gelirleri Kanunu'nun (P.O.C.A.) 327'nci, 328'nci ve 329'ncü madde düzenlemelerinde, aklama suçunun manevi unsuru "*bilerek*" kasıtlı işlenmesi esas alınmaktadır. Suçun manevi unsuru, kasttır. Kanunun 340'ncı madde hükmünde, kişinin söz konusu gelirinin⁹⁵⁹ veya malvarlığının suç kaynaktan kaynaklandığını bilmesi veya böyle bir durumdan şüphelenmesi gerekmektedir. Şüphe duyması ve bu şüpheyile aklama eylemlerini gerçekleştirilmesi halidir. Suçtan kaynaklandığını bilmesi, söz konusu geliri veya malvarlığının suç gelirinden meydana geldiğini veya bu gelirin suç gelirini içerdiğini bilmesi veya şüphelenmesi, suçun manevi unsurunu oluşturmaktadır. Faili bilme ve şüphe etme hallerinin yetkililer tarafından ispatlanabilmesi, objektif kriterlere bağlanmaktadır. Bu kriterler, aklama failinin yaşam biçimi, malvarlığını elden çıkartış yöntemi, failin önceden var olan kötü sicil kaydına sahip olması, fail tarafından yapılan finansal işlemle (hesaba aktarım) ilgili uzman raporudur⁹⁶⁰.

d. Aklama suçunda sorumluluk

Suç Gelirleri Kanunu'nda (P.O.C.A.), aklama suçunda "*kişi*" terimi kullanılmaktadır. "*Kişi*" terimi, Bileşik Krallık kanun düzenlemelerinde (The Interpretation Act 1978) gerçek ve tüzel kişi ayrımı yapılmadan her ikisini de kapsayacak şekilde kullanılmaktadır⁹⁶¹. Bu sebepten dolayı, Birleşik Krallık'ta aklama suçu sorumluluğu açısından gerçek kişi ve tüzel kişi ayrımı bulunmamaktadır. Gerçek kişilerin aklama suçuyla ilgili tabi olacakları cezai sorumluluk tüzel kişiler içinde geçerli olmaktadır⁹⁶².

⁹⁵⁹ http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2002/ukpga_20020029_en_22[12.03.2010].

⁹⁶⁰ F.A.T.F., (Third United Kingdom), op.cit., s.33.

⁹⁶¹ Ibid., s.35.

⁹⁶² Idem.

e. Fail

Aklama suçunda fail ile ilgili herhangi bir kıstas bulunmamakta, herkes tarafından işlenebilecek suç olarak kabul edilmektedir. Failin, hem aklama suçu faili hem de öncül suç faili olabileceği kabul edilmektedir.

f. Aklama suçunun yaptırımı

P.O.C.A.'ın 334'ncü madde hükmüne göre, 327'nci, 328'nci ve 329'uncu madde düzenlemeleri jürisiz bir yargılamayı gerektirmesi halinde suç gelirini aklama suçunun cezai yaptırımı altı aya kadar hapis cezası ve/veya para cezasına; jüri bir yargılamayı gerektirmesi halinde ondört yıla kadar hapis cezası ve/veya para cezası uygulanmaktadır⁹⁶³. Para cezasının üst limiti ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır.

g. Müsadere⁹⁶⁴

Birleşik Krallık kanunları aklama, terörün finansmanı ve diğer öncül suçların işlenmesinden kaynaklanan malvarlığı değerlerinin ve bunların kaim değerlerinin müsaderesine imkan sağlamaktadır. *Suç Gelirleri Kanunu'nda (Proceeds Of Crime Act- P.O.C.A.)* müsaderenin, davalının ekonomik kazanç veya şahsi gelir ile sonuçlanan bir suçtan mahkumiyetinin olduğu durumlarda uygulanacağı hükmü bulunmaktadır (P.O.C.A. m. 6). Müsadere kararı, bir suçlunun söz konusu veya genel suç oluşturan davranışına, “*mal varlıkları*” eşdeğer miktarda para ödemesi veya uygun olduğu durumlarda daha az bir miktarda para ödemesi (P.O.C.A. m.7) hükmüdür.

Müsadere yetkisinin kullanımı mahkûmiyet kararı anında *zorunlu* değildir. Ancak, aşağıdaki durumlar söz konusu olduğunda sürecin başlatılması zorunludur. Müsadere süreci savcı tarafından veya (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda için) Varlık Kurtarma Şube Müdürü tarafından başlatılmış ise; veya mahkeme seçimlik olarak re'sen müsaderenin uygulanmasını başlatabilir (P.O.C.A. m. 6/(3)).

⁹⁶³ Idem.

⁹⁶⁴ Müsadere ile bilgiler F.A.T.F. (Third United Kingdom) Raporunun 47-50 sayfa aralığında yer alan bilgilerden faydalanarak hazırlanmıştır. Ibid., s.47-49.

Müşadere söz konusu olduğunda, mahkeme davalının “*kriminal yaşam tarzı*”na sahip olup olmadığına karar vermelidir. Davalı, P.O.C.A. m. 72/(2) fıkra hükmündeki, üç koşuldan birini sağlıyorsa kriminal bir yaşam tarzına sahip olarak kabul edilecektir. Aşağıda bulunan üç koşuldan diğer ikisinin sağlanması için toplam kazancın en az beşbin £ olması gerekir. Bu üç koşul:

(i) P.O.C.A. açıklama 2’de belirtildiği gibi “*yaşam tarzı suçu*” olduğunda (örneğin, uyuşturucu kaçakçılığı yaşam tarzı suçudur);

(ii) suç teşkil eden davranış biçimleri’nin bir parçası olduğunda (söz konusu suç ve hükümler birlikte bunu gösterdiği takdirde) veya

(iii) davalının en az 6 aylık bir dönem içinde bir suç işlenmesi ve bu suçtan maddi kâr elde etmesi aranan koşullardandır.

Mahkemenin suç kaynaklı kazancı hesaplamak için aşağıdaki iki yöntemden birini kullanması gerekmektedir⁹⁶⁵:

(1) Genel Suç Teşkil Eden Hareketler (“*kriminal yaşam tarzı müşaderesi*”) bu yöntem davalının kriminal bir yaşam tarzı olduğuna kanaat getirildiğinde kullanılmaktadır. Mahkemenin (P.O.C.A. m. 10 hükmünde yer alan) aşağıdaki maddeleri kabul etmiş olması gerekmektedir:

- Davalıya devredilen herhangi bir varlığın, cezai takibatın başlamasından 6 yıl öncesine kadar olan bir tarihten sonraki suç kaynaklı elde edildiği,
- Mahkûmiyet tarihinden sonra davalının sahip olduğu herhangi bir varlığın suç kaynaklı elde edildiği,
- Yukarıda bahsedilen 6 yıllık süre içerisindeki herhangi bir harcama ile alınan varlıkların suç kaynaklı elde edildiği,
- Değer biçme süreci için, davalının edindiği herhangi bir varlığın üçüncü şahısların çıkarı olmaksızın elde edildiğidir.

⁹⁶⁵ Ibid., s.48.

Kriminal yaşam tarzı koşulları karşılandığında varlığın kaynağına dair ispat yükümlülüğü etkin biçimde tersine çevrilmiş olur; yani, davacı taraf ispat yükümlülüğünü kısmen karşı tarafa yüklemiş olmaktadır. Böylece, davalı “*delillerin üstünlüğü*” çerçevesinde, söz konusu bir malvarlığının, devrinin veya harcamanın, yasal bir kaynaktan geldiğini ispatlamakla yükümlü tutulmaktadır.

(2) Özel Suç Teşkil Eden Hareketler (“*suç teşkil eden hareket müsadere*”) , bu yöntem davalının kriminal bir yaşam tarzı sürmediğine kanaat getirilen durumlarda kullanılmaktadır. Bu durumda savcı, davalının suçlanmış olduğu söz konusu suç kaynaklı elde ettiği mal veya maddi kazancı ispatlamakla yükümlüdür. P.O.C.A., savcının doğrudan veya dolaylı olarak şahsi kazanca işaret eden malvarlığı veya maddi kazancın (örneğin, suç kaynaklı mal varlığı kullanılarak satın alınan mal-mülk) soruşturulması ile yetkili kılmaktadır. Bu yöntemde, suç gelirinin hesaplanması için hiçbir asgari sınır yoktur.

Terörizm Kanunu’nda (Terrorism Act – T.ACT 2000) müsadere, eğer bir kişi Terörizm Kanunu’nun (T.ACT) 15. ve 18. madde hükümlerine göre terörizmin finanse edilmesi veya terörle alakalı kara para aklama ile ilgili bir suçtan suçlu bulunmuş ise, aynı yasanın 23. maddesi belirlenen bu suçlarla ilgili para veya malvarlığının mahkeme tarafından mülkiyet hakkının düşmesi emrini vermesine olanak sağlamaktadır. Eğer kişi Terörizm Kanunu’nun 16’nci madde veya 15’nci madde (1). veya (2). bentlerinde belirtilen bir suçtan hüküm giymiş ise, mahkeme kişinin suçun işlendiği tarihte sahip olduğu, veya kontrolü altında bulunan, ve terör amaçlı kullanmaya niyetlendiği veya bu niyetle kullanacağından şüphelenmesi için makul sebepleri olduğu durumlarda para veya malvarlığı müsadere edileceği hükmü edilmiştir. Mülkiyet hakkının kaybı ayrıca, davalının suçun işlenmesi ile bağlantılı olarak aldığı herhangi bir ödeme veya mükâfat durumlarında da istenebilir. Tüm bu mülkiyet hak kaybı hükümleri uygulanabilmesi, davalının mahkûmiyet almış olmasına bağlıdır⁹⁶⁶.

⁹⁶⁶ Idem.

*Terörle Mücadele, Suç ve Güvenlik Kanunu 2001: Nakde el koyma / hak kaybı (Anti-terrorism, Crime and Security Act 2001 - AT.C.S.A. 2001) madde 1 ve Açıklama 1, emniyet güçlerinin veya H.M.R.C.'nin aşağıda belirtilen durumlardan şüphelenmesi için makul nedenleri olduğunda nakde el koymalarına izin vermektedir*⁹⁶⁷:

- *Nakdin terör amaçlı kullanılmak üzere planlandığı, veya*
- *Yasadışı bir örgütün malvarlığını temsil ettiği, veya*
- *Terör yoluyla elde edilen varlığı temsil ettiği, veya*
- *Terörist mülkiyet (“terörist nakit”) olarak işaretlenen bir mal olduğu durumlarda.*

2002 yılında yürürlüğe giren Suç Gelirleri Kanunu’nda, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin müsadere ve bastıcı tedbirlerini içine alan dört farklı düzenleme bulunmaktadır. Bunlar: cezai müsadere, sivil müsadere, vergilendirme, nakite el koymadır.

(1) Cezai müsadere⁹⁶⁸

Cezai müsadere sanığın, suçtan kaynaklı bir gelirin elde edilmesinden dolayı mahkûmiyet kararına bağlıdır ve aynı anda uygulanmaktadır. Böylelikle, sanığın mahkûmiyeti ile sözkonusu suçlardan elde ettiği malvarlıkları müsadere edilebilecektir. Uyuşturucu madde suçundan gelir elde eden sanığın suç geliri müsadere edilecektir. Cezai müsadere, öncül suçun tespit ve sanık hakkında mahkumiyet kararı verilmesi gerekmektedir. Sanığa ait malvarlıklarının müsadereinde ispat yükü hem devletin kovuşturma makamlarından hem de davacıdan (müsadere itiraz eden kişi) “*delillerin üstünlüğü*” ilkesi ışığında iddialarını kurmaları gerekmektedir.

(2) Sivil müsadere⁹⁶⁹

Sivil müsadere, cezai müsadere farklı olarak fail yerine malvarlığı esas alınmakta; kısaca, suç gelirinden elde edilen malvarlığı değerlerinin müsadere için

⁹⁶⁷ Ibid., s.49.

⁹⁶⁸ Ibid., s.47.

⁹⁶⁹ Idem.

failin mahkumiyet kararına gerek bulunmamaktadır. Müsadereye gerekli olan, malvarlığı değerlerinin suçtan kaynaklanmasıdır. Sivil müsadere kriterleri⁹⁷⁰:

- a. *Kanun uygulayıcıları veya kovuşturma yetkilileri tarafından müsadereye başvurmaları,*
- b. *Cezai müsadereye gerçekleştirilememesi durumunda, malvarlığının müsadereye yapılacak mal olarak tanımlanması ve bu malvarlığının değerinin en az onbin \$ olması,*
- c. *Müsadereye yapılan malvarlığının nakit veya diğer kıymetli evraklara çevrilebilir olması,*
- d. *Malvarlığının, gayri meşru mal olduğunu gösteriyor olması ve kaynağının suç olduğunun delillerle ispatlanmış olması gerekmektedir.*
- e. *Yasadışı eylem sonucunda elde edildiğini göstermek için, suç teşkil eden hareketin sivil standartta bir kanıt olması, kısaca “kanıt üstünlüğü” ilkesinden “şüpheye yer bırakmayacak delil” ilkesine kadar uzanabilen bir kapsamda olması gerekmektedir.*

(3) Vergilendirme ve nakite el koyma

Birleşik Krallık'ta suçtan elde edildiği tespit edilen nakit suç gelirine el koyma tedbirini uygulaması bulunmaktadır. Ayrıca, sivil müsadereye tabi suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini vergileme yetkisi bulunmaktadır. Vergileme, bir kişinin gelirinin suçtan kaynaklandığı konusunda yeterli delillerin olduğu durumda sivil müsadereye tabi malvarlıkları için kullanılmaktadır⁹⁷¹.

Amerikan ve Anglo-Sakson hukuk sistemlerindeki karapara aklama suçuyla mücadele müessesesinde, karaparanın aklanması suçunun delillendirilmesini kolaylaştıran sivil ve cezai müsadere uygulamaları bulunmaktadır. Bu uygulamalar, suçla mücadelede bazı avantajlar sunmaktadır. “Başlangıç külfeti” olarak nitelendirilebilecek olan makul nedenin ortaya konulması, ispat yükünün karşı tarafa geçmesi için yeterli olmaktadır. Yetkililer, uyuşturucu madde kaçakçılığı suretiyle elde ettiği gelirleri aklayan sanığın gelirinde ve/veya malvarlığındaki artışların, uyuşturucu

⁹⁷⁰ Idem.

⁹⁷¹ Demirtaş, op.cit., s.262.

kaçakçılığı yaptığı dönemlerle aşağı - yukarı aynı dönemlerde gerçekleşmiş olması gibi, makul bir neden gösterilebilir. Savunma, gelirin ve/veya malvarlığındaki artışların, uyuşturucu kaçakçılığı kaynaklı olmadığını “*delil üstünlüğü*” ilkesi uyarınca ortaya koyabilmek durumundadır. Aksi halde geliri ve/veya malvarlığı müsadere edilecektir⁹⁷².

Terörle mücadele, Suç ve Güvenlik Kanunu’na göre (2001 AT.C.S.A), aşağıdaki makul gerekçelerin varlığı halinde, polis tarafından nakdin müsadere gerçekleşebilmektedir⁹⁷³.

1) Nakitin terörün finansmanı amacıyla kullanılması,

2) Yasaklanan bir örgütün varlığını temsil etmesi,

3) Terör yoluyla elde edilen malı temsil etmesi,

4) Teröre (“*terörist nakit*”) olarak tahsis edilmiş olması hallerinde nakite el koyma müessesesi uygulanmaktadır.

Hukuk davası çerçevesinde, mahkeme tarafından verilmiş sivil müsadere kararının olması halinde, mahkeme “*terörist nakit*” müsadereisini iptal edilebilir⁹⁷⁴. “*Nakit*” terimi, para, çek, posta havalesi, banka çeki, hamiline tahvil ve hamiline hisseleri kapsamaktadır. Nakit müsadereisi ile alınmak istenen tedbir öncelikle, yasal olmayan yollardan elde edilen nakit toplamının, fail tarafından yasadışı faaliyetlerde örneğin, sokakta uyuşturucu satmak gibi suç teşkil eden davranışlarda bulunmasının engellenmesi amacıyla uygulanmaktadır. Nakde el konduğunda, nakde el koyan otorite nakdin geri kazanılabilir özelliği veya yasadışı faaliyetin yürütülmesinde kullanılmak üzere olduğu hususunda mahkemeyi ikna edecek kanıtları hazırlamak zorundadır. Eğer mahkeme kanıtları yeterli bulursa ve nakit bu şartlara uyarsa, müsadere kararı verebilmektedir⁹⁷⁵.

⁹⁷² Ibid., s.192 (İspat külfetinin tersine çevrilmesi ile ilgili atıf yapılan sayfadaki bilgilerden yararlanılmıştır).

⁹⁷³ F.A.T.F., (Third United Kingdom), op.cit., s.50.

⁹⁷⁴ Idem.

⁹⁷⁵ Idem

II. TÜRK HUKUKUNDA SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİNE YÖNELİK DÜZENLENMELER ve İLGİLİ KURULLAR, İDARİ BİRİMLER

Türkiye’de suç geliri/karapara olgusu, 1960’lar sonrası yaşanan yoğun uyuşturucu madde ticareti ile oluşmuştur⁹⁷⁶. Türkiye’nin uyuşturucu madde ile tanışması ise, 1936 yılında japonların Türkiye’de eroin fabrikası kurması ile gerçekleşmiştir. Ancak, Atatürk’ün başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu kararı ile Türkiye’de uyuşturucu madde kullanımı yasaklanmış, Japonların kurduğu fabrika kapatılmış, bu maddeyi imal edenler idam cezası ile cezalandırılmış ve imalinde kullanılan maddelerin de ithali yasaklanmıştır. O dönemin şartlarında, uyuşturucu ile mücadelede böyle bir yol tercih edilmiştir. Ancak bu yaptırımlar, 1938-1971 yılları arasında Türkiye’nin dünya afyon ticaretinin % 50-55 oranına sahip olmasına ve tüm dünya tarafından 1971 yılında yasal olmayan afyon trafiğinden sorumlu ve suçlu bulunmasına⁹⁷⁷ engel teşkil etmemiştir. 1970’li yıllarda Avrupa kapılarının açılması ile Türkiye’den nitelikli ve niteliksiz işgücü göçünün başlaması, Avrupa’ya çalışmaya giden niteliksiz gurbetçilerinden bir kısmının vasıfsız işlerde çalışmak zorunda kalması, diğerlerinin de yasadışı yollarla kolay yoldan kazanç elde etme yolunu seçmeleri ile kısa süre de Avrupa’da Türk Mafyasının oluşmasına neden olmuştur. A.B.D.’nin Türkiye’ye verdiği 12 Mart muhtırası ile Türkiye’de haşhaş ekimi yasaklanmıştır⁹⁷⁸. Uyuşturucu madde bitkilerinin yeterince üretilmemesinden dolayı, Türk suç örgütleri (Avrupa ve Türkiye bağlantılı) Afganistan ve Pakistan gibi ülkelere yönelenerek bu ülkelerde üretilen ve uyuşturucuya dönüştürülen maddelerin Avrupa ülkelerine nakli⁹⁷⁹ ile kendilerine çözüm yolu üretmişlerdir. Bu çözüm yolu, örgütlerin uluslararası bağlantılar kurmasına yardımcı olmuştur.

1970 ve 1980 yılları arasında ülkedeki siyasi görüş çatışmalarını fırsat bilen suç örgütleri uyuşturucu, kaçak sigara, içki ve döviz kaçakçılığı yanında silah

⁹⁷⁶ Mavral, (Karapara), op.cit., s.168.

⁹⁷⁷ Ercan Alptürk, Karapara ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı, *Yaklaşım Dergisi (e- yaklaşım)*, Nisan:2006, Sa.33, makale no:7982, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2006047982.htm[03.02.2011].

⁹⁷⁸ Idem.

⁹⁷⁹ Taşkın, op.cit., s.44.

kaçakçılığı da yapmaya başlamışlardır⁹⁸⁰. 1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs'a yaptığı '*Kıbrıs Barış Harekati*'ni, B.M. ve Avrupa Konseyi'nin '*işgal*' olarak değerlendirmeleri sonrasında, A.B.D.'nin de aynı görüşte olduğunu gösterir bir şekilde Türkiye'ye silah ambargosu uygulaması ile ülke döviz darboğazına girmiştir. Türkiye'de 1930 yılından itibaren T.P.K.K.H.K. ile dövizin ihraç ve ithalinin yasaklanarak devletin yetkili kurumlarının konuyla ilgili yetkilendirilmesi ve ülke ekonomisinin içe dönük politikalarının uygulanması⁹⁸¹ sonrasında üretimi ithal hammadde ve yarı mamul girdisine bağlı Türk sanayicisinin döviz darboğazı yaşamasına ve sanayicinin bu sıkıntıdan kurtulmak için çareyi karaborsa döviz alımı yapmakta bulmasına sebep olmuştur. Sanayiciler, bu alışveriş sırasında suç örgütlerinin elindeki karapara ile tanışmışlar ve faaliyet alanlarını yavaş yavaş yasal zeminden çıkarmaya başlamışlardır⁹⁸². Bu dönemlerde ülkede yaşanan döviz sıkıntısı Döviz Çevrilebilir Mevduatla (D.Ç.M.) aşmaya çalışılmıştır. Böylelikle, yurt dışında çalışan işçilerin yabancı bankalar tarafından düşük faizle tutulan tasarruflarını Türkiye'ye çekmek, dış ticaret açığı nedeniyle ithalatın finansmanı için dış kaynak sağlamak, kısa dönemli döviz sıkıntısını gidermek, döviz rezervlerini arttırmak, yurtiçi ve yurtdışı mali piyasaları birbirine bağlamak ve o yıllarda yeni gelişmeye başlayan Avrupa para piyasasına açılma amaçlanmıştır⁹⁸³.

14.09.1962 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan T.P.K.K.H. 17 sayılı karaparaya ilişkin 1/2 sayılı tebliğ çerçevesinde, yurtdışında yerleşik kişilerce yetkili bankalarda açılan hesaplardan hesap sahibine veya hesap sahibince gösterilecek yurtdışında yerleşik diğer şahıslar adına çek veya efektif satabilecekleri gibi kredi veya teminat mektubu verebilecekleri, havale yapabilecekleri, Türkiye'deki kişiler adına Türk lirası üzerinden çek, kredi ve teminat mektubu düzenleyebilecekleri; Türkiye'de yerleşik kişilerce açılacak hesaplardan, ilgili kişi veya eş ve çocuklarına çek /efektif satabilecekleri veya bu kişiler adına bedelsiz ithalat için yurt dışındaki firmalara da

⁹⁸⁰ Idem.

⁹⁸¹ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.9.

⁹⁸² Taşkın, op.cit., s.45.

⁹⁸³ Aysel Atalay, **Almanya'daki İşçi Tasarruflarının Değerlendirilmesi : Kredi Mektublu Döviz Tevdiat ve Süper Döviz Hesapları Örneğinde Bir Makro Analiz**, Yayınlanmış Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara: T.C.M.B. İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü, Eylül: 2005, s.70.

havale yapabilecekleri hükme bağlanmıştı⁹⁸⁴. Yurt dışındaki gerçek ve tüzel kişiler, Türk bankalarının döviz tevdiat hesaplarına yabancı bankaların faiz oranından daha yüksek faiz getirili oranları uygulanması sebebiyle o dönemde Türkiye'deki bankalarda, kur garantisi altında konvertibl döviz tevdiat hesapları açtırmıştı. Sistem, yurt dışındaki kurum ve kişilerin dövizleri aracılar yardımıyla Türkiye'ye getirilmesi ve bir bankaya yatırılması şeklinde işlemekte idi. Buraya kadar ki uygulama, Türk bankalarının döviz hesabı açmalarından farklı değildi; ancak, D.Ç.M. uygulamasında döviz hesabı açan banka, elde ettiği dövizleri, Merkez Bankasına satıp karşılığında Türk lirası üzerinden kredi açma imkanına kavuşmaktaydı. Devlet, kur riskini de üstlenince D.Ç.M.'in çekiciliği iyice artmış enflasyonist bir ortamda sabit maliyetle borçlanabilme amacıyla iş adamları o dönem D.Ç.M. bulma yarışına girmişlerdi. Bankalar sağladıkları komisyonlar ve yeni kredi imkanları dolayısıyla sevinirlerken, T.C. Merkez Bankası da her ne pahasına olursa olsun elde ettiği dövizlerle ülkeye gerekli olan temel ithal girdilerinin sağlanmasını garantiye almış olmaktaydı. Bu uygulamanın herhangi bir denetime tabi olmaması karapara aklayıcıları için de bulunmaz bir fırsattı. Hükümet politikalarının 1980 sonrasında da devam etmesi ile yurt dışındaki karaparanın hayali ihracat, sırdaş hesap ve ihracat teşvikleri adı altında yurda girişine göz yumulmakta idi. Bizzat o dönemin yöneticileri tarafından ekonominin harekete geçebilmesi için suçluların ellerindeki karapara ile legal alanlarda faaliyetlerde bulunmaları tavsiye edildiğinden bu tarihlerde legal alanlara giren karapara ile ilgili herhangi bir yasal işlem yapılmamakta idi⁹⁸⁵. Bu durum, zaman zaman her hükümetin mali açıklarını kapatmak için başvurdukları yollardan biri olup dönem dönem çeşitli adlar altında tekerrür etmektedir.

Özellikle 1980'lerin sonu ve 1990'ların başından itibaren gelişmiş ülkeler ekonomiyi ve parayı kayıt altına almaya başlamış kayıt dışı ekonomiyi azami oranda azaltmaya çalışmış ve suç gelirleriyle etkin bir biçimde mücadele etmeye başlamışlardır⁹⁸⁶. Ülkemizde 1980'lerden beri süre gelen kayıt dışılığa dayalı hükümet programları, 1990'lı yıllarda da faizlerin yüksek tutulup yurt dışından yabancı sermayeyi çekme ve böylece yurda sıcak para girişini sağlama yolu ile karaparanın

⁹⁸⁴ Ibid, s.69.

⁹⁸⁵ Aydın, (Karapara), op.cit., s.ix.

⁹⁸⁶ Mavral, (Karapara), op.cit., s.240; Dülger, op.cit., s.101.

sıcak para içine karışarak yurda kolaylıkla girmesine göz yumularak bu işlemler devam etmiş ve bu on yıllık süreçte, ülkemize suç geliri girişine neden olmuştur. Ancak, Türkiye'nin '*kayıt dışı para ile kalkınma*' tutumu karapara ile mücadele eden uluslararası kuruluş ve örgütlerini rahatsız etmiş ve Türkiye'ye ciddi baskılarda bulunmuşlardır. Bu baskılara bir süre yöneticiler kayıtsız kalsa da; Türkiye, karapara aklama karapara aklama ile mücadele kapsamında ulusal mevzuatlarında suçla ilgili düzenlemeleri ile ilgili ilk adımı F.A.T.F.'a 21 Eylül 1991'de üye olmasıyla atmıştır. Bu tarihten sonra, F.A.T.F.'un 40 Tavsiye kararlarının gereğini yerine getirmek amacıyla karapara aklamayı suç haline getirecek bir yasa çıkarılması çalışmalarına başlanılmıştır⁹⁸⁷. Türkiye, F.A.T.F.'a üye olduğu halde 19.11.1996 öncesinde karaparayla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmakta gecikmesi, daha net bir anlatımla iç hukukunda tavsiye kararları gereğince kanuni düzenlemeyi yürürlüğe koymuyor olması yabancı ülkelerin şimşeklerini üzerine çekmesine neden olmuştur. Hem uyuşturucu trafiğinde transit ülke olması, hem de finansal sistemde karaparanın aklanmasını önlemek için gerekli çabaları geç göstermesi geçen süre içinde konuyla ilgili kanun çıkarılmaması ve Türkiye'nin F.A.T.F. 40 Tavsiye kararlarına uyma ve kararlarda yeterli ve uyumlu çalışma adımlarının atılmadığı gerekçesiyle F.A.T.F. 19 Eylül 1996 tarihinde, Türkiye'ye yaptırım uygulama kararı almıştır⁹⁸⁸. F.A.T.F.'un yaptırım uygulama kararından sonra, konuyla ilgili daha önce hazırlanan kanun tasarısı Plan ve Bütçe Komisyonu tarafından çeşitli değişikliklere uğramak suretiyle 13 Kasım 1996 günü T.B.M.M.'de görüşülüp, kabul edilmiş ve 19 Kasım 1996 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Yürürlüğe giren 4208 sayılı "*Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*"un m. 2/(a) ve 2/(b) fıkralarında düzenlenen "*Karapara*" ve "*Karapara Aklama Suçu*" mevzuatımızda böylelikle yerini almıştır⁹⁸⁹. Karapara ve karapara aklama ile

⁹⁸⁷ Eray Utku, "Karapara Aklama Suçu ve Hazırlık Soruşturması Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar", *Adalet Dergisi*, Sa.12, Temmuz: 2002.
http://www.yayin.adalet.gov.tr/12_sayi%20icerik/Eray%20UTKU.htm [12.09.2010].

⁹⁸⁸ Idem.

⁹⁸⁹ 1988 tarihinde imzalanan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı B.M. Sözleşmesi'nde (Viyana Konvansiyonu) yer alan karapara ve karapara aklama ile mücadelenin iç hukuka yansıtılması aşamasında, birtakım engellemelerle dolu sıkıntılar yaşanmıştır. Önce

düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen ülkede gelişen finansal piyasalarda çalışmaya başlayanların yeterince eğitilmiş olmamaları ve karapara konusunda bilgi ve deneyim eksiklikleri bu alanda yapılacak mücadeleyi daha da güçleştirmiştir⁹⁹⁰.

18.10.2006 tarih ve 26323 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5549 sayılı Kanun ile uluslararası tanımlamalarına uyumlu olması amacıyla, “Karapara” ifadesi yerine “Suç Geliri” ifadesi kullanılmış ve “Suç Geliri” tanımlaması da “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değeri” olarak yapılmıştır. Kanunda suç gelirinin, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri anlamına karşılık geldiği ifade edilmiş; ancak, herhangi bir açıklayıcı tanımlama yapılmamıştır. Açıklayıcı tanımlama 9 Ocak 2008 tarihli “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanın Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkındaki Yönetmelik” ile yapılmıştır. Yönetmelikte, suçtan kaynaklanan malvarlığı; para, değeri para ile temsil edilebilen taşınır veya taşınmaz, maddi veya gayri maddi her türlü mal ve haklar ile bunlar üzerindeki hakları tevsik eden her türlü yasal belge veya araçları olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama ile kanunda yazılı suçların işlenmesi sonucu elde edilmiş para, paranın dışındaki taşınır ve taşınmaz mallar, gayrimaddi haklar⁹⁹¹ ile bunların mülkiyetini veya yararlanma

karaparaya el konulmasının ‘genel müsadere’ olup olmayacağı tartışıldı ki bu 1982 Anayasası’na göre suçtu. Bu birinci engelleme, sadece suçtan kazanılan paranın müsadere edileceği anlatılarak aşılmış. İkinci engelleme ise ‘ispat mükellefiyeti’ konusunda çıkmış olup, “Bu bir nereden buldun kanunu olacak. İspat mükellefiyetini sana yükliyorsunuz. Oysa kişi suçsuzluğunu ispat etmek mecburiyetinde değildir” denildi. Bu itiraz ise, “Paranın kim kara olduğunu iddia ediyorsa ki; bunların -polis ve savcı- ispat edeceği; müsadere ise hakim kararıyla olacağı” ifade edilerek sonuca ulaşılmış. Üçüncü tartışma ise, “mülklik” prensibinden dolayı çıkmış, “Karapara müsadere edilecek ama Türkiye’de kazanılıp yurtdışına çıkmışsa kim müsadere edecek? Böyle olursa milli varlığımıza el konulmuş olur. Ceza hukukunun mülklik prensibi zedelenebilir” şeklindeki görüş ise “Başka ülkelerde kazanılıp Türkiye’ye gelmiş parayı da kendimiz müsadere edeceğiz” denilerek aşılmış. Yaşanmış olan karşıt görüş ve engelleme gayretleri sonrasında yürürlüğe giren, 4208 sayılı Kanun’unda varolan boşluklar nedeni ile karapara aklamayla mücadelede tam randıman sağlayan bir kanun özelliği taşıyamadığı halde on sene gibi uzun bir süre yürürlükte kalmıştır. Ancak, 18 ekim 2006 yılında, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanması Önlenmesi Hakkında Kanun’un yürürlüğe girmesi ile bazı madde hükümlerinin haricinde 4208 sayılı Kanun’nun diğer madde hükümleri yürürlükten kalkmıştır. Idem.

⁹⁹⁰

Altuğ, op.cit., s.143.

⁹⁹¹

Gayri maddi haklar, sinema filmleri, radyo-televizyon yayınlarında kullanılan filmler ve bantlar dahil olmak üzere edebi, artistik, bilimsel her nevi telif hakkının veya her nevi patentin, alameti farikanın, desen veya modelin, planın, gizli formül veya üretim yönteminin veya sınai, ticari, bilimsel tecrübeye dayalı bilgi birikiminin kullanma imtiyazı, kullanma hakkı veya satışı ile sınai, ticari, bilimsel teçhizatın kullanma imtiyazı veya kullanma hakkını ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, gayri maddi haklar patent, ticari marka, ticari unvan, tasarım ya da model gibi sınai varlıkların kullanım hakkı ile edebi, sanatsal eserlerin mülkiyet hakları ile ticari bilgi birikimi (know-how) ve ticari sırlar gibi fikri hakları kapsamaktadır. Gayri maddi haklar özellikleri nedeniyle ticari gayri maddi haklar ve pazarlama amaçlı gayri maddi haklar olmak üzere iki grup

hakkını gösteren her türlü yasal belge ve senetler, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri olarak kabul edilmiştir. 5549 sayılı S.G.A.Ö.H.K. gerekçesinde yer alan, “gelir elde etme amacıyla işlenen suçlarla mücadele” ifadesi ile kanunlara aykırı fiilin işlenmesi ve bu fiilin işlenmesi sonucu bir gelirin elde edilmesi gerekmektedir. Elde edilen bu suç gelirinin, meşru yollarla elde edilmiş görünümü kazandırılmak amacıyla, bir takım işlemlere tabi tutulması, suç gelirinin aklanması işlemidir. Kanun koyucu aklama suçunun tanımını 5237 sayılı Y.T.C.K.’nın 282. maddesi “*Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama*” başlığı altında düzenlenmiştir.

Kanun koyucu, uluslararası sözleşmelere, yabancı ülkelerin mevzuatlarındaki kavrama uyumlu olması amacıyla ulusal hukukta “*karapara*” kavramının yerine suç kaynaklı gelir ve malvarlıklarını daha iyi ifade ettiğini düşündüğü “*suç geliri*” ve “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri*” kavramlarını kullanmayı tercih etmiştir; ancak, bu kavramların aklama suçuna konu değerleri daha iyi ifade ettiği⁹⁹² dair doktrinde görüşler bulunmasının yanında uygulamada karapara terimi daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Sadece, uluslararası sözleşme, tavsiye ve mevzuatlara uyumlu olması açısından karapara terimi değiştirilmiştir. Bu da kavram karmaşası yaratmaktan öte bir şey değildir. Önemli olan kavram değişiklikleri değil, bu kavramla mücadeledeki kararlılığın değişip değişmediğidir.

Türkiye’nin karapara önlenmesi amacıyla hazırlanan bir çok anlaşmaya uzun yıllar imza atmaması sonucu ülke, karapara aklama cenneti olarak nitelendirilmiştir. Bu tutumlar, iktidarın popülist politikaları ile bazı çevrelere sevimli görünmek adına görmezden geldikleri söylenebilir⁹⁹³. Karapara ve karapara aklama ile mücadelede uluslararası sözleşmeler, bildirim ve tavsiye kararlarının bu yönde sundukları önlemleri

altında değerlendirilmektedir. Ticari gayri maddi haklar bir malın üretiminde ya da bir hizmetin sağlanmasında kullanılan patentler, know-how, dizaynlar ve modeller ile müşterilere transfer edilen ya da ticari faaliyetin işletiminde kullanılan (bilgisayar yazılım programları gibi) ticari varlık niteliğine sahip gayri maddi hakları ifade etmektedir. Pazarlama amaçlı gayri maddi haklar ise, bir ürün ya da hizmetin ticari amaçlı olarak kullanımına yardımcı olan ticari markalar ve ticari unvanlar, müşteri listeleri, dağıtım kanalları ile ilgili ürün açısından önemli bir promosyon değerine sahip nevi şahsına münhasır isimler, semboller ya da resimler gibi gayri maddi hakları ifade etmektedir.

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Tebliğler/5520/Trans_Fiyat_Teb1/10.htm
[11.02.2010].

⁹⁹² Değirmenci, op.cit., s.15.

⁹⁹³ Altuğ, op.cit., s.144.

uygulamaya koymadan evvel, karaparayı doğuran nedenler ve bunların önlenmesi ile gerekli tedbirlerin ekonomik, sosyal, siyasal ve hukuksal alanda ivedilikle alınması gerekir.

A. TÜRK HUKUKUNDA SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİNE YÖNELİK DÜZENLENMELER

1. 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun

a. Genel olarak

Karapara aklama suçu, mevzuatımıza ilk defa 4208 sayılı Kanun ile girmiştir. Kanunda karapara aklamanın öncül suçları sayma yöntemi ile belirlenmiş, karapara ve karapara aklama suçu tanımlamaları yapılmış, aklama suçunun yaptırımları tespit edilmiş; ancak, yükümlülükler konu olarak yer almamıştır. On yıl yürürlükte kalan 4208 sayılı Kanun, zaman içinde suçların niteliğindeki ve saikindeki değişmeye paralel olarak suçla mücadele anlayış ve yöntemlerinin geliştirilmesi gerekliliğinden dolayı karapara aklama suçu, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunu ile yeniden düzenlemiştir. Böylece, karaparanın aklanmasının önlenmesi ile ilgili 4208 sayılı kanundaki düzenlemeler yayımlandığı 19 Kasım 1996 tarihinden 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanununun yürürlüğe girdiği 18 Ekim 2006 tarihine kadar on yıl süre uygulanmıştır. 5549 sayılı Kanunla iç mevzuatta yapılan değişiklikler, aklama suçuyla mücadelede uluslararası düzenlemelere uygun bir yaklaşımdır. İç mevzuatta yapılan bir diğer yeni düzenleme ise 12 Ekim 2004 tarihinde yayımlanan ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'dur.

5549 sayılı Kanun suç gelirlerini aklama suçunun, 5237 sayılı Y.T.C.K. 282. maddesinde düzenlenen suçu ifade ettiği yönündeki atfıyla aklama suçunun genel ceza hükümlerine tabi olduğu vurgulanmıştır. Aklama suçunun cezalandırılması ve soruşturulması konusunda, temel ceza ve usul kanunlarının uygulanması esası benimsendiğinden kanunda bu yöndeki düzenlemelere yer verilmemiştir.

4208 sayılı Kanunun 2. maddesinde yer alan “karapara” ve “karapara aklama suçu” tanımlarına karşılık gelmek üzere, “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini

aklama” başlığı altında kanunun 282. maddesinde düzenlenen aklama suçu bu suretle özel kanun düzenlemesinden çıkarılarak genel ceza kanun kapsamına alınmıştır. 5237 sayılı Kanun’da aklama suçu, müstakil bir suç olarak düzenlenmiş ve kanunda suçun müeyyidesi ile ağırlatıcı ve hafifletici hükümlerine yer verilmiştir. 5237 sayılı Kanun yürürlüğe girene kadar, aklama suçunun hem özel kanunda, hem de genel kanunda düzenlemelerinin bulunması, hangi düzenlemenin uygulanacağı konusunda hukuki yorum ve tartışmaları da beraberinde getirmiştir⁹⁹⁴.

Uluslararası alanda karapara ile mücadele eden F.A.T.F.’un gerek 40 Tavsiye ve 9 Özel Tavsiye Kararları gerekse bu tavsiye kararları temel alınarak hazırlanan “*Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Metodolojisi*” ile mali ve mali olmayan kuruluşlara birtakım yükümlülükler getirilmiştir. Finansal kuruluşlara yönelik getirilen yükümlülüklerde kimlik tespitinden, müşterinin tanınması gibi çok boyutlu tedbirler öngören bir yaklaşıma geçilmiştir⁹⁹⁵. Mali olmayan iş ve meslek grupları 2003 yılında revize edilen F.A.T.F. Tavsiye kararlarında⁹⁹⁶;

- a) *Kumarhaneler(internet kumarhaneleri dahil),*
- b) *Emlakçılar,*
- c) *Kıymetli metal tacirleri*
- d) *Kıymetli taş tacirleri,*
- e) *Avukatlar, noterler, diğer bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar ve muhasebeciler ki bu sadece danışmanlar, ortaklar yada mesleki kuruluşlar dahilinde istihdam edilen meslek sahipleri*

olarak ifade edilmiştir. Bu sınıflandırmaya sayılan meslek grupları dışında ya da karapara aklamayla mücadele önlemlerine tabi olabilecek devlet kurumlarında çalışan kişiler girmemektedir.

F.A.T.F.’un *Karşılıklı Ülke Değerlendirmeleri Raporları* uyarınca, caydırıcı tedbirler kapsamındaki suç ve cezaya ilişkin düzenlemeler içermeyen bunları ceza

⁹⁹⁴ Üstün, (5549), op.cit., s.43.

⁹⁹⁵ Idem.

⁹⁹⁶ MA.S.A.K., “F.A.T.F. 40 Tavsiye Kararları (Revize) 2003”, http://www.masak.gov.tr/mevzuat/terorun_finansmani/uluslararasi_mevzuat/FATF/FATF_REVIZE_40_TAVS.htm[14.08.2010].

kanununa bırakan; ancak, yükümlülük ihlallerinin cezası ve idari, istihbari takip ve değerlendirme kapasitesini arttırmaya ağırlık veren düzenlemeler 5549 sayılı Kanunda yer almaktadır⁹⁹⁷. Kanunda, finansal kuruluşlara bildirim yükümlülüğü, müşteri tanı, kimlik tespiti gibi aklamayı önleyici tedbirler getirilmiştir. Yükümlü sıfatına haiz olanlar; bankacılık, sigortacılık, bireysel emeklilik, sermaye piyasaları, ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler; döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıtası, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştigal edenler veya bu faaliyetlere aracılık edenler ile noterler bakanlıkça belirlenecek diğer alanlarda faaliyette bulunanlar ve spor kulüpleridir.

(1) Yasanın amacı

Ülkede rekabetçi bir ekonomi, temiz bir siyaset ve kamu idaresi ve sağlam bir sosyal yapı oluşturulması ve bunun sağlanması için suç gelirleri ve suç gelirlerinin aklanmasıyla etkin bir şekilde mücadele etmek amacıyla 5549 sayılı Kanun düzenlenmiştir. Suç geliri ve aklayıcıları ile mücadele, önleyici ve bastırıcı tedbirler şeklinde olmaktadır. Bastırıcı tedbirler, suç işlendikten sonra suçlunun ve suç gelirinin tespit edilmesini, soruşturulmasını, yargılanmasını, cezalandırılmasını ve suç gelirinin müsaderesini içermektedir. Önleyici tedbirler, müşteri kimlik tanısı, nakit veya şüpheli işlem bildirimleri, yükümlülük denetimi ve bu yükümlülüklerin ihlalleri halinde idari veya adli cezası uygulanmalarını içermektedir. Ancak, 4208 sayılı Kanunla düzenlenen önleyici tedbirler, yükümlülüklerini iyi niyetle yerine getiren gerçek ve tüzel kişilere, hukuki ve cezai koruma sağlayan ve bu kişilerin kimliklerinin açıklanmasını yasaklayan hükümlerin bulunmaması nedeni ile bu yükümlülerin işbirliğini zayıflatmış ve mali sektörden beklenen düzeyde şüpheli işlem bildirimini alınamamasına sebep olmuştur. Mali sektörle işbirliğinin güçlendirilmesi, güçlü bir veri sistemi kurulması, bu suretle mali bilgilerden hareketle suça ve suçluya ulaşılması, yükümlülüklerle uyumun takibinde etkinlik ve uluslararası gelişmelerle paralellik sağlanması amacıyla yeni kanun düzenlemesine gidilmiştir. Önleyici tedbirler ile aklama suçu ile ilgili bastırıcı tedbirler kapsamında yapılacak suç ve failleri hakkında araştırma ve incelemeye

⁹⁹⁷ Üstün, (5549) ,op.cit., s.44

dayanak teşkil eden bilgi ve belgelere ulaşımının kolaylaştırılması suretiyle mücadelede zamandan tasarruf sağlanmıştır.⁹⁹⁸. 5549 sayılı Kanun’la suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadeleye önemli katkıları bulunan ve kanunda “*yükümlü*” olarak tanımlanan gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülüklerini yerine getirmelerinden dolayı hukuki ve cezai bakımdan hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacakları ve şüpheli işlem bildiriminde bulunanların kimliklerinin mahkemeler dışında üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara bildirilmeyeceği şeklindeki uygulamalar ile 4208 sayılı Kanun’da yaşanan olumsuzların giderilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, 4208 sayılı Kanun’da tüm yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde uygulanacak hürriyeti bağlayıcı ceza yaptırımları, karapara aklama suçu yaptırımları ile karşılaştırıldığında ceza adaleti yönünden adiliyatı bulunmamaktadır. 5549 sayılı Kanun’da 4208 sayılı Kanunun aksine, kanunda yer alan hükümlere uyulmamasının yaptırımı, idari para cezası ve adli cezasıdır (hürriyeti bağlayıcı hapis cezası ve adli para cezası). İdari para cezası, müşterinin tanınmasına ilişkin esasların ihlali, şüpheli işlem bildiriminde bulunmama, devamlı bilgi verme yükümlülüğünün ihlali ve uyum programına ilişkin ihlallerdir. Adli ceza, şüpheli işlem bildirim gizliliği ihlali, bilgi belge vermeme ve muhafaza ve ibraz yükümlülüğü ihlalidir. İdari yaptırım (idari para cezası) banka, finansman şirketi, faktoring şirketi, ikrazatçı, finansal kiralama şirketi, sigorta ve reasürans şirketi, emeklilik şirketi, sermaye piyasası kurumu veya yetkili müesseseler için 12.942 Türk Lirası; diğer yükümlüler için 6.741 Türk Lirası; kimlik tespiti ve şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen görevliye verilecek idari para cezası 2.588 Türk Lirasıdır. Adli yaptırım, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ve tüzel kişiler için bunlara özgü güvenlik tedbirleridir.

4208 sayılı Kanun’da yer verilmeyen; ancak, *Uygulama Yönetmeliği* ile düzenlenmiş yükümlüler listesi sadeleştirilerek, 5549 sayılı Kanun kapsamına alınmıştır. Bankacılık, sigortacılık, bireysel emeklilik, sermaye piyasaları, ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler; döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıtası, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştigal edenler veya bu

⁹⁹⁸ Sermet Aydın, “Aklama ve Terörün Finansmanı Suçlarıyla Mücadelede Yükümlülükler İdari Para Cezaları ve Başvuru Yolu”, *Adalet Dergisi*, Sa.34, Mayıs: 2009, http://www.yayin.adalet.gov.tr/34_sayi%20icerik/Sermet%20AYDIN.htm[09.09.2011].

faaliyetlere aracılık edenler ile noterler, spor kulüpleri ve Bakanlar Kurulu'na belirlenen diğer alanlarda faaliyet gösterenler, kanunun m. 2/d fıkrasında “yükümlü” olarak tanımlanmıştır. Bireysel emeklilik şirketleri, ilk kez 5549 sayılı Kanun ile yükümlüler kapsamına alınmıştır.

Kanunda suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi konusunda, MA.S.A.K., Maliye Bakanlığı'na bağlı kuruluş olarak görevlendirilmiştir. Kurumun özerk bir yapılanma yerine, bakanlığa bağlı olması bir kurum olması, dönemin iktidarını elinde bulunduran bir siyasi yapılanma içinde, suçla mücadelenin ne derece sağlıklı işleyeceği de bir başka problemi doğurabilecek niteliktedir.

(2) Kanunda suç geliri tanımı

4208 sayılı Kanun'da karapara aklama suçu, muhtelif kanunlarla düzenlenen fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal ve gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değerlerin elde edilenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi olarak tanımlanmış iken 5549 sayılı Kanunun m. 2/f fıkra hükmünde suç geliri, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri olarak ifade edilmiş; m. 2/g hükmü ile 5237 sayılı Y.T.C.K.'nın 282. maddesine atıf yapılarak, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir öncül suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerleri; aklama suçunu da, Y.T.C.K.'da alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir öncül suçun işlenmesi ile elde edilen malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkarma veya bunların gayrimeşru kaynağını gizleme veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırma maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutma eylemleri olarak tanımlanmıştır. 4208 sayılı Kanun'daki suç tanımlamasının aksine, suç tanımında sadeleştirmeye gidilirken diğer yandan da suç kapsamı genişletilmiştir.

b. Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik tedbirler

4208 sayılı K.A.Ö.H.K.'da kimlik tespiti, şüpheli işlemleri bildirme, eğitim, iç denetim, kontrol ve risk yönetim sistemleri oluşturulması, talep üzerine bilgi verme, sürekli bilgi verme gibi yükümlülerin yerine getirmek zorunda olduğu hususlara yer verilmemiş ve bu hususlar *Uygulama Yönetmeliği* ve tebliğler ile düzenlenmiş iken 5549 sayılı S.G.A.Ö.H.K. bu hususları kapsayacak şekilde düzenlenerek yükümlülüklerin kanun normunda düzenlenmesi ve ilgililerin yükümlülüklerle uyumu kolaylaştırılmak istenmiştir.

5549 sayılı Kanun'la⁹⁹⁹;

- *Yükümlülüklerle ilgili düzenlemelerin kanunda yer alması,*
- *Terörün finansmanının önlenmesine yönelik hususlar da içermesi,*
- *Yükümlülerin hukuki ve cezai bakımdan koruma altına alınması,*
- *Şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun ifşa edilmemesi,*
- *Yükümlülük denetimi getirmesi,*
- *Yükümlülük ihlallerinde idari veya adli cezası uygulanması,*
- *Erişim sistemi kurulması,*
- *Uluslararası bilgi değişimi,*
- *Başkası hesabına işlem yapıldığının beyan edilmemesi durumunda adli ceza öngörülmesi,*
- *Gümrük idaresine açıklama yapılması,*
- *Kararların bildirimi ve*
- *Denetim kadrosunun genişletilmesi konularında*

yeni düzenlemeler getirilmiştir. Aklama suçu ile mücadelede hem finansal sistemin aklamada kullanılmasının önlenmesi hem de suçun ve suçluların tespitinin sağlanabilmesi amacıyla finansal kuruluşlara getirilen yükümlülüklerin başında, müşterini tanı ilkesi gereklilikleri (kimlik tespit ve teyidi, kayıtların güncel tutulması ve saklanması, risk sistemleri oluşturulması vs.) ve şüpheli işlem bildirimi mekanizması gelmektedir. Yasadışı faaliyetlerde finansal kuruluşların kullanılması engellenerek,

⁹⁹⁹ Üstün, (5549) , op.cit., s.45.

yasal risk, operasyonel risk ve itibar risklerinden bu sektörün uzak kalmaları ve korunmaları amaçlanmıştır¹⁰⁰⁰.

Mevzuatımızda, 5237 sayılı Y.T.C.K.'da yapılan değişiklikle mülga 765 Sayılı T.C.K.'da bulunan kabahat ve cürüm ayrımı yeni kanunla kaldırılmış ve kanuna göre idari yaptırım uygulaması öngörülen kabahatler, 5326 sayılı K.K.'da düzenlenmiştir. Böylelikle, 765 sayılı T.C.K.'da hukuka aykırı fiiler arasında bulunan kabahatler suç olmaktan çıkarılmıştır¹⁰⁰¹. 5549 sayılı Kanunu'nun "*Cezalar, Elkoyma ve Kararların Bildirimi*" başlıklı Üçüncü bölümünde suçlar ve kabahatler düzenlenmiştir. Kanunun 14'ncü maddesinde "*yükümlülük ihlali suçu*", 15'nci maddesinde "*başkası hesabına işlem yapıldığının beyan edilmemesi suçu*", 16'ncı maddesinde "*gümrük idaresine açıklama yapmaması kabahati*", 13'üncü maddesinde "*yükümlülük ihlali kabahati*" düzenlemiştir. Ayrıca, kanunun dördüncü bölümünün 22'nci maddesinde, "*sırrın ifşası*" suçu düzenlenmiştir.

5549 sayılı Kanun'da düzenlenen ve ihlal edilmesi halinde, kanunun 13'ncü madde hükmü uyarınca idari para cezasını gerektiren kabahatler; kimlik tespiti (m. 3), şüpheli işlem bildirimi [m. 4 (maddenin 2'nci fıkrası hariç)], eğitim, iç denetim, kontrol ve risk yönetim sistemleri ile diğer tedbirler (m. 5), devamlı bilgi verme (m. 6) yükümlülüklerinin ihlalidir. 5549 sayılı Kanunun, 3'ncü ve 6'ncı maddeleri ile 4'ncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan yükümlülüklerden herhangi birini ihlal eden yükümlüler, beşbin Türk Lirası idari para cezası cezalandırılacaktır. Yükümlünün banka, finansman şirketi, faktoring şirketi, ikrazatçı, finansal kiralama şirketi, sigorta ve reasürans şirketi, emeklilik şirketi, sermaye piyasası kurumu veya yetkili müessese olması halinde idari para cezası iki kat olarak uygulanacaktır. Bu Kanunun 3'ncü maddesi ile 4'ncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan yükümlülüklerle uyulmaması

¹⁰⁰⁰ Halil İbrahim Demir, **Kayıt Dışı Ekonomi ve Karapara İlişkisi**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi S.B.E., Isparta: 2007, s.150; *Yasal Risk*: yasal düzenlemelere uyulmaması veya ihlali sonucunda finansal kuruluşun karşılasabileceği; dava açılması, yaptırım uygulanması, yargılanması, para cezası yada lisansının ihlali gibi riskleri ifade etmektedir. *İtibar Riski*: A.M.L./C.F.T. yükümlülüklerine uyulmaması ve aklama işlemlerine karışması şüphesinden dolayı bankanın, sektör ve kamuoyunda güven kaybetmesi riskinin ifade etmektedir. *Operasyonel Risk*: Dar anlamda takas ve ödemelerin gerçekleşmeme riskidir. Finansal kuruluşların iç kontrol ve denetim sistemlerindeki eksikliklerden dolayı işlemlere ve hatalara zamanında müdahale edilememesi nedeniyle karşılasacakları zararları ifade etmektedir. Idem.

¹⁰⁰¹ Yılmaz, (Suçtan Kaynaklanan), op.cit., s.4.

durumunda, yükümlülüğü yerine getirmeyen görevli de, ikibin Türk Lirası idari para cezası cezalandırılacaktır. Kanunun 5'nci maddesinde yer alan yükümlülüklerle uymayan yükümlülere eksikliklerin giderilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması için otuz günden az olmamak üzere süre verilmektedir. Verilen süre içinde eksiklikleri gidermeyen ve gerekli tedbirleri almayan yükümlülere, birinci fıkra hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmektedir. 5326 sayılı K.K.'nın 20'nci madde hükmü gereği, yükümlülüğün ihlal edildiği tarihten itibaren üç yıl geçtikten sonra idari para cezası verilemeyecektir.

(1) Yükümlülük ihlali suçu

Kanunun 14'ncü madde hükmü gereği, bu kanunun m. 4/2 fıkrası (şüpheli işlem bildirimi) ile 7'nci madde (bilgi ve belge verme) ve 8'nci maddedeki (muhafaza ve ibraz) yükümlülükleri ihlal edenlerin, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır. Kanunun 4'ci maddesinde sayılan yükümlüler, MA.S.A.K. başkanlığına şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanları ile yargılama sırasında mahkemeler dışında işleme taraf olanlar dahil olmak üzere, hiç kimseye açıklamamakla yükümlüdürler. Aynı şekilde, bilgi ve belge verme (m.7) ve muhafaza ve ibraz (m.8) yükümlülükleri ihlal edenler de, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır. Bilgi ve belge verme yükümlüleri olarak kanun maddesinde belirtilmiş olan kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşların, MA.S.A.K. başkanlık ve denetim elemanları tarafından istenecek her türlü bilgi, belge ve bunlarla ilişkin her türlü ortamdaki kayıtları ve bu kayıtlara erişimi sağlamak ve okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri ve konuyla ilgili her kolaylığı sağlamakla yükümlü oldukları belirtilmektedir. Ayrıca yükümlüler, yükümlülüklerle ilişkin işlemlerle ilgili belge kayıtları son işlem tarihinden itibaren sekiz yıl süreyle muhafaza etmekle ve yetkililer tarafından istenildiğinde ibraz etmekle de yükümlüdürler (m. 8). Kanunda yazılı yükümlülük ihlallerinin tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi halinde tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirleri uygulanacaktır.

Aklama suçuyla mücadele kapsamında, kanunda yükümlü olarak sayılanların çeşitli yükümlülük ihlalleri suç olarak düzenlenmektedir. Nakit işlem bildirimi ya da şüpheli işlem bildirimi yükümlülüklerine aykırılıklar suç olarak düzenlenmemiş; şüpheli işlem bildiriminde bulunulması hakkında üçüncü kişilere bilgi verilmesi, yetkililer tarafından bilgi ve belge verilmemesi ve her türlü belgenin ve kimlik tespitlerinin muhafaza ve ibrazının yerine getirilmemesi eylemleri, suç olarak düzenlenmiştir. Suçun faili ile ilgili kanunda “kimse” ifadesinin kullanılması bu yükümlülüğü ihlal edenlerle ilgili her hangi bir sınırlama yapılmadığını herkesin fail olabileceğini ifade etmektedir.

5549 sayılı Kanunun m. 2/d fıkrasında sayılan yükümlüler: *bankacılık, sigortacılık, bireysel emeklilik, sermaye piyasaları, ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler; döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıtası, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştigal edenler veya bu faaliyetlere aracılık edenler ile noterler, spor kulüpleri ve Bakanlar Kurulunca belirlenen diğer alanlarda faaliyet gösterenlerdir.* Ancak, 5549 sayılı Kanunun uygulanmasına yönelik olarak, suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesi amacıyla yükümlüler, yükümlülükler, yükümlülüklerle uyumun denetimi, gümrük idaresine açıklama yapılması ve diğer tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla 09.01.2008 tarih 26751 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan *Suç Gelirlerinin Aklanmasının Ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte* sayılan yükümlüler,

- 1-a) Bankalar.*
- b) Bankalar dışında banka kartı veya kredi kartı düzenleme yetkisini haiz kuruluşlar.*
- c) Kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler.*
- ç) Ödünç para verme işleri hakkındaki mevzuat kapsamındaki ikrazatçılar, finansman ve faktoring şirketleri.*
- d) Sermaye piyasası aracı kurumları ve portföy yönetim şirketleri.*
- e) Yatırım fonu yöneticileri.*
- f) Yatırım ortaklıkları.*
- g) Sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri.*
- ğ) Finansal kiralama şirketleri.*
- h) Sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde takas ve saklama hizmeti veren kuruluşlar.*

- i) Saklama hizmeti ile sınırlı olmak üzere İstanbul Altın Borsası Başkanlığı.
- i) Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü ile kargo şirketleri.
- j) Varlık yönetim şirketleri.
- k) Kıymetli maden, taş veya mücevher alım satımı yapanlar.
- l) Cumhuriyet altın sikkeleri ile Cumhuriyet ziynet altınlarını basma faaliyeti ile sınırlı olmak üzere Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü.
- m) Kıymetli madenler borsası aracı kuruluşları.
- n) Ticaret amacıyla taşınmaz alım satımıyla uğraşanlar ile bu işlemlere aracılık edenler.
- o) İş makineleri dâhil her türlü deniz, hava ve kara nakil vasıtalarının alım satımı ile uğraşanlar.
- ö) Tarihi eser, antika ve sanat eseri alım satımı ile uğraşanlar veya bunların müzayedeciliğini yapanlar.
- p) Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü, Türkiye Jokey Kulübü ve Spor Toto Teşkilat Başkanlığı dâhil talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler.
- r) Spor kulüpleri.
- s) Noterler.
- ş) Savunma hakkı bakımından diğer kanun hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 35'inci maddesinin ikinci fıkrası kapsamındaki işlerden taşınmaz alım satımı, şirket, vakıf ve dernek kurulması, idaresi ve devredilmesi gibi işlerle sınırlı olmak üzere serbest avukatlar.
- t) Bir işverene bağlı olmaksızın çalışan serbest muhasebeci ve serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirler
- u) Finansal piyasalarda denetim yapmakla yetkili bağımsız denetim kuruluşları.
- 2) Merkezi yurt dışında bulunan yükümlünün Türkiye'deki şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimlerdir.

Yükümlülerin kimler olacağı hususu ile ilgili hem kanunda hem de yönetmelikte sayılan “yükümlüler” arasında farklılıklar bulunmaktadır. Kanun koyucu, tedbir yönetmeliğinde yükümlü kapsamını genişletmiş ve bu kişileri yükümlülüğün ihlali suçunun faili olarak kapsam altına almıştır. Ancak, Y.T.C.K.’nın 2’nci madde , “kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz” hükmü gereği, idarenin düzenleyici işlemle suç oluşturması mümkün değildir. Kanun hükmündeki “kimse” kavramının, kanundan sonra yayımlanan

yönetmelikle iinin doldurulması ve bu kavramın kanunda belirlenen sınırların genişletilmesi yönündeki düzenlemeler suçta yasallık ilkesini zedelemektedir. Kanun koyucunun, yönetmelikte yükümlölük altına alınanları kanun maddesi ile yeniden değiştirilmek suretiyle belirlemesi gerekmektedir.

Yükümlölük ihlali suçunun konusunu, m. 4/2 fıkra, m. 7/1 fıkra ve m. 8/1 fıkra hükümlerindeki, “şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğuna dair bilgi”, “bu bilgi ve belge ve bunlara ilişkin her türlü ortamdaki kayıtlar”, “bu kayıtlara erişim sağlamak ve okunabilir hale getirmek için gerekli bilgi ve şifreler” ve “kanunla getirilen yükümlölüklere ve işlemlerine ilişkin her türlü ortamdaki; belgeler ve kimlik tespitine ilişkin belgeler” oluşturmaktadır.

Yükümlölük ihlali suçu, seçimlik suçtur. Fail, m. 4/2 fıkra, m.7 ve m. 8’ de düzenlenen eylemlerin her hangi birisinin gerçekleştirilmesi halinde suç oluşmaktadır. Bu suçlar, şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğuna dair bilginin açıklanması bu bilgi ve belgelere ilişkin MA.S.A.K. kayıtların tam ve doğru bir şekilde verilmemesi, bu konuda kolaylık sağlanmaması, ve kayıtların nuhafaza ve ibraz edilmemesidir. 4. madde hükmünde, şüpheli işlemde bulunulduğunu işlemin tarafları da dahil olmak üzere üçüncü kişilere bilgi açıklama hareketinin, nasıl olacağına dair kanun hükmünde bir açıklama bulunmamaktadır¹⁰⁰². Bu kapsamındaki bilgi, belge veya kayıtların sözlü veya yazılı veya belgenin doğrudan verilmesi, dağıtılması veya teknik aletler yardımıyla çoğaltılması, kopyalanması yada yetkisiz kişi veya kişilere aktarılması şeklinde icrai hareketlerle gerçekleştirilebilmektedir¹⁰⁰³.

5549 sayılı Kanunun 7’nci maddesine göre, kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlar, Başkanlık ve denetim elemanları tarafından istenilecek her türlü bilgi, belge ve bunlara ilişkin her türlü ortamdaki kayıtları, bu kayıtlara erişimi sağlamak veya okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri tam ve doğru olarak vermek ve gerekli kolaylığı sağlamakla yükümlüdür. Bu fıkraya göre, talepte bulunulanların savunma hakkına ilişkin hükümler

¹⁰⁰² Dölger, op.cit., s.697.

¹⁰⁰³ Parlar, Akın ve Hatipoğlu, op.cit., s.199.

saklı kalmak kaydıyla özel kanunlarda yazılı hükümleri ileri sürerek bilgi ve belge vermekten kaçınmaları halinde 14'ncü madde hükmü gereği cezalandırılacaktır.

Yasada öngörülen yükümlülüklerle ve işlemlere ilişkin her türlü ortamdaki belgelerin düzenleme tarihinden, defterlerin ve kayıtların son kayıt tarihinden, kimlik tespitine ilişkin belgelerin ise son işlem tarihinden itibaren sekiz yıl süreyle muhafaza edilmemesi ve yetkiler tarafından istenilmesi halinde ibraz edilmemesi hali kanunda muhafaza ve ibraz edilmeme suçu olarak düzenlenmiştir (m. 8). Sekiz yıllık saklama süresinin geçmesiyle, muhafaza yükümlülüğü sona ereceğinden bu hareket açısından yükümlülüğün ihlali ve dolayısıyla suçun gerçekleşmesi mümkün olamayacaktır¹⁰⁰⁴. F.A.T.F.'un 10 sayılı Tavsiye Kararı'nda¹⁰⁰⁵, *finansal kuruluşlar tarafından ulusal veya uluslararası işlemlere ilişkin gerekli bütün kayıtlar, yetkili makamlardan gelecek bilgi taleplerini ivedilikle karşılayabilmek için en az beş yıl süreyle saklanması* tavsiye edilmektedir. F.A.T.F.'un raporlarından edinilen bilgilerden, ülkelerin kayıtları saklama süreleri, Amerika¹⁰⁰⁶, Almanya¹⁰⁰⁷, Birleşik Krallık¹⁰⁰⁸, İspanya¹⁰⁰⁹ ve Yunanistan'da¹⁰¹⁰ beş yıl; HongKong'da¹⁰¹¹ altı yıl; İtalya¹⁰¹² ve İsviçre'de¹⁰¹³ on yıldır.

4208 sayılı Kanunda yükümlülüklerle ilgili defter, kayıt ve belgelerin muhafaza süresi beş yıl olarak tespit edilmiş iken 5549 sayılı Kanun'un 8'nci maddesinde muhafaza süresi aklama suçunda dava zamanaşımı süresi dikkate alınarak sekiz yıl olarak düzenlenmiştir. Sekiz yıllık süre, Y.T.C.K. 282'nci maddesinin 5918

¹⁰⁰⁴ Dülger, op.cit., s.698.

¹⁰⁰⁵ F.A.T.F., (40 Recommendations), op.cit., s.4.

¹⁰⁰⁶ F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.26.

¹⁰⁰⁷ F.A.T.F., (Third Germany), op.cit., s.153.

¹⁰⁰⁸ F.A.T.F., (Third United Kingdom), op.cit., s.132.

¹⁰⁰⁹ F.A.T.F., Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Spain, June 2006, s.94.

¹⁰¹⁰ <http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20Spain.pdf>[23.05.2012].

F.A.T.F., Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Greece, June 2007, s.106.

<http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20Greece.pdf>[23.05.2012]

¹⁰¹¹ F.A.T.F., Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Hong Kong, 11 July 2008, s.vii.

<http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20Hong%20Kong%20full.pdf> [23.05.2012].

¹⁰¹² F.A.T.F., (Mutual Italy), op.cit., s.52.

¹⁰¹³ F.A.T.F., (Third Switzerland), op.cit., s.15.

sayılı Kanun’la değişiklik öncesi düzenlemesinde yer alan aklama suçunun üst sınır hapis cezasına göre hesaplanan dava zamanaşımı süresi ile aynı olması amacıyla yapılmıştır. Ancak, 5918 sayılı Kanun’la hürriyeti bağlayıcı hapis cezasının üst sınırının beş yıldan yedi yıla çıkarılması sonucu, aklama suçunun dava zamanaşımı süresi sekiz yıldan onbeş yıla yükselmiştir. Kayıtların saklanması, müşterilerin işlemlerinin sürekli takibi açısından önemli olduğu kadar aklama şüphesi bulunan işlem veya aklama suçu işlediğinden şüphelenilen kişilerin tespiti, soruşturulması ve yargılanması aşamasında delil olarak kullanılması açısından da önem taşımaktadır¹⁰¹⁴. Bu sebepten kayıt ve belgelerin muhafaza yükümlülüğünde kanun koyucu tarafından onbeş yıl olarak yeniden düzenlenmesi uygun olacaktır.

Yükümlülük ihlali suçunda, şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğu bilgisi bu bilgiye sahip olan yükümlü veya yükümlünün çalışanları açısından meslek sırrı oluşturmaktadır¹⁰¹⁵. Ticari işletme ve şirketlerin, bankaların, sigorta şirketlerinin, sermaye piyasasında ve mali piyasalarda faaliyet gösteren aracı kurumların, kendi faaliyet alanlarıyla ilgili olarak müşterinin şahsi, iktisadi, mali, nakit ve kredi durumuna ilişkin doğrudan veya dolayısıyla edindikleri tüm bilgi ve belgeler¹⁰¹⁶ dahilinde, bu kişilere dair şüpheli işlem bildirimlerinde bulunulduğu ile ilgili bilgilerin açıklanması ile ilgili 5237 sayılı Y.T.C.K.’nın 239’uncu maddesinde “*ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi ve belgelerin açıklanması suçu*” düzenlemesi bulunmaktadır. Ancak, 5549 sayılı Kanun’da düzenlenen 14’ncü madde yükümlülük ihlali suçu 5237 sayılı Kanuna göre, özel norm niteliğinde olduğundan şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu açıklayan fail hakkında, 14’ncü madde hükmü uygulanacaktır¹⁰¹⁷.

Suçun, manevi unsuru kasttır. Suç, ister icrai, ister ihmali surette gerçekleştirilsin, failde suçu oluşturan hareketi gerçekleştirmeye yönelik kastın varlığı şarttır. Suçun taksirle işlenebileceğine dair kanun hükmünde bir düzenleme bulunmadığından suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir.

¹⁰¹⁴ Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit., s.50.

¹⁰¹⁵ Dülger, op.cit., s.699.

¹⁰¹⁶ Parlar, Akın ve Hatipoğlu, loc.cit.

¹⁰¹⁷ Dülger, op.cit., s.700.

(2) Başkası hesabına işlem yapıldığının beyan edilmemesi suçu

5549 sayılı Kanunun 15'nci maddesinde, yükümlüler nezdinde veya aracılığıyla yapılacak kimlik tespitini gerektiren işlemlerde kendi adına ve fakat başkası hesabına hareket eden kimse, bu işlemleri yapmadan önce kimin hesabına hareket ettiğini yükümlülere yazılı olarak bildirmediği¹⁰¹⁸ takdirde altı aydan bir yıla kadar hapis veya beşbin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılacağı yönünde hüküm bulunmaktadır.

5549 sayılı Kanun'la bildirim yükümlülüğü altında olanlar, şüpheli gördükleri işlemi MA.S.A.K.'na bildirmekle yükümlü oldukları madde hükmünde yer almaktadır. Ücretli olarak çalışan bir kişinin hesabına maaşı ile orantısız olarak kabul edilebilecek büyük miktarda para transferleri yapılması veya bu hesap üzerinden önemli miktarda ödemelerin bulunması¹⁰¹⁹, kişinin başkasına hesabına işlem yaptığına dair makul bir şüphenin doğmasına neden olmaktadır. Suçun konusunu, işlem yapan kişinin başkası hesabına hareket etmeden önce yükümlülere yazılı olarak bildirmek zorunda olduğu adına hareket ettiği kişiyi tanımlayacak bilgilerdir. Kanunda "*kimin hesabına hareket ettiğini*" ifadesi adına hareket edilen kişiyi tanımlayacak bilgi olarak anlaşılmaktadır. Suçun faili, bu suçu fiziken gerçekleştirebileceği gibi elektronik ortamda da gerçekleştirebilir. Elektronik ortamda yapılan işlemler açısından, başkası adına hareket

¹⁰¹⁸ "X" Anonim Şirketinin 100.000 TL (Yeni Türk Lirası)'lık bir satış yaptığını ve bunun yarısını kayıt dışı olarak gerçekleştirmek istediğini varsayalım. Bu durumda satış tutarının yarısı olan 50.000 TL'si için fatura kesilir. Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 257 inci maddesince verilen yetkiye istinaden çıkarılan 3321 sayılı Vergi Usul Tebliği uyarınca 8.000 TL'nin üzerindeki bu satışın (alıcı işletme için alışın) banka, benzeri finans kurumları veya posta idarelerince düzenlenen belgelerle tevsik zorunluluğu bulunduğundan faturalı kısma ilişkin 50.000 TL şirketin banka hesabına havale edilir veya yatırılır. Kayıt dışı yapılan diğer 50.000 TL'nin ise çoğunlukla şirket ortakları veya çalışanlardan birine ait hesaba havale edilmesi istenir veya nakit olarak elden alınıp bu türden bir hesaba yatırılır. Hasan Aykın, "İşletmenin Kayıt Dışı İşlemleri için Kişisel hesaplarını Kullandıranlara Hapis Cezası", *Yaklaşım Dergisi*, Sa.178, Ekim: 2007, makale no: 9942, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/readframe.asp?file_name=20071789942.htm [16.08.2011].

¹⁰¹⁹ "B ülkesinde bir şüpheli işlem bildirimi ile ilgili, A Bankası yıllık 17.000 A.B.D. doları maaşla çalışan bir müşterisinin hesabında yaklaşık 356.000 A.B.D. doları işlem hacmi olduğunun bildirimi üzerine, soruşturma makamları tarafından yapılan araştırmada böyle birinin gerçekte var olmadığı ve hesabın sahte belgelerle açıldığı tespit edilmiştir. Detaylı incelemeler sonucu hesabın yabancı bir ülkede kurulu vakıf ile ilgili olduğu ve terörist faaliyetlerin finansmanı için yasadışı faaliyetlerden elde edilen fonların giriş ve çıkışlarında kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır. Bu bağışlar, soruşturma altına alınan kişinin hesabına yatırılmak ve daha sonra bağış yapan kişilere geri dönmek suretiyle işlemekte idi. Gerçekte efektif olarak yardım kuruluşuna bağış yapılmamaktadır. Bu işlemlerde bağışların vergiden düşülmesi ve tekrar terörist organizasyonlarla ilgili şahıslara dönmesi ile ilgili olarak yapılan dolandırıcılığında 1.14 milyon A.B.D. doları tutarında olduğu tespit edilmiştir". TBB, op.cit., s.52.

eden kişinin elektronik ortamda gerçekleştirdiği işlemini, yetkililere yazılı bildirim olarak kabul edilmesi gerekliliği, suçla mücadele açısından önemlidir.

Suçun, manevi unsuru kasttır. Suç, ister icrai ister ihmali surette gerçekleştirilsin failde suçu oluşturan hareketi gerçekleştirmeye yönelik kastın varlığı şarttır. Suçun taksirle işlenebileceğine dair kanun hükmünde bir düzenleme bulunmadığından suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir.

(3) Sırrın ifşası suçu

5549 sayılı Kanunun m. 22/1 fıkrasında, kanunda yazılı kimselerin görevlerinden ayrılışları dahi görevleri dolayısıyla kişilerin ve bu kişilerle ilgili kimselerin şahıslarına, muamele ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine ve mesleklerine ilişkin olarak öğrendikleri sırları ifşa edemeyecekleri ve kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamayacakları hükmü bulunmaktadır. Sırrı ifşa etmeme yükümlülüğü altında bulunanlar:

- a) Koordinasyon Kurulu Başkan ve üyeleri, denetim elemanları ile Kurul personeli,
- b) Bilgilerine ve ihtisaslarına başvurulmuş kişiler,
- c) Bu bilgileri görevleri dolayısıyla öğrenen diğer kamu görevlileridir.

5549 sayılı Kanunla suç gelirlerini aklanması ile görevli olan kimselerin, aklama ile ilgili yaptıkları inceleme ve soruşturmalar sırasında, incelenen ve soruşturulan kişiler hakkında iş, meslek, şahıs, servetlerine dair bilgileri, sırları ifşa etmemekle yükümlüdürler. Normal şartlarda başkaları tarafından bilmesine imkan olamayacak bilgilerin ifşasının cezai yaptırımı, maddenin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Madde hükmüne göre, 1. fıkarda yazılı olan kimselerin öğrendikleri sırları ve bilgileri ifşa etmeleri halinde bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacakları; ayrıca, bu sırları maddi menfaat karşılığında ifşa etmeleri halinde iki yıldan az olmamak kaydıyla hapis cezası ile cezalandırılacaklardır.

Suçun maddi unsuru, suç gelirlerini aklaması ile ilgili araştırma, inceleme ve soruşturma aşamalarında görevli kimselerin, hakkında inceleme yapılan kişiler ile ilgili mesleki, ticari, şahsi, servetleri ile gizli kalması önemli olan ve şahsın mahremiyetine girebilecek sırların bilgilerin açıklanmasıdır. Bu bilgi ve sırların, şahıs hakkında yapılacak detaylı araştırmalar sonrasında elde edilebilecek nitelikte olmaları ve bu kimselerin görevleri sırasında öğrenmeleri gerekmektedir. Bu suçun manevi unsuru, kasttır. Suçun taksirle işlenebileceğine dair kanun hükmünde bir düzenleme bulunmadığından, suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir.

Sırrın ifşası suçunun maddi konusu, incelenen ve soruşturulan kişiler hakkındaki iş, meslek, şahıs, servetlerine ilişkin bilgilerdir. Kanun koyucu bu düzenleme ile, hakkında soruşturma ve inceleme yapılan kişinin, bu işlemler dolayısıyla görevlendirilen kimseler tarafından öğrenilen iş, meslek, özel hayat, servet ile ilgili şahsa ait edinilen bilgileri, sırları korumak istemektedir. Ayrıca, sırrın açıklanması ile kamu düzeninin bozulabilirliğini önlemek amacıyla kamunun çıkarıda korunmak istenmektedir. Bir yandan toplum suçtan korunmaya çalışılırken diğer yandan bireylerin kişisel sırları korunmaya ve böylelikle toplumun çıkarlarıyla bireylerin çıkarları dengelemeye çalışılmaktadır¹⁰²⁰.

(4) Gümrük idaresine açıklama yapmama kabahati

5549 sayılı Kanunun 16'ncı madde hükmüne göre, Türk parası, döviz veya bunlarla ödemeyi sağlayan belgeleri, yurt dışına çıkaran veya yurda getiren yolcular, gümrük idaresinin talebi üzerine bunlarla ilgili olarak tam ve doğru açıklama yapmakla yükümlüdürler. Bu değerlerin yolcunun üzerinde, çantasında veya bagajında olması, bu kanun maddesinin uygulanabilirliğini etkilememektedir. 09.01.2008 Tarih 26751 sayılı R.G.'de yayımlanan *Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliği*'nin 41'nci maddesine göre yolcu beraberinde bulunan bono, poliçe ve çekler ile seyahat çekleri, posta çekleri, yurt içinde veya yurt dışında yerleşik kuruluşlarca verilen ödeme emri mahiyetindeki belgeler, Türk parası veya dövizle ödemeyi sağlayan belge olarak kabul edilmektedir. Bir tutarı ihtiva eden bu neviden belgenin tarih, lehtar, imza, adres ve benzeri unsurlar bakımından eksik

¹⁰²⁰ Dülger, op.cit., s.706.

olması açıklama yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Yolculardan açıklamada bulunmalarını istemeye gümrük idaresinin gümrük kapılarında görevli personeli yetkilidir. Yolcu beraberindeki değerler yolcu tarafından açıklama yapılmış olsun veya olmasın gümrük idaresinin yetkili personeli tarafından tespit etmeye yetkilidir. Bu bildirim mecburiyeti Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki mevzuatla getirilen bildirim mecburiyetini ortadan kaldırmamaktadır. Yetkililerce talep edildiği halde herhangi bir açıklama yapılmaması veya yanlış ya da yanıltıcı açıklama yapılması halinde, yolcu beraberindeki değerlerin nakli durdurulmak suretiyle bu değerler gümrük idaresi tarafından muhafaza altına alınacaktır (m.16/2). Gümrük idaresince, beraberindeki değerler hakkında açıklama yapmayan yolcuya *beraberindeki değer*; tutar konusunda gerçeğe aykırı açıklamada bulunan yolcuya *beyan ettiği değer ile gerçek değer arasındaki farkın* onda biri kadar idari para cezası uygulanacaktır. Değerler arasındaki farkın bin beşyüz Türk Lirasını aşması halinde madde hükmünün uygulanacağı ifade edilmekte, bin beşyüz Türk Lirasının altında kalması halinde ise yolcunun beraberindeki değer muhafaza altına alınmayacak ve idari para cezası da kesilmeyecektir. Düzenleme, sadece yolcunun beraberindeki değer maddi beyanına bağlanmaktadır. Beraberindeki değer kime ait olduğu ile ilgili sorulara herhangi bir açıklama yapmaması veya yanıltıcı, gerçeğe aykırı olması halleri düzenlenmemiştir. Ayrıca, uygulanacak idari para cezasına bakıldığında kişinin yanında taşıdığı değerle ilgili herhangi bir açıklama yapmaması hali gerçeğe aykırı açıklama yapılmasından daha ağır şekilde cezalandırılmasına sebep olmaktadır. Böyle bir uygulama, yaptırımlar arasında orantısızlığı göstermektedir.

(5) Yükümlülük ihlali kabahati

5549 sayılı Kanun'da bazı yükümlülük ihlalleri suç olarak düzenlenir iken, bazıları da kabahat olarak düzenlenmiştir. Kabahatler, kimlik tespitinin yapılmaması (m. 3), şüpheli işlem bildiriminin MA.S.A.K. Başkanlığı'na bildirilmemesi (m. 4/1) ve devamlı bilgi verme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi (m. 6) halleri olup, yükümlülük ihlallerinde uygulanacak idari ceza 13'ncü madde de düzenlenmiştir

5549 sayılı Kanunun 3'ncü madde hükmü gereğince, yükümlüler kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde işlem yapılmadan önce işlem

yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerini tespit etmek zorundadırlar. Kimlik tespitine esas belge nevilerini belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkili olup, kimlik tespitini gerektiren işlem türleri, bunların parasal sınırları ve konuyla ilgili diğer usul ve esaslar, yönetmelikle belirlenmektedir. *Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliği*'nin 5'nci maddesinde kimlik tespiti yapılması ile ilgili gerekli işlemler belirlenirken, yapılan işlemlerin bazılarında parasal limit bazılarında parasal limite tabi olmayan işlemler ayırımı söz konusu olmaktadır. Yönetmelikte;

1) Kimlik tespitinde parasal limite tabi olmayan işlemlerde, yükümlüler;

- Sürekli bir iş ilişkisi tesisinde,
- Şüpheli işlem bildirimi gerektiren durumlarda,
- Daha önce elde edilen müşteri kimlik bilgilerinin yeterliliği ve doğruluğu

konusunda şüphe olduğunda herhangi bir parasal tutar gözetmeksizin, kimliğe ilişkin bilgileri almak ve bu bilgilerin doğruluğunu teyit etmek suretiyle müşterilerinin ve müşterileri adına veya hesabına hareket edenlerin kimliğini tespit etmek zorundadır. Sürekli iş ilişkisi tesisinde, iş ilişkisinin amacı ve mahiyeti hakkında bilgi alınması gerekmektedir.

2) Kimlik tespitinde parasal limite tabi olan işlemlerde, yükümlüler;

- İşlem tutarı ya da birbiriyle bağlantılı birden fazla işlemin toplam tutarı yirmibin Türk Lirası veya üzeri olanlar,
- Elektronik transferlerde işlem tutarı ya da birbiriyle bağlantılı birden fazla işlemin toplam tutarı ikibin Türk Lirası veya üzeri olanlar,
- Hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin işlemlerde bir yıl içinde ödenecek prim tutarı toplamı ikibin Türk Lirası veya tek primli olup prim tutarı beşbin Türk Lirası veya üzerinde olduğunda kimliğe ilişkin bilgileri almak ve bu bilgilerin doğruluğunu teyit etmek suretiyle müşterilerinin ve müşterileri adına veya hesabına hareket edenlerin kimliğini tespit etmek zorundadır. Kimlik tespitinin, iş ilişkisi tesisinden veya işlem yapılmadan önce tamamlanması gerekmektedir.

5549 sayılı Kanunun 6. madde hükmüne göre yükümlüler, taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemlerden Bakanlıkça belirlenecek tutarı aşanları Başkanlığa bildirmek zorundadırlar. Ayrıca, yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde de bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa bildirilmesi zorunludur. 5549 sayılı Kanunun 3'cü, 6'ncı madde hükümleri ile 4'ncü maddenin 1'nci fıkrasındaki bu yükümlülüklerin herhangi birisinin yerine getirilmemesi halinde yükümlüye beşbin Türk Lirası idari para cezası uygulanmaktadır. Yükümlünün banka, finansman şirketi, faktoring şirketi, ikrazatçı, finansal kiralama şirketi, sigorta ve reasürans şirketi, emeklilik şirketi, sermaye piyasası kurumu veya yetkili müessese olması halinde idari para cezasının iki kat olarak uygulanacağı madde hükmünde yer almaktadır.

13'ncü maddenin 2'nci fıkra hükmüne göre yükümlüler, kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde, işlem yapılmadan önce işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerini tespit etme (m. 3) yükümlülüğü ile yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa; bildirme (m. 4/1) yükümlülüğüne uyulmaması halinde yükümlülüğü yerine getirmeyen görevliye de ikibin Türk Lirası idari para cezası uygulanacaktır. 13'ncü maddenin 1. ve 2. fıkra hükümleri yükümlünün yanında çalışan görevliye de, yerine getirmediği yükümlülüklerden dolayı idari para cezası verilecektir.

Kanunun 13/3 fıkra hükmü, 5549 sayılı Kanunun 5. maddesinde yer alan yükümlülüklerle uymayan yükümlülere, eksikliklerin giderilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması için otuz günden az olmamak üzere süre verilir. Verilen süre içinde eksiklikleri gidermeyen ve gerekli tedbirleri almayan yükümlülere birinci fıkra hükümleri uygulanacağına dair hüküm bulunmaktadır. Buna göre, verilen süre içinde eksiklikleri gidermeye yükümlüye beşbin Türk Lirası idari para cezası; yükümlünün banka, finansman şirketi, faktoring şirketi, ikrazatçı, finansal kiralama şirketi, sigorta ve

reasürans şirketi, emeklilik şirketi, sermaye piyasası kurumu veya yetkili müessese olması halinde ise idari para cezası onbin Türk Lirası olarak uygulanacaktır. Madde 13/4 fıkra hükmündeki yükümlülüğün ihlal edildiği tarihten itibaren “beş yıl geçtikten sonra idari para cezası” verilemeyeceğine dair düzenleme, kabahate ilişkin zamanaşımı süresidir¹⁰²¹.

(6) Nakit işlem bildirimi

Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanı suçları ile mücadelede kullanılan şüpheli işlemlerin bildirimi tedbirlerinden bir diğeri, *Nakit İşlem Bildirimi*dir. Nakit işlem gerek uluslararası gerekse ulusal sınırlar dahilinde finansal kuruluşlar aracılığıyla banknot ve madeni paralarla yapılan işlemlerdir. Bu işlemlerin suç gelirlerini aklama ve terörün finansmanı ve vergi suçları ile mücadelede belirlenen işlem tutarlarının üstünde gerçekleştirilen işlemlerin yetkililere bildirilmesidir.

F.A.T.F. 40 Tavsiye Kararları’nın 19 nolu Tavsiye kararı¹⁰²²:

Ülkeler;

a) Sermayenin serbest dolaşımına engel olmaksızın nakit veya nakit yerine geçen değerlerin sınır ötesi fiziki hareketlerini, bunlar hakkındaki bilgilerin amacına uygun bir şekilde kullanılmasını sağlamak üzere, tespit veya takip etmeyi mümkün kılacak tedbirleri,

b) Bankaların, diğer finansal kuruluşların ve aracı kurumların, belirli bir miktarın üstündeki ulusal veya uluslararası nakit işlemlerini, karapara aklama ve terörün finansmanı olaylarına yönelik olarak yetkili makamların kullanımına elverişli bir bilgisayar veri tabanı olan ulusal bir merkezi organa bildirmek üzere

¹⁰²¹ Ceza Genel Kurulu’nun 29.09.2009 tarih 7-125/207 sayılı kararı, “Sanığın müdürü olduğu bankada kimlik tespiti yapma yükümlülüğüne uymama şeklinde nitelendirilen eylemine yönelik yatırım içeren 4208 sayılı yasanın 12/2 maddesi, hükümden sonra 18 Ekim 2006 gün ve 26323 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un m.26/1 fıkra hükmü ile yürürlükten kaldırılmış ve anılan eylem 5549 sayılı yasanın 3.maddesinde, yaptırımı da 13/2. maddesinde idari para cezası olarak öngörülmüş, maddenin 4. fıkrasında da sözkonusu yükümlülüğün ihlal edildiği tarihten itibaren beş yıl geçtikten sonra idari para cezası verilemeyeceği düzenlediği cihete hükmün bozulmasına, 5549 sayılı yasanın m. 13/4 fıkra hükmü uyarınca idari para cezası verilmesine yer olmadığına oybirliğiyle” karar verilmiştir. Parlar, Akın ve Hatipoğlu, op.cit., s.755.

¹⁰²² F.A.T.F., (40 Recommendations), op.cit., s.7

kurulacak bir sistemin uygulanabilirliğini ve bunun getireceği yararları dikkate almalıdırlar.

F.A.T.F.’un 9 nolu Özel Tavsiye Kararı¹⁰²³, kuryeler aracılığıyla para nakli ile ilgili olup ülkelerin nakit para ve para yerine geçen kıymetli evrakların fiziksel sınır ötesi naklini tespit edilmesi gerekliliği ile ilgilidir. Ayrıca tavsiye kararında, ülkelerin yetkili makamlarının terörizmin finansmanı ya da karapara aklama ile bağlantısı olduğundan şüphelenilen ya da yanlış olarak bildirilen ya da beyan edilen nakit veya para yerine geçen kıymetli evrakların durdurulması ya da engellenmesine ilişkin yasal yetkilere sahip olmalarının gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca, ülkelerin yanlış bildirim ya da açıklama yapan kişilerle ilgili olarak etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımları uygulamaya koymaları ve nakit para yada para yerine geçen kıymetli evrakların terörizmin finansmanı ya da karapara aklama ile bağlantılı olması durumunda söz konusu para ya da araçların müsaderesine imkan veren önlemleri (Tavsiye 3 ve Özel Tavsiye III’e uygun) almaları gerektiği ile ilgili F.A.T.F.’un tavsiyeleri bulunmaktadır.

Mevzuatımızda “*Nakit İşlem Bildirimi*” başlığı altında bir düzenleme bulunmamasına karşın; 5549 sayılı Kanun’da, “*Devamlı Bilgi Verme*” (yükümlüler, kamu kurumları tarafından) ve “*Gümrük İdaresine Yapılacak Açıklama*” şeklindeki düzenlemeler gereği yükümlüler, taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemlerden Bakanlıkça belirlenecek tutarı aşmaları halinde Başkanlığa bildirim yapmak zorundadırlar. Devamlı bilgi verme kapsamındaki işlem türleri, bilgilerin ne şekilde ve hangi sürelerde verileceği, kapsam dışında tutulacak yükümlüler ile uygulamaya ilişkin diğer usul ve esasların Bakanlıkça belirleneceği ve ayrıca, bu kanunun uygulanmasına ilişkin olarak yükümlüler dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki kurum ve kuruluşlardan da, MA.S.A.K. Başkanlığına devamlı bilgi vermeleri istenmektedir. Kimlerin hangi usul ve esaslara göre devamlı bilgi vereceği yönetmelikle belirlenmiştir. Yönetmelikte, bankaların kendi aralarında kendi ad ve hesaplarına gerçekleştirdikleri işlemler ile finansal kuruluşların, 5018 sayılı Kanuna

¹⁰²³ F.A.T.F., “Working Group on Terrorist Financing and Money Laundering - Best Practices Paper On Special Recommendations III”, 23 June 2009, France, s.5 (Çalışmada bu rapor “Working On Special Recommendations” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

göre, genel yönetim kapsamındaki idarelerin, kamu iktisadi teşebbüslerin ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yaptıkları işlemler, devamlı bilgi verme yükümlülüğü kapsamında bulunmamaktadır. “Devamlı Bilgi Verme” (yükümlüler, kamu kurumları tarafından) ve “Gümrük İdaresine Açıklama Yapma” yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde yükümlüye idari para cezası uygulanacaktır.

Ayrıca, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararı uyarınca Türkiye’deki yerleşik kişiler ile yabancı ülkedeki yerleşik kişilerin, Türk bankaları vasıtasıyla yurtdışına döviz transfer etmeleri serbesttir. Bankalar ithalat, ihracat ve görünmeyen işlemler dışında yurtdışına yapılan ellibin \$ karşılığı ve bu miktarı aşan Türk Lirası ile ellibin \$ ve eşitini aşan döviz transferlerine ilişkin bilgileri (Döviz tevdiat hesaplarından yapılan transferler dahil) ilişkin bilgileri transfer tarihinden itibaren otuz gün içinde Hazine Bakanlığı’nca belirlenecek mercilere bildirmekle yükümlüdürler. Hazine Müsteşarlığı’nın 08.08.1991 tarih ve 34745 sayılı yazısı ile bilgilerin Merkez Bankası’nda toplanmasına karar verilmiştir¹⁰²⁴. Bu suretle, toplanan bilgiler, MA.S.A.K. tarafından, suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanın önlenmesi amacıyla kullanılacaktır.

(7) Şüpheli işlem bildirimi

Ülkemizde şüpheli işlem bildirim yükümlülüğüne ilişkin ilk düzenleme 4208 sayılı *Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’un Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik* ile yapılmıştır. Ancak, kanun düzeyinde bir düzenleme ise, 5549 sayılı Kanun ile yapılmıştır¹⁰²⁵. Şüpheli işlem, yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işleme konu malvarlığının yasadışı yollardan elde edildiğine veya yasadışı amaçlarla kullanıldığına, terörist eylemler için ya da terör örgütleri, teröristler veya terörü finanse edenler tarafından kullanıldığına veya bunlarla ilgili ya da bağlantılı olduğuna dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halidir (S.G.A.Ö.H.K.Y. m. 27). Mali istihbarat birimine yapılacak şüpheli işlem bildirimleri, karapara aklama ve terörün finansmanı suçlarının

¹⁰²⁴ Karaal, (Bildirimler), op.cit., s.67.

¹⁰²⁵ Aykın, (Aklama Sistemi), op.cit., s.41.

yanında vergi kaçakçılığı, dolandırıcılık, rüşvet gibi bazı suçların ortaya çıkarılmasında da önemli bir araçtır¹⁰²⁶.

Şüpheli işlem bildiriminde,

1. Yapılmaya teşebbüs edilmiş işlemlerde dahil olmak üzere tüm şüpheli işlemlerin işlem miktarına bakılmaksızın,
2. Fonların yasal yollarla elde edildiğine veya yasadışı amaçlarla kullanıldığına dair bilgi veya şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması yanında terörün finansmanı ile ilgili olduğuna dair şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması,
3. Fonların yasal yollarla elde edilmiş olsa bile faaliyetlerde kullanılacağına dair şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde durumun yetkililere bildirilmesi gerekmektedir.

Bir işlemin şüpheli olup olmadığı yükümlülerce değerlendirilirken *şüphe* veya *şüpheyi gerektiren makul bir sebep* olup olmadığı hususu birden çok işlemin bir arada ele alınarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Örneğin, tek tek bakıldığında şüphe arz etmeyen bir dizi havale işlemi birlikte değerlendirildiğinde şüphe arz edebilmektedir. Yükümlü, işlemi yaptıran müşterinin profili ve faaliyet hacmi işlemin niteliği ile müşterinin bilinen faaliyetleri kapsamında veya faaliyeti ile orantılı olup olmadığı veya kimlere menfaat sağladığı, sektörün özellikleri ve daha önceki tecrübeler gibi hususlar göz önünde tutulmaktadır. Dikkat edilmesi gereken noktaların, mevcut duruma uyarlanmasında işlemin şüpheli olup olmadığı yükümlünün yapacağı değerlendirmeye bağlıdır. “*Şüphe*”, işleme konu fon ve malvarlığının kaynaktan elde edilmiş olabileceği konusunda işlemi gerçekleştiren görevlide oluşacak subjektif bir durumu ifade etmektedir¹⁰²⁷. Yükümlü nezdinde veya aracılığıyla yüz yüze olmayan işlemler yapılmasını mümkün kılan internet bankacılığı, telefon bankacılığı, A.T.M. gibi interaktif uygulamalar kullanılarak yapılan işlemlerde veya izleme ve kontrol

¹⁰²⁶ Murat Kalem, “Şüpheli İşlemin Tanımı, Şüpheli İşlem Bildiriminin Bankalar Açısından Önemi, İşleyişi ve Bu Konuda F.A.T.F. in Getirdiği Kriterler”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.12, Temmuz: 2004, makale no:4662, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004074662.htm[08.09.2012].

¹⁰²⁷ Ibid., s.50-53.

faaliyetleri sırasında, şüpheli bir işlemin gerçekleştirildiğinin tespiti halinde, yetkililere bildirmekle yükümlüdürler. F.A.T.F.'un 13 nolu Tavsiye Kararı, finansal kuruluşların bir fonun suç geliri olduğu veya terörün finansmanı ile ilgili bulunduğu yönünde şüphe duymaları veya şüpheyi gerektirecek makul bir nedene sahip bulunmaları durumunda, bunu derhal mali istihbarat birimine bildirme yükümlülüğü ile ilgili gerekli düzenlemenin yapılması gerektiği yönündedir¹⁰²⁸. “Şüpheyi gerektirecek husus” ise, işlemin niteliği ve yapılış tarzı nedeniyle işlemi yapan herhangi bir görevlinin işlemin şüpheli olduğunu düşünebileceği veya şüphelenmesi gerektiği durumu ifade etmektedir¹⁰²⁹. Şüpheyi gerektirecek hususun varlığı objektif şartlara ve bu şartların oluştuğu her durumda yükümlülerin şüpheli işlem bildiriminde bulunmasını gerektirmektedir. Yapılmak istenilen veya tamamlanan işlemin olağan işlemlerden sapması, makul gerekçelerinin bulunmaması, sıra dışı bir nitelik arz etmesi durumunda, şüpheyi gerektirecek hususların varlığından bahsedilebilecektir.¹⁰³⁰

Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin 4.maddesinde, 5549 sayılı Kanun’da “yükümlüler” tek tek sayılmak suretiyle belirtilmiştir. Bu düzenleme ile, gerek aklama suçunda gerekse terörün finansmanı suçunda bu suçu işleyenlerin ve bu suçun işlenmesine iştirak eden veya yardım etme potansiyelinde olanların, (bu suçların işlenmesinde kullanılacağını bilmeleri ve istemeleri) bu suçlara fon sağlamak suretiyle finanse edilmelerini ve bu fonların mali sistemler aracılığıyla dağıtım kanallarının engellenmesi amaçlanmaktadır. “Yükümlüler” aşağıda sayılanlar ile bunların şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimleridir¹⁰³¹:

a) Bankalar.

b) Bankalar dışında banka kartı veya kredi kartı düzenleme yetkisini haiz kuruluşlar.

c) Kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler.

¹⁰²⁸ F.A.T.F., (40 Recommendations), loc.cit.

¹⁰²⁹ Aykın, (Aklama Sistemi), loc.cit.

¹⁰³⁰ Ibid.

¹⁰³¹ <http://www.masak.gov.tr/tr/mevzuat/suc-gelirinin-aklanması/ulusal-mevzuat.aspx>[01.05.2011].

ç) Ödünç para verme işleri hakkındaki mevzuat kapsamındaki ikrazatçılar, finansman ve faktoring şirketleri.

d) Sermaye piyasası aracı kurumları, vadeli işlemler aracılık şirketleri ve portföy yönetim şirketleri.

e) Yatırım fonu yöneticileri

f) Yatırım ortaklıkları.

g) Sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri ile sigorta ve reasürans brokerleri.

ğ) Finansal kiralama şirketleri.

h) Sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde takas ve saklama hizmeti veren kuruluşlar.

ı) Saklama hizmeti ile sınırlı olmak üzere İstanbul Altın Borsası Başkanlığı.

i) Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü ile kargo şirketleri.

j) Varlık yönetim şirketleri.

k) Kıymetli maden, taş veya mücevher alım satımı yapanlar.

l) Cumhuriyet altın sikkeleri ile Cumhuriyet ziynet altınlarını basma faaliyeti ile sınırlı olmak üzere Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü.

m) Kıymetli madenler borsası aracı kuruluşları.

n) Ticaret amacıyla taşınmaz alım satımıyla uğraşanlar ile bu işlemlere aracılık edenlerdir.

Şüpheli işlem bildiriminde yükümlü, gerçek kişi, tüzel kişilerin kanuni temsilcileri, tüzel kişiliği bulunmayanların yöneticileri veya bunlar tarafından yetkili kılınanlar, uyum görevlisi atanan kuruluşlarda ise, bu görevi yerine getirmekle yükümlü olanlardır. Yukarıda sayılan yükümlüler görevlerinin icrası sırasında algı ve sezileri ile işlemin yapılması sırasında müşterinin davranışları, müşteri ile ilgili olarak daha önce yapılan işlemler ve diğer unsurlar, işlemi gerçekleştiren kişide işlemin şüpheli olduğu yönünde kanaate sahip olmasına¹⁰³² neden olan durumların hasıl olması ile bu durumun

¹⁰³² Sektörel bazda şüpheli işlemlere ilişkin birkaç örnekleme yapılırsa; finansal kuruluşa müşteri tarafından getirilen banknotların, çeşitli maddeler içinde gizlenerek taşındığını gösteren kokular yayması ve lekeler içermesi, müşterinin hayat standardı, işi ve gelir seviyesi ile ilgisi kurulamayan dikkat çekici meblağlara tekabül eden nakit çekme, yatırma ve hesap açtırma işlemleri, hesaba yatırılan nakdin parçalar halinde ve makul bir açıklama yapılmaksızın yurtdışındaki veya yurt içindeki başka bir hesaba transfer edilmesi (finansal kuruluş aracılığıyla veya internet aracılığıyla),

yetkililere bildirimini ile mükellefler. 5549 sayılı Kanunun yükümlüleri korunması ile ilgili 10. madde hükmü, yükümlüleri korumaya yönelik mevzuatımızda yeni bir düzenleme olma özelliği ile yükümlülüklerini yerine getiren gerçek ve tüzel kişilerin hiçbir şekilde hukuki ve cezai bakımdan sorumlu tutulmayacağını vurgulamaktadır. Özel kanunlarda, konuyla ilgili bir hüküm bulunsa dahi şüpheli işlem bildiriminde bulunanlara ilişkin, mahkeme dışındaki üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara bilgi verilmeyeceği, bu kişilerin kimliklerinin saklı tutulması ve güvenliklerinin sağlanması için mahkemece gerekli önlemlerin alınacağına dair düzenleme ile şüpheli işlem bildiriminde bulunan kişiler hukuki güvence altına alınmış olmaktadır. Ayrıca, 5549 sayılı Kanunun 22. madde hükmü ile bu bilgilere görevleri icabı vakıf olanların öğrendikleri sırları ve bilgileri, görevlerinden ayrılışları dahi görevleri dolayısıyla bu kişilerin ve bu kişilerle ilgili kimselerin şahıslarına, işlem ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine ve mesleklerine ilişkin öğrendikleri sırları ifşa etmemeleri ve gerek kendilerinin gerekse üçüncü şahıslarına yararına kullanmamaları; aksi durumda, hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılacakları hükmedilmiştir. Bu suretle, öğrendikleri sırları ifşa etmeleri halinde bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ve bu sırların maddi menfaat karşılığında ifşa edilmesi halinde iki yıldan az olmamak kaydıyla hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Ancak, yabancı ülkelerdeki muadil kuruluşlara bilgi verilmesinin sırrın ifşası sayılmayacağı kanun maddesinin son fıkrasında açıklanmaktadır.

Yükümlüler, müşterileri tarafından gerçekleştirilen işlemlerin müşterilerinin mesleği, ticari faaliyetleri, iş geçmişi, mali durumu, risk profili ve fon kaynaklarına dair bilgiler ile uyumlu olup olmadığını, sürekli iş ilişkisi kapsamında devamlı olarak izlemek ve müşterileri hakkındaki bilgi, belge ve kayıtları güncellemek zorundadırlar. Finansal kuruluşlar bu amaçlarla, bünyelerinde uygun risk yönetim sistemini oluşturmaktadırlar. Bu suretle, finansal kuruluşlar sürekli iş ilişkisi dışında gerçekleştirilen işlemleri de risk temelli yaklaşımla izlemek amacıyla gerekli tedbirleri

belli bir dönem bu tür işlemlerden sonra hesabın uzun süre hareketsiz kalması, müşterinin mali durumuyla orantısız ve dikkat çekici miktarda kredi kullanması veya kullanılan krediye müşteri ile ilişkisi olmadığı görülen üçüncü bir şahıs tarafından teminat verilmesi, müşterinin sahip olduğu şirketin izah edilmeyen bağlantılarının bulunması, birkaç şirketin birbirine para transferi yaparken, aynı adresi, aynı idareci veya personeli paylaşması¹⁰³² gibi konuyla ilgili örneklemeler çeşitlendirilebilir. Aykın, (Aklama Sistemi), loc.cit.

almaktadırlar. Ayrıca yükümlüler, bu müşterilerin kimlik tespitine ilişkin alınan telefon ve faks numarası ile elektronik posta adresine ilişkin bilgilerinin doğruluğunu, risk temelli yaklaşım çerçevesinde gerektiğinde bu araçları kullanarak ilgiliyle irtibat kurulmak suretiyle teyit etmektedirler. Yükümlüler karmaşık ve olağandışı büyüklükteki işlemler ile görünürde makul hukuki ve ekonomik amacı bulunmayan işlemlere özel dikkat göstermek, talep edilen işlemin amacı hakkında yeterli bilgi edinmek için gerekli tedbirleri almak ve bu kapsamda elde edilen bilgi, belge ve kayıtları istenildiği anda yetkililere sunmak için muhafaza etmek zorundadırlar. Karapara aklama, terörizmi finansmanı ve diğer mali suçların ortaya çıkarılmasının yanında mali sistem içerisinde yer alan bankaların yapacağı şüpheli işlem bildirimleri önem arz etmektedir. Neden önem arz ettiğine dair hususlar¹⁰³³:

- *Fonların bankalar aracılığıyla akışını önleyecek ve ulusal ve uluslararası çapta bankaların itibarını koruyacaktır. Dünyada karapara aklama faaliyetine karıştığı için itibarı zedelenen ve iflas eden banka örnekleri bulunmaktadır (İngiliz Bankası B.C.C.I. gibi).*
- *Bankaların kötü amaçlar için kullanılmasını önleyecektir.*
- *Yasal bir yükümlülük bankalar tarafından yerine getirilmiş olacaktır. Dolayısıyla bankalar için yasal risk ortadan kalkmış olacaktır.*
- *Bankaların mali risk ile karşılaşmasını önleyecektir. Öyle ki büyük miktarda karapara bankaya girip aklandıktan sonra tekrar sahibine dönmektedir. Bu durum bankanın mali bünyesini olumsuz etkileyecektir.*
- *Ülkenin karapara aklama ile mücadele sisteminin etkin işlemesine katkı sağlayacaktır.*
- *Karapara aklama yöntemlerinin ve eğilimlerinin tespit edilmesini sağlaması*

olarak sıralanabilir. F.A.T.F.'un 11 nolu Tavsiye kararında¹⁰³⁴, finansal kurumların, görünürde yasal ve ekonomik amacı olmayan bütün karmaşık, olağandışı, büyük ölçekli

¹⁰³³ Murat Kalem, "Şüpheli İşlemin Tanımı, Şüpheli İşlem Bildiriminin Bankalar Açısından Önemi, İşleyişi ve Bu Konuda F.A.T.F.'in Getirdiği Kriterler", *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.12, Temmuz: 2004, makale no:4662, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004074662.htm[08.09.2012].

¹⁰³⁴ F.A.T.F., (40 Recommendations), op.cit., s.5.

işlemlere ve bütün olağan dışı işlem türlerine özel dikkat göstermeleri, bu tür işlemlerin esası ve amacı mümkün olduğunca incelenmeleri ve bulguları yetkili makamlara ve denetçilere yardımcı olabilecek şekilde yazılı kayda geçirmeleri; 13 nolu Tavsiye kararında da; bir finansal kuruluşun, fonların suç faaliyetinden elde edilen gelir veya terörün finansmanı ile ilgili olduğu konusunda bir şüphe veya şüpheli gerektirecek geçerli bir neden bulunması durumunda bu şüphelerini derhal ve doğrudan mali istihbarat birimine bildirmeleri gerektiği vurgulanmaktadır.

Özel 4 nolu Tavsiye Kararı¹⁰³⁵, terörizmle ilgili şüpheli işlemlerin bildirimidir. Karaparanın aklanmasının önlenmesine dair yükümlülükler tabi olan mali kurumlar veya diğer işletmeler veya varlıkların, fonların terörizm, terörist eylemler veya terörist örgütlerle bağlantılı veya ilgili olduğundan ya da bunun için kullanıldığından şüphelenirlerse ya da şüphelenmek için makul nedenleri olursa şüphelerini yetkili otoritelere derhal bildirmeleri gerektiğidir. F.A.T.F.’un tavsiye kararları doğrultusunda, mevzuatımızdaki düzenlemelerin aynı paralellikte olduğu görülmektedir. Ancak, her şüpheli işlem karapara aklanmasının kuvvetli delili olmayabilmektedir. Buradaki ölçü, karapara aklandığı ile ilgili şüpheden öte çok kuvvetli delillerle kanaat getirilmesi zorunluluğudur; aksi durumda, kişi hak ve özgürlüklerinin hakim kararı olmaksızın sınırlandırılmayağı kuralına aykırılık taşıyacaktı¹⁰³⁶. Kanun koyucu tarafından yapılan düzenlemelere bakıldığında, “yükümlü” kategorisine aldığı kişilerin kanunda kendilerine yüklenen yükümlülükleri yerine getirmemeleri halinde gerek adli gerekse idari para cezalarına muhatap olmaktadır. Bu nedenle, üstlerindeki bu sorumlulukları bildirim yaparak atmak suretiyle sonraki aşama MA.S.A.K. idaresindeki uzmanların takdirine bırakılmaktadır. Anayasal hak olan kişi hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılmaması ve diğer bazı sıkıntılı noktalar, MA.S.A.K.’un idari istihbarat birimi şeklindeki yapılanma yerine Hollanda’da benimsenen bağımsız istihbarat birimi şeklinde yapılanması ile çözümlenebilir. Ayrıca, Hollanda’da şüpheli işlem bildirimler yerine olağandışı işlemler bildirimini uygulanmakta; böyle bir uygulamanın nedeni, mali

¹⁰³⁵ F.A.T.F., (Working On Special Recommendations), op.cit., s.3.

¹⁰³⁶ Taşdelen, (Hukuksal Açidan), op.cit., s.129-130.

ve kredi kurumları personelinin, bir işlemin şüpheli olup olmadığı hususunda kesin bir değerlendirme yapabilecek nitelikte olmadığını kabul etmesindendir¹⁰³⁷.

Tablo: 10
Bazı Ülkelerdeki Bildirim Türleri ve Limitler

Ülkeler	Bildirim Türü	Limit
Almanya	Nakit işlem bildirimi	12.500 €
	Şüpheli işlem bildirimi	Limit yok
Türkiye	Nakit İşlem bildirimi	Yasal altyapı var ancak, İkincil düzenleme yapılmadığı için uygulaması yok
	Uluslararası fon transferlerine ilişkin bildirim	İhracat, ithalat, görünmeyen işlemler ve sermaye hareketleri dışındaki işlemler nedeniyle Yurt dışına yapılan 50.000 \$ ve üzerindeki transferler
	Şüpheli işlem bildirimi	Limit yok.
A.B.D.	Nakit işlem bildirimi	10.000 \$ ve üzeri
	Uluslararası fon transferlerine ilişkin bildirim	10.000 \$ ve üzeri
	Yabancı ülke banka veya finansal kuruluşlarındaki hesapların bildirimi	Yılın herhangi bir anında hesap bakiyesinin 10.000 \$ veya üzeri olduğunda
	Şüpheli eylem bildirimi	5.000 \$
Avustralya	Şüpheli işlem bildirimi	Limit yok
	Nakit işlem bildirimi	10.000 \$
	Uluslararası elektronik fon transferlerine ilişkin bildirim	Limit yok
	Elektronik olanlar dışında (posta, beraberinde vs.) fonların yurtdışına çıkarılması ve yurda getirilmesine ilişkin bildirimler	10.000\$
Kanada	Şüpheli işlem bildirimi	Limit yok
	Nakit işlem bildirimi	10.000\$
	Elektronik transfer bildirimi	10.000\$
	Gümrükte nakit bildirimi	10.000\$

Kaynak: Hasan Aykın, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi”, *Bankacılar Dergisi*, Sayı: 65, Haziran: 2008, s. 43.

Yukarıdaki tabloda, üzere şüpheli işlem bildiriminde A.B.D. haricindeki diğer ülkelerde bildirimin yapılması ile ilgili herhangi bir tutar sınırlaması bulunmamaktadır. Şüpheli işlem bildirimlerinin herhangi bir miktara bağlı kalmaksızın yapılması gereken

¹⁰³⁷ Değirmenci, op.cit., s.270.

bir işlem olmasından dolayı yapılan işlemin ve işlemi yaptıran kişinin sübjektif olarak değerlendirilmesi sonucu şüpheli bir durumun varlığının sözkonusu olması halinde yapılması gereken bir işlemdir. Nakit işlem bildiriminde, her ülkenin belirlediği tutarlar diğerleri ile farklılık göstermektedir.

(8) Kontrollü teslimat

Kontrollü teslimat satıcı, taşıyıcı ve alıcı gibi suç failleri ile organize suç örgütleri ve üyelerinin tamamının belirlenmesi ve delillerin toplanması amacıyla kaçak para veya malların yetkililerin bilgisi ve denetimi altında teslim edilmesidir¹⁰³⁸. Bu uygulamanın amacı, soruşturmanın kapsamını daha üst düzeylerdeki suçluların kimliklerini saptama ve ek delilleri elde edecek şekilde genişletmektir. Bu yöntemle, suçluların hemen tutuklanması yerine geçecekleri ve varacakları ülke makamlarıyla işbirliği yapılmak suretiyle kişiler takip edilecek ve suçlularla bağlantılı bulunan diğer suçluların da tespiti sağlanacaktır¹⁰³⁹.

18 Ekim 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun 26'ncı madde hükmüne göre; 4208 sayılı Kanunun 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 12 ve 14 maddeleri, 2. maddesinin a, b, c, d, e bentleri, 15'inci maddesinin 1. ve 3. fıkraları, 13'ncü maddenin 1'nci ve 3'üncü fıkraları yürürlükten kaldırılmış ve 13'ncü maddenin 2'nci fıkrası “*“Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin kontrollü teslimatına ilişkin yabancı ülke talepleri hakkında karar vermeye Ankara Sulh Ceza Mahkemesi yetkilidir”* şeklinde değiştirilmiş, kontrollü teslimat, şartları, kontrollü teslimat kararı ve usulleri ve bazı diğer hükümler 4208 sayılı Kanunla yürürlükte kalmıştır.

4208 sayılı Kanunun m. 2/c fıkra hükmünde ***Kontrollü Teslimat***,

“Suç faillerinin belirlenmesi, her türlü delilin tespiti, toplanması, kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen mal veya fonların müsadereci amacıyla, yurtiçinde

¹⁰³⁸ Hamza Kaçar, “Kontrollü Teslimat Nedir? Nasıl Yapılır? Aksayan Yönleri Nelerdir?”, ***Yaklaşım Dergisi***, Sa.86, Şubat: 2000, makale no: 1946, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20001946.htm[08.02.2010]; Mavral, (Karapara), op.cit., s.193.

¹⁰³⁹ Idem.

dağıtılacak veya yurtdışından Türkiye'ye getirilerek dağıtılacak veya Türkiye'de hazırlanarak yurtdışına götürülecek veya Türkiye'den transit geçecek, uyuşturucu ve psikotrop maddeler, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Eki I ve II Numaralı Tablolar ile bu Tablo değişikliklerinde yer alan maddelerin ve bunlara bağlı fonlar veya karapara veya karaparaya kaynaklık edecek diğer her türlü kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen eşyanın yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında nakilleri”

olarak ifade edilmiştir. Bu hükümle, tüm suç faillerinin ve her türlü delilin tespiti, suç örgütlerinin tüm yönleriyle ortaya çıkarılması ve kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen mal veya fonların müsaderesi amacıyla kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen eşyaların yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında nakledilmelerini sağlayan operasyonel bir faaliyettir¹⁰⁴⁰. Başta uyuşturucu maddeler olmak üzere kaçakçılığın önlenmesi, güçlü uluslararası bağlantılara sahip organize suç örgütlerinin tüm yönleriyle ortaya çıkarılarak çökertilmesi ve böylece yasalara aykırı biçimde, haksız menfaat veya yüksek kazanç elde etmek suretiyle ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarda etkinlik kazanmayı amaçlayan organize suç örgütleri ve organize suçlarla en etkin mücadelenin verilebilmesi amaçlanmaktadır. Kontrollü teslimatın uygulanabilmesi için;

- a) Kontrollü teslimat kapsamına giren kaçakçılık faaliyetlerinin çok ciddi organize edilmiş olması,*
- b) Organizatörlerin, sermayedarların ve şebeke elemanlarının ortaya çıkarılması ve bunlar hakkında bütün delillerin tespiti için başka bir imkan bulunmaması,*
- c) Mal veya fonların gideceği son yere kadar herhangi bir boşluğa meydan vermeyecek şekilde denetimin sağlanabilmesi,*
- d) Kontrollü teslimat uygulamaya yeterli zamanın bulunması,*
- e) Türkiye'de hazırlanarak yurtdışına götürülecek veya transit geçecek her türlü kaçak mal veya fonlar için ayrıca;*

¹⁰⁴⁰ Nejat Çoğal, “Kontrollü Teslimat”, *Gümrük Dergisi*, Sa.54, 2006, <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/54/6.html>[14.05.2012].

1. Kontrollü teslimat yönteminin boşluksuz işleyeceği ve failler hakkında kovuşturma ve soruşturma açılacağına talep eden Devlet tarafından garanti edilmesi,

2. Kontrollü teslimat uygulamasının sona erdiği, Türk vatandaşlarının yakalandığı ülke devleti tarafından Türk vatandaşları ile kontrollü teslimata konu mal veya fonlar ile bunların naklinde kullanılan araçlar ile karaparanın iadesi hususunun taahhüt edilmiş olması zorunludur.

Yukarıda belirtilen koşulların gerçekleşmesi durumunda Başkanlık, kontrollü giriş, geçiş ve çıkış ile yurt içi kontrollü teslimat kararının alınması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na¹⁰⁴¹ talepte bulunmaya ve bu konuda gerekli işlemleri yürütmeye yetkilidir. Buna göre kontrollü teslimat talebinde bulunan ülke yakalanacak Türk vatandaşlarının iadesini taahhüt etmedikçe kontrollü teslimat uygulamasına gidilemeyecektir. Diğer ülkeler ise yakalanacak Türk vatandaşlarının ancak kendi ülkelerinde yargılanmasından sonra iade edileceğini bildirmekte; bu ise uluslararası alanda bir işbirliğini zorunlu kılan kontrollü teslimatın uygulanmasını güçleştirmektedir¹⁰⁴².

İzleme ve gözleme işleminin tehlikeye düşmesi veya kontrollü teslimat uygulamasına devam edilmesi halinde, delillerin kaybolması veya sanıkların elden kaçırılma ihtimalinin ortaya çıkması durumunda karar gerekmeksizin kontrollü teslimat uygulamasına derhal son verileceği, kontrollü teslimat uygulamasında yetki, kontrollü teslimat uygulamasına son verilen yer mahkemesine ait olduğu ve kontrollü teslimat uygulamasının Türk mahkemelerinin yargı yetkisini ortadan kaldırmadığı hususları madde hükmünde düzenlenmiştir.

Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın yanı sıra Gümrük Müsteşarlığına da

¹⁰⁴¹ 4208 sayılı Kanunun 11. m. hükmü; Kontrollü teslimata, 10. maddede belirtilen şartların varlığı halinde, “Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından karar verilir” şeklinde düzenlenmiştir. Ancak, 5190 sayılı *Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu*’nda *Değişiklik Yapılması ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri’nin Kaldırılmasına Dair Kanun*’un 3. maddesi ile Devlet Güvenlik Mahkemeleri (D.G.M.) kaldırıldığından, buna göre artık işbölümü esasına göre ilgili savcılık, “Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı” bu yönetmeliğin 5. maddesinde belirtilen şartların varlığı halinde evrak üzerinde yapılacak inceleme üzerine ivedi olarak kontrollü teslimata karar verir.

¹⁰⁴² Kaçar, (Kontrollü Teslimat), loc.cit.

aynı kanun çerçevesinde kontrollü teslimat işlemlerini yürütme yetkisini verilmektedir. Gümrük Müsteşarlığı bu işlemleri 4208 sayılı Kanun'un 10'ncu, 11'nci ve 13'üncü maddeleri çerçevesinde yerine getirecektir. Kontrollü teslimat işlemleri, 4208 sayılı Kanun'un 15. maddeye dayanılarak İçişleri Bakanlığı'nca 15.09.1997 tarihli 23111 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "*Kontrollü Teslimat Uygulaması Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik*" hükümlerine göre, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yürütülmektedir. 15.09.1997 tarihli 23111 sayılı R.G.'de yayımlanan "*Kontrollü Teslimat Uygulaması Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik*"¹⁰⁴³ Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığını, Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığını, Sahil Güvenlik Komutanlığı İstihbarat Başkanlığını veya Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğünün Kaçakçılıkla Mücadeleden Sorumlu Daire Başkanlığını suç faillerinin belirlenmesi, her türlü delilin tespiti, toplanması, kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen mal veya fonların müsaderesi amacıyla yurt içinde dağıtılacak veya yurt dışından Türkiye'ye getirilerek dağıtılacak veya Türkiye'de hazırlanarak yurtdışına götürülecek veya Türkiye'den transit geçecek, uyuşturucu ve psikotrop maddeler, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Eki I ve II Numaralı Tablolar ile bu tablo değişikliklerinde yer alan maddelerin ve bunlara bağlı fonlar veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerine veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerine kaynaklık edecek diğer her türlü kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen eşyanın yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında nakillerini sağlamakla görevlendirilmiştir.

Mali Suçlar Araştırma Kurulu Başkanlığı kontrollü teslimat işlemlerini yapma yetkisi bulunmamaktadır. Ancak, kontrollü teslimat kararı alınmasına ilişkin yazılı talebini ilgili Başkanlıklarına yapabilmektedirler. Başkanlıklar da bu talepleri ivedi olarak Cumhuriyet Başsavcılığına iletmektedirler. Mevcut yönetmeliğe göre, Gümrük Müsteşarlığı doğrudan kontrollü teslimat kararının alınması ve yürütülmesi işlemlerinden ziyade sadece kontrollü teslimat kararı alınmasını ilgili diğer mücadeleci kuruluşlardan talep edebilmektedir. Ancak, 31.03.2007 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 5607 sayılı Kanunla diğer mücadeleci kurumlarla birlikte

¹⁰⁴³ http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/kont_teslimasyon.htm[12.03.2012].

kaçakçılık fiillerini önleme, izleme ve araştırmakla görevli Gümrük Müsteşarlığına da kontrollü teslimat işlemlerini yürütme yetkisi verilmiştir. Buna göre, Gümrük Müsteşarlığı, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan doğrudan kontrollü teslimat izni alabilecek ve diğer kontrollü teslimat işlemlerini de yürütebilecektir. Kontrollü Teslimat Uygulaması Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığını, Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığını, Sahil Güvenlik Komutanlığı İstihbarat Başkanlığını veya Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğünün Kaçakçılıkla Mücadeleden Sorumlu Daire Başkanlığını, suç faillerinin belirlenmesi, her türlü delilin tespiti, toplanması, kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen mal veya fonların müsaderesi amacıyla, yurt içinde dağıtılacak veya yurt dışından Türkiye'ye getirilerek dağıtılacak veya Türkiye'de hazırlanarak yurtdışına götürülecek veya Türkiye'den transit geçecek, uyuşturucu ve psikotrop maddeler, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Eki I ve II Numaralı Tablolar ile bu tablo değişikliklerinde yer alan maddelerin ve bunlara bağlı fonlar veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerine veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerine kaynaklık edecek diğer her türlü kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen eşyanın yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında nakillerini, kontrollü teslimat işlemlerinde koordinasyon, gerek yurtiçi kontrollü teslimat, gerekse kontrollü giriş geçiş ve çıkışlarda, ilgili kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon ilgili Başkanlıklarca¹⁰⁴⁴ sağlanacaktır. **Kontrollü Giriş:** Yurt dışından Türkiye'ye getirilerek dağıtılacak kontrollü teslimata konu kaçak mal veya fonların yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında girişini, **Kontrollü Geçiş:** Türkiye'den transit geçecek kontrollü teslimata konu kaçak mal veya fonların yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında geçişini, **Kontrollü Çıkış:** Türkiye'de hazırlanarak yurtdışına götürülecek kontrollü teslimata konu kaçak mal veya fonların yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında çıkışını, **Yurtiçi Kontrollü Teslimat:** Ülke içinde hazırlanarak ülke sınırlarını terketmeden ülke içinde bir yerden başka bir yere götürülecek kontrollü

¹⁰⁴⁴ Yönetmelikte kullanılan “Başkanlık” terimi ile Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığını, Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığını, Sahil Güvenlik Komutanlığı İstihbarat Başkanlığını veya Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğünün Kaçakçılıkla Mücadeleden Sorumlu Daire Başkanlıkları ifade edilmektedir. Ibid.

teslimata konu kaçak mal veya fonların yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında nakillerini, ifade etmektedir. Diğer taraftan, polis ve jandarma birimleri arasında kontrollü teslimat uygulamasına ilişkin koordinasyon her iki Başkanlıkça bilgi alış veriş ve teknik işbirliği şeklinde sağlanmakta, görevlilere bu uygulama sırasında kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce her türlü yardım ve kolaylığın gösterilmesi gerekmektedir. Kontrollü giriş, geçiş ve çıkışlarda ilgili ülkelerin talebi veya kontrollü teslimatın izlenmesine, gözlenmesine veya soruşturulmasına yardımcı olmak amacıyla kontrollü teslimatı uygulayan birimin veya yetkili yer mahkemesinin gerekli görmesi halinde ilgili Bakanlıkça yurtdışında geçici görevlendirme yapılabilmektedir.

Başkanlıklar, yönetmeliğin 5. maddesindeki şartların gerçekleşmesi halinde,

a) Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Emniyet birimlerinin,

b) Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Jandarma birimlerinin,

c) Sahil Güvenlik Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı Sahil Güvenlik birimlerinin,

d) Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğünün Kaçakçılıkla Mücadeleden Sorumlu Daire Başkanlığı Gümrük Muhafaza birimlerinin kontrollü teslimat kararına ilişkin yazılı taleplerini ivedi olarak Cumhuriyet Başsavcılığına iletilmek suretiyle kontrollü teslimat işlemlerini yürütmekle yetkilidirler.

Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı;

a) Kontrollü teslimata konu olan mal veya fonun bulunduğu yerin,

b) Bu yer belli değil ise, kontrollü teslimat talep eden kuruluşun bulunduğu yerin polis, jandarma, sahil güvenlik veya gümrük muhafaza görev bölgesinde bulunmasına göre kontrollü teslimat kararına ilişkin yazılı taleplerini ilgili Başkanlığa yapmaktadır. Başkanlıkta, ivedi olarak kontrollü teslimat kararının alınması için

Cumhuriyet Başsavcılığına iletmektedir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, Mali Suçları Araştırma Kurulu üçüncü fıkranın (a) ve (b) bentlerindeki şartları dikkate almadan Başkanlıklardan birine kontrollü teslimat kararına ilişkin yazılı taleplerini ivedi olarak iletebilmekte ve Cumhuriyet Başsavcılığı yönetmeliğin 5. maddesinde belirtilen şartların varlığı halinde evrak üzerinde yapılacak inceleme üzerine ivedi olarak kontrollü teslimata karar vermekle yetkilidir.

Uyuşturucu maddelere ilişkin kontrollü teslimatlarda, arama kararını gerektiren durumlarda 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 119'uncu maddesine göre arama kararı alınmak suretiyle uyuşturucu maddenin gizlendiği yere ulaşarak gizli bir şekilde numune alınması, uyuşturucu maddenin tamamının veya bir bölümünün başka maddelerle değiştirilmesine ve ayrıca kontrollü teslimat kararının boşluksuz olarak uygulanabilmesini sağlamak amacıyla özellikle kargo yoluyla yapılan sevkiyatlarda görevli nezaretinde gerçekleştirilmesine karar verilebilir. Kaçakçılık suçlarının haber alındığı anda ortaya çıkarılması yerine haber alınan suçun son bulacağı yere kadar izlenmesi ve tespit edilecek her türlü delilin toplanarak yurtiçindeki veya yurtdışındaki suç organizasyonlarının çökertilmesi için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan kontrollü teslimat kararı alınması amacı ile Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı veya Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı vasıtası ile yazılı olarak talepte bulunulabilecektir. Ayrıca, yetkili makamca kontrollü teslimat kararı alınıp ilgili idareye intikal ettirildikten sonra idarenin diğer mücadeleci birimlerle de irtibat ve eşgüdüm halinde kontrollü teslimat kararının tüm unsurlarını gizlilik içinde yerine getirmekle yükümlü olduğu da hüküm altına alınmıştır. 02.04.2008 tarih 26835 sayılı R.G.'de yayımlanan *“Kontrollü Teslimat Uygulaması Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliği”* nin 7. maddesi, *“gerek yurt içi kontrollü teslimat gerekse kontrollü geçiş ve çıkışlarda, ilgili kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon ilgili Başkanlık tarafından yürütülür. Diğer taraftan, polis, jandarma, sahil güvenlik ve gümrük muhafaza birimleri arasında kontrollü teslimat uygulamasına ilişkin koordinasyon, Başkanlıklarca bilgi alış verişi ve teknik işbirliği yapılması yoluyla sağlanır. Görevlilere, bu uygulama sırasında kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce her türlü yardım ve kolaylık sağlanır”* şeklinde

değiştirilmiştir. Yapılan değişikliklerle birimler arası koordinasyonun sağlanması ve ivedilikle kararların alınması suretiyle organize suç örgütleri ve üyelerinin tamamının belirlenmesi ve delillerin toplanmasında verim sağlanması amaçlanmıştır. Kontrollü teslimat gibi önemli düzenlemeler sayesinde başta uyuşturucu maddeler olmak üzere kaçakçılığın önlenmesi, güçlü uluslararası bağlantılara sahip organize suç örgütlerinin tüm yönleriyle ortaya çıkarılarak çökertilmesi ve böylece yasalara aykırı biçimde haksız menfaat veya yüksek kazanç elde etmek suretiyle ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarda etkinlik kazanmayı amaçlayan organize suç örgütleri ve organize suçlarla en etkin mücadelenin verilebilmesi sürecine, önemli katkılarda bulunabilecektir¹⁰⁴⁵.

c. 4208 sayılı Kanun ile 5549 sayılı Kanun arasındaki farklılıklar

1) Kanunlar arasındaki ilk göze çarpan, kullanılan terimlerdeki farklılıklardır. 4208 sayılı K.A.Ö.H.K.'da aklama suçu ve öncül suçun işlemesi ile elde edilen gelirlerin tanımlanmasında “*karapara aklama*” ve “*karapara*” terimleri; 2006 yılında yürürlüğe giren yeni kanun 5549 sayılı S.G.A.Ö.H.K.'da “*suç geliri*”, “*suç gelirlerinin aklanması*” terimleri kullanılmıştır. Ayrıca “*suç geliri*”, “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*” olarak tanımlanmıştır. 5237 sayılı Y.T.C.K.'nın 282. maddesinde, 4208 sayılı Kanunun 2. maddesinde yer alan “*karapara aklama suçu*” tanımına karşılık gelmek üzere, “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama*” terimi kullanılmıştır. Daha önceki bölümlerde ifade edildiği üzere bu kadar çok terimin kullanılması kavram karmaşası yaratmaktan öte bir anlam ifade etmemektedir.

4208 sayılı Kanun'da, “*karapara*” terimi açık bir şekilde tanımlanmıştır. 5549 sayılı Kanun'da ise, “*suç geliri*” ve “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*” terimleri ile ilgili herhangi bir açıklayıcı tanımlama yer almamaktadır.

2) 4208 sayılı Kanun'da öncül suçlar tek tek sayılmak suretiyle belirlenmiş karapara aklama suçu tanımlanmış ve cezai yaptırımlarına yer verilmesi şeklindeki düzenleme; 5549 sayılı Kanun'da 5237 sayılı T.C.K.'nın 282. maddesine atıf yapılmak suretiyle aklama suçu genel ceza hükümleri kapsamında düzenlenmiştir.

¹⁰⁴⁵ Nejat Coğal, “Kontrollü Teslimat”, *Gümrük Dergisi*, Sa.54, 2006, <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/54/6.html>[14.05.2012].

3) 4208 sayılı K.A.Ö.H.K.'da bilgi - belge verme ve sır saklama yükümlölükleri haricindeki diğér yükümlölükler ile ilgili usul, içerik, uygulama gibi konular yönetmelikle düzenlenmişti. 5549 sayılı S.G.A.Ö.H.K.'da ise yükümlölüklerin her biri kanunda ayrı madde hükümlerinde düzenlenmiştir.

4) 4208 sayılı Kanun'da yükümlölük ihlalleri için altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ve oniki milyon liradan yüzyirmi milyon liraya kadar ağır para cezası öngörölmüşken; 5549 sayılı Kanun'da yükümlölük ihlalleri için ihlal edilen yükümlölüğün türüne göre idari veya adli ceza hükümleri düzenlenmiştir.

5) 4208 sayılı Kanunda karapara aklanması ile mücadele kapsamında alınan bastırıcı tedbirlerinin (dondurma, tasarrufun kısıtlanması, zapt) nasıl uygulanacağına dair özel düzenleme mevcutken; 5549 sayılı Kanunu'nun 17. madde "*Elkoyma*" hükmü uyarınca, aklama ve terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunan hallerde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 128. maddesindeki usule göre malvarlığı değerlerine elkonulabileceğı hüküm altına alınmıştır. 4208 sayılı Kanun'un karapara aklama suçu cezasını düzenleyen 7. madde, karapara kapsamındaki değerlerin müsadere müessesesi mahkûmiyetinin bir neticesi olarak düzenlenmişken, 5237 sayılı Kanun'da müsadere müessesesi 282. maddesi yerine, Y.T.C.K.'nın 55'nci (kazanç müsadere) ve 54'ncü (eşya müsadere) maddelerinde düzenlenmiştir. 4208 sayılı Kanun'da suç gelirinin müsadere aklama suçunun bir sonucu iken, 5237 sayılı Kanun'da karapara aklama suçunun sonucu bir müsadere hükmü olmayıp, "*suçun işlenmesi ile edilen veya suçun konusunu oluşturan*" şeklindeki ifade ile öncül suçun işlenmesinin bir sonucudur.

6) 4208 sayılı K.A.Ö.H.K.'da kimlik tespitine ilişkin belgeleri saklama süresi beş yıl, 5549 sayılı Kanun'da ise yükümlölüklere ve işlemlere ilişkin bütün belge ve kayıtların saklanma süresi sekiz yıldır.

7) 5549 sayılı Kanun'da MA.S.A.K.'na 4208 sayılı Kanun'da bulunmayan yeni yetkiler verilmiştir. MA.S.A.K.'nın görev ve yetki alanı, suç gelirlerini aklama suçu ve terörün finansmanı ile mücadeleyi kapsayacak şekilde genişletilmiştir. 5549 sayılı Kanunu'n 19/e madde hükmü MA.S.A.K Başkanlığına, suç gelirlerinin aklanması ve

terörün finansmanının önlenmesi kapsamında veri toplamak, şüpheli işlem bildirimleri almak, analiz etmek ve değerlendirmek; m. 19/(1) bendi hükmü ile de, aklama ve terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirme görev ve yetkisi verilmiştir.

8) 4208 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinde karapara aklama suçunun, usul veya fîru veya karı - koca veya kardeşlerden biri tarafından karaparanın kaynaklandığı suçları gizlemek amacıyla işlenmesi hali hafifletici neden olarak düzenlenmişken, 5237 sayılı Kanun'da herhangi bir hafifletici nedene yer verilmemiş; ancak, 282'nci maddenin 6'ncı fıkrasında "*etkin pişmanlık*", şahsi cezasızlık nedeni olarak düzenlenmiştir. Ayrıca, karaparanın terör suçlarından veya ithali veya ihracı kanunla yasaklanmış olan eşya kaçakçılığından elde edilmesi veya karapara aklama suçunun terör suçlarına kaynak sağlama amacıyla cebir ve şiddetle işlenmesi halleri 4208 sayılı Kanun'da karapara aklama suçunun ağırlaştırıcı nedenleri arasında sayılmışken, 5237 sayılı Kanunu'nun 3'ncü ve 4'ncü fıkralarında aklama suçunun, suçu işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi ve aklama suçunun kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi tarafından mesleğin icrası sırasında işlenmesi halleri ağırlatıcı nedenler olarak yer almaktadır.

9) 5549 sayılı Kanunu'nun m. 9/1 fıkrası, "*Kanunları veya faaliyet konuları gereğince ekonomik olaylara, servet unsurlarına, vergi mükellefiyetlerine, nüfus bilgilerine ve yasa dışı faaliyetlere ilişkin kayıt tutan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki kurum ve kuruluşların bilgi işlem sistemlerine Bakanlık ve ilgili Bakanlığın veya kamu kurumu niteliğindeki kurum ve kuruluşların yetkili organlarının birlikte belirleyeceği usûl ve esaslar dahilinde Başkanlıkça erişim sistemi kurulabilir*" hükmü ile MA.S.A.K. Başkanlığına bilgi, belge, kayıtlara erişim sistemi kurma yetkisi verilmektedir. Ancak, maddenin 2'nci fıkrasında, "*sermayeli bankalar ile kamu iktisadî teşebbüsleri bu kapsam dışındadır*" hükmü bulunmaktadır. Bu fıkra hükmü ile T.C. Merkez Bankası ile hariç kamu sermayeli bankalar ile kamu iktisadî teşebbüslerin bilgi erişim sistemlerine giriş, kapsam dışı bırakılmıştır. Bir diğer anlatımla, kanunları veya faaliyet konuları gereğince ekonomik olaylara, servet unsurlarına, vergi mükellefiyetlerine, nüfus bilgilerine ve yasadışı faaliyetlere ilişkin kayıt tutan kamu

kurum ve kuruluşlar ile kamu kurumu niteliğindeki kurum ve kuruluşların bilgi işlem ortamındaki kayıtlarına girme ve bu ortamdaki bilgilere re'sen ulaşma yetkisi MA.S.A.K.'na verildiği halde, kamu sermayeli bankalar ile kamu iktisadi teşebbüslerin bilgi erişim sistemlerine giriş yetkisi verilmemiştir. Bu kanun maddesi ile 5237 sayılı Kanunun 282'nci maddesinde yeralan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin, kamu sermayeli bankalar ve kamu iktisadi teşebbüsler aracılığıyla, aklama suçunun işlenemeyeceği, kanun koyucu tarafından baştan kabul edilmektedir. Bu öngörünün hukuk mantığı ile bağdaşır bir yanının bulunmadığı açıktır. Suç gelirlerinin kamu bankaları veya kamu iktisadi teşebbüsleri yoluyla aklanmayacağına veri olarak kabulünü ciddi anlamda hukuk mantığı ya da başka bir yolla anlamak olanaklı değildir. Ayrıca, kamu sermayeli bankaların erişim sistemi kapsamının dışında tutulması, Anayasa'nın eşitlik ilkelerine, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu hükümleri ile rekabet mevzuatına açık olarak aykırıdır¹⁰⁴⁶. Tüm bunların dışında 5549 sayılı yasanın m. 9/2. fıkra hükmü, kamu sermayeli bankaları erişim sistemi dışında bırakarak diğer özel sermayeli bankaları bir anlamda 5237 sayılı Y.T.C.K.'nın 282'nci maddesi kapsamında potansiyel zanlı durumuna getirmektedir¹⁰⁴⁷.

Kanun koyucu karapara aklama suçuna ve bu suça özel inceleme, soruşturma ve yargılama kuralları ile kontrollü teslimat soruşturma tekniğinin yanısıra karaparanın aklanmasını önleyici düzenlemeler, bunların ihlali halinde uygulanacak yaptırımlar ve mali istihbarat birimine ilişkin hükümlerini özel bir kanunda (4208 sayılı Kanun) düzenlemiştir. Ancak aklama suçuyla ilgili yeni düzenlemede, aklama suçu genel ceza hükümleri kapsamına(5237 sayılı Y.T.C.K. m.282), suçun önleyici tedbirlerini ve bunların ihlali halinde uygulanacak cezai veya idari yaptırımları, aklama suçunun önlenmesine yönelik çalışmalar yapmak, önlemler almak üzere kurulan MA.S.A.K. ve M.S.M.K.K. görevlendirme ve yetkilerini ise 5549 sayılı Kanununda düzenlendiği görülmektedir. Ancak, yürürlükte olan kontrollü teslimat, teslimat şartları, teslimat kararları ve usullerine ait düzenlemeler 4208 sayılı Kanunda yer almaktadır

¹⁰⁴⁶ Erol, Ahmet , “5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un Analizi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.169, Ocak:2007, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=200701169.htm[16.09.2010].

¹⁰⁴⁷ Idem.

Netice olarak, 5549 sayılı Kanun 4208 sayılı Kanunu'nun aksine MA.S.A.K. kurum teşkilat yapısı, görev ve yetkilerini düzenleyen özel bir kanundur. Ara maddelerinde aklama suçunun önleyici tedbirlerinden, şüpheli işlem bildirimi, kimlik tespiti, devamlı bilgi verme, belge ve kayıtların muhafaza ve ibraz yükümlülüğü gibi düzenlemelerin yer alması, bunu değiştirmeyecektir.

2. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu

a. Genel olarak

1980 sonrası yıllarda Türkiye'de kayıtdışı ekonomiye bağlı büyüme politika uygulamaları, ülkede kayıt dışı kaynaklarının giderek büyümesine, gelişmesine, Türk Parasının Kıymetini Koruma mevzuatındaki aşırı liberalleşmesine ve sonucunda da Türkiye'de büyük meblağlarda karaparanın aklanmasına neden olmuştur¹⁰⁴⁸. Türk hukukunda, 4208 sayılı K.A.Ö.H.K.'nin yürürlüğe girmesine kadar karapara ve karapara aklama eylemi ile ilgili yasal mevzuatın bulunmaması mali sistem içerisinde karapara aklamaya uygun bir zeminin oluşmasına neden olmuştur. Özellikle, yabancı ülkelerde elde edilen gayrimeşru kazançların döviz ithalinin bir sınırlamaya bağlı olmaması nedeniyle Türkiye'de aklanma ihtimalini kuvvetlendirmiştir. Ülkemiz, uluslararası alanda suç gelirleri ve aklanması ile mücadele kapsamında düzenlenen 16/11/1996 tarihinde Viyana Konvansiyonu'nu Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylamıştır. Aynı şekilde, 24 Eylül 1991 tarihinde üyesi olduğumuz F.A.T.F.'un tavsiye kararları, iç hukukta gerekli düzenlemelerin yapılmasında etkili olmuştur¹⁰⁴⁹. 13.11.1996 tarihinde T.B.M.M. kabul edilen ve 19.11.1996 tarihinde 22822 nolu Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4208 sayılı K.A.Ö.H.K.'nin düzenlenme amacı, Plan ve Bütçe Komisyon Raporu'nda¹⁰⁵⁰:

“Özellikle uyuşturucu ve psikotrop maddeler ile silah kaçakçılığı, terörizm, çocuk ve genç kadın ticareti, adam kaçırma, şantaj ve benzer yüksek kazanç sağlayan

¹⁰⁴⁸ Ergül, (Organize Suçlar),op.cit.,s.249.

¹⁰⁴⁹ Idem.

¹⁰⁵⁰ Ali Atagün, “Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ve Düşündürdükleri”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.189, Mayıs:1997 (Vergi Dünyası CD 1981'den 2003'e).

ve genelde örgüt meydana getirmek suretiyle işlenen suçların önlenmesi ve faillerinin cezalandırılmasının yanısıra, bu tür eylemleri cazip hale getiren suçun doğurduğu kazançlara el konularak, suçları işleyip yakalanamayan kişilerin veya bunlardan yakalananların cezai takibattan kurtulan suç ortaklarının ekonomik yönden yollarla güçlenmeleri ve dolayısıyla aynı tür suçları işleme olanaklarını ortadan kaldırmak veya en azından asgariye indirmek”

olarak ifade edilmiştir. 4208 sayılı Kanunla düzenlenen karapara ve aklama suçuna ilişkin düzenlemeler 5549 sayılı S.G.A.Ö.H.K.’nun yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkmıştır. 4208 sayılı Kanun’da halen yürürlükteki olan düzenlemeler kontrollü teslimat, şartları ve usulleri ile ilgilidir. 18 Ekim 2006 yılında yürürlüğe giren 5549 sayılı S.G.A.Ö.H.K.’nun amacı, kanunun 1. maddesinde suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek olarak ifade edilmiştir. *Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun* başlığı taşıyan 5549 sayılı Kanunun m. 2/g bendi 5237 sayılı Y.T.C.K.’nun 282’nci maddesine atıf yapılmak suretiyle, “suç gelirlerinin aklama suçu” 282.madde de “*Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama*” başlığı ile düzenlenmiştir. Bu suretle, özel bir kanunla düzenlemiş olan “*Karapara Aklama Suçu*”, genel ceza kanununa alınmıştır.

Kanun koyucu toplumun ekonomik, mali, siyasi, sosyal ve ahlâki yapısını koruma amacıyla suç gelirleri ve bu gelirlerin aklanmasıyla mücadele kapsamında aklama suçunu, 5237 sayılı Y.T.C.K.’nun İkinci Kitap Dördüncü Kısım “*Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler*” başlığı, İkinci Bölüm “*Adliye Karşı Suçlar*” altında, 282. madde hükmünde “*Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama*” başlığı altında düzenlemiştir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması ile ilgili 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’ndaki düzenlemeler esas alınmaktadır. 5237 sayılı Kanun’undaki bu yeni düzenleme ile 4208 sayılı Kanun’undaki karapara aklama suçu ile ilgili aksaklıkların giderilmesi amaçlanmıştır.

b. Suçla korunan hukuksal değer

Ülke ekonomileri geliştikçe işlenen suçların niteliği değişmekte ve klasik suçlara (cebir ve şiddete dayalı suçlar, cinsel suçlar gibi) oranla ekonomik suçlar artmaktadır. Gelir elde etme amacıyla işlenen suçlarla mücadelede salt hürriyeti bağlayıcı cezalar yetersiz kalmakta, hapis cezası ile cezalandırılmalarına rağmen suç gelirlerinden mahrum edilemeyen suçlular zaman içinde organize olarak güçlü suç örgütleri teşkil ederek yasadışı faaliyetlerine kaldıkları noktadan devam edebilmektedirler. Suçların niteliğindeki ve saikindeki değişmeye paralel olarak suç ile mücadele anlayış ve yöntemlerinin de geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ekonomik çıkar amaçlı suçlarla etkin bir mücadelenin yürütülebilmesi suçun saiki olan suç gelirinin tespit edilmesine, fiil, fail ve sonuç arasındaki irtibatın kurulabilmesine, suç gelirinin tespit edilebilmesine, mücadelede gerekli mali bilgilerin toplanmasına, analiz edilmesine ve uygun araştırma yöntemlerinin geliştirilmesine bağlıdır. Suçla mücadele eden kurumlar, suç ve suçlu profilindeki değişmeye paralel olarak yöntemlerini geliştiremezse ülkede suç ekonomisinin boyutlarının artmasına sebebiyet verirler. Suçtan gelir elde edilmesi ve bu gelirlerin aklanması ile mücadele edilmesi gerekliliğinin nedenleri arasında siyasi, idari, adli ve iktisadi karar mekanizmalarının işleyişinde zafiyet ve yanlışlık sonucu oluşabilecek toplumsal yozlaşmaya yol açımının engellenmesi, ekonomik ve kamu düzenin sağlanması gelmektedir. Sınıraşan karapara transferler ile ülkede döviz değerlerinde, faiz oranlarında ve sermaye piyasası değerlerinde meydana gelen dalgalamalar sonucu mali sektörün olumsuz etkilenmesi, gayrimenkul fiyatlarında yapay artış ve düşüşlerin yaşanması, gelir dağılımındaki eşitsizlikler, dengesizlikler, kayıt dışı büyüme, tam rekabet ortamının ortadan kalkması, toplumda yozlaşmaların artış göstermesi gibi sebepler, karapara ve karapara aklama suçu ile mücadelede etkili olan diğer etkenlerdir. Yukarıda sayılan ekonomik ve sosyal sebeplerin yanında devletin yargı fonksiyonunda korunulması da amaçlanmaktadır. Bir ülkede yargı sisteminin hukuk kurallarına uygun işlerliğinin sağlanması hukuk devletinin vazgeçilmez şartıdır. Devletin yargı fonksiyonunun hukuka uygun bir şekilde işleyişini engelleyen ve hukuka aykırı bir şekilde işlemesine yol açan fiillerin suç sayılması ile esasta hakların ihlalinin engellenmesi ve bu yolla bireylere güvence ve hukuka bağlı toplum düzeninin kurulması ve korunmasını amaçlanmaktadır.

Devlet, toplumsal barışın sağlanmasında ceza normlarının oluşturulması ve uyuşmazlıkların çözümünü sağlama tekeli elinde tutarak hangi fiillerin suç sayılıp sayılmayacağını yönünde de takdir yetkisine sahiptir. Ceza hukuku, haksızlık teşkil eden insan davranışlarından hangilerinin suç olarak tanımlaması gerektiğini ve davranışların hangi koşullar altında işlenmesi halinde suç oluşturacağını, fail hakkında ne tür yaptırımlar uygulanacağını ortaya koyar¹⁰⁵¹. Ceza hukukuna yüklenen bu görev toplumsal yaşamın ihlal edildiği her durumda değil, temel toplumsal değerlerin ihlal edildiği durumlarda müdahale edilerek yerine getirilmektedir¹⁰⁵². Ceza hukukunda, bazı fiillerin suç olarak tanımlanması ile hukuksal değerler korunmuş olmaktadır. Hukuki değerler, toplum sosyal düzenin devamı ve sürdürülebilirliği için korunması gerekli değerlerdir. Karapara aklamanın ceza hukukunda suç olarak tanımlanması ile amaçlanan suçun finansmanının önlenmesi, suç örgütlerinin bu gelirden mahrum edilmesi, ülkede ekonomik düzenin ve istikrarın sağlanması, suçluların yakalanması, finansal sistemin ve kurumların saygınlığının ve istikrarının sağlanması, korunması, toplumda yolsuzluk ve rüşvetin yaygınlaşmasının önlenmesi¹⁰⁵³ ve yaratacağı tahribatın önlenmesidir. Hukuksal değerler, eylemin üzerinde gerçekleştirildiği ve suçun konusunu oluşturan insan ve eşya gibi somut, gerçek duyu organları aracılığıyla algılanabilir varlıklar olmayıp toplumsal düzenin devamı için korunması gerekli soyut değerlerdir¹⁰⁵⁴. Failin suç olarak tanımlanan fiillerine cezai yaptırım uygulanması suretiyle hem hukuksal değerlerin korunması görevi yerine getirilmiş olmakta hem de failin bu değerlerin korunmaya değer olduğunun farkına varması sağlanmış olmaktadır¹⁰⁵⁵.

Suç gelirlerinin aklanmasıyla ilgili olarak yapılan ulusal ve uluslararası düzenlemelerin çoğunluğu Batı kültürüne ait düzenlemelerden esinlenerek oluşturulmaktadır¹⁰⁵⁶. Aklama suçuyla ilgili İsviçre Ceza Kanunu (305 bis) ve Alman Ceza Kanunu'nda (§ 261) yer alan düzenlemeler devletin anayasal düzenine¹⁰⁵⁷,

¹⁰⁵¹ Zafer, op.cit., s.4.

¹⁰⁵² Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.30.

¹⁰⁵³ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.25.

¹⁰⁵⁴ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3.Bası, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, s.164; Stessens, loc.cit.

¹⁰⁵⁵ Idem.; Koca ve Üzülmüş, loc.cit.

¹⁰⁵⁶ Dülger, op.cit., s.415.

¹⁰⁵⁷ Yenisey/Plagemann, op.cit., s.140.

devletin yargı fonksiyonuna karşı işlenen suçlar¹⁰⁵⁸ kapsamında yer aldığından; kanun koyucu aklama suçunu İsviçre ve Alman Ceza kanunlarındaki düzenlemeleri birebir örnek alarak “*Adliye Karşı İşlenen Suçlar*” başlığı altında düzenlemiştir. Ülkemizde ve diğer ülkelerde aklama suçunun adliye karşı işlenen suçlar kapsamında yer alması ile adalet sistemi işleyişinin korunması amaçlanmaktadır. Adliye karşı işlenen suçlar, kuvvetler ayrılığının üçüncü büyük ayağı olan yargının işleyişini sekteye uğratmak amacıyla dışarıdan veya kurum içinden gelebilecek her türlü saldırıya karşı korunması amacına yönelik düzenlemelerdir.

1994 yılında yürürlüğe giren ve 2001 yılında Türk Ceza Kanunu tasarısını da büyük ölçüde etkileyen Fransız Ceza Kanunu, adliye karşı işlenen suçları üç bölümde düzenlemiştir¹⁰⁵⁹. Birinci bölüm (m. 434/1 ile m. 434/7), *Yargılamanın Başlatılmasını Engellemeye Yönelik Suçlar*¹⁰⁶⁰ başlığı altında, suç yerinde tahrifat, delillerin ortadan kaldırılması, resmi belgelerin yok edilmesi; İkinci bölüm (m. 434/8 ile m. 434/23), *Yargılamanın Yürütülmesini Engellemeye Yönelik Suçlar*¹⁰⁶¹ başlığı altında, yargılamaya katılan kişilerin tehdit edilmesi, bu kişilere rüşvet verilmesi, hukuksal ve cezai sorumluluktan kurtulmak için olay yerinden kaçma, bir kişinin suçsuz olduğunu bildiği veya suçsuz olduğunu gösteren delil hakkında bilgi sahibi olduğu halde tanıklık yapmayarak, o kişinin mahkûmiyetine neden olma, yeminli tanıklık, yalan tanıklıkta bulunması için bir kimseyi tehdit etme, son karar açıklanmadan evvel kararı etkilemek amacıyla olay hakkında yorum yapma, hukuk davalarında yalan yere yemin, gerçeğe aykırı tercümanlık ve bilirkişilik, mühür fekki ve koğuşturulan kişinin yerine geçme; üçüncü bölüm (m. 434/40 ile m. 434/43) “*Yargı Kararının Yerine Getirilmesini Engellemede Dahil Olmak Üzere Yargı Erkine Saldırı*” başlığı altında, üçüncü şahsa karşı yapılan ceza kovuşturmasını belirlemede bir kimsenin medeni haline ilişkin gerçek dışı beyan düzenleme, bir yargı kararını küçük düşürücü davranışlar, suç uydurma fiilleri düzenleme konusu yapılmıştır¹⁰⁶².

¹⁰⁵⁸ İzzet Özgenç, **Suç Örgütleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010, s.105.

¹⁰⁵⁹ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Seçkin, Yayıncılık, 5.Baskı, Ankara: 2007, s.795.

¹⁰⁶⁰ Idem.

¹⁰⁶¹ Idem.

¹⁰⁶² Idem.

Suçtan kaynaklanan malvarlığını değerlerini aklama suçu ekonomik suçtur ve kanunun suç olarak kabul ettiği yasadışı faaliyetler sonucu elde edilen para, para yerine geçen evrak, değerli madenler ve her türlü malvarlığı yasal yollardan elde edilmiş görüntüsü vermek amacıyla mali sisteme plase edilmek istenmektedir. Y.T.C.K.’da “*Adliye Karşı İşlenen Suçlar*” başlığı altında, suç işlemek suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olan ekonomik değerlerin meşruiyet görüntüsü kazandırılarak ekonomik sisteme sokulması eylemleri aynı zamanda suç delillerinin değiştirilmesi, gizlenmesi ve dolayısıyla suçlunun kayırılması fiillerini doğurmaktadır. Bu gerekçelerle aklama suçundan ayrı olarak suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme (m. 281) ve suçluyu kayırma (m. 283) eylemleri de kanunda ilgili madde hükümlerinde düzenlenmiştir.

281’nci madde hükmünde işlenmiş olan bir suçla ilgili delil ve eserlerin yok edilmesi, değiştirilmesi veya gizlenmesi, yargılama sırasında başvuru delillerin gerçeğe uygun olmaması maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını ve ceza adaletinin gerçekleşmesini engelleyeceğinden, sayılan bu eylemler işlenen suçtan bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır. Aynı şekilde, 283’ncü madde hükmü ile işlenmiş olan bir suçun işlenişine herhangi bir şekilde iştirak etmiş olan kişinin, sanık veya mahkûmun belli bir yerde saklanmasının temin edilmesi haricinde soruşturmanın veya infazın engellenmesi amacıyla gerçekleştirdiği eylemler aklama suçundan ayrı bir suç olarak kanun koyucu tarafından düzenlenmiştir. 281., 282. ve 283. maddelerdeki fiillerin, adliye karşı işlenen suçlar başlığı altında düzenlenerek soruşturma ve kovuşturma makamlarının suça konu olan değerlere ulaşımını engelleyen öncül suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin ve faillerinin ortaya çıkarılmasını güçleştiren, olanaksızlaştıran¹⁰⁶³, gerçek durumun meydana çıkmasını engellemek amacıyla yapılan eylemlerin cezalandırılması ile adalet sisteminin işleyişi korunmak istenmiştir. Burada öncelikle korunan hukuksal değer, adalet sisteminin etkin çalışması suretiyle ceza adaletinin gerçekleştirilmesi ve böylelikle öncül suçların işlenmesi, suçtan kaynaklanan malvarlığının elde edilmesi, yeni suçların finansmanında kullanımının engellenmesi ve kamu düzeninin sağlanması amaçlanmaktadır. Suç gelirleri ülkeler arasında kolaylıkla dolaşabilen ve bulunduğu ülkenin mali, ekonomik ve siyasal sistemini tehdit eden hukuka aykırı faaliyetler

¹⁰⁶³ Dülger, op.cit., s.463.

çerçevesinde ve yasalarda suç sayılan fiillerin işlenmesi sonucu elde edilen ve ekonomik değeri olan her türlü mal varlıklarıdır¹⁰⁶⁴. Aklama suçu ile mücadelede yasadışı faaliyetlerin (suçun) finansmanının önlenmesi, organize suç ve uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele, suç örgütlerinin yasadışı ekonomik güçten mahrum edilmesi, suç örgütü liderine ve suç faillerine ulaşılabilmesi, kamu düzeninin korunması, finansal sistemin ve kuruluşların ekonomik denge ve istikrar bütünlüğünün, saygınlığının korunması, rüşvetin ve kirlenmenin yaygınlaşmasının ve suç örgütlerinin arz ettikleri tehlikeler sebebiyle demokratik değerlerin tahribinin önlenmesi¹⁰⁶⁵; kısaca, suç geliri ve suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede, toplumun ekonomik, mali, siyasi, sosyal ve ahlâki yapısının korunması amaçlanmıştır. Suç olarak düzenlenen her fiilin kamu düzenini bozduğu kabul edilmektedir. Kamu düzeninin sağlanmasında, adalet sisteminin etkin işleyişi önem arz ettiğinden, yukarıda belirtilen değerlerin korunması da etkin adalet sistemi ile o oranda sağlanmış olacaktır.

c. Suçun unsurları

Hukuk süjesi olan insan, uygun davranmakla yükümlü olduğu hukuk normlarına aykırı davranışlarda bulunması sonrasında ceza hukukunun yaptırımlarına muhatap olur¹⁰⁶⁶. İnsan, icrai ve ihmali hareketleri sonrasında ceza hükümlerine muhatap olabilmesi davranışların, belirleyici hukuk normlarına aykırılığına bağlıdır. Failin, ceza hukuku tarafından sorumlu tutulmasının hukuki nedenini fail tarafından gerçekleştirilen hak ihlali oluşturmaktadır¹⁰⁶⁷. Fiilin cezalandırılabilirliği öncelikle kanunda suç olarak tanımlanan bir fiile, bu fiili gerçekleştiren faile ve gerçekleştirilen eylemdeki hak ihlalinin sabit olmasına ve failin kusurlu olup olmamasına bağlıdır. Failin hukuka uygun hareket edebilme imkanına sahip olduğu halde, hukuka aykırı bir davranışı seçmiş ve gerçekleştirmiş olması nedeniyle fiilin ona yüklenilmesini ve bu fiilden dolayı cezalandırılmasını gerektirir.¹⁰⁶⁸ Suç adı verilen oluş tipe uygun, hukuka aykırı, kusurlu insan davranışdır¹⁰⁶⁹. Somut olayın, soyut hukuk kuralına veya herhangi

¹⁰⁶⁴ Kuban, op.cit., s.90.

¹⁰⁶⁵ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.174.

¹⁰⁶⁶ Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.117.

¹⁰⁶⁷ Idem.

¹⁰⁶⁸ Veli Özer Özbek ve Diğerleri, **Açıklamalı Şematik Pratik Çalışma Kitabı I - Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 3.Bası, 2010, s.174.

¹⁰⁶⁹ Ibid., s.89; Veli Özer Özbek, Pınar Bacaksız ve Koray Doğan, **Ceza Hukuku Bilgisi Genel**

bir hareketin kanunda belirtilen harekete uygun olması ile tipiklik gerçekleşmiş olmaktadır¹⁰⁷⁰; ancak, bazı hallerde tipikliğin gerçekleşmesi fiilin de aynı zamanda ve mutlak olarak hukuka aykırı olduğunu anlamına gelmemektedir.¹⁰⁷¹ Hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı halinde (görevin yerine getirilmesi, meşru savunma, hakkın kullanılması, ilgilinin rızası), fiilin hukuka aykırılığı ortadan kalkmaktadır.

Doktrinde genel kabul gören, fiilin dış dünyadaki görünüş biçimi olan objektif unsurlara tipikliğin maddi unsurları; failin kanuni tanımlamada yer alan fiili işlenmesindeki hareket iradesi olan subjektif unsurlara ise tipikliğin manevi unsurları denilmektedir¹⁰⁷². Bu ayırım, tipe uygun hareketten failin her zaman sorumlu olmayabileceğini de açıklamaktadır¹⁰⁷³.

(1) Suçun maddi unsurları

(a) Suçun konusu

Suç tanımı ile genellikle suçun konusunu oluşturan maddi bir yapının korunması amaçlanmaktadır. Suçun maddi konusu ile ilgili doktrinde yapılan tanımlamalar fiilin yöneldiği şeyin maddi yapısı¹⁰⁷⁴, suçun üzerinde işlendiği kişi veya “şey”¹⁰⁷⁵ şeklindedir. Suçun maddi konusunu sadece maddi veya fiziki yapıya sahip olan varlıklar oluşturmaktadır¹⁰⁷⁶. Fiilin yöneldiği şeyin, cisim olması gerektiğidir. Hırsızlık ve yağmacılık suçlarında suçun konusu eşya (malvarlığı); resmi belge sahtecilik suçunda suçun konusunu resmi belge; Kasten adam öldürmede suçun maddi konusu insan bedenidir.

Cismi olmayan, maddi olmayan değerler ise suçun hukuki konusunu oluşturur¹⁰⁷⁷. Hakaret suçunda suçun hukuki konusu, kişinin şerefi, haysiyeti,

¹⁰⁷⁰ **Hükümler**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, Nisan: 2006, s.101; Karakoç, op.cit., s.470.

¹⁰⁷¹ Öncel, Kumrulu ve Çağın, op.cit., s.31.

¹⁰⁷² Koca ve Üzülmöz, op.cit., s.140.

¹⁰⁷³ Ibid., s.142.

¹⁰⁷⁴ Örneğın, aklama işlemi 282. maddedeki tipe uygun gerçekleştirilse dahi failin bunu kasti bir davranışla gerçekleştirmemiş olması halinde bundan sorumlu tutulması mümkün olmayacaktır. Dölger, op.cit, s.459.

¹⁰⁷⁵ Zafer, op.cit., s.115.

¹⁰⁷⁶ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.195.

¹⁰⁷⁷ Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku**, Ankara: Savaş Yayınları, 1998, s.40.

¹⁰⁷⁸ Zafer, loc.cit.

saygınlığıdır. Suçun maddi konusu, herhangi bir kişi veya eşya olarak belirlenmiş olabileceği gibi belirli niteliklere sahip bir insan veya eşyada olabilmektedir. Devletin egemenlik alametlerini aşağılama suçunda suçun maddi konusu herhangi bir eşya olmayıp, Türk bayrağıdır. Suçun maddi konusu ile suçun hukuki konusu birbirinden farklı kavramlardır. Cinsel saldırıda suçun maddi konusu insan vücudu; suçun hukuki konusu insan vücudunun dokunulmazlığıdır. Aklama suçunun maddi konusu ise suçtan elde edilen gelirdir. Karaparadır.

Y.T.C.K.'nın 282. madde hükmüne göre suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun konusunu, “*alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçun*” işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerleri oluşturmaktadır. Öncül suç, suç gelirine kaynaklık eden suçtur ve elde edilen suç gelirinin aklamaya konu olabilmesi için bir öncül suçun varlığı ve bu öncül suçun işlenmesi sonucu elde edilen malvarlığı değerlerinin bulunması gerekmektedir. 4208 sayılı Kanun’da öncül suçların tespitinde benimsenen sayma yöntemi yerine, ceza kanunun 282. maddesinde eşik yöntemi benimsenmiştir. Ancak, T.B.M.M. Adalet Komisyonu’na gelen ilk kanun tasarısı metninde böyle bir sınırlama bulunmayıp, “*suçtan kaynaklanan malvarlığı*” denilmek suretiyle tüm suçlar, aklamanın öncül suçu olarak kabul edilmekteydi. MA.S.A.K. yetkililerinin, konuyla ilgili ilerleyen zamanlarda adli ve idari birtakım sorunlarla karşılaşılabilen yönündeki görüşü ve uluslararası sözleşmelerdeki düzenlemeler dikkate alınarak, aklamaya konu öncül suçların belirlenmesinde “*alt sınırı bir yıl ve üzeri hapis cezası gerektiren suçlar*” ifadesi kullanılmış ve bu suretle eşik sistemi kabul edilmiştir.¹⁰⁷⁸ F.A.T.F.’un 40 Tavsiye Kararları’nda, öncül suçların tespitinde eşik sistemini uygulayan ülkelerin aklama suçuyla mücadelede alt eşik sınırını “*altı ay hapis cezasını gerektiren suçlar*” şeklinde düzenlemeleri tavsiye edilmiştir. Bu nedenle, iç hukuk düzenlemelerinin F.A.T.F. 40 Tavsiye kararlarına uyumlu olması amacıyla alt eşik sınırı 26.06.2009 tarihli 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un m. 5/1 bendi ile “*bir yıl*”dan “*altı ay*”a indirilmiştir. Ayrıca, “*bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla*” şeklindeki manevi unsur bağlamındaki amaca açıklık getirmek düşüncesiyle kanun

¹⁰⁷⁸ Gökçe, op.cit., s.113.

koyucu madde hükmündeki düzenlemede yer alan “*ve*” bağlacı yerine “*veya*” bağlacını kullanmıştır. Gelirin meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat oluşturma fiili her zaman gayrimeşru kaynağını gizleme eylemini içerse de, her gayri meşru kaynağı gizlemeye yönelik hareket aynı zamanda meşru yolla elde edildiği konusunda kanaat oluşturmaya yöneltilmiş hareket olmayabilir¹⁰⁷⁹. Böyle bir durum aklama suçunda manevi unsurun ispatını güçleştirecek nitelikte olduğundan kanun koyucu tarafından madde hükmünde “*veya*” bağlacı kullanılmıştır. Ayrıca, izlenen ceza siyasetinin gereği olarak söz konusu suçun ceza miktarları arttırılmış ve bu suretle O.E.C.D. üyesi diğer ülkelerin mevzuatındaki yaptırım miktarları arasında yeknesaklığın sağlanması amaçlanmıştır¹⁰⁸⁰. 5237 sayılı Kanunu’nun 282. madde düzenlemesi 4208 sayılı yasanın aksine, uluslararası metinlerde öncül suç olarak kabulü istenilen göçmen kaçakçılığı, insan ticareti, yolsuzluğa ilişkin suçlar ve çıkar amaçlı örgütlü suçlarının cezai yaptırımları bir yılın üzerinde olduğundan aklama suçunun öncül suçları kapsamında; ancak, Y.T.C.K.’nin 155’nci maddesindeki “*Güveni kötüye kullanma*”, 156’ncı maddesindeki “*Bedelsiz senedi kullanma*”, 163’ncü maddesindeki “*Karşılıksız yararlanma*”, 209’ncü maddesindeki “*Açığa imzanın kötüye kullanılması*”, 228’nci maddesindeki “*Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama*” gibi az sayıda olan suç tipleri, suç geliri doğurabilecek nitelikte olmalarına rağmen alt sınır bir yılın altında kaldığı için aklama suçunun öncül suç kapsamına girmemekte idi.¹⁰⁸¹ 5918 sayılı Kanun’la yapılan değişiklikle alt sınırın bir yıldan altı aya düşürülmesi ile, Y.T.C.K.’nin 155’nci, 163’ncü, 156’nci, 209’uncu ve 228’nci maddelerindeki suçlardan elde edilen gelirlerde aklama suçunun konusunu oluşturmaktadır. Suçun konusunu, ancak ekonomik değeri olan şeyler oluşturabilir. Bu ekonomik değerlerin, daha önce işlenmiş bir suçtan elde edilmiş olması gerekmektedir. Bir suçtan doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen her türlü ekonomik değer, aklama suçunun konusunu oluşturmaktadır.

5237 sayılı Y.T.C.K. 282’nci madde gerekçesinde, “*alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan*” ifadesi kapsamına her suç değil, niteliği

¹⁰⁷⁹ Engin Akın, “5918 Sayılı Kanun’un Getirdiği Değişiklikler Çerçevesinde Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.200, Ağustos: 2009, makale no: 15094, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/readframe.asp?file_name=20090815094.htm[01.07.2010].

¹⁰⁸⁰ T.B.M.M., 3. Yasama Yılı, 23.Dönem, ss.1-353, s.4.

¹⁰⁸¹ Ergin, (T.O.B.B.), op.cit., s.251.

gereği öncül suç olması mümkün olan ve suç işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla gelir elde edilebilecek suçların öncül suç olarak kabul edilmesi gerektiği yer almaktadır. Buna göre, kanuni tanım itibarıyla *sadece adli para cezasını gerektiren veya alt sınırı altı aydan daha az hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edilen malvarlığı değerleri*, Y.T.C.K.’nın 282’nci maddesinde tanımlanan suçun konusunu oluşturmamaktadır¹⁰⁸². Aklama suçunun maddi konusu, alt sınırı altı ay ve üzeri hapis cezası gerektiren öncül suçtan elde edilen malvarlığı değerleridir.

Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nde (Merida Sözleşmesi) “*suç gelirleri*”, herhangi bir suçun işlenmesinden kaynaklanan veya doğrudan ya da dolaylı olarak elde edilen malvarlığı olarak tanımlanmıştır. Y.T.C.K.’nın 282’nci madde gerekçesinde, malvarlığı değerlerinin elde edildiği suçun türü veya mahiyetinin önemli olmadığı; önemli olanın, bu suçun konusunu oluşturan ekonomik değerlerin başka bir suçun işlenmesi “*suretiyle*” veya “*dolayısıyla*” elde edilmiş olması olduğu belirtilmiştir. Öncül suçun işlenmesi suretiyle elde edilen malvarlığı değerlerinin yanında, suçun işlenmesi “*dolayısıyla*” elde edilen suç gelirlerini, suçun işlenmesini teşvik veya suçun işlenmesinden dolayı ödüllendirilmeleri amacıyla fail veya şeriklere sağlanmış olan maddi yararlar da aklama suçunun konusunu oluşturmaktadır¹⁰⁸³.

4208 sayılı Kanuna göre karapara aklama suçu, sayma yöntemi ile belirlenen suçların işlenmesi **suretiyle** elde edilen¹⁰⁸⁴;

- 1) Öncül suçların işlenmesi ile elde edilen para
- 2) Para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri,
- 3) Bir para biriminden diğer para birimine çevrilmesi dahil para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değeri,

aklama suçunun konusunu oluşturmaktadır. “**Dolayısıyla**” elde etme tabiri kullanılmadığından, bu yolla elde edilen karaparanın aklanma fiili suç kapsamına alınmamıştır. Ayrıca 4208 sayılı Kanun’da nitelikli dolandırıcılık, dolandırıcılık,

¹⁰⁸² Özgenç, (Suç Örgütleri), op.cit., s.145-146.

¹⁰⁸³ Ibid., s.184; Dülger, op.cit., s.480.

¹⁰⁸⁴ Özgenç, (Suç Örgütleri), op.cit., s.123.

emniyeti suistimal (Güveni kötüye kullanma - Y.T.C.K. m. 155), zimmet, ihaleye fesat karıştırma, irtikap gibi suçların aklama suçu kapsamına alınmamış olması ülke ekonomisinin kaybı olarak kabul edilmiştir.

Diğer yandan, suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerleri kapsamında, suçun işlenmesini teşvik veya suçun işlenmesinden dolayı suça karışanların ödüllendirilmeleri maksadıyla suçu işleyen kişilere sağlanacak olan maddi menfaatlerde bu kavram içinde düşünülmelidir. Yasadışı işlenen bir fiil karşılığında ücret, komisyon gibi terimler altında sağlanan maddi menfaatlere örnek, kasten adam öldürme suçunda öldürme eylemi maddi bir menfaat karşılığı işlenmesinde elde edilen gelir gösterilebilir. Kanun metnindeki malvarlığı değerleri ifadesinden bir kişinin hukuki bütünlük oluşturmak üzere sahip ve yükümlü tutulacağı para ile ölçülen hak ve borçlarının tamamı, kişinin mameleki anlaşılmalıdır¹⁰⁸⁵.

4208 sayılı Kanun'da öncül suçun işlenmesi suretiyle elde edilen karapara: para, para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat, veya değerler olarak tanımlanmıştır. **Para**'nın sözlük anlamı, devletçe bastırılan üzerinde saymaca değeri yazılı kağıt ve metalden ödeme aracı¹⁰⁸⁶dır. Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararının m. 2/e fıkrasında, "*Türk Parası*", Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre Türkiye'de tedavülde bulunan veya tedavülden kaldırılmış olsa bile değiştirme süresi dolmamış olan para olarak tanımlanmaktadır. Tedavülden kaldırılan paranın değiştirme süresinin dolması halinde kanunda yazılı tanım dahilinde bulunmadığından para olarak kabul edilemeyecek; ancak, menkul mal olarak değerlendirilecektir¹⁰⁸⁷. Kanun maddesindeki "*para*" kavramının Türk ve yabancı ülke parasını kapsadığı şeklinde yorumlanabilir. **Para yerine geçen kıymetli evrak**, bir miktar para borcunu içeren ve parasal değere sahip kıymetli evrakları ifade

¹⁰⁸⁵ Ejder Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş Beşinci Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, 1996, s. 516 (Çalışmada bu eser "Hukuk Sözlüğü" olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

¹⁰⁸⁶ T.D.K., op.cit., s.1158.

¹⁰⁸⁷ Olgun Değirmenci, "5237 Sayılı Kanunda Düzenlenen Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun 4208 Sayılı Kanundaki Düzenleme İle Karşılaştırılması", *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın (drl.), Ankara: Adalet Yayınları, 2008, ss.105-153, s.122 (Çalışmada bu makale "5237 Sayılı" olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

etmektedir¹⁰⁸⁸. Türk hukukunda özellikle Borçlar Hukuku ve Ticaret Hukukunda çeşitli kıymetli evrak düzenmeleri yer almaktadır. T.T.K.'da makbuz senetleri, hisse senetleri, ilmühabirler, konşimento, deniz ödöncü senedi, sigorta poliçesi ve ilmühabiri, kambiyo senetleri (poliçe, bono, çek), kıymetli evraktır. Medeni hukuk'ta kıymetli evrak; ipotekli borç senedi, irat senedi, rehinli tahsilat senedi, gayrimenkul karşılığı çıkarılan senetlerdir. S.P.K.'unda kıymetli evrak türleri hisse senetleri, tahviller, kar/zarar ortaklığı senedi, gelir ortaklığı senedi, oydan yoksun hisse senetleridir. En çok karşılaşılan kıymetli evrak türleri; poliçe, bono, çek, hisse senetleri, ilmühaber, intifa senedi, tahvil, ipotekli borç senedi, irat senedi, konşimento, makbuz senedi varant, taşıma senedi ve diğer menkul kıymetlerdir (varlığa dayalı menkul kıymetler, yatırım fonu katılma belgeleri, depo edilen menkul kıymet sertifikaları, banka bonoları ve banka garantili bonolar, finansman bonoları, gayrimenkul sertifikaları, kar/zarar ortaklığı belgeleri, altın, gümüş ve platin bonoları, gelir ortaklığı senetleri). **Mal**, bir kimsenin veya bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan taşınır veya taşınmaz varlıkların tümü¹⁰⁸⁹ olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamada mal, kendi içerisinde taşınır ve taşınmaz mallar olarak sınıflandırılabilir. Karapara ile alınan lüks villalar, oteller, lüks araçlar, restoranlar, arsa, mücevherler, kıymetli madenler, taşlar, antikalar maddi yapıya sahip varlıklardır. Maddi olmayan mallar kavramına ise fikri bir faaliyet sonucu yaratıcı zekanın meydana getirdiği fikri ve sinai haklar girmektedir¹⁰⁹⁰. Karapara ile ticari bir markanın satın alınması işlemi, karaparayı maddi olmayan hakka dönüştürmüş olmaktadır. **Gelir**, bir kişinin bir takvim yılı içerisinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır. Aklama suçunda suç failinin suçtan elde edilen her türlü kazanç ve iratlar toplamı maddi menfaattir. **Para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat, veya gelirlerin birbirlerine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değer**, suçtan elde edilen bu dört değer birbirine dönüştürme işlemi kanunda sayılan öncül suçlardan elde edilen bu değerlerin aklayıcılar tarafından aklama yöntemleri kullanılarak nakit formundaki karaparanın yasal görünüm kazandırılması amacıyla

¹⁰⁸⁸ Aziz Taşdelen, "Kara Paranın Ekonomik Anlamı Ve Vergisel Kuralların Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesindeki Önemi (19.Maliye Sempozyumu V.Oturum)", *Yaklaşım Dergisi (e- yaklaşım)*, Haziran:2004, Sa.11, makale no:4557
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004064557.htm. [16.09.2010].

¹⁰⁸⁹ T.D.K., op.cit., s.982.

¹⁰⁹⁰ Taşdelen, (Kara Paranın), loc.cit.

başka bir para birimine dönüştürüleceği gibi menkul, gayrimenkul, değerli maden ve taş alımı ile paranın suç niteliğinden uzaklaştırılmak istenmektedir. Suçla mücadele kapsamında kanun koyucu, kanunda sayılı öncül suçların işlenmesi suretiyle elde edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaati ve yeni değerleri “karapara” olarak tanımlamakta ve karapara aklamaya konu değerler olarak kabul etmektedir. Suç kaynaklı bir malın veya hakkın alınıp satılması ve kiralanması gibi işlemlerden elde edilen parasal değer bu kapsamda değerlendirilmektedir.

4208 sayılı K.A.Ö.H.K.’nın 1. maddenin a/(2) bend hükmünde sayma yöntemi ile belirlenmiş öncül suç fiillerinin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değerler karapara olarak tanımlamıştır. Kanun koyucu 4208 sayılı Kanun’da, suçtan elde edilen gelirleri tanımlamak için “mal, para, para yerine geçen her türlü kıymetli evrak, gelir” terimlerini kullanmıştır. “Mal” kavramı, suçun konusunu kavrayan bir üst kavram olduğundan diğer terimlerin kullanılmasıyla sadece anlam pekiştirilmekte, ayrı kavramlar ifade edilmemektedir¹⁰⁹¹.

Türkiye’nin de taraf olduğu, *Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*’nin (Viyanakonvansiyonu) 1. Maddenin (p) ve (q) fıkralarında, sözleşmenin 1. maddesindeki suçların işlenmesinden doğrudan veya dolaylı olarak kaynaklanan her türlü malvarlığı “kazanç” olarak; “malvarlığı” kavramını da, maddi veya gayrimaddi, menkul veya gayrimenkul fiziki varlığı olan veya olmayan her türlü mal ile bunlar üzerinde mülkiyet veya yararlanma hakkını gösteren hukuki belgeler veya senetler olarak tanımlamaktadır. *Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zaptedilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Sözleşmesi*’nin (Strazburg Konvansiyonu) m. 1/a fıkrasında, suçtan doğan herhangi bir ekonomik menfaat anlamında olan suçtan doğan gelirin, herhangi bir malvarlığından ibaret olabileceği ifade edilmektedir. Madde 1/b fıkrasında “malvarlığı”, maddi ve manevi

¹⁰⁹¹ Değirmenci, op.cit., s.440; Dülger, loc.cit.

olsun, taşınır veya taşınmaz herhangi bir malvarlığı ve hukuki belgeleri veya böyle bir malvarlığı tasarrufu veya menfaat ilişkisini tevsik eden hukuki belgeleri veya vesaiki ihtiva ettiği şeklinde bir tanımlanmaktadır. Strazburg Konvansiyonu’nda, aklama suçunun konusunu ifade etmek için “malvarlığı” ve “gelir” terimleri kullanılmıştır. *Karapara Aklanmasının Önlenmesine Dair Avrupa Topluluğu Konseyi Direktifi*’nin 1.maddesinde, aklamaya konu “mal” tanımı, mütemmim cüz olsun veya olmasın, taşınır veya taşınmaz, maddi veya gayrimaddi her türlü varlık ile bu varlıklar üzerindeki hak ve menfaatleri kanıtlayan yasal belge ve araçlar olarak yapılmaktadır. Bu suretle, uluslararası sözleşmelerde de ifade edildiği gibi, “*Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri*” kavramı doğrudan veya dolaylı olarak suçtan kaynaklanan maddi veya gayrimaddi, menkul veya gayrimenkul fiziki varlığı olan veya olmayan her türlü mal ile bunlar üzerinde şahsi (mülkiyet) veya ayni (yararlanma) hakkını gösteren hukuki belgeler veya senetler olarak tanımlanabilir. Malvarlığı haklarının özellikleri, ekonomik ve paraya çevrilme açısından değerli olmaları ve ayrıca bunların başkalarına devir ve temlik edilmelerinin ve miras yoluyla geçmelerinin mümkün olmasıdır¹⁰⁹². Bu hak, mülkiyet hakkı yanında hisseler, patentler, emeklilik maaşı hakkı, kira hakları gibi bütün maddi hakları da kapsamaktadır¹⁰⁹³. Kanun koyucu, kanun düzenlemeleri ile ilgili eleştirileri dikkate alarak Y.T.C.K.’nın 282’nci maddesinde aklama suçunun konusunu ifade etmek için “mal, para, para yerine geçen her türlü kıymetli evrak, gelir” terimlerinin yerine “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri*” terimini kullanmıştır.

(b) Hareket

Ceza hukukunun alanına giren hareket, suç tanımına uyan harekettir¹⁰⁹⁴. Tipe uygun haksızlığın gerçekleşebilmesi için suçun kanuni tanımında belirtildiği şekil ve tarzda hareket ya da hareketlerin yapılması gerekmektedir¹⁰⁹⁵. Hareketin konusu, tipe uygun hareketin icra edildiği gerçek konudur¹⁰⁹⁶. Y.T.C.K.’nın m. 282/1 fıkrasındaki, “...suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkarmak veya bunların

¹⁰⁹² Ibid., s.523.

¹⁰⁹³ AY.M. 17.05.2012 tarih 2011/58 E., 2012/70 K.
<http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=karar&id=10000245>[15.08.2012]

¹⁰⁹⁴ Zafer, op.cit., s.141.

¹⁰⁹⁵ Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.151.

¹⁰⁹⁶ Ibid., s.148.

gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutmak ” ve 2’nci fıkrasındaki “birinci fıkradaki suçun işleneşine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma” fiilleri aklama suçu olarak kabul edilmiştir. 4208 sayılı K.A.Ö.H.K.’da tanımı yapılan suçun maddi unsurunu oluşturan hareketler tek tek sayılmak suretiyle belirlenmiş iken, Y.T.C.K.’nın m. 282/1. fıkrasında, “yurt dışına çıkarma” ve “çeşitli işlemlere tabi tutmak” hareketi ile maddenin 2’nci fıkrasında sayılan eylemler aklama suçu olarak tanımlanmıştır.

(b.a) 4208 sayılı Kanuna göre

Aklama fiili, yasadışı elde edilen değerlerin meşrulaştırılmak amacıyla yapılan her türlü eylem ve işlemlerdir. Bu eylem ve işlemler karaparıyı elde edenlerce gerçekleştirilebileceği gibi bunların dışındaki şahıslar tarafından da gerçekleştirilebilir. Kanunda karaparıyı elde edenlerce işlenebilecek fiiller; karaparanın kullanılması, karaparanın meşruiyet kazandırma amacıyla değerlendirilmesi, karaparanın kaynak ve niteliğinin değiştirilmesi, karaparanın zilyet ve malikinin değiştirilmesi, karaparanın gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması olarak belirlenmiştir. Elde edenler dışındaki şahıslar tarafından işlenebilecek fiiller ise; karaparanın iktisap edilmesi, karaparanın bulundurulması, karaparanın kullanılması, karaparanın kaynak ve niteliğinin değiştirilmesi, karaparanın zilyet ve malikinin değiştirilmesi, karaparanın gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması, belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etme amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanmasına yönelik fiiller, karaparanın bulunmasını önlemeye yönelik fiiller olarak belirlenmiştir. Kanun maddesinde sayılan eylem ve işlemler, aklayıcılar tarafından karapara aklama amacıyla gerçekleştirilmektedir. Aklayıcılar, aklama suçunu bir işlemle gerçekleştirebilecekleri gibi birkaç eylem ve işlemle de gerçekleştirebilirler. Bu durumda aklama eylemi için

gerçekleştirilen birden fazla fiiller ayrı ayrı suç sayılmamakta, aynı suçun işlenmesi için yapılan tek eylem sayılmaktadır¹⁰⁹⁷.

(b.a.a) karaparanın kullanılması

“*Kullanma*” terimi birinden veya bir şeyden şeyden, belli bir amaçla yararlanmak, değerlendirmek, harcamak, sarfetmek¹⁰⁹⁸ anlamlarında kullanılmaktadır. Fiziki olarak nakit halindeki karaparanın elde edenlerce veya başkalarınca sarfedilmesi veya harcanması da, “*kullanma*” eylemine girmektedir. Bu harekete örnek olarak karaparanın kişisel ihtiyaçlarda harcanması, tatile gidilmesi, lüks restoranlarda yemek yenilmesi, lüks giyim eşyaları alınması verilebilir. 4208 sayılı Kanun’da “*bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması*” ifadesinden paranın öncül suçlardan kaynaklandığının bilinmesi gerektiği şart koşuluyor gibi görünmektedir¹⁰⁹⁹. Dolayısıyla karapara niteliğindeki değerlerden yararlanmak suretiyle elde edilen gayrimenkulde oturma veya satın alınan lüks arabadan faydalanma halleri, “*kullanma*” hareketinin içine girmektedir¹¹⁰⁰.

Karaparanın kullanılması eylemi ile ilgili doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bunlardan ilki, karaparanın mal alınması dışında tüketim amacıyla kullanılmasında karapara aklama fiileri gerçekleşmediği yönünde¹¹⁰¹ olup; ikincisi¹¹⁰² ise, karaparanın kullanılacağı alanın önem taşımadığı harcama alanlarının yiyecek, giyecek olabileceği gibi otomobil alma, tatile gitme, ev eşyası alma gibi eylemlerin de kullanma sayılacağı yönündedir. Yapılan görüşlerden ilki kullanma terimini dar anlamda, ikincisi ise geniş anlamda ele almıştır. “*Kullanma*” eylemi özelliği gereği, geniş anlamda tanımlanmalıdır. Ancak, karaparanın aklanması eylemi sözkonusu olunca karaparanın kullanılması hareketinin harcama, tüketim için yapılan sarfiyatlar dışında karapara ile mal alma hareketi aklamanın ruhuna daha uygun fiil olacaktır. Burada

¹⁰⁹⁷ Ergin Ergül, **Karaparanın Aklanması ve Suçları**, Ankara: Adalet Yayınevi, Haziran: 1998, s.106 (Çalışmada bu eser “Karaparanın” olarak kısaltılarak kullanılacaktır); Taşkın, op.cit., s169.

¹⁰⁹⁸ T.D.K., op.cit., s.925.

¹⁰⁹⁹ Değirmenci, op.cit., s.453.

¹¹⁰⁰ Ibid., s.454.

¹¹⁰¹ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.252.

¹¹⁰² Taşkın, op.cit., s.168.

amaç, aklama kastı ile hareket edilmesidir¹¹⁰³. Çünkü, aklama eylemi ile öncül suçlardan elde edilen değerlerin suç kaynağından uzaklaştırılması sözkonusudur. Kanundaki bu eylem belli suçların işlenmesi suretiyle elde edilmiş olan ve “*karapara*” olarak ifade edilen ekonomik değerler üzerinde icrai nitelikte tasarrufta bulunmayı¹¹⁰⁴ suç olarak tanımlanmasına rağmen, bu hareketi suçun oluşumuna sebebiyet veren diğer seçimlik hareketlerden ayırmak mümkün değildir. Kanunda elde edenlerce ve başkaları tarafından kullanılması ifadesi bu değerler üzerinde icrai nitelikte tasarrufta bulunulmasını ifade etmektedir

(b.a.b) karaparanın meşruiyet kazandırma amacıyla değerlendirilmesi

Karaparanın meşruluk kazandırılmak amacıyla değerlendirilmesi fiili kapsamına paranın mali sistemde işlemlere tabi tutulması, yatırım yapılması, bankalara ve diğer mali kuruluşlara yatırma, taşınır mal (lüks araçlar, kıymetli madenler veya kıymetli taşlardan yapılmış ya da bunları içeren eşyalar, değerli sanat eserleri, antika eşyalar vb.), taşınmaz mal, kıymetli evrak ve hisse senedi alımı, suçluların kendileri veya yakınları için hayat sigortası yaptıрма, bir ticari işletmeye sermaye olarak konulup işletmeye ortak olmada kullanılma veya şirketin sermaye artırımında kullanılma eylemleri girmektedir. Karaparanın değerlendirilmesi gelirlerin nemalandırılması veya paranın değer kazandırılması hareketlerini içermemekte, değişik şekillerde kullanıma uygun hale getirilmesi halidir. Diğer bir anlatımla, paraya değer kazandırılmasından ziyade paranın yasal hale getirilerek değerini kaybetmesinin önlenmesidir¹¹⁰⁵. Ancak, karapara aklayıcıları tarafından yasal görünüm kazandırılması işlemlerinin sonunda aklamaya tabi tutulan değerlerin önceki ve sonraki değerleri arasında olumlu ve olumsuz farklar oluşabilmektedir¹¹⁰⁶. Olumsuz fark karaparanın maddi değerini kaybetmesi olup; bu karaparanın değerlendirilmesi eyleminin gerçekleşmediği anlamına gelemeyeceği gibi olumsuzluk yaratan maddi kayıplar, aklayıcılar tarafından göze alınan risklerden olup aklamanın komisyonu olarak görülmektedir.

¹¹⁰³ Taşdelen, loc.cit.

¹¹⁰⁴ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.386; Özgenç, (Suç Örgütleri), op.cit., s.131.

¹¹⁰⁵ Dülger, op.cit., s.420; Taşkın, op.cit., s.169; Çelik, Koçağra ve Güler, op.cit., s.36; İpek, op.cit., s.86; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.382; Değirmenci, (5237 Sayılı), op.cit., s.126.

¹¹⁰⁶ Taşdelen, op.cit., s.250.

“Türk Ceza Kanununun 296’ıncı maddesinde belirtilen haller haricinde, bu maddenin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın, elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi” hükmü ile, kanun koyucu karaparanın değerlendirilmesi hareketinde “meşruiyet kazandırma” saiki aramaktadır. Kısaca, aklama suçunun manevi unsurunda özel kast aranmaktadır.

Madde hükmündeki “elde edenler” ifadesi ile, karaparayı öncül suçun işlenmesi suretiyle elde edenler mi yoksa daha sonra elde edenler mi kastedilmektedir? Karapara aklama eylemlerinin baştan sona bir bütün olarak düşünüp, faaliyetin her aşamasında karaparayı elde edenlerin meşruiyet kazandırmak amacıyla yaptıkları değerlendirilmeler bu eylem kapsamında ele alınmalıdır¹¹⁰⁷.

Karaparanın değerlendirilmesi eylemi, kanun madde hükmündeki “iktisap etme”, “kaynak ve niteliğini değiştirme”, “gizleme”, “sınır ötesi harekete tabi tutma”, “bulundurma” eylemlerini de içine alan geniş bir kavramdır. Karaparanın değerlendirilmesi eylemi, karapara aklamanın ilk aşaması olan yerleştirme aşamasıdır. “Değerlendirme”de nihai kullanım söz konusu olmayıp paranın şekil değiştirilmesi veya başka bir malvarlığı değerine dönüştürülmesi söz konusu olmaktadır¹¹⁰⁸. Kadıköy 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 30.12.1999 tarih 1998/1192 E. 1999/972 K. sayılı yayınlanmamış kararında¹¹⁰⁹; Türkiye’ye havale yapılarak normal bir ticari işlem yapılıyor gösterilmesi ve karapara olarak kabul edilen kredinin ülkeye getirilerek repo, hazine bonusu ve döviz ile ilgili tasarruflarda bulunulmasının aklama fiili olarak kabul edilmesi gerektiği yönündedir. Bu fiiller 2/b maddesinde gösterilen karaparanın değerlendirilmesi, niteliğinin değiştirilmesi, kullanılması, transferi hareketlerine uymaktadır. Aklama eylemlerinde suç gelirinin niteliğinin ve kaynağının gizlenmesi önemli olup yapılan işlemler sonucunda paranın gelir getirip getirmemesinin önemi bulunmamaktadır. Sonuç olarak karaparanın değerlendirilmesi eylemi, karaparanın kaynağı ile irtibatının kesilmesi ve kaynağın gizlenmesine yönelik karaparanın çeşitli

¹¹⁰⁷ Idem.

¹¹⁰⁸ Aykın, (Aklama Boyutu), op.cit., s.8.

¹¹⁰⁹ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.383.

mali işlemlere tabi tutulması, yatırımlara dönüştürülmesi ve yasal işlerde kullanılmasıdır¹¹¹⁰.

Ani özellik gösteren hareketlerde işlemin yapılması ile netice gerçekleşmektedir. Kısaca, havalenin yapıldığı, reponun veya banka hesabının açıldığı, kambiyo işleminin gerçekleştirildiği (dövizin alındığı/satıldığı veya başka bir döviz cinsi ile değiştirildiği), hazine bonusu veya hisse senedinin alındığı anda ve tarihte netice ve suç gerçekleşmektedir¹¹¹¹. Yargı kararlarına bakıldığında, dövizlerin bir banka şubesine yatırılış tarihi aklama eyleminin suç tarihi olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, bu eylem teşebbüse elverişli değildir¹¹¹².

(b.a.c) karaparanın kaynak ve niteliğinin değiştirilmesi

Karaparanın kaynak ve niteliğinin değiştirilmesi eylemleri, elde edilen gelirin meşru yollardan elde edilmiş görünümü verilerek karaparanın izinin bulunması ve müsadereyi engellenmek amaçlanmaktadır. Aklayıcılar, gelirlerinin suç kaynağını örtbas etme yoluyla geliri başka değerlere dönüştürme veya yasal gelirleri ile karıştırma yoluna giderler.

(b.a.d) karaparanın zilyet ve malikinin değiştirilmesi

“*Değiştirme*” terimi başka bir biçime sokmak, değişikliğe uğratmak, başka bir duruma, başka bir görünüme getirmek anlamındadır¹¹¹³.

Zilyedlik, bir şey üzerinde malik olsun veya olmasın fiili tasarrufta bulunmaktır. Zilyedlik kişiye eşya, menkul veya gayrimenkulü elinde bulundurma ve o şey üzerinde maliki gibi tasarruf etme hakkını vermektedir. Malik gibi tasarrufta bulunma, mülkiyet konusu eşya üzerinde kullanma, faydalanma ve tüketme tasarruflarının tümü veya bir kısmıdır. *Maliklik*, bir kimsenin taşınır veya taşınmaz malın mülkiyetine sahip olmasıdır.

¹¹¹⁰ Değirmenci, op.cit., s.451.

¹¹¹¹ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), loc.cit.

¹¹¹² Idem.

¹¹¹³ T.D.K., op.cit., s.347.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin gerçek zilyet ve malikinin kimliğinin bilinmesini önlemek amacıyla başkalarının zilyet ve malik gibi gösterilmesi amaçlanarak değerlerin suç kaynağından uzaklaştırılarak gerçek faile/faillere ulaşılması ve gerçek zilyet ve malikinin karapara ile illiyet bağı kurulmasını engelleme hareketleridir. Bu aklama eylemi, suçtan kaynaklı değerın fiili ve hukuki olarak başkasına devri özelliğini taşımaktadır. Fiil, “*elde edenlerce veya başkaları tarafından*” öncül suç failleri tarafından işlenebileceği gibi başkaları / üçüncü şahıslar tarafından da işlenebilir. Finans sektörü çalışanlarının suç kaynaklı değerlerin zilyet ve maliklerini gizlemek amacıyla bu tür eylemlerde bulundukları görülmektedir. Karaparanın, başkasına adına açılan hesaba yatırılması da bu hareketi gerçekleştirmektedir.

(b.a.e) karaparanın gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması

“*Gizleme*” kavramı; saklama, görünmeyecek, belli olmayacak bir yere veya duruma koyma, bilerek ve isteyerek bir olguyu haber vermeme anlamlarındadır. Karaparanın gizlenmesi hareketi kaynağına ulaşılmasının, karaparanın zilyedinin veya malikinin kimliğinin saklanması, gerçekleri olduğundan farklı gösterme amacıyla gerçekleştirilen eylem ve işlemlerdir. Karaparanın gizlenmesi hareketi karaparanın görünmeyecek, belli olmayacak bir yere koyulması şeklinde de gerçekleştirilebilir. Örneğin; karaparanın bir yere gömülmesi¹¹¹⁴ eyleminde olduğu gibi. Ancak, karaparanın fiziken saklanması, toprağa gömülmesi hareketi suç gelirinin mali sistemde yasal bir görünüm kazandırılması saikini sağlamayacaktır. Karaparanın gömülmesi hareketi ile suç gelirinin kaynağı ile ilişkisi kesilmediğinden böyle bir eylem ile karaparanın yasal görünüme kavuşturulduğu söylenemez. Bu eylemle karaparaya yasal görünüm kazandırılmasa dahi suç faillerinin belli bir süreliğine karaparayı toprağa gömmek suretiyle yaptıkları hareket “*karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi*”, “*bulundurulması*” eylemlerine karşılık gelmektedir. Suç geliri elde edenler haricindeki üçüncü kişilerin karaparayı iktisap etmesi veya bulundurma eylemlerini ister parayı toprağa gömmek suretiyle isterse dolabında saklamak suretiyle bu eylemi gerçekleştirdikleri kabul edilmektedir. Kısaca iktisap etme ve bulundurma eylemleri ile üçüncü kişilerin aklama eylemini gerçekleştirdiği kabul edilmektedir.

¹¹¹⁴ İpek, op.cit., s.87.

Kişinin gerçeği söyleme yönünden bir yükümlülüğün varlığı halinde, kişinin sessiz kalma halinin “karaparanın gizlenmesi” eylemi kapsamında değerlendirilebileceği yönünde görüş bulunmaktadır¹¹¹⁵. Gizleme kavramının kişinin bilerek ve isteyerek bir olguyu haber vermeme anlamında değerlendirildiğinde ve gerçeği söyleme ile ilgili bir yükümlülüğün varlığı ile birlikte değerlendirildiğinde “karaparanın gizleme” eylemini gerçekleştirdiği söylenebilir.

Karapara aklama suçu incelemelerinde suçun genel kastının ortaya konulabilmesi için gizleme faaliyetinin tespit edilmesi gerekmektedir. Örneğin¹¹¹⁶, uyuşturucu ticareti faaliyetinde bulunan suç geliri sahibinin ortağı olduğu şirkete “borç” adı altında vermesi halinde “gizleme” eyleminden söz edilebilir. Böylelikle suç geliri şirkete borç verilmek suretiyle karapara “yasal borç” görünümüne dönüştürülmek istenmektedir. Borç verilen paranın geri ödenmesi ile karapara suç geliri sahibinin malvarlığına dahil edilmekte ve karapara suçlunun yatırım, tüketim ve tasarrufuna hazır hale getirilmektedir.

Suç gelirinin sınır ötesi harekete tabi tutulması, gelirin kaynağından uzaklaştırılma amacıyla ülke dışına aktarılması, transfer edilerek aklama eyleminde bulunulması, özel kast varlığının arandığı aklama eylemleridir. Suç gelirinin sınır ötesi harekete tabi tutulması; kara, hava, deniz yoluyla fiziki yollarla veya finansal işlemlerle (havale, E.F.T. gibi) gerçekleştirilebilir. İşlem gerçekleştirildiğinde suç oluşmuş olmaktadır. Suç gelirinin havalesinin veya elektronik transferinin gerçekleştiği an veya karaparanın hava, deniz ve karayoluyla gümrük sınır kapısından fiziksel olarak çıkışı ile aklama suçu gerçekleşmiş olarak kabul edilmektedir.

Karaparanın gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması hareketlerinin faili, kanunun m. 2/b fıkra, “.....**elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi , gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması....**” hükmünde açık olarak belirtilmiştir. Bu hükme göre,

¹¹¹⁵ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.389.

¹¹¹⁶ Eray Asil ve Türkbek Pedük, “Değişen Karapara Mevzuatı ve İncelemesi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.154, Ekim:2005, makale no:7011, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2005107011.htm [12.08.2011].

öncül suçun işlenmesi suretiyle suç gelirini elde edenler veya öncül suçun işlenmesine iştirak etmemiş üçüncü şahıslar tarafından işlenebilmektedir.

(b.a.f) karaparanın iktisap edilmesi

“İktisap” terimi bir şeye sahip olmak, kazanmak anlamlarındadır. Bir şeyin sahibi olmak, o şeyin mülkiyetini elde etmektir¹¹¹⁷. Burada yapılan hareket ile karaparanın gerçek maliki ile suç kaynağının arasındaki ilişkinin gizlenmesi amacıyla öncül suç faili ve bu suça iştirak edenler dışındaki üçüncü şahısların, suçun konusunu oluşturan değerinde sadece görünürde mülkiyet değişimi ile bu değeri iktisap etmektedir. Bu suretle suçun fail/faillerine ulaşılmasına, suç gelirinin tespitine ve müsadereesine engel olunması amaçlanmaktadır. Kanunun m. 2/b, “.....bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınınca iktisap edilmesi, bulundurulması,....” hükmündeki “başkalarınınca” ifadesi ile öncül suç fail/failleri ve öncül suçun işlenmesine iştirak etmiş kişi/kişilerin dışındaki üçüncü şahıslar ifade edilmektedir. Ayrıca, bu eylemin failini de açık olarak kanun hükmü belirtmektedir. Ayrıca “bu yolla elde edildiği bilinen” ifadesi ile de üçüncü şahısların, suç konusu karaparanın kanunun 2. maddesinin (a) fıkra hükmünde sayma yöntemi ile belirlenen öncül suçların işlenmesi sonucu elde edildiğini bilmesi gerekmektedir. Öncül suç failleri veya öncül suçun işlenmesine iştirak eden şeriklerin, öncül suçtan elde edilen değerleri iktisap etmesi suç teşkil etmemektedir¹¹¹⁸.

Doktrinde kanunda iktisap teriminin yanında, “elde etme”, “alma” gibi hareketlerinde aklama suçu kapsamına alınmasının aklayıcıların iktisap hareketi yerine karaparanın zilyetliğine sahip olunma yolu ile suçtan kaçınma yolunun kapatılması açısından yerinde olacağı görüşündedirler¹¹¹⁹. Özel Hukuk’ta bir şeyin hak sahipliğinin (mülkiyetinin) hakkı devralana geçmesi için taşınmazlarda “tescil”, taşınırlarda “teslim”, alacaklarda “temlik” işlemine gerek vardır¹¹²⁰. Karaparanın kiracılık ilişkisi gereği veya ödünç olarak kabul edilmesi eylemleri, “karaparanın iktisap edilmesi”

¹¹¹⁷ Taşkın, op.cit., s.172; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.384; Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.251; Özgenç, (Suç Örgütleri), op.cit., s.129; İpek, loc.cit.; Değirmenci, (5237 Sayılı), op.cit., s.127;

¹¹¹⁸ Idem.

¹¹¹⁹ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), loc.cit.; Dülger, op.cit., s.421.

¹¹²⁰ Arif Kocaman, **Temel Hukuk Bilgisi**, Ankara : T.E.S.MER., Yayın no: 8, 1995, s.20.

hareketi¹¹²¹ yerine “*karaparanın bulundurma*” hareketi kapsamında olduğu kabul edilebilir.

(b.a.g) karaparanın bulundurulması

Bulundurma kavramı var olmasını, hazır bulunmasını sağlamak anlamında kullanılmaktadır. *Karaparanın bulundurulması* eylemi suç gelirin muhafaza altında tutulması, saklanmasıdır. Bulundurmanın kabulü için paranın maliki olması, paranın fiziksel olarak suçlunun yanında olması, taşınması şart olmadığı gibi paranın kişinin tasarrufu (ekonomik ve hukuki tasarruf) ve hakimiyetinde olması yeterli görülmektedir¹¹²². Bulundurma eylemi suç konusu karaparanın elde edilmesi ile ilgisi olmayan üçüncü şahıslar tarafından gerçekleştirilebileceği gibi öncül suçun işlenmesine iştirak eden örgüt elemanı/elemanları tarafından da gerçekleştirilebilir.

Kişinin suç gelirini fiziksel olarak üzerinde, evinde, işyerinde, arabasında, banka hesabında veya kiralık kasasında muhafaza etmesi yanında; suç konusu para ile satın alınan değerli taş/maden, antika eşya benzeri değerlerin evinde, üstünde, işyerinde veya arabasında bulunması da “*karaparanın bulundurulması*” eylemine girmektedir. Bulundurma eylemi, anlaşılacağı üzere taşınır mallarla gerçekleştirilmektedir. Eylemi niteliği gereği zamana yayıldığından mütemadi bir hareket niteliğindedir¹¹²³.

(b.a.h) belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanmasına yönelik fiiller

Bu hareketin kanun hükmünde yer alan diğer hareketlerden farkı, önceki eylemlerde amaç doğrudan karaparanın aklanmasına yönelik olmasına karşın, bu harekette öncelik öncül suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardımcı olmaktır. Bu eylemlerin özelliği, öncül suçun işlenmesine iştirak etmemiş üçüncü şahısların özel kastla gerçekleştirileceği eylemler olmasıdır. Kanun koyucu bu hüküm ile T.C.K. m. 296’ncı madde hükmündeki “*Cürüm İşleyenleri Saklamak ve Cürümün*

¹¹²¹ Özgenç, (Suç Örgütleri), loc.cit.

¹¹²² Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.385; Değirmenci, loc.cit.; Dülger, op.cit., s.422; Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.251.

¹¹²³ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.385.

Delillerini Yok Etmek” genel hükmünden ayrı olarak düzenleme getirmiştir. 4208 sayılı Kanuna göre karaparanın aklanması hareketine yönelik fiiller, bağlı hareketli suç tipi olup; ancak, kanunda gösterilen hareketlerle işlenebilir. Bu kalıplara uyulmadığı durumlarda T.C.K.’nın 296’ncı madde hükmüne bakılacak fiilin uyması halinde ise bu maddeden ceza verilecektir¹¹²⁴.

(b.a.ı) karaparanın bulunmasını önlemeye yönelik fiiler

Karaparanın yetkililer tarafından bulunmasını tespit etmeye yönelik fiiller ifadesinde vurgulanmak istenen, 4208 sayılı Kanunu’nun m. 2/a bendinde sayma yöntemi ile belirlenen öncül suçların işlenmesi suretiyle elde edilen değer ve karapara özelliğinin bilinmesini ve bulunmasını önlemeye yönelik hareketlerin karapara aklama suçunu oluşturduğudur. Suç unsuru bu hareket, yukarıda açıklanan bütün hareketleri ve tespit edilemeyen bir çok fiili¹¹²⁵ kapsar niteliktedir.

(b.b) 5237 sayılı Kanuna göre

5237 sayılı Kanun’da tanımlanan aklama suçunda, tanımlaması yapılan eylemlerin gerçekleştirilmesinden sonra ayrıca bir neticenin gerçekleşmesi aranmamaktadır. Suçun gerçekleşmesi için suç tanımında yer alan hareketlerin yapılması yeterli olmaktadır¹¹²⁶.

(b.b.a) yurt dışına çıkarma

Aklama suçu, seçimlik hareketli bir suç olarak tanımlanmıştır. Seçimlik hareketli suçlar, suçun kanuni tanımda birbirinin alternatifi olarak gösterilen birden fazla hareketle işlenebilen suçlardır¹¹²⁷. Tanımlanan bu hareketlerden birinin yapılması ile suç gerçekleşmektedir. Ayrıca, kanuni tanımında gösterilen hareketlerin hepsi gerçekleştirilmiş olsa dahi ortada tek suç vardır. Seçimlik hareketli suçlarda, hareketlerden biri tamamlanmış diğeri teşebbüs aşamasında kalmış olsa da aklama

¹¹²⁴ Çelik, Koçağra ve Güler, op.cit., s.43.

¹¹²⁵ Değirmenci, op.cit., s.458.

¹¹²⁶ Dülger, op.cit., s.528.

¹¹²⁷ Zafer, op.cit., s.153.

suçunun oluştuğu kabul edilmektedir¹¹²⁸. Failin suç gelirini yurt dışına çıkarma eylemini gerçekleştiremeden ülke sınırında yakalanması hali, suçun teşebbüs halidir. Ancak, mevzuatımızda aklama suçunu teşebbüs hali ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır¹¹²⁹. Aklama suçunun birinci seçimlik hareketi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin yurt dışına transfer edilmesidir. Suç gelirini yurt dışına çıkarma eylemi, ülke sınırlarının dışına çıkarılmasıdır. Seçimlik hareketlerden “*yurt dışına çıkarmak*” bağlı hareketli olarak düzenlenmiştir¹¹³⁰. Bu seçimlik hareketin gerçekleştirilişi sırasında, yurt dışına transfer edilen malvarlığı değerlerinin suçtan elde edilmiş olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle, bu seçimlik hareket açısından kastın varlığı yeterlidir. Banka aracılığıyla yurt dışına yapılan bir para transfer işlemi yada Western Union işlemiyle yurt dışına çıkarma fiili gerçekleşmekte değer fiziki olarak ülke sınırlarının dışına çıkması yanında kaydi olarak işlemin gerçekleştirilmesinde işlemin tamamlanması ve sonucun gerçekleşmesiyle de, aklama suçu oluşmaktadır¹¹³¹. Suç gelirinin yurt dışına çıkarma eylemi ile aklama suçu gerçekleştiğinden, suçun tamamlanması için suç gelirinin yurda dönüşünün yapılmış olması gerekmemektedir¹¹³².

5237 sayılı Kanun’da tanımlanan aklama eylemleri, 4208 sayılı Kanun’da tanımlanan eylemlerden daha farklı ve kısadır¹¹³³. 4208 sayılı Kanun’da aklama eylemleri tek tek belirlenmek suretiyle düzenlenmiştir. Bunlar: “*Türk Ceza Kanununun 296’ıncı maddesinde belirtilen haller haricinde, bu maddenin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi , gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin*

¹¹²⁸ Idem.

¹¹²⁹ Aklama suçunun özel görünüş şekillerinden “teşebbüs hali” bölümünde detaylandırılmaktadır.

¹¹³⁰ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.87; Dülger, op.cit., s.530.

¹¹³¹ Gökçe, op.cit., s.122; Örneğin, kamu görevlisinin kamu ihalelerine katılan şirketler arasında kayırmacılık yaparak elde ettiği rüşvet gelirinin off-shore bir banka veya posta hesabına yatırılması sonrasında, bu para ile borsaya kote edilmiş hisse senedi alınması eylemi ile suç gelirini aklama suçu gerçekleştirilebilmektedir.

¹¹³² Özgenç, (Suç Örgütleri), op.cit., s.157.

¹¹³³ Dülger, loc.cit.

gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiilleri”dir. Karapara aklama suçunun oluşması için kanunun m. 2/a bendinde sayma yöntemi ile belirlenmiş öncül suç fiillerinin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden her türlü maddi menfaat ve değerlerinin elde edilmesi gerekmektedir. Aklama fiili, elde edilen bu değerlere meşru görünüm kazandırılma amacıyla yapılan her türlü eylem ve işlemlerdir. Bu eylem ve işlemler, karaparayı elde edenlerce gerçekleştirilebileceği gibi bunların dışındaki şahıslar tarafından da gerçekleştirilebilir. Karaparayı elde edenlerce işlenebilecek fiiller; karaparanın kullanılması, karaparanın meşruiyet kazandırma amacıyla değerlendirilmesi, karaparanın kaynak ve niteliğinin değiştirilmesi, karaparanın zilyet ve malikinin değiştirilmesi, karaparanın gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulmasıdır. Elde edenler dışındaki şahıslar tarafından işlenebilecek fiiller; karaparanın iktisap edilmesi, karaparanın bulundurulması, karaparanın kullanılması, karaparanın kaynak ve niteliğinin değiştirilmesi, karaparanın zilyet ve malikinin değiştirilmesi, karaparanın gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması, belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanmasına yönelik fiiller, karaparanın bulunmasını önlemeye yönelik fiillerdir. Kanun maddesinde sayılan eylem ve işlemler aklayıcılar tarafından karapara aklama amacıyla gerçekleştirilmektedir. Aklayıcılar, aklama suçunu bir işlemle gerçekleştirebilecekleri gibi birkaç eylem ve işlemle de gerçekleştirebilirler. Bu durumda, her bir eylemin ayrı ayrı suç sayılmayarak aynı suçun işlenmesi için yapılan tek eylem olarak sayılması gerekir¹¹³⁴. 4208 sayılı Kanun’da karapara aklama eylemleri arasında, “*yurt dışına çıkarma*” eylemi, “*sınır ötesi harekete tabi tutulma*” olarak ifade edilmiştir.

Y.T.C.K.’nın 282. madde hükmü ile ilgili Adalet Alt Komisyonunda kabul edilen metinde “*yurt dışına transfer eden*” ifadesi yer almakta idi. Ancak transfer eden ifadesinin sadece finansal işlemleri kapsadığı ve karaparanın fiziki naklini

¹¹³⁴ Ergül, (Karaparanın), loc.cit.; Taşkın, loc.cit.

kapsamamasından dolayı, alt komisyonda kabul edilen ifade “*yurt dışına çıkaran*” olarak değiştirilmiştir¹¹³⁵. Yurt dışına çıkarma işlemi, ülke dışına çıkarmayı ifade ettiğinden öncelikle ceza hukukunda bu konuyla ilgili madde hükümlerine bakmak gerekmektedir. Y.T.C.K. m. 8/1 fıkra hükmünde, Türkiye’de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır ifadesi bulunmaktadır. Aynı maddenin 2. bendinde, suçun:

a) *Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında,*

b) *Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla,*

c) *Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla,*

d) *Türkiye'nin kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı,*

işlendiğinde Türkiye’de işlenmiş sayılacağı ifadesi yer almaktadır. Ceza kanunun, yer bakımından uygulamasında ülke, gerçek anlamda ülke ve farazi anlamda ülke olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Maddenin 8/2-(a) bendi hükmü, gerçek anlamda ülkeyi içermekte ve Türk hava, kara ve karasularında işlenen suçlar Türkiye’de işlenmiş sayılmaktadır. “*Farazi anlamda ülke*” tanımında hangi alanlarda işlenen suçların Türkiye’de işlenmiş sayılacağı kanunun m. 8/2-(b),(c),(d) bend hükümlerinde açıklanmıştır¹¹³⁶.

Aklama işlemlerinin yaygın bir şekilde işlendiği “serbest bölgeler” gümrük hattı dışında sayılmakla beraber bu yerler devletin hükümranlık alanı dışında bırakılmamıştır. Bu bölgelerde işlenen suçlarda aklama suçu kapsamındadır¹¹³⁷. Y.T.C.K. m. 8/2 hükmüne göre, gerçek ve farazi anlamda ülke tanımındaki yerlerde işlenen suç Türkiye’de işlenmiş sayılacaktır. İşlenen suç “*mülklik ilkesi*” gereği Türk kanunları uygulanacaktır. Bu suretle, Türkiye’de işlenen aklama suçunda failin vatandaşlığı dikkate alınmaksızın kendi ceza kanunlarının uygulanması esas

¹¹³⁵ T.C. Adalet Bakanlığı, Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, Ankara: 2005, s.974.

¹¹³⁶ Zafer, op.cit., s.458; Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.77-79.

¹¹³⁷ Şahnaz Gerek ve Ali Rıza Aydın, **Anayasa Yargısı ve Vergi Hukuku**, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2005, s.105.

alınmaktadır. Aklama eylemlerinden biri olan yurt dışına çıkarma eylemi, fiziki veya fiziki olmayan yollarla, suç gelirinin ülke sınırları dışına çıkarılmayı ifade etmektedir. Kısaca, gerçek anlamda ülke tanımı içeriği gereği, suç gelirinin Türk hava, kara ve karasuları sahasını terk edilmesi ile aklama eylemi gerçekleşmektedir. *Farazi anlamda ülke* kavramının “yurt” kavramı içine dahil edilmesi ile Türk karasularını terk eden ve açık denizde bulunan ticaret gemisindeki suç geliri henüz yurt dışına çıkarılmış olmayacaktır; ancak, ticaret gemisinin başka ülke karasularına veya iç sularına girmesi ile suç tamamlanacaktır¹¹³⁸.

Yurt dışına çıkarma eylemi, fiziki ve fiziki olmayan yollar olarak iki şekilde gerçekleştirilebilir. Fiziki yollarla suç gelirinin yurt dışına çıkarılması aklama yöntemlerinden olan nakit para kaçakçılığı yöntemi ile gerçekleştirilmektedir. Suçtan kaynaklanan değerlerin kuryeler aracılığıyla ülkenin hava, kara ve karasuları alanlarının, hava, deniz, kara taşıtları veya herhangi bir şekilde fiziki olarak sınır ötesine geçirilmesidir. Fiziki olmayan yollar suç gelirinin fiziki olarak taşınması gerekmeksizin finansal işlemler vasıtasıyla elektronik ortamda suç gelirinin başka ülkenin finansal sistemine transferi ile veya alternatif havale yöntemleri (hawala, Hindu vb.) ile gerçekleştirilmesidir.

Kanun hükmünde, yurt dışına çıkarma eyleminin başlı başına bir aklama hareketi olarak dikkate alınması başlı başına anlamsızdır. Çünkü, aklama eylemleri suç gelirinin kaynağı öncül suç ile bağının kesilmesi, yasal yollarla elde edilmiş görünümü kazandırılması ve yetkili makamlar tarafınca tespit edilmesinin engellemesi amacıyla bir takım işlemlerin yapılmasıdır. Kanun hükmündeki seçimlik hareketli aklama suçunda, yurt dışına çıkarma eylemi çeşitli işlemlere tabi tutma eylemi kapsamı içine girmektedir. Kanun koyucunun neden böyle uygulama yaptığı ile ilgili doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. İlk görüş olarak kanun koyucunun bu harekete özel önem vererek kanun maddesi olarak düzenlenmesini, bu hareket sonucu malvarlığı değerlerinin ülke yargı yetkisi dışına çıkarılması bu suretle öncül suç ile irtibatın kesilerek öncül suç veya suç faillerine ulaşılmasının engellenmesi amacına

¹¹³⁸ Değirmenci, op.cit., s.462.

bağlamaktadır¹¹³⁹. İkinci görüş, gerçekleştirilen eylemle malvarlığı değerlerinin yargı yetkisi dışına çıkarılmadığını, çıkarma hareketinin Türkiye’de işlendiğini ve suçun Türkiye’de işlenmesinden dolayı yargı yetkisinin de baki olduğu yönündedir¹¹⁴⁰. Üçüncü görüş, yurt dışına çıkarma eylemi ile çeşitli işlemlere tabi tutma eylemlerinin manevi unsurlarının farklı olduğu ve bundan dolayı kanun koyucunun böyle bir ayırımı gittiği yönündedir.

Yurt dışına çıkarma eyleminde suçun konusunu oluşturan değerlerin ülke sınırları dışına çıkarılması ve bu suretle aklama sürecinin yerleştirme ve ayırıştırma aşamalarının başarılı bir şekilde gerçekleştirilerek yetkililerin suç değerlerinin kaynağı ile ilişkisinin tespitini zorlaştırmak amaçlanmaktadır. Failin, Türkiye’de gerçekleştirdiği bu eylemlerinden dolayı yargının yetkisi bakidir. Suçlular, eylemlerinden dolayı yargılanmaktan kaçmaktadırlar. Kanun koyucu, maddedeki hükümle ilgili Y.T.C.K.’nun 282. madde gerekçesinde de bir açıklamaya yer vermemiştir. Y.T.C.K.’nun 282. madde hükmünde yer alan seçimlik aklama eylemlerinden bir diğeri olan “*çeşitli işlemlere tabi tutma*” gibi genel ve soyut bir kavramın, aklama yöntemlerinden olan “*yurt dışına çıkarma*”yı kapsamadığını düşünmek hata olacaktır¹¹⁴¹.

(b.b.b) çeşitli işlemlere tabi tutma

İkinci seçimlik hareket ise, serbest hareket olarak belirlenmiştir. Serbest hareketli suç, kanunda suçu oluşturan hareketin şekli, nasıl bir hareketle işlenebileceği hususunda bir özelleştirme yapılmayan suç tipidir¹¹⁴². Bu şekildeki hareketli suçlarda önemli olan, bunların gerçekleştirilişi sırasında güdülen amaçtır. Y.T.C.K.’nun m. 282. hükmünde, suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutulması gerekmektedir. Y.T.C.K.’nun 282. madde hükmü ile 4208 sayılı Kanun’a kıyasla tanımlanan suçta manevi unsuru ön plana çıkarırken, suçun maddi unsuru oluşturan hareketler de genişletilmiştir¹¹⁴³. Suçtan kaynaklanan malvarlığı

¹¹³⁹ Ibid., s.463; Ercan, op.cit., s.124.

¹¹⁴⁰ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.88; Dülger, op.cit., s.534.

¹¹⁴¹ Değirmenci, loc.cit.

¹¹⁴² Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.152.

¹¹⁴³ Asil ve Pedük, loc.cit.

değerlerinin gayrimeşru kaynağını gizleme veya meşru yollardan elde edildiğine kanaat uyandırma amacıyla suç gelirini çeşitli işlemlere tabi tutma, insan aklının hayal gücü ile sınırlıdır. Bundan dolayı bu tip suçlar, suç kalıbında tanımlanan neticeyi meydana getirmeye elverişli ve uygun olan her tür hareketle işlenebilir¹¹⁴⁴. Bu işlemler, değişik şekillerde gerçekleşebilir. Ekonomik anlam itibarıyla “işlem”, nakit ve menkul değerleri kullanarak alım satım, takas, borçlanma gibi piyasa hareketleridir¹¹⁴⁵. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin çeşitli işlemlere tabi tutulması, değerlerin her türlü finansal ve hukuki işlemlere tabi tutulmasını ifade etmektedir. Suç gelirleri ile bankada hesap açılması, başkalarının adına hesap açılması, havale yapılması, suç gelirleri ile menkul kıymetlerin alınması, işyeri açılması, gayrimenkul alınması, bu değerlerin maliklerinin zilyedlerinin değiştirilmesi, sigorta poliçeleri alınması gibi hareketler “işlem” olarak değerlendirilebilir. Ancak, F.A.T.F.’un Türkiye Üçüncü Tur Karşılıklı Değerlendirme Raporu’nda değerlendirme ekibi “işlem” teriminin Türk yetkililerce bütün faaliyetleri, işlemleri ve yöntemleri kapsayan geniş bir terim olarak ifade edildiğini; ancak, uygulama alanında geniş bir anlama sahip olduğunun doğrulanamadığı ve bu terimin “kullanma” fiilini kapsamadığı hazırlanan raporda yer almaktadır¹¹⁴⁶.

Kanun koyucu, 26.06.2009 tarih 5918 sayılı Kanun’la 5237 sayılı Y.T.C.K.’nin 282. maddesine eklenen hükümle yeni bir suç (m. 282/2) ihdas edilmiştir. Madde hükmünde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçunun konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin bu özelliğini bilerek satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma fiilleri aklama suçu olarak tanımlanmıştır. Seçimlik hareketli bu suç dolayısıyla failin cezalandırılabilmesi için, birinci fıkrada tanımlanan alt sınırı altı ay ve üzeri hapis cezasını gerektiren öncül suçun işlenişine iştirak etmemiş olması gerekmektedir. Bu suçun öncül suçunu sadece maddenin birinci fıkrasındaki suç, alt sınırı altı ay ve üzeri hapis cezasını gerektiren bir öncül suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin aklanması suç

¹¹⁴⁴ Zafer, op.cit., s.145.

¹¹⁴⁵ Ali Parlar, Mustafa Akın ve Muzaffer Hatipoğlu, **Bankacılık Ceza Hukuku**, Ankara, 2010, s.750

¹¹⁴⁶ F.A.T.F., Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Turkey, 23 February 2007, s.27
<http://www.fatfgafi.org/dataoecd/14/7/38341173.pdf>[08.07.2012] (Çalışmada bu rapor “Third Turkey” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

oluşturacaktır. Kanunun 282. madde gerekçesinde, suç eşyasını satın alma, kabul etme bulundurma veya kullanma eylemlerini, eşyanın suçtan kaynaklandığı bilerek doğrudan kastla işlenmesi halinde cezalandırılacağı ifade edilmektedir. Tanımlanan bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değeri, maddenin birinci fıkrasında tanımlanan aklama suçunun konusunu oluşturan malvarlığı değeri olmalıdır¹¹⁴⁷. Failin satın aldığı, kabul ettiği, bulundurduğu veya kullandığı malvarlığı değerinin suçtan kaynaklanan ve aklama işlemlerine tabi tutulan malvarlığı değeri olduğunu muhakkak surette bilmesi gerekmektedir. Ancak, bu madde failinin öncül suça iştirak etmemiş olması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla öncül suçu işleyen kişinin suç gelirini elinde bulundurması bu kapsam dahilinde değildir. Suç gelirini elinde bulunduran öncül suç faili, hiç bir suretle “bulundurma” eyleminden dolayı cezalandırılmayacaktır. *Bulundurma* kavramı var olmasını, hazır bulunmasını sağlamak anlamındadır. “*Karaparanın bulundurulması*” eylemi suç gelirinin muhafaza altında tutulması, saklanmasıdır. Bulundurmanın kabulü için suç kaynaklı değerın maliki olma şartı olmadığı gibi paranın fiziksel olarak failin yanında, uhdesinde bulundurma zorunluluğu da bulunmamaktadır. Paranın kişinin tasarruf (ekonomik ve hukuki tasarruf) ve hakimiyeti alanında olması yeterlidir¹¹⁴⁸. Ayrıca, kişinin yasadışı nitelikli değerleri mali kurumdaki hesabında tutması, fiziken yanında olmasa bile bildiği bir yerde muhafaza etmesi, bulundurma olarak değerlendirilmektedir¹¹⁴⁹. Bulundurma eylemi öncül suçun işlenmesine iştirak etmemiş üçüncü şahıslar tarafından gerçekleştirilebileceği gibi, öncül suçları işleyenler tarafından da gerçekleştirilebilir. Suç geliri sahipleri suç gelirini fiziksel olarak üzerinde, evinde, işyerinde, arabasında bulundurması, banka hesabında veya bankanın kiralık kasasında muhafaza etmesi yanında, suç konusu para ile satın alınan değerli taş/maden, antika eşya gibi değerleri üzerinde, evinde, işyerinde veya arabasında olması bulundurma eylemi kapsamına girmektedir. Bulundurma eylemi, niteliği gereği zamana yayıldığından mütemadi bir hareket niteliğindedir¹¹⁵⁰. Bulundurma eylemi, taşınır mallar için sözkonusudur¹¹⁵¹. Bulundurma eyleminin

¹¹⁴⁷ Özgenç, (Suç Örgütleri), op.cit., s.174.

¹¹⁴⁸ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.385; Dülger, op.cit., s.422; Değirmenci, op.cit., s.453.

¹¹⁴⁹ Idem.

¹¹⁵⁰ Kocasakal, loc.cit.

¹¹⁵¹ Taşdelen, (Hukuksal Açidan), op.cit., s.251.

düzenlenme nedenlerinden biri, suç örgütleri tarafından nakit haldeki paranın mali sisteme plase edilmeden değişim aracı olarak kullanılmasının engellenmesidir.

Kanun koyucu aklama suçuyla mücadele çerçevesinde Ceza Kanununun 282. maddesi haricinde 281. ve 283. maddeler ile suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme ve suçluyu kayırma eylemlerini suç olarak düzenlemiştir. Madde 281/1 fıkra hükmü:

“Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye bu fıkra hükmüne göre ceza verilmez”

şeklindedir. Bu madde hükmünün son paragrafındaki ifadeden, suçun işlenişine iştirak etmemiş olan kişilere suç delillerini yok etme, silme, gizleme, değiştirme veya bozma eylemlerinden dolayı cezai yaptırım uygulanacağı anlaşılmaktadır. İşlenmiş olan bir suçla ilgili delil ve eserlerin yok edilmesi, değiştirilmesi veya gizlenmesi, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını ve sonuçta ceza adaletinin gerçekleşmesinin engellenmesini önlemek amacıyla kanun koyucu tarafından bu madde hükmü düzenlenmiştir. Madde hükmünün faili, suçu işlememiş veya suçun işlenişine iştirak etmemiş olan üçüncü şahıslardır. Suçun işlenmesi ile elde edilen malvarlığı değerleri, aynı zamanda suç delili niteliği taşımaktadır¹¹⁵². Bu çerçevede suçu işleyen veya işlenişine iştirak eden kişinin, suçtan kaynaklanan değerleri gizleme ve değiştirme eylemlerinden dolayı herhangi bir cezai yaptırıma muhatap olmamaktadır; ancak, fail ile suç arasındaki illiyeti bağına kuran bu delillere meşruiyet görüntüsü verilmek amacıyla çeşitli işlemlere tabi tutulması eylemi, 282. madde hükmüne göre aklama suçunu oluşturmaktadır.

“Suç işleyen bir kişiye araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için imkân sağlayan kimse, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” hükmü ile (Y.T.C.K. m. 283), işlenmiş olan bir suçun failine suçun

¹¹⁵² Gürsel Yalvaç, **Karşılaştırmalı Gerekçeli T.C.K. - C.M.K. - C.G.T.İ.K. İlgili Kanunlar ve Yönetmelikler**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2008, s.433; Yılmaz, (Suçtan Kaynaklan), op.cit., s.24.

işlenişine herhangi bir şekilde iştirak etmeksizin yardımda bulunulması eylemi cezai müeyyide altına alınmış olmaktadır. Bu düzenleme ile suç işlendikten sonra failin herhangi bir şekilde yardım görmesini engelleme ve bu suretle ceza adaletinin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Suçun konusu daha önce işlenmiş olan bir suçun işlenişine herhangi bir şekilde iştirak etmiş olan bir kişidir. Bu kişi, önceki suçun faili veya şeriki olabilir. 281’nci, 282’nci ve 283’ncü madde hükümleri, ceza adaletinin gerçekleştirilmesi amacıyla kanun koyucu tarafından düzenlenmiştir.

5918 sayılı Kanunla değiştirilen Y.T.C.K.’nun 165. madde hükmü, bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyayı veya diğer malvarlığı değerini bu suçun işlenmesine iştirak etmeksizin satın alan, devreden, satan veya kabul eden kişi hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılmaktadır. 5918 sayılı Kanun değişikliğinden önce sadece suçun işlenmesiyle elde edilen eşya sözkonusu iken yapılan değişiklikle suçtan elde edilen malvarlığı değerleri de kapsam altına alınmıştır. Ayrıca, hükme “*satın alan ve kabul eden taraf*” ifadelerinin haricinde “*satan ve devreden taraf*” ifadelerinin eklenmesi suretiyle fail ile suç arasındaki irtibatı koparma amacıyla düzenlenen satış veya devir sözleşmesinin her iki tarafının da cezai yaptırıma bağlanması ile aklama suçunun amacına hizmet eden bir düzenleme yapılmıştır¹¹⁵³. Kanunun 165’nci madde hükmü 282’nci madde hükmünden farklı olarak, suç failinin suçun işlenmesiyle elde edilen eşya veya malvarlığı değerlerinin meşru görünüm kazandırılma amacıyla çeşitli işlemlere tabi tutma eylemlerinde bulunması gerekmemektedir. 165.’nci madde gerekçesi,

“Bu yeni suç ile T.C.K. 165. ’nci maddesinde tanımlanan suç eşyasını satın almak veya kabul etmek suçu arasında bir özel norm-genel norm ilişkisi sözkonusu olacaktır. Tanımlanan yeni suç, suç eşyasını satın almak veya kabul etmek suçundan farklı olarak, ancak doğrudan kastla işlenebilir. Yani failin, satın aldığı, kabul ettiği, bulundurduğu veya kullandığı malvarlığı değerinin, suçtan kaynaklanan ve aklama işlemlerine tabi tutulan malvarlığı değeri olduğunu muhakkak bilmesi gerekmektedir”

¹¹⁵³ Ibid., s.26.

Madde hükmü ve gerekçesinde yer alan ifadelerden kanun koyucunun aklama suçunun kapsamadığı işlemleri 165'nci madde hükmü ile yaptırıma bağladığı söylenebilir.

T.B.M.M. Adalet Komisyonu'nda aklama suçu madde metni üzerinde yapılan görüşmelerde de, “*çeşitli işlemlere tabi tutma*” hareketinin geniş kapsamlı olduğu belirtilmiş ve bunun yerine “*kullanma, iktisap etme, değerlendirme, dönüştürme, devretme, transfer etme, sınır ötesi harekete tabi tutma*” gibi uluslararası kavramların kullanılması gerektiği ifade edilmiştir¹¹⁵⁴. Ancak, komisyondaki bu görüşlerin aksine kanun koyucu muğlak bir kavram olan “*çeşitli işlemlere tabi tutma*” ifadesini kullanmayı tercih etmiştir. Meclis tutanaklarında kanun koyucunun serbest hareketli bir fiil düzenlemek suretiyle aklama suçunda her hareketi suç olarak kabul etmediği, belirli bir saik ile işlenen her hareketi suç olarak kabul ettiği ifade edilmektedir¹¹⁵⁵. Ancak, uluslararası belgelerde yer alan ve aklama suçu tanımında “*çeşitli işlemlere tabi tutma*” ifadesi yerine veya bu ifade yanında bir takım fiillere yer verilmesi belirlilik ilkesi açısından daha açık bir suç tanımına hizmet etmesi ve aklama suçunun ispatı sürecinde yaşanacak sıkıntılarında azalmasına katkı sağlayabilir. 4208 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemenin en son eylemi haricindeki eylemler, uluslararası düzenlemelerle benzerlik göstermekteydi. Aynı şeyi 282. mad. düzenlemesi için söylemek zordur.

5918 sayılı Kanun gerekçesinde; “1988 tarihli Viyana Konvansiyonu 3(1)(c)(i) ve Palermo Konvansiyonu 6(1)(b)(i) maddelerindeki aklama suçunu oluşturan “bulundurma” ve kullanma ”fiillerinin karşılığında mevzuatımızda yer verilmiş olmaktadır. Söz konusu Sözleşmelere göre “satın alma, kabul etme, bulundurma ve kullanma” fiillerinin suç oluşturabilmesi için, malvarlığı değerlerinin, bu fiillerin işlendiği sırada suçtan kaynaklanan ve aklama işlemlerine tabi tutulan malvarlığı değerleri olduğunun, fail tarafından muhakkak surette bilinmesi gerekmektedir. Bu suretle, söz konusu Sözleşmelerden kaynaklanan uluslararası yükümlülüğümüzün karşılanması amaçlanmaktadır”ve “2005/60 sayılı Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı Amacıyla Mali Sistemlerin Kullanılmasının Önlenmesine Dair Avrupa Birliği Direktifi başta olmak üzere A.B. müktesebatı ile uyum ve uluslararası alanda

¹¹⁵⁴ T.C. Adalet Bakanlığı, loc.cit.

¹¹⁵⁵ Idem.

sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüğümüzde yerine getirilmiş olmaktadır” ifadeleri kullanılmıştır. Gerekçede, Türkiye’nin taraf olduğu ve imzaladığı uluslararası sözleşmelere siyasi iktidarın duyarlılıkla yaklaştığı ve yeni düzenlemelerinde bu yönde olduğuna dair açıklamalar olmasına karşın Palermo ve Viyana Konvansiyonu’nda yer alan düzenlemelerle farklılıklar bulunmaktadır. Uluslararası düzenlemeler incelenecek olursa; Viyana Konvansiyonu m. 3 “suçlar ve yaptırımlar”¹¹⁵⁶ başlığı altında

- “Bir mamelekin bu suçlardan birinden veya bu suç veya suçlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, mamelekin yasadışı kaynağını gizlemek, olduğundan farklı göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla bu mamelekin başka bir mameleke dönüştürülmesi veya devredilmesi,
- Uyuşturucu suçlarından birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, hareketinin, gerçek sahibinin gizlenmesi ya da olduğundan farklı gösterilmesi,
- Uyuşturucu suçlarından ya da bu suçlara iştirakten kaynaklandığını bilerek, bu malvarlığının edinilmesi, sahip olunması, ya da kullanılması,
- Bir başkasını bu suçlardan birini işlemeye veya uyuşturucu veya psikotrop maddeleri kaçak olarak kullanmaya yöneltmesi, teşvik edilmesi,”

aklama suçu fiilleri olarak sayılmaktadır.

Palermo Konvansiyonu’nda “aklama suçu”¹¹⁵⁷:

- Madde 6/1(a)(i): Bir malvarlığının suçtan kaynaklandığını bilerek, yasadışı kaynağını gizlemek veya olduğundan farklı göstermek veya öncül suçun işlenmesine karışan herhangi bir şahsın eyleminin hukuki sonuçlarından kaçmasına yardım etmek amacıyla dönüştürülmesi veya devredilmesi,

¹¹⁵⁶ <http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirininaklanmasi/uluslararasıimucadele.aspx#> [04.08.2011].

¹¹⁵⁷ Idem.

- *Madde 6/1(a)(ii): Bir malvarlığının suç geliri olduğunu bilerek, gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, durumunun, hareketlerinin veya mülkiyetinin veya malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi,*
- *Madde 6/1(b)(i): Edinim anında suçtan elde edildiğini bilerek, malvarlığının iktisap edilmesi, bulundurulması veya kullanılması*
- *Madde 6/1(b)(ii): Suçların işlenmesine iştirak etmek, işlenmesi için örgüt kurmak veya anlaşımak, bu suçların işlenmesine teşebbüs etmek, yardım ve yataklık etmek, kolaylaştırmak veya yol göstermek eylemleridir.*

A.B. 91/308/E.E.C. sayılı Konsey Direktifi'nde, "karapara aklama suçu"¹¹⁵⁸:

- *"Bir malvarlığının öncül suçtan ya da bu tür suça iştirakten kaynaklandığını bilerek, bu malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek veya öncül suçun işlenmesine karışan herhangi bir şahsın, eylemlerinin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla malvarlığının niteliğinin değiştirilmesi ya da transfer edilmesi,*
- *Malvarlığının, öncül suçtan ya da bu suça iştirakten kaynaklandığını bilerek, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini, malvarlığına ilişkin hakları veya sahipliğini gizlemek,*
- *Alındığı tarihte, bir malvarlığının öncül suçtan ya da bu suça iştirakten kaynaklandığını bilerek, iktisap edilmesi, zilyetliği veya kullanılması,*
- *Yukarıdaki paragraflarda sözü edilen eylemlerden herhangi birinin işlenmesine iştirak, işlenmesi amacıyla teşekkül oluşturmak, teşebbüs, yardım ya da teşvik etmek, kolaylaştırmak ve yol göstermek"*

eylemleri ile gerçekleştirileceği kabul edilmektedir.

¹¹⁵⁸ Idem.

Strazburg Konvansiyonu, “karapara aklama suçları” başlığı altında¹¹⁵⁹:

“Taraflar, kasıtlı olarak işlenen aşağıdaki fiillerin kendi iç mevzuatlarına göre suç sayılması için gerekli olabilecek yasal ve diğer tedbirleri alacaktır.

- *Suçtan kaynaklanan gelir olduğunu bilerek, bunun kanunsuz olan kaynağını gizlemek veya tebdil etmek veya esas suçun işlenmesine karışan herhangi bir şahsın, eyleminin hukukî sonuçlarından kaçmasına yardım etmek maksadıyla bir malın değiştirilmesi veya nakledilmesi;*

- *Herhangi bir malın, bunun suçtan kaynaklanan gelir olduğunu bilerek, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini, bu malla ilgili hakları ya da mülkiyetini gizlemek veya tebdil etmek; ve her Taraf devletin anayasal ilkelerine ve hukuk düzenlerinin temel esaslarına bağlı olmak kaydıyla*

- *Teslim aldığı tarihte, suçtan hasıl olduğunu bilerek, bir malın iktisabı, zilyetliği veya kullanılması*

- *Bu maddeye göre ihdas edilen suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan teşekküle veya anlaşmaya iştirak etmek, işlenmesine teşebbüs etmek, işlenmesine yardım etmek, kolaylaştırmak, yol göstermek”.*

F.A.T.F. 40 Tavsiye kararlarında, “karapara aklama” tanımlaması¹¹⁶⁰;

- *“Hukuki neticelerden kaçınmak için suç içinde yer alan kimseye yardım etmek, bir malın kanunsuz kaynağını gizlemek veya değiştirmek veya o malın suçtan kaynaklandığını bilerek transfer etmek veya değiştirmektir.*

- *Bir malın suçtan kaynaklandığını bilerek, onun doğru tabiatını ve kaynağını, pozisyonunu, tasarrufunu, hareketini, üzerindeki haklarını veya sahibini gizlemek ve değiştirmektir.*

¹¹⁵⁹ Idem.

¹¹⁶⁰ Mavral, (Karapara Aklanma Süreci), op.cit., s.87; Aydın, (Değerlendirilmesi), op.cit., s.22.

- *Bir malın suçtan kaynakladığını veya suça iştirakten kaynaklandığını bilerek o malın elde edilmesi, sahiplenilmesi veya kullanılması*

olarak yapılmaktadır. Dolayısıyla ulusal mevzuatımızda tanımlanan aklama suçu fiilleri ile uluslararası sözleşmelerde tanımlanan aklama suçu fiilleri birbirlerinden farklıdır, her ne kadar sözleşmelere uyum sağlayacak şekilde değişikliklerin yapıldığı ifade edilse de gerçek olan bu ifadenin doğru olmadığıdır. 5918 sayılı Kanun’la yapılan değişiklikle aklama suçu fiillerini ifade de muğlak kavramlar kullanmak yerine uluslararası sözleşmelerde yer alan ifadeler ve 4208 sayılı Kanun’daki düzenlemeler gibi daha açık bir tanımlama yapılmasının bu suçun ispatı sürecine katkıda bulunacağı görüşündeyiz. Ayrıca, kanun koyucunun aklama suçunu iki seçimlik hareket olarak düzenlemesi ve “çeşitli işlemlere tabi tutma” gibi yeterince açık olmayan bir ifadenin kullanılması da Y.T.C.K.’nin suçta ve cezada kanunilik ilkesi (m. 2) ile bağdaşmamaktadır. Madde hükmünde “kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbirleri uygulanamaz” ifadesi yer almaktadır. Kanunun amacına ilişkin maddesinde ifade edilen kişi hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınabilmesi için hangi fiillerin suç teşkil ettiğinin kanunda açık bir şekilde belirlenmesi gerekir. Kanun madde gerekçesinde, Anayasamızda da ifade edilen ve evrensel nitelikteki “kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesinin gereği olarak suçların tanımlanması ve yine suçta ve cezada kanunilik ilkesinin doğal bir sonucu olan evrensel ilke niteliğindeki ceza kanunlarının uygulanmasında kıyasa başvurulamayacağı vurgulanmaktadır. Kanunilik ilkesi dört önemli hukuksal güvenceyi de beraberinde sağlamaktadır. 1) Belirlilik, 2) Aleyhe kanunun geçmişe yürüme yasağı, 3) Kıyas yasağı, 4) Örf ve adete dayanarak suç ve ceza koyma yasağıdır¹¹⁶¹. Bu hukuksal güvencelerden belirlilik ilkesine göre, kanunda suç ve ceza düzenlemelerinin açık ve net anlaşılır olması gerekmektedir. Elbette, kanun hükmünde aklama suçunun bütün olasılıklarını belirtmek imkansız ve öngörülemezdir; ancak, açık, belirli ve ayrıntılı olarak açıklanacak aklama suçu tanımları yapmak imkansız değildir. Kanun koyucu böyle bir düzenleme ile olabilecek tüm ihtimalleri, olasılıkları suç kapsamı dahiline almak istemektedir¹¹⁶². Çeşitli

¹¹⁶¹ Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006, s.42; Yılmaz, (Suçtan Kaynaklanan), op.cit., s.32.

¹¹⁶² Gökçe, op.cit., s.49.

işlemlere tabi tutma eylemi ifadesi ile önceden belirlenemeyecek, sayılamayacak bir çok fiili içermektedir¹¹⁶³.

Kanun koyucu, 282. madde gerekçesinde, yurt dışında işlenmiş olan suç kaynaklı gelirin meşru yolla elde edilmiş bir para görünümüyle yabancı sermayeyi teşvik mevzuatı çerçevesinde ülkeye sokulması halinin “*çeşitli işlemlere tabi tutma eylemi*” olarak kabul edilmesi gerektiği yönünde bir örnekleme yapmıştır. Bu örnekte, esasen suç gelirinin ülkeye fiziki bir girişi değil anılan mevzuat çerçevesinde hukuki nitelikli bir işlem çerçevesinde eylemin gerçekleştirilmesi sözkonusudur¹¹⁶⁴. Ayrıca, kanun koyucunun gerekçedeki örneğe dayanarak yurt dışından gelen veya gelecek yabancı sermayeye ne derecede suç geliri ve suç gelirinin aklama eylemi olabileceği hassasiyeti ile baktığı önemli olmasına karşın, “*Varlık Barışı*” veya benzer sıfatlar altında yapılan düzenlemelerle bir tezatlık yaratılmaktadır.

(b.b.c) suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerlerini satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma

Kanun koyucu 282/1 fıkradaki aklama suçu eylemleri haricinde öncül suçun işlenmesine iştirak etmemiş kişileri, “*birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alma, kabul etme, bulundurma ve kullanma*” eylemlerinden dolayı aklama suçu işlediğini kabul etmekte ve iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırmaktadır (m.282/2). Maddeye ikinci fıkra olarak eklenen hükümle, yeni bir suç ihdas edildiği ve buna göre suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçunun konusunu oluşturan malvarlığı değerini bu özelliğini bilerek satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma fiilleri ayrı bir suç olarak kabul edilmektedir. Ancak, seçimlik hareketli bu suç dolayısıyla failin cezalandırılabilmesi için birinci fıkra tanımlanan suçun işlenişine iştirak etmemiş olması gerekmektedir. Maddenin 282/2 fıkra hükmünde düzenlenen suçun maddi konusunu aklanmış malvarlığı değerleri oluşturmaktadır. Aklanmış malvarlığı değerlerinin satın alınması ve kabul edilmesi suçu açısından öncül suç, suç gelirlerinin aklanması suçu ve suçun manevi unsuru da, failde kastın yanında mutlaka

¹¹⁶³ Değirmenci, op.cit., s.459.

¹¹⁶⁴ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.89.

suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin suçtan elde edildiğinin bilme unsuru aranmaktadır.

Karaparanın bulundurulması eylemi, suç gelirinin muhafaza altında tutulması, saklanmasıdır. Bulundurmanın kabulü için paranın maliki olması, paranın fiziksel olarak suçlunun yanında olması, taşınması şart olmadığı gibi aklanan değer kişinin tasarrufu (ekonomik ve hukuki tasarruf) ve hakimiyet alanında olması yeterlidir¹¹⁶⁵. Kişinin, suçun konusu oluşturan malvarlığı değerlerinin fiziksel olarak üzerinde, evinde, işyerinde, arabasında bulundurulması, banka hesabında veya bankanın kiralık kasasında muhafaza etmesi yanında, suç konusu para ile satın alınan değerli taş/maden, antika eşya vb. şeyleri üzerinde, evinde, işyerinde veya arabasında olması da bulundurma eylemidir. Bu bulundurma eylemi, anlaşılacağı üzere taşınır mallarla gerçekleştirilir. Bulundurma eylemi, niteliği gereği zamana yayıldığından, mütemadi bir hareket niteliğindedir¹¹⁶⁶.

Bu yeni suç ile Türk Ceza Kanunu'nun 165'inci maddesinde tanımlanan suç eşyasını satın alma veya kabul etme suçu arasında bir özel norm - genel norm ilişkisi söz konusu olacaktır. Tanımlanan bu yeni suç suç eşyasını satın alma veya kabul etme suçundan farklı olarak ancak doğrudan kastla işlenebilir. Kısaca, failin satın aldığı, kabul ettiği, bulundurduğu veya kullandığı malvarlığı değerinin suçtan kaynaklanan ve aklama işlemlerine tabi tutulan malvarlığı değeri olduğunu muhakkak surette bilmesi gerekmektedir.

Kanun koyucu madde gerekçesinde, 1988 tarihli Viyana Konvansiyonu'nun 3(1)(c)(i) ve Palermo Konvansiyonu'nun 6(1)(b)(i) maddelerindeki aklama suçunu oluşturan “**bulundurma**” ve “**kullanma**” fiillerinin karşılığının 282. maddenin 2. fıkra hükmü ile mevzuatta yer verildiği; ayrıca söz konusu “sözleşmelere göre, ‘*satın alma, kabul etme, bulundurma ve kullanma*’ fiillerinin suç oluşturabilmesi için malvarlığı değerlerinin bu fiillerin işlendiği sırada suçtan kaynaklanan ve aklama işlemlerine tabi tutulan malvarlığı değerleri olduğunun fail tarafından muhakkak surette bilinmesini gerektirdiği” ifade edilmiştir.

¹¹⁶⁵ Değirmenci, op.cit., s.127; Dülger, op.cit., s.422; Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.25; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.385.

¹¹⁶⁶ Idem.

Viyana Konvansiyonu'nun 3(1)(c)(i) maddesi hükmü¹¹⁶⁷:

“(b) (i) Bir mamelekin bu fıkranın (1. fıkranın) (a) bendindeki suç veya suçlardan birinden veya bunlara kaynaklandığını bilerek, mamelekin gayri meşru kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla, bu mamelekin başka bir mameleke dönüştürülmesi veya devredilmesi;

(ii) 1. fıkranın (a) bendinde belirtilen suçlardan birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, bulunduğu yerin, hareketlerinin, üzerindeki yararlanma hakkının, üzerindeki hakların ve kime ait olduğunun gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi,

(c) Ülkelerin anayasal ilkeleri ve hukuk sistemlerinin temel ilkeleri saklı kalmak üzere:

*(i) **Elde edildiği anda 1. fıkranın (a) bendinde düzenlenen suçlardan birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, bir malvarlığının iktisap edilmesi, bulundurulması veya kullanılması,***

Bu maddede yer alan suçlardan herhangi birine katılımı, bu amaçla örgütlenilmesi veya işbirliği yapılması, teşebbüste bulunulması ve suçun işlenmesine yardımcı olunması, kolaylık sağlanması ve yol gösterilmesi”

Palermo Konvansiyonu'nun 6. maddesinin 1. fıkrasında aklama suçu¹¹⁶⁸:

“1. Her taraf devlet, kendi iç hukukunun temel ilkelerine uygun biçimde, aşağıda belirtilen eylemleri, kasten işlendiği takdirde, suç haline getirmek üzere yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır.

(a) (i) Suç geliri olduğu bilinen malvarlığının yasa dışı kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya öncül suçun işlenmesine karışmış olan herhangi bir kişiye işlediği suçun yasal sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla dönüştürülmesi veya devredilmesi;

¹¹⁶⁷ <http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirininaklanmasi/uluslararasıimucadele.aspx#> [04.08.2011].

¹¹⁶⁸ Idem.

- (ii) Bir malvarlığının suç geliri olduğunu bilerek; gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, kullanımının, hareketlerinin veya mülkiyetinin veya malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi.
- (b) Kendi hukuk sisteminin temel kavramlarına tabi olarak:
- (i) **Tesellüm anında bu tür bir malın suç geliri olduğunu bilerek; malın edinilmesi, bulundurulması veya kullanılması.**
- (ii) Bu maddede belirtilen suçlardan herhangi birini işlemeye veya teşebbüse örgütlü olarak veya suç işleme konusunda anlaşarak yardım, yataklık, kolaylaştırmak ve yol göstermek suretiyle katılmak.”

Viyana ve Palermo Konvansiyonu hükümleri incelendiğinde, gerekçede ifade edildiği gibi böyle bir düzenlemelerin olmadığı görülmektedir. Sözleşme hükümlerine göre ön suçlardan birinden veya ön suçlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, bir malvarlığının iktisap edilmesi, bulundurulması veya kullanılması tipik fiillerine yer verilmiştir¹¹⁶⁹. Diğer bir ifade ile suçun konusu, aklama suçunun konusu değil doğrudan ön suçun geliridir. 5918 sayılı Kanun’la düzenlenen hükümde 282/2. fıkradaki suçun oluşabilmesi için suç gelirinin değil, aklama suçuna konu olmuş değerın satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması veya kullanılması gerekmektedir. Sonuç olarak, konvansiyonlarda olmayan bir düzenleme, fıkra gerekçesinde varmış gibi gösterilmektedir.¹¹⁷⁰

(c) Fail

Hukukun süjesi olan insanın iradi hareketi sonucunda kanunda yazılı suçu oluşturan eylemi gerçekleştirmesi ile o suçun faili olur. Ceza hukukunda gerçek kişi, iradi hareket kabiliyeti sonrasında suçun faili olma niteliğine sahiptir. Y.T.C.K. nun 20. madde hükmünde de, “*cezai sorumluluk şahsidir*” şeklinde açıkça belirtildiği üzere cezai sorumluluk hukuka aykırı fiili işleyen ve faillik vasfını taşıyan kişiye aittir. Suç

¹¹⁶⁹ Engin Akın, “5918 Sayılı Kanun’un Getirdiği Değişiklikler Çerçevesinde Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.200, Ağustos: 2009, makale no:15094, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/readframe.asp?file_name=20090815094.htm[01.07.2010].

¹¹⁷⁰ Idem.

ve ceza politikası gereği sadece gerçek kişiler suç faili olabilir ve gerçek kişiler hakkında ceza yaptırımına hükmedilebilir.

Karapara aklama suçunun faili herkes olabilir. Kanunda kullanılan ifadelerden ve seçimlik hareketli aklama eylemini icra edenlerin; kısaca, öncül suçu işleyen ve bu suça iştirak edenler ve yardımcı olanlar dışında üçüncü şahıslarda bu suçun failleri olabilmektedir. Y.T.C.K.'nın m. 282/(1) fıkra hükmüne göre, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizleyen veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutanlar ifadesi ile aklama suçunun herhangi bir kişi tarafından işlenebileceği ifade edilmektedir. Bu fıkra hükmüne göre, aklama suçunun faili öncül suçun işleyen/iştirak eden kişiler veya öncül suça iştirak etmemiş kişilerdir.

Y.T.C.K.'nın m. 282/(2) fıkra hükmüne göre, öncül suçun işlenişine iştirak etmeksizin suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerlerini bu özelliğini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişi suçun failidir. Bu madde hükmünde iki suçun işlenişine iştirak etmemiş olan kişinin failliği sözkonusudur. İlk suç, öncül suç; ikinci suç ise, maddenin birinci fıkrasındaki öncül suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçudur. Fail, aklama sürecinde suç kaynaklı olduğunu bilerek malvarlığı değerini satın alma, kabul etme, bulundurma ve kullanma eylemlerini gerçekleştirmesi gerekmektedir. Ayrıca, suçun failinin satın aldığı, kabul ettiği bulundurduğu veya kullandığı malvarlığı değerlerinin suçtan kaynaklanan ve aklama işlemlerine tabi tutulan malvarlığı değerleri olduğunu muhakkak surette bilmesi gerekmektedir.

Madde düzenlemelerinde kanun koyucu, suçun konusu itibariyle mahsus suç olmadığını ve bu aklama suçunu, öncül suçu işleyen/ler ve suça iştirak eden/ler tarafından işlenebileceği gibi bunların dışında öncül suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan üçüncü şahıslar tarafından da işlenebileceğini ifade etmiştir.

4208 sayılı Kanunu'n m. 2/b fıkra hükmüne göre, karaparanın meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi eylemi ancak, öncül suç faili tarafından işlenebilirken; iktisap edilmesi ve bulundurulması eylemleri ancak öncül suç failinin

haricindeki üçüncü kişiler tarafından işlenebilecektir. Karaparanın kullanılması, kaynağının, niteliğinin, zilyedinin, malikinin değiştirilmesi, karaparanın gizlenmesi, karaparanın sınır ötesi harekete tabi tutulması veya sınır ötesi hareketinin gizlenmesi hareketleri ise hem öncül suç faili hem de üçüncü kişiler tarafından işlenebilecektir¹¹⁷¹. 4208 sayılı Kanun'da öncül suç faileri, karapara elde edenler şeklinde ifade edilmiştir. TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu tarafından 4208 sayılı Kanunu'nun kabulü aşamasında hazırlanan raporda, öncül suç faili ile üçüncü şahıslar tarafından işlenen fiillere açıklık getirilmesi amacıyla maddenin böyle düzenlendiği belirtilmiştir¹¹⁷². 4208 sayılı Kanun'da, karapara aklama suçunun öncül suçu işleyenlerle belli bir akrabalık ilişkisi içinde olan kişiler tarafından işlenmesi durumunda bu akrabalık ilişkisinin varlığı cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak kabul edilmişti; ancak, Y.T.C.K.'da böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir. İşlenen aklama suçunun faili yönünden, bir akrabalık ilişkisinin şahsi cezasızlık veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak görülmemesi doğru bir yaklaşımdır¹¹⁷³.

Madde 282/(3) hükmüne göre, bu suçun kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde suç faili sıfatını bu konumda olan kişiler olarak belirlemiş ve suçun ağırlatıcı nedenleri arasında saymıştır. Böylece, öncül suçu işleyenler dışında mali piyasalarda faaliyet gösteren sektörde çalışan kişiler, serbest meslek erbabları (bankacılar, yatırım fonu yöneticileri borsa çalışanları, brokerlar, mali müşavirler, muhasebeciler emlak alım-satımı yapanlar gibi) ile kamu görevlilerinin (kamu kurum çalışanları, bürokratlar, noterler, avukatlar gibi) mesleklerini icraları sırasında suçun niteliğine uyan eylemlerden dolayı Y.T.C.K.'nın m. 282/3. fıkrası uyarınca bu kişilere verilecek hapis cezası yarı oranda arttırılacaktır. Görevli veya yetkililerin işleyebileceği fiiller, doğrudan karaparanın aklanmasına yönelik fiillerden ziyade karapara aklamanın veya karaparaya kaynaklık eden suçların ortaya çıkarılmasını, bu suçlardan sağlanan kazançlar el konulmasını veya müsadere edilmesini, bu suçların faillerinin tespit edilmesini, bulunmasını, gözaltına

¹¹⁷¹ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.256; Dülger, op.cit., s.460; Değirmenci, (5237 Sayılı), op.cit., s.114.

¹¹⁷² Ibid., s.447; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.374.

¹¹⁷³ Özgenç, (Suç Örgütleri), op.cit., s.158.

alınmasını veya tutuklanmasını önlemeye yöneliktir¹¹⁷⁴. Bu düzenleme ile sözkonusu bulunduğu görev veya mevkinin sağladığı kolaylıktan yararlanarak suç gelirlerinin aklanmasına yardımcı olacak eylemlerde bulunanların cezalandırılması amaçlanmaktadır.

Madde 282/(4) hükmüne göre, “*Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır*” hükmü ile suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek cezanın bir kat artırılması öngörülmektedir. Ancak, bu suçtan dolayı verilecek artırılmış ceza örgüt kurma, yönetme veya örgüte üye olma suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmemektedir. Kanun koyucu, 4208 sayılı Kanun’daki benzer hükme yeni düzenlemede de yer vermektedir. Kanunda, aklama suçu failinin yabancı veya ülke vatandaşı olması açısından herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Türkiye’nin kara, hava ve deniz saha sınırları içinde işlenmiş olan aklama eylemini icra eden her kimse kanunda yazılı hükümlere göre cezalandırılacaktır.

Y.T.C.K.’nin 20. madde (2). fıkra, “*Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır*” hükmünün madde gerekçesinde, suç ve ceza politikası gereği tüzel kişilerin suç faili olamayacağı; ancak, işlenen suç dolayısıyla özel hukuk tüzel kişileri hakkında güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlara hükmedilebileceği belirtilmektedir. Tüzel kişinin aklama suçunu (m. 282/5) işlediğinden bahsedilebilmesi için tüzel kişinin faaliyet alanına giren ve tüzel kişiliğin sağladığı kolaylıklarla tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi gerekir¹¹⁷⁵. Madde hükmü gereği, tüzel kişiliğe kanunda öngörülen güvenlik tedbirleri yaptırımına gidilmesi suçu işleyen tüzel kişi yöneticilerinin cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır¹¹⁷⁶.

Uluslararası düzenlemelerde “*aklama suçu faili*” açısından önem arz eden bir husus bulunmaktadır. Bu husus, öncül suç failinin aklama suçunu işlemesi halinde cezalandırılıp cezalandırılmayacağıdır. İlke olarak, aklama suçunu herkes

¹¹⁷⁴ Esen Aydınşakir, **Karapara Aklamayla Mücadele**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın: 2008, s.10.

¹¹⁷⁵ Ibid., s.114

¹¹⁷⁶ Idem; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.375.

işleyebilmekle birlikte bu istisnai durumda aklama suçunun faili ancak öncül suçu işleyerek gelir elde eden şahıslar dışındaki üçüncü kişiler olabilmektedir¹¹⁷⁷. Palermo Konvansiyonu m. 6/2 fıkrasında, sözleşmeye taraf ülkenin iç hukukunun temel ilkelerinin gerekli kılması halinde öncül suç işleyen faillerin aklama eylemlerinden dolayı cezalandırılmamalarının sağlanabileceği yönündedir. Böyle bir uygulama ülkenin tercihine kalmaktadır. Bazı ülkeler iç hukuk düzenlemelerinde bu tip bir düzenlemeye yer vermektedir. Failin hem aklama hem de öncül suçun faili olması durumunda sadece öncül suçtan dolayı cezalandırılacaktır. Ülkemizde böyle bir uygulama benimsenmediğinden kendi kendini aklama eyleminde (self-laundering) fail hem öncül suçtan hem de aklama suçundan ayrı ayrı cezalandırılmaktadır.

(d) Mağdur

İşlenen her suçun bir fail olduğu gibi hukuka aykırı eylemler sonrasında haksızlığa uğrayan mağdur bir taraf da bulunmaktadır. Suçun mağdurunu belirleyebilmek için suçla ihlal edilen hukuki menfaatin belirlenmesi gerekmektedir. “*Mağdur*” terimi, suçun konusunun ait olduğu kişi veya kişileri ifade etmektedir¹¹⁷⁸. *Mağdur* ve *suçtan zarar gören* kavramları birbirinden farklı olmalarına rağmen, doktrinde birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Bir suçun işlenmesiyle hukuk tarafından korunan menfaatleri doğrudan veya dolaylı olarak ihlal edilen kimse, suçtan zarar görendir. Mağdur, genel olarak işlenen fiil nedeniyle haksızlığa uğramış kişi anlamına gelmektedir. Ceza hukuku kavramı olarak suçun konusunun ait olduğu kişi ve kişileri ifade etmektedir¹¹⁷⁹. Mağdur, aynı zamanda suçun işlenmesinden zarar gören kişi olmakla birlikte; suçtan zarar gören, her zaman suçun işlenmesi dolayısıyla mağdur edilen kişi olmayabilir.

Türk hukukunda, aklama mağdurunun ilk bakışta tespit edilmesi mümkün değildir¹¹⁸⁰. Bundan dolayı, doktrinde aklama suçları mağduru olmayan suçlar arasında sayılmaktadır¹¹⁸¹. Doktrinde insan dışında aile, devlet, tüzel kişi, kişi toplulukları,

¹¹⁷⁷ Gökçe, op.cit., s.57.

¹¹⁷⁸ Özgenç, (Türk Ceza Hukuku), op.cit., s.209; Koca ve Üzülmüş, loc.cit.

¹¹⁷⁹ Idem.; Özgenç, loc.cit.

¹¹⁸⁰ Değirmenci, op.cit., s.450.

¹¹⁸¹ Idem.; Taşkın, op.cit., s.262.

devletler topluluğu gibi kurum ve organların suçtan zarar gören taraf oldukları; suçun mağduru olamayacakları¹¹⁸² yönünde görüşler bulunmaktadır. Karşıt görüş ise, gerçek kişilerin, tüzel kişilerin, aile, toplum veya devletler topluluğu gibi tüzel kişiliği olmayan sosyal topluluklarında¹¹⁸³, suçun mağduru olabilecekleri yönündedir. Bu görüşü savunanlar, karapara aklama, rüşvet verme, yolsuzluk yapma, ihaleye fesat karıştırma, vergi kaçırma, evrakta sahtekarlık yapma gibi suçlardan bireylerin mağdur taraf olabileceği; ama, asıl mağdurun devlet olduğu ve neden olarak da bu mağduriyetten dolayı şikayetçi olan tarafın bulunmamasını göstermektedirler. Karapara aklama eylemlerinde de genellikle bireysel mağduriyetin söz konusu olmadığı yönünde görüş bulunmaktadır¹¹⁸⁴. Uyuşturucu madde kullanan kullanıcıların mağdur oldukları söylenemez; çünkü, bu kişiler sonuçlarını önceden öngörerek kendi istek ve iradeleri ile bu maddeleri kullanmaktadırlar. Bu görüşün aksine, tüzel kişilerin suçtan zarar görmüş kişiler olabileceği, devletin bir hak süjesi olmadığı sadece bireylerin hak süjesi olabileceği, bu nedenden ötürü de suçun mağdurunun ancak gerçek kişiler olabileceği görüşü savunulmaktadır. Doktrinde kimlerin mağdur olabileceği hususunda farklı görüşler bulunmaktadır. Ancak, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda suçun belli bir mağdurunun olmaması¹¹⁸⁵, suç gelirlerinin aklanmasından doğrudan zarar görenin olmaması, toplumu oluşturan ve hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip olanların aklama suçunun mağduru olacağı gerçeği yadsıyamaz. Aklama suçunun olumsuz yönleri, toplum üzerine doğduğundan¹¹⁸⁶, suçun mağduru ve suçtan zarar gören genel olarak kamu düzeni, toplum ve toplumu oluşturan bireylerdir¹¹⁸⁷.

(e) Netice

Suçun kanuni tanımında yer alan maddi unsurlardan bir diğeri de, neticedir. Bir suçun kanuni tanımlanmasında bir unsur olarak neticeye yer verilmiş ise, suçun tamamlanabilmesi için neticenin gerçekleşmesi gerekecektir. Ancak, kanuni

¹¹⁸² Koca ve Üzülmüş, loc.cit.; Artuk, Gökçen ve Yenidünya, op.cit., s.307; Dülger, op.cit., s.477.

¹¹⁸³ Toroslu, op.cit., s.44; Zafer, op.cit., s.114.

¹¹⁸⁴ Taşkın, loc.cit.

¹¹⁸⁵ Idem.; Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.71; Değirmenci, op.cit., s.303.

¹¹⁸⁶ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve A.Caner Yenidünya, **5237 Sayılı Yeni T.C.K.'ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I**, Ankara: Turhan Yayınevi, 2006, s.474.

¹¹⁸⁷ Özgenç, (Suç Örgütleri), op.cit., s.159; Yılmaz, (Suçtan Kaynaklanan), op.cit., s.117; Dülger, op.cit., s.479.

tanımlamada neticeye yer verilmemişse kanun maddesinde tanımlanan fiilin gerçekleştirilmesi ile suç tamamlanmış sayılacaktır. Y.T.C.K. m. 86 “*Kasten Yaralama Suçunda*”, failin başkasının sağlığını ve algılama yeteneğini bozacak şekilde yaralamış olma neticesi ile suç oluşmaktadır. Aklama suçu, soyut tehlike suçudur. Aklama suçu eylemlerinin fail tarafından gerçekleştirilmesi dışında herhangi bir neticenin gerçekleşmesi aranmamaktadır¹¹⁸⁸. Soyut tehlike suçlarında, soyut ve objektif bir denetimle suçun tamamlanması için hareketin yapılmış olması yeterli olmaktadır¹¹⁸⁹. Kısaca, kanunda yazılı fiilerin yapılması ile aklama suçu tamamlanmış olmaktadır. Aklama işlemlerine tabi tutulan suç gelirlerinin, aklanmış olup olmaması suçun oluşması açısından önem taşımamakta, gerçekleştirilen eylemler sonrasında aklamanın başarıya ulaşip ulaşmadığı neticesi de aranmamaktadır. Önemli olan, kanun maddesinde yazılı aklama eylem ve işlemlerinin gerçekleştirilmiş olmasıdır.

(f) Nedensellik ilişkisi

Suç gelirini aklama suçu, sırf hareket suçudur. Sırf hareket suçlarında, failin eyleminden dolayı karşı tarafın (mağdurun) malvarlığında bir azalmaya yol açılmasına gerek yoktur. Kanunda belirtilen eylem ve işlemlerde bulunması yeterlidir. Failin kanunda yazılı eylemleri gerçekleştirmesi ile suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu oluşmuş olmaktadır. Suçun oluşması için neticenin aranmadığı suçlar, sırf hareket suçlarıdır. Bu özelliğinden dolayı aklama suçu, soyut tehlike suçudur. Soyut tehlike suçlarında, soyut ve objektif bir denetimle suçun tamamlanması için hareketin yapılmış olması yeterli olmaktadır¹¹⁹⁰. Soyut tehlike suçları, kanun koyucu tarafından bazı hukuki değerleri daha etkin koruyabilmek ve bunları ihlal eden davranış dolayısıyla failin cezalandırılabilmesi için suçun konusu üzerinde herhangi bir zararın gerçekleşmesine gerek görmemiş, zarara uğrama tehlikesini yaratabilme imkanı¹¹⁹¹ ile suçun kanuni tanımında yer alan hareketlerin işlenmesi yeterli sayılmıştır.

Nedensellik ilişkisi, suçun hareket fiili ile netice arasında bir bağın bulunması halidir. Ancak, aklama suçunda sırf hareket suçu olma özelliğinden dolayı, aklama

¹¹⁸⁸ Ibid., s.543.

¹¹⁸⁹ Zafer, op.cit., s.149.

¹¹⁹⁰ Idem.

¹¹⁹¹ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, op.cit., s.407; Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.149.

eyleminin gerçekleştirilmesi suçun oluşması için yeterlidir. Sonrasında malvarlıkların yasal görünüm kazandırılıp kazandırılmadığı; kısaca, aklanıp aklanmadığı sonucu ile ilgilenilmediğinden hareket ile netice arasında nedensellik bağı bulunmamaktadır.

(g) Öncül suçun ön şart olarak suçun yapısal unsuru olup olamayacağı sorunu

Kanuni tanımında suç fiilinin önceden var olması gereken ve ön şart niteliğindeki bir suçun varlığına bağlı olması halinde suçun unsurları arasında sayılıp sayılamayacağı yönünde doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, ön şart niteliğinin temelde suçun unsurlarından farklı olmadığı ve mantiken fiilden önce meydana geldiklerinden suçu inceleme bakımından varlıklarının kabulü ve suçun unsurlarından ayrı olarak incelemenin faydalı olacağı yönündedir¹¹⁹². Diğer bir görüşe göre ise, ön şart diye suçun unsurlarından ayrı bir unsurdan söz etmeye gerek olmadığı, ön şart denilen hallerin aslında unsurdan başka bir şey olmadığı, unsurlardan bağımsız görülemeyeceği, ön koşul olarak adlandırılan halin gerçekleşmemiş olması suçun oluşmasını engelleyeceğinden bunların unsur kavramına dahilinin gerektiği yönündedir¹¹⁹³. Aklama suçunun oluşabilmesi için öncelikle gerekli olan unsurlar;

- Öncül suçun işlenmiş olması,
- İşlenen suç sonucunda bir ekonomik değer elde edilmiş olması,
- Yasadışı elde edilen ekonomik değere meşru yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla çeşitli işlemlere tabi tutulmasıdır.

- Yukarıda sayılan unsurlardan ilk ikisi, aklama suçunun ön şartlarıdır. Bu şartlar gerçekleşmediği takdirde ortada elde edilmiş suç geliri olmadığından aklama suçu da söz konusu olmayacaktır. Aklama suçunun maddi konusu, öncül suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerleridir. Aklama suçunun ön koşullarından olan öncül suç ile aklama suçu arasında kuvvetli bir bağ bulunsa da, bu suçun maddi unsurları arasında sayılmasını gerektirmemektedir. Aklama suçunun, bu suça kaynaklık eden öncül suçtan ayrı bir suç olarak sayılmasındaki asıl amaç suç

¹¹⁹² Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım I**, 12. Basım, İstanbul: Beta Basım, 1997, s.454.

¹¹⁹³ Nurullah Kunter, **Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi**, İstanbul, 1955, s.73 ; Zafer, op.cit., s.116.

gelirlerinden yararlanan kişileri bu gelirlerden mahrum etmek suretiyle kazanç elde etme amacıyla işlenen suçların engellenmesidir¹¹⁹⁴. Aklama suçu, öncül suçtan bağımsız bir suçtur. Ve her suçun maddi unsurları farklıdır.

(2) Manevi unsur

Ceza hukukunun hareket noktasını, ceza normunun muhatabı olan insan tarafından gerçekleştirilen bir fiil oluşturmaktadır. “*Fiil*”den kasıt, ceza hukukunu esas alan, ceza kanunlarına göre suç sayılan ve dış dünyada bir değişikliğe neden olan etkili bir hareketin icrasıdır¹¹⁹⁵. Hareketin icrası ile kişi arasındaki manevi bağı ifade etmek için suçun unsurları arasında sayılan manevi unsurdan söz edilir. Suçun oluşumunda, suç ile kişi arasındaki manevi bağın kurulamaması halinde suçun oluşmadığı kabul edilmektedir.

Y.T.C.K. m. 21/1 fıkra hükmü, aklama suçunun oluşmasını, kastın varlığına bağlamaktadır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir. Failin iradi hareketinin kanunda yer alan hükümlere göre bir şeyi yapmasının veya yapmamasının neticesi olan bir fiilden sorumlu tutulabilmesi için, suçun kasdi olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Suçun manevi unsurunun oluşması için, fail, eyleminin neticesini bilerek ve isteyerek gerçekleştirmelidir. Doktrinde genel kabul gören kast tanımlamaları, genellikle birbirlerini tamamlayan ve destekler nitelikte tanımlamalardır. Bu tanımlamalar; kişinin suç teşkil eden fiili ve neticelerini bilmesi ve istemesi, fiili bilerek ve isteyerek işlemesi, fiilin bilerek ve istenerek işlenmesi veya maddi unsurları bilinmesi ve istenmesi olarak ifade edilmiştir. Bu şekilde yapılan kast tanımlamaları, “*genel kast*” tanımlamalarıdır. Genel kastta, faili harekete geçiren saikin ve failin amacının önemi bulunmamaktadır¹¹⁹⁶. Saikler ilke olarak hukukun dışında kalır; ancak, suçta özel kastın arandığı hallerde göz önünde tutulurlar¹¹⁹⁷. *Saik*, faile suçu işleme kararı verdiren etken; *amaç* ise failin suçu işlerken gerçekleştirmek istediği neticedir. Aklama suçunun manevi unsuru, suç tipinde yer alan bazı hareketler

¹¹⁹⁴ MA.S.A.K., (2011), op.cit., s.6.

¹¹⁹⁵ Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.122.

¹¹⁹⁶ Zafer, op.cit., s.184.

¹¹⁹⁷ Kadir Gündoğan, Cihan Koç ve Hasan Nuri Ünlü, **Türk Hukuk Sisteminde Kast ve Taksir**, Ankara: Bilge Yayınevi, 2010, s.51.

açısından suç işleme kastının yanı sıra maksat unsurunun da aranması ve özellikle suçun manevi unsurunun ispatı açısından aşılması gereken bazı sorunları içermesi nedeniyle önemlidir¹¹⁹⁸. Aklama suçu işlendiği iddiasıyla yapılan yargılamalarda, suçun hareket unsuru bir şekilde ortaya çıkartılsa bile faildeki manevi unsurun ispatının zorluğu nedeniyle güçlükler yaşanmaktadır¹¹⁹⁹.

Aklama suçunda failin neticeyi bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi, suçun manevi unsurunun oluşması bakımından yeterli sayılmaktadır. “*Bilme*” unsurunun, aklamayı oluşturacak hareketin gerçekleştirilmesinden önce veya hareketin yapılması anında failde bulunması gerektiği kabul edilmektedir. Aklama suçunun koşulu olan öncül suç failinin, aklama eylemlerini gerçekleştirmesi halinde bu kişide bilme unsurunun aranmasına gerek yoktur. Çünkü, fail, aklamaya konu değerlerin suç kaynaklı olduğunu bilmekte ve onlara yasal görünüm kazandırmak amacıyla aklama eyleminde bulunduğu kabul edilmektedir. Burada önemli olan, öncül suçu işleyen kişi ve öncül suça iştirak etmiş olanların dışındaki üçüncü şahısların aklama suçunun faili olması halinde failin söz konusu hukuka aykırılığı bilip bilmediğidir. Failin bu eylemden dolayı cezalandırılabilmesi; ancak, failin hukuka aykırılığı bildiğini ispat edecek delillerle ile mümkün olabilir¹²⁰⁰. Öncül suça katılmamış olan failin, işleme tuttuğu gelirlerin suçtan kaynaklandığını bilmesinin suçun oluşumu için gereklidir. Ancak, aklama suçundan yapılan yargılamalarda sanıkların sözkonusu malvarlığı değerlerinin suçtan elde edildiklerini bilmedikleri savunmasını yapmaları ve bunun aksinin ispatında güçlük yaşanması konuyu daha da önemli hale getirmektedir¹²⁰¹. Bunun tek istisnai hali, iyi niyetli olan üçüncü şahısların iyi niyetle edindikleri mallardır. Bu suretle, kişilerin hakları hukuk tarafından koruma altına alınmış olmaktadır.

¹¹⁹⁸ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.92; Dülger, op.cit., s.554.

¹¹⁹⁹ Idem.

¹²⁰⁰ Ayhan Önder, **Ceza Hukuku Genel Hükümler II**, 1989, s.153-156; Zafer, op.cit., s.213-214; Örneğin, aklamaya konu malvarlığı değerlerinin bir suçtan elde edildiğini bilmeyen 3.şahıs, meşru elde edilmiş değerler üzerinde meşru bir takım finansal ve ticari işlemler gerçekleştirdiği düşüncesiyle hareket ettiğinden bu kişinin cezalandırılması halinde kabul edilemez bir durum ortaya çıkmış olacaktır. Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.396.

¹²⁰¹ Dülger, loc.cit.

Doktrinde kast genellikle, fiillerin bilerek ve istenerek işlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Kişi, amacına yönelik icra ettiği iradi hareketlerini gerçekleştirirken kanuni tanımında yer alan unsurları ve eylemin oluşturacağı sonuçları bilmekte ve istemektedir. Hareket belli bir amaca yönelik icrai hareketler olduğu için hareketin bir niteliği olan irade aynı zamanda kastı oluşturmaktadır¹²⁰². “İsteme”, bir suç tipini gerçekleştirme iradesidir¹²⁰³. Ancak, bazı akademisyenler, “istemenin” kastın bir unsurunu oluşturmadığını ve “kişinin işlediği fiilin sonuçlarını öngörmesi ve bunların gerçekleşmesini istemese bile, kasten hareket ettiği” görüşündedir. Bu görüşün karşıtı olan ve doktrinde genel kabul gören bir diğer görüşe göre, “kastta, bilme ve isteme” unsurlarının birlikteliği yönündedir. Suçun kanuni tanımında yer alan objektif unsurların bilinmesi ve istenmesi olarak tanımlanan kast kavramında failin hem suçun kanuni tanımında yer alan unsurlar hakkında bilgi sahibi olmasının hem de bu unsurların gerçekleşmesini istemesinin gerekliliği kabul edilmektedir¹²⁰⁴. Kastın oluşması bakımından failin maddi unsurları bilmesi konusunda bir tereddütün bulunmamasına rağmen, “istemenin” kastın bir unsuru olup olmadığı hususunda doktrinde tartışmalar bulunmaktadır. Welzel’e göre *kast*, bilme ve isteme olmak üzere iki yöne sahiptir. Kastın *bilme* yönü, suçun kanuni tanımındaki tüm objektif unsurları hakkında bilgi sahibi olmasını, kastın *isteme* yönü ise, tipikliğin gerçekleşmesine yönelik kat’î bir iradenin varlığını gerektirmektedir¹²⁰⁵. Türk Ceza hukukunda kastta, *bilme* unsurunun yanında *isteme* unsuruna da yer verilmesinde klasik görüş etkili olmuştur¹²⁰⁶. Klasik görüş dahilinde suç tipini gerçekleştirmeye kat’î bir iradenin olmaması halinde genel kastın varlığından bahsedilmeyecektir.

Ceza hukukunda bir suçun oluşması kastın varlığına bağlanmaktadır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu doğrudan kastla işlenebilecek bir suçtur. Suçun kanuni tanımında “bilerek”, “bildiği halde”, “bilmesine rağmen” ifadeleri, bu suçların ancak doğrudan kastla işlenebileceğini¹²⁰⁷ olası kastla

¹²⁰² Ibid., s.567.

¹²⁰³ Koca ve Üzülmöz, op.cit., s.182.

¹²⁰⁴ Ibid., s.180.

¹²⁰⁵ Hans Welzel, Das Deutsche Strafrecht, Eine systematische Darstellung, 10, Auflage, Berlin, 1967, s.61-63’den Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (Genişletilmiş 2.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009, s.181.

¹²⁰⁶ Koca ve Üzülmöz, loc.cit.

¹²⁰⁷ Değirmenci, (5237 Sayılı), op.cit., s.139.

işlenemeyeceğini¹²⁰⁸ ifade etmek için kullanılmaktadır. Ceza kanunda olası kast, kişinin suçun kanunî tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen fiili işlemesi olarak tanımlanmıştır (Y.T.C.K. m. 21). Olası kastın kanuni tanımında, “*bilme*” unsuru anlamında öngörmenin yeterli olduğunu; “*isteme*” unsurunun gerekli olmadığı açıkça belirtilmiştir¹²⁰⁹. Y.T.C.K.’nın 21. madde gerekçesinde, kasten işlenebilen suçların ilke olarak hem doğrudan hem de olası kastla işlenebileceği; ancak, kanundaki tanımında “*bilerek*” ifadesine yer verilmiş olan suçların sadece doğrudan kastla işlenebileceği belirtilmektedir. **Olası kastta** fail, kanuni tanımdaki maddi unsurların gerçekleşmesini “*muhtemel görmesi*” bakımından doğrudan kasttan ayrıldığı kabul edilmektedir. Olası kast, kanuni tanımındaki eksiklik nedeniyle manevi unsurun diğer bir türü olan bilinçli taksir ile karıştırılmaktadır. Bu eksikliğin, kişinin suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen bunu kabullenerek fiili işlemesi şeklinde bir kabul ile giderileceği yönündedir. Eksikliğin giderilmesi amaçlı getirilen çözümde, yapılan tanımlama genel kast tanımlamasının isteme unsurunun içinde olmadığı bir tanımlamadır. Olası kast, doğrudan kasttan farklı olarak hem suçun maddi unsurlarına ilişkin bilgi derecesi daha düşük hem de maddi unsurların gerçekleşmesi kesin değil, olasıdır¹²¹⁰. **Taksir**, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesi olarak ceza kanununda tanımlanmaktadır (m. 22). Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi hali de **bilinçli taksir** olarak tanımlanmaktadır (m. 22/3). Kanun koyucu, taksirli suçlarda faili kendi yetenekleri, algılama gücü, tecrübeleri, bilgi düzeyi ve içinde bulunduğu koşullar altında, objektif olarak varolan dikkat, özen yükümlülüğünü öngörebilecek ve yerine getirebilecek durumda olduğunu ve failin bütün bu yeteneklere sahip olmasına rağmen bu yükümlülüğe aykırı davranarak suç tanımında belirlenen neticenin gerçekleşmesine neden olması durumunda, taksirli suçtan dolayı kusurlu sayılarak sorumlu tutulacağını madde gerekçesinde açıklamaktadır. İşlenen suçların taksirle işlenen fiiller olarak kabul edilebilmesi ve cezalandırılabilmesi ancak kanunda açıkça

¹²⁰⁸ Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.194.

¹²⁰⁹ Idem.

¹²¹⁰ Dölger, op.cit., s.564.

belirtildiği hallerde mümkün olmaktadır (m. 22/1)¹²¹¹. Ceza kanununda taksirli yaralama, genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması, trafik güvenliğini taksirle tehlikeye sokma, yasaklanan bilgileri taksirle açıklama, çevrenin taksirle kirletilmesi gibi fiiller kanun koyucu tarafından taksirli fiil olarak düzenlenmiştir. Bilinçli taksir ve olası kastın, ortak noktaları neticenin tasavvur edilmiş, öngörölmüş olmasıdır. Ayrıldıkları nokta ise, olası kastta neticenin göze alınmış olması sebebiyle istemiş sayılması; bilinçli taksirde ise kesin olarak istenmemesidir¹²¹². Olası kastta, neticenin işlenmiş sayılması sözkonusu olduğu için sorumluluk kasta dayalı sübjektif sorumluluk kapsamında yer alırken; bilinçli taksirde neticenin kesinlikle istenmemesi sözkonusu olduğu için sorumluluk taksire dayalı sübjektif sorumluluk kapsamındadır¹²¹³.

Sonuç olarak, suçun kanuni tanımdaki unsurları “*bilmesi, istemesi, neticenin öngörölmesi ve neticenin göze alınması*”¹²¹⁴ açısından incelendiğinde:

- ***Doğrudan kast:*** *Bilme, İsteme, Neticenin Öngörölmesi Ve Neticenin Göze Alınması,*
- ***Olası kast***¹²¹⁵: *Öngörme, Neticenin Öngörölmesi ve Neticenin Göze Alınması,*
- ***Bilinçli taksir:*** *Öngörme ve Neticenin Öngörölmesini*

içerdiği söylenebilir. Y.T.C.K.’nın 282. madde hükmünde aklama suçunun taksirle işlenebileceğine dair açık bir hüküm bulunmadığından aklama suçunun taksirle

¹²¹¹ Yılmaz, (Suçtan Kaynaklanan), op.cit., s.122.

¹²¹² Ibid., s.123.

¹²¹³ Idem.

¹²¹⁴ Ibid., s.124.

¹²¹⁵ İspanyol Yargıtayı bir kararında, fail, kendisine verilen fonların uyuşturucu kaçakçılığından elde edilmiş olabileceğini düşünmüş olmakla birlikte, buna rağmen eğer bu fonları teslim aldı ise, kast ve aklama suçu oluşmuş olduğuna dair karar vermiştir. Muhsin Koçak, “Karapara Aklanması Aklama Suçu Müsadere”, 29 Mayıs 2008, s.19, <http://www.turkhukuk sitesi.com/makale831.htm> [04.05.2010]; Ergül, op.cit., s.170; Değirmenci, op.cit., s.468; Fransız Yargıtayı’da bir kararında; uyuşturucu kaçakçısı olduğunu bildiği yeğenin evinde oturması ve bir işinin olmadığı halde bolca para harcadığı gerekçesi ile amcayı aklama suçunun faili olarak değerlendirilmesine karar vermiştir. Koçak, loc.cit.; Kanun koyucunun ceza kanununda olası kast tanımını, hem kastın bir türü, hemde taksirin bir türü olarak düzenlemesi ve ayırımının nasıl yapılacağına ilişkin ölçüt belirlememesi, yargının yanlış kararlarına ve eşitliğe aykırı uygulamalara ve ispat sorunlarının çıktığı hallerde, sanık veya şüpheliler hakkında şüpheden sanık yararlanır kuralı gereği, bilinçli taksirin varlığı biçimindeki kabulü uygulamaya götürecektir. Alman Ceza Hukukundan birebir mevzuatımıza getirilip, gereksiz ve anlamsız tartışmaların ortaya çıkmasına sebep olan hatalı bir düzenlemedir. Yener Ünver, “Y.T.C.K.’da Kusurluluk”, *Ceza Hukuk Dergisi*, Yıl:1, Sa.1, Ekim: 2006, s.50.

işlenebileceğinin kabulü mümkün değildir. 1994 yılında karapara aklamanın önlenmesine dair hazırlanan kanun tasarısında “...*kanunların suç saydığı fiillerin işlenmesi suretiyle elde edildiğini bildiği veya bilmesi gerektiği* karaparayı.....” ifadesi yer almakta idi. Ancak, Plan ve Bütçe Komisyonu “*bilmesi gerektiği*” ifadesini tasarı metninden çıkartarak karapara aklama suçunun sadece “*bilerek*” işlenebilmesi öngörülmüştür¹²¹⁶. Bu durum “*bilme*” unsurunun ispatının ancak öznel açıdan yapılabileceği şeklinde değerlendirilmiştir¹²¹⁷. 4208 sayılı Kanun m. 2/(b) fıkra hükmünde düzenlenen karaparanın aklanması suçu, kasten işlenebilen bir suçtur. Kanun metninde suçun taksirle işlenebileceğine dair bir düzenleme bulunmadığı gibi, taksirle işlenemeyeceği doktrinde de ifade edilmiştir¹²¹⁸. Öncül suç failinin suçtan elde ettiği karaparayı aklama fiilinde, failin bu eylemi bilerek ve isteyerek yapmaktadır. Kısaca, fail, aklama eylemini ve aklamanın neticelerini bilerek ve isteyerek gerçekleştirmekte ve aklama eylemindeki paranın suç kaynaklı olduğunu bilmektedir. 4208 sayılı Kanun’da, karaparayı aklama suçunun manevi unsuru bakımından, “....*bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın....*” ifadesi önem arz etmektedir. Önemli olan husus öncül suçları işleyen failler dışında kalan üçüncü kişilerin, paranın karapara olduğu bilerek iktisap etmesi ve kullanılmasıdır. Yasa koyucu bu ifade ile suç kaynaklı gelirlerin üçüncü kişilerce bilerek edinimi ve bulundurulmasını aklama suçu içerisinde mütalaa edilmesini sağlamıştır. Doktrinde “*bilme*” unsurunun, öznel ve nesnel açıdan ispatının yapılması gerektiğine ilişkin farklı görüşler mevcuttur. Birinci görüş, “*bilme*” unsurunun ispatının ancak öznel açıdan yapılabileceğini¹²¹⁹, ikinci görüş, “*bilme*” unsurunun somut olarak değerlendirilmesi gerektiği ve bu kapsamda hakimnin sanığın kişisel durumu, mesleği, işi, eğitim ve çevresi gibi hususları göz önüne alması gerektiği¹²²⁰, üçüncüsü görüş ise, failin aklama suçunu oluşturan maddi hareketleri üzerinde gerçekleştirdiği malvarlığının suçtan kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusundaki kastın objektif bir takım unsurlara dayanılarak ispat edilmesi¹²²¹ gerektiği yönündedir. Kanun koyucu 4208 sayılı Kanunun madde hükmünde “*bu yolla elde*

¹²¹⁶ Çelik, Koçağra ve Güler, op.cit., s.47; Değirmenci, op.cit., s.465.

¹²¹⁷ Ibid., s.466; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., 401.

¹²¹⁸ Değirmenci, loc.cit.

¹²¹⁹ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.466; Değirmenci, (5237 Sayılı), op.cit., s.138.

¹²²⁰ Ergül, (Karapara), op.cit., s.168; Değirmenci, op.cit., s.466.

¹²²¹ Sulhi Dönmezer, “Organize Suçlulukla Mücadele”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan*, 2002/1, s.10; Değirmenci, loc.cit.

edildiği bilinen” ifadesini kullanarak, aklama suçunda failin eyleme başlamadan evvel aklamaya konu suç gelirin suç kaynaklı olduğunu bildiğini kabul etmektedir. Ayrıca bu ifade ile, failin eyleme başlamadan evvel bu gelirin suç kaynaklı olduğunu bilmemesi halinde aklama eylemini gerçekleştirse dahi bu kişinin aklama suçunun faili olamayacağı ve eyleminde aklama eylemi olarak kabul edilemeyeceği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu noktada iddia makamının, failin eyleme başlamadan evvel gelirin suç kaynaklı olduğunu bildiğini kuvvetli delillere dayanarak ispatlaması gerekmektedir.

5237 sayılı Y.T.C.K. m. 282/1 fıkrasında aklama suçunun ilk seçimlik eylemi olan yurt dışına çıkarma eylemi, kanun gerekçesinde doğrudan kastla işlenebilecek bir suç olduğu belirtilmektedir. Ancak, aklama suçuyla ilgili bu yeni düzenlemede önceki kanunda yer alan “*bilinen*” ve diğer benzer (“*bilerek, bilmesi gerektiği, bilmesine rağmen*”) ifadelerin kanun koyucu tarafından kullanılmaması doktrinde aklama suçunun olası kastla işlenebileceğine dair görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Doktrinde, amaç unsuru bulunan suçlarda olası kastın olmayacağı görüşünün aksine failin amacının bulunmasının olası kastla hareket etmesini engellemeyeceği yönündedir¹²²².” Aynı yöndeki bir diğer görüş, failin aklama suçuna konu olan malvarlıklarının suç kaynaklı olabileceğini öngörmesine rağmen maddi unsuru gerçekleştirmesi halinde olası kasttan bahsedilebileceğidir¹²²³. Karşıt görüş ise, aklamayı ortaya koyan hareketin yapılması sırasında, olaya ilişkin maddi vakıaların

¹²²² Bu görüşe örnek olarak, suç gelirlerinin aklanması işini yapan bir kişi aslında hukuken pek de mümkün olmayan bir taşınmaz işini yapmak için tapu dairesine başvururken “*bu devir sonuçlanırsa aklamamın bir aşaması da gerçekleşmiş olur, memur reddederse de bir şey değişmez*” düşüncesiyle hareket ettiğinde olası kastla hareket etmiş olması verilmektedir. Dülger, op.cit., s.562- 569.

¹²²³ Değirmenci, op.cit., s.467-472; Dış görünüşü itibariyle orta halli bir kişinin getirdiği bir çanta dolusu nakit parayı, yurt dışına çıkaran tır şoförü, söz konusu kişinin bu paranın sahibi olamayacağı, yasal yollardan bu parayı kazanamayacağını öngörmesine rağmen maddi gerçekleştirmesi halinde diğer unsurların da varlığı şartı ile suçun olası kastla işlenmiş olmaktadır. Değirmenci, (5237 Sayılı), loc.cit.; “*A uyuşturucu madde olarak eroin satışından 500 bin Türk lirası bir kazanç elde eder. Bu para, suçtan elde ettiği malvarlığı değeridir. A suçtan elde ettiği parayla bir yakını olan B adına gayrimenkul veya borsada hisse senedi satın alır. A’nın bu fiilleri, suçtan elde edilen malvarlığı değerinin kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla yaptığı işlemler olup, T.C.K. ’nun 282. maddesinde tanımlanan suçu oluşturur. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçunu oluşturan fiiller, bu malvarlığı değerinin elde edildiği öncül suçu işleyen, bu suçun işlenişine iştirak eden kişiler dışında başka kişiler tarafından da gerçekleştirilebilir. Öncül suçu işleyen, bu suçun işlenişine iştirak edenlerin haricindeki kişilerin bu suçtan sorumlu tutulabilmeleri için, çeşitli işlemlere tabi tuttıkları malvarlığı değerinin bir suçtan kaynaklandığını, bir suçu işlemek suretiyle veya bir suçu işlemek dolayısıyla elde edildiğini bilmesi gerekmektedir*”. Özgenç, (Suç Örgütleri), op.cit., s.160-161.

kişide zorunlu olarak bir şüphe uyandırması gerektiği hallerde, bilmenin varolduğunun da kabul edilmesi yönündedir.¹²²⁴. Taraf olduğumuz uluslararası sözleşme ve direktiflerde karapara aklama suçu, kasıtlı olarak işlenen suç olarak kabul edilmektedir. A.B. 91/308/E.E.C. sayılı Konsey Direktifi’ nin 1’inci maddesinde kasıtlı olarak işlenen fiillerin “*bilerek ve isteyerek*”, Viyana Konvansiyonu’nun m. 3/(b) ve (c) fıkra ile Strazburg Konvansiyonu’nun m. 6/1 fıkra hükümlerinde suçun “*bilerek*” işleneceği ifadelerine yer verilmiştir. Mevzuatımızda aklama suçunun doğrudan kastla işlenebileceğine dair ifade, sadece kanun gerekçesinde yer almakta kanun maddesinde doğrudan kastla işlenebileceğini ifade eden terimler kullanılmamıştır.

Dönmezer ve Erman, failin suç işleme kastının temel unsuru olan “*bilme*” unsurunu, “*düşünme ve öngörme unsuru*” olarak ifade etmektedirler¹²²⁵. Bilme unsurunun alt unsurları olarak kabul edilen düşünme ve öngörme unsurları çerçevesinde, failin ilk olarak tipe uygun hareketi önceden düşünmesi ve öngörmesi sonrasında da fiili gerçekleştirmesi gerekmektedir.¹²²⁶. Kanun koyucu, “*yurt dışına çıkarma*” eylemini¹²²⁷ fail tarafından bilerek ve isteyerek doğrudan kastla gerçekleştirebilecek bir suç olarak kabul etmektedir. Öncül suçu işleyen veya iştirak edenler haricindeki üçüncü şahıslar tarafından gerçekleştirilen yurt dışına çıkarma eylemi de, kanun koyucu tarafından doğrudan kastla işlenebilecek bir suç olarak kabul edilmektedir. Ancak, kanun hükmünde “*bilme*” ifadesi yer almadığından doktrinde bu suçun olası kastla işlenebilirliği görüşü bulunmaktadır. Olası kast kanunda, kişinin suçun kanuni tanımındaki unsurların birinin somut olayda gerçekleşebileceği

¹²²⁴ Örneğin; uyuşturucu madde kaçakçısı olduğu ve bu faaliyeti sebebiyle daha önce de mahkum olmuş birisinin, büyük meblağlı bir para transferini yapan ve bu işlemi yapması ile birlikte sebepsiz zenginleşme sağlayan failin bu hususu bildiğini kabul etmek gerekir. Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.401.

¹²²⁵ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt II**, 12. Basım, İstanbul: Beta Basım, 1997, s.235; Gündoğan, Koç ve Ünlü, op.cit., s.46.

¹²²⁶ Dönmezer ve Erman, loc.cit.; Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.254.

¹²²⁷ Yargıtay 7. Ceza Dairesi’nin 10.06.1999 tarih 1998/8325 E., 1999/7117 K.’da; “.....suça konu dövizlerin miktarı ve kaynağının belli olmaması, değişik 16 ülkeye ait bulunması, Gümrük idaresince beyana davet edildiğinde dahi deklere edilmeyip aranmakla gizlenmiş vaziyette bulunmakla paranın yasa dışı yollardan elde edildiğine ilişkin şüpheli işlem halinin bulunduğu ve karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla gizlenerek sınır ötesi harekete tabi tutulduğu, bu gaye ile başkalarınca iktisap edilerek yurda sokulmaya çalışıldığı, karaparanın aklanmak üzere Türkiye’ye sokulmak istendiği, bu haliyle karapara aklama suçunun olduğu”, şeklindeki kararı ile somut koşulları göze alarak aklama suçunun oluştuğuna kanaat getirmiştir. Hatipoğlu ve Parlar, op.cit., s.901.

öngörmesine rağmen, fiili işlemesi olarak tanımlamaktadır. Bu suretle, olası kastta bilme unsuru anlamında öngörme, suçun gerçekleşmesi için yeterli görülmekte, ayrıca “isteme” unsuru aranmamakta ve bu da açık bir şekilde ifade edilmektedir. Olası kastta, fail unsurların meydana gelmesini kabullenmektedir. Kasten işlenebilen suçlar, ilke olarak hem doğrudan hem de olası kastla işlenebilir. Ancak, kanundaki tanımında “bilerek” ifadesine yer verilmiş olan suçlar sadece doğrudan kastla işlenebilir. Bu ifadenin kanun hükmünde kullanılmaması böyle yorumların yapılmasına neden olsa da, yurt dışına çıkarma eylemi bakımından olası kastın mümkün olmadığı, çünkü kişinin malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkarma eyleminde “çıkarmayı öngörmesi” ve buna rağmen kabullenmesi gibi bir hal söz konusu olamaz¹²²⁸. Kişi, malvarlığı değerini yurt dışına çıkarmayı ya bilip ister ya da bu iradeye ve bilince sahip değildir, bunun ortası yoktur¹²²⁹.

Yurt dışına çıkarma eyleminde, hareketin doğrudan kastla işlenebileceği olası kastla işlenemeyeceğinin kabulünden sonra aklama eylemlerinin ikincisi olan “çeşitli işlemlere tabi tutma” eyleminin özel kastın yanında olası kastla da işlenebileceği yönündeki görüş, amacın bulunmasının failin olası kastla hareket etmesini engellemeyeceği¹²³⁰ yönündedir. Suçun varlığı için faili harekete geçiren amacın önem taşımadığı hallerde, genel kast; buna karşılık, kanunun maddi fiilin bilinçli ve iradi olmasından başka, failin özel bir amaçla hareket etmesini gerekli kıldığı hallerde de “özel kast” söz konusu olmaktadır¹²³¹. Özel kast, genel kastı oluşturan “bilme” ve “isteme” yanında, kanunda failin belli bir amaçla hareket etmesini istediği hallerde sözkonusu olmaktadır¹²³². Karapara aklama eylemlerinde bulunan fail genel kasta sahip ise bu hareketleri bilerek ve isteyerek yapıyorsa aynı zamanda karaparanın yasal görünüm kazandırılması amacıyla hareket ediyor demektir¹²³³. Kanun hükmünde, “amacıyla”, “maksadıyla” ifadelerinin bulunması, özel kastın arandığı suçları işaret etmektedir¹²³⁴. Özel kastta, kanunda yazılı fiilleri bilme ve istemenin yanında failin belli

¹²²⁸ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.95.

¹²²⁹ Idem.

¹²³⁰ Dülger, op.cit., s.566.

¹²³¹ Yılmaz, (Suçtan Kaynaklanan), op.cit., s.125; Toroslu, op.cit., s.94.

¹²³² Gündoğan, Koç ve Ünlü, loc.cit.

¹²³³ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.255.

¹²³⁴ Yılmaz, (Suçtan Kaynaklanan), op.cit., s.126.

bir amaçla hareket etmesi gerekmektedir. Özel kast gerektiren hiçbir suç kural olarak olası kasta elverişli değildir. Bu açıdan “*çeşitli işlemlere tabi tutma*” hareketi ister öncül suç faili tarafından işlensin isterse üçüncü şahıs tarafından işlensin olası kastla işlenmesi mümkün değildir. Öncül suçtan elde edilen paranın öncül suç faili veya öncül suça iştirak etmemiş üçüncü şahıs tarafından işlenmesindeki amaç, suçtan kaynaklanan malvarlığına meşru yolla elde edildiği kanaati verme veya gayrimeşru kaynağını gizleme ve bu yolla karaparanın müsadere edilmesini engellemektir. 282. maddenin ikinci fıkrası hükmüne göre, “*alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutma*” eyleminde fail, alt eşik sınırı altı ay olan bir öncül suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edildiğini bildiği malvarlığı değerlerinin, suç kaynağını gizleme veya meşru yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırma amacıyla çeşitli eylemlerde bulunulması, fail tarafından özel kastla işlenebileceği kanun koyucu tarafından kabul edilmiştir. Kanun koyucu bu eylemin özel kastla işlenebileceğini ifade etmek için “*amacıyla*” ifadesini kullanmıştır. Kanun hükümde, doğrudan kastı ifade eden “*bilerek*” terimi kullanılmamasına rağmen, bu suçu oluşturan işlemler bakımından kanunda “*amacıyla*” ifadesi kullanılarak amaç unsuru işaret edilmektedir. Amaç unsuru ile failin aklama işlemine tabi tutulan malvarlığının bir suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edildiğini bilmesini gerektirmektedir. Bu durumda da suçun olası kastla işlenmesi mümkün değildir¹²³⁵. Olası kastın öngörme unsurunun, failde bulunduğu kim tarafından ve ne şekilde ispat edileceği ayrıca bunun ispatlanmasının mümkün olup olmadığı da bir başka sorundur. Dolayısıyla, aklama suçunun olası kastla işlendiğini teorik açıdan savunulmasına rağmen, bunun ispatı son derece güçtür¹²³⁶.

Kanun koyucu kanunun 282. maddesinin 1. fıkrasında kullanmadığı ifadeyi, 2. fıkrası hükmünde kullanmıştır. “....*Suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini **bilerek** satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan...*” ifadesi ile bu suçun ancak doğrudan kastla işlenebileceğini vurgulamıştır. Madde 282/2 hükmündeki

¹²³⁵ Özgenç, op.cit., s.160-161.

¹²³⁶ Dülger, op.cit., s.568.

suç 165. madde hükmündeki suçtan farklı olarak failin satın aldığı, kabul ettiği, bulundurduğu veya kullandığı malvarlığı değerinin suç kaynaklı olduğunu muhakkak surette bilmesi gerekmektedir. Y.T.C.K. 165. maddesinde suç tanımlamasında “*bilerek*” ifadesi kullanılmadığından suç doğrudan kastla işlenebileceği gibi, olası kastla da işlenebilir.

Kanun koyucu aynı şekilde 4208 sayılı Kanun 2/(b) fıkra hükmünde “*Suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek **amacıyla** kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiilleri*” düzenlemesi ile aklama suçunun manevi unsuru olarak özel kastı aramaktadır. Bu hükümdeki özel kast, öncül suçu işleyenler dışında kalanlar için “*failin kaçmasına yardımcı olma saiki*”dir¹²³⁷. Fail, bir suçun işlenmesi suretiyle elde edildiğini bildiği karaparanın aklama failleri üzerine doğuracağı hukuki sonuçlarından kaçmasına yardımcı olma amacıyla eylemde bulunmaktadır. Fail, özel kastla hareketi gerçekleştirmektedir.

4208 sayılı Kanun’da öncül suç işleyenlerin dışındaki üçüncü şahısların aklama suçunun faili olabilmesi için özel kastın varlığı aranmaktadır. Bu noktada karaparanın aklanması fiillerinde öncül suçu işleyen ve suça iştirak etmiş olanlar eylemi doğrudan kastla gerçekleştirdiği kabul edilmektedir. Ancak, öncül suçu işleyenler dışında kalan üçüncü şahısların aklama eylemlerinde “*bilme*” unsuru öznел açıdan değerlendirilmelidir. “*Bilme*” aklama suçuna sebebiyet veren icra hareketlerinin başlamasından önce veya icra hareketlerinin başlama anında var olmalıdır. Kanunun madde 2/b fıkra, “*.....bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi , gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması.....*” hükmü ile kanun koyucu, üçüncü şahısların bu eylemleri gerçekleştirirken bu paranın bir suçun işlenmesi suretiyle elde edildiğini bildiğini kabul etmektedir. Kanundaki bu maddede yazılı aklama suçundan dolayı üçüncü şahısların sorumlu tutulması paranın suç kaynaklı olduğunu bilmelerine bağlanmaktadır. Üçüncü şahıslar, paranın bir suçun işlenmesi suretiyle elde edildiğini

¹²³⁷ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), loc.cit.; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.407.

bilmeden kanunda yazılı eylemleri gerçekleştirse bile suçun manevi unsuru oluşmadığından aklama suçu da oluşmayacaktır. Ancak, suçtan kaynaklanan değerlerin bu niteliğini bilmeden iktisap eden veya bulunduran kişi daha sonra bu değerleri suç kaynaklı olduğunu öğrenmesi ve aklama eylemlerinden herhangi birini gerçekleştirmesi, veya karaparayı bulundurmaya devam etmesi hallerinde, kişi aklama eylemini gerçekleştirmekte ve bu suretle aklama suçunun faili olmaktadır¹²³⁸.

4208 sayılı Kanun'da suçun maddi unsurunu oluşturan fiillerden “*karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması **amacıyla** değerlendirilmesi*” ve “*suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek **amacıyla** kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiilleri*” haricinde diğer fiiller için “*genel kast*” yeterli görülmesine rağmen, Y.T.C.K.’nin m. 282/1 tanımlanan “*...suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkarma*” fiili haricinde diğer suç fiillerinde “*gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak **maksadıyla***” ifadesi kullanılmak suretiyle “*özel kast*” unsuruna, madde 282/2 fıkra hükmünde “*....Suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini **bilerek** satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan...*” eyleminde “*bilerek*” ifadesi kullanılmak suretiyle “*doğrudan kast*” unsuruna ağırlık verilmektedir.

Sonuç olarak, Y.T.C.K.’nin m. 282/1 fıkra hükmünde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklanması eylemlerinden, yurt dışına çıkarma hareketinin gerçekleştirilişi sırasında yurt dışına transfer edilen malvarlığı değerlerinin suçtan elde edilmiş olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Bu seçimlik hareket açısından kastın varlığı yeterlidir. İkinci seçimlik hareketlerde önemli olan, bunların gerçekleştirilişi sırasında güdülen amaçtır. Suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin, gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak “*maksadıyla*” çeşitli işlemlere tabi tutulması gerekmektedir. Bu harekette, özel kast aranmaktadır. Özel kast, genel kastı oluşturan “*bilme*” ve “*isteme*” yanında kanunda failin belli bir amaçla hareket etmesini istediği hallerde sözkonusu olmaktadır¹²³⁹. Özel kastın arandığı çeşitli işlemlere tabi tutma fiili açısından suçun olası kastla işlenmesi

¹²³⁸ Ibid., s.405.

¹²³⁹ Gündoğan, Koç ve Ünlü, op.cit., s.51.

mümkün değilken, yurt dışına çıkarma fiili açısından kanunda “*bilerek*” ifadesinin kullanılmamasından dolayı suçun olası kast ile işlenebileceğine dair yorumların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. 765 sayılı T.C.K.’da olası kast ile ilgili bir düzenleme bulunmamakta olup, bu kast türü Yargıtay tarafından sadece adam öldürme suçu ile ilgili olarak sınırlı ve dar bir biçimde uygulanmakta idi. Y.T.C.K.’daki olası kast düzenlemesi, tüm suçlara uygulanabilirliği ile uygulamada karmaşıklığa neden olmaktadır. Bu düzenleme ile kişinin öngördüğü her neticeyi aynı zamanda istemiş olduğu kabul edilmekte, diğer bir anlatımla neticeyi öngörmek istemek ile eşdeğer olmaktadır. Oysa ki her öngörülen şeyin isteniyor olarak kavranması doğru olmayacaktır¹²⁴⁰. Bazı ülke kanunlarında yer alan “*bildiği*” veya “*bilmesi gerektiği*” şeklindeki ifadeler esasen taksiri değil, kastın veya gayrimeşruluk bilincinin objektif bazı maddi vakıalardan çıkarılabileceğini, bazı hallerde failin sözkonusu değerlerin bir suçtan elde edildiğini bilmediği şeklindeki savunmasının dikkate alınmayacağını ifade etmektedir¹²⁴¹.

Kanunun 282. madde hükmünde, öncül suçu işlemiş veya iştirak etmiş olanlar veya iştirak etmemiş üçüncü kişilerin aklama eylemlerinde suçun konusunu hakkında, “*bildiği*”, “*bilmesi gerektiği*”, “*bildiği halde*” gibi bilme unsuruna yer veren düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Kanun koyucunun 4208 sayılı kanun düzenlemesinde yer verilen bilme unsurundan yeni düzenlemede vazgeçmesi ile öncül suça katılmayan kişilerin somut olaydaki durum ve şartlara göre aklama suçuna ilişkin gelirlerin öncül suçtan elde edildiğini bildiğinin bir karine olarak kabul edilemeyeceği yönünde bir iradesi olduğunu belirtmiştir¹²⁴². Ancak, aklama suçu kastla işlenen bir suç olduğundan aklama eylemlerinin de öncül suçu işleyenler, öncül suça iştirak edenler veya iştirak etmemiş olanlar tarafından gerçekleştirilmesi halinde bu kişilerin aklanan malvarlığı değerlerinin suç kaynaklı olduğunu bildiklerinin karine olarak kabul edilmesi ve kanun maddesinde gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Kanuni düzenlemeye bakıldığında aklama suçunun herkes tarafından işlenen ve öncül suç kaynaklı olup olmadığının suça katılan bu kişilerce bilinip bilinmemesinin önemli olmadığı, öngörme dahilinde bile bu suçu işleyebileceği ve bu kişilerin aklama

¹²⁴⁰ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), loc.cit.

¹²⁴¹ Ibid., s.94.

¹²⁴² Ibid., s.585.

suçundan cezalandırılabilceğı şeklinde yorumlanması mevcut düzenleme ile mümkün kılınmaktadır. Ancak, aklama suçları doğrudan kastla işlenebilen suçlar olduğundan, aklama suçunun olası kastla işlendiğinin kabulü halinde suç failine cezada indirim hakkından yararlanmasına sebep olacağından gerek aklama suçuyla mücadelenin ruhuna gerekse öncül suçun işlenmesine iştirak etmemiş üçüncü şahısların yurt dışına çıkarma eylemini olası kastla gerçekleştirdiğinin kabulü halinde cezada uygulanacak üçte bir veya yarı yarıya indirim sonucu verilecek cezanın alt sınırı onsekiz ay veya bir yıl olacaktır. Diğer yandan aynı özelliklere sahip üçüncü şahıs 282. maddenin 2. fıkrasında, kanun koyucunun maddeye koyduğu “*bilerek*” koşuluyla aklama eylemini gerçekleştirmesi halinde, alt sınırı iki yıl hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Burada, hükümler arası “*bilerek*” ifadesinin kullanılmamasından doğan bir haksızlık söz konusu olacaktır.

d. İspat yükümlülüğü

4721 sayılı Medeni Kanun’un 6. madde, “*Kanunda, aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür*” hükmü, genel ispat kuralına göre iki taraftan her biri iddiasını ispatlamakla yükümlüdür. Önce davacı, dava konusu olayda iddiasını dayandırdığı olayları; sonra da, davalı savunmasını dayandırdığı olayları ispat edecektir. Davacı iddiasını ispatlayamazsa dava delil yetersizliğinden dolayı düşer. Ceza hukukunda ise durum farklıdır. Ceza muhakemesinin amacı, dava konusu olaya ilişkin hakikatin araştırılması ve gerçekliğin ortaya çıkarılmasıdır. Medeni Kanun’da, sadece tarafların uyuşmadıkları olaylar ispata konu iken, Ceza Muhakemesinde tarafların uyuştukları hususlar da ispata konu teşkil edebilmektedir. C.M.K. bir olaya ilişkin hakikatin araştırılmasında, muhakemenin nasıl yapılacağı hususundaki kuralları ve bu sürece katılan kişilerin hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenleyen bir kanundur. Amacı, maddi hakikatin araştırılması olan ceza muhakemesinde hakim, tarafların delilleriyle bağlı tutulmadığı ve hakim delil araştırabilme yetkisi bulunduğundan, ceza muhakemesinde “*ispat külfetinin*”¹²⁴³ davalı üzerinde olması gibi bir durum söz konusu değildir. Ceza davalarında, ispat yükü iddia makamı ve mahkemededir. Hakime dava ile ilgili sunulan

¹²⁴³ Genç Osman Yaraşlı, “Karapara İspat Yükümlülüğü - Elkoyma”, *Bankacılık ve Finans Dergisi*, Sa.14, 01.08.2000, s.4.

delillerin bütününde, sanığın mahkum olması için gerekli şartların bulunduğu dair bir kanaatin oluşması halinde, hakim sanık hakkında mahkûmiyet kararı verecektir. Ancak, bazı durumlarda hakim bir kanaate varamadığı iddianın sabit olması hususunda şüphesinin olduğu durumlarda sanık hakkında mahkûmiyete yeterli delil olmaması sebebiyle beraat kararı verilebilir. Bu durumda, şüpheden sanık yararlanır.

Türk Ceza yargılamasında taraflar medeni kanunda olduğu gibi tarafların herbiri iddiasına ispatlamakla yükümlü değildir. İddiada bulunan taraf iddiasını delillerle ispatlamakla yükümlüdür. Sanığa, “*masum olduğunu sen ispatla*” şeklinde ispat yükümlülüğünün tersine çevrilmesi sözkonusu değildir. Uluslararası alanda ülkelerin mücadele konusunda işbirliği yaptıkları her dönemin en önemli suçlarından olan karapara aklama suçunda ispat mükellefiyetinin sanığa yüklenmesi sanığa “*suçsuz olduğunu sen ispatla*” denilmesi aklama suçu ile mücadelede etkin bir yol gibi görülse de bu Anayasa’ya (m. 38), Ceza hukukunun temel ilkelerine, Avrupa İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi’ne, Sözleşmeye ek 1 sayılı protokol, B.M. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’nde yer alan hükümlere aykırıdır. Suçsuzluk karinesi (actus reus and mens rea)¹²⁴⁴ geleneksel bir hukuk ilkesi olmasının dışında¹²⁴⁵ hukuk devleti olmanın gereklerindendir. Suçsuzluk karinesi diğer adıyla “*masumiyet karinesi*”, bir suçtan dolayı kovuşturulan kişinin, suçluluğu mahkeme kararıyla sabit olmadıkça suçlu sayılmamasını ifade eder. Suçluluğu sabit oluncaya kadar hiç kimsenin suçlu sayılamayaktır. Oysa ki, şüpheli veya sanığa “*suçsuz olduğunu ispat et*” demek, onun suçlu olduğunu daha baştan kabul etmek demektir¹²⁴⁶. 1982 Anayasasının 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesi, insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyucu adil bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmekle kendini yükümlü sayan, hukuk kurallarına ve Anayasa’ya uygun davranan, bütün eylem ve işlemleri yargı denetimine bağlı olan devlettir. T.B.M.M. tarafından da onaylanan Avrupa İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi’nin madde 6/2 fıkrasına göre, “*Bir suç ile suçlanan her kişi, suçluluğu kanun yolu ile ortaya konuluncaya kadar suçsuz sayılır*”. Sözleşmenin Ek 1 Sayılı protokolü 1. madde, “*Her hakiki ve hükmi*

¹²⁴⁴ Burden and Standard of proof ; presumptions , s.5

http://www.oup.com/uk/orc/bin/qanda/sample_chapters/spencer_ch02.pdf[08.08.2012].

¹²⁴⁵ Sulhi Dönmezer, **Suçsuzluk Karinesi Üzerine Düşünceler**, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan, İstanbul : 1998, s.67.

¹²⁴⁶ Yaraşlı, op.cit., s.4.

şahıs malların masuniyetine riayet edilmesi hakkına maliktir” ifadesi ile hukuk devleti , gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyet hakkının güvence altına almakla yükümlüdür. B.M. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’nin madde 11/ fıkrasına göre, *“Bir suç işlemekten sanık herkes, savunması için kendisine gerekli tüm güvencelerin sağlanmış bulunduğu, açık bir yargılama ile yasal yoldan suçlu olduğu saptanmadıkça, suçsuz sayılır”*. Ayrıca, madde 17/2 fıkraya göre de *“Hiç kimse keyfi olarak mal ve mülkünden mahrum edilemez”*. Anayasal düzenlemelerle güvence altına alınan kişilerin masumiyet karinesine aykırılık teşkil etmeden aklama suçu ile ilgili Viyana Konvansiyonu’nun madde 5/7. fıkrasındaki *“Her bir taraf, müsadereye tabi olabileceği ileri sürülen kazançların veya diğer malvarlıklarının yasal kaynağına ilişkin olarak, iç hukukunun ilkelerine ve adli yargılama ve diğer usullerine uygun ölçüler içinde, ispat yükümlülüğünün değiştirilmesini kararlaştırabilecektir”* hükmüne benzer bir düzenlemenin mevzuatımızda düzenlenmesi bu suçla mücadelede atılacak önem bir adım olacaktır. Çünkü, ispat külfetinin iddia eden tarafta olması aklama suçunun özelliği gözönünde bulundurulduğunda ne kadar zor olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeplerden ötürü ispat yükümlülüğünün yabancı ülkelerdeki uygulamalar örnek alınmak suretiyle belli koşullar dahilinde karşı tarafa yüklenilmesini ile ilgili mevzuatta gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Bazı ülkelerin mevzuatlarında, belli süreyi aşan cezai suçlarda veya failin bir örgüt üyesi olması halinde malvarlığını yasal yollardan elde edildiğini ispatlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Kişinin geliri ile malvarlığı arasındaki sebepsiz zenginleşmeyi ispatlayamaması halinde müsadere hükümlerinin uygulanacağına dair düzenlemeler bulunmaktadır. Bu ülkeler ; Yunanistan, Hong Kong, Avusturya, İrlanda, İtalya, Japonya, İsviçre, Singapur, Yeni Zelanda, İngiltere, Singapur’dur. İtalya’da, şahsın malvarlığı kaynağını açıklayamaması ve malvarlığının kazancı ile orantılı olmaması müsadere hükmünün uygulanmasında göz önünde bulundurulmaktadır¹²⁴⁷. İngiltere’de mahkemelere uyuşturucu kaçakçılığı davalarında savcının talebi üzerine failin mülkiyetinin yasadışı kökeni hakkında geniş kapsamlı varsayımlarda bulunma

¹²⁴⁷ F.A.T.F, Evaluation of Laws and Systems in F.A.T.F. Members Dealing with Asset Confiscation and Provisional Measures, s.4, <http://www.oecd.org/fatf/evaluati.htm>[14.05.2011] (Çalışmada bu rapor “Evaluation” olarak kısaltılarak kullanılacaktır); Değirmenci, op.cit., s.496; Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.262.

hususunda takdir yetkisi verilmektedir¹²⁴⁸. Hong Kong'daki yargı mercilerine de aynı yetki verilmiştir¹²⁴⁹. Ayrıca bazı ülkeler malvarlıklarının suçtan kaynaklanıp kaynaklandığı konusunda medeni hukuk ispat kurallarını tercih ederken (Avustralya, Hong Kong, İrlanda, Yeni Zelanda, Singapur, İngiltere), bazıları da (Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, Almanya, Yunanistan, İzlanda, İtalya, Japonya) ceza hukuku ispat kurallarını tercih etmektedir¹²⁵⁰. İngiltere'de, Suç Gelirleri Yasası'nın 294. maddesinde yer alan yetkilere dayanılarak H.M.R.C. görevlileri veya polis tarafından, taşınan nakit tutarın bin £ veya üzeri olması ve bu paranın suçtan kaynaklandığı veya yasadışı amaçlar için kullanılmasının amaçlandığı yönündeki şüphelerin (buna karapara aklama da dahildir) makul nedenlere dayanması durumunda yetkililerce bu paraya el konulabilmektedir (Burada nakit olarak tanımlanan, herhangi bir para birimi cinsinden kağıt veya bozuk paralar, posta havaleleri, her türlü çek - seyahat çeki, banka çeki-, hamiline yazılı hisse senedi veya tahvildir)¹²⁵¹. H.M.R.C. görevlisi veya polisin başvurusu üzerine mahkeme, el konulan paranın kaynağının ve kullanma amacının belirlenmesi amacıyla yapılan soruşturma aşamasında, üç aydan iki yıla kadar alıkonulmasına karar verilebilmektedir. Soruşturma sonunda da paranın bir suç faaliyeti ile bağlantısı olduğu yönünde ikna olunması durumunda kesin zaptına karar verebilmektedir. (Burada yapılan soruşturma cezai nitelikte olmayıp, medeni hukuk kurallarına göre yapılmaktadır ve gümrük veya polis paranın suçla bağlantılı olduğunu, paranın sahibi ise paranın yasal bir kaynaktan elde edildiğini veya yasal amaçlarla kullanılacağını yine hukuk kurallarına dayanarak ortaya koymaya çalışmaktadır. Buna, Birleşik Krallık hukuk sisteminde olasılıklar dengesi (balance of probabilities) çerçevesinde mahkeme, hangi tarafın iddiasının (ve ortaya koyduğu delillerin) diğerine göre daha olası ve akla yatkın olduğunu düşünürse o yönde karar vermektedir.

Kanunda yer alan aklama eylemlerinde, öncül suçu işleyenlerin veya bu suça iştirak edenlerin yurt dışına çıkarma veya çeşitli işlemlere tabi tutma hareketlerinde bu değerlerin suç kaynaklı olduğunu bilmektedir. Bu kişilerin değerlerin suç kaynaklı

¹²⁴⁸ F.A.T.F., (Evaluation), loc.cit.

¹²⁴⁹ Idem.

¹²⁵⁰ Ibid., s.11-12.

¹²⁵¹ http://www.oup.com/uk/orc/bin/qanda/sample_chapters/spencer_ch02.pdf[08.08.2012].

olduğunu bilmesi suçun manevi unsurunu oluşturmaktadır. Aklama suçunun öncül suç faillerinin aklamaya konu değerlerin suç kaynaklı olduğunu bilmemesi mümkün değildir. Bu noktada, soruşturma ve kovuşturma yetkilileri tarafından bu durumun delillerle ispatı güç değildir. Zor olan nokta, suç gelirinin yasal görünüm kazandırılmasında mesleki bilgiye sahip kişilerin belli bir aklama komisyonu karşılığında suç geliri sahiplerine yardım eden profesyonel aklayıcıların bu gerçekleştirilen işlemlere konu değerlerin suç kaynaklı olduklarını bildiklerinin ispatıdır. Aklama suçuna katılmamış failin “*çeşitli işlemlere tabi tutma*” eyleminde hem işleme tabi tutulan değerlerinin bir suçtan elde edildiğini bilecek hem de bu hareketini bunların gayrimeşru kaynağını gizleme veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırma maksadıyla yapacaktır¹²⁵². Kısaca, failde bulunması gereken bu her iki durumun yetkililer tarafından ispatı gerekmektedir. Failin “*bilme unsuru*” sadece malvarlığı değerlerinin suç kaynaklı olduğunu bilmesi ile sınırlıdır; yoksa, öncül suç faillerinin kimler olduğu, suçun nerede ve ne zaman işlendiği, malvarlığı değerlerinin hangi suçun işlenmesi sonucunda elde edildiği ile ilgili hususları bilmesi gerekli değildir¹²⁵³. İddia makamı ile mahkeme, sanığın suçlu olduğunu delillerle ispat etme yükümlülüğündedirler.

Mevcut düzenlemede sanığın bir anda yaşam biçimi, işi ve geliriyle orantılı olmayan bir malvarlığına sahip olması, hesaplarındaki anlık büyük değişimlerin olması, sanığın bu gelirlerini nereden elde ettiğini açıklayamaması halinde dahi bunların bir suçtan elde edildiğinin kabul edilmesine ilişkin bir karine bulanamadığından ve iddia makamı ile mahkemenin bu durumu ispat edememesi halinde C.M.K. madde 223/2-e bendi hükmü¹²⁵⁴ gereğince sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerekecektir¹²⁵⁵. Sebepsiz zenginleşmeye ilişkin olarak karşı tarafa “*nereden buldun?*” diye bir sorgulamanın bulunmadığı göz önüne alınırsa karapara aklama eylemi ile kuvvetli

¹²⁵² Dülger, op.cit., s.570.

¹²⁵³ Idem.; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.400; Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.75; Değirmenci, op.cit., s.468.

¹²⁵⁴ C.M.K. m. 223/(2) Beraat kararı; a) Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması, b) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması, c) Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması, d) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması, e) Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması halidir.

¹²⁵⁵ Dülger, op.cit., s.576.

şüphenin varlığı halinde açılacak kamu davasında şüphelinin mahkumiyeti için bunun kuvvetli ve kesin delillerle ortaya konması gerekmektedir. Doktrinde bir çok müellif, aklama suçuyla mücadelede ispat yükünün tersine çevrilmesi yönünde hem fikirdir. Özellikle Anglo-Amerikan hukuk sisteminde ve Kıta Avrupası hukuk sistemine tabi bazı ülkelerde, suç gelirlerinin aklanması suçu açısından ispat yükünün belli şartların varlığı halinde tersine çevrilmektedir¹²⁵⁶. A.B. üyesi ülkeler arasında Danimarka, Yunanistan, İrlanda, İngiltere ve İtalya mevzuatları kara para aklama ve organize suçlulukla mücadele alanında ispat yükünün yer değiştirmesi, Fransa ise ispat yükünün paylaşılması mekanizmasını kabul etmiştir¹²⁵⁷.

A.B.D.’de uygulanan cezai müsadere süreci kovuşturmayla birlikte yürütülmekte ve yasadışı uyuşturucu maddelerin müsaderesinde ve karapara aklama olaylarında ispat yükümlülüğü hem devlete hem de savunmaya aittir. İddia makamı öncelikle sanığın suçluluğunu makul bir şüpheyile ispatlamakta daha sonra delil üstünlüğü olan bir kanıtla müsaderenin kapsamını ortaya koymaktadır¹²⁵⁸. Her iki tarafta iddiasını delillerin üstünlüğü ilkesine göre ortaya koymak zorundadır¹²⁵⁹. Sivil müsadere ise, devletin makul nedeni olduğunu ortaya koyması ile ispat yükümlülüğü karşı tarafa geçmekte ve savunmanın müsaderesi istenen bu malvarlıkları ile şahıs arasındaki bağı delil üstünlüğü ile ispat etmesi gerekmektedir¹²⁶⁰. A.B.D.’de, sivil müsadere çeşidinde ispat külfeti kısmi olarak , parası veya malı müsadereye konu olan kişiye düşmektedir¹²⁶¹. Ancak devletin herhangi bir delil ve belirti olmadan malvarlığına el konulması, ispat yükünün doğrudan sanığa yüklenmesi ve yasal kaynağı ispat edemezse malvarlığının müsadere edilmesi mümkün olmamaktadır¹²⁶². A.B.D.’de ispatın tersine çevrilmesi ile ilgili, Amerikan Temyiz Mahkemesi’nde görülen “*Cuellar*

¹²⁵⁶ Ibid., s.578; Taşkın, op.cit., s.184; Fransız Yargıtayı bir kararında; uyuşturucu kaçakçısı olduğunu bildiği yeğenin evinde oturması ve bir işinin olmadığı halde bolca para harcadığı gerekçesi ile amcaı aklama suçunun faili olarak değerlendirilmesine karar vermiştir Koçak, loc.cit.

¹²⁵⁷ Ergin Ergül, “Yolsuzluklarla Mücadelenin Karapara Aklama Boyutu ve Alınması Gereken Tedbirler”, *Gümrük Dünyası Dergisi*, 2004, Sa.40, <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/40/4.html>[21.09.2011].

¹²⁵⁸ F.A.T.F., (Third U.S.A.), op.cit., s.48.

¹²⁵⁹ Demirtaş, op.cit., s.186.

¹²⁶⁰ Ibid., s.187.

¹²⁶¹ Mavral, (Karapara), op.cit, s.192.

¹²⁶² Demirtaş, op.cit., s.187.

v. *United States*” davasında, failin arabasında bulunan paranın kaynağını açıklayamamasından dolayı aklama suçuna mahkum edilmiştir.¹²⁶³

Bazı ülkelerin ceza hukuku sistemlerine girmiş olan “*genişletilmiş müsadere*” sisteminde, suç işlediğinden şüpheli edilen kimsenin bütün mameleki, başka bir ifade ile tüm malvarlığına tedbir konulmakta yalnız kaynağının meşruiyetini ispat ettiği mal ve eşyalar için bu yönde bir tedbire gidilmemekte, kaynağının meşru olduğunu ispat edemediği mal ve eşyalar kişinin mahkumiyetine hükmedilmesi ile birlikte Devlete intikal etmektedir¹²⁶⁴. Mülga 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Yasa tasarısında, elde edilen para veya malın nereden elde edildiğinin ispatı bireyler tarafından yapılmakta, yasal yollardan elde edildiği ispat edilemeyen malvarlıklarına el konulması sözkonusu idi. Ç.A.S.Ö.M.K. tasarısı halinde iken, A.B.D.’ne benzerlik gösteren bir düzenleme idi¹²⁶⁵. Düzenlemede, tüm malvarlığına el konulan zanlının malvarlıklarını yasal yollardan elde edildiğini ispatlaması üzerine bu mallar için verilen tedbir kararının kaldırılacağı hükmü getirilmişti¹²⁶⁶. Tasarıda, el konulacak değerler anlaşılabilir bir biçimde gösterilmiş el konulacak değerler üzerinde yapılacak işlemler belirtilmişti¹²⁶⁷. Devletin üzerindeki ispat külfeti hafifleten, suç örgütleri ve failleriyle mücadelede “*iddia eden ispat eder*” kuralından vazgeçilip şüphelinin, kaynağı şüpheli malvarlığının meşru olduğunu kendisinin ispat etmesini gerektiren¹²⁶⁸ bu düzenleme, Anayasa’nın 38. maddesine aykırı olacağı gerekçesiyle komisyonda değiştirilmiştir.

Sonuç olarak, ceza kanundaki düzenlemede aklama suçunun olası kastla da işlenebileceği yorumunu sağlayan hükmün değiştirilerek, aklama failinde bulunması gereken manevi unsurun doğrudan kast olduğu vurgusu yapıldıktan sonra, faildeki manevi unsurun ispatı açısından suçun konusunun suçtan elde edildiğinin bilmesi gerektiğine ilişkin karinenin kabul edilmesi ile failin sözkonusu malvarlığının suçtan elde edilmediğini veya suçtan elde edilse bile bunun kendisi tarafından bilinmesinin

¹²⁶³ Dülger, op.cit., s.578.

¹²⁶⁴ Ç.A.S.Ö.M.K. Genel Gerekçe ve Madde Gerekçeler, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss785m.htm>[18.08.2011].

¹²⁶⁵ Taşkın, op.cit., s.58.

¹²⁶⁶ İdem.; Hamza Kaçar, “Organize Suç Örgütleri Nedir ? Çıkar Amaçlı Örgütlü Suçlarla Mücadele Kanun Tasarısı’nda Neler Öngörülmektedir?”, *Yaklaşım Dergisi*, Ağustos: 1999, makale no:1752 http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?filename=2004074662.htm[08.09.2012].

¹²⁶⁷ İdem.

¹²⁶⁸ İdem.

mümkün olmadığını ispat etmek durumunda kalacaktır¹²⁶⁹. F.A.T.F.’un, Türkiye ile ilgili 2006 yılı Üçüncü Tur Karşılıklı Değerlendirme Raporu’nda, aklama suçu için öngörülen kast unsurunun ispat külfetini hafifletecek açık bir yasal mekanizmanın bulunmadığı belirtilmiş ve her ne kadar Türk yetkilileri tarafından malvarlığının suçtan kaynaklandığının bilindiğinin objektif fiili durumlardan çıkarılabileceğine dair savunmaları, mahkemeler tarafından konuyla ilgili verilmiş içtihatların olmamasından dolayı F.A.T.F. yetkilileri tarafından ikna edici bulunulmadığı hazırlanan raporda yer almaktadır¹²⁷⁰.

e. Suçun özel görünüş biçimleri

(1) Teşebbüs

Ceza kanununda suç, failin belli bir suçu işlemek üzere gerekli hazırlıklarını yapması ve hareketini icra etmesiyle veya neticenin gerçekleşmesiyle oluşmaktadır. Y.T.C.K.’nın 35’nci maddesinin “*ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenler*” başlığı altında düzenlenen suça teşebbüs, kişinin işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaması halidir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, kanunda tanımlanan teşebbüs açısından bir özellik taşımamaktadır

Viyana Konvansiyonu m. 3/c-(iv); “*Bu maddede yer alan suçlardan herhangi birine katılınması bu amaçla örgütlenilmesi veya işbirliği yapılması, **teşebbüste bulunulması** ve suçun işlenmesine yardımcı olunması, kolaylık sağlanması ve yol gösterilmesi*”, ve Strazburg Konvansiyonu m. 6/1-d ; “*Bu maddeye göre ihdas edilen suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan teşekküle veya anlaşmaya iştirak etmek, işlenmesine **teşebbüs etmek**, işlenmesine yardım etmek, kolaylaştırmak, yol göstermek*” hükümlerinde karapara aklama eylemlerine katılmak ve bu eylemlerin teşebbüs aşamasında kalması halleri sözleşmeye taraf devletlerin iç hukukuna bırakılmamış, bu eylemlere katılan faile ve teşebbüse de tamamlanmış suç cezasının verilmesi öngörülmüştür¹²⁷¹. Uluslararası mevzuatlarda bu suçun teşebbüs aşamasında kalma

¹²⁶⁹ Dülger, op.cit., s.581.

¹²⁷⁰ F.A.T.F., (Third Turkey), loc.cit.

¹²⁷¹ Dülger, op.cit., s.343.

hallerinin aklama suçu gibi cezalandırılacağı ile ilgili hükümler bulunmasına rağmen bu sözleşmelere taraf olan ülkelerden biri olarak iç hukukumuzda aklama suçuna teşebbüs hali ile ilgili bir düzenleme yapılmamıştır. Kanun koyucunun, aklama suçuna teşebbüs etme fiili ile ilgili bir düzenleme yapmamış olması suçtan kaynaklanan malvarlığını aklamamanın önlenmesi mücadelesinde bir eksiklik olarak görülebilir. Ancak, kişinin işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaması halinin aklama suçunun oluşması için kanuni tanımdaki seçimlik hareketlerin teşebbüs hali incelenecek olursa; ilk seçimlik hareket olan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkarma eyleminde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin yurt dışına çıkarılması sözkonusudur.. Değerlerin yurt dışına çıkışı ile aklama eylemi tamamlanmış olarak kabul edilmektedir. Yurt dışına çıkarma ülkeden kara, hava ve deniz yolu ile fiziken gerçekleştirilebileceği gibi işlemlerin elektronik veya internet aracılığıyla kaydi olarak da gerçekleştirilebilmektedir. Malvarlığı değerlerinin, ülke sınırını geçmesi için taşıta (kara taşıtı, gemi, uçak gibi) yüklenmesi ile taşıtın deniz, hava, kara sınırını geçene kadar olan süre aklama hareketinin teşebbüs aşamasıdır. Finansal işlemlerle malvarlığını yurt dışındaki hesaba transfer eyleminde kişinin transfer için gerekli talimatları vermesi ve banka görevlisinin işlemin tamamlanması ve sonucun gerçekleştirilmesi anına kadar olan aşamadır.

Çeşitli işlemlere tutma hareketleri, serbest hareketli olduğundan burada failin kastının hangi işleme yöneldiğine bakmak ve o işlemi gerçekleştirene kadar yapılan tüm işlemleri icra hareketi olarak değerlendirmek gerekir¹²⁷². Çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinde, fail elde ettiği suç gelirlerine yasal görünüm kazandırmak için çeşitli işlemlere başvurmaktadır. Failin suç gelirleri ile gayrimenkul alması, hisse senedi veya başka menkul alması, sigorta poliçesi alması şeklindeki çeşitli işlemler yanında, gayrimenkullerin fiilen zilyedliğini veya malikliğini değiştirme eylemleri ile suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin kaynağı ile ilişkisinin kesilmesi yönünde aklama işlemlerine de başvurmaktadır. Bu aşamada aklama suçu, failin suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin mülkiyetini başkasına devri, tapu dairesindeki kayıtlara tescil ettirmesi ile tamamlanmaktadır; ancak, tapu dairesindeki tapu işlemlerinin yapılması ve

¹²⁷² Değirmenci, op.cit., s.424.

tapu sicil kaydına işlemin tescili anına kadar ki süre, aklama suçunun teşebbüs aşamasıdır.

Yurt dışına çıkarma eyleminde malvarlığı değerlerinin fiziki olarak çıkarılması hareketi, ülkenin deniz, hava ve kara sularını terk edilmesi ile gerçekleşmektedir. Ülke sınırını henüz terk etmeyen malvarlığı değerlerinin ulaşım araçları içinde bulunması, suçun teşebbüs aşamasıdır. Aynı şekilde suç gelirinin finansal işlemler aracılığıyla yurt dışına transferi çalışanın bu işlemi gerçekleştirmesi ile tamamlanmaktadır. Yukarıda sayılan aklama eylemlerinin teşebbüs aşamasındaki hallerinde, aklama fail/faillerinin yakalanabilmesi suçun işleneceğine dair kuvvetli emareleri sonucu kolluk kuvvetleri tarafından yapılan teknik takip ve izlenme sonucunda suçun tamamlanmadan yakalama işleminin yapılmasını gerektirmektedir. Ancak, bazı durumlarda aklama suçuna teşebbüs ve suçun tamamlanma anını tespit etmek çoğu zaman güç olmaktadır¹²⁷³.

Suçun maddi hareketlerinin teşebbüs hali, Türk Ceza Kanunu'nda suç olarak düzenlenmemiştir. Mevcut düzenleme gereği tanımlanmamış bir aklama suçuna teşebbüs suçuna istinaden ne soruşturma ne de kovuşturma yapılabilir. Tanımlanmamış bir suç hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılması da hukukun temel ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir. Aklama suçunun kanunda sayılan eylemlerin birinci fıkrasında, seçimlik hareketlerin özel kastla işlenebileceğine dair hükmü ile suç faillerinin bu eylemi özel kastla gerçekleştirebileceğinin ispatında zorluk yaşanmasına sebep olmakta iken suçun teşebbüs halinin ispatı hayli zor görülmektedir. Çünkü, aklama suçu kovuşturması genellikle öncül suç soruşturma - kovuşturma aşamasında sözkonusu olduğundan suçun teşebbüs halinden ziyade tamamlanmış bir suçun ispatının delillerle ortaya konması sözkonusu olmaktadır.

(2) İçtima

Ceza hukukunda, “*kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır*” kuralının¹²⁷⁴ yanı sıra kanununda “*suçların içtimaı*” başlığı altındaki düzenlemede kişinin birden çok suç işlemesi halinde dahil kanun hükmünde bulunan sebeplerin varlığı halinde failin tek ceza ile cezalandırılabilceği yer almaktadır.

¹²⁷³ Ibid., s.474.

¹²⁷⁴ Özgenç, (Türk Ceza Hukuku), op.cit., s.498 ; Koca ve Üzülmöz, op.cit., s.433.

Suçların içtimaı başlığı altında düzenlenen hükümlerden 42'nci maddedeki düzenlemede, işlenen suçun diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması halinde suçun tek fiil kabul edileceği hükmedilmiştir. Bu tür bileşik suçlarda, içtima hükümleri uygulanmamaktadır. Birleşik suç, gerçek içtima şekillerinden biri değildir¹²⁷⁵. Doktrinde “*mürekkep suç*” olarak da adlandırılan birleşik suçta, birden fazla suç yoktur. Suçlardan biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması nedeniyle tek fiil sayılmaktadır. Kanunun madde gerekçesinde de, fiilin tanımı yapılmakta ve bu tür suçlarda, suçu oluşturan araç suçtan dolayı ayrıca ceza verilmeyeceği dolayısıyla cezaların içtima hükümlerinin uygulanmayacağı açıkça belirtilmektedir. Diğer bir anlatımla, cezaların içtimasında (gerçek içtima), faile işlediği her bir suçun cezasının verilmesi gerekmektedir. Ancak, birleşik suçlarda bu sözkonusu olmamaktadır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, seçimlik hareketli suçtur. Bu seçimlik hareketlerin herhangi birinin yapılması aklama suçunun oluşumu için yeterlidir. Yurt dışına çıkarma ve çeşitli işlemlere tabi tutma seçimlik hareket olarak öngörülmüş olmakla bu konuda seçimlik hareketli suç gereği her iki hareket birden yapıldığında¹²⁷⁶ işlenmiş tek bir suçun varlığı kabul edilip sadece tek bir ceza verilecektir. Fail, aklama suçunu maddi unsuru fiillerini icra edendir. Aklama suçu aynı zamanda, öncül suçu işleyen kişi tarafından da kendi kendini aklama şeklinde de (self launderer) gerçekleştirilebilir. Öncül suçu işlemiş olan failin işlediği suç suretiyle elde ettiği değerleri kendisinin aklama eylemlerinde bulunarak aklaması halinde ortada tek suçun varlığı mı veya birbirinden bağımsız iki suçun varlığı mı kabul edilecektir?. Aklama suçu, öncül suçtan bağımsız bir suçtur. Aklama suçunun meydana gelebilmesi için, önceden işlenmiş bir suçun varlığına bağlı olsa da aklama suçu, önceden işlenen suçun tamamlayıcısı olmadığından ortada iki ayrı suç vardır. Bundan dolayı fail, her iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Aklama suçunun öncül suç faili ile öncül suçun işlenmesine iştirak etmemiş üçüncü kişilerce işlenmesi de mümkündür. Bu durumda da öncül suç faili hem öncül suçtan hem de aklama suçundan dolayı ayrı ayrı cezalandırılacak diğer fail ise sadece aklama suçu ile cezalandırılacaktır.

¹²⁷⁵ Ibid., s.434.

¹²⁷⁶ Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.96.

Y.T.C.K. 282. maddesinin 3'ncü ve 4'ncü fıkralarında aklama suçunu ağırlatıcı nedenlerle ilgili düzenlemeler yer almaktadır. 3'ncü fıkra hükmüne göre, aklama suçunun kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde verilecek hapis cezası yarı oranında artırılmaktadır. Kanun koyucu, söz konusu aklama suçunun kamu görevlisi tarafından görevini yaparken ve görevinin sağladığı kolaylıktan yararlanarak mesleğinin icrası sırasında ve sağladığı kolaylıktan yararlanarak işlenmesi halini suç olarak düzenlemiştir. Herhangi bir kişinin aklama suçunu işlemesi halinde verilecek ceza, kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde, yarı oranda arttırılmıştır. Kamu görevlisinin kendisine gelir sağlamak amacıyla aklayıcılara yardım etmesi halinde, kendisine aklama suçu cezası verileceğinden, Y.T.C.K.'nın m. 257/1 fıkra hükmü uyarınca görevini kötüye kullanma fiilinden, ayrıca cezalandırılmayacaktır¹²⁷⁷. Bu durum, 257'nci madde hükmünde, *“Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında ...”* ibaresi ile açık bir şekilde ifade edilmiştir.

“Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır” şeklindeki düzenlenme ile (m.282/4), faile aklama suçunu örgüt faaliyeti çerçevesinde işlemekten dolayı bir kat arttırılarak verilecek cezanın yanında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmediği hususu madde gerekçesinde belirtilmektedir. Kanunda suç işlemek üzere örgüt kurma suçu, 220. maddede düzenlenmiştir. 220'nci madde hükmü, 282/4 maddesinin ağırlatıcı hali olmasından dolayı Y.T.C.K.'nın 42. madde hükmü gereği suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun, teşkil edilmiş örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinin tek fiil sayılması bu suretle suça verilecek cezanın ağırlaştırılmış haliyle tek cezaya hükmedilmesi gerekmektedir. Ancak, maddenin bu şekilde düzenlenmesinde önemli olan örgütün hangi amaçla kurulduğudur. Örgüt suç gelirlerini aklama fiilini gerçekleştirmek için mi? veya kanunun suç saydığı fiilleri işlemek için mi? oluşturulmuştur. Her halükarda ortada bir suç işleme fiili ve bu suçun da yaptırımı bulunmaktadır. Madde gerekçesinde bu suçun suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek cezanın belli oranda

¹²⁷⁷ Ibid., s.142; Değirmenci, op.cit., s.475.

artırılması öngörölmüş ve bu suçtan dolayı verilecek artırılmış cezanın örgüt kurma, yönetme veya örgüte üye olma suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmediğı de ayrıca belirtilmiştir. Diğer bir anlatımla aklama suçu faili, kanunda yazılı suçları işlemek üzere teşkil etmiş bir suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde aklama suçu fiilinin işlenmesi halinde kişi, aklama suçunun (ağırlatıcı hali) yanında suç işlemek üzere örgüt kurma, yönetme veya örgüte üye olma suçundan da ayrıca cezalandırılacaktır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamak için örgüt kurma ve aklama suçunun bu örgütün ana faaliyetini oluşturması halinde Y.T.C.K. 42. madde hükmü uygulanabilecek midir? sorusuna, madde gerekçesinde yer alan ifadelerin haricinde kanun hükümleri gereğı örgüt kurma fiilinin ağırlatıcı sebep olmasından içtima hükümlerinin uygulanmaması dolayısıyla faile aklama suçunu örgüt teşkil etme suretiyle işlemesi halinin ağırlatıcı sebep olmasından dolayı 282. maddenin 4. fıkrasındaki ceza hükmünün uygulanması ve 220. madde hükmündeki suç işlemek üzere örgüt kurma suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaması gerekmektedir. Ceza Kanununda yer alan hükümler bunu gerektirdiğı halde kanun koyucu 282. madde gerekçesinde, aklama eyleminin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde bunun ağırlatıcı sebep olduğunu ve verilecek cezanın arttırılarak uygulanması gerektiğı ve ayrıca 220. madde hükmüne göre de cezalandırılması gerektiğı yönündedir. Kişi, aklama eylemini suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde gerçekleştirdiğı takdirde 282'nci maddenin 4. fıkra hükmü uyarınca verilecek hapis cezası bir kat oranında arttırılacak ve ayrıca 220. madde hükmü gereğı suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunda hapis cezası ile de cezalandırılacaktır. Kısaca, fail her iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaktır.

Sonuç olarak, aklama suçu işleyen örgütün sadece aklama suçunu işlemek için bir araya gelmiş olması halinde sorun yukarıda belirtildiğı gibi birleşik suç kavramından yola çıkılarak çözüme gidilmelidir¹²⁷⁸. Ancak, örgütün başka suçları işlemek için bir araya gelmiş ve başka suçların yanında aklama suçunu da işlemiş olması halinde

¹²⁷⁸ Ibid., s.476; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), loc.cit.

faiilerin hem örgüt suçundan hem de aklama suçunun ağırlatıcı halinden cezalandırılması gerekecektir¹²⁷⁹.

Zincirleme suç, mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da uygulanacağı hükmünden yola çıkarak, aklama suçu mağdurunun belli bir kişi olmamasından dolayı aklama suçunun zincirleme suç şeklinde işlenebileceği düşünülebilir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda aklama suçunun zincirleme suç olduğundan söz edilebilir. Failin, suç işleme icrası kapsamında suç gelirini açtığı banka hesabına belli meblağlarla değişik zamanlarda yatırması halinde aynı suçu defalarca işlemiş olmaktadır. Ancak, fail aynı suçu defalarca işlenmesinden dolayı her bir işlem için ayrı ayrı ceza hükmedilmeyecek, zincirleme suçtan dolayı tek ceza hükmedilecek; ancak, cezanın miktarı kanunda yazılı oranlar dahilinde artırılacaktır.

(3) İştirak

Kanun koyucu, aklama suçunun konusu itibariyle mahsus suç olmadığını ve bu suçun, öncül suçu işleyen/ler veya suça iştirak eden/ler tarafından işlenebileceği gibi öncül suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan üçüncü şahıslar tarafından da işlenebileceğini belirterek herkesin, aklama suçunun faili olabileceğini ifade etmektedir.

Suçta iştirakin faillik, azmettirme ve yardım etme fiilleri şeklinde gerçekleştirileceği ceza kanunun ilgili maddesinde ifade edilmektedir. İcra hareketini bizzat yapmayan kişilerin suça katkıları şerik, suça azmettiren veya suça yardım eden şeklinde olabilir¹²⁸⁰. Kanun madde düzenlemelerinde “*yurt dışına çıkaran*” ve “*çeşitli işlemlere tabi tutan*” ifadelerinden aklama suçunun faili yönünden kanun koyucunun herhangi bir kısıtlamaya gitmediği anlaşılmaktadır¹²⁸¹. Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her birinin fail olarak sorumlu tutulmasının yanında; suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulmaktadır. Bu hükme göre, aklama suçunun işlenmesinde yapılacak

¹²⁷⁹ Idem.

¹²⁸⁰ Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.146.

¹²⁸¹ Değirmenci, op.cit., s.448; Yılmaz, (Suçtan Kaynaklanan), op.cit., s.116.

eylemleri bir başkasına yaptırmak suretiyle aklama failini kullanan kişi de aklama suçu faili olarak cezalandırılacaktır. Suç gelirini elde eden kişi veya örgütün söz konusu gelirleri aklamak için başkalarını kullanması veya azmettirmesi halinde yargılama suça iştirak hükümlerine göre yapılacaktır¹²⁸². Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi işlenen suçun cezası ile cezalandırılacaktır.

Suç gelirlerini aklama suçu herkes tarafından işlenebilecek bir suçtur. Aklama suçuna iştirak, suçu azmettirme veya yardım etme eylemlerinde bulunanlar aklama suçunun faili olarak kabul edilmekte ve hürriyeti bağlayıcı hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Yardım etme (Y.T.C.K. m. 39/2):

a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek,

b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak, veya

c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırma

olarak kanunda düzenlenmiştir. Aklama suçuna yardım etme eylemi, daha çok kanunun (b) ve (c) bendlerinde yazılı hallerle gerçekleştirilmektedir. Suçun niteliği gereği (b) ve (c) bentlerin de yazılı eylemin failleri, daha çok finans piyasalarında faaliyet gösterenler, yatırım ve finans danışmanlığı yapanlar, bankacılık sektörü çalışanları ile nakit para hareketleri ile ilgili işlem gerçekleştirenler¹²⁸³, mali ve hukuki alanlarda yol gösterenlerdir. Ayrıca, aklama suçunu işleyen kimseyi suç işlemeye teşvik etme, suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etme halinde yardım eden sıfatıyla sorumluluk doğacaktır¹²⁸⁴. Kanunun 39. madde hükmüne göre, suçun işlenmesinden önce ve işlenmesinden sonra suçun icrasını kolaylaştıran bu kişiler, aklama suçuna yardım eden sıfatıyla aklama suçuna iştirak etmiş olmaktadır.

¹²⁸² Kocasakal, (Suç Gelirlerinin), op.cit., s.143.

¹²⁸³ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), loc.cit.

¹²⁸⁴ Değirmenci, op.cit., s.476.

f. Yaptırım

5237 sayılı Y.T.C.K.'da, suç karşılığında uygulanması öngörülen yaptırımlar cezalar ve güvenlik tedbirleri olarak ikiye ayrılmıştır. Cezalar hapis ve adli para cezası; güvenlik tedbirleri ise kanunun 53. maddesinde *“belli hakları kullanmaktan yoksun bırakma”*, 54. maddesinde *“eşya müsadere”*, 55. maddesinde *“kazanç müsadere”*, 59. maddesinde *“sınır dışı edilme”* ve 60. maddesinde *“tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri”*dir.

(1) Hapis cezası ve adli para cezası

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun yaptırımı kanuni düzenlemesinde yer alan fiillere göre değişmektedir. Madde 282/(1) fıkrasında yazılı aklama suçunu işleyen kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılmaktadır. Kanun koyucu, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerinin önem ve kıymetinin çok farklı olabileceği ve çoğu zaman bu değer tam olarak tespitinin mümkün olmadığından bahisle hapis cezası ile birlikte hükümlenebilecek adli para cezasının üst sınırının arttırılmasının gerekli olduğu gerekçesiyle düzenlemedeki adli para cezasını yirmibin güne çıkartmıştır.

Kanun koyucu, ekonomik kazanç elde etme amacı taşıyan belli suçlarda hapis ve adli para cezasına birlikte hükmetmektedir. Aklama suçu yaptırımı olan hapis cezası, süreli hapis cezasıdır ve alt sınırı üç yıldan başladığından kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlarının uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Y.T.C.K. 51. madde hükmüne göre, kişinin hapis cezasının ertelenmesi koşulu işlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasından mahkum edilmesine bağlıdır. Ancak, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuna mahkeme tarafından iki yıl hapis cezası verilmesi halinde hapis cezasına erteleme hükmü uygulanabilmektedir. Bu durum ancak 282. maddenin 2. fıkrası hükmündeki eylemden dolayı iki yıl hapis cezasına hükmedilmesi ile sözkonusu olabilir. Onun haricinde imkansızdır. Aklama suçunun yirmibin güne kadar adli para cezası, 52. madde hükmüne göre hesaplanacaktır. En az yirmi Türk Lirası ve en fazla yüz Türk Lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edilmektedir. 7. CD. 2002/9401 E. 2002/10802 nolu kararında karapara döviz biçiminde

ise, para cezasının suça konu dövizin Türk lirası karşılığı M.B. döviz alış kuru üzerinden hesaplanması gerektiği yönündedir¹²⁸⁵. Kanun koyucu, suçun yaptırımını adli para cezası uygulamasında suç işleyen kişinin ekonomik durumu dikkate alınmadan hükmolunan para cezasının eşitlik ilkesine aykırı sonuçlar doğuracağı, ödeme gücü olan kişi üzerinde etkisi olmayan ancak ödeme gücü olmayan üzerinde ise etkisi olan ve infaz kurumuna gönderilmesini sonuçlayan bu sistemden vazgeçmiş; Almanya, Avusturya, Polonya, İsveç, Finlandiya, Danimarka ve Fransa gibi bir çok ülkede uygulanan ve *gün para cezası* olarak adlandırılan yeni sisteme geçmiştir. Gün para cezası sisteminin temel amacı, para cezasının kişinin ödeme gücüne göre belirlenmesi yoluyla suç işleyen zengin ile fakir failer arasındaki eşitsizliğin giderilmesidir.

4208 sayılı K.A.Ö.H.K. nun m. 7/1. fıkra hükmü gereği, faile karapara aklama suçu cezası olarak iki seneden beş seneye kadar hapis cezası ve aklanan paranın bir katı ağır para cezası uygulanmaktaydı. Ancak, aklanan malvarlığının tam olarak belirlenemediği hallerde para cezasının belirlenmesinde de güçlükler yaşanılmasına neden olmakta idi. Ayrıca, ilk düzenlemede aklama suçunun ceza alt sınırının iki yıl olması bu suçun failinin “*hapis cezasının ertelenmesi*” uygulamasından yararlanmasına olanak sağlamaktaydı. 5918 sayılı Kanun’la yapılan değişiklikte, alt sınırın iki yıldan üç yıla çekilmesi ile bu uygulama olanağı ortadan kaldırılmıştır. Öte yandan cezanın alt sınırı bir yıldan fazla olduğu ve cezanın alt sınırdan verilmesi ile takdiri indirim maddesinin uygulanması halinde dahi cezanın otuz ayın altına inmesi mümkün olmadığından, Y.T.C.K.’nin 50. maddesinde düzenlenen kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımların uygulanması da mümkün olamayacaktır¹²⁸⁶. Bu suretle, aklama suçunun failine ve azmettirene verilecek en hafif cezada dahi hapis cezasının bizzat infaz edilmesi gerekecektir¹²⁸⁷.

4208 sayılı Kanun’da karaparanın, terör suçlarından veya Türkiye’ye ithali veya Türkiye’den ihracı kanunla yasaklanmış herhangi bir madde veya eşya kaçakçılığından elde edilmesi veya aklama suçunun terör suçlarının finansmanını sağlamak amacıyla işlenmesi halinde, birinci fıkra hükmüne göre faile verilecek hapis

¹²⁸⁵ Ergül, (Kara Ekonomi), op.cit., s.112.

¹²⁸⁶ Dülger, op.cit., s.630.

¹²⁸⁷ Idem.

cezası dört seneden az olamayacağı hükmü bulunmakta idi (m. 7/2.fıkra). 18.07.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5532 sayılı *Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* ile 3713 sayılı *Terörle Mücadele Kanunu*’n 8’inci maddesinde yapılan değişiklikle, “*terörün finansmanı suçu*”nda her kim tümüyle veya kısmen terör suçlarının işlenmesinde kullanılacağını bilerek ve isteyerek fon sağlama veya toplama eylemlerinde örgüt üyesi olarak cezalandırılacağı, fonun kullanılmaması halinde dahi failin aynı şekilde cezalandırılacağı hükmedilmiştir. Madde hükmündeki “*fon*” terimi ile para veya değeri para ile temsil edilebilen her türlü mal, hak, alacak, gelir ve menfaat ile bunların birbirine dönüştürülmesinden hasıl olan menfaat ve değerler ifade edilmektedir. Söz konusu maddede, terörün finansmanı suçunu işleyenler örgüt üyesi olarak kabul edilecek ve ceza kanuna göre, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır (Y.T.C.K. m. 314). 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. madde hükmü uyarınca, terörün finansmanı suçu yaptırımının beş yıldan on yıla kadar hapis cezası olarak belirlenmiş olması dolayısıyla terörün finansmanı suçu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamanın öncül suçları arasında sayılmakta ve terörün finansmanı suçundan kaynaklanan malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkarma veya bunların gayrimeşru kaynağını gizleme veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırma maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutma aklama□suçu kapsamında değerlendirilmektedir.

Aklama suçuna yardım edenler açısından Y.T.C.K.’nin 39. madde “*diğer hallerde cezanın yarısı indirilir*” hükmünce, haklarında aklama suçu ile ilgili verilen cezanın yarısının indirileceği öngörüldüğünden cezanın alt sınırından uzaklaşmayı gerektirecek bir durumun bulunmaması halinde ceza on sekiz aya indirilecektir¹²⁸⁸. Kanunun 61. madde hükmüne göre, sanığın lehine takdiri indirim nedenlerinin uygulanması sonucunda cezanın altıda biri oranında yapılacak indirim sonrasında hapis cezasının on beş aya kadar inebilecektir¹²⁸⁹. Bu durumda sanığın 51. madde hükmüne göre, hapis cezasının ertelenmesi mümkün olabilmekte; ancak, 50. maddenin uygulanması mümkün olmamaktadır. Aklama suçuna yardım edenlerin kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi olması halinde, sanığın lehine olabilecek yukarıda sayılan

¹²⁸⁸ Idem.

¹²⁸⁹ Idem.

durumlardan yararlanması olanaksızdır. Çünkü, kanunda bu kişilerin aklama suçunu işlemesi halinde verilecek hapis cezası yarı oranda arttırılmaktadır. Aynı şekilde suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde de verilecek ceza bir kat arttırılmaktadır. Bu suretle, kanun koyucu suçun belli kişiler tarafından ve örgüt çevresinde işlenmesi hallerinde cezai yaptırımlarını arttırmıştır.

Bu durumlar kanun hükmünde bulunan düzenlemelere göre yapılmış bir öngörü olduğunda, ceza yargılamalarında aklama suçundaki somut delillere ve aklanan miktara ve failin özelliklerine göre; kısaca, görülen her davanın kendisine ait özellikleri sözkonusu olacağından fail edinilen somut delillerle soyut hukuk kurallarına göre cezalandırılacaktır.

(2) Güvenlik tedbirleri

(a) Müsadere

Müsadere, bir kimsenin taşınır veya taşınmaz malının kendi isteği dışında devlet güçlerince elinden alınması¹²⁹⁰ ve o şeyin mülkiyetinin devlete geçmesini sonuçlayan bir yaptırımdır. Müsaderenin amacı, suçluya hürriyeti bağlayıcı hapis cezasının yanında suç gelirinden mahrum etmek suretiyle suç ögütlerinin sürekliliğini kesintiye uğratmaktır¹²⁹¹. Taşınır veya taşınmaz malın mülkiyetinin devlete geçirilmesi müsadere müessesesini, “*ceza hukukunda bir önlem olarak, eşya üzerindeki zilyedinin tasarruf yetkisinin ortadan kaldırılması*” olan elkoyma müessesesinden ayırmaktadır¹²⁹².

Mevzuatımızda müsadere müessesesi, 5237 sayılı Y.T.C.K.’nda kazanç ve eşya müsaderesi olmak üzere 54’ncü ve 55’nci maddelerde düzenlenmiştir. Y.T.C.K. m. 75/5 fıkrası, “*kamu davasının açılmaması veya ortadan kaldırılması müsadereye ilişkin hükümleri etkilemez*” hükmü ile müsadere için bir mahkumiyetin gerekmediği, bunun bir ceza değil güvenlik tedbiri olduğu vurgulanmıştır. Hukuki niteliği bakımından müsadere güvenlik önlemi olarak düzenlenmiştir. Mülga 765 sayılı T.C.K.’nda

¹²⁹⁰ Yılmaz, (Hukuk Sözlüğü), op.cit., s.902.

¹²⁹¹ Mavral, (Karapara), op.cit., s.184.

¹²⁹² Değirmenci, op.cit., s.485.

müsaderenin bir ceza mı yoksa emniyet tedbiri mi olduğu konusunda T.C.K.’nın 11’inci maddesinde sayılan cezalar arasında yer almaması nedeniyle müsadereenin bir ceza olmayıp ceza mahkûmiyeti sonucu bir tedbir olduğu görüşü genel kabul görmüştür¹²⁹³. Kanun koyucu, bu konudaki tartışmalara son vererek Y.T.C.K.’nın da müsadereyi (m. 54 – m. 55) “*Güvenlik Tedbirleri*” başlığı altında düzenlemiştir. Müsadere yaptırımı bir “*ceza*” olarak öngörülmesine rağmen, suç dolayısıyla hiç kimse mahkûm edilmese de müsadereye hükmedilebilmesinin kabulü ile ceza niteliğindeki bir yaptırıma bir kimsenin mahkûmiyeti olmadan başvurulamayacağının açıklığından, müsadere yaptırımının ceza olarak değil güvenlik tedbiri olarak anlaşılmasını ortaya koymaktadır..

Yeni düzenleme ile kasıtlı bir suçtan mahkumiyet halinde suçun işlenmesine özgülenmiş, suçtan meydana gelmiş veya kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlâk açısından tehlikeli olmak koşuluyla suçta kullanılmak üzere hazırlanmış bir eşyanın veya suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançlar müsadere edilebilecektir¹²⁹⁴.

Müsadere kavramı, genel müsadere ve özel müsadere olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel müsadere, suçlunun tüm malvarlığının mülkiyetinin devlete intikali sözkonusudur. Anayasa’nın 38. maddesi “*genel müsadere cezası verilemez*” hükmü ile suçun sonucu oluşmayan ve faile ait olan malların genel müsadereyi imkansız kılınmaktadır. Özel müsadere ise sadece suçla ilgisi olan eşyanın, kazancın veya bunların eşdeğer veya kaim değerlerinin mülkiyetinin devlete intikali hali sözkonusudur. 5237 sayılı Kanun’da güvenlik tedbiri olarak düzenlenen müsadereye hükmedilmesi için bir suçun işlenmesi zorunlu olmakla birlikte bu suçtan dolayı bir kimsenin mahkumiyeti gerekmemektedir.

¹²⁹³ T.C. Adalet Bakanlığı, **Müsadere Ve Elkoyma Alanında Kılavuz İlkeler**, s.9 (Çalışmada bu kılavuz “Müsadere” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/meaki.htm>[08.09.2011].

¹²⁹⁴ Öztürk ve Erdem, op.cit., s.325.

(a.a) eşya müsadereesi

Ceza kanunun 54. maddesinde, iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadereesine hükmolunacağı yer almaktadır. Ayrıca hükümde, suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşyanın kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlâk açısından tehlikeli olması durumunda müsadereesini gerektirdiği ifade edilmiştir. Bu düzenlemeye göre, müsadere edilecek eşya:

1. Suçun işlenmesinde kullanılan eşya,

2. Suçun işlenmesine tahsis edilen eşya,

3. Suçtan meydana gelen eşya,

4. Suçun işlenmesinde kullanılacak eşyanın, üretimi, tüketimi, bulundurulması gibi nedenlerle kamu sağlığını, güvenliği ve ahlâkı için tehlike arz eden eşya olması gerekmektedir.

Yukarıda sayılan eşya tiplerinin kasten işlenen suçtan elde edilmesi veya işlenmesine tahsis edilen/kullanılan eşya olması gerekmektedir. Müsadere hükümlerinin uygulanabilmesi için malvarlığı değerlerinin iyiniyetli üçüncü şahıslara ait olmaması gerekmektedir. Bu suretle iyiniyetli kişilerin hakları korunmuş olmaktadır. Kişinin suçun işlenmesine iştirak etmemesi, suçun işlenişinden haberdar olmaması durumlarında sahibi bulunduğu eşya, bir suçun işlenmesinde kullanılmış olsa dahi iyi niyetli kişiye ait olması halinde eşya müsadere edilmeyecektir. Ayrıca, suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanmış olan eşya suçun icra hareketlerine henüz başlanılmamış ise sadece, bu nedenden ötürü müsadere edilemeyecektir. Ancak, bu eşyanın niteliği itibarıyla kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlâk açısından tehlikeli olması durumunda eşyanın müsadereesine karar verilecektir¹²⁹⁵.

¹²⁹⁵ Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım-satımı suç oluşturan eşyalar bir suçla bağlantılı olmasalar dahi müsadere edileceklerdir. Örneğin, uyuşturucu madde üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım-satımı suç teşkil eden eşyadır. Bulundurulması yasak

Kanundaki yeni düzenleme ile müsaderenin güvenlik tedbiri olduğunun kabul edilmesi ile eşyanın müsaderesi için bir suçun işlenmesi zorunlu olmakla beraber bu suçtan dolayı bir kimsenin mahkûm edilmesi gerekmemektedir. Ayrıca, cezai sorumluluğu kaldıran nedenlerin (yaş küçüklüğü, akıl hastalığı) bulunmasında dahi suçun işlenmesinde kullanılan eşyanın kamu sağlığı, düzeni ve genel ahlâk açısından tehlike arz eden eşya olması halinde eşyanın müsaderesine hükmedilebilecektir¹²⁹⁶.

Eşya müsaderesi için bir eşya mevcut olmalıdır. Eşya müsaderesi, suçun işlenmesine yardımcı olacak veya kullanılacak maddi varlığı olan ekonomik değerleri kapsadığından bir anlamda maddi varlığı olmayan ekonomik değerler (alacak hakkı gibi), eşya müsaderesinin konusunu oluşturmamaktadır¹²⁹⁷.

C.M.K.’nın m. 223/8 fıkrası, “*Türk Ceza Kanununda, öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde davanın düşmesine karar verilir*” hükmü gereği kamu davasının düşmesi halinde müsadere hükümleri uygulanabilecek midir?. Konuyla ilgili 54. maddede bir hüküm bulunmamasına rağmen 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nun 13. madde “*Bu Kanunda tanımlanan suçlarla ilgili olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun eşya ve kazanç müsaderesine ilişkin hükümleri uygulanır*” hükmünce gümrük işlemlerine tabi tutmaksızın veya sahte belge kullanmak suretiyle gümrük vergilerini kısmen veya tamamen ödenmeksizin eşya ithal edilmesi veya transit rejimi çerçevesinde taşınan serbest dolaşımda bulunmayan eşyayı veya rejim hükümlerine aykırı olarak gümrük bölgesinde bırakan geçici ithalat ve dahilde işleme rejimi çerçevesinde getirilen eşyayı sahte belge ile yurt dışına çıkarmış gibi işlem yapılması suretiyle yetkili makamlar tarafından fiili gerçekleştirdikleri

¹²⁹⁶ eşya, kişinin yanında veya hakimiyet alanında eli altında bulundurması yasak olan malları ifade etmektedir. Kullanılması suç oluşturan eşya müsadereye tabidir. Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.533. Yargıtay 10.Ceza Dairesi’nin, uyuşturucu kaçakçısının uyuşturucu maddeyi bir oyuncakın içine veya bilgisayarın içine koyarak eylemini gerçekleştirmesi halini, oyuncak veya bilgisayarın uyuşturucu maddesinin kamufle edilmesinde kullanıldığını, bu malların müsaderesine karar vermiş olan yerel mahkemenin kararını suç konusu uyuşturucu maddenin paketlenerek başka yollarla sevkini mümkün olmasından dolayı bozma kararı vermiş; ancak, uyuşturucu madde imalathanesi olarak kullanılan çiftliğin, suçun işlenmesinde kullanılmasından dolayı, eşya kapsamında müsaderesine karar vermiştir. Selda Binboğa Kurtuluş, “Yargıtay’ın Suçtan Kaynaklanan Mal Varlıklarının Müsaderesi ve El Koyma Hükümlerine İlişkin Uygulamaları”, s.5-6, [http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/\[12.04.2012\]](http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/[12.04.2012]).

¹²⁹⁷ T.C. Adalet Bakanlığı, (Müsadere), loc.cit.

sanılan şüphelilerin C.M.K.’nın m. 223/8 fıkra hükmü veya Y.T.C.K. 66. madde hükmünün varlığına bağlı olarak davanın düşmesi halinde dahi dava konusu olan eşya müsadere edilebilecektir. Zamanaşımı süresi nedeniyle kamu davasının düşme sebebi olsa dahi dava konusu eşya ile ilgili müsadere hükmünün uygulanabileceğine dair yargı kararı bulunmaktadır¹²⁹⁸.

54. maddenin 2. fıkra hükmü, *“birinci fıkra kapsamına giren eşyanın ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkânsız kılınması hâlinde; bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsaderesine karar verilir”*. Bu hükümle kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkansız kılınması halinde bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsaderesine karar verilecektir. Bu eşyanın değeri kadar olan para tutarı failin malvarlığından müsadere edilecektir. Alman hukukunda, suçtan önce servet bir başkasına aktarılma ihtimaline karşı böyle bir durumun hasıl olması durumunda başkasına aktarılmış olan servete dördüncü yılın sonuna kadar sanığın özmalvarlığına tedbir konulabilmektedir¹²⁹⁹. Türk hukukunda icra iflas hukukunda muvazaalı eşya aktarma hükümleri uygulanabilir¹³⁰⁰. Eşya müsaderesi ile ifade edilen herhangi bir formda olabilecek para veya kıymetli evrak niteliğinde değerler olmayıp suçun işlenmesinde kullanılan ve daimi fiziki varlığı bulunan eşyalardır¹³⁰¹. Y.T.C.K.’nın madde 54/2 hükmü uygulaması, eşdeğer müsaderesidir. Müsadere konusu eşyanın ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkansız kılınması hâlinde; bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsaderesine hükmedilecektir. Müsadereye tabi değerlerin ederi kadar para tutarı müsadere edilecektir¹³⁰². Suç gelirini oluşturan eşyanın değeri kadar olan para

¹²⁹⁸ Yargıtay 7. Ceza Dairesi’nin 2007/2480 sayılı Kararı, “Zamanaşımı nedeniyle kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar verildiği durumlarda, 5607 sayılı Yasa’nın 13/son maddesi gereğince, Y.T.C.K.’nın 54. madde hükmünce, eşyanın müsaderesine karar verilebileceği” yönündedir. Tanrıvermiş, loc.cit.

¹²⁹⁹ Aydın ve Yılmaz, op.cit, s.303.

¹³⁰⁰ Idem.

¹³⁰¹ Dülger, op.cit., s.636.

¹³⁰² Idem.

tutarının müsadereesine karar verildiğinde failin malvarlığından söz konusu para miktarına eşit bir miktarın müsadereesi söz konusu olacaktır¹³⁰³.

54. maddenin 3. fıkra hükmünde, suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında müsadereesine hükmedilmeyeceği hususu yer almaktadır. Bu hüküm ile, müsadere “*orantılılık kuralı*” kabul edilmiş olup eşya müsadereesi ile işlenen fiilin önemi ve hakkında eşya müsadereesi uygulanacak olan fail, şerik veya üçüncü şahıslara yöneltilen suçlamalar arasında ölçüsüzlük bulunmaması gerekmektedir.

54. maddenin 4. fıkra hükmü gereği, üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı yasak olan, suç oluşturan eşyanın her halükarda müsadereesine hükmolunacaktır.

54. maddenin 5. fıkra hükmündeki kısmî müsadere uygulaması ile bir şeyin sadece bazı kısımlarının müsadereesi gerektiğinde tümüne zarar verilmeksizin bu kısmı ayırmak olanaklı ise sadece bu kısmın müsadereesine karar verilecektir¹³⁰⁴.

54. maddenin 6. fıkra hükmünde birden fazla kişinin paydaş olduğu eşya (müşterek veya iştirak halinde mülkiyete konu olan eşya) ile ilgili olarak sadece suça iştirak eden kişinin payının müsadereesine hükmolunacağı yer almaktadır¹³⁰⁵.

¹³⁰³ Dülger, op.cit., s.642.

¹³⁰⁴ Örneğin; bir otelin odalarında fuhuş yapılıyorsa bu odaların otelden ayrılması olanaklı olmadığından, bir odanın günlük konaklama bedeli tespit edilerek, suçta kullanılan oda sayısı ve suçun işlenme süresi hesaplanarak bulunan para tutarı kadar müsadere edilir.

¹³⁰⁵ Örneğin; iki kişinin ortak olduğu bir otomobili paydaşlardan sadece birisi uyuşturucu madde naklinde kullandığında, diğer kişinin (paydaşın) iyi niyetine bakılır, ve aracın yarı hissesi müsadere olunur. Bu hissenin tahsili ise aracın yasaya uygun olarak açık arttırmada satılacak bedelin yarısı devlete yarısı iyi niyetli paydaşa ödenecektir. Ancak, uyuşturucu madde naklinde kullanılan araç çalınmış veya gasp edilmişse, bu aracın müsadereesi söz konusu olmayacaktır. Burada aracı çalınan veya gasp edilen ve işlenen suçla ilişkisi olmayan iyiniyetli mağdurun korunması söz konusudur. B ir başka örnek; uyuşturucu ticareti nedeniyle hüküm giymiş sanık hakkındaki dosya tefrik edip görevsizlik kararı ile yargı çevresinde bulunan Cumhuriyet savcılığına, karaparanın aklanması suçunu işleme ihtimali bulunduğu için gönderilen dosyada, sanık üzerinde belirli miktarda uyuşturucu ele geçirildiği için mahkûmiyet hükmü kurulduğu ve suça konu uyuşturucu madde de müsadere edildiğinde aklamaya konu suçtan kaynaklanan bir değer elde edilmesi söz konusu olacak mıdır?. Karapara, elde edilmesi düşünülen uyuşturucu madde ele geçirilip paraya çevrilemediği, bu nedenle de aklama konu karapara elde edilemediği ve dolayısıyla aklama suçu oluşmamaktadır. Eray Utku, “Karapara Aklama Suçu ve Hazırlık

Müsadere konusu eşyanın devlete ait olması durumunda müsadere edilmesi söz konusu olmayacak ve eşya ait olduğu kuruma verilecektir. Şüpheli hakkında yapılan soruşturma evresinde¹³⁰⁶ 5237 sayılı Y.T.C.K. ile 765 sayılı T.C.K.’da düzenlenen müsadere müesseseleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. 765 sayılı T.C.K.’nın m. 36 hükmünde, “*zabıt ve müsadere olunur*” ifadesi ile kaim değerın müsaderesini olanaklı kılmamasından dolayı zapt edilip emanet alınmayan ya da yedimeine tevdi edilemeyen eşyanın müsaderesi mümkün olmamaktaydı. Ancak, 5237 sayılı Y.T.C.K.’da eşyanın ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkansız kılınması halinde bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsaderesine imkan tanımaktadır. Müsadere hükmü, mülga 765 sayılı T.C.K.’nın 36.maddesinde “*fer’i ceza ve tedbir*” olarak 5237 sayılı Y.T.C.K.’da ise “*güvenlik tedbirleri*” olarak düzenlenmiştir. Diğer bir anlatımla, mülga T.C.K.’nda müsaderenin hem ceza hem de güvenlik tedbiri yönü bulunmakta idi. 5237 sayılı Kanun’da müsaderenin ceza karakterinin ortadan kaldırılarak hukuki niteliğinin bir güvenlik tedbiri haline dönüştürülmesi ile evrensel hukukta “*non bis in idem*” ilkesi gereği kişinin suç

Soruşturması Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar”, *Adalet Dergisi*, Sa.12, Temmuz : 2002. http://www.yayın.adalet.gov.tr/12_sayı%20içerik/Erav%20UTKU.htm [12.09.2010].

¹³⁰⁶ Madde 223 Duruşmanın Sona Ermesi; (1) Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükmüdür. (2) Beraat kararı; a) Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması, b) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması, c) Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması, d) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması, e) Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması, hallerinde verilir. (3) Sanık hakkında;a) Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması, b) (Değişik bend: 25/05/2005-5353 sayılı Kanun /30.mad) Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi,c) Meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması, d) Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi, hallerinde, kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir. (4) İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen; a) Etkin pişmanlık, b) Şahsî cezasızlık sebebinin varlığı, c) Karşılıklı hakaret, d) İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı, Dolayısıyla, faile ceza verilmemesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir. (5) Yüklenen suç işlediğinin sabit olması halinde, sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilir. (6) Yüklenen suç işlediğinin sabit olması halinde, belli bir cezaya mahkûmiyet yerine veya mahkûmiyetin yanı sıra güvenlik tedbirine hükmolunur. (7) Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir. (8) **Türk Ceza Kanununda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir.** Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir. (9) Derhâl beraat kararı verilebilecek hâllerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez. (10) Adli yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik görevsizlik kararı kanun yolu bakımından hüküm sayılır.

oluşturan bir fiilden dolayı ancak bir defa cezalandırılabilmesi kuralının yanında müsadere hükmünde uygulanabilmesine imkan tanınmış olmaktadır.

Sonuç olarak, eşya müsaderesinde, 54/1 kapsamına giren bir eşya mevcut olmalıdır. Eşyanın hukuki veya fiili sebeplerden dolayı ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka suretle imkansız kılınmış olması halinde müsadere konusu eşyanın değeri kadar bir paranın müsadere edilmesi sözkonusu olmaktadır.

(a.b) kazanç müsaderesi

Y.T.C.K.'nın 55. maddesinde, *“Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddî menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verilir”* hükmü ile suç işlemek yoluyla kazanç elde edilmesinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bu müsadere çeşidinde müsaderenin konusu eşya değil, suçla ilgili olan “ekonomik kazanç/maddi menfaatler”dir¹³⁰⁷. Böylece, suç işlemek suretiyle veya dolayısıyla elde edilen ekonomik kazançların müsaderesi sözkonusudur. Suç konusu olan eşya veya maddi menfaatlere, ekonomik değerlere elkonulmadığı veya bunların merciine teslim edilmediği hallerde; kısaca, harcama, tüketme, yok etme gibi hareketlerle müsaderesinin imkansız kılınması halinde bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine imkan tanıyan *“kaim değer müsaderesi”* ceza kanundaki yeni düzenlemelerdendir (m. 55/2). Kazanç müsaderesinde, suçun konusunun karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesi sözkonusu olmaktadır¹³⁰⁸.

Kazanç müsaderesinde, müsadereye tabi değerler:

1) Suçun işlenmesi ile elde edilen menfaat, kanunda suç olarak tanımlanan fillerin işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilen maddi menfaatlerdir. Uyuşturucu

¹³⁰⁷ <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/meaki.htm>[18.04.2012].

¹³⁰⁸ T.B.M.M., 3. Yasama Yılı, 23. Dönem, S. Sayısı: 353 Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum ve Adalet Komisyonları Raporları (1/670), s.2-3 (Çalışmada bu rapor “1/670” olarak kısaltılarak kullanılacaktır).

madde ticareti, rüşvet, kaçakçılık gibi suçlardan elde edilen değerler, müsadereye tabi maddi menfaatlerdir.

2) Suçun işlenmesi için sağlanan menfaatler, aklama suçunun işlenmesine iştirak veya iştirak etmeksizin fail ve şeriklerinin elde ettikleri maddi kazanımlardır.

3) Bu maddi menfaatlerin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazanımlardır. *Değerlendirme* terimi ile suçun işlenmesi ile elde edilen suçun konusunu oluşturan veya suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatlerin çeşitli yatırım araçlarında tutulması, banka mevduat faizlerine yatırılması veya her ne şekilde olursa olsun bu değerlerin kullanılması sonucu elde edilen kazançlar sözkonusudur¹³⁰⁹.

Kaim değer müsaderesinde, müsadere konusu maddi menfaatin ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkansız kılınması halinde; paranın karşılığını oluşturan bir değerın müsaderesine hükmedilecektir. Kaim değer müsaderesinde, müsadereye tabi olan eşyanın yerine malvarlığına giren değer müsadere edilirken eşdeğer müsadere malvarlığına karşılık bir değerın girmesine gerek yoktur¹³¹⁰.

Kazanç müsaderesi ile karapara aklama, uyuşturucu madde ticareti, dolandırıcılık, kaçakçılık, ihaleye fesat karıştırma gibi ekonomik çıkar elde etme amacıyla suç işleyenlere karşı etkin biçimde caydırıcılık özelliği olan bir yaptırım niteliğine kavuşturulmak istenmiştir. Suçtan elde edilen gelirin yanı sıra bunun yerine kaim olan veya değerine tekabül eden değerleri de müsadere etme olanağını sağlayarak faile kaçış yolu bırakmamış, değer bazlı müsadere sistemini getirmiştir¹³¹¹. Müsadere konusu eşya veya maddi değerlere el konulamaması veya bunların merciiine teslim edilememesi halinde bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine karar verilecektir. Suç konusu maddi menfaat olan paranın, bankaya yatırılıp faiz geliri elde edilmesi halinde faiz geliri suç konusu değerın değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazanç olduğundan, sanığın elindeki anapara ile faiz gelirinin müsaderesi

¹³⁰⁹ Değirmenci, op.cit., s.498.

¹³¹⁰ Koca ve Üzülmöz, op.cit., s.533; Dülger, op.cit., s.638; Özbek ve Diğerleri, op.cit., s.284.

¹³¹¹ Engin Akın, “5237 Sayılı Ceza Kanunu’nda Suç Gelirinin Müsaderesi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.143, Kasım: 2004, makale no: 4909, <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/readframe.asp?filename=20041434909.htm>[01.07.2010].

gerekecektir. Aynı şekilde suç geliri ile hisse senedi alınması veya suç gelirinin hisse senedine dönüştürülmesinde hisse senetleri suçun işlenmesi ile elde edilen maddi menfaatlerin değerlendirilmesi sonucu olduğundan, hisse senetlerinin müsadere gerekecektir. Kanunda yazılı hallerin varlığı ile müsadereının imkansız kılınması halinde kaim değer müsadereine hükmedilecektir. Burada önemli bir nokta, kaim değer müsadereinde suç gelirinin hisse senedini aldığı değer mi?, hisse senedinin değer kazanmış tutarı mı? dikkate alınarak kaim değer müsadere edilecek sorusuna, suçun işlenmesi ile elde edilen suç geliri ile bunların dönüştürülmesi veya değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik değerlerin müsadere edileceği yönündeki 55. madde hükmü konuyu açık bir şekilde ifade etmektedir. Suç gelirinin dönüştürülmüş hisse senedinin müsadere hükmünün uygulanacağı tarihteki ekonomik değeri kadar, kaim değer müsadere edilecektir¹³¹². Bu şekilde müsadere edilen değerler içinde, yasal yollarla elde edilmiş olanların bulunma olasılığı da bulunmaktadır¹³¹³. Eğer bu kazançlar yasal yollarla elde edilmiş malvarlıkları ile karışmış halde ise bu malvarlıklarına karışan kazancın tahmini değeri kadar bir değerın müsadere edilmesi gereklidir¹³¹⁴. Kaim değer müsadereince, suç gelirlerini oluşturan nakdi paranın müsadereine karar verilmesi ve paranın ele geçirilememesi halinde bu paranın yerine geçen ve karşılığını oluşturan bir değerın failin malvarlığına girmesi halinde bu değer müsadere edilecektir. Ancak, bu değerın bulunamaması halinde müsadere mümkün olamayacaktır¹³¹⁵.

Bu hükmün uygulanmasında mağdurun ve iyi niyetli üçüncü kişilerin hakları korunacak bunlara ait maddi değerler kazanç müsadereine tabi tutulmayacaktır. Y.T.C.K.'daki bu düzenleme ile İsviçre Ceza Kanunu'nun 70. maddesi arasında benzerlik bulunmaktadır. İsviçre Ceza Kanunu, suçta kullanılan eşyanın müsadere

¹³¹² Hisse senedinin değer kazandığını değil de değer kaybına uğradığında müsadere hükmü nasıl uygulanacak?. Örneğin, kişinin suçtan elde ettiği, 50.000 Türk Lirası suç gelirini hisse senedine dönüştürdüğünü ve iki yıl sonra kişi hakkında yapılan soruşturma ve kovuşturma sonrasında müsadereye ilişkin hüküm verildiğinde, hisse senedinin değer kaybına uğradığını ve değerinin 20.000 Türk Lirası olduğunu varsayarsak, müsadere değeri 20.000 Türk Lirası mı? 50.000 Türk Lirası mı olacak?. Böyle bir durumda, 20.000 Türk Lirası hisseye elkonulur, ve 50.000 Türk Lirasına tamamlayacak şekilde kişinin malvarlığına el konulabilir. Aydın ve Yılmaz, op.cit., s.301.

¹³¹³ Idem.

¹³¹⁴ Mavral, (Karapara Yansımaları), op.cit., s.187.

¹³¹⁵ Dülger, loc.cit.

edilmesi işlenen suça göre daha ağır ve kişiyi zor duruma düşürecek olası sonuçlar doğurması ve bunun hakkaniyete aykırı bir durum olmasından dolayı, hakim mütadere kararı verilmemesi yönünde takdir yetkisi bulunmaktadır.

Ayrıca, mütadere kararı verilebilmesi için maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekmektedir. Bu hükümle, mağdurun ve iyiniyetli üçüncü kişilerin hakları korunmakta olup bunlara ait maddi değerler kazanç mütaderesine tabi tutulmayacaktır. Kanun koyucu 5918 sayılı Kanun gerekçesinde, suçun işlenmesi suretiyle elde edilen ya da suçun konusunu oluşturan eşya bilahare suç tamamlandıktan sonra bir başkasının mülkiyetine geçebilme ihtimali üzerine eşyanın bu özelliğini bilerek iktisap eden kişinin fiilinin esasen suç oluşturduğu ve bu durumda kazanç mütaderesine ilişkin hükümlerin işletilmesi bakımından bir sorunun söz konusu olmayacağını belirtmektedir. Ancak, suçun işlenmesi suretiyle elde edildiğini veya suçun konusunu oluşturduğunu bilmeden Türk Medeni Kanunu’nun koruduğu iyiniyet kuralları (m. 3) çerçevesinde eşyayı iktisap eden kişi bakımından 55. maddede kazanç mütaderesiyle bağlantılı olarak da kaim değer mütaderesine ilişkin hükme yer verilmesine rağmen, suçtan elde edilen veya suçun konusunu oluşturan eşyayı suç tamamlandıktan sonra iktisap eden kişinin iyiniyetli olup olmadığına bakılmaksızın elindeki eşyaya elkonulmakta ve hatta eşya mütadere edilmektedir. Uygulamada yaşanan bu sorun yüzünden iyi niyetli kişilere yapılan bu haksızlığa sebebiyet veren uygulamanın önüne geçebilmek amacıyla kanun koyucu, 5918 sayılı Kanun’la Y.T.C.K.’nin m. 55/3 fıkrasına *“bu madde kapsamına giren eşyanın mütadere edilebilmesi için eşyayı sonradan iktisap eden kişinin Türk Medeni Kanunu’nun iyi niyetin korunmasına ilişkin hükümlerinden yararlanamıyor olması gerekir”* hükmünü eklemiştir. Eğer, mağdur ve mağduriyet miktarı tespit edilebiliyorsa mütadere kararı verilemeyecektir¹³¹⁶.

¹³¹⁶ Değirmenci, loc.cit.; Örneğin; oto hırsızlığı sonucu arabası çalınan mağdura arabasının bulunup teslim edilmesi ile sanığa mütadere hükümleri uygulanamaz; Örneğin, uyuşturucu kaçakçılığında fail 1 milyon dolar elde etse ve bununla ev ve araba alsın bu kez ev ve araba mütadere edilir. Aynı şekilde söz konusu para borsada hisse senetlerine yatırılrsa bu hisse senetleri mütadere edilir. Ayrıca madde hükmüne göre bu şekilde dahi mütadere imkansız olursa, bu kez bunun karşılığını oluşturan değerler mütadere edilir. Örneğin, gasp suçunun konusunu oluşturan para harcanırsa ve bu şekilde maddi menfaat ve değerin mütaderesi imkansız hale gelirse, failin malvarlığından buna tekabül eden değerle mütadereye tabi tutulur. Engin Akın, “5237 Sayılı Ceza Kanunu’nda Suç Gelirinin

Y.T.C.K.’nın m. 64/1 fıkra hükmünde “*sanık ve hükümlünün ölümü*” başlığı altında, sanığın ölümü halinde devam eden kamu davasının düşeceği hükmü bulunmaktadır. Ancak, niteliği itibari ile üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım-satımı suç oluşturan eşyanın (Y.T.C.K. m. 54/4) varlığı halinde ve suçun işlenmesi ile elde edilen suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatlerin (Y.T.C.K. m. 55/1) varlığı halinde bunların müsadere hakkında davaya devam olunabilmesi, mahkemenin takdirindedir. Mahkeme, sanığın ölümü halinde bile eldeki deliller doğrultusunda suç konusu eşyanın müsadere hukmedebilme takdirine sahiptir. 5237 sayılı Y.T.C.K.’nın 70. maddesinde, “*müsadereye ilişkin hüküm, kesinleşmeden itibaren 20 yıl geçtikten sonra infaz edilmez*” şeklindeki düzenleme ile kanun koyucu, müsadere edilecek varlıkların suç tarihinden çok daha sonra ortaya çıkabilme olasılığı karşılığında zamanaşımı süresini uzun tutmaktadır.

Özellikle Anglo-Amerikan hukuk sisteminde ve Kıta Avrupası hukuk sistemine tabi bazı ülkelerde, suç gelirlerinin aklanması suçu açısından ispat yükünün belli şartların varlığı halinde tersine çevrilmiştir. A.B.D.’de uygulanan cezai müsadere süreci, kovuşturmayla birlikte yürütülmekte ve yasadışı uyuşturucu maddelerin müsadereinde ve karapara aklama olaylarında ispat yükümlülüğü hem devlete hem de savunmaya aittir¹³¹⁷. Avustralya’da uyuşturucu madde ticareti veya karapara aklama suçlarından mahkum olan fail, mahkumiyet kararından itibaren altı ay içinde, malvarlığının yasal yollardan elde edildiğini ispatlayamaması halinde zorunlu müsadere uygulanmaktadır¹³¹⁸. Fransa’da, sanığın uyuşturucu madde ticareti ve uyuşturucu gelirlerinin aklanmasından mahkum olması halinde yasal olarak kazanılıp kazanılmadığına bakılmaksızın sanığın tüm malvarlığı mahkeme tarafından müsadere edilmektedir¹³¹⁹. İtalya’da uyuşturucu madde ticareti veya yağma gibi mafya bağlantılı suçlardan mahkum olan şahsın malvarlığının kaynağını açıklayamaması veya malvarlığının kişinin yasal kazancı ile orantılı olmamasından dolayı müsadere

Müsadere”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.143, Kasım: 2004, makale no: 4909, <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/readframe.asp?filename=20041434909.htm>[01.07.2010].

¹³¹⁷ Demirtaş, op.cit., s.186.

¹³¹⁸ Idem.

¹³¹⁹ Idem.

hükümleri uygulanmaktadır¹³²⁰. Anayasamıza göre, genel müsadere uygulanması hukuken mümkün değildir. Kanunda sadece kast içeren suçların işlenmesi sonucu elde edilen veya suç işlenmesinde kullanılan/kullanılacak eşya veya malvarlığı değerlerinin bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançlarının müsaderesi sözkonusudur. Suça konu değerlerin müsaderesinin hukuki veya fiili sebepler nedeniyle gerçekleştirilememesi halinde eşdeğer veya kaim değer müsaderesine gidilmektedir. Yabancı ülke mevzuatlarında, müsadere müessesesinde ispat kuramı karşı tarafa da yüklenmektedir. Ülkemizdeki uygulamada, ispat yükü iddia makamı ve mahkemeye aittir. Bu suretle, aklama suçu ile mücadelede suç gelirlerinin müsaderesi zorlaşmaktadır.

(a.c) 4208 sayılı Kanunda düzenlenen müsadere müessesesi

4208 sayılı K.A.Ö.H.K.'da karapara aklama suçu ile mücadele kapsamında, kanunda suç kaynaklı gelirlerin müsadere edilmesine dair bir “*müsadere*” başlığı altında bir hüküm bulunmamakta idi. Kanun koyucu, 4208 sayılı kanunun “*Karaparanın Aklanması Suçunda*” başlıklı 7’nci maddesinde, “*Karapara aklama suçu fiillerini işleyenler iki seneden beş seneye kadar hapis ve aklanan karaparanın bir katı ağır para cezasıyla cezalandırılır ve nemaları da dahil olmak üzere karapara kapsamındaki mal ve değerler ile bunların ele geçirilememesi halinde bunlara tekabül eden mal varlığının müsaderesine de hükmolunur*” şeklindeki düzenlemesinde hürriyeti bağlayıcı hapis cezası ve adli para cezasının yer aldığı cezai yaptırımların yanında, müsadere müessesesine de yer vermişti. Hükümde, karapara aklama suçu ile hakkında verilecek mahkumiyet kararı sonrasında müsadere hükümlerinin öncelikle karaparaya, daha sonra karapara kapsamındaki mal ve değerlerin müsaderesi sözkonusu olmakta idi¹³²¹. Bu düzenlemede aklama suçu failinin mahkumiyet kararı ile suçtan elde edilen gelirlerin müsaderesi; kısaca, cezai müsadere sözkonusudur. Müsaderenin uygulanabilmesi mahkûmiyet kararına bağlanmakta idi. Bu düzenleme, değere dayalı müsadere hükmü olup ve suç kaynaklı gelirlerin suçluların elinde kalmasına kolaylık

¹³²⁰ Yabancı ülkelerde müsadere uygulamaları ile ilgili örnekler, Dülger, op.cit., s.645 (946 dipnot) kaynağından yararlanılmıştır.

¹³²¹ Değirmenci, op.cit., s.490.

sağlayan bir düzenleme idi¹³²². 4208 sayılı Kanunla karapara kapsamındaki malvarlıklarının değerlendirilmesi sonucu oluşan kazançların müsadereesine imkan tanınmasının yanında hükmün uygulanmasının mahkumiyet şartına bağlanması bu kanunun açık yönlerinden biri idi.

4208 sayılı kanunda karapara fillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değer olarak tanımlanmıştır. 4208 sayılı Kanun hükmündeki “*bunların ele geçirilememesi halinde bunlara **tekabül eden** mal varlığının müsadereesine hükmolunur*” düzenlemesi ile fiilin işlenmesi suretiyle elde edilen malvarlığının bulunamaması halinde suçun sonucu oluşmayan ve faile ait olan mallarda müsadere edilmiş olmaktadır¹³²³. Nemaları da dahil olmak üzere karapara kapsamındaki mal ve değerler ile bunların ele geçirilememesi halinde bunlara tekabül eden mal varlığının müsadere edilmesi düzenlenmiştir. *Tekabül eden* ifadesi ile kanun koyucu, karapara kapsamındaki mal ve değerlerin ve bunlara eş değer malvarlığının müsadere sözkonusu olmaktadır¹³²⁴.

Türk hukuk literatüründe, müsadere ile ilgili genel hükümler 765 sayılı T.C.K.’nın 36. maddesinde düzenlemiştir. Mülga 765 sayılı T.C.K.’nın 36. maddesinde düzenlenen hükme göre, “*Mahkûmiyet halinde cürüm veya kabahatte kullanılan veya kullanılmak üzere hazırlanan veya fiilin irtikabından husule gelen eşya fiilde methali olmıyan kimselere ait olmamak şartıyla mahkemece zabıt ve müsadere olunur. Kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması ve satılması cürüm veya kabahat teşkil eden eşya bir ceza mahkûmiyeti olmasa ve faile ait bulunmasa bile mutlaka zabıt ve müsadere olunur*”. Bu hükümle, suç işleyen kişinin tüm malvarlığının mülkiyetinin kişisel malvarlığından çıkarılarak devlete geçirilmesi sözkonusudur. Malların mülkiyetinin devlete geçmesi halinde devlet külli halef olmayıp mal üzerindeki hak ve yükümlülüklerde geçen mal oranında sorumluluğu bulunmaktadır¹³²⁵. Ancak, 765 sayılı T.C.K. m. 36 hükmünde yer alan, “*zabıt ve müsadere olunur*” ifadesi

¹³²² Dülger, op.cit., s.644.

¹³²³ Değirmenci, loc.cit.

¹³²⁴ Idem.

¹³²⁵ Dönmezer ve Erman, (Cilt II), op.cit., s.711.

ile kaim değerin müsaderesini olanaklı kılmamasıdan dolayı zapt edilip emanet alınmayan ya da yedimeine tevdi edilemeyen eşyanın müsaderesi mümkün olmamaktaydı. Kanunun bu madde hükmü gereği sayılan değerlerin dışındaki değerlerin müsaderesinin, özel kanunlarda düzenlemiş olmasını gerektirmektedir.

765 sayılı T.C.K.'da, müsadereye tabi değerlerden:

1) Cürüm veya kabahatte kullanılan veya kullanılmak üzere hazırlanan veya fiilin irtikabından husule gelen eşyanın müsaderesi için fail hakkında mahkumiyet kararı verilmesi ve eşyanın suç failine ait olması gerekmektedir.

2) Kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması ve satılması cürüm veya kabahatten teşkil eden eşyanın müsaderesinde eşyanın faile ait bulunmasına ve fail hakkında mahkumiyet kararının bulunmasına gerek bulunmamaktadır. 765 sayılı T.C.K.'da düzenlenmemiş olan suç gelirlerinin değerlendirilmesi suretiyle elde edilen gelirlerin müsadere imkanı, 4208 sayılı Kanunla düzenlenmiştir. 5 Nisan 1950 tarihli 21/2 Yargıtay'ın İçtihadı Birleştirme Kararı'da bu yönde olup, 1918 sayılı Kaçakçılık Kanunu'nun 47. maddesi ile ilgili kanunda özel hükmün bulunduğu hallerde genel müsadere hükmü olan kanunun 36. maddesinin uygulanamayacağına dair karar bulunmaktadır¹³²⁶.

4208 sayılı K.A.Ö.H.K. 7 madde hükmüne göre, öncelikle, faile ait karapara kapsamındaki her türlü mal ve değerler suçun doğrudan ürünü olma özelliğinden dolayı müsadere edilecektir. Müsadereye tabi mal ve değerlerin şekil değiştirmiş olması, müsadereye engel teşkil etmektedir. Karapara kapsamındaki mal ve değerlerin ele geçirilememesi halinde bunlara tekabül eden mal varlığının müsaderesine hükmolunacaktır. Suçtan elde edilen paranın (karaparanın), dönüştürülmesinden, karaparanın değerlendirilmesi (karaparanın başka ülke para birimlerine çevrilmesi, karapara ile alınan taşınmazın kira geliri veya bankaya yatırılan karapara ile elde edilen faiz geliri gibi) ve karaparanın kullanılması (nakit para ile menkul kıymet, değerli taş/maden veya lüks taşınmaz alınması gibi) sonucu elde edilen karapara ve karapara nemalarının müsaderesine gidilecektir. Bunların ele geçirilememesi halinde, failin tüm

¹³²⁶ Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.448; Değirmenci, loc.cit.

malvarlığı değil sadece karapara kapsamındaki mal ve değerlere tekabül eden malvarlığı müsadere edilecektir. Çünkü, genel müsadere Anayasa'ya aykırıdır.

(b) Tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri

5918 sayılı Kanun¹³²⁷ bir özel hukuk tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde ve bu tüzel kişinin yararına olarak bir suç işlenmesi halinde tüzel kişi bakımından adli para cezasına hükmetmek mümkün değilse de bu tüzel kişilerin faaliyetlerinin hukuk zemininde disipline edilebilmesini temin amacıyla organlarını oluşturan veya temsilcisi sıfatını taşıyan kişilerin en azından dikkat ve özen yükümlülüğünü vurgulamak için; belirli suçların bir özel hukuk tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi halinde bu suçları işleyen kişiler hakkında mahkûmiyet kararı verildiği takdirde ayrıca bu tüzel kişi hakkında da idari para cezası verilebilmesine imkan tanımaktadır. Yapılan düzenlemede, tüzel kişinin yararına olarak işlenen suçlar sayma yöntemi ile belirlenmiştir.

Y.T.C.K. m. 20/(2). bendi, *“Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır”* hükmünün madde gerekçesinde, suç ve ceza politikası gereği tüzel kişilerin suç faili olamayacağı; ancak, işlenen suç dolayısıyla özel hukuk tüzel kişileri hakkında, güvenlik tedbiri niteliğinde yaptırımlara hükmedilebileceği ifade edilmiştir. Kanunun 282. madde 5. fıkra hükmünde, *“bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur”* ifadesi ile aklama suçu özel hukuk tüzel kişisi yararına işlenmesi halinde güvenlik tedbiri niteliğinde yaptırımların uygulanmasına imkan tanımaktadır. Tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri iznin iptali ve müsadere yaptırımlarıdır. İlk güvenlik tedbiri, faaliyet izninin iptalidir. Bunun için ilk koşul, özel hukuk tüzel kişisine belirli bir faaliyette bulunabilmesine ilişkin bir kamu kurumunca verilen bir iznin varlığı; ikinci koşul ise, bu iznin sağladığı yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına kasıtlı bir suç işlenmesidir. İzin ile kurulan tüzel kişiler anonim ve limited şirketler, bankalar, özel finans kurumları; izne dayalı olmaksızın kurulan tüzel kişiler dernekler, siyasi

¹³²⁷ <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayidonem23yil01ss353.pdf> [12.03.2011].

partileri sendikalar ve vakıflardır¹³²⁸. İptal, iznin sağladığı yetki ile tüzel kişi yararına kasıtlı olarak suç işlenmesi halinde sözkonusu olmaktadır. İşlenen suçla verilen iznin kullanılması arasında nedensellik bağı olması gerekmektedir. Ayrıca, özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin bu suçun işlenmesine iştirak etmeleri gerekmektedir. Tüzel kişiler hakkında iznin iptali şeklindeki güvenlik tedbirinin kullanılması, tüzel kişi yararına kasıtlı bir suçun işlenmesine ve bu suçtan mahkumiyet kararının verilmesi koşullarına bağlanmıştır.

Özel hukuk tüzel kişileri bakımından öngörülen ikinci güvenlik tedbiri ise, müsadere. Buna göre, tüzel kişi yararına işlendiği belirlenen suçta müsadere hükümlerindeki koşulların da gerçekleşmiş ile o suçla bağlantılı olan eşya ve maddi çıkarlar müsadere edilebilecektir. Özel hukuk tüzel kişileri ile ilgili güvenlik tedbirlerinin uygulanmasında iyiniyetli üçüncü şahısların hakları ve uğrayacakları zarar ve telafisi güç sonuçların oluşmasına engel olmak amacıyla orantılılık ilkesine dayanarak güvenlik tedbirlerine hükmedileceği madde gerekçesinde açıklanmaktadır. Bu uygulama ile iyi niyetli üçüncü kişilerin hakları korunmaktadır. Tüzel kişinin aklama suçunu (m. 282/5) işlediğinden bahsedilebilmesi tüzel kişinin faaliyet alanına giren tüzel kişiliğin sağladığı kolaylıklarla kişilik bünyesinde işlenmesini gerektirmektedir¹³²⁹. Madde hükmü gereği, tüzel kişiliğe kanunda öngörülen güvenlik tedbirleri yaptırımının uygulanması suçun faili olan tüzel kişi yöneticilerinin cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır¹³³⁰.

Bir tüzel kişiye ait eşyanın tüzel kişiyi temsile yetkili kimse veya kimseler tarafından bir suçta kullanılması veya kullanılmak üzere hazırlanması durumunda, 5237 sayılı Y.T.C.K.'nın m. 60/2. fıkra hükmü (Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri) uyarınca kanunun 54. ve 55. maddelerine göre müsadere karar verilebilecektir. Böylelikle, ticari faaliyetlerin gerçekleştirildiği tüzel kişilerin organ veya temsilcileri tarafından işlenen suçlarla tüzel kişi lehine maddi yarar sağlanması halinde edinilen bu

¹³²⁸ Engin Akın, “Tüzel Kişilerin Sorumluluğu”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.144, Aralık: 2004, makale no:4992, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004114992.htm[01.07.2010].

¹³²⁹ Ibid., s.114.

¹³³⁰ Ibid.; Kocasakal, (Karapara Aklama Suçu), op.cit., s.375.

yararlar da müsadere edilecektir¹³³¹. Mahkemenin müsadere kararı vermesi, yasanın öngördüğü hallerde mümkün olmaktadır. Bu noktada, kanun koyucu 60. maddenin son fıkrasına, “*maddeki fıkra hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilir*” düzenlemesi ile bu tedbirlerin uygulanması işlenen suça göre daha ağır sonuçların ortaya çıkmasının sözkonusu olması halinde orantılılık ilkesi gereği bu tedbirlerin uygulanmayacağı ile ilgidir¹³³².

Y.T.C.K.’nın 64. maddesinde yapılan düzenleme ile sanığın veya hükümlünün ölümü halinde kamu davasının düşürülmesi hüküm altına alınmıştır. Cezaların şahsiliği ilkesi gereği, şüpheli, sanık veya hükümlü sıfatı ile açılan soruşturma veya kovuşturma aşamasında kişinin ölümü ile cezalandırma ilişkisi sona ermekte ve ceza sorumluluğunun başkalarına geçmesi sözkonusu olmamaktadır. Ancak, niteliği itibarıyla müsadereye tabi eşya ve kazanca ilişkin yargılamaya (sanığın ölümüne rağmen devam edilmesinin mümkün olduğu hallerde) devam edilip hasıl olan neticeye göre bir karar verilecektir.

5918 sayılı Kanunu’nun 9. maddesi ile aklama suçunda tüzel kişilere verilecek cezada bir çeşitlendirmeye gidilmiştir. Kanunun 9. maddesi ile 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’na 43. maddeden sonra gelmek üzere 43/A maddesi eklenerek, 5237 sayılı Y.T.C.K.’nın 282. maddesinde tanımlanan aklama suçunun tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bu tüzel kişiye onbin Türk Lirasından ikimilyon Türk Lirasına kadar idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır. 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’na 43/A fıkra hükmü:

1) Tüzel kişilerin sorumluluğu; “Daha ağır idari para cezasını gerektiren bir kabahat oluşturmadığı hallerde, bir özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte bu tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişi tarafından;

a) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun;

¹³³¹ Özgenç, (Suç Örgütleri), op.cit., s.697; Dülger, op.cit., s.644.

¹³³² Ibid., s.649; Artuk, Gökçen ve Yenidünya, op.cit., s.957; Koca ve Üzülmöz, op.cit., s.558.

- (1) 157'nci ve 158'inci maddelerinde tanımlanan dolandırıcılık suçunun,
- (2) 235'inci maddesinde tanımlanan ihaleye fesat karıştırma suçunun,
- (3) 236'ncı maddesinde tanımlanan edimin ifasına fesat karıştırma suçunun,
- (4) 252'nci maddesinde tanımlanan rüşvet suçunun,
- (5) **282'nci maddesinde tanımlanan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun,**
- b) 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160'inci maddesinde tanımlanan zimmet suçunun,
- c) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda tanımlanan kaçakçılık suçlarının,
- ç) 4/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununun Ek 5'inci maddesinde tanımlanan suçun,
- d) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 8'inci maddesinde tanımlanan terörün finansmanı suçunun, tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bu tüzel kişiye onbin Türk Lirasından ikimilyon Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.
- 2) Bu madde hükümlerine göre idari para cezasına karar vermeye, birinci fıkrada sayılan suçlardan dolayı yargılama yapmakla görevli mahkeme yetkilidir”.

K.K.'nun m. 43/A bendi hükmü, özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilcisi olmamakla birlikte tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişi tarafından yolsuzluk olarak nitelenen bazı suçların bir tüzel kişinin yararına işlenmesi halinde tüzel kişiye idari para cezası verilmesine imkan tanımaktadır¹³³³. Bu para cezasının tespitinde kabahatin haksızlık içeriği ile tüzel kişinin organlarını oluşturan veya temsilcisi sıfatını taşıyan kişilerin kusuru ve tüzel kişinin ekonomik durumu dikkate alınmaktadır (K.K. m.17). K.K. nun m. 43/A-2

¹³³³ T.B.M.M., Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Madde Gerekçeleri, <http://www2.tbmm.gov.tr/d2311-0670.pdf> [12.03.2011].

fıkrasında, idari para cezasına karar vermeye birinci fıkrada sayılan suçlardan dolayı yapılan yargılama sonucunda hüküm kuran mahkemenin yetkili olduğu düzenlenmiştir. Ancak, madde hükmündeki “*hüküm kuran*” ibaresi, tüzel kişiye idari para cezası verilebilmesi için mutlaka kovuşturma aşamasının tamamlanarak bir hükümle yargılamanın bitirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu durum ise, maddede sayılan suçlardan birinin işlendiği ve işlenen suçtan dolayı tüzel kişinin bir yarar elde ettiğinin tespit edilmesine rağmen herhangi bir nedenle kovuşturmanın başlayamaması veya başlayan kovuşturmanın mahkumiyetle sonuçlanmaması durumlarında tüzel kişiye idari para cezası verilemeyeceğini ortaya koymaktadır¹³³⁴. K.K.’nın m. 43’ün son fıkrasında, özel hukuk tüzel kişileri hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerine her suç bakımından değil kanunda özel olarak belirtilen hallerde hükmedilebileceği yer almaktadır. aklama suçunun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirlerine hükmedileceği açıkça Y.T.C.K.’nın 282. madde 5. fıkra hükmünde yer almaktadır. Bundan dolayı, K.K. hükümleri gereğince tüzel kişiler hakkında idari para cezası verilebilecektir.

(c) Elkoyma

Elkoyma, yargılama hukukunun öteki dallarında ortaya çıkan bir kavramdır. Medeni yargılamada, “*ihtiyati tedbir*” (H.M.K. m. 389), “*İhtiyati haciz*” (İ.İ.K. m. 257) olarak farklı adlar altında düzenlenmiş olsalar da, nitelikleri ve sonuçları bakımından aynı özelliğe sahip elkoyma müesseseleridir. Elkoyma işlemi, yargılama sürecinde suç delili olabilecek veya müsadereye tabi olan eşyaya, malikinin veya zilyedinin rızası olmamasına rağmen, mal üzerinedki tasarruf yetkisinin kaldırılması işlemidir. Elkoyma, bir koruma tedbiridir. Ceza muhakemesinin işleyişini garanti altına almayı sağlar, geçicidir, mülkiyeti sona erdirmemektedir.

765 sayılı T.C.K.’nda yer alan “*zapt etme*” terimi yerine, Ceza Muhakemesi Kanunu’nda “*elkoyma*” terimi kullanılmıştır. Sadece, maddi varlığa sahip eşyalar zapt edilebildiği halde, ekonomik değeri olan varlıklarında kapsama dahil edilebilecek şekilde genişletilmiş ve müsadereye tabi eşyanın yanında kazançlara da elkoyma imkanı

¹³³⁴ T.B.M.M., Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum ve Adalet Komisyonları Raporları (1/670), 3. Yasama Yılı, 23. Dönem, S.Sayı: 353, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayidonem23yil01ss353.pdf> [12.03.2011].

getirilmiştir¹³³⁵. Soruşturma veya kovuşturma konusu suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde, şüpheli veya sanığa ait;

- a) Taşınmazlara,
- b) Kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına,
- c) Banka veya diğer mali kurumlardaki her türlü hesaba,
- d) Gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara,
- e) Kıymetli evraka,
- f) Ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına,
- g) Kiralık kasa mevcutlarına,

h) Diğer malvarlığı değerlerine, elkonulur. Bu taşınmaz, hak, alacak ve diğer mal varlığı değerlerinin şüpheli veya sanıktan başka bir kişinin zilyedliğinde bulunması halinde dahi, elkoyma işlemi yapılabilmektedir. Elkonulan eşya, yargılama sonucunda ya sahibine iade edilmekte ya da müsadere edilmektedir. C.M.K.'daki, “*soruşturma veya kovuşturma konusu suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde*” şeklindeki düzenlemeye göre, elkoymanın uygulanması için, en azından bir suçun işlendiği şüphesinin mevcut olması gerekmekte; ancak, suçun işlendiği konusunda kesinleşmiş bir mahkeme kararı aramamaktadır¹³³⁶. C.M.K. m. 127/ 3 fıkra hükmü uyarınca; taşınmaza elkonulması kararı, tapu kütüğüne şerh verilmek suretiyle icra edilmektedir. Kara, deniz ve hava ulaşım araçları hakkında verilen elkoyma kararı, bu araçların kayıtlı bulunduğu sicile şerh verilmek suretiyle, banka veya diğer mali kurumlardaki her türlü hesaba elkonulması kararı ise, teknik iletişim araçlarıyla, ilgili banka veya mali kuruma bildirilmek suretiyle icra olunmaktadır. Elkoyma kararı alındıktan sonra, hesaplar üzerinde yapılan bu kararı etkisiz kılmaya yönelik işlemler geçersiz olmaktadır. Şirketteki ortaklık paylarına elkoyma kararı, ilgili şirket yönetimine ve şirketin kayıtlı bulunduğu ticaret sicili

¹³³⁵ Hüsnü Aldemir, **Adli - Ötleme Arama ve Elkoyma**, Ankara: Bilge Yayinevi, 2012 , s.196.

¹³³⁶ T.C. Adalet Bakanlığı, (Müsadere), op.cit., s.11.

müdürlüğüne, teknik iletişim araçlarıyla derhal bildirilmek suretiyle icra olunmaktadır. Söz konusu karar, ilgili şirkete ve ticaret sicili müdürlüğüne ayrıca tebliğ edilmektedir. Hak ve alacaklara elkoyma kararı ise, ilgili gerçek veya tüzel kişiye teknik iletişim araçlarıyla derhal bildirilmekte ve ilgili gerçek veya tüzel kişilere tebliğ edilmektedir. Elkoyma, ancak hakim kararı ile olmaktadır (AY.M. m. 20/2, m. 21/2, C.M.K. m. 127). Hakim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından, savcıya ulaşamaması halinde ise kolluk amirinin yazılı izni ile elkoyma işlemi gerçekleştirilebilmektedir. Hakim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi, yirmidört saat içinde görevli hakimın onayına sunulmaktadır. Hakim, kararını elkoymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklamak zorundadır; aksi halde elkoyma kendiliğinden kalkmaktadır (C.M.K. m.127/6)¹³³⁷. C.M.K.’da bu düzenlemeye paralel düzenleme olan 5549 sayılı Kanunu’n m. 17/2 fıkrasında, aynı hüküm düzenlenmiştir. Elkoyma işlemi, suçtan zarar gören mağdura bildirilmektedir.

5271 sayılı CMK’nun 123. madde, “*ispat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, muhafaza altına alınır*” hükmü ile, el konulacak malvarlığı değerlerinin soruşturma veya kovuşturma konusu suçtan elde edilmesi şartı aranmaktadır. C.M.K.’nun 128. madde de elkonulabilecek değerler sayma yönteminle belirlenmiş olup, bu suçlar arasında suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu sayılmamıştır. 128. maddesinin uygulanabilmesi için el konulabilecek malvarlığı değerlerinin, soruşturma veya kovuşturma konusu suçtan elde edilmiş olması şartı aranmaktadır. Aklama suçu dolayısıyla tedbire konu olacak malvarlığı değerleri, çoğunlukla aklama suçundan elde edilmemiş, cezasının alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edilerek, aklama suçunun konusunu oluşturmuş değerdir¹³³⁸. Aklama suçunun konusunu daima öncül suçlardan elde edilmiş gelirler oluşturmaktadır, oysa aklama suçuna ilişkin soruşturma ve kovuşturma öncül suçlar hakkında yapılmamaktadır. Bu itibarla C.M.K.’nun 128. maddesindeki elkoyma tedbirinin yorum yapılmaksızın aklama suçu açısından uygulanması mümkün değildir¹³³⁹. Kapsamı bakımından aklama suçuna uygulanabilecek bir hüküm niteliği arz etmemektedir.

¹³³⁷ <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/meaki.htm>[08.09.2011] .

¹³³⁸ T.B.M.M., 4. Yasama Yılı, 22. Dönem , s.1201 (1/1053), m. 36.

¹³³⁹ Dülger, op.cit., s.653; Ercan, op.cit., s.147.

Ancak, kimi zaman şüpheli işlem bildirimine konu malvarlığı hareketleri ile ilgili olarak, kısa sürede doğrudan bir suçla bağlantı kurma imkanı bulunmadığından, bu malvarlığı değerlerinin kaçırılmasını önlemek amacıyla, acil olarak bu değerlere el konulması zorunluluğu doğmaktadır. Bu nedenlerden dolayı, kanun koyucu maddede, *“Aklama ve terörün finansmanı suçunun¹³⁴⁰ işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunan hallerde 5217 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 128. maddesindeki usule göre malvarlığı değerlerine elkonulabilir”* düzenlemesi ile, C.M.K.’daki usuller dairesinde tedbir uygulanabilmesine imkan sağlamaktadır. Ülkemizde terörle mücadele amacını taşıyan kanunların terörizmin mali boyutunu ihmal ettiği, terör eylemlerinin desteklenmesine yönelik fonların müsadereğine ilişkin hükümlerin bulunmamasının büyük bir eksiklik olduğu, bu sebeple aklama suçu yanında terörizmin finansmanının ayrı bir suç olarak düzenlenmesinin gerekliliğinden, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. madde yer alan terör örgüt mensuplarına yardım fiilinin haricinde, maddeye ek olarak terörizmin finansman suçu düzenlenmiştir. Terörizm finansmanı için sağlanan fonların, yasal görünüm kazandırılarak terör örgütlerinin finanse edilmesini engellemek ve FATF’un 32 nolu Tavsiye Kararı uyarınca, 5549 sayılı Kanunu’n 17. madde, *“aklama ve terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunan hallerde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 128’inci maddesindeki usûle göre malvarlığı değerlerine elkonulabilir”* hükmü ile, aklama ve terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunan hallerde bu malvarlığı değerlerine elkonulabileceği hükmü edilmektedir.

g. Aklama suçunu ağırlatıcı nedenler

Y.T.C.K.’nın 282. maddesinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklama suçunda ağırlatıcı sebep olarak, suç işlemek amacıyla teşkil edilmiş örgüt çerçevesinde aklama eylemini ve suçun kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi tarafından işlenmesi halleri kanunda düzenlemiştir.

¹³⁴⁰ T.B.M.M. 05.06.2006 tarihli Esas No: 1/1053 Karar No: 94 Plan ve Bütçe Komisyonu Raporunda, Ülkemizde terörle mücadele amacını taşıyan kanunların terörizmin mali boyutunu ihmal ettiği, terör eylemlerinin desteklenmesine yönelik fonların müsadereğine ilişkin hükümlerin bulunmamasının büyük bir eksiklik olduğu, bu sebeple aklama suçu yanında terörizmin finansmanının ayrı bir suç olarak düzenlenmesinin gerekliliği ifade edilmiştir.

(1) Suç işlemek amacıyla teşkil edilmiş örgüt çerçevesinde aklama eylemi

Kanunlarda suç olarak tanımlanan fiillerin işlenmesi amacıyla örgüt kurma veya yönetme veya bu amaçla kurulmuş örgüte üye olma Y.T.C.K.'nın 220. maddesinde ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Kanun koyucu toplum düzenini, kamu güvenliğini tehlikeye sokan, bireylerin huzur, güven ortamlarını tehdit eden tehlikelere ve anayasal hak ve özgürlüklerine yönelik fiillere karşı koruma amaçlı, suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yönetme, örgüt üyesi olmayı ceza kanunda suç olarak tanımlamıştır. Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı (kanunda üye sayısının en az üç kişi olması gerektiği yazmaktadır) ile araç ve gereç bakımından amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması aranmalıdır. Sadece üç kişinin bir araya gelmesi devletin ülke bütünlüğünü bozmaya yönelik suçları işleme açısından somut bir tehlike taşımayabilir; ancak, ekonomik çıkar sağlamaya yönelik suçlar açısından elverişli olabilir. Ancak, 281'nci maddede ağırlatıcı neden olarak en az üç kişi tarafından kurulan örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hali kanun koyucu tarafından ağırlatıcı sebep olarak kabul edilmiştir.

(2) Suçun kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi tarafından işlenmesi

Kanun gerekçesinde suçun, kamu görevlisi tarafından görevini yaparken ve görevinin sağladığı kolaylıktan yararlanarak aklama suçunu işlenmesinde cezanın arttırılacağı ifade edilmektedir. Kamu görevlisi, kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi olarak kanunda (Y.T.C.K. m. 6) tanımlanmıştır. Kanunda ve gerekçede, kamu görevlisinin ve meslek sahibinin suçun işlenişine iştirak, fail veya şerik (şeriklik halleri; yardım etme ve azmettirme) olarak dahil olması hususları belirtilmemiş; kamu görevlisi ve belli bir meslek sahibi kişinin aklama eylemini görevinin veya mesleğinin icrası sırasında ve görevinin veya mesleğinin sağladığı kolaylıklardan yararlanarak işlemesi yeterli sayılmıştır. Kanunda kamu görevlisi tanımlaması içine giren kişilerin kimler olduğu açık olarak ifade edilmiştir. Ancak, "*meslek sahibi*" ifadesi ile ilgili açıklayıcı bir bilginin bulunmamasının aklama suçu failinin bütün meslek sahiplerini kapsayacak şekilde yorumlanmasını da gerektirmemektedir. Böyle bir yaklaşım, her meslek sahibini aklama eylemini gerçekleştirebilecek potansiyele sahip suçlu olarak görmektir. Madde

gerekçesinde de konuyla ilgili herhangi bir açıklama olmamasına rağmen suç gelirlerini aklama suçunun işlenmesinde yardımcı olabilecek meslek grupları finansal alanda, uluslararası hukuk ve uluslararası ticaret, mali konularda uzmanlaşmış, gelişmeleri yakından takip eden meslek grupları anlaşılmalıdır. Gerek uluslararası sözleşmelerde gerekse ulusal mevzuatta bir takım meslek gruplarına yükümlülük tahsis edilmiştir. Kanun koyucu 5549 sayılı S.G.A.Ö.H.K.'nın m. 2/d fıkra hükmünde “*yükümlü*” ifadesi ile bu meslek grupları hakkında bir fikir vermektedir. Öncül suçu işleyenler dışında mali piyasalarda faaliyet gösteren sektörde çalışan kişiler, serbest meslek erbabları, (bankacılar, yatırım fonu yöneticileri borsa çalışanları, brokerlar, mali müşavirler, avukatlar, muhasebeciler emlak alım-satımı yapanlar gibi) ile kamu görevlilerinin (kamu kurum çalışanları, bürokratlar, noterler gibi) mesleklerini icraları sırasında aklama suçunu işlemeleri halinde cezalandırılacakları Y.T.C.K. ile hükmedilmiştir (m. 282/3).

h. Cezayı kaldıran kişisel cezasızlık hali

Y.T.C.K.'nin madde 282 son fıkrasında, cezayı kaldıran kişisel cezasızlık hali olan etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir. Düzenlenen etkin pişmanlık, suçun tamamlanmasından sonra failin gönüllü olarak neticeyi telafi etmeye yönelik gerçekleştirdiği davranışlarını ifade etmektedir. Etkin pişmanlık ve gönüllü vazgeçme halleri benzer olarak görünmesine rağmen, kanun koyucu gönüllü vazgeçmeyi sadece tamamlanmamış suçlarda cezai sorumluluğu kaldıran hal olarak düzenlemiştir (Y.T.C.K. m. 36). Etkin pişmanlık, genel hükümler arasında ceza sorumluluğunu etkileyen bir hal olarak düzenlenmiş değildir. Ceza kanununun özel kısmında, bazı suç tipleriyle bağlantılı bir şekilde etkin pişmanlığa ilişkin düzenlemeler yer almaktadır¹³⁴¹. Etkin pişmanlık, cezayı kaldıran veya cezada indirim yapılmasının gerektiren şahsi sebebi oluşturmaktadır¹³⁴².

Y.T.C.K.'nin 282. maddenin son fıkrasında, yer alan suçla ilgili etkin pişmanlık hükmüne göre, bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili

¹³⁴¹ Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.394.

¹³⁴² Idem.; Özgenç, (Türk Ceza Hukuku), op.cit., s.443.

makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu suç nedeniyle cezaya hükmolunmayacaktır. Failin etkin pişmanlıktan yararlanması için, suç gelirlerinin “*ele geçirilmesini sağlaması*” veya “*suç gelirlerinin bulunduğu yeri yetkililere haber vermesi ve bulunmasını kolaylaştırması*” eylemlerinde bulunması yeterlidir. Kanunda *ele geçirilmesinin sağlanması* ifadesi, C.M.K.’nun 116 madde gereğince yapılacak araştırma neticesinde C.M.K.’nun 123 maddesine göre ispat aracı olarak görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin muhafaza altına alınması durumudur. Y.T.C.K.’nun 54. ve 55’nci madde hükümlerine göre müsadere edilebilecek nitelikteki nesnelerin ele geçirilmesinin sağlanması halinde etkin pişmanlık hali gerçekleşmiş olacaktır¹³⁴³. Failin etkin pişmanlık halinden yararlanması, suç gelirleri hakkında kovuşturma başlamadan önce yapılmasına bağlıdır. Kovuşturmadan sonra yapılan bildirimlerde, bu haktan yararlanılamamaktadır. Ayrıca, etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için failin sözkonusu davranışları özgür iradesiyle bizzat kendisinin yapması ve belirtilen değerlerin ele geçirilmesini sağlaması veya kolaylaştırması gerekmektedir¹³⁴⁴.

Bu düzenleme ile suç konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yerin yetkili makamlarına haber vermesi suretiyle malvarlığının ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi/kişiler hakkında, kişisel cezasızlık hali düzenlenmiştir. Ancak, aklama suçu ile mücadelede suçun işlenmeden veya işlendikten sonra tespitinde yardımcı olacak kişilerinde etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanılmasını sağlayacak düzenlemelerin kanun maddesine eklenmesinin yararı olacağı düşüncesindeyiz.

1. Soruşturma - Kovuşturma

(1) Soruşturma

C.M.K.’nun 1’nci maddesinin (e) fıkra hükmünde soruşturma safhası, kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evre olarak tanımlanmaktadır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda mağdurun belli olmaması ve suçtan zarar görenin şikayeti sözkonusu

¹³⁴³ Değirmenci, op.cit., s.478; Dülger, op.cit., s.625.

¹³⁴⁴ Ibid., s.627.

olmadığından, bu tip suçlar çoğunlukla ihbar, şüpheli işlem bildirimi veya Cumhuriyet savcılığı veya mahkemelerin aklama suçunun işlenip işlenmediğinin tespitine yönelik MA.S.A.K.'tan değerlendirme veya inceleme talebinde bulunmaları (adli talep) sonucu MA.S.A.K. tarafından yapılan analiz, değerlendirme veya incelemeler sonrasında ortaya çıkmaktadır. Bunların haricinde, MA.S.A.K.'na, diğer kamu kurum ve kuruluşlarından gönderilen bilgilendirme yazıları veya araştırma raporları ile ulusal ve uluslararası basında çıkan haber içeriği itibari ile re'sen ihbar kabul edilecek durumlardır.

Tablo : 11

Şüpheli İşlem Bildirim Sayılarının Yıllara ve Kaynaklarına Göre Dağılımı

Şüpheli İşlem Bildirim Kaynağı	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bankalar	351	1.133	2.903	4.889	9.480	9.968	8.141
Aracı Kurumlar	1	7	40	9	168	28	117
Finansman, Faktoring ve Finansal Kiralama Şirketleri	-	-	-	15	32	70	164
Sigorta ve Emeklilik Şirketleri	-	-	3	10	129	148	286
Noterler	-	-	-	1	6	1	4
P.T.T. Genel Müdürlüğü	-	-	-	-	6	25	11
Yetkili Müesseseler (Döviz Bürosu)	-	-	-	-	2	11	14
Serbest Muhasebeciler, Mali Müşavirler	-	-	-	-	-	-	1
Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü	-	-	-	-	-	-	1
Toplam	352	1.140	2.946	4.924	9.823	10.251	8.739

Kaynak: MA.S.A.K., 2011 Faaliyet Raporu, s.24.

Tabloda, MA.S.A.K. 2005 ve 2011 yılları arasında yapılan şüpheli işlem bildiriminde bulunan kaynakları göstermektedir. Şüpheli işlem bildiriminde en çok bankaların yaptığı görülmektedir. 2007 ve 2008 yıllarında bildirim oranlarında % yüzölçümü bir artışın olduğu ve bu artışın sebeplerinden birisinin, 2006 yılında yürürlüğe giren 5549 sayılı Kanun olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü, kanunun 2. maddesinin “yükümlüler” başlığı altında sayılan sektörler kanunun 4. maddesinde “şüpheli işlem bildirim” yükümlüğü altındadır. Tabloda görüldüğü üzere, bildirimde bulunma nedenlerinin en yüksek yüzdesini % 22 oranla yapılan işlemin mali profil ile uyumsuz işlemlerde bulunulması almaktadır. % 20,6 oranla makul açıklaması olmayan

işlemlerde bulunma, % 14,5 oranla şüpheli nakit karakterli işlemlerde bulunma takip etmektedir. Mali ve mali olmayan kurumlar veya gerçek kişiler tarafından yapılan şüpheli işlem bildirimlerinin,

- Müşterinin mali profil ile orantısız işlemlerde bulunması,
- İşlemin hukuki veya ekonomik bir gerekçesi veya makul bir açıklamasının bulunmaması,
- Nakit karakterli ve şüphe uyandıran işlemlerde bulunulması,
- Müşterinin beyanlarında, hareketlerinde veya ibraz ettiği belgelerde gerçeği yansıtmayan veya çelişkili durumların bulunması,
- Yurtiçine veya yurtdışına yönelik olarak şüpheli elektronik transferlerde bulunulması gibi nedenlerle yapılmaktadır¹³⁴⁵.

Tablo: 12

2011 Yılında Gönderilen Adli Talepler İle Diğer Bildirimlerin Sayıları ve Konularına Göre Dağılımı

2011 Yılı Bildirim Konuları	Sayısı
Vergi Kaçırma	99
Dolandırıcılık	54
Suç Gelirlerinin Aklanması	49
Tefecilik	40
Gümrük Kaçakçılığı	29
Şüpheli Para Hareketleri	22
Sigorta Mevzuatına Aykırılıklar	20
Evrakta Sahtecilik	17
Yolsuzluk	13
İhale Mevzuatına Aykırılıklar	7
Sınırdaki Yakalanan Paralar	7
Rüşvet	6
Uyuşturucu Madde Ticareti	5
Hırsızlık	6
Terör veya Terörün Finansmanı	4
İnsan Ticareti	4
Manipülasyon	3
Memur Suçları	2
Zimmet	2
Diğer	51
Toplam	440

Kaynak: MA.S.A.K., 2011 Faaliyet Raporu, s.30.

¹³⁴⁵ MA.S.A.K., (2011), op.cit., s.27.

2011 yılında adli bildirim konusu yapılan dörtyüz kırk bildirimde, ilk sırayı % 22,5 oranla vergi kaçakçılığı almaktadır. Üçüncü sırada % 11 oranıyla suç gelirlerinin aklanması ile ilgili bildirimler yer almaktadır. Genelde ya ihbar ya da yapılan incelemeler sonucu ortaya çıkan aklama olaylarının çoğunluluğu, iddia makamının iddiasını kuvvetli delillere dayandırmaması sonucu suçun yargılanma safhasında davanın düşmesine ve suçluların ceza almaktan kurtulması ile sonuçlanmaktadır.

Cumhuriyet savcısı suçtan gelir elde edildiğine ve söz konusu gelirin aklandığına dair ciddi emarelerin varlığı ve konunun ihtisas gerektirmesi halinde MA.S.A.K. Başkanlığından, aklama suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespitine ilişkin talepte bulunabilmektedir. MA.S.A.K.'nın re'sen muttali olduğu olaylar üzerine, başkanlık ön inceleme yapmakta ve aklama suçunun işlendiğine dair emarenin saptanması halinde, Cumhuriyet savcılığına haber vermektedir. Bu bir nevi başlangıç soruşturması olup, savcılık bu soruşturmanın sonucuna göre hazırlık soruşturmasına başlayacaktır¹³⁴⁶. Cumhuriyet savcılıkları veya bunların adına kolluk makamları başlattıkları aklama soruşturmaları sırasında, mali uzmanlık gerektiren hususları incelemesi ve aklama işlemlerinin tespiti gerekli incelemenin ve araştırmanın yapılması için taleplerinin MA.S.A.K.'na iletilmesi ile MA.S.A.K. bünyesinde çalışanlar tarafından veya konuya ilişkin uzmanlık gerektiren deneyime sahip denetim elamanı üyeler bağlı oldukları birimlerden geçici olarak görevlendirilebilmektedirler. Birimlerden geçici görevlendirilecek denetim elemanları, Vergi Müfettişleri, Gümrük ve Ticaret Müfettişleri, Bankalar Yeminli Murakıpları, Hazine Kontrolörleri, Sigorta Denetleme Uzman ve Aktüerleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Sermaye Piyasası Kurulu Uzmanlarıdır. Aklayıcıların tespiti, suç gelirinin kaynağını ve tespitini imkansız kılmaya yönelik aklama yöntemlerinin karmaşıklığı, davanın mahkûmiyetle sonuçlanıp sonuçlanmaması açısından hazırlık soruşturması önem taşımaktadır. Bu nedenle, soruşturma sırasında özellikle¹³⁴⁷;

¹³⁴⁶ Aydınşakir, op.cit., s.40.

¹³⁴⁷ Ibid., s.41.

1. Savcılık ve kolluğun aklamaya konu değerin yasada belirtilen öncül (ön sartsayılan) suçlardan herhangi biriyle iliskisini ortaya koyacak delilleri toplamaya ozen gostermesi,
2. Bir kısım delillerin yurtdışında bulunması ya da paranın izinin yurtdışında sürülmesi gereken hallerde, araştırmanın safhasına göre, uluslararası idari, polisi veya da adli yardımlaşma yollarının işletilmesi,
3. Aklama işlemlerinin uzmanlık gerektiren karmaşık niteliği dikkate alınarak, yasanın 3. maddesinde belirtilen görevlerine giren konularda mali araştırma ve inceleme yapması için MA.S.A.K.'dan talepte bulunulması,
4. Aklama suçu şüphelisinin, öncül suçla ilgisinin bulunmaması halinde, kişinin söz konusu paranın yasadışı kaynağını bildiğine dair emare ve kanıtların ortaya konması,
5. Yapılan soruşturma sırasında karaparanın aklanmasına yönelik ciddi emarelerin varlığının tespiti halinde, C.M.K. hükümlerine göre el koyma, tasarruf yetkisini kaldırma, tevdi mahalline yatırma vb. gerekli işlemler yapılmak üzere Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunması,
6. Cumhuriyet savcıları tarafından intikal ettirilen konuları incelemek ve aklama suçunun tespitine ilişkin taleplerin yerine getirilmesi,
7. Aklama veya terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirilmesi,

hususları önem taşımaktadır. Aklama veya terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin varlığı halinde savcılık tarafından MA.S.A.K. uzmanlarına konuyla ilgili inceleme ve araştırma yapılması ile ilgili talepleri üzerine hazırlanan rapora istinaden 5235 sayılı Kanunu'n m. 17/1 fıkra , Cumhuriyet başsavcılığının görevleri arasında sayılan “Kamu davasının açılmasına yer olup olmadığına karar vermek üzere soruşturma yapmak veya yaptırmak” hükmü gereği savcılığın kamu davası açılması ile ilgili iddianameyi hazırlama süreci, soruşturma evresini oluşturmaktadır. Hazırlanan iddianamenin kabulü ile açılan kamu davasında şüpheli konumunda olan şahıs sanık (davalı) konumunda kamu adına açılan davanın müşteki tarafında ise Başbakanlık

Hazine Müsteşarlığı adına İlin Muhakemat Müdürlüğü ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı bulunmaktadır. Kovuşturma safhası ise, iddianamenin kabulüyle başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade etmektedir. Bu safhada, müşteki taraf sanığın suçu işlediğini iddia eden ve bunu ispatlamak ile yükümlü taraf olarak iddiasını kuvvetli delillerle ispatlamakla mükelleftir. Yerel mahkemelerin çoğu kararlarının temyizde yeterli delillendirilemediği gerekçesiyle Yargıtay ceza dairelerince bozma kararı verilmektedir. Klasik ceza muhakemesi ispat kuramında yargılama süjelerinin herhangi bir ispat yükümlülüğünün bulunmaması, sanık hakkında iddia edilen olguların yeterli delil bulunamaması ve dolayısıyla ispatlanamaması durumlarında, şüphe sanık aleyhine yenilenemediği için *“sanık şüpheden yararlanır ilkesi”* gereğince şüpheli hakkında beraat kararı verilmesi gerekmektedir¹³⁴⁸. Suçsuzluk karinesi gereği, sanığın suçsuzluğunu ispat etme yükümlülüğü bulunmadığından bu iddia makamının ve mahkemenin görevi ve yükümlülüğündedir. Yargılama süjeleri hakkında deliller toplanırken, süjenin aleyhine olanların yanında lehine olan delillerinde toplanması iddia makamı ve mahkemenin ispat yükümlülüğünü etkilememektedir. Sanığın, suçsuzluğunu ispat edecek delilleri sunma ve bunların toplanmasını talep etme hakkı sanığın savunma hakkıdır. Bu savunma hakkı, sanığın suçsuzluğunu ispat yükümlülüğü anlamına gelmemektir. Şüpheden sanık yararlanır ilkesi, sanığın suçsuzluğunu ispat etme yükümlülüğünden kurtarmaktadır¹³⁴⁹. Mahkeme, iddia ve savunma ve re’sen toplanan delillere göre oluşan vicdani kanaate göre karar verecektir.

(2) Kovuşturma

Suçtan kaynaklanan malvarlığını aklama suçunun (m. 282/1) cezai yaptırımı, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasını gerektiren suç olmasından dolayı görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir. Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere iki yıla kadar hapis cezaları ve bunlara bağlı adli para cezaları ile bağımsız olarak hükmedilecek adli para cezalarına ve güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanması sulh ceza mahkemelerinin¹³⁵⁰ görevi içindedir (m. 10). Asliye

¹³⁴⁸ Dülger, op.cit., s.574.

¹³⁴⁹ Ibid., s.576.

¹³⁵⁰ 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’un 10.,11.,12. maddesinde Sulh Ceza, Asliye Ceza ve Ağır Ceza Mahkemelerinin görevleri düzenlenmiştir.

ceza mahkemesinin görevi, kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, sulh ceza ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılmaktadır (m. 11). Ağır ceza mahkemesinin görevi, kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmaktır (m. 12). Aklama suçunun teşkil etmiş örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde cezanın bir kat arttırılacağı hükmüne göre verilecek ceza altı yıldan on dört yıla kadar hapis cezası olacağından ve 5235 sayılı Kanunu'nun 14. madde hükmüne göre, mahkemelerin görevlerinin belirlenmesinde ağırlaştırıcı veya hafifletici nedenler gözetilmeksizin kanunda yer alan suçun cezasının üst sınırı göz önünde bulundurulduğundan, aklama suçunun ağırlatıcı nedeninden dolayı hapis cezasının üst sınırı on dört yıl olmasına rağmen madde hükmü gereği ağırlatıcı neden gözetilmediğinden görevli mahkeme, asliye ceza mahkemesidir. 5918 sayılı Kanunu'nun 6. maddesinde, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçunun daha etkin bir şekilde soruşturulması ve kovuşturulması amacıyla bu suçların ağır ceza mahkemelerinde görülmesi amacıyla C.M.K.'nin 250. maddesinde düzenleme yapılmıştır¹³⁵¹. 02.07.2012 tarihinde kabul edilen ve kamuoyunda Üçüncü Yargı Paketi olarak bilinen 6352 sayılı *Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun* ile *Terörle Mücadele Kanunu*'nun 10. maddesinde yapılan yeni düzenleme ile özel yetkili mahkemelerin dayanağını oluşturan Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. 251. ve 252. maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır. 6352 sayılı Kanunu'nun Geçici 2. madde 7 fıkra hükmüne göre, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. maddesinin birinci fıkrasına göre kurulan ağır ceza mahkemeleri ile ilgili yapılan atıflar gereği *Terörle Mücadele Kanunu*'nun 10'uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan ağır ceza mahkemeleri ifade edilmektedir¹³⁵².

Davaya bakma yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir. Ancak, teşebbüs halinde kalan suçlarda, suç eyleminin son icra hareketinin yapıldığı yer, zincirleme

¹³⁵¹ T.B.M.M., (1/670), loc.cit.

¹³⁵² <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6352.html>[19.08.2012].

suçlarda son suçun işlendiği yer, suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (C.M.K. m. 12/2). Türk bayrağını taşıma yetkisine sahip olan bir gemide veya böyle bir taşıt Türkiye dışında iken işlenmişse, geminin ilk uğradığı Türk limanında veya bağlama limanında bulunan mahkeme; ülke içerisinde deniz, hava veya demiryolu taşıtlarında ya da bu taşıtlarla işlenen suçlarda bunların ilk ulaştığı yer mahkemesi yetkilidir (C.M.K. m. 15/1). Türk bayrağını taşıma hakkına sahip olan hava taşıtları ile demiryolu taşıtları hakkında da 15/1. fıkra hükümleri uygulanır (C.M.K. m. 15/2). Şüpheli veya sanığın Türkiye’de yerleşim yeri yoksa Türkiye’de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir (C.M.K. m. 13). Yabancı ülkelerde bulunup da diplomatik bağışıklıktan yararlanan Türk kamu görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı görevli mahkeme Ankara mahkemesidir (C.M.K. m.14/4).

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda, aklama eylemlerinin suçun işlendiği yer aklama suçu ile yargılamada görevli mahkemenin yerini belirlemek açısından önemlidir. Aklama suçunun işlendiği yer suçun maddi unsurunun ne olduğuna göre değişecektir¹³⁵³. Yurt dışına çıkarma eyleminde, suç gelirinin fiziki olarak ülkeyi terk ettiği yer; bankacılık sistemi aracılığıyla paranın transfer edilmesinde işlemlerin yapıldığı banka şubesinin veya merkezinin bulunduğu yerdeki mahkeme yetkilidir. Suç gelirini parçalama yöntemi ile ayrı banka şubelerine yatırılması halinde, son yatırma işlemi hangi banka şubesine yapılmış ise o banka şubesinin bulunduğu yerdeki mahkeme yetkili olmaktadır. Suçun işlendiği yerin belli olmaması halinde şüpheli veya sanığın yakalandığı yer; yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkili mahkeme olarak belirlenecektir (C.M.K. m.13/1). Şüpheli veya sanığın Türkiye’de yerleşim yerinin olmaması halinde Türkiye’deki en son adresinin bulunduğu yerdeki mahkeme yetkilidir¹³⁵⁴. Ancak, suçun işlendiği yerin her zaman bulunması her zaman kolay olmamaktadır. Bazen mahkemelerin yetkisizlik ve görevsizlik nedenleri ile aralarında yoğun bürokrasi trafiğinin yaşanması ve yaşanan trafik sonrası zamana karşı mücadele edilen suçun, dava zaman aşımına uğramasına ve sanıkların ceza almadan kurtulmalarına neden olabilmektedir.

¹³⁵³ Değirmenci, op.cit., s.483

¹³⁵⁴ Idem.

j. Zamanaşımı

(1) Dava zamanaşımı

Devlet cezalandırma yetkisini, suçlu aleyhine kamu davası açmak ve bu dava sonunda verilen cezayı infaz etmek suretiyle kullanmaktadır. Ancak, belli bir süre geçtikten sonra devlet bu yetkisini kullanmaktan vazgeçebilmektedir. Ceza kanunlarında düzenlenen zamanaşımı müessesesi, devletin ceza verme hakkını kullanmamak suretiyle düşen hak olarak algılanmamalıdır. Zamanaşımı, işlenen suçun belirli bir sürenin geçmesi ile fail hakkında kamu davası açılmamasını veya kesinleşmiş mahkûmiyetin gereği olan cezanın infazının artık gerçekleştirilmemesi durumudur.

Dava zamanaşımı müessesesi, suçun işlenmesinden sonra kanunda öngörülen belirli sürelerin geçmesiyle, sanık hakkında soruşturmanın yürütülmesine, kamu davasının açılmasına veya açılmış kamu davasının devamına engel olan bir düzenlemedir¹³⁵⁵. Devletin ceza verme hakkını kullanabilmesi için öncelikle fail aleyhine kamu davasının açılması gerekmektedir. Ancak, bir kimsenin önceden işlediği bir suç nedeniyle ömrünün sonuna kadar suç isnadı tehlikesi altında kalması zaman içerisinde suç delillerinin kaybolması ihtimali ve suçun toplumda yarattığı etkinin zaman içerisinde azalması gibi nedenlerle ceza kanunlarında dava zamanaşımı müessesesi kabul edilmiştir¹³⁵⁶. Buna göre, suçun işlenmesinden sonra kanunun öngördüğü bir süre içerisinde dava açılmalı ve sonuçlandırılmalıdır. “Devletin ceza verme hakkını” kullanmamak suretiyle zamanaşımı müessesesinde devletin hakkının düşmesi sözkonusu değildir. Dava zamanaşımı ile kanunda belirtilen zaman geçtikten sonra, devlet bu hakkını kullanmaktan feragat etmektedir¹³⁵⁷. Aklama suçunun zamanaşımı 4208 sayılı Kanun’daki düzenlemeden farklı olarak Y.T.C.K.’nin genel hükümlerine bırakılmıştır¹³⁵⁸.

¹³⁵⁵ Koca ve Üzülmüş, op.cit., s.598.

¹³⁵⁶ Erol Öz ve Hüseyin Gültekin, “Karapara Aklama Suçlarında Dava Zamanaşımı”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.212, Mayıs: 2006, ss.62-67, s.62-63.

¹³⁵⁷ Faruk Erem, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Cilt I, Ankara: Seçkin Yayınevi, 1993, s. 867.

¹³⁵⁸ Dülger, op.cit., s.656.

Y.T.C.K.'nın m. 66/1. fıkrasında:

“Kanunda başka türlü yazılmış olan hâller dışında kamu davası;

- a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 30 yıl,*
- b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 25 yıl,*
- c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda 20 yıl,*
- d) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda 15 yıl,*
- e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda 8 yıl, geçmesiyle düşer”*

hükmü uyarınca, aklama suçunda dava zamanaşımı süresi suçun cezai yaptırımının üst sınırının yedi yıla kadar hapis cezası olmasından dolayı (d) fıkra hükmü gereğince dava zamanaşımı süresi onbeş yıl olarak uygulanacaktır. 4208 sayılı Kanun'da dava zamanaşımı süresi 8. madde de, karapara aklama suçlarının kovuşturulmasında zamanaşımı süresi on yıl olarak düzenlemişti. Ancak, 26.12.2003 tarihli 5020 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerle zamanaşımı süresi onbeş yıl olarak değiştirilmişti.

Aklama suçu, öncül suçtan bağımsız bir suç olmasından ötürü öncül suçla ilgili davanın zamanaşımına uğramasının aklama suçu zamanaşımına bir etkisi bulunmamaktadır. Öncül suçun dava zamanaşımı ile suçun kovuşturması imkansız hale gelse de aklama suçu ile ilgili kovuşturma, mahkemenin öncül suçla ilgili nispi muhakeme yapması suretiyle sonuçlandırılabilir¹³⁵⁹.

Y.T.C.K.'nın m. 282/2 fıkra hükmündeki suçun cezası iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası olmasından dolayı bu suçun dava zamanaşımı süresi sekiz yıldır.

Ayrıca, kanunun 66. maddesinin 3. fıkra hükmü uyarınca dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde, dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulmaktadır. Bu durumda suçtan

¹³⁵⁹ Hasan Aykın, “Aklama Suçu ve Öncül Suç İlişkisi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.172, Nisan:2007, makale no:9149, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2007049149.htm. [12.08.2010].

kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda, suçun cezasını ağırlatıcı bir unsurun bulunması halinde suçun dava zamanaşımı süresi de değişecektir Y.T.C.K.’nın m. 282/3 fıkra hükmü *“suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezasının yarı oranında arttırılacağı”* ve aynı maddenin 4. fıkra hükmünde de *“suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde”* verilecek cezanın bir kat arttırılacağı belirtilmiştir. Madde hükümlerinde düzenlenen bu iki hal ağırlaştırıcı sebep olarak belirlenmiştir. Bundan ötürü, aklama suçunun bir kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında veya suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hallerinde, suçun üst sınırı on dört yıl olacak ve suçla ilgili dava zamanaşımı süresi Y.T.C.K.’nın m. 66/1-(d) bendi hükmüne göre onbeş yıl olarak uygulanacaktır. Ayrıca, m. 67/4 fıkra, *“zamanaşımının kesilmesi halinde, zaman aşımı süresiyle ilgili suça ilişkin olarak kanunda belirlenen sürenin, en fazla yarısına kadar uzar”* hükmüne göre zamanaşımı süresi en çok yirmi iki altı yıl altı ay olacaktır. Bu süre aklama suçuyla ilgili soruşturma ve kovuşturmanın yapılp sonuçlandırılması için makul bir süredir¹³⁶⁰.

(2) Ceza zamanaşımı

Ceza zamanaşımı, kesinleşmiş mahkumiyet kararından itibaren hükmedilen cezanın belli bir süre infaz edilememesi halinde devletin infaz yetkisini kaldıran bir kurumdur. Ceza zamanaşımı süreleri Y.T.C.K.’nın 68. maddesinde düzenlemiş olup, ceza sürelerinin geçmesinin cezayı ortadan kaldırmadığı sadece ceza infazını engellediği ifade edilmektedir. Ceza zamanaşımı süresi hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı günden itibaren işlemeye başlamakta ve kalan ceza miktarı esas alınarak süre hesaplanmaktadır. Y.T.C.K. m. 68/1-(d) bendi, *“beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl”* hükmü ile aklama suçundan verilen mahkumiyet kararının infazının yirmi yıllık bir süre içinde gerçekleştirilememesi halinde verilen infaz kararı düşecektir. Cezanın düşmesi ne eylemi suç ne de faili suçlu olmaktan çıkarmaktadır. Bu devletin ceza verme hakkını kullanmaması değil

¹³⁶⁰ Dülger, loc.cit.

sadece kanunda belirlenen bu kadar uzun süre sonra bu suçun infazında yarar görmemesi olarak anlaşılmalıdır.

(3) Müsadere zamanaşımı

Ayrıca, Y.T.C.K.'nın 70. madde hükmüne göre müsadereye ilişkin hüküm kesinleşmeden itibaren yirmi yıl geçtikten sonra infaz edilmeyecektir. Bu hükümle kanun koyucu, güvenlik tedbiri olarak hem eşya hem de kazanç müsadereyi açısından ayrı bir zamanaşımı müessesesini getirerek bu sürenin geçmesiyle infazın gerçekleşmeyeceğini hüküm altına almıştır.

B. SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASI İLE MÜCADELE EDEN KURULLAR ve İDARİ BİRİMLER

1. Mali Suçları Araştırma Kurulu

Yasadışı uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, insan ticareti gibi organize bir şekilde uluslararası bir boyutta işlenen suçların başta çıkar amaçlı suçların işlenmesi suretiyle elde edilen gelirlerin terörist faaliyetlere dahil olmak üzere yeni suç faaliyetlerinin finansmanında kullanıldığı bilinmektedir¹³⁶¹. 1988 yılında uyuşturucu madde kaçakçılığı suçu ve bu suçun failleri ile mücadele diğer sözleşmelerin düzenlenmesi ve mevcut olanların güncellenmesi ile aklama suçuyla mücadeleye devam edilmiştir. Karaparanın aklanması mücadelesinde stratejilerinin geliştirilmesi sırasında kanun uygulama birimlerinin ilgili finansal bilgilere ulaşılmasındaki sınırlılık nedeniyle aklama ile mücadelede finansal bilgilere ulaşp bunları analiz edebilecek ve ilgili otoritelere bilgi akışı sağlayacak bir birim ihtiyacı çıkmıştır. 1995'te Brüksel'de kurulan Egmont Grubu, aklama suçuyla mücadelede devletlerarası bilgi alışverişinin sağlanması, bildirimine konu olan mali bilgileri toplanması, analiz edilmesi ve yetkili birimlere iletilmesinde görevlendirilecek Mali İstihbarat Birimleri (F.I.U.) ihtiyacına dikkat çekmiştir.

Karapara aklamayla etkin bir mücadelenin yürütülmesi amacıyla 1996 yılında yürürlüğe giren 4208 sayılı K.A.Ö.H.K.'da Mali Suçları Araştırma Kurulu (MA.S.A.K.)

¹³⁶¹ Demirtaş, op.cit., s.325.

ve Mali Araştırma Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. Oluşturulan kurullar, 17 Şubat 1997 tarihi itibarıyla göreve başlamıştır. 5237 sayılı Y.T.C.K.'daki değişikliğin yanı sıra 10 Haziran 2005 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren C.M.K.'da da usul hükümlerinde değişikliğe gidilmiş ve 4208 Sayılı K.A.Ö.H.K.'nın bir çok maddesi uygulanamaz hale gelmiş veya değiştirilerek uygulanması gerekmiştir¹³⁶². MA.S.A.K. Başkanlığı'nın, görev yetkileri 5559 sayılı S.G.A.Ö.H.K.'nın yürürlüğe girmesi ile yeniden tanımlanmıştır. Maliye Bakanlığına bağlı bir birim olan MA.S.A.K. Başkanlığı'nın, kanunun m. 19/1 bendinde tanımlanan görev ve yetkileri:

- 1)Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacıyla politika hazırlamak ve uygulama stratejileri geliştirmek, bu amaçla kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, ortak çalışmalar yapmak, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak,*
- 2)Belirlenen politikalar çerçevesinde kanun, tüzük ve yönetmelik tasarıları hazırlamak, bu Kanun ile buna ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının uygulanması konusunda düzenlemeler yapmak,*
- 3)Suç gelirlerinin aklanması alanındaki gelişmeler ile aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik yöntemler konusunda araştırmalar yapmak,*
- 4)Suç gelirlerinin aklanmasını önlemek amacıyla sektörel çalışmalar yapmak, önlemler geliştirmek ve uygulamayı izlemek,*
- 5)Kamuoyu duyarlılığını ve desteğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak,*
- 6)Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi kapsamında veri toplamak, şüpheli işlem bildirimlerini almak, analiz etmek ve değerlendirmek,*
- 7)Değerlendirme sürecinde gerek duyulduğunda, kolluk ve diğer birimlerden kendi görev alanlarında inceleme ve araştırma yapılması talebinde bulunmak,*
- 8)Bu Kanun kapsamına giren işlemler ile ilgili olarak, araştırma ve inceleme yapmak veya yaptırmak,*
- 9)Yapılan araştırma ve inceleme sonucunda aklama suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespiti halinde, C.M.K. hükümlerine göre gerekli işlemler*

¹³⁶² Ibid., s.327.

yapılmak üzere Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunmak,

10)Cumhuriyet savcıları tarafından intikal ettirilen konuları incelemek ve aklama suçunun tespitine ilişkin talepleri yerine getirmek,

11)Aklama veya terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmek,

12)Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlülük denetimi yapılmasını sağlamak.

13)Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi istemek,

14)Bilgi ve ihtisasına ihtiyaç duyulması halinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların Başkanlık bünyesinde geçici olarak görevlendirilmelerini talep etmek,

15)Görev alanına giren konularda uluslararası ilişkileri yürütmek, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak,

15)Yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla bilgi ve belge değişiminde bulunmak, bu amaçla uluslararası antlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalamaktır.

MA.S.A.K.'nın yukarıda sayılan görev ve yetkilerinin temel fonksiyonları,

- düzenleme, veri toplama,
- analiz değerlendirme, araştırma ,
- inceleme, denetim, yükümlülük denetimi,
- politika belirleme ve mevzuat geliştirme,
- uluslararası ilişkiler,
- ve koordinasyonun sağlanması başlıkları altında toplanabilir.

Aklama suçuna ilişkin incelemelerin nasıl yapılacağına dair hususlar 04.08.2007 tarih 266603 sayılı R.G.'de yayımlanarak yürürlüğe giren “Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelik”te düzenlenmiştir. Yönetmelikte, aklama suçuna ilişkin incelemenin başlatılması, Cumhuriyet savcılığının talebi üzerine yapılması gereken işlemler, denetim elemanlarının nasıl görevlendirileceği ve çalışma esasları, savcılığın koordinasyonunda yapılacak çalışmalar, yurt dışından bilgi talep edilmesi,

araştırma sırasında talep edilebilecek koruma tedbirleri, araştırma neticesinde düzenlenecek raporlar ve bu raporların sonucunda yapılması gereken işlemler ayrıntılı olarak düzenlenmiştir¹³⁶³.

Başkanlık, yürütmekte olduğu görevler nedeniyle nüfuz ettiği olay veya kendisine intikal eden bildirim ve bilgilere istinaden doğrudan veya yapılan analiz ve değerlendirme sonucunda gerekli görmesi halinde incelemeyi başlatabilme yetkisine sahiptir. Cumhuriyet savcısı, suçtan gelir elde edildiğine ve söz konusu gelirin aklandığına dair ciddi emarelerin varlığı ve konunun ihtisas gerektirmesi halinde aklama suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespitine ilişkin talepleri yerine getirmekle görevlidir.

Analiz, 5549 sayılı Kanun kapsamında toplanan muhtelif veriler ile alınan ihbar ve bildirimlerin, istatistiki ve analitik yöntemler kullanılarak ve teknik araçlar yardımıyla işlenmesi suretiyle bunlardan nitelikli mali istihbarat elde etmeye yönelik yapılan çalışmalardır. *Değerlendirme*, MA.S.A.K. nüfuz ettiği olaylar veya yapılan analizlere istinaden malvarlığına ve kişilere yönelik olarak aklama suçuyla ilgili ciddi şüphe ve emarelerin ortaya çıkarılmasına yönelik yapılan çalışmalardır. *İnceleme*; aklama suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespitine yönelik olarak yapılan çalışmalardır. 5549 sayılı S.G.A.Ö.H.K.'nın 19. maddesine göre analiz ve değerlendirme çalışmaları Maliye Uzmanları tarafından, inceleme ise Vergi Müfettişleri, Gümrük ve Ticaret Müfettişleri, Bankalar Yeminli Murakıpları, Hazine Kontrolörleri, Sigorta Denetleme Uzman ve Aktüerleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Sermaye Piyasası Uzmanları tarafından yapılmaktadır. Yapılan analiz ve değerlendirme çalışmaları sonrasında istihbari nitelikte bilgilendirme yapılan kurumlar Emniyet Teşkilatı, Gelir İdaresi Başkanlığı, Adli Birim, Milli İstihbarat Teşkilatı, Jandarma Genel Komutanlığı, Vergi Denetim Kurulu, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Üniversiteler, Sosyal Güvenlik Kurumu ve diğer bakanlıklardır.

Başkanlığın talebi üzerine görevlendirilecek denetim elemanları, görevlendirme konusuna giren hususlarda, bilgi ve belge istemeye, araştırma ve inceleme yapmaya, uygulamayı takip ve denetlemeye, bu maksatla her türlü evrakın

¹³⁶³ Dülger, op.cit., s.274.

tetkikine yetkilidir. Denetim elemanları, görevlendirme süresi içinde öncelikle aklama suçunun incelenmesi görevini yerine getirmek ve incelemeleri sonucunda düzenledikleri raporu Başkanlığa sunmakta görevlidir. Denetim elemanları tarafından düzenlenerek Başkanlığa tevdi edilen aklama suçu inceleme raporları işleme konulmadan önce Başkanlıkça maddi veya hukuki hata ve eksiklik olup olmadığı yönünden okumaya tabi tutulmakta; ancak, denetim elemanlarının incelemeler sırasında diğer mevzuata aykırı durumu tespit etmeleri halinde ilgili birimlere bu hususlar yazılı olarak tevdi edilmekte, aynı zamanda Başkanlığa konu ile ilgili olarak yazılı bilgi verilmektedir. Başkanlık, durumun gerekliliğine göre ilgili birimin onayını da alarak incelemenin tespit edilecek bir mahalde yerine getirilmesini ve incelemede, birden fazla denetim elemanından oluşan ekip teşkil edilmesini isteyebilmekte ve Başkanlık, koordinasyonu sağlamak amacıyla denetim elemanlarından birini görevlendirebilmektedir. Koordinasyonu sağlayan denetim elemanı, ekip içerisinde bilgi ve belge akışının sağlanması ve ekip çalışmalarının birlikte planlanması, yürütülmesi, sonuçlandırılması ve raporların birlikte düzenlenmesinden görevlidir. Birden fazla ekip oluşturulması halinde genel koordinasyonu sağlamak üzere denetim elemanlarından biri Başkanlıkça görevlendirilmektedir.

İncelemeler Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı koordinasyonunda yürütülebileceği gibi, başkanlığın, incelemelerin Cumhuriyet savcısı koordinasyonunda yürütülmesi gerektiği yönündeki kanaatin varlığı veya Cumhuriyet savcısı tarafından gerek görmesi hallerinde incelemeler (denetim elemanı görevlendirilerek) Cumhuriyet savcısının koordinasyonunda yürütülmektedir. Cumhuriyet savcılığı koordinasyonunda gerçekleştirilen çalışma sonucunda düzenlenecek aklama suçu inceleme raporunun bir örneği Cumhuriyet savcılığına teslim edilirken bir örneği de Başkanlığa gönderilmekte ve Cumhuriyet savcılığı koordinasyonunda gerçekleştirilen çalışma sonucunda düzenlenen raporlar okumaya tabi tutulmamaktadır.

Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanı, başkanlığın görev alanına giren konularda uluslararası bilgi değişimi, yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla uluslararası antlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtıraları imzalamaya ve imzalanan mutabakat muhtıralarını değiştirmeye yetkilidir (5549 sayılı Kanun m. 12).

İmzalanacak mutabakat muhtıraları ve değişiklikleri Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe girmektedir. Uluslararası bilgi değişiminde, kanun kapsamında alınan bilgi ve bildirimlerin değerlendirilmesi, başkanlıkta istihdam edilen maliye uzmanları ve yardımcıları tarafından yapılmaktadır.

Başkanlık veya denetim elemanları, aklama suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunan hallerde, 5549 sayılı S.G.A.Ö.H.K.'nın 17. maddesi kapsamında malvarlığına elkonulması talebinde bulunabilir. Elkoyma talebi ilgili Cumhuriyet savcılığına iletilir. Ayrıca, denetim elemanları veya başkanlık 5271 sayılı C.M.K.'nda yer alan diğer tedbirlerin (yakalama, gözaltı, tutuklama, arama, teknik araçlarla izleme, iletişimin dinlenmesi kayda alınması) uygulanmasına ilişkin talepte bulunabilir.

2. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu

5549 sayılı Kanunu'nun 20'nci maddesine ve *Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği'nin 5'nci maddesine göre; M.S.M.K.K., suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin kanun taslakları, Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girecek yönetmelik taslaklarını değerlendirmek ve uygulamayla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamakla görevli ve yetkilidir¹³⁶⁴. M.S.M.K.K., Gelir İdaresi Başkanı, Vergi Denetim Kurulu Başkanı, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanı İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürü, Dışişleri Bakanlığı Ekonomik İşler Genel Müdürü, Hazine Kontrolörleri Kurulu Başkanı, Sigorta Denetleme Kurulu Başkanı, Hazine Müsteşarlığı Malî Sektörle İlişkiler ve Kambiyo Genel Müdürü, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürü, Gümrük Müsteşarlığı Teftiş Kurulu Başkanı, Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürü, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkan Yardımcısı, Sermaye Piyasası Kurulu Başkan Yardımcısı ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkan Yardımcısından oluşmakta ve kurul Maliye Bakanlığı Müsteşarı'nın başkanlığında yılda iki defa Nisan ve Eylül aylarında olağan olarak toplanmaktadır.*

¹³⁶⁴ <http://www.masak.gov.tr/tr/mevzuat/suc-gelirinin-aklanmasi/ulusal-mevzuat.aspx>[14.12.2011].

M.S.M.K.K. başkanı, kurul toplantılarını düzenlemek, gerektiğinde kurulu olağanüstü toplantıya çağırmak, çalışmaların verimli ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamak, toplantılarda alınan karar ve önerileri ilgili makamlara bildirmekle görevli ve yetkilidir.

Koordinasyon kurulunun üyeleri, alınan kararların kendi kurum ve kuruluşlarında etkin bir şekilde uygulanmasını takip etmek ve sonuçlarını MA.S.A.K. Başkanlığı'na iletmekle görevli ve yetkilidir. Koordinasyon kurulu toplantılarına, kanun maddesinde sayılan üyeler veya bunların herhangi bir nedenle işlerinden geçici veya sürekli olarak ayrılmaları durumunda, yerlerine usulüne uygun şekilde atanan vekilleri iştirak etmektedir. Kurul başkanı, re'sen veya kurulu üyelerinden birinin yazılı başvurusu üzerine kurulu olağanüstü toplantıya çağrılabilir. Olağan üstü toplantıda toplantı nisabı için oy hakkı bulunan üye sayısının yarısından bir fazlası aranmakta ve kurul kararları toplantıya katılan üyelerin çoğunluğu ile alınmaktadır. Kurul üyeleri çekimser oy kullanamazlar. Oyların eşitliği halinde de Koordinasyon Kurulu Başkanı'nın oyu iki oy sayılmaktadır. Koordinasyon Kurulunun sekreteryahizmetleri Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı'na yürütülmektedir.

3. Kolluk

Kamu düzenin korunması ve bozulan kamu düzeninin yeniden tesisi ve sağlanmasını sağlayan idari yapıya, genel anlamda kolluk denmektedir¹³⁶⁵. Kamu düzenini sağlama kent ve kırsal kesimlerde görevli birimler arasında farklılık göstermektedir. Büyük şehirlerde ve kentlerde görevli il ve ilçe belediye sınırları dahilinde polis teşkilatı, bunun dışında kalan yerlerde jandarma teşkilatı sorumlu ve yetkilidir. Kolluk idari ve adli kolluk şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Böyle bir ayırımın yapılması hem hukuki rejim hemde yargı düzeni açısından gereklidir; çünkü, idari kolluğa idare hukuku uygulanır ve bundan kaynaklan uyuşmazlıklar idari yargıya tabidir. Adli kolluğa, ceza usul hukuku uygulanır ve bundan kaynaklanan uyuşmazlıklar adli yargıda görülmektedir. İdari kolluk yapısı içinde yer alan özel kolluk belirli bir faaliyet alanına veya belirli grup kişiler hakkında yetkilendirilmiş kolluktur. Bu kolluk,

¹³⁶⁵ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.123.

belirli bir coğrafi alanda genel olarak yetkili değildir sadece özgülendikleri faaliyet konusu bakımından yetkilidirler¹³⁶⁶.

a. İdari Kolluk

İdari kolluk toplumda kamu düzenini, kamu güvenliğini, kamu huzurunu, kamu sağlığını korumakla görevli birimlerdir. Bu düzeni sağlama kent ve kırsal kesimlerdeki görevli birimler arasında farklılık göstermektedir. Büyük şehirlerde ve kentlerde görevli il ve ilçe belediye sınırları dahilinde polis teşkilatı, bunun dışında kalan yerlerde jandarma teşkilatı sorumlu ve yetkilidir. Kamu düzeninin, emniyetinin ve aşayışın sağlanmasında görevli olan idari kolluk, “*koruyucu kolluk*”¹³⁶⁷ olarak da adlandırılmaktadır. İdari kolluk, suç işlenmesinden önce harekete geçerek, kamu düzenini bozan hareketi önlemekle görevlidir.

Adli kolluk suçun işlenmesinden sonra kanunlara aykırı fiiller nedeniyle bozulan kamu düzeninin sağlanması amacıyla failler hakkında bir ceza davasının açılmasına imkan verecek delillerin toplanması, faillerin teşhis edilmesi, yakalanması ve adli makamlara teslim edilmesi ile görevlidir¹³⁶⁸.

Kolluk yapılanması içerisinde yer alan adli kolluk ve idari kolluk arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır¹³⁶⁹:

- İdari kolluk idari makamların, Adli kolluk adli makamların emri altındadır.
- İdari kolluk kamu düzeninin, huzurunun, genel aşayışın bozulmasını önlemeyi; Adli kolluk, kamu düzenini bozan fiilleri bastırmayı, suçun ve suçlunun ortaya çıkarılmasını ve cezalandırılmasını amaçlamaktadır. Farklı görev ve amaçları olmakla beraber aynı teşkilat içerisinde yer almaktadır. Adli kolluğun bulunmadığı yerlerde idari kolluk adli kolluğun görevini de yapmaktadır.

¹³⁶⁶ Kemal Gözler, **İdare Hukuku Dersleri**, 4.Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi, Ekim :2006, s.565.

¹³⁶⁷ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.124.

¹³⁶⁸ Gözler, op.cit., s.561.

¹³⁶⁹ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan),loc.cit.

01.06.2005 tarih 25832 sayılı R.G.’de “*Adli Kolluk Yönetmeliği*”nde adli kolluğun çalışma esasları, adli kolluk görevlilerinin nitelikleri, adli işlemlerin denetimi, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimi, diğer hizmet birimleri ile ilişkileri, değerlendirme raporlarının düzenlenmesi, uzmanlık dallarına göre hangi bölümlerde çalıştırılacakları gibi hususlar düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 3. maddesinde adli kolluk görevlileri¹³⁷⁰; 5271 sayılı *Ceza Muhakemesi Kanunu*, 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı *Emniyet Teşkilâtı Kanunu*’nun 8., 9. ve 12’nci maddeleri, 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı *Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanunu*’nun 7 nci maddesi, 2/7/1993 tarihli ve 485 sayılı *Gümrük Müsteşarlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*’nin 8’inci maddesi, 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı *Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu*’nun 4’üncü maddesi ve 3/11/1983 tarihli ve 83/7362 sayılı *Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Jandarma Teşkilâtı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği*’nde belirtilen soruşturma işlemlerini yapmak üzere tâbi oldukları atama usulüne göre görevlendirilen komutan, amir, memur ve diğer görevlilerdir.

¹³⁷⁰ Adli kolluk görevlileri, kolluk görevlilerinin ilgili mevzuatına göre taşınması gerekli olan niteliklere sahip olmalıdır. Adli kolluk görevlilerinin, yüklendiği görevlerin gerektirdiği bilgi ve vasıfları taşınması sağlanır. Her hizmet bölümü için gerekli koşullar, kanun veya kolluk birimlerinin bağlı bulundukları bakanlıklarca çıkarılan mevzuatta belirtilir. Adli kolluk görevlilerinin genel ve özel niteliklerinin belirlenmesinde;

- a) 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu,
 - b) 26/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu,
 - c) 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanunu,
 - d) 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilâtı Kanunu,
 - e) 28/5/1988 tarihli ve 3466 sayılı Uzman Jandarma Kanunu,
 - f) 18/3/1986 tarihli ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu,
 - g) 11/4/2002 tarihli ve 4752 sayılı Astsubay Meslek Yüksek Okulları Kanunu,
 - h) 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu,
 - i) 2/7/1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,
 - j) 16/7/1985 tarihli ve 85/9709 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Sahil Güvenlik Komutanlığının İdarî ve Adli Görevlerine İlişkin Tüzük,
 - k) 3/11/1983 tarihli ve 83/7362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Jandarma Teşkilâtı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği,
 - l) 9/8/1968 tarihli ve 12972 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Türk Silâhlı Kuvvetleri Astsubay Meslek İçi Eğitim Yönetmeliği,
 - m) 4/8/2003 tarihli ve 25189 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Emniyet Teşkilâtı Sağlık Şartları Yönetmeliği,
 - n) 29/8/2001 tarihli ve 24508 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Polis Meslek Yüksek Okulları Giriş Yönetmeliği, ile bu konudaki diğer ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.
- <http://www.mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.8201&MevzuatIliski.htm>. [02.03.2012].

Soruşturma yapmak üzere (m. 4):

- a) *Emniyet Genel Müdürlüğünce, asgarî tam teşekküllü bir polis karakolu bulunan yerlerde,*
- b) *Jandarma Genel Komutanlığınca, asgarî tam teşekküllü bir jandarma karakolu bulunan yerlerde,*
- c) *Sahil Güvenlik Komutanlığınca, asgarî sahil güvenlik bot komutanlıklarının bulunduğu yerlerde,*
- d) *Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğünce, gümrük muhafaza kaçakçılık ve istihbarat müdürlüğü, gümrük müdürlüğü ile müstakil bölge ve kısım âmirlikleri bulunan yerlerde, mevcut imkanlar ölçüsünde yeterince adli kolluk personeli görevlendirilir.*

Adli kolluk adli görevlerin haricindeki hizmetlerde üstlerinin emrindedir (C.M.K. m.164/3). Soruşturma işlemleri, Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda öncelikle adli kolluğa yaptırılmaktadır. Adli kolluk görevlileri, cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini gecikmeksizin yerine getirmekle görevlidirler (C.M.K. m. 164/2)¹³⁷¹. Ayrıca, adli kolluk görevlileri kendilerine yapılan bir suça ilişkin ihbar veya şikayetleri, el koydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhal Cumhuriyet savcısına bildirmek ve savcının emri doğrultusunda işin aydınlatılması için gerekli soruşturma işlemlerini başlatmakla görevlidirler. Cumhuriyet savcısı adli kolluk görevlilerine emirleri yazılı; acil durumlarda ise sözlü olarak vermektedir. Sözlü emir, en kısa sürede yazılı hale dönüştürülerek en seri iletişim vasıtasıyla ilgili kolluğa bildirilmekte veya ilgili kolluk görevlilerince alınmasına hazır edilmektedir. Ancak, kolluk görevlisi emrin yazılı hale getirilmesini beklemeden sözlü emrin gereğini yerine getirmektedir. Suç üstü hali ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısına erişilmemesi veya olay genişliği itibarıyla Cumhuriyet savcısının iş gücünü aşması durumlarında, sulh ceza hakimi de soruşturma işlemlerini yapabilmektedir. Bu durumda adli kolluk görevlileri, sulh ceza hakimi tarafından emredilen tedbirleri almak ve araştırmaları yerine getirmekle görevlidirler. Adli kolluk görevlileri, maddi gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için Cumhuriyet savcısının emirleri doğrultusunda şüphelinin lehine veya aleyhine olan tüm delilleri kanunda ön görülen koşullara uyarak

¹³⁷¹ <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5271.htm>[18.04.2012].

toplamak, muhafaza altına almak ve bunları bir fezleke ile Cumhuriyet savcısına sunmakla yükümlüdürler. Hukuka aykırı delil elde edildiğinin tespiti halinde fezlekede bu hususa da yer verilmektedir. Olay yerinde görevine ait işlemlere başlayan adli kolluk görevlisi bunların yapılmasına engel olan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişileri işlemler sonuçlanıncaya kadar önce sözlü olarak ikaz, ikaza uyulmaması halinde zor kullanarak olay yerinden uzaklaştırma yetkileri bulunmaktadır. İlgilinin ısrarı halinde de yakalama işlemi uygulanmaktadır.

(1) Polis

3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 3. maddesi ile genel kolluk silahlı bir kuvvet olan polis ve jandarma olarak tespit edilmiştir. Kanunu'nda polisin tanımı (m. 9/A) idari polis, siyasi polis ve adli polis olmak üzere üçe ayrılarak açıklanmıştır.

1) Siyasi polis devletin genel emniyetine taallük eden işlerle mükelleftir.

2) İdari polis genel düzenle ilgili kanun, nizam ve emirlerin yapılmasını sağlayan, suç işlenmesinden önce önleyici tedbirler alan polise denmektedir. İdari polis önleyici, koruyucu ve yardım edici görevleri yapmak için suç oluşturan unsurları gözönüne alarak o mahalde merkez, karakol, nokta, devriye ve motorlu ekipler kurmak, yurt içine zararlı kişi ve maddelerin girmemesi için giriş kapılarında gerekli kontrolleri yapmak, umuma açık yerlerde suçların oluşmaması için tedbirler almak, ruhsatsız silahları yakalamak için aramalar yapmak, genel ahlaka uygun olmayan hareketleri önlemek, açılması izne bağlı yerlerden izinsiz açılanları kapatmak, halkı rahatsız edici hareketlerin olmamasını sağlamakla görevli ve yetkilidir. İdari kolluğun en belirgin özelliği önleyici nitelikleridir. İdare, kanunların suç saydığı fiillerin oluşmaması için önceden bazı önlemler almak ve uygulamak, emir ve yasaklar koymak, gerektiğinde kuvvet kullanarak bu faaliyetleri engellemekle görevlendirilmiştir. İdari kolluk kural olarak suçluları izleyici, düzenleyici, önleyici ve durdurucu niteliğe sahiptir.

3) Adli polis en az tam teşekküllü bir polis karakolu bulunan yerlerde adli işlerle uğraşmak üzere, Emniyet Genel Müdürlüğü kadrosundan ayrılan görevlilerden oluşan kısımdır. Karakol istenilen düzeyde teşkilatlanmaya sahip değilse personelin bir kısmı veya hepsi bu görevde çalışmaktadır. İl Emniyet Müdürlüklerinde adli polis

görevi için şube kuruluşuna gidilmiştir. Ancak, karakollar da kovuşturucu polis görev yapmaktadır. Suç soruşturmaları Emniyet Teşkilat Kanunu'nda yer alan temel prensiplere uygun olarak yetkili adli makamların talimatları doğrultusunda yapılmaktadır. Kamu düzenini bozucu bir suç işlendiğinde adli polis delilleri toplamak, suçu işleyen şahısları yakalamak, Cumhuriyet savcısı adına soruşturmayı yürütmek ve suçluları adalete teslim etmekle yükümlüdür. 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun m. 2/6'ncı fıkra hükmünde polisin adli görevi, *“İşlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak”* olarak belirtilmektedir. İdari polis, adli polise gerekli hallerde veya savcının isteği üzerine yardımla mükelleftir. İdari polis, adli polisi ilgilendiren bir olay karşısında kaldığı zaman bir taraftan adli polis görevini yerine getirmekle beraber diğer taraftan adli polisi haberdar etmektedir. Teorik olarak adli ve idari polis görevlerini ayırmak mümkün olmakla birlikte tatbikatta iki birimin görevlerinin sınırlarını ayırmak mümkün olmamaktadır.

Ulusal ve uluslararası bağlantılı özellikle uyuşturucu ve psikotrop maddeler ile mali suçlar ve silah kaçakçılığı, bilişim suçları başta olmak üzere haksız kazanç ve yüksek menfaat amaçlayan ve genelde teşekkül meydana getirmek suretiyle işlenen organize suçlarla mücadelede Asayiş Daire Başkanlığı görevlendirilmiş iken sosyo-ekonomik gelişmeler, asayiş olaylarının artması ve Asayiş Daire Başkanlığı'nın hizmet alanının genişlemesinden dolayı karapara aklama ile mücadele için, 03.01.1980 tarihinde İçişleri Bakanlığı onayı ile genel müdürlüğe bağlı daire başkanlıkları arasında yer alan Kaçakçılık Daire Başkanlığı kurulmuştur¹³⁷². Daire başkanlığının adı zaman içinde bir çok kereler değiştirilmiştir. 14.01.1983 tarihinde, *“Kaçakçılık İstihbarat Harekat Daire Başkanlığı”*, 07.07.1995 tarihinde ise *“Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı”* olarak değiştirilmiştir. K.O.M. Daire Başkanlığı'nın amacı uluslararası seviyedeki suçların önlenmesi, bastırılması, sanıkların izlenmesi, ilişki kurduğu kişilerle irtibatlarının tespit edilmesi, yakalanması, tutuklanması ve iade edilinceye kadar süren işlemlerin yapılması, uluslararası alanda gerçekleştirilen işbirliğinin bütünleştirilmesidir. Uyuşturucu madde kaçakçılığı olmak üzere, her türlü sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık suçları, silah mühimmat, tarihi eser, nükleer madde

¹³⁷² http://www.egm.gov.tr/icerik_detay.aspx?id=163[03.05.2012].

ile uyuşturucu yapımında kullanılan kimyasal maddelerin kaçakçılığı, insan ticareti, göçmen kaçakçılığı, yolsuzluk, karapara aklama, bireysel ve özel sektör yolsuzlukları, bilişim suçları ile organize suçlarla mücadele görevleri arasındadır. Özel statülü illerde daire başkanlığına bağlı “*Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü*” şeklindeki yapılandırma ile karapara aklama suçunun işlenmesi durumunda suçun ortaya çıkarılmasında bu şube müdürlükleri çalışma yapmaktadır¹³⁷³. Ayrıca gümrük kapıları, havalimanları ve ihtiyaç duyulan noktalarda grup amirlikleri kurulmuştur¹³⁷⁴.

Başarılı kolluk araştırması ile, suçu işleyen kişinin meydana çıkarılmasını kolaylaştırılmaktadır. Müessir fiil, trafik ve benzeri suçların ve vergi kaçakçılığı suçlarının failleri suçu işledikleri sırada belirlenebilmekte; ancak, diğer hallerde suçluların belirlenmesi, öncelikle polisin araştırma yapmak hususundaki becerisi ile arama, kişilerden bilgi alma, suçun mağdurları veya suça tanık olanlar tarafından verilen ifadelerle etkili olmaktadır. Suçların delilden suçluya gidilerek çözüleceği göz önüne alındığında suç delillerinin tespiti önem taşımaktadır. Polisin yararlandığı diğer bir takım kaynaklar da vardır. Karmaşık olaylarda soruşturma çok uzun bir sürecin neticesi olabilir. Bir suçun işlendiğinden haberdar olan polis potansiyel şüphelilerin bir listesini yapacak ve bunun içeriği soruşturma süresince azalacak veya çoğalacaktır. Listeye dahil kişilerin ifadeleri tanık veya polise bazı bilgiler verebilecek kimseler olarak alınacaktır. Bunlardan ancak az bir kısmına hazırlık soruşturmasının kendileri aleyhine yürütüldüğü bildirilecektir¹³⁷⁵.

(2) Jandarma

Ülkenin emniyet ve asayişî İçişleri Bakanlığı bünyesinde kendi kanunlarına tabi olarak hareket eden Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı tarafından sağlanır. Jandarma Genel Komutanlığı eğitim ve öğretim ile askeri, kanun ve nizamların kendisine verdiği görevler yönünden Genelkurmay Başkanlığına, emniyet ve asayiş görevlerinin ifası yönünden de İçişleri Bakanlığı'na bağlıdır¹³⁷⁶. Ancak

¹³⁷³ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.125.

¹³⁷⁴ Idem.

¹³⁷⁵ Sulhi Dönmezer ve Feridun Yenisey, **Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği (Araştırma)**, T.E.S.E.V., 20 Ocak 1998, s.154-173.

¹³⁷⁶ <http://www.jandarma.gov.tr>[03.05.2012].

Jandarma Genel Komutanı İçişleri Bakanı'na karşı sorumludur. 2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu'nda jandarmanın görevleri mülki, adli, askeri ve diğer görevler olmak üzere dört ana başlık altında toplanmaktadır. Kanunun 3. madde hükmünde Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvveti şeklinde tanımlanmaktadır. Adli görevler, suç işlendikten sonra kanunlarda belirtilen tüm adli faaliyetleri ihtiva etmektedir (m. 7). Cumhuriyet savcılarının talimatı doğrultusunda suçlarla ilgili delilleri aramak, bulmak, toplamak ve yetkili makamlara göndermek, suçları ortaya çıkarmak ve suçluları yakalayıp adalete teslim etmek, jandarmanın adli görevleridir. Jandarmanın genel olarak görev ve sorumluluk alanı polis görev sahası dışı olup bu alanlar il ve ilçe belediye hudutları haricinde kalan veya polis teşkilatı bulunmayan yerlerdir. Jandarma kendisine verilen görevlerin ifası ile ilgili olarak diğer güvenlik kuvvetleri ile işbirliği ve koordinasyonda bulunmaktadır. Karapara aklanması suçu soruşturmasında hızlı hareket edilmesi gerekliliği karşısında Jandarma veya Emniyet Teşkilatı kendi sorumluluk sahasında yetersiz kaldıkları veya kalacaklarının değerlendirilmesi halinde mahalli mülki amirler tarafından birbirlerinin sorumluluk sahalarında geçici olarak görevlendirilebilirler. Karapara aklanmasının suç olarak düzenlendiği tarihten itibaren yeni bir suç türü olarak bu kolluğun görevleri arasına girmiştir. Jandarma kolluğu işlenmiş suçlar bakımından adli görevlidir; ve suç kolluğu olarak savcılık makamının emrindedir¹³⁷⁷. 01.06.2005 tarihli 25832 sayılı R.G.'de yayımlanan *“Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği”*nde¹³⁷⁸ adli arama *“jandarma, polis, sahil güvenlik ve gümrük muhafaza görevlileri ; bir suç işlemek veya buna iştirak veyahut yataklık etmek makul şüphesi altında bulunan kimsenin, saklananın, şüphelinin, sanığın veya hükümlünün yakalanması ve suçun iz, eser, emare veya delillerinin elde edilmesi için bir kimsenin özel hayatının ve aile hayatının gizliliğinin sınırlandırılarak konutunda, işyerinde, kendisine ait diğer yerlerde, üzerinde, özel kağıtlarında, eşyasında, aracında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer kanunlara göre yapılan araştırma işlemi”* olarak tanımlamıştır (A.Ö.A.Y. m. 5). Makul şüphe, hayatın akışına göre somut olaylar karşısında genellikle duyulan şüphedir. Makul şüphe aramanın yapılacağı zaman, yer

¹³⁷⁷ Taşdelen, (Hukuksal.Açıdan), op.cit, s.126.

¹³⁷⁸ <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23170.html>[05.06.2012].

ve ilgili kişinin veya onunla birlikte olanların davranış tutum ve biçimleri, kolluk memurunun taşındığından şüphe ettiği eşyanın niteliği gibi sebepler göz önünde tutularak belirlenmektedir. Makul şüphede ihbar veya şikayeti destekleyen emarelerin var olması gerekmektedir. Belirtilen konularda şüphenin somut olgulara dayanması şarttır (A.Ö.A.Y. m. 6). Arama sonunda belirli bir şeyin bulunacağını veya belirli bir kişinin yakalanacağını öngörmeyi gerektiren somut olguların mevcut bulunması gerekmektedir.

Adli aramaya karar verme yetkisi, hakimindir. Kolluk arama kararı alınmasını talep ettiği durumlarda makul şüphe sebeplerini belirten ayrıntılı ve gerekçeli bir rapor hazırlamak ve Cumhuriyet savcısına başvurmakla yetkilendirilmiştir. Hakim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının; Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emriyle arama yapılabilir. Cumhuriyet savcısına ulaşamayan hallerde kolluk amirinin yazılı emriyle gerçekleştirilen arama ve elkoyma işlemi üzerine ilgili kolluk görevlilerince “*neden Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı*”, “*Cumhuriyet savcısının hangi vasıtalarla arandığını*” belirten ayrıntılı tutanak düzenlenerek ilgili soruşturma evrakına eklenmektedir.

Kolluk amirlerince konutta, iş yerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama kararı vermekle yetkili değildir. Sayılan bu yerlerde arama ancak hakim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle yapılabilir. 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nda öngörülen suçlar bakımından özel konut ve eklentilerinde hakim kararı olmadıkça arama yapılamamaktadır. Kolluk amirinin yazılı emriyle yapılan arama ve sonuçları Cumhuriyet başsavcılığına derhal bildirilmektedir.

Suç işlenen yerlerde sebep ve sonuç ilişkisini ortaya koyacak delillerin aranması, bulunması ve el koyulması için geliştirilmiş bilimsel ve teknik araştırma işlemlerinin herkesin girip çıkabileceği kamuya açık alanlarda yapılması için bir emir veya karara gerek bulunmamaktadır. Ayrıca, avukat bürolarında Cumhuriyet savcısı hazır olmaksızın arama yapılamamaktadır (A.Ö.A.Y. m. 13). Arama sonucunda bazı eşyalara elkoyma söz konusu olduğunda, hakim kararı veya gecikmesinde sakınca

bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının; Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile elkoyma işlemi gerçekleştirilebilmektedir. İspat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, koruma altına alınmaktadır. Usulüne uygun yapılan aramada;

a) Yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmakla birlikte, karar veya yazılı emirde konu edilmeyen,

b) Yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan; ancak, diğer bir suçun işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse bu delil koruma altına alınmakta ve durum Cumhuriyet başsavcılığına derhal bildirilerek el koyma işlemi gerçekleştirilmek için Cumhuriyet savcısından yeni bir yazılı emir istenmektedir. Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde ise kolluk amirinin yazılı emriyle kolluk görevlileri elkoyma işlemi gerçekleştirebilmektedir. El koyma, suçun veya tehlikelerin önlenmesi amacıyla veya suçun delili olabileceği veya müsadereye tabi olduğu için, bir eşya üzerinde, rızası olmamasına rağmen zilyedin tasarruf yetkisinin kaldırılması işlemi olarak ifade edilmiştir. Hakim kararı olmaksızın elkoyma işlemi yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hakim, kararını elkoymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar aksi halde elkoyma kendiliğinden kalkar. Bu tür aramada, aramanın amacı ve konusu dışında ele geçirilen ve haklarında tutuklama veya yakalama kararı bulunan kişiler evrakıyla birlikte Cumhuriyet başsavcılığına sevk edilir. Yanında bulunduran kişinin rızasıyla teslim etmediği bu tür eşyaya elkonulabilir. Yukarıda yazılı eşya veya diğer malvarlığı değerlerini yanında bulunduran kişi, talep üzerine bu şeyi göstermek ve teslim etmekle yükümlüdür.

b. Özel idari kolluk

(1) Gümrük kolluğu

Özel kolluk bütün faaliyetler hakkında değil sadece belirli bir faaliyet kategorisine veya belirli bir faaliyet kategorisine veya belirli grup kişiler hakkında yetkili olan kolluktur¹³⁷⁹. Bakanlar Kurulu'nun 29.07.2003 tarih ve 25183 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 22.07.2003 tarihli Kararı ile Gümrük

¹³⁷⁹ Gözler, loc.cit.

Başmüdürlükleri ile Muhafaza Başmüdürlükleri kaldırılarak tek çatı altında Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlükleri kurulmuştur. 08.06.2011 tarihli ve 27958 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 640 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Gümrük Müsteşarlığı kaldırılarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı kurulmuş ve Bakanlığın kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları yeniden düzenlenmiştir. Son olarak , 22/12/2011 tarih ve 28150 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2011/2474 sayılı Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Taşra Teşkilatında Düzenleme Yapılması Hakkındaki Bakanlar Kurulu kararı ile Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlükleri kaldırılarak Bölge Müdürlükleri kurulmuştur¹³⁸⁰. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’nın 12 Haziran 2012 tarih 28321 Sayılı Resmi Gazete’de¹³⁸¹ yayınlanan “*Gümrük Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliği*”nde “gümrüklü saha”nın tanımı yeniden yapılmıştır *Gümrüklü saha*, gümrük idaresinin denetim, kontrol, yetki ve sorumluluğunda bulunan kara, demiryolu, hava gümrük kapıları, iç gümrükler ile diğer yer ve sahalarda fiziki olarak etrafından ayrılmış veya böyle addedilen yerleri; deniz gümrük kapılarında ise bu yerlerle birlikte ilgili liman yönetmelikleri ile belirlenen liman sahası ve demirleme sahalarını kapsayan deniz ve kıyı alanları olarak belirlenmiştir. Gümrük idaresinin denetim, kontrol, yetki ve sorumluluğunda bulunan kara, demiryolu, hava gümrük kapıları, iç gümrükler ile diğer yer ve sahalarda fiziki olarak etrafından ayrılmış veya böyle addedilen yerleri; deniz gümrük kapılarında ise bu yerlerle birlikte ilgili liman yönetmelikleri ile belirlenen liman sahası ve demirleme sahalarını kapsayan deniz ve kıyı alanlarında, sınır bölgelerinde kamu düzeninin sağlanması üzerine görevlendirilen Gümrük muhafaza personeli yasadışı ticaretin ve kaçakçılığın engellenmesi çerçevesinde ülkenin güvenlik ve emniyetine, kamu güvenliği ve kamu sağlığına, çevreye veya tüketicilere yönelik tehdit oluşturan her türlü unsura karşı görevlendirilmiştir. Bu kapsamda sınır aşan suçlardan terör, uyuşturucu, yasa dışı insan göçü ve insan kaçakçılığı, sahtecilik, fikri mülkiyet hakları, kalpazanlık, kara para aklama, konteynır güvenliği, patlayıcı madde, çevre ve atıklar gibi alanlarda önleme ve suçla mücadele faaliyetleri yürütülmektedir¹³⁸².

¹³⁸⁰ <http://www.ortaanadolugumrukticaret.gov.tr/genel-tanitim.html>[12.05.2013].

¹³⁸¹ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120612-7.htm>[12.05.2013].

¹³⁸² <http://www.gumrukmuhafaza.org.tr/v7/sayfa.asp?sayfaID=18>[12.05.2013].

Gümrükler Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Müdürlüğü personeli adli kolluk olarak görevlendirilmiştir. Görevlendirmeye bağlı olarak gümrük muhafaza personeli emniyet görevlisi olarak kabul edilmiş olay mahallinde görevi ile ilgili olarak aldığı tedbirlere ve talimatlarına uymayanlara ve görevini yapmasına engel olanlara karşı zor kullanmaya yetkili kılınmıştır. Aynı zamanda gümrüklü sahalarda savcılıkça yürütülen soruşturma sürecine dahil olmuş, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı bazı hallerde kolluk amirinin de arama emri verme yetkisini elde etmiş ve kanunun öngördüğü şartların gerçekleşmesi halinde ve belirli suçlar için iletişimin dinlenmesi ve tespit edilmesi ve teknik araçlarla izleme yetkisine sahip olmuştur¹³⁸³.

(2) Sahil kolluğu

Sahil Güvenlik Komutanlığı mensupları 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ile kendilerine verilen görevlerin yerine getirilmesinde silah kullanma yetkisi dahil kanunların diğer güvenlik kuvvetlerine tanıdığı bütün hak ve yetkilere sahiptirler. Liman sınırları dışında Türk kanunlarına göre cezalandırılması gereken eylemlere ilgili kanun ve uluslararası andlaşmalar hükümlerine göre el koyarlar. Suçun denizde başlayıp karada devam etmesi ya da suçluların karaya geçmesi hallerinde yetkili güvenlik kuvveti olaya elkoyuncaya kadar suç delillerinin kaybolmasını ve suçluların kaçmasını önlemek amacıyla yetkilerini karada da sürdürürler. Durum en kısa sürede gerekli imkanlar kullanılarak mahalli mülki amire bildirilmektedir. Ayrıca, görev alanları içinde genel güvenlik kuvvetlerince takibi gerekli suçlarla, karada başlayıp denizde devam eden kanunun 4. maddesinde belirtilen suçlar dışındaki suçların izlenmesinde ve suçluların yakalanmasında güvenlik kuvveti olarak diğer güvenlik kuvvetlerine yardım etme, gerektiğinde bu suçlara elkoyma ve suçluları yakalayıp yetkili makamlara teslim etme görevleri arasında sayılmaktadır. Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın 2692 sayılı Kanun'da belirtilen görevlerinden hangilerinin idari ve adli görev oldukları hususu tüzükle düzenlenmektedir. 16.07.1985 tarih 85/9709 nolu Bakanlar Kurulu Kararı ile 07.08.1985 tarihli 18835 sayılı R.G.'de yayımlanan "*Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın İdari ve Adli Görevlerine İlişkin Tüzük*"ün 4. Madde

¹³⁸³ Mustafa Işık ve Diğerleri, "Adli Kolluk Olarak Gümrük Muhafaza Teşkilatı", *Gümrük Dergisi*, Sa.47, 2005, <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/47/7.html> [19.02.2012].

hükmüne¹³⁸⁴ göre, liman sınırları içindeki ve dışındaki idari görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi sırasında yasalarda suç sayılan eylemlere rastlanması halinde bunlarla ilgili olarak:

- Tutanak tutma, delilleri saptama, toplama ve saklama, sanıkları gözaltına alma, sanıkları ve suç araçlarını yetkili makamlara teslim etme, suçun denizde başlayıp karada devam etmesi ya da suçluların karaya geçmesi hallerinde yetkili güvenlik kuvvet olaya el koyuncaya kadar suç delillerinin kaybolmasını ve suçluların kaçmasını önlemek amacıyla karada da bu yetkileri kullanmak ve durumu en kısa sürede yerel mülkiye amirliğine bildirme,

- Yetki alanları içinde genel güvenlik kuvvetlerince kovuşturulması gereken suça rastlanması veya böyle bir suç ihbarı alınması ya da bu suçların karada başlayıp denizde devam etmesi hallerinde suçun kovuşturulmasında ve suçluların yakalanmasında diğer güvenlik kuvvetlerine yardım gerektiğinde bu suçlara el koyma, suçluları yakalayıp yetkili makamlara teslim etme yetkilerine sahiptir.

Denizde yakalanan sanıkların ve suç araçlarının teslim edileceği makam en yakın kıyıda il veya ilçe merkezi Cumhuriyet başsavcılığıdır. Deniz durumu veya teknik şartlar buna izin vermiyorsa yanaşılabilen ilk kıyıda il veya ilçe merkezi Cumhuriyet başsavcılığına da teslim yapılabilir. Bu makamlar gecikmesinde sakınca olan işleri, yasaların verdiği yetki ve görev kapsamında yaparak soruşturma evrakını görevli ve yetkili Cumhuriyet başsavcılığına göndermekle görevlidir. Hazırlık soruşturması ve yargılama sırasında güvenlik kuvvetlerince karada yapılacak işler, polis veya jandarma tarafından yürütülmektedir.

4. Değerlendirme ve Görüş

MA.S.A.K. suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacıyla politika hazırlama, uygulama stratejileri geliştirme, bu amaçla kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlama, suç gelirlerinin aklanması alanındaki gelişmeler ile aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik yöntemler konusunda araştırmalar

¹³⁸⁴ <http://www.sgk.tsk.tr/baskanliklar/hukuk/tuzukler/tuzukler.asp>[03.05.2012].

yapma, önlemler geliştirme, veri toplama, şüpheli işlem bildirimlerini alma, analiz etme ve değerlendirme, kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlülük denetimi yapılmasını sağlama, görev alanına giren konularda uluslararası ilişkileri yürütme, görüş ve bilgi alışverişinde bulunma, yapılan araştırma ve inceleme sonucunda aklama suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespiti halinde Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunma görev ve yetkilerini Maliye Bakanlığı'na bağlı olarak idari bir kurum olarak yerine getirmektedir. 5549 sayılı Kanunun gerek eksikliği görülen hususların ilk defa düzenleniyor olması gerekse suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede kullanılan uluslararası düzenlemeler ve sistemlerle uyumlu olması yönünden olumlu bir düzenleme olduğu söylenebilir¹³⁸⁵. Ancak, kanunda suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi faaliyetinde bulunmak üzere iki kurul birden görevlendirilmiştir. M.S.M.K.K.'da, aklamayla mücadelede bilgi ve deneyimin paylaşılması ve ortak stratejilerin belirlenmesi amacıyla oluşturulmuştur¹³⁸⁶. Karapara aklama suçu mali nitelikte suç olmasına karşın, kurulların diğer mali suçları soruşturma görevleri bulunmamaktadır. Kısaca, her iki kurulun görevi sadece karaparanın aklanmasının önlenmesi faaliyetidir¹³⁸⁷.

2005-2009 yılları arasında, MA.S.A.K.'ın suç gelirlerinin aklanmasının tespitine yönelik yapılan değerlendirme ve incelemele dosyalarından, savcılığa yapılan suç duyurularının kaynak dağılımı:

Tablo : 13
Aklama Suç Duyurularının Talep / İhbar Kaynaklarına Göre Dağılımı

İhbar kaynağı	2005	2006	2007	2008	2009	Toplam
Ş.İ.B.	1	3	5	7	5	21
Savcılık	37	26	17	14	13	106
Diğer	10	10	21	21	5	66
Toplam	48	39	43	42	23	193

Kaynak: İsmet Demirtaş, F.A.T.F. Üyesi Bazı Ülke Mali İstihbarat Birimlerinin Yapısı Fonksiyonları ve MA.S.A.K. İle Mukayesesi, Ankara: MA.S.A.K. Yayın No. 21, Mayıs: 2011, s.348.

¹³⁸⁵ Dülger, op.cit., s.277.

¹³⁸⁶ Ibid., s.274.

¹³⁸⁷ Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), op.cit., s.106-107.

Tablodaki verilerden 2005 ve 2009 yılları arasında ihbar kaynakları dağılımına göre savcılığa yapılan ihbar sayısı genel toplam içinde en yüksek olandır. Bu yıllar arasında savcılığa intikal eden dosyalar veya yapılan ihbarlar sonrasında toplam yüzaltı olay hakkında suç duyurusunda bulunulduğu anlaşılmaktadır. Yapılan değerlendirme ve incelemeler sonucunda aklama suçu işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcudiyeti sonrası 1997-2008 yılları itibariyle savcılığa iletilen ve haklarında kamu davası açılan dosyalar ve temyiz edilen dosyaların akibeti:

Tablo : 14
Aklama Suçundan Dava Açılan ve Temyiz edilen Dosyaların Safahatı

	1997-2007	2008	TOPLAM
Açılan Davalar	230	34	264
Sonuçlanan Davalar	61	20	81
-Beraat	49	13	62
-Mahkumiyet	12	7	19
Devam Eden Davalar			183
Yargıtayca Bozma Kararı Verilmesi Sonucu Tekrar Başlatılan Davalar	1	4	5
Devam Eden Davalar			188

Kaynak: Ibid, s.350.

1997-2007 yılları arasında MA.S.A.K., aklama suçuna ilişkin savcılıklara gönderilen dosyalardan, ikiyüz altmışdört dosya soruşturması tamamlanarak dava açılmış, açılan davalardan seksenbiri sonuçlanmış, bunlardan altmışikisi hakkında beraat, ondokuzu hakkında mahkumiyet kararı verilmiştir. Yüzseksen üç dosyanın davası devam etmekte, dosyaların beş tanesi Yargıtay'ın bozma kararı sonucu yargılamasına tekrar bakılmaya başlandığı anlaşılmaktadır. 1997-2007 yılları arasında, açılan ikiyüz otuz dava dosyasından altmışbir tanesinin sonuçlanması, 26.09.2004 tarihinden önceki bir tarihte işlenen aklama suçunun dava zamanaşımı süresinin on yıl olduğu düşünülürse (5020 sayılı kanunla 26.12.2003 tarihinden önceki dava zamanaşımı süresi) altmışbir davadan geri kalan yüzyetmiş dokuz davanın zamanaşımı süresi nedeniyle kamu davasının düştüğü söylenebilir. Bu tespitler ışığında, günümüzde ülke ekonomilerini ve toplumlarını tehdit eden aklama suçuyla mücadelede uluslararası sözleşme ve tavsiyelere uyumlu iç hukuktaki düzenlemelerin önleyici ve bastırıcı tedbirlerin yanı sıra suç neden olan ekonomik, sosyal, siyasal nedenlerin saptanması ve

ortadan kaldırılmasında mücadelede gereklidir. Esas olan yasadışı sermaye gücünün ekonomik yapıların güç merkezlerinin oluşmasının nedenleri araştırılmalı ve bu nedenleri ortadan kaldırmaya yönelik devlet politikaları benimsenmelidir¹³⁸⁸. Bu makro yaklaşımın yanında mevzuatımızda idari F.I.U. tipinde yapılandırılan M.A.S.A.K. ında, Maliye Bakanlığı'na bağlı ve denetimi altında çalışan bir birim olmaktan çıkarılmalıdır. İdari F.I.U.'lar, mali sektör ile mali suçları araştıran ve soruşturan kanun uygulayıcı otoriteler arasında bir tampon oluşturma fikrinden doğmuş idari birimlerdir. Bazı uygulamalarda bu birimin herhangi bir kuruma veya idareye bağlı olmaksızın bağımsız bir yapı olarak kurulduğu gözlemlenmiştir; ancak, bu kurum yetkililerinin şüpheli işlem ve diğer tür raporların toplanması, analizi ve dağıtılması ile sınırlıdır ve onlara soruşturma ve kovuşturma yetkileri verilmemiştir¹³⁸⁹. Bir kurum veya idarenin gözetimi altında bir yapılanma şeklinin dışında aklama suçuyla mücadele eden birimin özerk yapı içerisinde savcılık makamının, mali istihbarat biriminin ve emniyetin içinde bulunduğu tüm suç gelirleri ve terörün finansmanı ile “*mücadele merkezi*” şeklinde hem istihbarat birimi hem de suç gelirleriyle mücadele birimi olacak şekilde bir yapılanması gereklidir¹³⁹⁰. Suçla mücadelede delillerin hızlı ve kolay bir şekilde toplanması tüm yurt içi ve yurt dışı kurumlar nezdinde ihtiyaç duyulan tüm bilgi ve verilere anında ya da çok hızlı bir şekilde erişilmesi ve gerekli tespitlerin yapılması için değişik bir şekil ve yapıya bürünmüş operasyonel ve bağımsız¹³⁹¹ bir “*karaparanın aklanmasının önlenmesi merkezi*”¹³⁹² olarak yeniden yapılandırılmalıdır. Suç gelirlerini aklama suçunda etkin bir istihbarat birimi varlığının önemindeki etkinlik Ş.İ.B. alma, analiz etme ve değerlendirme sonuçlarını diğer kurumlara dağıtmanın dışında gerek Ş.İ.B. gerekse diğer belgelerden elde edilen istihbari bilgiler üzerine ayrıntılı olarak gitmeyi ve zamanı hızlı kullanarak diğer birimlerle iletişimin ve koordinasyonun güçlü olması da birimin başarılı olmasında etkili olacaktır. F.A.T.F.'un Üçüncü Tur Karşılıklı Değerlendirme Raporu'nda Türkiye'de aklama suçuyla ilgili kovuşturma sayısının çok düşük henüz kesinleşmiş mahkumiyet kararının olmadığı ve davaların genelde beraat ile

¹³⁸⁸ Dülger, op.cit., s.277.

¹³⁸⁹ İlkay Akyay, Mali İstihbarat Birimi (M.İ.B.) Kurulması, Fonksiyonları, Tipleri ve Karşılaştırmaları, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın (drl.), Ankara: Adalet Yayınları, 2008, ss.279-293, s.287.

¹³⁹⁰ Demirtaş, op.cit., s.387.

¹³⁹¹ Idem.

¹³⁹² Taşdelen, (Hukuksal Açıdan), loc.cit.

sonuçlanmasının bu suçla mücadelede etkinliği düşürdüğü sebebiyle eleştirilmiştir. Ayrıca, aklamayla mücadele kapsamında iddia makamlarının MA.S.A.K.'nın ve aklama suçuyla mücadelede görev alan diğer birimlerin arasında işbirliğinin daha iyi seviyeye getirilmesi tavsiye edilmiştir¹³⁹³. Ülkemizde aklama ve terörün finansmanı ile mücadele konusunda özellikle bu suçlarla mücadele eden kurumlar arasında gerekli ve işbirliği yeknesaklığı bulunmamaktadır¹³⁹⁴. İlgili birimler arasındaki kopukluk, aklama suçuyla mücadelede zaman kaybına neden olmakta ve yukarıdaki tablolardan anlaşılacağı üzere davaların zamanaşımına uğramasına bu suretle suçluların cezalandırılmamasına, suç gelirlerinin müsadere edilememesi suçluların elindeki sermaye gücünü başka suçların finansmanında kullanma imkanı sağlanmış olmaktadır.

¹³⁹³ F.A.T.F., (Third Turkey), op.cit., s.30-31,

¹³⁹⁴ Demirtaş, op.cit., s.374.

SONUÇ

Günümüzde iletişim, bilişim, teknoloji alanlarındaki gelişmeler, ülkeleri birbirine yaklaştırdığı gibi, mal ve hizmetlerin de sınır tanımadan dolaşımını kolaylaştırmaktadır. Küreselleşmenin getirdiği olumlu gelişmeler madalyonun bir yüzünü; terörizm, örgütsel suçlar, salgın hastalıklar, çevre kirliliği gibi uluslararası sorunların bulunduğu olumsuz yönlerde diğer yüzünü oluşturmaktadır. Suç örgütleri madalyonun olumsuz tarafında yer almasına rağmen, küreselleşmenin olumlu yönlerini kendi menfaatleri için kullanmaktan da geri kalmamaktadırlar. Organize suç örgütleri, ekonomik çıkar elde etme merkezinde toplanan ve güçlerini her geçen gün arttırarak suç ekonomisinin büyümesine neden aktörlerdendir. Uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığı, silah kaçakçılığı ve diğer ekonomik suçlar başta olmak üzere yasalara karşı gelerek maddi çıkar elde etme amacı etrafında toplananların bu işlenen suçlardan elde ettikleri gelirleri başta terör faaliyetleri olmak üzere mevcut veya başka yeni suç faaliyetlerinin finansmanında kullanmaları organize suç ve terör örgütlerinin son zamanlarda suç işleme kapasitelerini arttırmıştır. Yasadışı faaliyetlerden elde edilen suç gelirleri organize suç örgütlerinin yaşam kaynağıdır. Varoluş sebepleridir. Bu örgütler, ekonomik kazanım sağlamayacakları faaliyetlerde bulunmaz ve varlıklarını devam ettirmezler. Aklamayı başarılı bir şekilde yürüten organize suç örgütü sürekli olarak büyür ve büyümeye bağlı olarak giderek güçlenir. Kendilerine yeni yaşam alanları arayan suç örgütleri ile mücadelede ülkeler, güç ve işbirliği ile kuvvetli bir halka oluşturmak zorundadırlar. Bu örgüt veya organizasyonların yasadışı faaliyet alanlarında uzmanlaşmaları sonucunda globalleşen dünyada birbirlerine ekonomik ve finansal anlamda yakınlaşan ülkelerin gelişen aklama teknikleri ile sınırları aşan uluslararası soruna çözüm bulma ve mücadelede ortaklaşa hareket etme ve dayanışma içinde olmalarını gerektirmektedir. Yasadışı faaliyetler ve bu faaliyetler sonrası elde edilen suç gelirlerinin aklanması ülkelerin ekonomik, sosyal, siyasal yapılarına olumsuz etki yapmaktadır.

Karapara ve karapara aklama suçu faaliyetlerinin sınıraşan niteliğe sahip olması mücadele konusunda uluslararası örgütlenmelere ve bu kurumların önderliğinde çalışmaların ortaya çıkmasına ve ulusların bu çalışmalar doğrultusunda mevzuat

değişikliklerini yapmalarına katkıda bulunmuştur. Uluslararası alanda hazırlanan ve bu alandaki işbirliğinde önemli role sahip çalışmalardan Viyana Konvansiyonun yanısıra Strazburg Konvansiyonu, Palermo Konvansiyonu, Varşova Sözleşmesi, Uluslararası Ticari İşlemlerde Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi, Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferlerine İlişkin Tedbirler hakkında R(80) 10 Sayılı Tavsiye Kararları, Avrupa Birliği 91/308/E.E.C. sayılı Konsey Direktifi, 2001/97/E.E.C. Konsey Direktifi, 2005/60/E.C. Konsey Direktifi, F.A.T.F. 40 ve 9 Özel Tavsiye Kararlarıdır. Aklama suçuyla mücadele ile ilgili gerek ulusların iç hukuklarında gerekli düzenleme yapmalarındaki gerekse uluslararası işbirliğindeki gecikme globalleşme sonrası zaman sürecinde suçun yapısında ve niteliğindeki değişimler suçun tespitini ve ülkeler üzerindeki olumsuz etkilerinin uzun süre saptanamamasına yol açmıştır.

1980’li yıllarda dünyada uyuşturucu madde ticaretinin yaygınlaşması üzerine bu suçla mücadele kapsamında hazırlanan 1988 tarihli Viyana Konvansiyonu ile uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen gelirler suç geliri olarak tanımlanmıştır. Ülkeler sözleşme gereği iç hukuklarında gerekli düzenleme veya değişiklikleri yapmışlardır. Ulusal mevzuatlarında gerekli düzenlemeleri yapmayan ülkeler ise doğrudan veya dolaylı yollarla baskılara maruz kalmakta idi.

Ülkemizde 1980’lerden beri süre gelen kayıt dışılığa dayalı hükümet programları 1990’lı yıllarda da TL faizlerinin yüksek tutulup yurt dışından yabancı sermayeyi çekme ve böylece yurda sıcak para girişini sağlama yolları ile devam edilmiştir. On yıllık süreç içinde sıcak para içine karışarak ülkeye kolay, hızlı ve kontrolsüz para girişlerine göz yumulmuştur. Ancak, Türkiye’nin bu tutumu karapara ile mücadele eden uluslararası kuruluş ve örgütlerini rahatsız etmiş ve Türkiye’ye ciddi baskılarda bulunmuşlardır. Bu baskılara bir süreliğine yöneticiler kayıtsız kalsalar da karapara aklama ile mücadele ile ilgili ilk adım F.A.T.F.’a 21 Eylül 1991’de üye olunmasıyla atılmıştır. Bu tarihten sonra, F.A.T.F.’un 40 Tavsiye kararlarının gereğini yerine getirmek amacıyla karapara aklama suçu ile ilgili bir yasal düzenleme üzerine çalışmalara başlanılmıştır. Türkiye, F.A.T.F.’a üye olduğu halde karaparayla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmakta gecikmesi, gerekli düzenlemeleri yürürlüğe koymuyor olması yabancı ülkelerin şimşeklerini üzerine çekmesine neden olmuştur. Hem

uyuşturucu trafiğinde transit ülke olması hem de finansal sistemde karaparanın aklanmasını önlemek için gerekli çabaları geç göstermesi geçen süre içinde konuyla ilgili kanun çıkarılmaması ve Türkiye'nin F.A.T.F. 40 Tavsiye kararlarına uyma ve kararlarda yeterli ve uyumlu çalışma adımlarının atılmadığı gerekçesiyle F.A.T.F.'un, Türkiye'ye yaptırım uygulama kararı almaları üzerine karapara ve karapara aklama suçuyla ilgili düzenleme 19 Kasım 1996 tarihinde 4208 sayılı Kanun'la yürürlüğe girmiştir. Uluslararası baskı sonucu yürürlüğe giren 4208 sayılı Kanun'da karaparanın kaynağı olan öncül suçlar listeleme yöntemi ile belirlenmiş ve suçun işlenmesi sonucu elde edilen maddi menfaat ve değerler, *“karapara”* kavramı kullanılarak ifade edilmiştir. Kanunda karaparanın değerlendirilmesi, iktisap edilmesi, bulundurulması, kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi, sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım edilmesi amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik eylemler, aklama suçu olarak düzenlemiştir. 4208 sayılı Kanun 10 yıl yürürlükte kaldıktan sonra ekonomik gelişmeler sonucu suç ekonomisindeki suçların niteliklerindeki değişmeler bu suçla mücadele yöntemlerinin de değişikliğini gerekli kılmıştır. 4208 sayılı Kanun'da *“karapara aklama suçu”* başlığı altında düzenlenen aklama suçu 5237 sayılı Y.T.C.K.'da yapılan yeni düzenleme ile *“suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklama suçu”* başlığı altında yeniden düzenlenmiştir. İki kanun arasında ilk bakışta görünen terminolojik farklılığın yanı sıra öncül suç kapsamı, suçun maddi ve manevi unsurları, suçu etkileyen haller ve yaptırımlardaki düzenlemeler iki kanun arasındaki diğer farklılıklardır. *“Karapara”* terimi yerine 5237 sayılı Kanun'da *“suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri”*, 5549 sayılı Kanun'da da *“suç geliri”* kavramlarının kullanılması kavram karmaşası yaratmaktan öteye bir anlam ifade etmemektedir. Çünkü ilk kanunda kullanılan *“karapara”* terimi suçun işlenmesi sonucunda elde edilen maddi menfaat ve değerleri tümüyle kapsayıcı bir ifade olmasının yanında, kamuoyunda kabul gören bir kavramdır.

Suç örgütlerinin yasadışı faaliyetlerden elde ettikleri gelirlerin kaynağından dolayı suçun ispatında delil niteliği taşıması ve yasadışı fonların soruşturma ya da müsadereye konu olabilmesi tehlikesine karşı, aklanma eylemlerine ihtiyaç

duymaktadırlar. Suç failleri işledikleri suç/suçlardan elde ettikleri gelirleri, yasal görünüm kazandırılmak amacıyla yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirme olarak adlandırılan aklama aşamalarının söz konusu olduğu bir sürece tabi tutmaktadır. Bu süreçte çeşitli aklama yöntemleri ile suç gelirinin aklama işlemi tamamlanmış olmaktadır. Aklayıcı, mali sisteme giren suç gelirine yasal görünüm kazandırılması aşamasında bu gelirin vergisini ödemekten kaçınmamakta ve adeta vergi ödemeye gönüllü bir tutum içindedir. Suç ekonomisinde yer alan suç geliri aklama eylemi ile kayıtlı ekonomiye geçiş yapmakta ve kayıtlı ekonominin mali ödevi olan vergi ödeme ödevi yerine getirilmektedir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri kanunda alt sınırı altı ay hapis cezasını gerektiren suçların işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerleri olarak tanımlanmaktadır. Kayıt dışı ekonomik faaliyet sonucu elde edilen ve suç ekonomisinde yer alan her suç gelirini bu kapsamda ele almak yanlış olacaktır. Çünkü, V.U.K. m. 359.'da vergi kaçakçılığı suçu yasal faaliyetler sonucu elde edilen gelirlerin tamamının veya bir kısmının kayıt dışına çıkarılması söz konusudur. Bu bağlamda, vergi kaçakçılığında vergi yükünden kaçırılmış olan gelir yasalara uygun olarak elde edilmiş; ancak, kayda sokulmamış gelirdir. 4208 sayılı Kanun'da sayılan öncül suç kapsamına V.U.K. m. 359/b fıkrası alınmakta iken 5237 sayılı Kanun'la V.U.K.'nın 359. maddesinin tümü öncül suç kapsamına alınmıştır. Çalışmanın I. Bölüm II. Kısımında *“suç geliri ile vergi kaçakçılığı suçu ilişkisi”* başlığı ve II. Bölüm I. Kısımında *“vergi kaçakçılığının öncül suç sayılması sorunu”* başlığı altında değindiğimiz gibi kayda alınmamış, devletin bilgisi dışında tutulmuş gelirlerin suç geliri olarak tanımlanması ve aklamaya konu gelir olarak ele alınmaması; sahte belge ve fatura ticaretinin bir meslek haline getirilmek suretiyle işlenmesi durumunda suç ekonomisinin içerisinde elde edilen gelirlerin aklamaya konu suç geliri olarak kabul edilmesi daha yerinde olacaktır. Suç gelirlerinin aklama suçu önceden işlenen bir suça ve bu suçtan elde edilen gelirin varlığına ihtiyacı vardır. *“Ön suç”*, *“müsnet suç”*, *“öncül suç”* gibi çeşitli isimlerle adlandırılan bir suçun işlenmesi ve bu işlenen suçtan gelir elde edilmesi aklama suçunun ön koşullarıdır. Ülkeler listeleme, eşik, karma veya tüm suçlar yaklaşımlarından herhangi birini seçmek suretiyle öncül suçları tespit etmektedirler. 4208 sayılı Kanun'da sayma yöntemiyle belirlenen suçlar haricindeki suçlar öncül suç

kapsamında olmadığından bu suçlardan elde edilen gelirler karapara olarak kabul edilmemekte idi. Eleştirilere neden olan bu düzenleme, Y.T.C.K. 282. maddesinde eşik yöntemi ile giderilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın İkinci Bölüm 1-D/2. Kısımda ifade edildiği gibi, F.A.T.F. eşik yaklaşımını benimseyen ülkelere yönelik vermiş olduğu tavsiye doğrultusunda; ülkemizde 5918 sayılı Kanun’la alt eşik sınırı bir yıldan altı aya indirilmiş bu suretle öncül suç kapsamı genişletilmiştir. Bu tip uygulamalarla ceza sınırının düşük tutulması bir çok suçun öncül suç kapsamına girmesine ve suçla mücadelede kovuşturma makamlarının hem işini zorlaştırmakta hem de mücadelede etkinliği düşürmektedir. Bu sebeplerden ötürü, ülkemizde öncül suç tespitinde uluslararası sözleşme ve tavsiyelere uyumlu olması da göz önüne alınarak F.A.T.F.’un kararlarında ifade edildiği gibi *“hangi yaklaşım kabul edilirse edilsin her ülke asgari olarak “belirlenmiş suç kategorileri”ni içeren suçları öncül suçlar olarak kabul etmeleri”* tavsiyesi doğrultusunda ciddi suçların ve ekonomik düzeni bozan suçlardan oluşan listeleme yaklaşımı ile giderilmelidir.

5237 sayılı Y.T.C.K.’da yer alan 282. maddesinde aklama suçu yurt dışına çıkarma veya çeşitli işlemlere tabi tutma eylemlerinden oluşan seçimlik hareketli suç olarak tanımlanmıştır. Kanunda seçimlik hareketlerden ilki, *yurt dışına çıkarma*; ikincisi *çeşitli işlemlere tabi tutma* olarak düzenlenmiştir. Kanun koyucu aklama suçuna konu malvarlıklarının ülke sınırları dışına çıkarılmasını ve aklayıcıların suç kaynaklı gelirlerin gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla gelecekte yapacağı eylemleri suç kapsamına almaktadır. Her gün kendini geliştiren ve aklın sınırlarına bağlı kalmayan bir suç ile karşı karşıya olunduğu bu suçu bir kaç modelle sınırlamanın suçla yapılacak mücadelede yeterli etkinliğin sağlanamayacağı şeklindeki bir mantık çerçevesinde yapılan böyle bir düzenleme ile *“kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbirleri uygulanamaz”* ilkesi açıkça yok sayılmaktadır. Kanunun amacına ilişkin maddesinde ifade edilen kişi hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınabilmesi için hangi fiillerin suç teşkil ettiğinin kanunda açık bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir. 5237 sayılı Kanun’da *“çeşitli işlemlere tabi tutma”* ifadesi soyut bir kavram olduğundan 4208 sayılı Kanun’da sayılan karapara aklama eylemleri anlaşılması gerektiği yorumunun yapılmasına neden olmaktadır. Kanun koyucunun bu

ifadeyi kullanmasının sebebini suçun gelişmelere uyum sağlamasındaki özelliğinden dolayı kazuistik yöntemle belirleme yerine sürekli olarak aklama yöntemlerinin değiştiği göz önüne alarak böyle bir kavram kullanmayı tercih ettiği varsayımı yapılsa dahi yabancı ülke mevzuatlarında eylemlerin kazuistik yöntemle belirlendikleri görülmektedir. Almanya’da aklama suçu eylemleri, *yasadışı faaliyetlerden elde edilen bir gelirin* kaynağının gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi kaynağının, yerinin, tespit edilmesine engel olunması veya tespit edilmesinin tehlikeye sokulması veya müsadere edilmesinin veya sözkonusu eşyaya tedbir konulmasının engellenmesi veya tehlikeye sokulması olarak; A.B.D.’de aklama suçu eylemleri, suç gelirinin ülke sınırları dışına transferi, iletilmesi veya taşınması ve suç gelirlerinin harcanması (onbin \$ aşması koşuluyla) olarak; Japonya’da aklama suçu eylemleri, suç gelirlerinin kaynağının veya kendisinin gizlenmesi, iktisap edilmesi ve suç gelirlerinin alınmasını olarak; Birleşik Krallık’ta aklama suçu eylemleri, suç gelirlerini gizleme, suç gelirleriyle ilgili anlaşma yapma ve suç gelirlerini iktisap etme, bulundurma veya kullanma eylemleri olarak tanımlanmıştır. Her ülkenin, kendi iç hukuklarında belirli eylemleri aklama suçu olarak kabul ettikleri görülmektedir.

Karapara aklama suçuyla ilgili ilk düzenleme olan 4208 sayılı Kanun’da yer alan ve 5237 sayılı Y.T.C.K.’nın 282. madde kapsamında, çeşitli işlemlere tabi tutma eylemleri arasında değerlendirilebilecek aklama eylemlerinden, “*karaparanın gizlenmesi*” farklı yorumlara neden olan bir eylemdir. Buradaki “*gizleme*” ile ifade edilmek istenen, suç gelirinin kaynağından uzaklaştırılmak amacıyla, gelirin varlığının suç kaynaklı olduğunun, suçtan elde edildiğinin gizlenmesidir. Otobüs şoförünün aldığı parayı, çalınmaması için otobüsün gizli bölmesine koyması gizleme olmamasına rağmen “*gizleme*” olarak yorumlanabilmektedir. Bir diğer farklı yoruma sahip aklama eylemi, “*karaparanın kullanılması*”dır. Burada “*kullanma*” terimi ile neyin ifade edildiği de açık değildir. A.B.D.’nin aklama suçu kapsamında aldığı eylemlerden birisi olan, “*karaparanın harcanması*” ifadesi kanunda açık bir şekilde düzenlenmiştir. Bu bağlamda, aklama suçu kapsamına alınan eylemlerin açık bir şekilde ifade edilmesi, kişilerin hangi eylemler sonucunda aklama suçunun faili olacaklarını bilmeleri hakları bulunmaktadır. Ayrıca, suç gelirinin, gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutma

eyleminde, aklama suçunun manevi unsuru olarak özel kast aranmaktadır. Bu eylemde öncül suçu işleyenlerin özel kastının ortaya konulabilmesi, konuyla ilgili uzman personelin uzun teknik takiplerini gerektiren çalışma sonrasında ortaya konulabilmektedir. Karapara aklama ile mücadelenin günümüzdeki temel problemi aklama olaylarını saptama güçlüğünde ziyade suçun delillerini, faillerini tespit etme ve cezalandırma hususlarında yaşanan güçlüklerdir. Karapara aklama suçunun tanımının netleştirilmesi, ispat yükünün hafifletilmesi, mali ve ekonomik suçlar alanında uzman savcılık makamları ve mahkemelerin oluşturulması karapara aklama ile mücadele stratejisini destekleyen diğer hususlardır.

Aklama suçuyla mücadelede başarılı olmak adına suçun gerçekleşmeden önlenmesi ile ilgili önleyici tedbirlerin düzenlenmesi gerekliliğinden; aklama suçunun oluşup oluşmadığı ile ilgili inceleme ve araştırma yapmak ve aklama suçunun tespiti ile ilgili savcılık taleplerini yerine getirmek amacıyla Maliye Bakanlığı'na bağlı mali istihbarat birimi olarak Mali Suçları Araştırma Kurulu kurulmuştur. 5549 sayılı Kanun'da Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu'nun görev, yetki ve sorumlulukları ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Aklama suçunun önlenmesi ve bu suçla mücadeleye yönelik finansal kuruluşlar ile görevli kolluk ve savcılık arasında finansal kuruluşlar tarafından çok kesin kanıtlara dayandırılmadan gönderilmiş şüpheli işlemleri ön eleme ve değerlendirme sonrasında ciddi olanları somut delillerle birlikte savcı ve kolluk kuvvetlerine bildirmekle görevlendirilmiş birimdir. İdari tip yapılanma, bir kurum veya idarenin gözetimi altındaki bir yapının parçasıdır. Kanun uygulayıcı otoritenin bir parçası olmadıklarından dolayı kolluk kuvvetleri ve adli makamlardaki kanıt elde etme yetkileri bu birimde bulunmamaktadır. Dolayısıyla, şüpheli işlemlerin dondurulması veya şüphelilerin yakalanması gibi kanunun uygulanmasına yönelik önlemlerin alınmasında gecikme olma halleri bu birimin dezavantajlarından kaynaklanmaktadır.

Birimin bağlı bir birim olması, özerk bir yapıya sahip olmaması, siyasi iktidarın bu kurumun bir baskı aracı gibi kullanmaları yolunu açık tutmaktadır. Bu durum, toplum nazarında suçu işleyenin yanına kalıyor mantığının kabulüne ve sonrasında yozlaşmaların yaşanmasına, devlete duyulan güvenin ve itibarın azalmasına

neden olmaktadır. Sayılan bu sebeplerden dolayı MA.S.A.K.'nın Hollanda'daki istihbarat birimi gibi özerk bir yapı çerçevesinde yeniden yapılandırılmalıdır. MA.S.A.K.'nın özerk yapılandırma ihtiyacı haricinde bu idari birimin kolluk kuvvetleri ile arasındaki koordinasyon eksikliği de giderilmelidir. Bu suçla mücadelede başarılı olunması yasal düzenlemelerin haricinde, suçla mücadele eden birimler arasındaki koordinasyon ve işbirliğine de bağlıdır. Mevcut düzenlemelere göre, aklama suçuna konu öncül suçları önleme amaçlı istihbarat toplama İçişleri Bakanlığı'na bağlı kolluk tarafından; öncül suçların işlenmesi sonucu elde edilen gelirleri aklanmasının önlenmesi kapsamında veri toplamak, analiz etmek, değerlendirmek görevleri MA.S.A.K. tarafından yürütülmektedir. Suç istihbaratı ve mali istihbaratın iki farklı birimde toplanması hem suçun, suçluların, suç iştirakçilerinin hem de suç gelirlerinin tespiti ve takibi ile el konulabilmesi açısından zafiyet yaratmakta elde edilen bilgilerin eş zamanlı paylaşım ve analizinde güçlükler yaratmaktadır. Aklama suçuyla mücadelede hızlı hareket edilmesi gerekliliği yanında, bu iki birim arasındaki koordinasyonsuzluk, birimler arası bilgi alışverişinin sağlıklı olmasına dolayısıyla suçla mücadelede amaçlanan hedefe ulaşılmasını zorlaştırmaktadır. Kovuşturma aşamasında, iddia makamları tarafından aklama suçunun maddi ve manevi unsurlarının ortaya konulabilmesi, gayrimeşru kaynağın gizlenme veya meşru yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırma eylemlerinin özel kastla işlendiklerinin ispatında şüphelilerin gelirleri, giderleri, malvarlığı değerleri, mali piyasalarda gerçekleştirdiği işlemlerle ilgili bilgilere ulaşılması önemlidir. Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede başarıya ulaşılabilmesi, değerlendirme sürecinde gerekli bilgilere erişimin sağlanması konusu önem arz ettiğinden, 5549 sayılı Kanun ile MA.S.A.K. başkanlığına, *“kanunları veya faaliyet konuları gereğince, ekonomik olaylara, servet unsurlarına, vergi mükellefiyetlerine, nüfus bilgilerine ve yasa dışı faaliyetlere ilişkin kayıt tutan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki kurum ve kuruluşların bilgi işlem sistemlerine Bakanlık ve ilgili Bakanlığın veya kamu kurumu niteliğindeki kurum ve kuruluşların yetkili organlarının birlikte belirleyeceği usul ve esaslar dahilinde erişim sistemi”* yetkisi verilmiştir. Ancak, aynı suçla mücadele eden kolluk kuvvetlerinin böyle bir erişim yetkisi bulunmadığından bilgilerin edinilmesi birimler arası bir takım bürokrasi ve kırtasiyeyi gerektirmektedir. Gelişen teknolojinin nimetleri ile son derece uyumlu bir şekilde kendini geliştiren suç örgütleri bir taraftan suç

gelirlerini aklarken diğer taraftan akladıkları gelirler ile diğer suçları finanse etmektedirler. Suçla mücadelede suçun işlenmeden tespiti veya suç işlendikten sonra yapılacak tespitler zamanla yarışın hakim olduğu bir ortamda gereksiz bürokratik işlemler mücadeleyi sekteye uğratmaktadır.

MA.S.A.K. yapısıyla ilgili bir kurum veya idarenin gözetimi altında bir yapılanma şeklinin dışında aklama suçuyla mücadele eden birimin özerk yapı içerisinde savcılık makamının, mali istihbarat biriminin ve emniyetin içinde bulunduğu tüm suç gelirleri ve terörün finansmanı ile hem istihbarat birimi hem de suç gelirleriyle mücadele birimi olacak şekilde bir “mücadele merkezi” şeklindeki yapılanma mücadelede istenilen etkinliği ve verimliliği sağlayacak bir yapılanma modelidir. Ayrıca, MA.S.A.K. başkanlığının Ankara merkezli olması yanında, büyük şehirlerde de inceleme birimleri kurulmasına ve birimlerde ihtisaslaşmış daha fazla elemanlara ihtiyaç bulunmaktadır. Suçla mücadelede, delillerin hızlı ve kolay bir şekilde toplanması, tüm yurt içi ve yurt dışı kurumlar nezdinde ihtiyaç duyulan tüm bilgi ve verilere anında ya da çok hızlı bir şekilde erişilmesi ve gerekli tespitlerin yapılması için değişik bir şekil ve yapıya bürünmüş operasyonel ve bağımsız bir “*karaparanın aklanmasının önlenmesi merkezi*” olarak yeniden yapılandırılmalıdır.

Ülkeye “*sıcak para*” olarak giren karapara, gelişmekte veya az gelişmiş ülke ekonomileri açısından, hastaya sunulan ilaç niteliği taşımaktadır. Ekonomisinde istikrarı yakalayamayan ülkeler için karapara, uzun vadede ekonomik, mali, sosyal, siyasal çöküntülere neden olmaktadır. Ülkemizde 1996 yılından bu yana karapara ile ilgili cezai düzenlemelerin bulunmasına rağmen, Türkiye’de uyuşturucu madde ticareti başta olmak üzere diğer kaçakçılık suçları da yoğun bir biçimde işlenmeye devam etmiştir. Aklama suçunun konu malvarlığı değerlerinin elde edildiği öncül suçlarla ilgili açılan kamu davaları ya dava zamanaşımından yada delil yetersizliğinden düşmektedir. Bu durumda şüpheli/sanık, şüpheden yararlanarak beraat etmekte ve suçtan elde ettiği gelirlerine dönmekte ve kaldıkları yerden suç işlemeye devam etmektedirler. Bu da toplumun adalete olan inancının sarsılmasına, suçu işleyen yanına kâr kalıyor mantığının yerleşmesine, toplumun yozlaşmasına neden olmaktadır. Suç gelirinin aklanması ile mücadelede başarıya ulaşılması, işlenen suçun hızlılığına eşdeğer hızla hareket

edilmesine ve vakit kaybının olmamasına bağlıdır. Bazı ülkeler, malvarlıklarının suçtan kaynaklandığı konusunda ceza hukuku ispat kurallarını tercih ederken, diğer ülkeler delillerin üstünlüğü ilkesi medeni hukuk ispat kurallarını tercih etmektedir. Ceza hukukunda, aklama suçunun ispat yükümlülüğü iddia makamındadır. İddia makamı, sanığın suçluluğunu, delillerle ispat etmekle yükümlüdür. İddia makamı, işlenen suç sonrası elde edilen gelir ile aklama suçu arasındaki illiyet bağına şüpheyne maruz bırakmayacak şekilde ortaya koyması gerekmektedir. Bu bağın ortaya konulması ile suç gelirinin aklama işlemlerine tabi tutulduğu iddiasını destekleyecektir. Aksi durumda, suç geliri olduğu ortaya konulamayan gelirin aklama işlemine tabi tutulduğu iddia edilemeyecektir. Ayrıca, Türk hukukunda 4369 sayılı Kanun’la “*nereden buldun*” sorusunun sorulmasına imkan tanıyan 4444 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılması, şüpheli işlem bildirimini sonrası aklama suçu sorgulamalarında gelir ile suç arasındaki illiyet bağının kurulmasını zorlaştırmıştır. Çünkü, geçmiş tarihlerde edinilen malvarlığı değerleri üzerine yapılan aklama soruşturmalarda suçun geçmişte edinilen değerlerle ilişkilendirilmesi zor olmaktadır. Dolayısıyla tamamlanmış öncül suç soruşturmaları veya kovuşturmasını takiben başlatılan aklama suçu soruşturmalarının başarı oranları da düşük olmaktadır. Öncül suç ve aklama suç soruşturmalarının devam eden süreçte birlikte değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu değerlendirme yapılırken karşı tarafa malvarlığının kanunlara veya genel ahlaka uygun olarak sağlandığını ispat etmeye yönelik iddia makamı üzerindeki ispat yükünü hafifletilecek düzenlemelerinde mevzuatta yer alması gerekmektedir. Bilindiği üzere, ekonomik çıkar amaçlı işlenen suçlardan elde edilen gelirler veya malvarlıkları suç faillerinin üzerine değil eş, kardeş, evlat, yakın akraba, arkadaş üzerine yapıldığından suç gelirleri tespitlerinin yapılırken kapsamın sadece şüpheli/sanık ile sınırlı tutulmaması yukarıda sayılan kişilerin de malvarlıklarının araştırılması gerekmektedir. Malvarlığı ile gelirleri arasında bir uyumsuzluğun sözkonusu olması halinde yasal kaynaklı olduğu hususunun ispatının karşı tarafa yüklenilmesini düzenleyen hükümlerin yürürlüğe konulması suçla mücadelede ayrıca yardımcı olacaktır. Çalışmanın III. bölümünde değindiğimiz gibi Anglo-Amerikan hukuk sistemlerinde, suç gelirinin müsaderesinde yetkililer sanığın gelirinde ve/veya malvarlığındaki artışların uyuşturucu madde kaçakçılığı suçundan kaynaklı olmadığını “*delil üstünlüğü*” ilkesi uyarınca ortaya koymakla yükümlü tutmaktadır. Bu suretle, ispat yükümlülüğünün iddia makamı üzerindeki yükü

hafifletilmektedir. Y.T.C.K.'nın 55'nci ve 54'ncü maddelerinde, benzer düzenlemelerin yapılması gereklidir. Soruşturma ve kovuşturma aşamasında öncül suç şüphesi altındaki şahsa ait malvarlığı değerlerine ilişkin yapılan inceleme ve araştırma, gelir-gider sonrası yasal gelirlerle açıklanamayan değerler ile ilgili şüpheliden gerekli açıklamaları yapma ve bu değerlerin yasal kaynaklı olduğuna dair ispat yükümlülüğünün belli koşullarla sanığa/şüpheliye yüklenilmesinin suçla mücadeledeye olumlu katkıları olacaktır. İspat yükümlülüğünün açıklayıcı kurallara ihtiyacı olduğu gibi, düzenlemelerde suçun unsurlarının çok çeşitli anlamlara çekilecek soyut kavramlarla belirlenmesinden de kaçınılmasında yarar vardır. Ayrıca, aklama suçu yargılamalarında görevli mahkemelerin belirli asliye ceza mahkemeleri olarak tespit edilmesi ve bu suretle mahkemelerde ihtisaslaşmanın sağlanmasının da yargılamadaki uzun sürecin kısalmasına yardımcı olacaktır.

Y.T.C.K.'da aklama suçunun cezai yaptırımı üç yıl ile yedi yıl arası hapis cezası olmasından dolayı suçun dava zamanaşımı onbeş yıldır. Ancak, 5549 sayılı Kanunu'nun 8 madde hükmüne göre yükümlülöklere ve işlemlerine ilişkin her türlü ortamdaki belgeleri düzenleme tarihinden; defter ve kayıtları son kayıt tarihinden; kimlik tespitine ilişkin belgeleri ise son işlem tarihinden itibaren sekiz yıl süreyle muhafaza etme yükümlülüğü düzenlemiştir. Soruşturma ve kovuşturma açısından süreler arası bu uyumsuzluğun giderilmesi gerekmektedir. Aynı çelişki vergi hukukunda da bulunmaktadır. V.U.K.'nın 359. maddesinde kaçakçılık suçuyula ilgili dava zamanaşımı sekiz yıl, defter, belge ve kayıtların muhafaza süresi beş yıldır.

Bazı ölkeler, karapara aklama suçunu ceza hukuku alanında düzenlemeyi tercih ederken Türkiye gibi diğör bazı ölkeler de özel ceza kanunlarında düzenlemeyi tercih etmiştir. 4208 sayılı K.A.Ö.H.K.'da düzenlenen karapara aklama suçunun özel kanunda düzenlenme şekline 5237 sayılı Y.T.C.K. düzenlenmesi ile son verilmiştir. Bu uygulama ile aklama suçu genel ceza hükümlerine tabi olmaktadır. Genel ceza kanununda düzenleme yapılmasının sebepleri arasında 4208 sayılı Kanun'da yer alan yükümlölüklerin yönetmelik ve tebliğler ile düzenlemesi ve böyle bir uygulamanın yasallık ilkesine aykırılık teşkil etmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Ancak, yeni düzenleme ile de aklama suçu düzenlemesi bir bütönlük içinde değildir. Çünkü suç

tanımlaması ve cezai yaptırımları ceza kanununda; önleyici tedbirleri, yükümlölükler, mali istihbarat birimi görev ve yetkilileri özel kanunda, kontrollü teslimat düzenlemeleri diğler özel kanunda bulunmaktadır.

Y.T.C.K.'da 282. maddesindeki düzenleme, yukarıda belirttiğimiz hususlar dahilinde aklama suçunun “*Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun*” başlığı altında suç kavram karmaşası yaratmadan aklama suçuyla ilgili gerek genel gerekse özel kanunlarda bulunan düzenlemelerin özel kanun çatısı altında, aklama suçuyla ilgili bütün bilgilerin bulunacağı ve uluslararası hukuk düzenlemelerine uyumlu bir yapı içerisinde gerçekleştirilmesi daha uygun olacaktır. Ayrıca, karapara aklama ve organize suçlulukla mücadelede ispat yükünün yer değıştirmesi ile ilgili Danimarka, Yunanistan, İrlanda, Birleşik Krallık ve İtalya ve Fransa’da ispat yükünün paylaştırılması şeklinde kabul edilen düzenlemelerin ülkemiz düzenlemelerinde de esas alınması ve gerekli şekilde revize edilmesinin suçla mücadelede başarılı olunması için gerekli olduğu düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Abadinsky, Howard : **Organized Crime**, Ninth Edition, Wadsworth Cengage Learning, 2010.

Akar, Yıldırım : **Karaparanın Aklanması**, Ankara: Beta Basım, S.P.K. Yayın no: 90, 1997.

Akdoğan, Abdurrahman : **Kamu Maliyesi**, Ankara: Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayını, Yayın no: 67/34, 1985.

Aksoy, Şerafettin : **Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1982.

Alacakaptan, Uğur : **Suçun Unsurları**, Ankara: A.Ü.H.F. Yayın no : 372, 1975.

Alacakaptan, Uğur : **İşlenemez Suç**, Ankara: A.Ü.H.F. Yayın no : 223, 1968.

Aldemir, Hüsnü : **Adli-Önleme Arama ve Elkoyma**, Ankara : Bilge Yayınevi, 2012.

Altuğ, Osman : **Kayıt Dışı Ekonomi**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000.

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve A.Caner Yenidünya : **5237 Sayılı Yeni T.C.K.'ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006.

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve A.Caner Yenidünya : **5237 Sayılı Yeni T.C.K.'ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler V**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2011.

Atalay, Aysel : **Almanya'daki İşçi Tasarruflarının Değerlendirilmesi: Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat ve Süper Döviz Hesapları Örneğinde Bir Makro Analiz**, Yayınlanmış Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara: T.C.M.B. İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü, Eylül : 2005.

Aydın, Süleyman : **Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı**, 1.Basım, Ankara: Adalet Yayınevi, Mart : 2008.

Aydın, Süleyman ve Yakup Yılmaz : **Yolsuzluk ve Mali Suçlar**, Ankara: Adalet Yayınevi, Ekim : 2007.

Aydınşakir, Esen : **Karapara Aklamayla Mücadele**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, 2008.

Aykın, Hasan : **Aklama ve Terörün Finansmanı İle Mücadelenin Küresel Boyutu**, Ankara, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yayın no: 2010/406, Mart : 2010.

- Aykın, Hasan ve H. Kevser Sözmen : **Terörün Finansmanı**, MA.S.A.K. Yayınları, Yayın no : 12, Kasım :2008.
- Bossard, Andre : **Transnational Crime and Criminal**, Justice Office of International Criminal Justice University of Illinois at Chicago, 01.06.1990.
- Bozdoğanoglu, Burçin : **Kayıt Dışı Ekonomi İle Mücadelede Harcama Eksenli Önlemler**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Eylül:2011.
- Bulutoğlu, Kenan : **Türk Vergi Sistemi Dersleri**, İstanbul : Ekin Yayınları, 1982.
- Çelik, Kenan : **Makro İktisada Giriş**, 1.Baskı, Murathan Yayınevi, 2008.
- Çelik, Kuntay, Selen Işık Koçağra ve Kadir Güler : **Karapara Aklama, Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve İlgili Çalışmalar**, Ankara : MA.S.A.K. Yayınları, Sa.1, 2000.
- Çiçek, Halit : **Psikolojik ve Sosyal Yönden Yükümlülerin Vergiye Karşı Tutum ve Tepkileri - İstanbul İli Anket Çalışması**, İstanbul : İ.S.M.M.M.O. Yayınları, No : 64, 2006.
- Çomaklı, Şafak Ertan : **Vergi Hukukunda Mahsus Suç**, Ankara : Savaş Yayınevi, 2008.
- Çulcu, Murat : **Mafya Üzerine Notlar**, İstanbul: Kastaş Yayınevi, Kasım : 1998.
- Değirmenci, Olgun : **Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu**, Ankara : Turhan Kitabevi, 2007.
- Demir, Halil İbrahim : **Kayıt Dışı Ekonomi ve Karapara İlişkisi**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi S.B.E., Isparta : 2007.
- Demirtaş, İsmet : **F.A.T.F. Üyesi Bazı Ülke Mali İstihbarat Birimlerinin Yapısı Fonksiyonları ve MA.S.A.K. İle Mukayesesi**, Ankara : MA.S.A.K. Yayın No. 21, Mayıs : 2011.
- Donay, Süheyl : **Ceza Mahkemesinde Yargılanan Vergi Suçları**, İstanbul: Beta Basım, Haziran : 2008.
- Dönmezer, Sulhi : **Suçsuzluk Karinesi Üzerine Düşünceler**, Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan, İstanbul : 1998.
- Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman : **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt I**, 12. Basım, İstanbul : Beta Basım, 1997.
- Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman : **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt II**, 12. Basım, İstanbul : Beta Basım, 1997.

- Dönmezer, Sulhi ve Feridun Yenisey : **Ceza Adalet Sisteminin Etkinliği (Araştırma)**, T.E.S.E.V., 20 Ocak 1998.
- D.P.T. : **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)**, Kayıt Dışı Ekonomi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2001.
- Dursun, Selman : **Ekonomik Suçlar ve Bankacılık Suçları Bağlamında Bankacılık Düzenine Karşı İşlenen Suçlar**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, Ocak: 2006.
- Dülger, Murat Volkan : **Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar**, Ankara : Seçkin Yayıncılık, 2011.
- Ercan, Kürşat Türker. : **Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklaması Suçu**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi S.B.E., Ankara, 2008.
- Erdem, Mehmet Ruhan : **Ceza Muhakemesinde,Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri**, Ankara : Seçkin Yayıncılık, 2001.
- Erdağ, Nevzat : **Kayıt Dışı Karapara Yolsuzluk**, İstanbul : Cinius Yayınları, 2007.
- Erem, Faruk : **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Cilt I, Ankara : Seçkin Yayınevi, 1993.
- Ergül, Ergin : **Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu**, Ankara: Yargı Yayınevi, 2001.
- Ergül, Ergin : **Kara Ekonomi ve Aklama Suçu**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2005.
- Ergül, Ergin : **Karaparanın Aklanması ve Suçları**, Ankara: Adalet Yayınevi, Haziran: 1998.
- Erman, Sahir : **Ticari Ceza Kanunu Genel Kısım - Özel Kanunlar Açısından**, Cilt I , 2.Basım, İstanbul : İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi, 1984.
- Erman, Sahir : **Vergi Suçları**, İstanbul : İstanbul Fen Fakültesi, 1988.
- Gerek, Şahnaz ve Ali Rıza Aydın : **Anayasa Yargısı ve Vergi Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.
- G.İ.B., **Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Eylem Planı (2008-2010)**, Ankara , Nisan: 2009.
- G.İ.B., **Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Eylem Planı (2011-2013)**, Ankara , 2011.
- Gökbunar, Ali Rıza : **Organize Suçlarla Mücadelede Sivil Silah Vergi**, Maliye ve Hukuk Yayınları, Nisan:2010.
- Gökçe, Saygın : **Uluslararası Sözleşmelerle Bazı Ülke Düzenlemeleriyle Karşılaştırmalı Olarak Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu**, Ankara: MA.S.A.K. Yayınları. Yayın no : 18, Ekim : 2010.

- Gözler, Kemal : **İdare Hukuku Dersleri**, 4. Baskı, Bursa : Ekin Kitabevi, Ekim : 2006.
- Gündoğan, Kadir, Cihan Koç ve Hasan Nuri Ünlü : **Türk Hukuk Sisteminde Kast ve Taksir** , Ankara : Bilge Yayınevi, 2010.
- Güneş, Gülsen : **Verginin Yasallığı İlkesi**, İstanbul : 12. Levha Yayıncılık, Yayın no:10, 2008.
- Hatipoğlu, Muzaffer ve Ali Parlar : **Özel Ceza Yasaları Uygulamalarında Ekonomik ve Ticari Suçlar**, Ankara : Turhan Kitabevi, Ocak : 2005.
- Jescheck, Hans-Heinrich : **Alman Ceza Hukukuna Giriş**, (çev.Feridun Yenisey) Beta Basım, İstanbul : 2007.
- İpek, Halim : **Önemli Bir Sorun Karapara ve Karaparanın Aklanması**, İstanbul: Beta Basım, Eylül : 2000.
- Kaçar, Hamza : **Tüm Yönleriyle Karapara Mevzuatı**, Yaklaşım Yayınları, Ankara : 1999.
- Kaçar, Hamza : **Karaparanın Aklanması e-Ticaret, Karapara ve Terörün Finansmanının Önlenmesi İlgili Mevzuat**, Ankara : Turhan Kitabevi, 2004.
- Kahya, Yavuz ve Necmettin Özerkmen : **Bir Gulyabani: Organize Suç Örgütleri “Mafya”**, Ankara : Adalet Yayınevi, 2007.
- Karaal, Hasan : **Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Bildirimler**, Ankara : MA.S.A.K. Yayınları, Yayın no :15, Mayıs: 2009.
- Karakoç, Yusuf : **Genel Vergi Hukuku**, 4.Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, 2007.
- Kırbaş, Sadık : **Vergi Hukuku**, 11.Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi, Ekim : 1999.
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmaz : **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (Genişletilmiş 2.Baskı)**, Ankara : Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Kocaman, Arif : **Temel Hukuk Bilgisi**, Ankara: T.E.S.MER, Yayın no : 8, 1995.
- Kocasakal, Ümit : **Karapara Aklama Suçu** , Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi S.B.E., 2000.
- Korkmaz, İbrahim : **Karapara Aklama Suçu** ,Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi S.B.E ., Diyarbakır : 2002.
- Kunter, Nurullah : **Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi**, İstanbul, 1955.
- Liddick, Donald : **An Empirical Theoretical and Historical Overview of Organized Crime**, Lewiston, NewYork: The Edwin Mellen Press, 31 December 1999.

- MA.S.A.K. : **Aklama Suçu İnceleme Rehberi**, Ankara : MA.S.A.K. Yayın no : 11, , Kasım: 2007.
- MA.S.A.K. : **Mali Eylem Görev Gücü Karapara Aklama Tipolojileri**, Ankara : MA.S.A.K. Yayın no.7, 2000.
- MA.S.A.K. : **Aklama Suçu İnceleme Rehberi**, Ankara: MA.S.A.K. Yayın no :11, Kasım : 2007.
- MA.S.A.K. : **Faaliyet Raporu 2011**, Ankara, 2012.
- MA.S.A.K. : **Faaliyet Raporu 2009**, Ankara, 2010.
- MA.S.A.K. : **Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi**, Temmuz : 2006.
- MA.S.A.K. : **Aklama Suçu Hakkında Denetim Elemanlarına Yönelik Bilgilendirme El Kitabı**, Ankara: MA.S.A.K. Yayın no :16, Mayıs : 2010.
- Mavral, Ülker : **Karapara Kayıt Dışı Ekonomi ile ilişkisi ve Türkiye’de Yansımaları**, 2. Baskı, Ankara : Maliye ve Hukuk Yayınları, Ekim : 2003.
- Mahmutoğlu, Fatih Selami : **Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar**, Ankara : Seçkin Yayıncılık, 2003.
- Metin, Yüksel : **Ölçülülük İlkesi Karşılaştırmalı Bir Anayasa Hukuku İncelemesi**, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2002.
- Nadaroğlu, Halil : **Kamu Maliyesi Teorisi**, 11. Bası, İstanbul : Beta Basım, 2000.
- Öncel, Mualla, Ahmet Kumrulu ve Nami Çağan : **Vergi Hukuku**, Ankara : Turhan Kitabevi, Nisan : 2007.
- Önder, Ayhan : **Ceza Hukuku Genel Hükümler II**, İstanbul, 1989.
- Özbek, Veli Özer, Pınar Bacaksız, ve Koray Doğan : **Ceza Hukuku Bilgisi Genel Hükümler**, Ankara : Seçkin Yayıncılık, Nisan : 2006.
- Özcan, Bayram ve Salih Tanrikulu : **Vergi, Muhasebe ve Denetim Terimleri Sözlüğü**, Gelirler Kontrolörleri Derneği, Mayıs : 2008.
- Özbek, Veli Özer ve Diğerleri : **Açıklamalı Şematik Pratik Çalışma Kitabı I- Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara : Seçkin Yayıncılık, 3. Bası, 2010.
- Özgenç, İzzet : **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara : Seçkin Yayıncılık, 3. Bası, 2008.
- Özgenç, İzzet : **Suç Örgütleri**, Ankara : Seçkin Yayıncılık, 2010.
- Özsoylu, Ahmet Fazıl : **Yer Altı Ekonomisi**, Ankara: Akçağ Yayınları, 1999.

- Öztürk, Bahri ve Mustafa Ruhan, Erdem : **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, Ankara : Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Parlar, Ali, Mustafa Akın ve Muzaffer Hatipoğlu : **Bankacılık Ceza Hukuku**, Ankara, 2010.
- Robinson , Jeffrey : **Karapara Aklayıcıları Dünyanın En Büyük Üçüncü Ticaretinin İç Yüzü**, Ayşe Emengen (çev.), 2. Bası, İstanbul : Arion Yayınevi, 2006.
- Shelley, Louise : **Privatization and Crime : The Post-Soviet Experience**, Contemporary Criminal Justice, 11, 1995.
- Stessens, Guy : **Money Laundering: A New International Law Enforcement Model**, Cambridge Studies in International and Comparative Law. Cambridge University Press, 2008.
- Sutherland, Edwin H. : **White Collar Crime**, New York : Holt Rinehart ve Winston, 1949.
- Şahin, Abdullah : **Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergi Denetimi Açısından Değerlendirilmesi Kayda Alınabilmesine Yönelik Öneriler**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi S.B.E., Ankara : 2006.
- Şahinler, Dilşat : **Dünyada ve Türkiye’de Karapara Sorunu: Karşı Önlemler**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi S.B.E., Denizli : 2006.
- Şen, Y. Furkan : **Organize Suçlarla Mücadele Dünya ve Türkiye Perspektifinden Göçmen Kaçakçılığı İnsan Ticareti Organ-Doku Ticareti**, Ankara: K.O.M./T.A.D.O.C. Yayınları, 2006.
- Şener, Nedim : **Naylon Holding**, Om Yayınevi, Ağustos : 2002.
- Şişman, Bülent : **İşletmelerde Vergi Planlaması Yöntemleri**, Ankara: Yaklaşım Yayınları, Nisan : 2003.
- Taşdelen, Aziz : **Hukuksal Açıdan Türkiye’de Karaparanın Aklanması ve Önlenmesi**, Ankara : Turhan Kitabevi, 2003.
- Taşkın, Mustafa : **Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Karaparayla Mücadele**, Ankara: Yargı Yayınevi, 2004.
- T.B.B. : **Karaparanın Aklanması Suçu İle Mücadele ve Bankaların Yükümlükleri**, T.B.B. Yayın No. 235, Aralık : 2003.
- Toroslu, Nevzat : **Ceza Hukuku**, Ankara: Savaş Yayınları, 1998.
- T.C. Adalet Bakanlığı : **Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu**, Ankara: 2005.

- Tesal, Reşat D. : **İktisadi Ticari Mali Suçlar**, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Talebe Neşriyat ve Yardım Bürosu No : 212, İstanbul: Kutulmuş Matbaası, 1969.
- Tesal, Reşat D. : **İktisadi, Ticari ve Mali Suçlar**, 3. Baskı, İstanbul: Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayını, 1972.
- Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok : **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Ankara : Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, 2007.
- Teziç, Erdoğan : **Anayasa Hukuku**, 11.Bası, İstanbul : Beta Basım, Ekim : 2006.
- T.D.K. : **Türkçe Sözlük**, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 1992.
- Uluatam, Özhan : **Kamu Maliyesi**, İkinci Baskı, Ankara: S Yayınları.
- Ünver, Yener ve Ayşe Nuhoglu : **İsviçre Ceza Kanunu Öntasarısı**, 1. Baskı, İstanbul: Alfa Basım, 1994 , s.4.
- Welzel, Hans : **Das Deutsche Strafrecht**, Eine systematische Darstellung, 10. Auflage, Berlin, 1967.
- Yalçın, Ömer Lütfü : **Aklama Suçu**, Ankara : MA.S.A.K. Yayınları, Haziran : 2008.
- Yalçın, Ersin : **Sınır aşan Organize Suçlarla Mücadelede Avrupa Birliği- Türkiye İlişkileri**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara , 2007.
- Yalvaç, Gürsel : **Karşılaştırmalı Gerekçeli T.C.K – C.M.K. – C.G.T.İ.K. İlgili Kanunlar ve Yönetmelikler**, Ankara : Adalet Yayınevi, 2008.
- Yenisey, Feridun ve Gottfried Plagemann : **Strafgesetzbuch(StGB)-Alman Ceza Kanunu**, İstanbul : Beta Basım, 2009.
- Yetim, Sedat : **Karaparanın Aklanması Boyutları ve Mafyoraksi**, İstanbul : Nesil Basımevi, 2000.
- Yılmaz, Ejder : **Hukuk Sözlüğü Genişletilmiş Beşinci Bası**, Ankara : Yetkin Yayınları, 1996.
- Yılmaz, Funda : **Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Genel Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi**, Ankara : MA.S.A.K. Başkanlığı, Yayın no : 19, Kasım: 2010.
- Yılmaz, Gülay Akgül : **Kayıt Dışı Ekonomi ve Çözüm Yolları**, İstanbul: İ.S.M.M.M.O. Yayınları, 2006.

- Yılmaz, Sacit : **Karaparanın Aklanması ve Türkiye Boyutu**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi S.B.E., Kütahya, 2006.
- Yurtcan, Erdener : **Uygulamacı İçin Ceza Yargılaması**, İstanbul: Beta Basım, Kasım : 2007.
- Yücebaş,Önder : **Suç Ekonomisi ve Terörün Finansmanı**, Turhan Kitabevi, Ankara: 2011.
- Zafer, Hamide : **Ceza Hukuku Genel Hükümler T.C.K. m. 1-75 Ders Kitabı**, İstanbul : Beta Basım, Haziran : 2010.

Makaleler

- Ağbal, Naci : “Vergi Kaçakçılığı Suçları ve Karapara İlişkisi II”, ***Yaklaşım Dergisi***, Sa. 90, Haziran : 2000, makale no : 2087,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2000062087.htm[09.06.2010].
- Ağbal, Naci : “Karapara Aklamanın Önlenmesinde Bankaların Önemi I”, ***Yaklaşım Dergisi***, Sa.96, Aralık : 2000,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20001296.htm[09.06.2010].
- Akbulut, A. Rıza : “Vergiye Gönüllü Uyum”, ***Vergi Dünyası Dergisi***, Sa.266, Ekim : 2003 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Akdiş, Muhammet : “Off-shore Bankacılığındaki Gelişmelerin Karapara ve Aklanmasına Olan Etkileri”, ***Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı***. Süleyman Aydın (drl.) (55-103), Ankara : Adalet Yayınları, Mart :2008.
- Akın, Engin : “Kayıt Dışı Ekonomi,Vergi Suçları, Karapara İlişkisi”, ***Yaklaşım Dergisi***, Sa.156, Aralık : 2005, makale no : 7402,
<http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/2005127402.htm>[12.10.2011].
- Akın, Engin : “ Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Suçtan Gönüllü Vazgeçme Ve Faal Nedamet (Aktif Pişmanlık), ***Yaklaşım Dergisi***, Sa.160, Nisan : 2006, makale no: 7902,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/readframe.asp?file_name=2006047902.htm[12.10.2011].
- Akın, Engin : “ Bir Suç ve Karapara Aklama Yöntemi Olarak Manipülasyon”, ***Yaklaşım Dergisi***, Sa.155, Kasım : 2005, makale no : 7302,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2005117302.htm[12.10.2011].
- Akın, Engin : “5237 Sayılı Kanunu’nda Suç Gelirinin Müsaderesi”, ***Yaklaşım Dergisi***, Sa.143. Kasım : 2004, makale no : 4909,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20041434909.htm[12.10.2011].
- Akın, Engin. : “5918 Sayılı Kanun’un Getirdiği Değişiklikler Çerçevesinde Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu”, ***Yaklaşım Dergisi***, Sa.200, Ağustos:2009, makale no:15094,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20090815094.htm[01.07.2010].

- Akın, Engin : “V.U.K. 359’un Karapara Aklama Yöntemi Olarak Kullanılması Sorunu”.*Vergi Sorunları Dergisi*. Sa.212, Mayıs : 2006. ss.171-177.
- Akın, Engin : “V.U.K. 359/B’nin Karaparanın Öncül Suçu Olması Açısından Değerlendirilmesi”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.210, Mart : 2006, ss.108-113.
- Akın, Engin : “Tüzel Kişilerin Sorumluluğu”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.144, Aralık : 2004, makale no: 4992,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004124992.htm[01.07.2010].
- Akyay, İlkay : “Mali İstihbarat Birimi (M.İ.B.) Kurulması, Fonksiyonları, Tipleri ve Karşılaştırmaları”, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın (drl.), Adalet Yayınları, Ankara : 2008, ss.279-293.
- Ali, Uluç. Mercimekçi, Önger ve Yener, Ali Serdar : “Servet Beyanı Esası ve Bazı Sorunlar”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.7, Mart : 1982 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Albrecht, Hans-Jörg : “*Uluslar arası Suçluluk Şiddet Ekonomisi ve İnsan Cevapları*” Prof. Dr. Sülhi Dönmezer’e Armağan, Yener Ünver (çev.), Ankara: A.A.M. - Türk Ceza Hukuku Derneği Yayını, 2008.
- Alp, İnönü Akgün : “Paranın Karası Karaparanın Makro Ekonomik Etkileri”,
<http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/akgunmakale.htm> [15.06.2010].
- Alptürk, Ercan : “ Karapara ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı”, *Yaklaşım Dergisi (e-Yaklaşım)*, Nisan : 2006, Sa.33, makale no: 7982,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2006047982.htm[03.02.2011].
- Alptürk, Ercan : “Küresel Sermaye Ve Sıcak Para Gerçeği”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.59, Haziran : 2008,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20080659.htm[03.02.2011].
- Antalya Emniyet Müdürlüğü K.O.M. Şube Müdürlüğü : Organize suç, 2010,
<http://kom.antalya.pol.tr/organize-suclar.html>[21.10.2011].
- Antalya Emniyet Müdürlüğü K.O.M. Şube Müdürlüğü : Organize Suç Örgütlerinin Faaliyet Alanları, 2010, <http://kom.antalya.pol.tr/organize-suclar/organize-suc.html>[21.10.2011].
- Aslanoğlu, Suphi : “ Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi ve Kayıt Dışı Ekonomiye Azaltmaya Yönelik Çözüm Önerileri”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Temmuz : 2008,
http://www.mufad.org/index.php?option=com_content&task=view&id=481&Itemid=29[13.01.2010].

- Asil, Eray ve Türkben Pedük : “Değişen Karapara Mevzuatı ve İncelemesi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa. 154, Ekim : 2005, makale no : 7011, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/readframe.asp?file_name=2005107011.htm[12.08.2011].
- Atagün, Ali : “Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ve Düşündürdükleri”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.189, Mayıs : 1997 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Ay, Hakan ve Metin Meriç : “Küreselleşme Olgusu Bağlamında Vergi Kayıp ve Kaçakları”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.11, Haziran : 2004, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20040611.htm[10.06.2011].
- Aydemir, Şinasi : “Kayıt Dışı Ekonomi Üzerine I”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.161, Ocak : 1995 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Aydemir, Şinasi : “Kayıt Dışı Ekonomi Üzerine II”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.162, Şubat : 1995 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Aydemir, Şinasi : “Etkin Bir Vergi Denetimi İçin Servet Beyanına Benzer Bir Uygulama Zorunludur”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.173, Ocak : 1996 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Aydın, Fazıl : “Karapara Kavramının Değerlendirilmesi”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.161, Şubat : 2002 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Aydın, Süleyman : “Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı İle İlgili Bazı Kelime ve Kavramlar”, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın (drl.), Ankara : Adalet Yayınları, Mart : 2008.
- Aydın, Süleyman : “Küreselleşme Sürecinde Sınırışan Suç Olarak Karaparanın Aklanması”, *Sınırışan Organize Suçlar Kavramlar, Yöntemler, Eğilimler*, Oğuzhan Ömer Demir ve Bahadır Küçükuysal(drl.), Ankara : Adalet Yayınevi, 2011, ss.165- 182.
- Aydın, Süleyman : “Karapara Aklama İle Mücadele ve Uluslararası Enstrümanlar”, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın (drl.), Ankara: Adalet Yayınları, 2008, ss.175-224.
- Aydın, Sermet : “Aklama ve Terörün Finansmanı Suçlarıyla Mücadelede Yükümlülükler İdari Para Cezaları ve Başvuru Yolu”, *Adalet Dergisi*, Sa.34, Mayıs : 2009, http://www.yayin.adalet.gov.tr/34_sayi%20icerik/Sermet%20AYDIN.htm [09.09.2011].

- Aykın, Hasan : “Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar”, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, T.C.D.İ.B., Sa.XXV, Ankara, Mayıs : 2007,
<http://www.mfa.gov.tr/karaparanin-akalanmasiyla-mucadele-konusundaki-temel-uluslararasi-metinler-ve-olusumlar-.tr.mfa> [14.9.2010].
- Aykın, Hasan : “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirimi Sistemi”, *Bankacılar Dergisi*, Sa. 65, Haziran : 2008.
- Aykın, Hasan : Siber Suçlar Ve Karapara Aklama Semineri Açılış Konuşması, TAEIX Toplantısı, Ankara, 2007,
<http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/TAIEX.htm>[03.01.2012].
- Aykın, Hasan : “Aklama suçu - Öncül suç ilişkisi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.172, Nisan : 2007, makale no : 9149,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/readframe.asp?file_name=2007049149.htm[12.08.2010].
- Aykın, Hasan : “Mali Suç”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.203, Kasım : 2009, makale no: 15653,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/readframe.asp?file_name=2009115653.htm[12.08.2010].
- Aykın, Hasan : “ Aklama İle Mücadelede Nakit İşlem Bildirimi Ve Türkiye Uygulaması”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.192, Aralık : 2008, makale no : 13310,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20081213310.htm[12.08.2010].
- Aykın, Hasan : “Kayıt Dışı Ekonominin Yaygın Olduğu Ortamda Karapara İle Etkin Mücadele Mümkün mü?”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.183, Mart : 2008, makale no: 11022,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20080311022.htm[12.08.2010].
- Aykın, Hasan : “Dünyanın Sayılı En Büyük Endüstrisi Organize Suç Örgütleri ve Karapara Aklama II”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.177, Eylül : 2007, makale no: 9653,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2007099653.htm[12.08.2010].
- Aykın, Hasan : “İşletmenin Kayıt Dışı İşlemleri için Kişisel Hesaplarını Kullandıranlara Hapis Cezası”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.178, Ekim : 2007, makale no : 9942,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2007109942.htm[12.08.2010].

- Aykın, Hasan : “Dünyanın En Büyük Endüstrisi Organize Suç Örgütleri ve Karapara Aklama I”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.176, Ağustos : 2007,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=200708.htm[12.08.2010].
- Aykın, Hasan ve Şerife Avcı : “O.E.C.D. Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu görevlisine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi ve Türkiye’ye Yansıması”,
http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/OECD_SOZLESME.pdf [27.07.2013].
- Aykın, Hasan ve Kevser Gümüştay : “Terörle Mücadelede Yeni Boyut: Terörün Finansmanı İle Mücadele”, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın(drl.), Ankara : Adalet Yayınları, Mart : 2008, ss.341-416.
- Akyüz, Müfit : “Kuraldışı Ekonomi: Terminolojik Bir Not”, *M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sa:1, Haziran : 1994.
- Baycan, Baran Umut : “Manipülasyon Nedir? Hangi Şekillerde Yapılır?”, 27.06.2011,
<http://www.muhasabedergisi.com/ekonomi/manipulasyon-nedir?>[02.11.2011].
- Bayraktar, İhsan Doğan : “Türk Vergi Ceza Sisteminin Suçun Ekonomik Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Mayıs : 2010, Sa.345 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Becker, Kristina Flodman : “The Informel Economy”, March 2004,
<http://rru.worldbank.org/Documents/PapersLinks/Sida.pdf>[26.01.2010].
- Bilici, Nurettin. : “Vergi Cenneti Ülkeler, Türkiye’deki Vergi Kaçakçılığına Etkisi Ve Soruna Çözüm Arayışları”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.11, Haziran: 2004.
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004061.htm[15.04.2010].
- Biyan, Özgür ve Güneş Yılmaz : “Ücretlerin Vergilendirilmesine İlişkin Karşılaştırmalı Bir Öneri: Beyanname Yükümlülüğü”, *Maliye Dergisi*, Sa.162, Ocak - Haziran 2012.
- Bulut, Mustafa ve Mefkûre Seda Çalışkan : “Gelirlerin Tanımlanmasında Teori Tercihi: Kaynak Teorisine Karşı Net Artış Teorisi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.186, Haziran : 2008,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=200806.htm[09.08.2010].
- Canbek, Meftun : “Kayıt Dışı Nitelikteki Kazançları Elde Edenlerce Mükellefiyet Tesis Ettirilmeden Faaliyet Gösterilmesi Halinde Kayıtlı Mükelleflere Göre Mevzuatta Sağlanan Avantajlar”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.204, Eylül: 2005, ss.102-106.

- Cengiz, Mahmut ve Bilal Şen : “Sınıraşan Suçlar: Tanımı, Ortaya Çıkış Süreci ve Gelişmesi”, *Sınıraşan Organize Suçlar Kavramlar, Yöntemler, Eğilimler* (drl.) Oğuzhan Ömer Demir ve Bahadır Küçükkuysal, Ankara : Adalet Yayınevi, 2011, ss.1-34.
- Coşkun, Vahap : “Küreselleşme: Tanımı ve Dinamikleri”, *Arka Plan*, Kasım : 2003, Sa.7,
<http://www.foreignpolicy.org.tr/arkaplan/kasim03/tr/aykonu.htm>[20.09.2011].
- Çalışkan, Alparslan : “Karapara Aklama Yöntem ve Tipolojileri İle Bu Amaçla Kullanılan Sektörler”, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın (drl.), Ankara : Adalet Yayınları, ss.257-278, 2008.
- Çakır, Alpaslan : “Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanının Engellenmesi: Banka Riskleri ve Uyum Programının Oluşturulması”, *Bankacılar Dergisi*, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul, Yıl:21, Sa.74, Eylül: 2010.
- Çeker, Mustafa : “Off-shore Hesaplar ve Bankaların Sorumluluğu”, *İşletme Biliminde Güncel Konular Seminerleri*, Çukurova Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, 10.03.2004,
<http://www.cu.edu.tr/insanlar/mceker/Off-Shore%20Hesaplar.doc>[23.10.2011].
- Çetintaş, Hakan ve Hasan Vergil : “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Tahmini”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Sa. 4, 2003,
<http://journal.dogus.edu.tr/13026739/2003/Cilt4/Sayı1/M00082.pdf> [18.10.2010].
- Çoğal, Nejat : “Kontrollü Teslimat”, *Gümrük Dergisi*, Sa.54, 2006,
<http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/54/6.html>[14.05.2012].
- Çolak, Uğur : “Insider Trading Suçu”, *Adalet Dergisi*, Sa.6, Ocak : 2001,
<http://www.yayin.adalet.gov.tr/dergi/6sayi.pdf>[09.09.2011].
- Çomaklı, Şafak Ertan : “Suç Unsurları Açısından Vergi Suçlarının Değerlendirilmesi”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.180, Eylül : 2003, ss.174-184.
- Çomaklı, Şafak Ertan : “A.B. İlerleme Raporları Çerçevesinde Türkiye’deki Vergi Kayıp ve Kaçaklarının Önlenmesine Yönelik Uygulamalar”, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt : 22, Ocak : 2008, Sa.1, ss51-82.
- Çomaklı, Şafak Ertan ve Şükrü Kızılot : “Vergi Kayıp ve Kaçakları ve Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Boyutlarının Mevzuat Açısından Değerlendirilmesi”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Haziran : 2004, Sa.11,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20040611.htm[10.06.2011].

- Değirmenci, Olgun : “5237 Sayılı Kanunda Düzenlenen Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun 4208 Sayılı Kanundaki Düzenleme İle Karşılaştırılması”, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın (drl), Ankara: Adalet Yayınları, ss.105-153, Mart : 2008.
- Dinçkol, Abdullah : “Türkiye’de Organize Suçluluk ve Sosyoekonomik Yapı”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, <http://www.iticu.edu.tr/kutuphanedergid1M00006.pdf> [14.08.2010].
- Doğan, Hasan : “Vergiciliğimiz Vergi Güvenliği Önlemlerinden Bir Bir Yoksun Bırakılıyor Kayıt Dışı Çalışanlar Gene Kazandı. Vergi Gene Üreten, Çalışan Yasalara Uyan Kimseler Üzerine”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.217, Eylül : 1999 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Doğan, Hasan : “Devlet Vergi Gelirlerini Hakkaniyetle de Arttırabilir”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.231, Kasım : 2000 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Doğan, Hasan : “Açıklanamayan Aşırı Zenginleşmelerin Ve Harcamaların Vergilendirilmesi”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.122, Ekim : 1991 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Doğrusöz, A. Bumin : “Sahte Veya Yanıltıcı Belge Kullanmak Yerine Belgesiz Kayıt Yapmak”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.166, Ekim : 2006, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=200610166.htm [12.10.2011].
- Doğrusöz, A. Bumin : “Vergi Ceza Sistemi Üzerine”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.196, Nisan : 2009, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=200904196.htm [12.10.2011].
- Doğrusöz, A. Bumin : “Kayıt Dışı Ekonomi İle Mücadele Açısından Vergi Hukuku Özel Hukuk İlişkilerine Bakış”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.11, Haziran : 2004, makale no : 4564, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004064564.htm [12.10.2011].
- Doğrusöz, A. Bumin : “Kriz ve Kayıt Dışılık”, *Referans Gazetesi*, 27.01.2010. http://www.referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=140279&YZR_KOD=156 [27.05.2010].
- Donat, İrfan : “Vatikan Aklanmaya Çalışıyor”, *Sabah Gazetesi*, 03.04.2011, <http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2011/04/03/vatikan-aklanmaya-calisiyor> [15.12.2011].
- Dönmezer, Sulhi : “Organize Suçlulukla Mücadele”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof.Dr.Kemal Oğuzman’a Armağan*, 2002/1.

- Dünyaydın, İhsan : “Vergi Cennetleri Global Yoksulluk Probleminin Bir Nedeni midir I ?”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.206, Kasım:2005, ss.118-136.
- Edizdoğan, Nihat : “Vergi Nihat Cennetleri – O.E.C.D. deki Gelişmeler ve Türkiye’deki Durum”, Bursa,
<http://www.bursahaberevi.com/2011/04/11/vergi-cennetleri>[15.12.2011].
- EGMONT : Interpretative Note Concerning the Egmont Definition of a Financial Intelligent Unit,
http://www.egmontgroup.org/files/library_egmont_docs/egmont_final_interpretive.pdf[04.08.2010].
- Eken, Yusuf ve Yılmaz Korkmaz : “Servet Beyanı Kaldırılmalı mıdır?”. *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.15, Kasım : 1982 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Ensari, Bedii : “Borsa Suçları Ekonomik Suçtur”, 08.07.2007,
<http://www.hisse.net/forum/showthread.php?t=18858>[12.10.2011].
- Erdem, Hayrettin : “Zarar, Ziyar ve Tazminatlar” , *Yaklaşım Dergisi*, Sa.117, Ekim:2002, makale no:3303,
<http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2002103303.htm> [10.02.2010]
- Ergül, Ergin : “Organize Suçlar ve Karaparanın Aklanması”(V. Oturum), *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu 30 Nisan-1 Mayıs 2005*, Kızılcahamam : Ankara, T.O.B.B. Yayın No: Ekim 2005-25, ss.242-267.
- Ergül, Ergin : “Aklama Suçu Anatomisi”. *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.220, Ocak : 2007, ss.105-122.
- Ergül, Ergin : “Uluslararası Hukukta Karapara Aklamayla Mücadele”, *Gümrük Dergisi*, Sa.42, 2004,
<http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/42/6.html>[14.05.2012].
- Ergül, Ergin : “Yolsuzluklarla Mücadelenein Karapara Aklama Boyutu ve Alınması Gereken Tedbirler”, *Gümrük Dünyası Dergisi* ,Sa.40, 2004,
<http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/40/4.html>[21.09.2011].
- Erol, Ahmet : “5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un Analizi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.169, Ocak : 2007,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=200701169.htm[16.09.2010].
- Ertunç, Mehmet Ali ve Diğerleri : “Türkiye Ekonomisi Temel Makroekonomik Göstergeler”, Nisan : 2010,
<http://www.hazine.org.tr/ekonomi/28.04.2010.pdf>[20.09.2011].
- F.A.Q. : Bulk Cash Smuggling, <http://www.ice.gov/bulk-cash-smuggling-center/faq/>[12.10.2011].

- F.A.T.F. : Third Mutual Evaluation/Detailed Assessment Report Anti-Money Laundering And Combating The Financing Of Terrorism : Norway , 10 June 2005, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/61/55/35535328.pdf> [22.12.2010].
- F.A.T.F. : International Standards On Combating Money Laundering And The Financing of Terrorisn & Proliferation, February 2012, <http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdf/FATF.pdf> [03.05.2012].
- F.A.T.F. : Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Germany, 19 February 2010, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/44/19/44886008.pdf>[07.02.2011].
- F.A.T.F. : “Money Laundering F.A.Q.-How Much Money Is Laundered Per Year ?”, http://www.fatfgafi.org/document/29/0,3343,en_32250379_32235720_33659613_1_1_1_1,00.html[05.11.2010].
- F.A.T.F. : Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Italy, 28 February 2006, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/52/29/36221355.pdf>[10.01.2011].
- F.A.T.F. : Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Switzerland, 14 October 2005, <http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reportsswitzerland%20english.pdf>[08.02.2011].
- F.A.T.F. : Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering And Combating The Financing Of Terrorism: Japan, 17 October 2008, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/6/45/46653946.pdf>[02.02.2011].
- F.A.T.F. : Annual Report 2007-2008, s.31-32, <http://www.oecd.org/fatf/annual.htm>[12.07.2010].
- F.A.T.F. : Mutual Evaluation of Japan Executive Summary, 17 October 2008, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/6/45/46653246.pdf>[02.02.2011].
- F.A.T.F. : Evaluation of Laws and Systems in F.A.T.F. Members Dealing with Asset Confiscation and Provisional Measures, <http://www.oecd.org/fatf/evaluati.htm>[14.05.2011].
- F.A.T.F. : Money Laundering Through The Football Sector, July 2009.
- F.A.T.F. : Money Laundering&Terrorist Financing Typologies 2004-2005, 10 June 2005.
- F.A.T.F. : Report on Money Laundering Typologies 2002-2003, 14 February 2003,
- F.A.T.F. : Annual Report 2007-2008, <http://www.oecd.org/fatf/annual.htm>[12.07.2010].

- F.A.T.F. : Mutual Evaluation Executive Summary Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: France, 25 February 2011, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/12/35/34653745.pdf>[02.06.2012].
- F.A.T.F. : Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: United States of America, 23 June 2006, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/44/9/37101772.pdf>[14.07.2011].
- F.A.T.F. : The F.A.T.F. 40 Recommendations, Paris, 16 February 2012, <http://www.fatfgafi.org/topics/fatfrecommendations/documents/internationalstandardsncombatingmoneylaunderingandthefinancingofterrorismproliferation-thefatfrecommendations.html>[08.05.2012].
- F.A.T.F. : Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Turkey, 23 February 2007, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/14/7/38341173.pdf>[08.07.2012].
- F.A.T.F. : 40 Recommendations, October: 2003, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/7/40/34849567.pdf>[12.10.2010].
- F.A.T.F. : Methodology for Assessing Compliance with the F.A.T.F. 40 Recommendations and the FATF 9 Special Recommendations (Updates as of 27 February 2009), <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/7/40/34849567.pdf>[12.10.2012].
- F.A.T.F. : Money Laundering and Terrorist Financing in the Securities Sector, October 2009, <http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20SecuritiesSector.pdf>[09.03.2011].
- F.A.T.F. : Report On New Payment Methods, 13 October 2006.
- F.A.T.F. : Money Laundering & Terrorist Financing Vulnerabilities Of Commercial Websites And Internet Payment Systems, 18 June 2008, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/>[18.05.2011].
- F.A.T.F. : Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering And Combating The Financing Of Terrorism The United Kingdom Of Great Britain And Northern Ireland, 2007, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/55/29/39064399.pdf>[18.05.2011].
- F.A.T.F. : Third Mutual Evaluation Report On Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Spain, June 2006, <http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20Spain.pdf>[23.05.2012].
- F.A.T.F. : Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Greece, June 2007,

- <http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20Greecepdf>
[23.05.2012].
- F.A.T.F. : Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Hong Kong, 11 July 2008,
<http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20Hong%20Kong%20full.pdf>[23.05.2012].
- F.A.T.F. : Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism: Italy, 28 February 2006,
<http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20Italy%20full.pdf>[23.05.2012].
- F.B.I. : White Collar Crime,
http://www.fbi.gov/aboutus/investigate/white_collar/whitecollarcrime
[27.05.2010].
- F.D.I.C. : “What is Money laundering?”,
http://www.fdic.gov/regulations/examinations/bsa/bsa_5.html[25.01.2011].
- Feige, Edgar ve Ivica Urban : “Defining And Estimating Underground And Informal Economies: The New Institutional Economics Approach”, *World Development*, Vol:18, No:7, 1990.
- Ferhatoğlu, Emrah : “Gelir Teorileri Bağlamında Avrupa Birliği ve Türkiye’deki Gelir Tanımlaması ve Sonuçları: Karşılaştırmalı Bir Analiz”, *E-Akademi Dergisi*, Sa.19, Eylül:2003, <http://www.e-akademi.org/makalelereferhatoglu-1.htm>[12.05.2011].
- Ferhatoğlu, Emrah ve Erhan Gümüş : “Mali Miladın Yenisi: 5811 sayılı Kanun”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.195, Mart:2009,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=200903195.htm[05.03.2011].
- Fevzioğlu, Yıldız : “Fransa’da Dış Göstergelere Göre Götürü Vergileme”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.21, 1983 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Fin.C.E.N. : A Report To Congress In Accordance With § 356(c) of The U.S.A. P.A.T.R.I.O.T. Act, 31 December 2002.
http://www.fincen.gov/news_room/rp/files/356report.pdf[16.01.2011].
- Fleming, Matthew, H. John Roman ve Graham Farrell : “The Shadow Economy”, *Journal of International Affairs*, 53. no.2, Spring : 2000.
- Gümüş, Turgut : “Dışsalılık ve Kayıt Dışı Ekonomi Kavramına İlişkin Bir Değerlendirme”, *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt : 2, Sa.3, ss.63-70.

- Gümüşay, Serdar : “Karapara Aklama Kavramı, Nedenleri ve Boyutları ile Karapara Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çözüm Önerileri”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.179, Ağustos : 2003, ss.124-137.
- Gümüşay, Serdar : “Karapara Aklama ve Karapara Aklamada Kullanılan Kurum Ve Kuruluşlar”, *Yaklaşım Dergisi (e- yaklaşım)*, Sa.4, Kasım : 2003, makale no: 4027,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2003114027.htm[27.04.2011]
- Gümüşay, Serdar : “Dünyada ve Türkiye’de Karapara Aklamanın Boyutları”. *Yaklaşım Dergisi (e-yaklasim)*, Temmuz : 2004, Sa.12, makale no: 4677,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004074677.htm[27.04.2011].
- Gümüşkaya, Hayrettin : “Karaparanın Ekonomi ve Piyasalar Üzerinde Oluşturduğu Makro Sorunlar”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.70, Ekim : 1998.
- Günay, Ayşe ve Röven şahbazov : “Küreselleşme Sürecinde Mali Suçlar ve Mali Suçları Önlemeye Yönelik Olarak Yapılan Çalışmalar”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Temmuz : 1999, Sa.130.
- Güneş, Gülsen : “Karaparanın Gelir Yaklaşımıyla Vergilendirilmesi”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.143, Kasım : 2004, makale no : 4951,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004114951.htm[20.03.2010].
- Güvel, Alper : “Ekonomik Suç Kavramı ve Ekonomik Suçlar” (I.Oturum), *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu 30 Nisan-1 Mayıs 2005*, Kızılcahamam: Ankara, T.O.B.B. Yayın no: Ekim 2005-25, ss.27-34.
- Heyes, Jason : Sosyal Diyalog Yoluyla Kayıt Dışı İstihdam Sorununa Çözüm Bulunması: 2005-2007 Eu-ILO Projesi Nihai Raporu, Birmingham Üniversitesi, İngiltere, Ocak : 2007, ss.1-45,
<http://www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/areas/dialogueconf/niha-i-rapor.pdf> [23.10.2012].
- Hisarcıklioğlu, M. Rıfat, : Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu Açılış Konuşması 30 Nisan-1 Mayıs 2005, Kızılcahamam:Ankara, T.O.B.B. Yayın No: Ekim 2005-25. ss.15-27.
- Jandarma Genel Komutanlığı : Jandarmanın Tanımı, Bağlılık Durumu ve Görevleri, 2012, <http://www.jandarma.gov.tr>[03.05.2012].

- Jost, Patrick M. ve Harjit Singh. Sandhu : “The Hawala Alternative Remittance System and Its Role In Money Laundering”, Interpol General Secretariat, Lyon January : 2000,
<http://www.Interpol.int/Public/FinancialCrime/MoneyLaundering/hawala/default.asp>[24.10.2011].
- Junko Gono ve Diğerleri : “Overview of Legal Systems in The Asia-Pasific Region: Japan”, 04.10.2004,
http://scholarship.law.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1007&context=lp_s_isapr&seiredir=1#search=japan+legal+system[25.03.2011].
- I.M.F. : Financial System Abuse, Financial Crime and Money Laundering Background Paper,12 February : 2001.
<http://www.imf.org/external/np/ml/2001/eng/021201.pdf>[02.02.2012].
- I.M.F. : Financial Intelligence Unit. World Bank, 2004,
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/fiu/fiu.pdf>[04.02.2012].
- I.M.F. : Portugal: Report On The Observance Of Standards and Codes F.A.T.F. Recommendations For Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism, IMF Country Report No:09/44, February 2009,
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2009/cr0944.pdf>[23.12.2010].
- Işık, Mustafa ve Diğerleri : “Adli Kolluk Olarak Gümrük Muhafaza Teşkilatı”,
Gümrük Dergisi, Sa.47, 2005.
<http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/47/7.html> [19.02.2012].
- İçel, Kayıhan : “Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu”,
İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sa.14, Yıl:7, İstanbul: 2008.
- Kaçar, Hamza : “Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Amacıyla Yapılan Türkiye’nin Taraf Olduğu Uluslararası Sözleşmeler ve İkili Anlaşmalar”, **Yaklaşım Dergisi**, Haziran : 1999, makale no : 1691,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=1999061691.htm[08.02.2010].
- Kaçar, Hamza : “Kontrollü Teslimat Nedir? Nasıl Yapılır? Aksayan Yönleri Nelerdir?”, **Yaklaşım Dergisi**, Sa.86, Şubat : 2000, makale no :1946,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20001946.htm[08.02.2010].
- Kaçar, Hamza : “Organize Suç Örgütleri Nedir? Çıkar Amaçlı Örgütlü Suçlarla Mücadele Kanun Tasarısı’nda Neler Öngörülmektedir?”, **Yaklaşım Dergisi**, Ağustos : 1999, makale no :1752,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004074662.htm[08.09.2012].

- Kalem, Murat : “Şüpheli İşlemin Tanımı, Şüpheli İşlem Bildiriminin Bankalar Açısından Önemi, İşleyişi Ve Bu Konuda FATF’in Getirdiği Kriterler”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.12, Temmuz : 2004, makale no : 4662, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004074662.htm[08.09.2012].
- Kalem, Murat : “Alman Hukuk Sistemindeki Karapara Aklama Suçu Ve Cezasının Türk Karapara Mevzuatı İle Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.1, Ağustos : 2003, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=200308.htm[08.09.2012].
- Kapanşahin, Cevdet : “Uluslararası Bilgi Değişimi Kanalları”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.62, Eylül : 2008, makale no : 12794, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20080912794.htm[12.10.2011].
- Karahanoğulları, Onur : “İdari Takdir Yetkisinin Kullanılmasına İlişkin R(80)2 Sayılı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı”, <http://auhf.ankara.edu.tr/dergilerauhfd-arsivAUHF-1996-45-01-04AUHF-1996-45-01-04-Karahan>[16.08.2011].
- Karaal, Hasan : “ Suç Ekonomisi ve Karapara Aklama”, M.A.S.A.U.D., 24.11.2010, <http://www.masaud.org/index.php?option=article&id=84:suc-ekonomisi-karapara-aklama>[12.10.2011].
- Karayılan, İlhan : “Kayıt Dışı Ekonomi İle Mücadele ve Alınan Tedbirler”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.198, Haziran : 2009, makale no : 14614, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20090614614.htm[15.04.2010].
- Katoğlu, Tuğrul : “4208 Sayılı Kanun İle Düzenlenen Karapara Aklama Suçunun Yapısına İlişkin Bazı Gözlemler”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.211, Mart : 1999.
- Kavak , Ahmet : “Ekonomik Suçlarda Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu”, İ.S.M.M.M.O., <http://www.archive.ismmmo.org.tr/docs/.../56%20AHMET%20KAVAK%20.d>c[12.02.2010].
- Kılıçdaroğlu, Kemal : “Kayıt Dışı ekonomi ve Bürokrasi”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.190, Haziran : 1997 (Vergi Dünyası CD-1981’den 2003’e).
- Kılıçdaroğlu, Kemal : “4444 Sayılı Yasa ve Kayıt Dışı Ekonominin Gücü”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.217, Eylül : 1999 (Vergi Dünyası CD-1981’den 2003’e).
- Kılıçdaroğlu, Kemal : “Yolsuzluk Ekonomisi”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.238, Haziran : 2001 (Vergi Dünyası CD-1981’den 2003’e).

- Kızılot, Şükrü : “Off-shore Bankalardaki Mevduat Hesaplarının Beyanı”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.75, Mart : 1998.
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=19980375.htm [05.06.2010].
- Kiritharan, M : “Money Laundering-Its Impact On Future Financial Institutions”,
<http://www.apbsrilanka.org/articales/15an/articalkiritharan%20money%20lau.html> [25.10.2011].
- Koca, Mahmut : “Y.T.C.K. da Hukuka Uygunluk Sebepleri”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Seçkin Yayıncılık, Yıl:1, Sa.1, Ekim : 2006.
- Kocasakal, Ümit : “Karapara Aklama İle Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanunun 282.maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu” (55-103), *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Süleyman Aydın(drl.), Ankara: Adalet Yayınları, Mart : 2008.
- Kocasakal, Ümit : “Organize Suçluluğun Tanımı Özellikleri ve Kapsamı”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan*, İstanbul, 2002.
- Koçak, Muhsin : “Karapara Aklanması Aklama Suçu Müsadere”, Mayıs : 2008,
http://www.turkhukusitesi.com/makale_831.htm 29.05.2008[04.05.2010].
- Korkmaz, R. Mehmet : “Hayali İhracatta Yeni Bir Yöntem Olarak Özel Fatura Yoluyla Yapılan İhracat II”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.101, Mayıs : 2001, makale no : 2591,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2001052591.htm [27.04.2011].
- Köşşekoğlu, Abdullah : “Vergi Usul Kanununun 359/b Maddesinde Düzenlenen Vergi Kaçakçılığı Suçu”, *Adalet Dergisi*, Sa.39, Ocak : 2010.
- Kuban, Oktay : “Karapara Aklama Suçu”, *Adalet Dergisi*, Sa.7, Nisan : 2001,
http://www.yayin.adalet.gov.tr/7_sayi%20icerik/Oktay%20KUBAN.htm [26.11.2009].
- Kurtuluş, Selda Binboğa : “Yargıtay’ın Suçtan Kaynaklanan Mal Varlıklarının Müsaderesi ve El Koyma Hükümlerine İlişkin Uygulamaları”,
<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/> [12.04.2012].
- Longo, Francesca : “Organized Crime: Towards A Two Level Analysis”, University of Catania Department of Political Studies, Italy,
http://www.psa.ac.uk/journals/pdf/5/2010/1521_1415.pdf [18.08.2011].
- Mahmutoğlu, Fatih Selami : “Bankacılık Suçları Bağlamında Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri”, *Türkiye’de Organize Suçlarla Mücadelenin Avrupa Birliği’ne Uyum Süreci Çerçevesinde Değerlendirilmesi Paneli 05.10.2001*, İstanbul: İ.Ü.H.F. Yayını, 2002.

- MA.S.A.K. : “F.A.T.F. 40 Tavsiye Kararları (Revize)”, 2003.
http://www.masak.gov.tr/mevzuat/terorun_finansmani/uluslararası_mevzuat/FATF/FATF_REVIZE_40_TAVS.htm[14.08.2010].
- MA.S.A.K. : Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Standartlarına Uyumun Değerlendirilmesine İlişkin (AM.L./C.F.T.) Metodoloji, 2004,
http://www.masak.gov.tr/portals/masak2/files/mevzuat/sucgelirlerininaklanması/AML_CFT/1.htm[08.08.2012].
- Mavral, Ülker : “Karapara, Karaparanın Aklanması ve Süreci”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.128, Mayıs :1999, ss.82-95.
- Mavral, Ülker : “Karapara Kayıt Dışı Ekonomi ve Globalleşme İlişkisi”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.174, Mart : 2003, ss.144-156.
- Mavral, Ülker : “Karaparanın Sebep Olduğu Ekonomik Sorunlar”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.155, Ağustos : 2001, ss.145-151.
- Mavral, Ülker : “4208 Sayılı Kanunda Karapara Kapsamına Alınması Gereken Suçlar”. *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.180, Eylül : 2003, ss.147-158.
- Mercan, Faruk : “Karapara Davasını Hazine Kaybetti”, *Zaman Gazetesi*. 14.12.2001,
<http://arsiv.zaman.com.tr/2001/12/14/haberler/h2.htm>[28.10.2011].
- Mercimekçi, Uluç, Ali Önger ve Ali Serdar Yener : “Servet Beyanı Esası ve Bazı Sorunlar”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.7, Mart : 1982 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- O.E.C.D. : Harmful Tax Competition An Emerging Global Issue. Paris, 1998,
www.oecd.org/dataoecd/33/0/1904176.pdf[23.10.2011].
- O.E.C.D. : “A Boost To Multilateral Tax Cooperation: 15 Countries Sign Updated Convention On Mutual Administrative Assistance In Tax Matters”,
http://www.oecd.org/document/61/0,3343,en_2649_33767_45336893_1_1_1_00.html[27.12.2010].
- O.E.C.D. : “Tax Crimes and Money Laundering”,
http://www.oecd.org/document/39/0,3343,en_2649_34897_2499879_1_1_1_00.html[27.12.2010].
- O.E.C.D. : “Tax: Revised O.E.C.D. Council Of Europe Treaty Will Boost Multilateral Cooperation”,
http://www.oecd.org/document/33/0,3343,en_2649_33747_44892193_1_1_1_37427,00.html[27.12.2010].
- O.E.C.D. : The Greek Law on Money Laundering Law no: 2331 Article 1/1-a.
<http://www.oecd.org/dataoecd/62/40/2377682.pdf> [21.12.2010].

- O.E.C.D. – C.T.P.A. : Money Laundering Awareness Handbook for Tax Examiners and Tax Auditors, 08 October 2009,
http://www.oecd.org/document/63/0,3746,en_2649_33767_43840959_1_1_1_1,00.html[05.01.2011].
- Ortaç, Fevzi Rıfat : “Vergilendirilebilir Gelir Kavramı, Geliri Belirleyen Teoriler ve Türk Gelir Vergisinde Yer Alan Gelir Tanımlaması”, **Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt:1, Sa.2, 1999.
- Öncel, İhsan ve Doğan Bayraktar : “Türk Vergi Ceza Sisteminin Suçun Ekonomik Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sa.345, Mayıs : 2010 (Vergi Dünyası CD-1981’den 2003’e).
- Önder, İzzettin : “Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergileme”, **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No: 23-24, Ekim 2000 - Mart 2001,
<http://www.sbf.istanbul.edu.tr/dergi/sayi23-24/19.htm>[22.01.2010].
- Öz, Erol ve Hüseyin Gültekin : “Karapara Aklama Suçlarında Dava Zamanaşımı”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sa.212, Mayıs : 2006, ss.62-67.
- Özel, Salih : “Kayıt Dışı Ekonomi Kavramı Sorunları ve Çözümleri”, **Yaklaşım Dergisi**, Kasım :1998, Sa.71,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?filename=199811.htm [13.12.2010].
- Özen, Muharrem : “Türk Ceza Kanunu Tasarısının Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerine Bir Bakış”, C.53, Sa.1, 2003,
<http://www.ankara.edu.tr/dergiler/38/283/2585.pdf>[03.04.2012].
- Özen, Necati : “Karapara Aklama Suçu, Yöntemleri ve Ülkemizdeki Mücadele Sonuçlarına Genel Bir Bakış-I”, **Yaklaşım Dergisi**, Sa.150, Haziran : 2005, makaleno:6613,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2005066613.htm[16.09.2010].
- Özsoylu, Ahmet Fazıl : “Gizli Ekonomi, Tanımı, Sebepleri, Türkiye’deki Boyutları”, **İktisat Dergisi**, Şubat-Mart 1993.
- Özsümer, Esra : “Hayalet Turistle Karapara Aklama”, **Milliyet Gazetesi**, 18.04.2010.
<http://www.milliyet.com.tr/hayalet-turistle-kara-para-aklama/ekonomi/haberdetayarsiv.htm>[18.12.2011].
- Paoli, Letizia : “The Paradoxes of Organized Crime”, **Crime, Law & Social Change**, Vol. 37, No. 1, January 2002, Criminal Justice Periodicals, Netherlands: Kluwer Academic Publishers, ss. 51-97.

- Quirk, Peter J. : “Money Laundering: Muddying the Macroeconomy”, Finance and Development International Monetary Fund, March 1997, Vol. 34. No. 1, http://worldbank.org/PSGLP/Resources/4616051102715152029/aml_economic_s.pdf [27.12.2010].
- Quirk, Peter J. : “Macroeconomic Implications of Money Laundering”, I.M.F. Working Paper No. 96/66, 01.06.1996, http://worldbank.org/PSGLP/Resources/4616051102715151028/aml_economic_s.pdf [27.12.2010].
- Rumpf, Christian : “Ölçülülük İlkesi ve Anayasa Yargısındaki İşlevi ve Niteliği”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Cilt 10, Ankara, 1993.
- Sarılı, Mustafa Ali : “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları,Nedenleri, Etkileri ve Kayıtlı Hale Getirilebilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirler”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sa.167, Ağustos : 2002.
- Schneider, F. : “Estimating the Size of the Danish Shadow Economy Using the Currency Demand Approach: An Attempt”, *Scandinavian Journal of Economics*, 1986, 88 (4), ss. 643-668, Hakan Erkuş ve Kadir Karagöz (çev.), “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergi Kaybının Tahmini”, *Maliye Dergisi*, Ocak – Haziran : 2009.
- Shelley, Louise : “The Unholy Trinity: Transnational Crime, Corruption and Terrorism”, *Brown Journal of World Affairs*, Winter/Spring 2005, Volume XI. Issue 2, ss. 101-111.
- Sutherland, Edwin H : “White Collar Criminality”, *American Sociology Review*, V.5, 1940.
- Smith, Philip : “Assessing the Size of the Underground Economy”, *The Economic Journal*, June : 1994, ss.228-247.
- Somay, Bülent : “Karaparanın Finans Sektörü Aracılığı ile Aklanması”. *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Yıl:3, Sa.9, Mart : 1995.
- Şahinkaya, Yalçın : “Karapara Aklamada Mücadele ve Müsadere Yaptırımı”, *Adalet Dergisi*. Sa.12, Temmuz : 2002, <http://www.yayin.adalet.gov.tr/12-sayi%20icerik/Yalçın%20Şahinkaya.htm> [12.09.2009].
- Şeker, Sakıp : “Kayıt Dışı Ekonominin Kapsamı,Nedenleri ve Etkileri”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.25, Ocak : 1995, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=199501.htm [25.05.2010].

- Şenyüz, Doğan : “Vergi Hukukunda Yorum Normları ve Ekonomik Yaklaşım”, *İstanbul Barosu Vergi Hukuku Özel Sayısı*, İstanbul Barosu Derneği, Mart : 2008.
- Şenyüz, Doğan : “Vergi Kabahatlerinin Vergi Sistematiği İçindeki Yeri”, (28.09.2009), http://www.ekonomikpanorama.com/yazarlar/pr_dr_dogan_senyuz.htm [24.05.2010].
- Tanrıvermiş, Muammer : “Zamanaşımına Uğrayan Kaçakçılık Davasına Konu Araçlar Müsadere Edilebilir Mi?”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.190, Ekim : 2008, makale no : 12905, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=20081012905.htm[03.09.2010].
- Tanzi, Vito : “Defining and Estimating Underground and Informal Economies: The New Institutional Economics Approach”, *The Economic Journal*, 1994.
- Taş, Metin ve Sezgin Özcan : “Isıtılan Gündem: İsviçre’deki Paralar”, *Akşam Gazetesi*, 04.02.2010, http://www.aksam.com.tr/2010/02/04/yazar/16176/metin_tas_sez[15.05.2010].
- Taşdelen, Aziz : “Karaparanın Ekonomik Anlamı Ve Vergisel Kuralların nın Aklanmasının Önlenmesindeki Önemi (19.Maliye Sempozyumu V.Oturum)”, *Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)*, Sa.11, Haziran : 2004, makale no : 4557, http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004064557.htm[16.09.2010].
- Taşdelen, Aziz : “ Türkiye’de Vergi Kayıp ve Kaçakları Önlenmesi Yolları”, 19. Türkiye Maliye Sempozyumu (10-14 Mayıs 2004), Antalya, 2004.
- Taşkın, Mustafa : “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Karapara İlişkisi”, *Adalet Dergisi*, Sa.11,Nisan:2002. <http://www.yayin.adalet.gov.tr/11sayi%20icerik/DrMustafa%20Tasakin.htm> [28.10.2009].
- T.B.M.M. : Genel Kurul Tutanağı, 2.Yasama Yılı, 20. Dönem, 10. Birleşim, 22 Ekim 1996. http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic?P4=138&P5=B&page1=33[12.10.2010].
- T.B.M.M. : Mali Suçları Araştırma Kurumunun Teşkilat ve Görevleri ile Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları (1/1053), 4.Yasama Yılı, 22. Dönem, S. Sayısı:1201, http://www.2.tbmm.gov.tr/d2212_1053.pdf1-1053.pdf [06.06.2010].

- T.B.M.M. : Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Madde Gerekçeleri,
<http://www2.tbmm.gov.tr/d23/11-0670.pdf>[12.03.2011].
- T.B.M.M. : Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Tasarısı ve İçişleri ve Adalet Komisyon Raporları (1/487), 1. Yasama Yılı, 21. Dönem,
<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss87m.htm>. [12.09.2011].
- T.B.M.M. : Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum ve Adalet Komisyonları Raporları (1/670), 3. Yasama yılı, 23. Dönem, S. Sayısı: 353,
<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayidonem23/yil01/ss353.pdf>[12.03.2011].
- T.B.M.M. : Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 18.11.1992 Tarihli ve 3842 Sayılı Kanun ile Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 4719 Sayılı Kanun ve Anayasanın 89 uncu Maddesi Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmemek Üzere Geri Gönderme Tezkeresi ve Adalet Komisyonu Raporu (1/932), , 4. Yasama Yılı, 21. Dönem,
<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss785m.htm>[18.08.2011].
- T.E.P.A.V. : Yolsuzlukla Mücadele T.B.M.M. Raporu: Bir Olgu Olarak Yolsuzluk, Nedenler, Etkiler ve Çözüm Önerileri, Ankara : Matsa Basımevi, Aralık : 2006,
<http://www.tepav.org.tr/tur/admin/dosyabul/upload/yolsuzluk1.pdf> [12.02.2010].
- T.C. Ekonomi Bakanlığı : 4875 Sayılı Kanun'dan Önceki Bülten ve İstatistikler,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=EF9E6B78-D8D3-8566-4520B75308F4457B>[30.01.2012]
- T.C. Adalet Bakanlığı : Müsadere ve Elkoyma Alanında Kılavuz İlkeler,
<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/meaki.htm>[08.09.2011].
- The Wolfsberg Group : “Wolfsberg Guidance on Prepaid&Stored Value Cards”, 14 October 2011.
<http://www.wolfsbergprinciples.com/pdf/WolfsbergGuidanceonPrepaidandStoredValueCards.pdf> [25.01.2012].
- Tiryaki, Tercan ve Türker Gürsoy : “Ekonomik Suç Kavramı ve Sigortacılık Suçlarının Bu Açıdan Değerlendirilmesi”, *Sayıştay Dergisi*, Sa.55,
<http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/icerik/der55m3.pdf>[23.10.2009].
- Tokmakkaya, Murat : “Karapara,Karapara Aklama Suçu ve Bu Konuda Yapılacak İncelemelere İlişkin Dikkati Çeken Hususlar”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.129, Kasım : 1999 (Vergi Dünyası CD 1981'den 2003'e).

- Tokmakkaya, Murat : “Karapara ile Mücadele Sistemindeki Aksaklıklar ve Çözüm Önerileri”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.263, Temmuz : 2003 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Türk, Hikmet Sami : “Örgütlü Suçlar ve Terörle Mücadele”, *Adalet Dergisi*, Sa.1, Nisan : 2002.
http://www.yayin.adalet.gov.tr/11_sayi%20icerik/Prof.%20Dr.%20Hikmet%20Sami%20TÜRK.htm[12.02.2011].
- Türkkan, Erdal : “Türkiye’de ve Dünyada Ekonomik Suçlar”(I.Oturum), *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu 30 Nisan-1 Mayıs 2005*, Kızılcahamam: Ankara, T.O.B.B. Yayın No : Ekim 2005-25. ss.35-57.
- Tüzmen, Kürşat : “Küresel Kriz ve Türkiye Üzerindeki Etkileri”, *Yaklaşım Dergisi*, Sa.193,Ocak:2009.
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=200901193.htm[19.10.2010].
- Us,Vuslat : “Kayıt Dışı Ekonomi Tahmini Yöntem Önerisi:Türkiye Örneği”, Türkiye Ekonomi Kurumu, Haziran : 2004.
<http://www.tek.org.tr/dosyalar/VUSLAT-US1-KAYITDISI.pdf>[11.09.2010].
- U.S.A. Department of Treasury : 2007 National Money Laundering Strategy,
<http://www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/Documents/nmls.pdf>[10.01.2011].
- Utku, Eray : “Karapara Aklama Suçu ve Hazırlık Soruşturması Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar”, *Adalet Dergisi*, Sa.12, Temmuz : 2002.
http://www.yayin.adalet.gov.tr/12_sayi%20icerik/Eray%20UTKU.htm[12.09.2010].
- Uyanık, Cahit : “32 Tekmili Birden Karaparanın Macerası”, *Ekonomi Dergisi*, Aralık : 1996.
- Ülker, Kerim : “Lordlardan Demirel’e Cayman’da Kayyum”, *Sabah Gazetesi* (Ekonomi), 25.07.2011.
<http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2011/07/25/lordlardan-demirele-caymanda-kayyum>[29.10.2011].
- Ünver, Yener : “ Y.T.C.K. da Kusurluluk”. *Ceza Hukuk Dergisi*, Yıl:1, Sa.1, Ekim : 2006.
- Ürkmez, Murat : “Son Kez Mali Milat: Harcama ya da Tasarruftan Hareketle İnceleme Gereği ve Yapılması Gerekenler Üzerine”, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sa.254, Ekim : 2002 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- Üstün, Oktay : “5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun İle Getirilen Temel Değişiklikler” *Bankacılar Dergisi*, Yıl:19, Sa.64, İstanbul, Mart : 2007.

- Üstün, Oktay : “Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış”, **Bankacılar Dergisi**, Yıl: 19, Sa.65, İstanbul, Haziran : 2008.
- Üstün, Oktay : “Mali Eylem Görev Gücü’nün (F.A.T.F.) Yeni Kırk Tavsiye Kararı Neler Getiriyor?”, **Bankacılar Dergisi**, Sa.47, İstanbul, Aralık : 2003.
- Üzeltürk, Hakan : “Ekonomik Suçlar ve Vergiler” (IV. Oturum), *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu 30 Nisan-1 Mayıs 2005*, Kızılcahamam: Ankara, T.O.B.B. Yayın No: Ekim 2005-25. ss.208-240.
- Wessels, Johannes ve Hillenkamp, Thomas : “Avusturya Ceza Kanunu’nda Başkasının Malvarlığına Karşı Suçlar”, **Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi Malvarlığına Karşı Suçlar ve Ekonomik Suçluluk**, Yener Ünver (ed.). Ankara : Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Yaraşlı, Genç Osman : “Karapara İspat Yükümlülüğü - Elkoyma”, **Bankacılık ve Finans Dergisi**, Sa.14, 01.08.2000.
- Yazıcı, Ayla. “Yeni Karapara Aklama Yöntemleri Olarak Akıllı Kartlar ve İnternet ”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt.8, Sa.2, Yıl: 2008.
- Yetkiner, Erkan : “Vergi Cennetlerinin Sunduğu Bazı Vergi ve Yatırım Avantajları”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sa .235, Mart : 2001 (Vergi Dünyası CD1981’den 2003’e).
- Yıldırım, Murat : “Karaparanın Kayıt Dışı Ekonomi İçindeki Yeri ve Karapara Aklamanın Ekonomiye Getirdiği Tehlikeler”, **Dokuz Eylül Üniversitesi S.B.E. Dergisi**, Cilt 9, Sa.3, 2007.
- Yılmaz, Gülay Akgül : “Kayıt Dışı Ekonomi; Ulusal ve Küresel Boyutları ve Dinamiklerinin Analizi”, **Yaklaşım Dergisi (e-yaklaşım)**, Sa.11, Haziran : 2004, makale no: 4586,
http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/read_frame.asp?file_name=2004064586.htm[12.10.2011].
- Yumuşak, İbrahim : “Karaparanın Aklanması İle Mücadelenin Nedenleri ve Bu Konudaki Uluslararası Çabalar”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sa. 229, Eylül : 2000 (Vergi Dünyası CD 1981’den 2003’e).
- “700 Şirkete Vurgun Operasyonu”. **Hürriyet Gazetesi**. 13.10.2001.
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=21361>
[01.11.2011].
- “900’lü hatlarla Karapara akılıyorlar”. **Star Gazetesi**. 19.02.2006.
<http://www.stargazete.com/mobil/pazar/900-lu-hatlarla-kara-para-akliyorlar-haber-46947.mob>[18.12.2011].

- “Fransa Karapara Transferine Karşı 500 Euroyu Gözden Çıkardı”. *Sabah Gazetesi*. 11.09.2009.
http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2009/09/11/fransa_kara_para_transferine_karsi_500_euroyu[29.10.2011].
- “Hayalet Turistle Karapara Aklama”, *Milliyet Gazetesi*, 18.04.2010.
<http://www.milliyet.com.tr/hayalet-turistle-kara-para-aklama/ekonomi/haberdetayarsiv.htm> [18.12.2011].
- “Karaparaya darbe”. *Sabah Gazetesi*. 11.01.2000.
<http://arsiv.sabah.com.tr/2000/01/11/g15.html>[28.10.2011].
- “Karaparaya Tüm Yollar Kapanacak”. *Hürriyet Gazetesi*. 11 Aralık 2009.
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=13169625&tarikh=2009-12-11>[01.02.2011].
- “Masak Gücünü Arttırıyor”. *Sabah Gazetesi*, 11.10.2011.
<http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2011/10/11/masak-gucunu-artiriyor> [18.12.2011].
- “ Nereden buldun’ geri geliyor!”. *Vatan Gazetesi*. 23.02.2009.
http://www.vatan.com/Nerden_buldun_geri_geliyor/224657/haber [12.08.2012].
- “Vatikan’da Karapara Soruşturması”, *Habertürk Gazetesi*. 21 Ekim 2010.
<http://www.haberturk.com/dunya/haber/563510-vatikanda-kara-para-sorusturmasi>[15.12.2011].
- “Vatikan Aklanmaya Çalışıyor”, *Sabah Gazetesi*, 03.04.2011.
<http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2011/04/03/vatikan-aklanmaya-calisiyor>[15.12.2011].
- 4518 sayılı Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun. http://www.tbmm.gov.tr/tetik_komisyonubelgelerkanun_4518.pdf rüşvet[23.05.2013].
- Burden and Standard of proof ; presumptions ,s.5
http://www.oup.com/uk/orc/bin/qanda/sample_chapters/spencer_ch02.pdf [08.08.2012].
- Başbakanlık Genelgesi (2011/21), Kayıt Dışı Ekonomi İle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2011- 2013), Ankara: 2011,
http://www.gib.gov.tr/Kayit_Disi_Ekonomiyle_Mucadele_Stratejisi_Eylem_Plani_2011_2013.pdf[01.10.2013].

Central Bank Of Cyprus Bank Supervision And Regulation Department, Prevention Of Money Laundering And Terrorist Financing Directive To Money Transfer Businesses In Accordance With Article 59(4) Of The Prevention And Suppression Of Money Laundering Activities Law Of 2007 (Third Issue, February 2009)
http://www.centralbank.gov.cy/media/pdf/EN_AML_consolidated_law_2007_and_2010.pdf[05.01.2011] .

Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds Crime and on the Financing of Terrorism, Warsaw, 16.V.2005,
http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/mevzuat/sucgelirlerinin_anklanm_asi/htm[23.04.2012].

Criminalization Money Laundering,
<http://www.anti-moneylaundering.org/asiapacific/japan.aspx>[29.03.2011].

Ç.A.S.Ö.M.K. Genel Gerekçe ve Madde Gerekçeler,
<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss785m.htm>[18.08.2011].

United Nations General Assembly, United Nations Convention against Transnational Organized Crime.
<http://www.oecd.org/dataoecd/48/63/39355272.pdf>[18.08.2011].

U.S.A. Money Laundering Suppression Act of 1994 (sec. 406).
http://www.ffiec.gov/bsa_aml_infobase/documents/regulations/ML_Suppression_1994.pdf[27.01.2011].

The Cyprus Bar Association Money Laundering : Guidance Notes For Lawyers.
http://www.cyprusbarassociation.org/cms_file/cms/file_gr_17.pdf[12.10.2012].

The Proceeds Of Crime Act 2002.
http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2002/ukpga_20020029_en_22[12.03.2010].
<http://www.gumrukmuhafaza.org.tr/forum/gf/viewtopic.php?f=50&t=35&start=10>
[01.11.2011].

http://www.egm.gov.tr/icerik_detay.aspx?id=163[03.05.2012].

<http://www.jandarma.gov.tr>[03.05.2012].

<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc>[12.12.2010].

http://www.ffiec.gov/bsa_aml_infobase/documents/regulations/ML_Suppression_1994.pdf[27.01.2011].

http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunu [10.11.2011].

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Tebliğler/5520/Trans_Fiyat_Teb1/10.htm
[11.02.2010].

http://www.fincen.gov/financial_institutions/[14.01.2011].

http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm[18.02.2010].

http://www.law.cornell.edu/uscode/31/usc_sec_31_00005312----000-.html[24.01.2011].

<http://www.irs.gov/businesses/small/article/0,,id=148857,00.html>[25.01.2011].

<http://www.irs.gov/businesses/small/article/0,id=148849,00.html>[25.01.2011].

http://www.fincen.gov/forms/files/fin105_cmir.pdf[26.01.2100].

http://www.fincen.gov/statutes_regs/guidance/html/MSB-ATM-Guidance.html[01.02.2011].

http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/owig_1968/gesamt.pdf[11.02.2011].

http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/index.html[21.01.2011].

http://www.consultant.ru/popular/ukrf/10_31.html#p2480[10.03.2011].

<http://www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/Pages/Money-Laundering.aspx>[17.01.2011].

<http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/F?c107:1:/temp/~c107HU11XW:e90029>
[28.01.2011].

<http://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/EkonomikSorunlarDergisi/sayi30/sehirplanlama.pdf>[15.10.2010].

http://ec.europa.eu/home-affairs/policies/crime/crime_intro_en.htm[27.12.2010].

<http://www.estandardsforum.org/brazil/standards/anti-money-laundering-combating-terrorist-financing-standard>[22.12.2010].

<http://www.mobil-odeme.com/179/Mobil-Ödeme-Nedir?.htm>[23.01.2012].

<http://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/PC.pdf>[18.02.2011].

<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1672/file/e4c081a2fe81d7963b6e937113b6.htm>[20.02.2011].

<http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=karakar&id=10000245>[15.08.2012].

<http://www.masak.gov.tr/tr/suc-gelirininaklanmasi/uluslararasıimucadele.aspx>
[04.08.2011].

<http://www.masak.gov.tr/tr/mevzuat/suc-gelirinin-aklanmasi/ulusal-mevzuat.aspx>
[14.12.2011].

http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/OECD_SOZLESME.pdf
[27.07.2013].

<http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/mevzuat/sucgelirlerininaklanmasi/FATF/1.htm> [08.08.2012].

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6352.html>[19.08.2012].

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Tebligler/193/Menkul_Sermaye_Teb1/10.htm [18.01.2010].

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/About/MONEYVAL_in_brief_en.asp
[25.07.2012].

<http://www.gumrukticaret.gov.tr/icerik/588/175/gumruk-ve-ticaret-bakanliginin-teskilat-ve-gorevleri-hakkinda-ka.html>[08.04.2012].

<http://www.sgk.tsk.tr/baskanliklar/hukuk/tuzukler/tuzukler.asp>[03.05.2012].

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23170.html>[05.06.2012].

<http://www.antimoneylaundering.ukf.net/papers/solisitor.htm>[05.02.2010].

http://www.coe.int/T/DG3/Pompidou/AboutUs/Memberstates/default_en.asp
[24.06.2012].

http://www.egm.gov.tr/icerik_detay.aspx?id=163[03.05.2012].

http://www.yargitay.gov.tr/proxyYargitay/yargitay_jsp/yargitayDosyaSorguDaire.html
[09.10.2011].

<http://www.fatf-gafi.org/documents/documents/speech-gafisud-dec2012.html>[20.06.2011].

<http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/mevzuat/sucgelirlerininaklanmasi/basel/htm>[08.08.2012].

http://www.masak.gov.tr/masak2/sucgelirlerinin_aklanmasi/uluslararsimevzuat/BirlesmisMilletler[12.10.2012].

<http://www.fatfgafi.org/documents/documents/fatfrecommendationsbyesaamlgcountries.html>[20.06.2011].

<http://menafatf.org/categoryList.asp?cType=about>[24.06.2012].

<http://menafatf.org/topiclist.asp?ctype=about&id=430>[24.06.2012].

http://www.iag-agi.org/spip/fiche-organisme-195_fr.html[24.06.2012].

<http://www.ortaanadolugumrukticaret.gov.tr/genel-tanitim.html>[12.05.2013].

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120612-7.htm>[12.05.2013].

<http://www.gumrukmuhafaza.org.tr/v7/sayfa.asp?sayfaID=18>[12.05.2013].

<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5271.htm>[18.04.2012].

<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/meaki.htm>[18.04.2012].

<http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/kontteslimatyon.htm>[12.03.2012].

http://www.oup.com/uk/orc/bin/qanda/sample_chapters/spencer_ch02.pdf[08.08.2012].